

1984

026000213371

026000213371

OLD
873.01
GEL
1515

Ex libris Stephani Meconi

Jur. utr. doct. Lucensis

E. C. Libri

Philippi M. Vellutini 1770

AVLI GELLII NOCTIVM
ATTICARVM LI-
BRI VNDEVI-
GINTI.

AL

DVS

210

Agathe Pauline Baldner J.V.D.

~~*E. C. Libri*~~

4

IOANNES BAPTISTA EGNA-
TIVS VENETVS ANTO-
NIO MARSILIO VE-
NETO RARAE PRO-
BITATIS AMI-
CO. S. P. D.

Optima, inquit Pindarus, est aqua: sed aurum, ut
ignis, noctu candens, caeteris opitius anteferri debet.
Ille uero ingenio suo forsitan indulgens hoc dixerit:
mibi longe melior, ac probabilior ea uisa sententia:
que amicitiam, ut rerum omnium optimam, ce-
teris anteferendam rebus existimat. qua nihil homi-
ni ab immortalibus Dijs dari melius, excepta sapien-
tia, potuit. Itaq; non aqua, non igni, non aere, pluri-
bus in locis nos uti q̄ amicitia, recte dictum est. Quae
si perfecta ulla est, & rerum omnium inter paucos
cum summa charitate consensus: quid ipsa prestabi-
lius, aut optatius hominum uitae esse possit: non ui-
deo. Id ego, quam uere dictum sit, quamq; ad huma-
ne uitae usum accommodate: ex quo te mihi uirtus
quedam egregia tua conciliavit: meq; tibi uicissim
nonnulla fortasse probitatis, atq; eruditionis opina-
de me: uix explicare tibi habeam, quantos ego fru-
ctus ex amicitia, beniuolentiaq; tua perciperim:
quam inuida consuetudo, & optata mihi semper
fuerit tua. neq; solum id ego sentio: sed Accidenti
place' omnes nostri fatentur: quibus nihil est
gratum, inuidam uel petest: nisi Marsiliana ill-
gratia, ac condor accesserit. Quare letari admodum
ac gudere

ac gaudere etiam, atque etiam debes: quod praeter in-
gens in literis studium, & praeter alia uirtutis orna-
menta, quae in te non pauca clucent: adeo sis omni-
bus gratus, & iuundus: ut certatim te omnes co-
lant, & ament. Tu contra, amicitiam adeo sancte,
adeo pure cum multis colas: ut, quod difficultimum
semper est habitum, multarum scilicet amicitiam in-
tegre colere: ne certe id non prudenter solum, sed cum
summa omnium gratia praestes. Qua in sententia
uti semper esse uelis, hortarer ego te plane, nisi iam &
meditatione quadam assidua, & usu id ita assen-
sus essis: ut profecturum te in dies sperare nobis lice-
at: quousque tu posteris exemplum constantissimae a-
micitiae relinquant. Ego uero, quando tuam hanc ani-
mi in me propensionem non aliter promereri nunc
possum: statui tibi gellianas noctes esse dicendas: quas
ego exactiore cura recognitas, quantum est datum
otij per alias occupationes meas: in Aldina olim of-
ficina imprimendas curavi: ut quae castigatissima
industria nostra redditae erant: haberent etiam man-
cipem omnium & accuratissimum, & ad hanc ar-
tem instructissimum. Tu bene vale, ac saluo.

AA 2

Index eorum, quæ notatu	Adhæse loqui.	80
digna in hisce noctibus ui-	Adoptatio per prætorem.	
sa sunt.	88	
	Edicta Democri-	88
a	ti oppidum.	87
	char. 133	Adfabre. 108
Ablusium.	77	Admodum. 108
Abstinentia mulieres.	146	Adprobe. 108
Acerbitas.	176	Adprimus. 108
Accensus.	177	Adprime. 108
Achæi ad pugnam taciti.		Adprobus. 108
II		Adprimum. 108
Achilles Romanus.	30	Ad domum. 161
Actius quod ticius prover-		Adverbia in im'
bium.	59	Adlegatus. 187
Acta Laurentia.	94	Adulterio. 118
Actinû neutri generis.	117	Adulteritas. 118
Actina ebriosa.	117	Adnotamenta. 237
Actito uerbum frequenta-		Aedes sacræ non oës sunt
tium.	123	templa. 207
Accij responsio ad Pacium-		Aegyptiorum laus. 160
um.	175	Aegles Crasi filius mutus.
Acerbitudo.	176	80
Acritudo.	176	Actates tres. 149
Acritas.	176	Aedepol muliebri iura-
Adamassim iudicium.	6	mentum. 163
Adagium de Laide.	8	Aenigma. 168
Adesse, & superesse.	19	Aeditinus. 170
Admirationem silentium		Aedituentes. 170
parere.	76	Acere fulua. 187

Actia

Acria Aegyptus.	206	Alexander Aetolus.	218
ai moria.	206		
Acluri.	286	Ale in exercitu.	226
Africanus uentus.	37	Alexandri mors.	254
Affectus, & confectus.	60	Alexandri molossi.	254
Affecta res.	60	Alexandri epistola.	284
Aerarij cura.	193	Alba linea.	288
Affatim.	108	Amaror.	19
Agentia uerba pro patien-		Amata prima Virgo uesita-	
tibus.	264	lis.	13
Ager pontinus.	126	Ambages fallaciose.	200
Ager uaticanus.	270	Amœnus.	109
Agon certamen.	139	Amarus.	135
Agere cum populo.	91	Ambiguus.	156
Agrippa campus.	205	Amor abundus.	157
Agrippa unde.	234	Amor ciuilis, & opinabi-	
Ahenum.	25	lis.	163
Aius Deus unde.	234	Anneus Cornutus.	26
Albani.	121	Analogia.	42
Alemeretrix.	71	Anomalia.	42
Alexandria bibliotheca.		ἀριστοτέλης' argumenta.	
100		81	
Alexis comœdia.	70	Androdus seruus, & Leo.	
Alexandri continentia.		84	
95		Annales, & historia.	86
Albus galerus.	140	Angus cum Scipione.	124
Alea.	199	Androgni.	122
Alueclus.	199	Annuli gestatio.	136
Alabiades ad tibiam.		Animaduersiones censoria.	
217		71	

Antifates.	183	Argestes uentus.	37
Annus. lxiij.	212	Argentifodina.	38
Annus climatericus.	212	Argulatum.	50
Antia lex.	41	Arretium oraculum.	50
Antigenes tibicen.	217	Arctilai uerbum.	51
Anates ponticae.	249	Arterias ad numerum mo-	
animalia parua imitanda.		ueri.	55.
251		Atypus.	64.
Antiochus.	78	Atysium perfidia.	65.
Aonia nunc Boeotia.		Arduum.	72
206		Arrogatio.	88
Appendices.	4	Arrogationis uerba.	88.
Appellioles uentus.	38	Aruales fratres.	94
ἀπαρτίσις.	37	Argumenta fallaciosa, & uia	
Apiarium.	36	fra.	105
Apolonius de cassita uui.	45	Argumentationum duae spe-	
Appionis historia.	84	cies.	183
ἀπριος.	130	Arimaffi.	121
Ἀρκύη filia.	135	Artesusa ex foemina mas.	
Apluda.	145	122	
Apices literarum.	196	Argos.	140
Aqua intercutis morbus		Artemisia cum Mausolo.	
271		142	
Aqua rigens.	196	Aristodemi dictum.	155.
Aqua nivalis potu pessima.		Arteria generis neutri.	
269		149	
Alea palatina.	278	Areopagitarum iudicium	
Aleata.	280	168	
Archita Tarentinus.		Arionis historia.	235.
138		Arta.	238.
		Arabo.	

Arabo!	238	Audire!	15
Arboretum.	238	Auster uentus.	37
Arbutum.	238	Auaritia a' sapientibus spre	
Argutor.	241	ta.	47
Arteria duplex.	263	Aurum tolosanum.	54
Argutola de congio.	256	Aurungus deus.	83
Arcne numero singulari.		Audaculus.	89
171		Auarus.	135
Arma numero singulari.		Auentinus mons cur extra	
171		ponacrium.	182
Aristotelis epistola.	284	Auspicia maior.	183
Aristotelis uerecundia.		Aurum coronatum.	191
177		Ausugio.	210
Assuor, & sequor.	40	Aufero.	210
Assentior.	42	Aurumo.	210
Assentio.	42	Augustus quo die natus	
Aspectu in casu dadi a' Vir	213		
gr!	71	Augusti epistola.	213
Asymboli immune.	97	Augusti ius.	147
Asylum fani.	92	Auius Albinus.	154
Asiraba.	154	Aulus Hostilius Mancinus	
Assidus ab assibus.	211	71	
Attabulus uenus.	38	Aurigantes stella.	199
Amilius Regulus.	92	Auxiliarij milites.	98
Atq; aduer! sum.	150	Au particula.	210
Atq; postquam.	150	Autumna tempestas.	270
Atq; praesertim.	150	Aulus Gellius quo tempo-	
Airi dies.	86	re.	278
Arium.	226	Aurum tolosanum.	54
Ausultare.	15	A'λωμα.	219

	B	<i>Bæotia comædia.</i>	49
<i>Æ</i>	<i>Bachilides.</i>	<i>char.</i> 285	<i>Boreas uentus.</i> 37
	<i>Balneæ sitia.</i>	47	<i>Boristhenes.</i> 121
	<i>Baiulus.</i>	77	<i>Boiinator.</i> 154
	<i>Balneæ uirilia.</i>	133	<i>Botulus.</i> 228
	<i>Barbarismus.</i>	88	<i>Boſphorum mare.</i> 243
	<i>Barbari mobiles.</i>	219	<i>Bucephalus Alexandri e-</i>
	<i>Barbarica aſtus.</i>	244	<i>quis.</i> 76
	<i>Barbarorum conſuetudo ad</i>		<i>Bucephalon opp.</i> 76
	<i>tractandas pugnas.</i>	11	<i>Buceæa.</i> 150
	<i>Bellum, & pugna.</i>	22	<i>Brundisium portus.</i> 121
	<i>Bellarj liberi.</i>	180	<i>Britiani cum Romanis.</i>
	<i>Bellum adfectum.</i>	212	135
	<i>Belli hominum.</i>	180	<i>Breviloquentia.</i> 164
	<i>Beneficus, ac liberalis.</i>		C
	241	<i>Calari.</i>	221
	<i>Bibax.</i>	56	<i>Calabarrumculus.</i> 218
	<i>Bibofus.</i>	56	<i>Caldor.</i> 168
	<i>Bias de re uxoria.</i>	81	<i>Caurus uentus.</i> 37
	<i>Bibliotheca Alexandria.</i>		<i>Cassita auis.</i> 45
	100		<i>Canicula & homo ridicula</i>
	<i>Bibliothecam pub. quis pri-</i>		<i>rius.</i> 75
	<i>mus.</i>	100	<i>Captiones dialecticæ.</i> 157
	<i>Bibliotheca templi traia-</i>		<i>C. Gracchus.</i> 133
	<i>ni.</i>	159	<i>C. Gracchi fistula.</i> 10
	<i>Bibliotheca tiberianæ do-</i>		<i>C. Gracchi, & Ciceronis</i>
	<i>mus.</i>	185	<i>collatio.</i> 133
	<i>Bidentes oues.</i>	227	<i>C. Mananius.</i> 110
	<i>Blaterones.</i>	16	<i>C. Trebatius.</i> 97
	<i>Bondus terminata.</i>	157	<i>C. Fabritius.</i> 14
			<i>C. Tarratia.</i>

C. Tarratia.	94	Calculus.	199
Cais Tarratiæ honores.		Canerna.	217
94		Captiosis interrogationibus	
Caudices.	77	non respondendum.	224
Canunsis pugna.	86	Caldonia.	228
Catulli laus.	117	Camellia.	228
Cantilena de Cæcide.	122	Capitocensus.	232
Caper oleatus.	124	Cannabo.	239
Casus patrius.	130	Caninum prandium.	196
Casus dandi.	130	Carmentæ diæ.	234
Cassii miser interitus.	54	Calorificus.	243
Chamaeleontis pes.	138	Caput cum literis.	245
Chamaeleontis collum.	138	Castrense uerbum.	233
Chamaeleon animal.	138	Castoris iuramentum.	153
Caduceum pacis signum.		Castrensis corona.	79
149		Candens.	246
Candens oratio.	156	Carptores.	270
Capillus pro pilo.	162	Cephyssi uilla.	2
Catanus.	111	Cecias uentus.	38
Causare pueros in		Circius uentus.	38
Alba-		Cæditiuus Tribunus.	52
nia.	121	Calatin.	147
Carius ac pensus.	167	Carmonia unde.	68
Catruin familia.	185	Caritas tabula.	233
Cato Solonianus.	185	Cæritum gratie apud Ro-	
Cato Vicensis.	186	manos.	133
Catuli locus.	99	Cælia nomina feruilia.	57
Calces plantarum.	188	Cheridota uestis.	112
Casus interrogandi.	193	Censores.	117
Chaldaei ad stellarum mo-		Centuriata comitia.	183
tus.	197		

Centissis.	218	Columbatini.	174
Cerna Sertorij, & astutia.		Colonie.	237
219		Compluria.	89
Cepæ pelusiotæ.	286	Compluries.	89
Ciuitates cum coniugio.	7	Comitia calata.	220
Circius uentus.	38	Comitia centuriata.	220
Cibus Pythagoreorum.		Comitia curiata.	220
70		Comitialis morbus.	168
Cibi diuersi in cœnis regijs.		Comitum comparatio.	220
113		Communia uerba.	215
Circumspiciens.	126	Con præpositio.	33
Cinctus.	139	Consarcanans.	40
Cispius mons.	208	Colores in oculis.	42
Circa calendas.	171	Corpus bene habitum, &	
Ciceronis locus.	16	strenuum.	48
Ciceronis error.	212	Coniungere.	73
Ciceromastix.	236	Coronarium aurum.	78
Classes prociuctæ.	10	Cornelij Nepotis error.	
Climacteras.	55	221	
Classicus.	112	Coronæ militares.	78
Climacule.	148	Connuere.	92
Cludere literas.	174	Cor masculino genere.	101
Climatericus annus.	208	Conficere.	103
Cliniculi.	209	Coronati serui ad ueniam.	
Claustrus.	170	107	
Cœna lauta.	21	Coruini qui.	126
Cœnarum sumptus.	213	Confiteor.	215
Cœlum.	271	Consolor.	215
Cœsius color.	43	Conuiuium quatuor rebus	
Cohibetur passio.	10	constare.	180

Corpora apud Aegyptios	188		
afferiri.	137	Crepidula.	188
Columba lignea ab Archi-		Cretensium mos in conferen-	
ta.	138	dis praelijs.	11
Compitalia die noni.	147	Cristallus quomodo.	90
Consuetudo donna uerbo-		Cultus Hortensii.	5
tum.	172	Cultus Demosthenis.	5
Coniunctum numerus.		Cubitus.	55
180		Cupressi quomodo serantur.	
Concionem habere.	183	57	
Compreationes deorum.		Cupedi e literarum.	97
187		Cupedi e aborum.	113
Comperendinationes.	201	Cursus lunaris.	54
Cornu opie.	206	Cyrus anen.	198
Colloquia interpretanda quo		Cum lance & licio.	131
modo.	138	Cum prime.	138
Cominius.	238	Cylindrus lapis.	91
Commutationes.	239		
Comparatio ab ingenijs ad		D	
poma.	175		
Corona plexa.	256	Darius.	84
Consiliarij.	258	Daphnite.	224
Concio.	261	Darius.	244
Contemplo.	264	Darius quarta declinatio-	
Comitia.	271	nis.	72
Crasi filius mucus.	80	Debitio, & habitio gratis.	5
Cronus Diodorus.	156	Defendere.	119
Crepida.	188	Deiurium.	115
Crepidarius.	188	Demosthenis dictum de	
Crepidarium cultellum.		Laide.	9

Demosthenes ad Callistram	56	26	Divinatio in oratione	41
Deorum nomina	82		Diogenis Cynici dictum	7
Depalmare.	279	34		
Depudicare.	228		Diluxcrit.	48
Deprecor.	99		Dierum observatio.	48
De praepositio.	99		Dierum divisio.	48
Decimus mensis partus.			Dies aëtilis.	48
101.			Distichon de Homeri patria	
Decima.	59	55		
De honestamentum.	44		Dimidium.	56
delphinos amasios.	109		Dimidiatum.	57
Decretum.	116		Dies halcyones.	54
Despiciens, & circumspi-			Diagoræ obitus.	58
ciens.	126		Disiunctum.	82
Democritus philosophus se			Dijouis.	82
excæcavit.	141		Dies inordinalis.	86
Deq̄s.	150		Disciplina fera.	89
Demosthenis dictum.			Diluulare.	101
155			Dies religiosi.	68
De more.	166		Dies nefasti.	68
Decreta Naturæ.	168		Dies alliensis.	68
Despiciatissimus.	211		Vicendi tria genera.	
Defamatissima vita.	202	112		
Decemviri.	281		Dies dij.	129
Delitia numero singulari.			Dies in casu patrio.	130
271			Die crastini.	147
Descendidi.	109		Die quarto.	146
Diagras.	56		Die quinto.	146
Diatriba.	23		Die quinte.	147

Die pristini.	147	E	i
Die perendini.	147	Eblandita oratio	156
Die noni.	147	Ebrietatis laus.	209
Dimidiatum genus.	162	Edictum templi Dianæ	
Dimidium.	256	Ephesie.	27
Dies iter.	82	Ediles & Tribuni quo	
Digitum.	205	tempore.	252
Diem diffundi.	202	Edulcare.	220
Distassis.	216	Effatus.	182
Dialecticæ laus.	230	Effutire.	76
Diomedis & Glauci mutatio.	39	Egregius an egregi in candi casu.	205
Dionysia gestularia.	6	Eleusinum certamen.	218
Diurnare.	238	Elogia.	51
Dialecticæ captiones.	224	Elegans.	140
Dignor passivus.	216	Ennius tria corda.	250
Diogenis responsio.	265	Enniana.	259
Diogenes Critolaus.	113	Empedoclis carmen.	70
Dioxippus.	247	Emplastrum.	228
Disciplina rhetorica.	171	Epigrammata trium tarum.	21
Dies iusti.	281	Epicteti dictum.	34
Diluidare.	45	Ephyræ.	206
Doloris tolerantia.	166	Epitritos.	265
Domitius insanus.	261	Equus Diomedis.	53
Dracon legularum.	159	Equus seianus.	53
Duo leuiatimo.	77	Eques uberrimus & habi- tissimus.	75
Duritudo.	238	Equus strigosus.	75
Durities.	238	Equus Alexandria	76

Eques pro equo.	260	Expergere.	96
Equus mordax, & calci- tro.	64	Exaduersum.	108
Equilibrium.	281	Exertare linguam.	128
Equitare.	260	Expasum.	216
Erraticus homo.	128	Ex Diatriba.	265
Errabundus.	158		
Errones.	198	F	
Erraticæ stelle.	198	Fabis non usum esse Py- thagoram.	70
Errare.	132	Fabritius.	14
Error Cornelij nepotis.	221	Fauonius uentus.	38
Eudoxus.	253	Fatum & necessitas.	91
Eupolides.	15	Fallaciosa argumenta.	105
Euripidis laus.	152	Facies in genituo.	129
Euripidem quinq; & septua ginta tragœdias scripsis- se.	239	Facies.	195
Exametri uersus.	265	Fuissæ Capitoline.	30
Ex iure manus confertum		Fuiores.	204
286		Famis sustinenda.	124
Esse, & erit.	242	Fauces ad uestibulum.	127
Esuritio.	228	Fascinare.	232
Ethesiæ uenti.	38	Fascinum.	232
Eurus uentus.	37	Fatiscor.	237
Eunuchos morbosos.	64	Ferre quid significat.	17
Euclides megarensis.	96	Ferrumen.	194
Euripidis interitus miser.		Feriæ æstiuæ.	130
218		Festinare et properare.	233
Exercitus lectione.	7	Festus Posthumius.	276
Explicauit.	8	Feriæ denicales.	225
		Fœcalis uerba.	225
		Febris.	280

Febriculosus.	280	Fæmina in mares.	122
Febris quartane laus.	247	Fætus urinus.	245
Febris rapida & Quercera.	280	Fæurator.	232
Fenestella.	221	Fænus.	232
Feræ prædantæ.	67	Forma uxoria.	82
Feræ undimales.	216	Folia olearum uerti.	123
Figure geometricæ.	18	Forfices.	136
Fistula C. Gracchi conatorie.	10	Forum Traiani.	190
Filiorum in patres officium.	24	Fretum comædia.	50
Fidium natura.	123	Frequentatiua uerba.	123
Fiere.	270	Frons in acie.	136
Filij quomodo a'endi.	161	Frax olei.	154
Figura a' fingendo.	195	Frater unde.	180
Filij Iouis.	219	Fretu.	187
Filij Neptuni.	219	Frons uirili genere.	213
Fidibus cum graculo.	288	Frons frontis.	213
Finis hic & hæc.	187	Frustror.	237
Finitimus unde.	170	Frigorificus.	243
Flagitium, & uitium.	17	Frustrari & frustratus.	257
Flauisæ capitolina.	30	Fuisse in potestatem.	8
Flauus ulex.	43	Fuisse in mentem.	8
Fluctui in casu patrio.	72	Furcus.	17
Palmen dialis.	139	Fortescere.	170
Flores uini.	154	Furacrum questiones cum lance & lico.	231
Flores olei.	154	Furtum.	113
Flammigære.	246	Furti se obligauit.	113
		Furtis philosophia, quæ argutis est plena.	146

<i>furta per lanceam & li-</i>	<i>Graphice ac scite!</i>	165
<i>cium.</i>		160
<i>furtum compertum & ob-</i>	<i>Gurdus.</i>	228
<i>latum.</i>		160
<i>furta apud Lacedæmo-</i>	<i>Gultum.</i>	243
<i>nes.</i>		160
<i>furtum quid.</i>	<i>Gustus ac tactus.</i>	267
<i>furfur.</i>		154
<i>funis masculino & fæmi-</i>	<i>Glauci, & Diomedis per-</i>	
<i>nino genere.</i>	<i>mutatio.</i>	39
<i>fumar.</i>		246
<i>fumus.</i>		272
	G	
<i>Gallus Asinius.</i>		236
<i>Gallus superbus.</i>		126
<i>Genitivus quartæ declina-</i>	H	
<i>tionis.</i>	<i>litera.</i>	25
<i>Genitivus quintæ declina-</i>	<i>Habco dicere.</i>	197
<i>tionis.</i>		129
<i>Genitivus quomodo forme-</i>	<i>Hæliates rex.</i>	11
<i>tur.</i>		72
<i>Genethliaci qui.</i>	<i>Halcyonæ aues.</i>	54
<i>Geometria triplex.</i>	<i>Hallucinari.</i>	25.232
<i>Gilvum vinum.</i>		196
<i>Glaucus.</i>	<i>Hamilcaris pronuntiatio.</i>	67
<i>γλαυκῆτις</i>		43
<i>Glosaria.</i>	<i>Hannibalis crudelitas.</i>	27
<i>Globus.</i>		136
<i>Gladiorum nomina.</i>	<i>Hannibalis exemplū.</i>	78
<i>Graculentum.</i>		71
	<i>Hannibalis cavillatio in</i>	
	<i>Antiochum.</i>	78
	<i>Harmodius.</i>	120
	<i>Hastæ martiæ motæ in tem-</i>	
	<i>plo.</i>	66
	<i>Hasdrubalis pronuntiatio.</i>	
		67
	<i>Hercules.</i>	142
	<i>Herculis</i>	

Herculis mensura.	1	Homeri patria.	56
Heraclius.	288	Hominis animo capite.	
Hesiodus.	54. 124. 252	Hominis definitio.	63
Heiluarus.	25	Idem non bonae rei.	
Hermaphroditi.	122	Homo quomodo in utero	
Herodorus de Leonibus.	201	fornicat.	54
177		Honolucerna.	228
Hernunduli.	225	Honora.	25
He'cbori species.	249	Honos etiam malus.	169
Hemolius.	265	Honustum.	25
Higinus Maronis inter-	19	Hortor.	215
pres.		Hortia succidanea.	66
Historia, diarium, & ephemeris.	87	Humanitas.	184
Historia Meij Suffetij.		Humanae literae.	184
282		Humanior.	184
Hiatus uocalium.	117	Humani utroris mos adole-	
Hiades,	179	lascendi.	55
Histius.	144		
Hosilius Mancinus.	71		
Hortensij culus.	6		
Hortensij manus gestu-			
losus.	6	lactare.	27
Hortensius Diomysia, ac ge-		lacte.	27
stad. uix.	6	lactis imago.	213
Hortensij dictum.	6	lapis uenus in Appulia.	
Honus in puerina carne-	38		
& fere.	221	Ignarus.	228
Homo aure surda ac ia-		illudatus.	17
anti.	8	illatebrans.	137

Illois pedibus.	241	24	
250		Inculpatus.	27
Inquinamentum.	28	Inamabilis.	27
Imparilitas.	88	In & con præpositiones.	
Impolitia.	71	33	
Impendio loquacior.	I	Indoctus.	33
Impeccabilis.	251	Insanus.	33
Imperceptora.	199	Inhumanus.	33
In		Infelix.	33
India qui pereunt quan-		Inuolueris.	45
rum durcens.	55	Interibi.	52
Incontinentia.	251	In ararios relatus.	78
283		Indivibilis.	77
Incontinens.	267	Incruenta uictoria.	79
Incentiones.	71	Inaudaculus.	89
Infra Classem.	112	Infortunitas.	90
Inferie.	272	In ora.	108
Ingeni.	88	Inaurita.	108
In aduerbia desinentia.		Insilio.	73
174		Inscriptiones, seu Tituli	
Inquies.	273	librorum.	288
Insolens uerbum.	10	Interpretor.	215
Institutum pythagoricum.		Intra oceanum.	172
10		Intra modum.	173
Instrumenta cur in castris.		Inter ubitus adiectiuium	
12		179	
Insignitas.	12	Inualentia.	280
Inducie.	22	Iouis filij.	219
Internicium morbi genus		Irascibilitas.	23
		Julianus	

Aufianus hispanus Rhe-	Inlatebrare.	237
tor.	Intolerantia.	251
Inferæ aues.	Infectiones.	262
Inquinamentum.	Ira quid sit.	33
Inuria.	Istius fluvius.	136
Intenciones.	Isagoge.	218
Intra Classi mo.	Itare.	194
Indefes.	Italia unde.	150
Incredula.	Itaol.	150
Inse, lus unde.	Italia armentosissima.	
Involucra sensuum.	150	
130	Iustitrandum per Iohem	
Inflammanter.	lapideum.	19
Industrie celeritas.	Ius dici.	101
Inavia factum iter.	Ius uocationis.	182
Indotius, rudiustq;.	Ius proferendi pomærij.	
Intra calendas.	181	
Inter cuncta uita.	Iudicis officium.	201
Intestabilis.	Iudicia priuata.	201
Insignite loqui.	Iunior pro posituos.	175
Inter os et offam.	Iupiter lapideus.	19
Induxit, fefellit, decipit.	Iupiter unde dicatur.	
192	82	
Interrogandi casus.	Iustitia quid sit.	90
Intentio.	Ius trium liberorum.	
Inculpatisima uita.	60	
201	Iuris periti.	201
Inatibulum.	Iustitiæ imago.	204
Inflammarij.	Iumentum.	280

		Lex Aufellia.	155
		Lex Licinia.	41.213.
		280	
Lais meretrix & adagi-		Lex popilia.	12
um.	9	Lex Papia.	12
Labconis commentaria.		Lex fannia.	41
13		Lex æmilia.	41
Laberius poeta.	141	Lex cinia.	41
Labandria.	228	Lex antia.	41
Laberij dictum.	61	Lex Julia.	42
Laberij uersus.	142	Lex ebutia.	231
Lacedæmonis cum tibijs		Lex atinia.	242
in aciem.	10	Lex talionis.	279
Lacedæmoniorum mos.		Lex Stolonis.	280
160		Lex Voconia.	242
Lachrymæ.	25	Lex Portia.	134
Lætabundus.	158	Leænæ partus.	177
Laudare.	27	Leonides.	52
Lassitudo.	43	Leo, & Androdus seruus.	
Lana propilo.	162	84	
Lactis uis.	162	Leo hospes, homo medicus.	
Lancea hispanicum te-		85	
lum.	222	Leporarij.	35
Lacerna.	188	Leporaria.	35
Lælius Varronis præ-		Lepus unde.	17
ptur.	219	Leuitas.	110
Laureolus Eleontes.	50	Leuis.	110
Lex.	143	Leſti ſotherici.	164
Lex Aretina.	150	Lebadia opp.	166

legio

Legio cum militibus.		Licium.	99
226		Lingula.	148
Lepores bina ierua.		Lictor unde.	165
234		Licinius imbrex.	189
Leuatiore ac leuiora gelu		Literator.	123
durantur.	243	Lingua latina magis inops	
Liberos alendos esse pro-		quam graeca.	42
prio lacte.	161	Liticians.	282
Liberi pro uno filio.		Licius locus.	282
31		Locutulei.	16
Liberi patris Artifices		Loquentia.	16
qui	283	Longaeus.	33
Libs uentus.	37	Lorarij.	135
Libra & selibra.	115	Loxplex.	135
Librilis.	281	Lorea quid.	146
Libri sibyllini.	18	Locus Tullij pensitatus.	
Liburni quomodo naues	5.		
suebant.	239	Loricatus Sirculus.	244
Lingua recondenda.	15	Lucas opp.	14
Lingua infrenis.	15	Lucretius.	82
Liburni.	239	Lusciosus.	64
Linca quid.	18	Lux orationis.	134
Lignantur.	237	Lucus.	232
Linguam exercere.	128	Lucij neratij.	279
Lingua qualis esse de-		Lucius de ostreis.	286
beat.	15	Luna alit ostrea.	286
Linguacer.	15	Lucius Scipio Asiaticus	
Linus quid.	80	116	
Linus auguralis.	80	Luna adolescente, & de-	
Litem contestari.	81	ficiente quae crescit, &	

que tabescant.	286	Massilia.	140
Imeus color.	43	Mausolus.	142
Lyrica Poeta.	37	Mausoli positio.	142
Iysias.	26	Mausoli sepulchrum.	142
Iysiae orationes.	26	Mausolus tragoedia.	142
M.		M.C. quid de uita huma-	
		na sentiat.	151
Maiiores.	183	Manubiae, & praeda.	190
Maiores Auzicia.	183	Marsus filius Circes.	231
Magistratus maiores & mi-		Marsi populi uirulentii.	
nores.	183		231
Marcus Cicero de Iure Ci-		Magnum uaticum.	238
uili.	20	Maiyona.	261
Mari Ciceronis Contem-		Materfamilias.	260
poranci.	277	Mancioli.	270
M.T. & C. Caesaris. con-		Manum conferere.	286
temporanei.	277	Metellus de uxore ducen-	
Matrim, & patrim.	12	da.	6
Mandata an semper sine		Metelli dictum.	6
facienda.	13	Metæ trianguli.	18
Malliana imperia.	13	Mellaria.	36
Magniloquentia.	51	Metus.	127
Malum consilium consulto-		Memordi.	109
ri pessimum.	66	Mentiri.	155
Marspiter.	82	Mendacium dicere,	155
Manulia.	71	μετανοῶτες.	36
Mature.	137	Menedemus Rhodius.	
Maturitas.	137		177
Maturare.	137	Menander.	39.58
		Menander	

Menander, quorū Tragicorū	64	Morbis & vitium.	64
diarū	239	Mons Palatinus.	282
Menippæ seu cynicæ Var	122	Monomeri.	122
ronis satyræ.	196	Morbis alius.	166
Mendicinium.	228	Morbis fonticus.	280
Memnon Noctolor ap-		Modus mutandi sententias.	
pellæus.	270	124	
Mille hominum oritur.		Modus medendi morsu	
16		serpentium.	109
Militaria uocabula.		Modus Auli Cellij inter	
136		studendum.	288
Misilla doctrina.	288	Mor Antiquus senatorum.	
Militibus uenam solui per	21		
ignominiam.	136	Mor Apollinaris Sulpicij.	
Milesiæ uirgines ad susten-	185		
dium.	214	Mor Antiquus.	203
Milonis interitus.	217	Muralis corona.	79
Mihi nomen Iulium.		Murice.	92
222		Mulieret abstrinæ.	146
Miles infrequens.	226	Multam dicere.	150
Mithridates & Antidotus.		Multam facere.	152
249		Multa uer.	159
Mithridatem duarum &		Multa uictoria.	159
uiginti gentium linguas		Multiformia.	159
percalluisse.	250	Mulnina, ac sinuosa que	
Machimonium.	228	stic.	102
Mænia.	271	Municipes.	223
Mons salis.	38	Multigrinus.	270
Moles trusianæ.	50	Munitate.	257
Mortui præ gaudio.	58	Mulierofus.	68

Munra.	264	Nescis quid Vesper. serui	
Muroni sapiens dictum.		uehat.	180
227		Ner. eius.	189
Myops.	64	Nirij.	189
		Nero fortis.	189
N.		Nirio.	189
		Nepartula.	190
Nata res.	182	Nizopolis.	215
Natura an morbos fecerit.		Nigid. ane commentationes	
90		car in vulgus non excat	
Nuualy arona.	79	177	
Nauium gen. ra.	148	Nigror.	43
Nanus, & pumilio.	2:8	Nidum migravit.	46
Neapolis.	130	Nil. : flumen.	126
Nepuni filij.	219	Nobel filij.	285
Nequiter.	223	Nitescit.	99
Neq. Id.	238	Nomina in osus.	68
Nepuni nomina.	44	Not. e uocum.	177
Neuij epitaphium.	22	Notus uentus.	37
Nervularia comædia.	50	Nona.	59
Neuius comædias in carce-		Nomina in osus.	68
ribus.	50	Novum.	93
Nequitia.	110	Novitium.	93
Nequem.	111	Nolo.	111
Neruias.	123	Nola iugo a' Virgilio.	116
Nescius.	128	Novissimus.	144
Neuuli in mammis.	162	Novissime.	144
Necessitas.	176	Nomina in bundus.	157
Necessitudo.	176	Notationes temporum.	153
Necessarij.	176	Noctescere.	264
		Nocticolorem.	

Nocticolores.	270	tes.	228
Nocti acuestri.	284	Officiorum gradus.	83
Noctis Amice.	288	Oleaguna a corona.	78
Numina laeva.	83	Oleum aut saepe congelat.	243
Nullum sine contrario con-		scit.	243
trarium.	90	Olympium stadium.	1
Nuperrime.	92	Olympus Alexandri ma-	
Nugalia.	114	ter.	176
NUMERUS COMBINATIONUM		ONS NO TABULA.	213
180		Opere in foro.	202
		Opera uerba.	159
		Opus a, um.	36
		Oppidum quam peritus.	
Ob.	73	102	
Obsequibilis.	46	Opulente.	164
Obijes.	74	Oratio C. Gracchi in Pom-	
Obnoxius.	114	pilium.	156
Obsus.	270	Orechus.	22
Obliterare.	270	Orestis corpus.	55
Ociosus a metis.	45	Oritones.	35
Oculi ludibundii.	51	Oropi uastatio.	112
Occurris.	109	Ovilium carmen.	135
Oceanus Lunae comes.		Oscitatio in partu letalis.	
197		60	
Oculorum doloribus mor-		Ostrudo.	75
medendi.	244	Oscitatio.	75
Odium Atheniensium.		Oualis corona.	79
96		Ouano.	79
Offendere.	119	Ouis masculino genere.	
Officia filiorum in Paren-		150	

<i>Osus nomina.</i>	116	<i>Peposci.</i>	109
<i>Pacrimus.</i>	12	<i>Pepugi.</i>	109
<i>Papyrius praetextatus.</i>	21	<i>Pecatus peccata.</i>	187
<i>Pactica pugna.</i>	22	<i>Pecunia data quibus mo-</i>	
<i>Pacuij epigramma.</i>	22	<i>dis probeur.</i>	102
<i>Paradisus.</i>	35	<i>Periclus responsum.</i>	3
<i>Parfimonia ueterum.</i>	40	<i>Persa & perses.</i>	102
<i>Palmae natura.</i>	51	<i>Persa Plauti comedia.</i>	102
<i>Parce quae, & unde.</i>	59	89	
<i>Parcus unde.</i>	61	<i>Peculatus.</i>	116
<i>Pacificatio.</i>	102	<i>Pertentare.</i>	125
<i>Partus quinq; puerorum.</i>	133	<i>Penetrabilis querimonia.</i>	
131		<i>Perdolitum est.</i>	128
<i>Partim hominum.</i>	138	<i>peregrinus philosophus.</i>	
<i>Panis fufureus.</i>	154	170	
<i>Pancreatistae.</i>	194	<i>Peccare sine tui iactura.</i>	
<i>Pacuiarum carmen.</i>	200	187	
<i>Pacificator.</i>	202	<i>Peccatu.</i>	187
<i>Palatum habere.</i>	213	<i>Petorritum.</i>	222
<i>Pansum a' pando.</i>	218	<i>Perdices bina corda.</i>	234
<i>Passis uelis.</i>	216	<i>Pharmacopola.</i>	15
<i>Pabulatur.</i>	237	<i>Phedon Elidensis.</i>	34
<i>Patricij megalenses.</i>	257	<i>Philosophia gustanda &</i>	
<i>Pedaria sententia.</i>	61	<i>non ingurgitanda.</i>	
<i>Pecuniarius.</i>	62	86	
<i>Penus.</i>	62	<i>Philippi epistola ad Arist.</i>	
<i>Pellex.</i>	65	120	
<i>Pecunia praedacea.</i>	75	<i>Philistion.</i>	247
<i>Persona unde.</i>	79	<i>Philoxeni dictum.</i>	289

Philippus Macedo.	44	Pons an defluat in pulmonem.	246
Philippi epistola.	120	nemo.	246
Phœniceus color.	43	Porcū Licinij uersus.	273
Pignus.	216	Porca Cereri sacra.	67
Pignoris capio.	110	Posthumana imperia.	13
107	13		
Pigmæi.	122	Posthuma proles.	32
Pileati serui ad uenum.		Polyhistor.	84
107		Post deinde.	105
Piscine.	36	Tolus histrio.	107
Plato.	26.97	Postliminium iustum.	115
Planipes saltus.	11	Positæ, idest positio.	73
Planum.	18	Pœtica iam nullius hono-	
Plauti Comœdia.	49	ris.	149
Plauti epigramma.	21	Pomœrium.	182
Platonis orationes, & Ly-		Postremissimus.	215
sia.	26	Postuerta.	234
Plautus poeta.	49	Porreus.	260
Plautinissimus.	49	Pœna & multa.	105
Plauti laus.	114	Pœnitenda.	23
Plucia rogatio.	176	Pœnitere.	236
Platonis & Xenophontis		Pœna falsi testimonij.	
emulatio.	203	282	
Pleiades stelle.	54	Prandium caninum.	196
Plebs.	143	Prandium abstemium.	
Plebiscium.	143	196	
Plinij laus.	122	Pro.	33
Pœte Græci.	185	Proficere.	34
Peli, Histrionis Historia.		Profigere.	34
107		Profanum.	34

profestum.	34	prehensionem habere.	182
Proverbum de caia & nu		predaceus.	73
: bibus.	38	præter propter.	274
Proferre.	34	prænestini populi.	233
profigare.	34	præiudicium.	29
Proverbum de Cassita.	45	præpudiosus.	29
proverbum de equo seia-		Præse dictum.	59
: no.	54	præcidancæ hostiæ.	67
proicere.	74	præpetes aues.	93
Protagoras.	77	Præsentaneum uenenum.	
Protagoras Euathlus.	81 - 91		
prolubium.	235	præquox præquis.	137
proloquium.	82	Prænestini cur ex colonia	
proprium.	93	in municipium relati	
propitium.	93	sint.	233
Prociatæ classes.	10	præmorssisse.	109
propugnari opp.	119	præcox præcois.	137
propere.	137	præpetes loci.	93
Proverbum de matre Euâ-		præmorssisse.	109
dri.	10	prædes.	116
Proficisci.	34	præmature.	137
profatus.	218	prænestinus recessus.	151
proloquium.	229	prudens consilium.	171
Pronuntiatio.	229	præter naturam.	174. 221
Proletarius.	231	præter factum.	174
Problematum Aristotelis		præda & manubiæ.	193
libri.	268	Prima fax.	256
Properare & festinare.		pruilegia.	143
233		priori pueritia.	143
Prosa.	234	Prudentia indeferta ma-	

• <i>gis eligenda quam stulta</i>	<i>Quiescit.</i>	99
<i>loquaces.</i>	<i>Quies.</i>	99
<i>Sylli cum Eustro.</i>	<i>Qui multa habet multis</i>	
<i>pueri quo pacto in utero</i>	<i>egit.</i>	124
<i>matri consistant.</i>	<i>Quadrigena uerba.</i>	128
<i>Publij Nigidij Contempo-</i>	<i>Quinq; sensus.</i>	108
<i>ranti.</i>	<i>Quartum consul.</i>	131
<i>putum.</i>	<i>Quarto consul.</i>	131
<i>Putum argentum.</i>	<i>Quinq; Classes.</i>	112
<i>putare.</i>	<i>Quae legenda in conuivio.</i>	
<i>Puniendi tres causas.</i>	180	
<i>Puerperium.</i>	<i>Quin particula.</i>	248
<i>Publij sententiae.</i>	<i>Quadrige.</i>	271
<i>purpurat.</i>	<i>Qua ratione contentio, et</i>	
<i>puluerat.</i>	<i>amulatio oritur.</i>	204
<i>pudori colorem.</i>	<i>Quare oleum saepe, uina</i>	
<i>Pumiliones.</i>	<i>rarenter congelasunt.</i>	
<i>Pythagorica disciplina.</i>	243	
<i>Pythagorica pecunias in</i>	<i>Quaedam constitutiones sum</i>	
<i>medium.</i>	<i>per officium Iudicis.</i>	
<i>Pyramides.</i>	202.	
<i>Pyronij qui.</i>	<i>Quibus ius fuerit interce-</i>	
	<i>dere, ne senatusconsultus</i>	
	<i>fieret.</i>	207
	<i>Quibus in locis senatuscon-</i>	
	<i>sultus iure fieri poterit.</i>	
<i>Quadrantalia.</i>	207	
<i>Quassare.</i>	27	
<i>Quatere.</i>	27	
<i>Quinquagrus.</i>	36	
<i>Quadrans.</i>	55	
	<i>Quintus Scauola.</i>	242
	<i>Quot dentes in infante ge-</i>	
	<i>quantur.</i>	55

Quo Tempore Gellius in-	Renidens.	173
xerit.	278	Responsio Accij ad Pacu-
		uium.
		175
	R	Rectos cupressos.
		187
		Recentatur.
		220
Raro!	42	Refotus aninus.
		28
Rariter.	42	Rhetores expulsi.
		214
Radere barbam quando.		Rhodos ciuitas.
		102
SI		Rhodanus fluius.
		136
Rapacitas nonnullorum	R.O=	Robigus.
manorum.	215	66
Rasitare.	SI	Rogari sententias.
		66
Restare.	20	Rogatio.
		143
Rescire.	35	Romuli sobrietas.
		157
Redhibitio in seruis.	64	Romanorum institutum,
		dum pugnam ineunt.
Redhibere.	64	II
Repudium cum uxore	quis	Romanorum mos.
primus.	65	120
Rectoris officium.	6	Romanorum laus.
		44
Refrigere.	196	Rubidus color.
		42
Religiosa delubra.	68	Ruber.
		42
Religiosus unde.	68	Rufus color.
		42
Remittere animum.	256	Rutilus color.
		43
Res inopinata.	70	Rumphea.
		148
Religiosus.	66	Rustice loqui.
		177
Religione soliti.	115	Rubi.
		276
Religio quid sit.	136	S
Retinentissimus.	144	
Retas.	259	Sabinus Medicus.
		59
Retanda flumina.	159	Sacellum.
		97

Sallustij locus.	115.78.	per more maiorem.	110
Sans eloquentie, sapien-		sertorij astutia.	219
tiarum.	15	sertorij militum fidelitas.	
Sallustij defensio.	71		219
Sapientem non peccatum sciderat.			110
170		scruta.	57.
Saltem.	173	scrutarius.	57
Sanctudo.	176	scholius.	62
Sandalarium.	258	scriptum facere.	95.
Sacrificat.	264	serpea simulachra.	139
Sallustius virgus casus.		serpens qui.	152
150		serpens.	188
Sallustius Nonator, verbo-		sophoclis mors.	58.
rum.	16	sophocles senior Euripide.	
Sallustij locus corruptus.	105		
125		Stadium Olympicum.	1
Sapient an irasci debeat.		sub arguuli.	222.
23		subseundaria.	286
Satre Varronis.	34	subscitium tempus.	263.
Sauromatae.	121	sublustria.	192.
Sapio Africanus superior.		subijct.	74.
116		subnixus.	74.
Scipionis, et Cracchi red-		suauiloquentia.	164.
ditio in gratiam.		suauitudo.	176.
116		suauis stelle.	179.
Sempronij Cracchi et Sci-		sufragium.	222.
pronis Africani amicitia susq; deq; sero.			230
116		sufficitij Metij Historia.	7
Senatus per quos habeba-	28		

<i>οικταλι Ιακονια.</i>	244	<i>Sicinnium</i>	283
<i>Scripserim & ueurim.</i>		<i>Socratis temperantia.</i>	
257	17		
<i>Scrophia & porcetra.</i>	260	<i>Solstitium & bruma.</i>	54
<i>Sculna.</i>	287	<i>Solce. smus.</i>	88
<i>Sensus legum So'onis.</i>	31	<i>Solutio uis.</i>	108
<i>Senectus semper honora-</i>		<i>Sors proposita gladiatori.</i>	
<i>ta.</i>	32	105	
<i>Septentriones.</i>	36	<i>Somnulosus.</i>	127.
<i>Septentrionarius uentus.</i>		<i>Sotherin lecti.</i>	164
36		<i>Solitarium.</i>	176
<i>Sellularie quæstiones.</i>	48	<i>Soror ac frater.</i>	180
<i>Septenarius nimirus.</i>	54	<i>Sole.e.</i>	188
<i>Sepulchrum.</i>	25	<i>Sole oratio.</i>	237
<i>Serpens immanis.</i>	92	<i>So'onis tempora</i>	252
<i>Selibra & libra.</i>	115	<i>spectationes.</i>	82
<i>Seurim.</i>	186	<i>spondi.</i>	109
<i>Senatus consul. quomodo.</i>		<i>Spica corona.</i>	95
107		<i>Species ab a, jecti.</i>	195
<i>Senatus consult. quibus in</i>		<i>Spe: lum. ut imago.</i>	234
<i>locis iure fieri potuerit.</i>	107	<i>Scribiligo, & imparitas.</i>	
<i>Sertorij a. itia.</i>	219	88	
<i>Seruus receptitius.</i>	241	<i>Strigosus equus.</i>	75
<i>Sequester.</i>	287	<i>status nomen seruire.</i>	75
<i>Sentes.</i>	276	<i>stata forma.</i>	82
<i>Sicinius Dentatus.</i>	30	<i>Suppa cum e. tica.</i>	133
<i>Sillus amarulentus seri-</i>		<i>stelle uirigentes.</i>	199
<i>ptor.</i>	60	<i>subnixus animus.</i>	237
<i>Siticines.</i>	28:	<i>subsidium memorie.</i>	
<i>Sicanista.</i>	283	242	

SURALI

Sirculi loricati	244	Tesserae	149
Sycosinae.	200	Terminus deusa	168
Syreni scopuli.	230	Testamentorum genera	211
		Testamentum per aes, et li-	
		bram.	211
Tabulae quibus tempori-		Thesaurus.	30
bus posita fuerint.	278	Theophrastus Lesbicus.	
Taxarc.	27	177	
Tangere.	26	Theophrastus	119
Talentum Atticum.	60	Theopompus.	142
Tarentum opp.	175	Theodectes.	142
Tactus, ac gustus cum bel-		Thracij cuiusdam fabula.	
luis.	267	276	
Tarquinus Superbus.	18	Tibiae ad ischiacos.	71
Tauri mos.	263	Tibicen.	71
Tessera	82	Tiro Mar. Tullij libertus.	
Templum Dianae Ephesiae.	142		
17		Tingere helleboro sagittas	
Tegmen onychino.	270	quare.	249
Tempus canendi Athenis.		Tolerantia Socratis cum	
243		uxore.	17
Terentius.	112.255	Tollere pro corrigere.	17
Terentius Scaurus.	157	Toga.	111
Terentij locus.	108	Torquatus.	118
Terramotus.	44	Torquati.	118
Templum Pacis.	89	Torquati pugna.	128
Testamentum.	97	Triones.	36
Tertium consul.	131	Trinoctium.	49
Tertio consul.	131	Triumphalis corona.	78

CC

Tractim.	117	Vasra & fallaciosa argu-	
Transgredi.	148	menta.	105
Transgressus.	148	Valeri in casu uocandi.	
Tres.	187	193	
Tris.	187	Vasum.	190
Tributa.	221	Vaticanus ager.	234
Trinumus comœdia	ge -	Vagire.	234
mus.	242	Valerij Aeditui uersus.	
Tria dicendi genera.	112	273	
Tribuni cur ius uocandi		Valerius quo tempore Cor	
non haberent.	181	uinus.	126
Tunica.	111	Varronis laus.	131
Turres.	136	Vacanter accumulauit.	
Turrim.	186	246	
Turris lignea illita alumi-		Vanus, mendax, infidus:	
ne.	209	259	
Tullij locus in Verrem.		Vestalis prima à Numa	
172		capta.	12
Tullij locus.	173	Vehemens.	25
Tullius quo die & tempore		vehere.	27
natus.	221	Vexare.	27
Tullius quot annos natus		Ventorum descriptio.	38
primâ causam egit.	221	Veterator in literis.	47
Tullius & Demosthenes.		Verruca eminent locus.	
222		52	
Turpius frigide laudari		Vciouis.	82
quàm grauiter uitupe-		Væ	82
rari.	268	Vescum.	83
V.		Vegrande.	83
Vallum dentium.	14	Vesanus.	83
		Vecors.	

Vecors.	83	versus amatorij lepidi.	275
Verba in arrogatione.	87	virgilij locus	116. 175
Verbum augurale.	93	virgilij locus in primo	
Velitare.	96	æncidos.	125
Vesticeps.	88	virgilij locus in octavo	
Verborum uolumina.	130	æncidos.	125
Venustas, & mundities.	133	virgilij locus.	73
Venam solui militibus.	136	virgilij locus.	150
Verba in ciuilia.	136	uinaria.	35
Velis opp.	140	vitium, & morbus.	64
Velinus portus.	140	viator.	68
Veritas temporis filia.	171	Videndi ratio.	85
Veritum, puditum, pigrum.	216	Vinum edormiant.	96
Vestibulum.	226	Via laurentina.	132
Vestisauerat.	243	Vieta poma.	175
Verouerbum.	357	Vinum rhodium.	177
Vena quid.	263	Vinum Lesbium.	177
Vestri ac nostri.	284	Vinum exoticum.	177
Veious simulachrum.	83	Vitiare & obtinere.	183
Verba sub'ustria.	191	Vini tria genera.	196
Verba agentia pro patientibus.	264	Vinum apud antiquos in	
Verba patientia pro agentibus.	264	æmicijs quare.	209
		Vinum somes ingenti.	209
		Vinum non congelari.	243
		Virescere.	264
		Vita beata.	255
		Vituperones.	270
		Visitare.	249
		Vndarum motus.	46

Vocabula positiua in natura.	135	Vxor ducenda ne sit.	6
Vox ex pectore!	14	Vxoris vitium aut ferendum aut tollendum.	17
Voluptas Epicuri!	122		
Vox an sit corpus.	86		X
Vocum turba.	130		
Vocabula ancipitia.	169	Xantippe Socratis uxor!	
Vocabilior sonus	187	17.	
Voculatio.	193	Xeniades Philosophus.	34
Vsum in grammatica auctoritate ualere.	99	Xenophontis & Platonis æmulatio.	203.
Vsurpata in delitijs.	95		
Vsucapio	110		Z
Vrbes.	186		
Vrbis.	186	Zeno stoicus!	249
Vrtica piscis.	70	Zephyrus uentus!	37
Vulturinus uentus.	37	Zodiacus.	54
Vulnus.	127	Zonæ ad argentum!	215.

ALTER Index, quo quicquid in unaquaq; re Lector
 quaesierit, siue id ad grammaticam, siue ad alias artes
 pertineat, inuenire quam facile queat.

Quae ad Philosophiam de natura, & ad dialecticam;
 & medicinam, atq; mathematicam pertinent.

Ratio proceritatis corporis ex Plutarcho. char.	1
De tempore tacendi, & dicendi a' Pythagoricis.	9
Non esse equam reprehensionem Epicuri a' Plutarcho de syllogismo.	29
De Iapige uento, & ceteris a' Phauorino.	36
De colorum generibus.	42
De Terrae motu.	44
Quid obseruatum in undarum motibus diuersis stan- tibus uentis.	46
Principium diei, & noctis.	48
De ui, & natura palmae arboris.	52
De ui septenarij numeri.	54
Gaudio multos perijisse.	58
Temporis uarietas in puerperijs malicrum.	58
De definitione quaedam.	62
Incannoncs tibiarium Ischiacis mederi.	71
De moderanda uita impuberum puerorum.	75
De argumentis reciprocis.	81
Vox an sit corpus, uel incorporea.	85
De ui oculorum, atq; uidendi rationibus.	86
Chrysippi responsio aduersus eos, qui negauerunt Pro- uidentiam.	90
Item ab eodem de fato cum consilij nostri arbitrio.	90

*Quæ ad philosophiam de natura, & dialecticam, &
medicinam, atq; mathematicam pertinent.*

*Quid de quorundam sensuum naturali defectione scri-
psit Aristoteles.* 107

De amore Delphini in puerum. 108

Certiores ictus ad superna, q̄ ad inferna esse. 119

*De prodigijs Barbarorum, & foemnis in mares uer-
sis, & gentium miras uarietates.* 113

*De conuersione foliorum oleæ, & de fidibus alieno
ictu sonantibus brumali, & solstitiali.* 123

Annũ LXIII infortunio aliquo agr. . . 212

De genere controversiæ, quod dubium dicitur. 130

*Plinium se undam latuisse genus argumenti, quod
ἀπίστωπος dicitur.* 131

*Quod Aristoteles de numero puerperij scripsit non
na non positiua, sed naturalia.* 135

Quæ maxima flumina ultra Ro. imperium. 136

*Cui anulus gestetur in sinistrae manus digito proximo
minimo.* 137

*Plinij secundi portenta fabularum, & quæ in Demo-
critum indigne confert de Columbae simulachro.* 138

De ætatum finibus pueritiæ, iuuentæ, senectæ. 149

*De Pyrrhonibus philosophis, & eorum differentia ab
Academicis.* 152

*Chrysippus omne uerbum ambiguum, Diodorus nul-
lum dixit.* 156

Infantibus a matre lac præbendum. 161

Homerum, & Herodotum diuersum de Leonibus.

177

NUMERUS

**Que ad philosophiam de natura, & dialecticam, &
medicinam, atq; mathematicam pertinet.**

**Numerus coniuvarum, & de mensis secundis, & bel-
larijs.** 180

**Aduersus eos, qui ex motibus syderum fata hominum
se dicturos pollicentur.** 197

Scriptum esse lignum aluminis ablutum non ardere. 208

Iouis filij humanissimi, Neptuni crudelissimi a poetis. 219

Syllogismum quibus uerbis Aristoteles definiert. 220

**Reprehensio legis apud dialecticos percontandi, dis-
serendiq;.** 223

Quo pacto fames possit tolerari ab Erasistrato. 224

**ἄλωμα quid significet, & quedam prima, que
in dialectica traduntur.** 228

**Bina corda perdices, & bina Iecora Lepores quibus
regionibus.** 234

**Quaedam de quibusdam geometriæ partibus cogni-
ta pulcherrima.** 234

**Curo cum congelascat fixale, uinum minus, acetum fe-
re nunquam, aque fluuiorum, & fontium diferen-
tur, mare minime.** 243

**De habitu, & natura stomachi, & fistule, que
ἄλωμα dicitur aduersus Erasistratum.** 246

**De materijs infamibus, quas greci ἀσέβητος καὶ ἀνόμι-
τος, exercendi gratia disputatis etiam a Philoso-
phis.** 247

De natura hellebori candidi, & nigri. 249

**Anates ponticas uim habere digerendis uenenis, deq;
Mithridatis medicamento.** 249

*Quæ ad philosophiam de natura, & ad dialecticam
& medicinam, atq; mathematicam pertinent.*

Saturnalibus ludicris agitare solitus Cælius quibus certaminibus, & sophismatibus, & anigmatibus oblectatoriis. 256

In febre Arteria tangenda, & non uena, & quid utraq; quiaq; pulsus. 262

Diozenus philosophus quali talione usus, perterritus a dialectico sophismatice. 264

Cui repente timore uenter effluit, & ignis urinam lacessat. 268

Ex Aristotele niuis aqua potui pessima, & q̄ ex niue crystallis concreatur. 269

Quod pudor sanguinem ab extra diffundit, timor uero contrahit. 269

Herodis Attici de ui, & natura doloris disputatio. 276

*De ijs, quæ cum luna habent consensum, id est συμ-
πλῆναι.* 289

Historia de Cræsi filio loquente. 80

Leonem hominem agnouisse. 84

De serpente inusitata longitudinis. 92

Quæ ad philosophiam de moribus attinent.

Reprehensio in iactantem se esse philosophum. 1

An pro amicis delinquendum quandoq;. 2

De infami mundicia Demosthenis. 3

*An recte Metellus Numidicus in oratione de uxoribus
duendis.*

Quæ ad Philosophiam de moribus attinent:

ducendis.	6
Dictum Demosthenis ad Laidem, non tanti emere pœnitere.	8
De tempore tacendi, & dicendi à Pythagoricis.	9
Reprehensio Phauorini in adol. sentem prisce nimis loquentem.	10
An rectius mandatum facere omnino uel non.	13
C. Fabritius quid ad Samnites, cum aurum donarent.	14
Aduersus inanem loquacitatem.	14
Quanta cum animi æquitate Socrates tolerauerit uxoris ingenium.	17
Responsio Tauri Philosophi, an sapiens irascatur.	23
Quo pacto Socrates patientiam exercuit.	24
Quæ ratio officiorum inter Parentes, & filios.	24
An semper patri obsequendum.	28
Lex Solonis utilis, & si non uidetur.	30
De u. tere parsimonia, deq; antiquis legibus sumptua- rijs.	40
Apoloꝝus Aesopi non inutilis.	45
Cur Sallustius auaritiam non animum, sed corpus effœ- minare tradidit.	47
Deliciarum uitium, & mollicies oculorum, & corpo- ris exprobrata acerbè, & festiuiter.	52
Malum consilium consulti pœssimum.	66
C. Fabritius Cor. Rufinum inimicum consulem desti- gnauit.	67
De Pythagora.	70
De moderanda uita impuberum.	75

Quæ ad philosophiam de moribus attinent

Nota, & animaduersiones censoriæ.	71
Historia de Hostilio Maniano, & Manulia nutrice.	
71	
De Africano superiore.	74
Initium Protagoræ ad Philosophiam.	77
Annibal cauilatus est Antiochum.	78
Leonem Romæ hominem agnouisse.	84
De Attilio regulo capto a Cartaginiensibus.	92
De Alexandro & P. Scip. memoratu digna.	95
Philosophum non esse Laudandum a uociferantibus, & in laudando gestientibus.	76
Dictum Biantis de re uxoria.	81
Adhortatio ad philosophiam exemplo Euclidis.	96
Quæ ad officium grauitatis, & dignitatis duant.	96
Quæstiuiculae symposiacæ.	97
Puniendis peccatis tres rationes, quarum Plato dua- rum tantum meminit.	98
Quàm seuerè ab antiquis in fures, & quid de seruato, & commodato.	113
Confutatio ex Euripide luxuriantis gulæ.	113
De obseruantia iurisiurandi Romanorum.	115
Mentitus nomen, & habitum philosophiæ quibus uer- bis notatus.	119
Epistola Philippi ad Aristotelem, de Alexandro filio nato.	120
De genere, & natura uoluptatis.	122
Qui multa habet multis eget.	123
Democritus qua causa se lumine oculorum priuauit.	

Quae ad philosophiam de moribus attinent.

rit.	141
Non leuari peccatum cum aliorum exemplo praetendi- tur.	142
De falsa philosophia probris ex Platone.	144
De mulierum ueterum uictu, & moribus, & de iu- te maritum necandi uxorem adulteram.	146
Quo pacto M. Cato Albinum graece scribentem re- prehenderit.	154
De Demosthene Rhetore cum legatis Mileti.	154
Qui petunt, qui negant, & qui tacent omnes petunt; & cupiunt in comitijs uel conatijs.	155
Sobria, & pulcherrima Romuli responsio circa uini usum.	157
De furtis, & quod quidam poena, quidam praemio dignos fures censebant.	160
An ius Seneca leui, futiliq; iudicio fuit.	163
De modo tolerandi dolores secundum Stoicos.	166
Errare eos, qui fiducia latendi peccant.	170
De Aristotele, Theophrasto, & Menedemo, deq; uen- te iudicia Aristotelis, successorem eligentis.	176
Sapientiam esse filiam usus, & Memoriae.	178
Nuncius conuiuium decens, & de secundis munis.	180
Quid apud M. Catonem significet inter os, & ossam.	185
De uestitu, atq; calciatu non decoro.	188
Exprobratio Catonis contra Philosophantes nomine, & non re.	190
Homines ad cauendas iniurias semper intentos esse de- bere.	194

Quæ ad Philosophiam de moribus attinent

<i>Manicatas uestes P. Africanus sul. Gallo obicit.</i>	111
<i>Multam filia P. Appij dicta, q̄ locuta petulanter.</i>	135
<i>Elegantia apud antiquos de nitidiorē cultu non de ingenio amœniore, & cultus nitidior uitio dabatur.</i>	151
<i>Dolabella proconsul ream ueneficij, ac confitentem ad Arcopagitas reiecit.</i>	168
<i>Reditiones in gratiam nobilium uirorum memoratū digne.</i>	169
<i>De officio iudicis.</i>	201
<i>Chrysippus, quàm apte iustitiam pinxerit.</i>	204
<i>Plato non inuitiles uini inuitatiunculas in conuiujs censuit.</i>	209
<i>Cœnarum, atq; luxuriæ exprobratio Phauorini</i>	213
<i>De admirando & uoluntario interitu uirginum Milesiarum.</i>	214
<i>Philosophi, & Rhetores Roma pulsi.</i>	214
<i>De parsimonia, ac pudicitia Gracchi.</i>	215
<i>Aduersus eos, qui curant, quæ ad luxuriam, & quæ ad Philosophiam omittunt.</i>	218
<i>De uita, & moribus Euripidis, & morte.</i>	218
<i>Gravis sententia Musonij à Catone recepta.</i>	223
<i>Sententiæ ex Publij nimis selectæ.</i>	248
<i>Aduersus homines nequam, & impure philosophiam tractantes, duòq; uerba obseruanda omnium rerum longe salubria.</i>	250
<i>Verba ex Symposio Platonis exercendi gratia in latinam linguam uersa.</i>	251

Quæ ad Philosophiam de moribus attinent.

- In perficienda uita beata quantum uirtus ualeat.* 255
*Probatissimi hominis, sed infacundi sententia præfertur
a Lacedæmonijs sententiæ improbi, sed facundi.* 257
*Quid philosophus palestans tempestate maris respon-
derit, & q̄ primi motus non sunt nostræ pote-
statis.* 266
*Custus, & tactus sædissima uoluptas, quia bestiarum
sunt, tertium aliorum tantum hominum.* 267
Turpius frigide laudari, quã acerbius uituperari. 268
*Antoniij Iuliani lepidissima responsio, & uersus ama-
torij ab eo in conuiuio dicti.* 272
Plato iuuenis lusit amatorios uersus. 275
*Artificum scenicorum studium probrosam, amoremq̄
inhonestum esse, superq̄ ea re uerba Aristotelis.* 283
*Exempla epistolarum Alexandri regis, & Aristotelis ob
libros ausultatorios editos.* 283
*Faceta responsio M. Ciceronis amolientis a se crimen ma-
nifesti mendacij.* 171
Prudens rescriptio Olympiadis Alexandro. 176
An Xenophon & Placinsensi inter se fuerint. 203
*Ventidius Bassus ignobilis primus de Parthis trium-
phauit.* 210
Sertorius dux quo astu ad milites barbaros usus. 219
*Rhodij quibus uerbis Demetrium hostium ducem ab op-
pugnatione amouerunt.* 222
*Mithradatem regem duarum & uiginti linguis gentium
locutum.* 250
Sallustum a Iulterio deprehensum. 250

Quae ad grammaticam, & historicam attinent.

Valerij Corvini nomen de hispania.	126
Mandi Torquati fugas cum Gallo prosequere.	128
Ex Ennio quale ingentium, omniaque; cum minimis et- gaciorum.	132

Quae ad grammaticam, & thetiscam attinent.

De verbo <i>tristato</i> in oratione Ciceronis exploratio te- nis.	5
Recte Cicero rem presidio futuram dixit.	7
Reprehensio Thucydidi in adolescentem nimis fuisse le- quentem.	10
Adversus matrem loquentem.	14
Recte dictum mille hominum occidit.	
L. Lelium praecipuum reprehendit M. Varro, & Et ipse reprehendendus de Erymalegia.	16
De vocabulis geometriae graeco & latine dictis.	18
De versu Virgilij ex eius odice sensu terquetur et- tor.	19
An Latine dictum superesse, quod defendit, & de ur- bo superesse.	19
Inductae, quid sint a M. Varro.	22
H. littera qua ratione antiqui quibusdam vocabulis im- miserunt.	25
A. C. Basso genus quoddam iudicij divisionem appellari.	25
Inter Elatris, & Ilysi orationum.	26
Virgilij defensio de verbis ignaviter, & abiecte qui-	

Quae ad grammaticam, & rhetoricam attinent

bus usus.	26
Iniqua Plutarchi accusatio in Epicurum de quodā uerbo in definitione uoluptatis.	29
Fauisæ capitulæ quid significans liberos etiam unum filium ueteres.	30
M. Cato stitisses, & non stitisses.	32
Cælius à Sulpitio damnatus in enarratione Virgiliani uersus.	32
De natura quarundam præpositionum ex M. Ci.	33
Rescire quid sit, & quæ eius significatio.	35
Vinaria uulgo dicta, & quid pro eo uocabulo à quibusdam dicatur.	35
Super uocabulo septentrionis syderis.	36
De lapige uento, & cæteris à Phauorino.	36
Consultatio, & dijudicatio loxorum comædiæ Menandri, & Cælij.	38
Quid græca ἀναλογίαι, & ἀνομαλίαι.	42
De uocabulis colorum.	42
De Sallustij uerbis, & Demosthenis, quibus Philippum, & Scythium descripserunt.	44
De explorantiæ Plauti comædijs, quoniam promiscuæ ueræ, & falsæ eius nomine inscribuntur.	49
Quis equus scianus in prouerbio, & spadices.	53
Bibosum dictum à Nigidio, & absurdo, & nouo uocabulo.	56
Dimidium librum uel dimidiam fabulam uitiose dici.	56.

Quæ ad grammaticam, & rhetoricam attinent.

<i>Pedarij Senatores.</i>	61
<i>Parcus homo unde dicatur.</i>	62
<i>Penus quid & uarie declinari.</i>	62
<i>Quid hæc uocabula uelint morbus, & uitium, & an eunuchus, & sturiles mulieres redi iberi possint.</i>	64
<i>Verba ueteris senatus consulti. hostiæ suadaneæ, tempora præcidaneæ, & frivæ præcidaneæ.</i>	66
<i>De attentibus quorundam nominum puniætorum.</i>	67
<i>Religiosus quid significet.</i>	68
<i>Sententia defensa sallustij.</i>	71
<i>De uocabulis quibusdam à Varrone, & Nigidio declinatis contra consuetudinem.</i>	72
<i>De natura particularum, quæ præpositæ uerbis intendi, atq; produci inscite, & barbære uidentur.</i>	73
<i>De uerbo duo & uicesimo ignoto uulgo quodq; à uiris doctis uarie de eo scriptum est.</i>	77
<i>Personæ uocabuli interpretatio.</i>	79
<i>Defensio Virgilij ab accusatione Higini.</i>	79
<i>Alphenum Iure consul. in interpretatione ueterum uocabulorum crasse.</i>	92
<i>Adoptatio, arrogatio quid sine, & quo pacto differant.</i>	87
<i>Solæcismus quo pacto à Latinis appelletur.</i>	88
<i>Pluria, compluria, & compluries latine dici.</i>	89
<i>Virgilius inuicito damnatus, q; præpetes pennas dixerit.</i>	93
<i>Testamentum, & sacellum qualia nomina.</i>	97
<i>Quæstuncula sympsiacæ.</i>	97

Quæ ad grammaticam, & Rhetoricam attinent

<i>An e in uerbo quiesco producat, uel arripiatur.</i>	98
<i>De precor uerbum bene à Catullo positum.</i>	99
<i>Historia, & annalium differentia.</i>	86
<i>De pudendo errore Cæselli.</i>	101
<i>Excusatio M. Catonis aduersus Tullium Tironem Ciceronis libertum.</i>	102
<i>An affatim prima acuta pronuntiandum, & de accen- tibus.</i>	108
<i>Reposita, memordi, & pepugi, & cætera id genus ab antiquis.</i>	109
<i>Uscapio, & pignoris capio.</i>	110
<i>Leuitatem, nequitiam, non ea significatione esse, qua uulgi sermonibus dicuntur.</i>	110
<i>M. Cato quæ classicum, & quæ infra classem dicat.</i>	112
<i>Tria dicendi genera, & de tribus Oratoribus Romæ missis ab Atheniensibus.</i>	112
<i>Obnoxius quid significet, & de eius origine.</i>	114
<i>Virgilius ob iniuriam Nolanorum posuit ora pro No- la, & de consonantiis literarum.</i>	116
<i>Quoad uiuere, & quoad mori ex contrarijs idem significare.</i>	117
<i>Offendere, & defendere, quid significant.</i>	119
<i>An frequentatiua in prima syllaba arrepta, ut pri- mitiua.</i>	123
<i>Quis modus conuertendi in græcis sententias uerba, & quæ Lene Virg. ab Homero, & quæ non.</i>	124
<i>Defensio Virgilij, qd oportet, & pudice concubitus Ve- neris, & Vulcani scripserit.</i>	125

DD

Quæ ad grammaticam; & Rhetoricam

De uerbis reciproæ significationis.	126.
Hæc facies huius facies ab antiquis.	129
De genere antrouersivæ, quod dubium dicitur.	130.
Tertio consul, an tertium dici oporteat.	131
Contentio, & collatio loquorum ex orationibus C. Grac chi, & M. Catonis.	133
Auarus, simplex, an compositum uocabulum.	135.
Quid mature significat.	137
Præcox huius præcoci, & non præcoquis.	137.
Cur partim hominum, id est pars hominū dicatur.	138
Iniuria mihi factum itur, quali ordine uerborum Cato.	139
Virgilij errores in historia Rom. in VI. Act.	140
Rogatio, lex, priuilegium, plebiscitum, quid.	143
Novissime, & nouissimus M. Cicero cur uitarit.	144
Die pristini die crastini die quarti eleganter.	146
Telorum, iaculorum, nauiumq; uerba.	147
Sallustius inscite damnatus q̄ transfretationem trans- gressum dixerit.	148
Atq; particula plus quā completiua habet uim.	158
De origine uocabuli terræ Italiæ.	159
Elegantia apud antiquiores de nitidiorē cultu, & ui- ctu, & non de ingenio amœniore.	151
Pro particule quanta, qualis uel sit uarietas.	151
Q. Ennius Estripidem æmulatus.	152
Verbis antiquis desitis minime utendum.	153
Quo pacto M. Cato Romanum græce scribentem accusat.	154
Differentia inter mentiri, & menlacium dicere.	155

Quid

Quae ad grammaticam, & rhetoricam:

- Quid T. Castricius senserit de uerbis; & sententia
quadam C. Gracchi. 156.
- De iudibundo, & errabundo, & id genus uerborum
productionibus. 157.
- Græcorum quorundam uerborum difficillima in la-
tinam linguam mutatio. 158.
- Quid significet, summa retanda publice redempta
habere. 159.
- Anncus Seneca leui, sutiliq; iudicio fuit, iudicans de
Ennio, & M. Tullio. 163.
- Lictoris uocabulum, qua ratione conceptum, & ori-
ginem. 164.
- Ex Ennio quale ingenium, comitasq; amici minoris et
q; maiorem. 165.
- Quod græci ænigma latini scirpos dixere. 168.
- Quae dicuntur uocabula anapitna. 169.
- Quod æditimus uerbum latinum fuit. 170.
- Iura Calendas quid significet, utrum ante Calendas
uel Calēdis, & de dictione iura ex M. Cicrone. 171.
- Saltem particula quam uim habeat, & originē. 173.
- Calatim, uelliatim, saltuatim Sisenna usus. 174.
- An fatum, & natura idem apud Cicronem signifi-
cat. 174.
- An necessitudo, & necessitas differant. 176.
- Quid ueteres latini apertissar. Item quod uocabu-
lum Barbarism non usurpauerunt. 177.
- De sumulo, & hyacibus fallis quid Tul. Tiro. 179.
- Sororis, & fratris recta interpretatio. 179.
- Humanitas quid sit. 184.

Quæ ad grammaticam, & Rhetoricam attinent:

<i>Inter os, & offam qd significet apud M. Catonẽ.</i>	184
<i>Maior ratio habitæ sonitus uocum, quàm disciplinæ grammaticæ.</i>	186
<i>Scripsisse eadem, qui diuersorum temporum fuerunt. nam Pla. Euripidi Sophoclis uersum ascribit.</i>	187
<i>Nerione, seu Nerio, quid importet.</i>	189
<i>Manubiæ quid sint.</i>	190
<i>Facies quid sit.</i>	195
<i>In Valeri nomine primam syllabam acuemdam, deq; ratione scribendi.</i>	193
<i>Versus, quos Virgilius imitatus Homeri, ac Parthenij.</i>	194
<i>Quantum differat cum multis Mortalibus, cum multis Hominibus.</i>	194
<i>Quid sit caninum prantium.</i>	196
<i>De libro familiaris cuiusdam doctrinam, sed nullam delectationem, aut utilitatem habente, deq; uocabulis urbium immutatis.</i>	206
<i>An aufero, aufugio, autumo eodem modo au particulam sortiantur ex Cicerone.</i>	210
<i>Verbum profligo à plerisq; dici improprie, insciteq;.</i>	211
<i>Erratum à Cicerone in II de gloria de Hectore, & Aiace.</i>	212
<i>Frontem masculino genere à Cæcilio poeta.</i>	213
<i>Philosophi, & rhetores olim Roma pulsi.</i>	214
<i>De uerbis communibus utor, uereor.</i>	215
<i>Figura noua orationis à grecis à Metello Numidico usurpata</i>	

Quae ad grammaticam, & Rhetoricam attinent

usurpata.	216
Passis uelis, passis manibus dixisse Veteres non a' pator, sed a' pando.	219
Iouis filij humanissimi, Neptuni inhumanissimi a' Poets.	219.
De aetatibus Historiarum Nobilium.	219
De comicis Latinis iudicium Vularij Sedigni.	220
De uerbis nouis in Cn. Marij Mimiabris inuētis.	220
Comitia calata, curiata, centuriata tributa quid sint.	220
Errasse Cor. Nepotem, cum dixit Ciceronem trium, & uiginti annorum causam dixisse pro Sex. Roscio.	221
Quali figura orationis, & q̄ noua L. Piso usus.	222
Vehiculum, quod Petrorrum dicitur, curiatis lingua.	222
Vestibulum quid significat, & eius uocabuli origo.	226
Hostes, quae ludentes dicuntur, quid sint.	227
Quibus uerbis Laberius usus.	228
σλωμα quid significat, & quaedam alia ad dialecticam.	228
Susq̄, deq̄; in libris antiquorum quid significat.	230
Proletarij, Capiteensi, & quid in XII tabulis assidus.	230
Cloatius Verrius, quaedam ad originem graecae linguae redegit, aut commode, aut absurde.	232
Quid municipium, & quid a' Colonia differat.	232
Properare, & festinare differre ex M. Catone.	233
Agrippa a' partu agro, & De ijs Deabus, quae uocantur	

Quae ad grammaticam, & rhetoricam

- tur pro, & potuit. 234
- Quae ratio uocabuli agri uariationi. 234
- Aduersus iniue accusantes M. Ciceri in oratione
pro M. Caelio. 236
- Verba ex Q. Claudio amittuntur. 237
- De spatio in xptatatio M. Varronis, ex Homeri uersu
contra uicariam opinionem. 239
- Uenandus, & Euripides ab ignobiliteribus poetis qua
doq; superati. 239
- Non esse uerum M. Ciceri in libro de Amicitia usum
in eo, & argumento dubio pro confesso. 240
- Quid seruus recepticius. 241
- An de praeterito, uel futuro caueat haec uerba legi. qd
: subreptum erit, & t i aeterna auctoritas esto. 242
- Virgilius in describendo aetnae incendia uindictam
imitatur. 245
- Quin particula quot, qualesq; uarietate signifi-
cationis habeat. 248
- Sallusti uerbis, per incertum, solidior, an uarior illu-
sus quidam, quod sese tantum Sallustium intelligere ia-
: stabat. 249
- Q. Ennius quadrupes equus, & no equus dixit. 260
- Martianum, & matrem familias non differre, ut He-
lius de elissus scripsit. 260
- Conio quot significationes capiat, & quem in modum
: Phavorinus tractauerit intempertuum de ambigui-
tibus uerborum querentem. 261
- Similiter Cadentia esse puerilia, & no ornamenta. 262

Insecanda

Que ad grammatikam, & Rhetoricam.

Insecunda apud M. Cat. quid, & an insequenda.	262
Vena, Arteria, pulsus quid sine.	262
Verba ex carminibus Furij Antistatis inscite a Caelio Vindice reprehensa.	263
Morem veteribus verba patiendi mutare in agendi : . modum.	264
Numerus hemolios, & epirritos quid sit.	265
Quod M. Varro in herois versibus obseruauerit rem nimis anxie obseruationis.	265
Turpius frigide laudari, quam acerbius vituperari.	268
Obesum quid, & quedam prisca uocabula.	270
An arena, cælum, triticum pluralia inueniantur, & : an inimitiæ quadrigæ in singulari.	272
Præter propter, & si in usu uulge, tamen ab Ennio dicta.	274
Plato & iuuenis amatorios iuste uersus.	275
Antonij Iuliani lepidissima responsio, & uersus ama- - torij ab eo dicti in aminitio.	272
Quos pum iouis græcè iareus dicit.	276
Sinarum uocabulum quid significet in M. Catonis oratione.	282
Quam ob causam Siciustas nebulosò nomine dixerit : . L. A. C. C.	282
An rectius habeo curam uesiri, uel uesitum dicitur.	284

Que ad grammaticam, & Rhetoricam attinent:

<i>Quam diuersæ sententiæ græcorum super numero fi- liorum Niobæ.</i>	285
<i>Quibus uerbis delectari solitus sit Antonius Iulianus.</i>	286
<i>Quid uocabulum iure manu confectum.</i>	286
<i>Quid sit sulna apud M. Varronem.</i>	287
<i>Colorum diuersorum nomina.</i>	42

Que ad mores ueterum, & Historiam.

<i>Tibia in bello usus antiquos.</i>	10
<i>De conditione uirginis uestalis.</i>	12
<i>C. Fabritius, quid ad Samnites, cum aurum darent.</i>	14
<i>De libris Sibyllinis, & Tarquinio rege.</i>	18
<i>Papyrius Prætextatus, & causa cognomenti.</i>	21
<i>Tria epigrammata trium ueterum poetarum.</i>	21
<i>De Sicinio Dentato bellatore memoratu digna.</i>	30
<i>Honores senectæ habiti, & ad patres, & maritos.</i>	32
<i>Phædon socraticus seruus, & alij.</i>	34
<i>Non esse compertum cui deo rem diuinam fieri oporteat, cum terra moueatur uiribus.</i>	44
<i>Quod P. Africano, & alijs nobilibus ante senectam barbam radere patrij moris fuit.</i>	51
<i>De Q. Cedito æquiperato Spartano.</i>	51
<i>Literæ consulum Rom. ad Pyrrhum Regem.</i>	52
<i>De ætate Hesiodi, & Homeri.</i>	55
<i>Demosthenes dimisso Placæctatus Callistratum.</i>	56
<i>Plato, & Aristoteles mercati libros maxim.</i>	60

Nullæ

Quæ ad mores veterum, & historiam

Nullæ uxoriæ actiones ante Carbilianum diuor- tium.	65
De more veterum sponsaliorum ex Ser. Sulp.	65
Historia de perfidia Hetruscorum aruspicum.	65
De ordine rogandarum sententiarum, iuriorumq; in Scena C. Cæsaris, & M. Catonis.	69
De Pythagora.	70
Notæ, & animaduersiones censoriæ.	72
Historia de Hostilio Maniano, & Manilia mere- tricæ.	72
De Africano superiore.	74
De severitate censoriæ notæ.	75
De equo Alexandri, qui Bucephalus dicitur.	76
Quæ causa, quod initium Protagoræ Philosophiam adeundi.	77
Annibal caullatus est Antiochum.	77
De coronis varijs, & quæ unaquæq;	78
Historia de Cræsi filio.	80
De nominibus Deorum Populi Rom.	82
Leonem Rom. hominem agnouisse.	84
De officiorum ordine, & gradu populi Rom.	83
Cur dies primæ post calendas, nonas, idus arri, quartus ante eas religiosus habeatur.	86
Historiæ, & annalium differentia.	86
De serpente inuistatæ longitudinis.	92
Amilius Regulus a Carthago captus.	92
De Anna Latentia, Caia Terraria, fratres arvales qui sint.	94

Quo ad mores veterum, & historiam

De Alexandro, & Scipione digna memorant.	95
Cur Flauij Curulis egregium factum.	95
Quis primus edidit libros, & quantus numerus Athe- nis.	100
Admiranda de P. Africano superiore.	100
Cur serui pileati uerundati, & mancipia sub coro- na.	107
Historia de Polo histrione dolorem imitante.	107
De Amore Delphini in puerum.	108
Manicatae uestes P. Africanus Sul. Gallo obiecit.	111
Quam seuerè antiqui in fures, & de seruato, & cõ- modato.	113
Observantia Iuris iurandi Rom. & de legatis ab An- nibale de iurio accepto Romanam missis.	115
Historia de Tiberio Sempronio Græco Tri. pleb.	116
Equos a censoribus pinguibus equitibus demptos an ignominia, uel non.	118
Prodigia Barbarorum, & foeminas in mares uer- sus.	121
Valerij Cornini nomen, & historia.	126
Manlij Torquati pugna cum Gallo provocatore pietate postq̃ descripta a Quadrigario.	128
Multa filia P. Appij, q̃ penulante locuta.	136
Inter militares ignominias fuisse sanguinis missionem, & que huius causa.	136
Actes Romana quibus modis, & quo habitu.	136
Cur annulus in proximo minimo, sinistro.	137
De stantis dialis Cerimonijs, & uirginum ueste in-	

Quæ ad mores veterum, & Historiam.

<i>ramento.</i>	139
<i>Historia de Artemisia, & de certamine apud Mausoli sepulchrum.</i>	142
<i>Historia de Populo Romano, & punito, & q̄ æmulis fuerunt pari iugere.</i>	149
<i>De suprema multa, & Numa, & lege Aretina, & ratione uocabuli Italice.</i>	150
<i>Elegantia apud antiquos, de nitidiorē cultu, & uictu, quodq; idem uitio dabatur.</i>	151
<i>Mulieres Rom. per Herculem, Viri per Castorem non iurare.</i>	153
<i>Dolobella proconsul ream ueneficij, ac consentem ad Areopagus reiecit.</i>	168
<i>Reditiones in gratiam Nobilium uirorum memoratu dignæ.</i>	169
<i>Faceta responsio M. Cicer. amolentis a se crimen manifesti mendacij.</i>	171
<i>Colloquium Pacuuij, et Accij Poetarum.</i>	175
<i>Olympiadis rescriptio prudens, ac comis ad Alexandrum filium.</i>	176
<i>Tribunos in plebis prehensionem uocationem non habere.</i>	181
<i>Aediles, et questores populi Rom. iniis ad præctorem a privato posse uocari, ex M. Varrone.</i>	181
<i>Qui sine minorē magistratus.</i>	182
<i>Aliud loqui ad Populum aliud cum populo agere, et qui magistratus a quibus auocentur euntium.</i>	183

Quæ ad mores ueterum, & Historiam

<i>De genere, atq; nominibus Portiæ. familie.</i>	185
<i>Comprecationus, quæ ritu Romano fiunt Dijs.</i>	189
<i>De officio iudicis.</i>	203
<i>An Xenophô, & Plato æmuli, & i fensi inter se.</i>	203
<i>M. Varro ad Cn. Pomp. de officio senatus habendi.</i>	207
<i>An præfectus Latinarû causa creatus ius conuocandi senatus, consulendiq; habeat.</i>	208
<i>Ventidius Bassus ignobilis primus de Parthis trium- phauit.</i>	210
<i>Diuis Augustus epistola ad filium lætatur, se annum euasisse, quo senes infortunio agi solent.</i>	212
<i>Novum genus interitus Milonis Crotonensis.</i>	217
<i>Cur nobiles Atheniensiu tibijs canere desierunt.</i>	217
<i>Pugna Cæsaris in Pharsalia à Cornelio sacerdote nũ- tiata Patauij.</i>	217
<i>Euripidis uita, mores, & interitus.</i>	218
<i>Historia de Sertorio duce, & eius astu, quo ad milites barbaros usus.</i>	219
<i>De ætatibus Historicorum nobilium.</i>	219
<i>Errasse Cor. Nep. qui dixit Cicer. XXIII annorum causam dixisse pro Sexto Roscio.</i>	221
<i>Rhodij quibus uerbis Demetrium hostium ducem ab op- pugnatione amouerunt.</i>	222
<i>Quo ritu Rom. fcialis bellum indicere solitus, & mul- ta de militibus.</i>	225
<i>Hostiæ bidentes dictæ, quid sint.</i>	227
<i>De Psyllorum interitu ex Herodoto.</i>	232

Quæ ad mores veterum, & Historiam

<i>Super fidiæ Arione ex historia Herodoti.</i>	<i>235</i>
<i>De literis clandestinis C. Casari, & aliorum.</i>	<i>243</i>
<i>Mithridatem Regem XXII linguis gentium locu- rum.</i>	<i>250</i>
<i>Sallustium adulterio deprehensum.</i>	<i>250</i>
<i>Quibus temporibus post Romam conditam Græci, Ro- maniq; illustres floruerunt.</i>	<i>252</i>
<i>Contemporaneo: fuisse Casari, & Ciceroni M. Varro- nem, & P. Nigidium, cuius commentaria ob obscurita- tem non exiunt in vulgus.</i>	<i>277</i>
<i>Probatissima, sed infamandi sententia præfertur a' La- cedæmonijs sententia improbi, sed facundi.</i>	<i>257</i>
<i>Disputatio sex. Cælij Icreænsis. & Phauorini philo- sophi de legibus XII Tabularum.</i>	<i>278</i>

I
AVLI GELLII NOCTIVM ATTICARVM
COMMENTARIJ.

LIBER PRIMVS.

LVTARCHVS IN LIBRO,

P

quē scribit Ἡρόδου Ἰουδαίων ἱστορίαι καὶ ἄλλα
ἱστορίας περὶ ἀπορίας καὶ ἀ-
πειρὰ διαφοράς, scite, subtiliterq; ra-
tiorum Pythagoram philosophum

Quantum sit
animorum
corporumq;
inter homi-
nes differē-
tia quoad
ingenium,
virtutemq;

dicat, in reperienda, modulandaq; status longitudi-
nisq; Herculis præstantia. Nam cum ferè constaret
curriculum stadij, quod est Pisis apud Iouem olym-
pium, Herculem pedibus suis metatum: idq; fuisse lon-
gum pedes sexcētos, cætera quoq; stadia in terris Græ-
ciæ ab alijs postea instituta, pedum quidem esse nume-
ro sexcentum, sed tamen esse aliq tantulum breuiora:
facile intellexit modum, spatiumq; plane. Et Herculis
ratione proportionis habita, tanto fuisse, quàm alio-
rum procerius, quanto olympicum stadium longius es-
set, quàm cætera. Comprehensa autem mensura Hercu-
lani pedis secundum naturalem membrorum omniū
inter se competentiam, modificata est. Atq; ita id colle-
git: quod erat consequens: tanto fuisse Herculem cor-
pore excelsiorem, q̄ alios: quanto olympicum stadium
cæteris pari numero factis anteciret.

Ab Herode amico consulari viro tempestive de-
prompta in quendam iactabundum, et gloriosum
adulescentem, specie tantum philosophiæ sectatorem

uerba Episteti stoici, quibus festiuit a uero stoico se
iunxit. uulgi loquacium nebulonum, qui se stoicos
nun. parent. Cap. II.

h Erodes Atticus uir et græca facundia, et
cōsulari honore præditus, acerbabat sepe
nos, cum apud magistros Athenis essemus:
in uillas ei urbi proximas, me et clarissimum uirum
Seruilianum, compluresq; alios nostrates, qui Roma
in Græciam, ad capiendum ingenij cultum concesserant.
Atq; ibi tunc cum essemus apud eum in uilla,
cui nomen est Cephysia: et æstu anni, et sidere autum-
ni flagrantissimo propulsabamus calor: incommo-
da luxurum umbra ingentium, longis ambulacris, et
mollibus, ædium positum refrigerantibus lauacris ni-
tidis, et abundis, et collucentibus, totiusq; uille ue-
nustate aquis undiq; canoris, atq; auibus personante.
Erat ibidē nobiscum simul adolescens, philosophiæ se-
ctator, disciplinæ, ut ipse dicebat, stoicæ: sed loquacior
impendio, et promptior. Is plerunq; in conuiuio sermo-
nibus, q post epulas haberi solent: multæ, atq; immodi-
ca de philosophiæ doctrinis intempere, atq; insubide
differbat. Præq; se uno ceteros omnes linguæ atticæ
principes, gentemq; oem totaq; nomē latinū,
rudes esse, et agrestes prædicabat. Atq; interea uocabu-
lis huius facile cognitis, syllogismorū captiorumq; dia-
lecticarum laqueis strepebat. τ κρυπῶν τὰς ἐναλβῶνας
θωπίας. aliosq; id genus griphos neminem posse di-
cens nisi se dissoluere. Rem uero ethicam, naturāq; hu-
mani ingenij, uirtutumq; origines, officiaq; earum con-
finis,

+ loquax:
=rum spe:
+ culatō:
=nes et au-
dicantes.

finia, aut contra morborum vitiorumque fraudes animorumque labores, ac pestilentias assueverabat, nulli esse ulli magis ea omnia explorata, cōperta, meditataque. Cruciatibus autem, doloribusque corporis, et periculis mortem minitantibus, habitum, statumque uitæ beatæ, quam se esse adeptum putabat, neque lædi, neque immuni existimabat. Ac, ne oris quoque, et uultus serenitatem stoici hominis, unquam ulla posse ægritudine obnubilari. Has ille inanis cum flaret glorias, iamque omnes finem cuperent: uerbisque eius defatigati perterriti rediissent: tum Herodes græca, cuius plurimus ei mos fuit: oratione utens: Permite, inquit, philosophorum amplissime, quoniam respondere nos tibi quos idiotas uocas, non quimus: recitari ex libro, quid de huiusmodi magniloquentia uestra senserit, dixitque Epictetus stoicorum maximus. iussitque profertur dissertationum Epicteti digestarum ab Ariano primum librum: in quo ille uenerandus senex iuuenis, qui se stoicos appellabant: neque frugi, neque operæ probæ, sed theorematibus tantum nugantibus, et pueriliu isagegarum commentationibus dilatatantes, olurgatione uultu inersis. Lecta igitur sunt ex libro, qui prolatus est, ea quæ addidit. Quibus uerbis Epictetus se uere simul ac festiuiter se iunxit, atque diuisit a uero, atque sincero stoico, qui esset pro. ἄδωλο τοῦ ἀναβίωτος ἀπαρμυζέδιστος. ἰαυτίπος. ἀπόρος. ἀδύμων. uulgus aliud nebulorum hominum, qui se stoicos nuntuparent. vltroque uerborum et argumetarum fuligine ob oculos audientium iacta, sanctissima discipline nomine mentirentur.

† solutus
 in uicta.
 sty, mi:
 nime im:
 phietus
 Liber, de
 ares, fe:
 afix.

εἶπέ μοι περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν ἀνέεις.
 ἔλιδεν με φέρων ἄνεμος κικόνεαι πέλααι.
 πάντων δ' ὄντων τὰ μὲν ἐστὶν ἀγαθὰ. τὰ δὲ κακὰ. τὰ δὲ ἀδιά-
 φορα. ἀγαθὰ μὲν ἔν ἀρεταί. κακὰ δὲ, τὰ μετέχοντα κα-
 κίας. ἀδιάφορα δὲ, τὰ μεταξὺ τῶν πλεον. συζυγία.
 ζωῆ. θάνατος. ἕδου. πόθος. πόθεν οἶδας, ὅπως ἑλλάτικος
 λέγει ἐν τοῖς αἰγυπιακοῖς. τί γὰρ διαφέρει τὸτο εἶπεν ἢ
 ὅτι διογένης ἐν τῇ ἡθικῇ. ἢ χρύσιππος ἢ κλειάνθης. βεβα-
 σάνικας ἔν αὐτὸ, καὶ δῶμα σαυτὸ πεποίησαι. δείκνυε
 πῶς εἴωθας ἐν πλοίῳ χεμάζεσθαι. μέμνησαι ταύτης
 νῆς διακρίσεως ὅταν φορῶσι τὸ ἴσιον. καὶ ἀνακραυγήσῃ,
 εἰ σοὶ τίς ὅτω πῶς παρασθεὶς εἶπῃ, λέγε μοι σὺ ἄ πρώην
 ἔλεγες. μὴ κακία ἐστὶ τὸ ναυαγήσῃ, μὴ τῆς κακίας μετέ-
 χον; ἢ ἄρα εὐλόγῃ ἐνσεύσης. αὐτὸ τί ἡμῖν. καὶ σοὶ ἄνθρω-
 πῶ. ἔπολύ μεθα. καὶ σὺ ἰλθὼν παλῆεις. εἰ δ' εἴ σε ὁ κάλαρ
 μεταπέμψεται κατηγορημένον;

Quod Chilo Lacedæmonius consilium anceps pro
 salute amici cepit. Quodq; est circumspecte et anxie
 considerandum, an pro utilitatibus amicorum delin-
 quendum aliquando sit. Notataq; inibi, et relata quæ
 Theophrastus, et M. Cicero super ea se scripse-
 runt.

Cap. III.

Chilo præstabilis homo sapientiæ, quoniam
 usq; debuerit contra legem, contraq; ius pro
 amico progredi, dubitavit. Et q; res in fine
 quoq; vitæ ipso, animum eius anxie. Et alij deinceps
 multi philosophiæ sectatores, ut in libris eorum scri-
 ptum est, satis, inquit, scite, satisq; solícite quæsierunt,
 ut verbis, quæ scripta sunt, ipsis utatur.

εἰδὲ βοῦθει
 τῷ φίλῳ

τῶν φίλων παρὰ τὸ δίκαιον καὶ μὲχρι τῶν καὶ τοῖα δ

Haec uerba significant, quæsiisse eos, an contra ius; contra uel morem faciendum pro amico sit, & in qualibus, & in quibus causis: & quemnam ad usq; modum. Super hac questione tum ab alijs, sicut dixi, multis, tum uel diligentissime à Theophrasto disputatur, uero in philosophia peripatetica modestissimo, doctissimoq;: Eaq; disputatio scripta est, si recte meminimus, in libro eius de amicitia. primo eum librum M. Cicero uidetur legisse: cum ipse quoq; librum de amicitia componeret. & cætera quidẽ, quæ sumenda à Theophrasto existimauit: ut ingenium, fecundiaq; eius fuit: sumpsit, & transposuit commodissime, aptissimeq;. Hunc autem locum, de quo satis quæstum esse dixi: omnium rerum aliarum difficillimum strictum, atq; cursum transgressus est. Neq; ea, quæ à Theophrasto perspicillate, atq; enucleate scripta sunt: executus est. sed anxietate illa, & quasi morositate disputationis prætermissa, genus ipsum rei tantum paucis uerbis notauit. Haec uerba Ciceronis, si recēserit quis uellet apposui. His igitur finibus utendum esse arbitror: ut cum emendati mores amicorum sunt: tum si inter eos omnium rerum, consiliorum, uoluntatum, sine ulla exceptione communitas: ut etiam si qua fortuna acciderit: ut inius iustæ uoluntates amicorū adiuuandæ sint: in quibus eorum aut caput agatur, aut fama, declinandum sit de uia, modo ne summa turpido sequatur. Est enim quatenus amicitie uenia dari possit. Cum agitur inquit, aut caput amici, aut fama, declinandum est de uia, ut etiam nonnunquam

uoluntatem illius adiuuemus. sed cuiusmodi declina-
 tio ista esse debeat, qualisq; ad adiuuandum digres-
 sio, & in quanta uoluntatis amici iniquitate nõ dicit.
 Quid autem refert scire me in huiusmodi pijs am-
 corum, si non magna me turpitudine secutura est: de uia
 recta esse declinandũ? nisi id quoq; me docuerit, quã
 putet magnam turpitudinem? et cum decessero de uia:
 » quousq; digredi debeam? Est enim, inquit quatenus
 » dari amicitie uenia possit. Hoc immo ipsum est:
 quod maxime discendum est: quodq; ab ijs, qui doce-
 ant, minime dicitur: quatenus, quãq; fini dari amicitie
 uenia debeat. Chilo ille sapiens, de quo paulo ante di-
 xi, conseruandi amici causa, de uia declinauit. Sed ui-
 deo quousq; progressus est. falsum enim pro amici salu-
 te consilium dedit. Id ipsum tamen in fine quoq; uitæ,
 » an iure posset reprehendi, culpariq; dubitauit. Con-
 » tra patriam, inquit Cicero, arma pro amico sumenda
 » non sunt. hoc profecto nemo ignorat. et prius q̃
 Throguis, ut Lucilius ait, nasceretur. Sed id quero: id
 desydero: cum pro amico contra ius, & contra quã
 licet, salua tamen libertate atq; pace, faciendum est: &
 cum de uia (sicut ipse ait) declinandum est: quid, &
 quantum, & in quali causa, et quonamuscq; id fieri de-
 buit. Pericles ille Atheniensis egregius uir ingenio, bo-
 nisq; omnibus disciplinis ornatus, in una quidem ste-
 cie, sed planius tamen, quid existimaret, professus est.
 Nam cum amicus eum roget, ut pro te, causaq; eius
 falsum diceret: his ad eum uerbis usus est. δε-
 μι ουμπροσθηεν τοις φιλοις, ἀλλὰ μέχρι θανάτου. Thro-
 phrastus in eo, quem dixi, libro, inquisitiuis quidem su-
 per hac

per hanc ipsa et exactius, pressiusque quam Cicero dis-
 seruit. Sed is quoque in docendo, non de unoquoque facto
 singillatim aestimat. neque certis exemplorum documen-
 tis, sed generibus rerum summam, universimque utitur,
 adhuc ferme modum. Parva inquit, et tenuis uel tur-
 pitude, uel infamia subeunda est: si care magna utili-
 tas amico quaeri potest. Rependitur quippe, et com-
 pensatur leue danum delibata honestatis maiore alia gra-
 uioreque in adiunando amico honestate. Minimaque illa
 labes, et quasi lacuna fame imminuentis, paritatum
 amico utilitatum ratione solidatur. Neque nominibus, in-
 quit, moueri nos oportet: quod paria genere ipso non
 sunt, honestas mea fame, et rei amici utilitas. Poteri-
 bus haec enim, potestatibusque praesentibus, non uocabu-
 lorum appellationibus, neque dignitatibus generum di-
 iudicanda sunt. Nam cum in rebus aut patribus, aut non
 longe secus, utilitas amica, et honestas nostra consistit:
 honestas proculdubio praeponderat. Cum uero amici
 utilitas nimio est amplior: honestatis autem nostrae in-
 te non graui leuis iactura est: tunc quod utile amico est,
 id primum illo, quod honestum nobis est: fit plenius. Si
 cui magnum prodes artis, parua lamina auri fit pre-
 tiosius. Verba adeo ipsa Theophrasti super ea te ad-
 scripsi. *δυνα εἶδ' εἶπυ τὸ τε τῷ χρύσει, τιμιώτερον ἢ δὲ αὐ-
 τοῦ, ὅτι οὐκ αἶν δ' μέρος τὸ τε πρὸς τὸ θαλίαν ἐκτίρει οὐκ
 ἀριτέμνον ἀριτόν ἔσται. λέγω δ' οἶον, ὅτι καὶ χρύσει-
 ον τιμιώτερον χαλκῷ, καὶ θαλίαν τοῦ χρυσοῦ πρὸς
 τὸ θαλίαν χαλκοῦ μέγεθος ἀντιπαρβαλλόμενον πλεί-
 ον δέξεται, ἀλλὰ ποιήσεται ἰσότην καὶ τὸ πλεον καὶ τὸ
 μέγεθος.*

Phaiorinus quoq; philosophus huiuscemodi indulgentiam gratiae, tempestivius laxato paulum, permissioq; subtili iustitiae examine, his uerbis definitiuit. ἡ καλλομείνη χάρις παρὰ τοῖς ἀνθρώποις τὸ τε ἐστὶ ὑφείσιν ἀκριβείας ἐνδέχεται. Post deinde idē Theophrastus ad hāc

» ferme sententiam differuit. Has tamen inquit, &
 » paruitates rerū, et magnitudines, atq; has omnes of=
 » ficiorum aestimationes, alia nonnunquā momenta ex
 » trinsecis, atq; alia quasi appendices personarum, &
 » causarum, & temporum, & circumstantiae ipsius ne=
 » cessitates, quas includere in praecepta difficile est mo=
 » derantur, & regunt, & quasi gubernant: & nūc ra=
 » tas efficiunt: nunc irritas. Hae talia, quae Theo=
 phrastus satis caute, & solcite, & religiose, causa dis=
 ferendi magis, disputandiq; diligentia, quā cum
 discernendi sententia, atq; fiducia differuit. profe=
 eto causas scientiae, corporum uarietates, disertatio=
 numq; & differentiarum ignorantes, directum, atq;
 perpetuum, distinctumq; in rebus singulis praeceptū,
 quod ego in prima tractatus istius parte desiderare
 dixeram non capiunt. Eius autem Chilonis, à quo di=
 sputationis huius initium fecimus: cum alia quae=
 dam sunt monita utilia, atque prudentia: tum id ma=
 xime exploratae utilitatis est: quod duas ferocissimas
 affectiones amoris, atq; odij intra modum tantum co=
 » ercuit. Hac inquit, fini ames, tanquam forte fortuna
 » osurus: hac itidem teris oderis: tanquam fortasse post
 » amaturus. Super hoc eodē Chilone Plutarchus phi=
 losophus in libro περὶ ψυχῆς uerbis ita scripsit.
 χείλων ὁ παλαιὸς ἀνέσας τινὸς λέγοντος. μηδένα εἶχειν
 εἶχθρον

ἔχρηται ἡρώπιοις ἐὶ καὶ μέγιστα φίλοι ἔχει, τομίζων
 ἵε ἀτάκτοις ἰτακτοῦσιν καὶ συνειπάζουσι φίλους καὶ ἀ-
 πιχάσας.

Quam tenuiter, curioseq; explorauerit Antonius
 Iulianus in oratione M. Tullij uerbi ab eo commuta-
 ti argutiam. Cap. IIII.

Antonius Iulianus rhetor perquā fuit hone-
 stus, atq; amoeni ingenij, doctrina quoq; ista
 utiliore, ac delectabili, ueterumq; elegan-
 tiarum cura, & memoria multa fuit. Ad hæc scriptæ
 ois antiquiora tam curiose spectabat: ut uirutes pen-
 saret: aut uicia rimabatur: ut iudicium factum esse
 admissim diceret. Is Iulianus super eo euehymema-
 te, quod est in oratione M. Tullij, quā pro Cn. Plancio
 dixit: ita aestimauit. Sed uerba prius, de quibus iudi-
 cium ab eo factum est: ipsa ponam. Quamquam
 dissimilis est pecunie debito, & gratiæ. Nam qui pe-
 cuniam dissoluit: statim non habet id, quod reddidit.
 Qui autem debet: ac retinet alienum. Gratiã au-
 tem & qui refert, habet: & qui habet: in eo ipso, qđ
 habet: refert. Neq; ego nunc Plancio destinam debere: si
 hoc solucro. Nec minus ei redderem uoluntate ipsa: si
 hoc molestiæ non accidisset. Crispum sanè inquit,
 agmen orationis, rotundumq; ac modico ipso numero-
 rum uerisum: sed, quod cum uenia legendū sit: uer-
 bi paulum immutati, ut sententiæ fides salua esset.
 Namq; debito gratiæ, & pecuniæ collata, uerbum
 utrobq; seruari possit. Ita enim recte opposita inter se
 se gratiæ, pecuniæq; debito uidebitur: si & pecunia

quidem deberi dicatur, & gratia. Sed quid eueniat in pecunia debita, soluta ue, qd contra in gratia debita, reddita ue, debitionis uerbo utrinq; seruato differatur. Cicero autem inquit, cum gratiæ, pecuniæq; debitionem dissimilem esse dixisset, eiusq; sententiæ rationem redderet: uerbum debet in pecunia ponit: in gratia habet subiicit, pro debet. Ita enim dicit. Gratiam autem & qui refert, habet: & qui habet: in eo ipso quod habet: refert. Sed id uerbum habet, cum proposita comparatione non satis conuenit. Debitio enim gratiæ, nõ habitio cum pecunia confertur. Atq; ideo consequens quidem fuerat sic dicere, & qui debet: in eo ipso, quod debet, refert: quod absurdum & nimis coactum foret, si nondum redditam gratiam, eo ipso redditam diceret: quia debetur. immutauit ergo, inq; & subdidit uerbum ei uerbo, quod omiserat: finitimum: ut uideatur & sensum debitionis collatæ non reliquisse, & concomitantem sententiæ retinuisse. Ad huc modum Iulianus enodabat, diuidabatq; ueterum scriptorum sententias: quas apud eum adolescentes lætabantur.

Quod demosthenes rhetor cultu corporis, atq; uestitu probri obnoxio, infamiq; mūditiā fuit. Quodq; item Hortensius orator ob eiusmodi munditiās, gestumq; in agendo hisirionicum Dionysiæ saltariulæ cognomento compellatus est. Cap. V.

Demosthenem traditum, & uestitu, ceteroq; cultu corporis nitido, uenustoq; nimisq; ac curato fuisse. hinc etiam κομῆν illα χλαρῆς, καὶ μαλακοὶ χιτῶνῆσσι ab æmulis, aduersa-

rūsq; probro datum. hinc etiam turpibus, indignisq;
 in eum uerbis non temperatum, cum parum uir, ore
 quoq; polluto diceretur. Ad eundem modum Horten-
 sius omnibus ferinè oratoribus ætatis suæ, nisi M. Tul-
 lio clarior, qui multa munditia, & circumspecte com-
 positèq; indutus, & amictus esset: manusq; eius in-
 ter agendum forene arguæ admodum, & gestuosæ:
 male dictis, appellationibusq; probrosis iactatus est.
 multaq; in eum quasi in histrionè, in ipsis causis, atq;
 iudicijs dicta sunt. Sed cum L. Torquatus subagrestis
 homo ingenio, & infestuo, grauius acerbisq; apud
 consilium iudicum, cum de causa Syllæ quæreretur,
 non iam histrionem eum esse diceret, sed gesticulariã
 Dionysiamq; eum notissimæ saltatrici nomine ap-
 pellaret: tum uoce molli, atq; demissa Hortensius, Dio-
 nysia inquit, Dionysia malo equidem esse, quàm quod
 tu Torquate ἀμυρος, ἀρπιδάυτος, ἀπρόσιτος.

Verba ex oratione Metelli Numidici, quam dixit
 ad populum in censura, cum eum ad uxores ducendas
 adhortaretur: eaq; oratio quam ob causam reprohen-
 sa, & quo contra modo defensa sit. Cap. VI.

vltis, & eruditis uiris audientibus, lege-
 m batur oratio Metelli Numidici grauis ac
 discreti uiri: quam in censura dixit ad po-
 pulum, de ducendis uxoribus: cum eum
 ad matrimonia capescenda adhortaretur. in ea o-
 ratione ita scriptum fuit. Si sine uxore possi-
 mus Quirites esse: omnes ea molestia careremus.

- » Sed quoniam ita natura tradidit, ut nec cum illis sa-
- » tis commode, nec sine illis ullo modo uiri possit: salut-
- » perpetuæ potius, quàm breui uoluptati consulendum.

Videbatur quibusdam Metellum CENS. cui consi-
 lium esset ad uxores ducendas populum hortari non
 oportuisse nec de molestia, incommodisq; perpetuis rei
 uxoriæ confiteri: neq; adhortari magis, quàm dissuade-
 re, absterrereq;. Sed contra, illud potius orationem de-
 buisse sumi dicebant, ut & nullas plerunq; esse in ma-
 trimonijs molestias asseueraret: & si quæ tamen acci-
 dere nonnunquam uiderentur: paruas, & leues faci-
 lesq; esse tolerari diceret: maioribusq; eas emolumen-
 tis, & uoluptatibus obliterari, easdemq; ipsas neq; om-
 nibus, neq; naturæ uitio, sed quorundam maritorum
 culpa, et iniustitiâ euenire. T. autem Casirritius recte,
 atq; condigne Metellum esse locutum existimabat. Ali-
 ter inquit, CENS. loq; debet, aliter rhetor. Rhetori cõ-
 cessum est sententijs uti falsis, audacibus, subdolis, ca-
 ptiosis, si modo uerisimiles sint, & possint ad mouen-
 dos hominum animos qualicumq; astu irrepere. Propte-
 rea turpe esse ait rhetori, siquid in mala causa destitu-
 tum, atq; impugnatum relinquat. Sed enim Metellum
 inquit, sanctum uirum illa grauitate, & fide prædi-
 tum, cum tanto honore, atq; uitæ dignitate apud popu-
 lum Ro. loquentem, nihil decuit aliud dicere, quàm
 quod uerum sibi esse, atq; omnibus uidebatur: præse-
 rim cum super ea re diceret: quæ quotidiana intelli-
 gentia, & communi, peruiulgatoq; uitæ usu compre-
 deretur. De molestia igitur cunctis hominibus notissi-
 ma confessus: eaq; confessione fidem sedulitatis, ueritatis

eisq; cōmeritis: tum deniq; facile, & procliuiter, quod
 suis rerum omnium ualidissimum, atq; uerissimū per-
 suasit, ciuitatem saluam esse sine matrimoniorum fre-
 quentia non posse. Hoc quoq; aliud, ex eadem oratio-
 ne Metelli dignum esse existimauimus assidua lectio-
 ne, non hercle minus, quàm quæ à grauissimis philo-
 sophis scriptæ sunt. Verba Metelli hæc sunt. *Dij im-*
mortales plurimum possunt: sed non plus uelle debent
nobis, quàm parentes. At parentes, si pergunt liberi er-
re: bonis exheredat. Quid ergo nos à dijs immor-
talibus diutius expectemus: nisi malis rationibus finē
facimus? isdem deos profitos esse æquum est: qui sibi
aduersarij non sunt. Dij immortales uirtutem appro-
bant, non adhibere debent.

In hisce uerbis Ciceronis ex oratione quæ in Ver-
 rem, hanc sibi rem sperant præsidio futurum, neq; mē-
 dam esse, uel uitium. Erratq; istos, qui bonos uiolant
 libros: & futuram scribunt. Atq; ibi de quodam alio
 Ciceronis uerbo dictum quod probe scriptum perpe-
 ram mutatur, & aspersa p. sua de modulis, numerisq;
 orationis, quos Cicero auidè sectatus est. Cap. VII.

In oratione Ciceronis quina in Verrem li-
 bro spectat. e fidei cironiana cura, atq; di-
 sciplina facta, ita scriptū fuit. *Hoies te*
uies obscuro loco nati, nauigant, aduenēq; ad ea loca,
que nunquam antea aduerant: neq; noti essent, quo
uenerunt: neq; semper cum cognitoribus esse possunt.
Hæc una tantum fiducia ciuitatis, nō modo apud no-

20 stros magistratus, qui & legum, et existimationis pe-
 20 riculo continentur: neq; apud ciues solū Romanos, qui
 20 & sermonis, & iuris, & multarum rerum societata
 20 iuncti sunt: fore se tutos arbitrantur sed quocunq; ue-
 20 nerint: hanc sibi rem praesidio sperant futurum.

Videbatur quāpluribus in extremo uerbo munda es-
 se. debuisse enim scribi putabant, non futurum, sed fu-
 turam. neque dubitabāt, quā liber emendatus esset,
 ne ut in Plauti comœdia mœchus. (sic enim mēdæ suæ
 illudebant,) ita in Ciceronis oratione solœcismus esset
 manifestarius. Aderat ibi forte amicus noster homo
 lectione multa exercitus, cui pleraq; omnia ueterū lite-
 rarum quæstia, meditata, euigilat aq; erant. Is libro
 inspecto ait, nullum esse in eo uerbo neq; mendū, neq;
 uitium. Ciceronem probe, ac uenuste locutum. Nā fu-
 turum inquit, non refertur ad rem. sicut legentibus te-
 mere, & incuriose uidetur: neq; pro participio positū
 est: sed uerbum est indefinitum, quod græci appellant
 ἀπρόσμετρον, neq; numeris, neq; generibus præser-
 uens, sed liberum undiq; & impromiscuū est. Qua-
 li C. Gracchus uerbo usus est in oratione, cuius titulus
 est de Q. Popilio circumconciabula: in qua ita scri-
 20 ptum est. Credo ego inimicos meos hoc dicturum.
 Inimicos inquit, dicturum, & non dicturos. Videtur
 ne ea ratione positum esse apud Gracchiū dicturum,
 qua est apud Cice. futurum. sicut in græca oratione
 sine ulla uitij suspitione omnibus numeris, generibusq;
 sine discrimine attribuntur huiusmodi uerba ποι-
 οειν, ἰσοθαί, λέξειν, & similia. In Q. quoq; Qua-
 20 drigarj tertio annali uerba hæc esse dixit. Dum hi

conderentur, hostium copias ibi occupatas futurum
 In XII. annali eiusdem Quadrigarj principij li-
 bri sic scriptum. Si pro tua bonitate, et nostra volun-
 tate tibi valentudo suppetit: est quod speremus, deos bo-
 nis bene facturum. Item in Valerij Antiatij lib. iiii.
 Et xx. simili modo scriptum esse. Si hæc res diuino
 factæ, rectæq; perlitæ essent: aruspices dixerunt om-
 nia ex sententia proffurum. Plautus etiam in Ca-
 sina, cum de puella loqueretur: occisurum dixit, non
 occisuram hic uerbis.

Etiam ne habet Casina gladium? habet, sed duos,
 quibus altero te occisurum ait, altero uillicum.
 Item Laberius in Gemellis.

Non putavi inquit, hoc eam facturum.

Nô ergo isti omnes solæcismus quid esset, ignorauerunt.
 Sed Et Cræchus dicturum, et Quadrigarius futu-
 rum, et benefacturum, et Plautus occisurum, et An-
 tiatias proffurum, et Laberius facturum, indefinito mo-
 do dixerunt. qui modus neq; in numeros, neq; in per-
 sonas, neq; in genera, neq; in tempora distrahitur. Sed
 omnia istæ una, eademq; declinatione complectitur.
 Sicut M. Cic. dixit futurum, non uirili genere, neq;
 neutro. Solæcismus enim foret planè, sed uerbo usus
 est ab omni necessitate generum absolut. Idem autem
 ille amicus noster in eiusdem M. Tul. Ciceronis ora-
 tione, quæ est de imperio Cn. Pompeij: ita scriptum
 esse à Cicerone dicebat: atq; ipse ita lectitabat.

Cum nostros portus, atq; eos portus, quibus uitam, ac
 spiritum ducitis in prædonum fuisse potestatem sciatis.

Neq; solæcismum esse aiebat, in potestatem fuisse.
 ut uulgus semidoctum putat: sed ratione dictum certe,

Et proba, contēdebat, qua Et græci ita uterentur, Et
 Plautus uerborum latinorum elegantissimus in Am-
 phitryone dixit. Non uero mihi in mentem fuit: nō, ut
 dici solitum est, in mente. Sed enim præter Plautū, ce-
 ius ille in præsentī exēplo usus est: multam nos quoq;
 apud ueteres scriptores locutionum talium copiam of-
 fendimus: atq; his uulgo annotamentis inspersimus.
 Ut rationem istam missam facias, Et auctoritates, so-
 nus, qui ἀφωνία tantum, Et postura ipsa uerborum
 satis declarant, id potius ἐπιμελεῖα τῶν λέξεων modus
 lamentis orationis M. Tullij conuenisse: ut quoniam
 utrumuis dici latine posset: potestatem dicere mallet, nō
 potestate. Illud enim sic compositum iucundius ad au-
 rem, conspectiusq; insuauius hoc, impersectiusq; est.
 si modo illa explorata aure homo sit, nō surda, nec ia-
 centi, sicuti est hercle, quod explicauit dicere maluit:
 quā explicuit, quod esse iam usitatus cœperat. Verba
 sunt hæc ipsius in exhortatione, quā de imperio Cn.
 Pompeij habuit. Testis est Sicilia, quā multis undiq;
 cinctam periculis, non terrore belli, sed consilij celerita-
 te explicauit. At si explicuit diceret: imperfecto,
 Et debili numero uerborum sonus clauderetur.

Historia in libris Phocionis philosophi reperta sum-
 per Laide meretrice, Et Demosthene rhetore.

Caput.

VIII.

Phocion ex peripatetica disciplina haud sa-
 nè ignobilis uir fuit. Is librum multæ, ua-
 riæq; historiae refertū composuit. eumq; in-
 scripsit, ἡ βίβλος ἀμαλθείας. ea uox hoc ferme ualeat, tan-
 quam

quam si dicitur *corinthia*. In eo libro super Demosthene rhetore, & Laide meretrice historia hæc scripta est. Laïs, inquit, corinthia ob elegantiam, uenustatemq; formæ grandem pecuniam demerebat. Conuentusq; ad eam ditiorum hominum ex omni Græcia celebres erant: neq; admittatur, nisi qui daret: quod poposcerat. Poscebat autem illa nimiam quantitatem. Hinc ait natum esse illud frequens apud Græcos dictum adagium ἢ παρὶς ἀρχῆς ἰς ἀπύθητον ἔσ' ἔμῃς. Quod frustra iter Corinthum ad Laidem, qui non quiret dare, quod posceretur. Ad hanc ille Demosthenes clanculum adit, & ut sibi sui copiam faceret, petit. At Laïs μυριάς δραχμῶν ἢ τάλαντων poposcit. hoc facit numi nostratis denarium decem nullis. talipeulantiæ mulieris, atq; pecunie magnitudine ictus, expavidusq; Demosthenes auertit iter, et discedens ego inquit, scenitere tanti non emo. Sed Græca ipsa, quæ fertur dixisse lepidiora sunt: ἢ κ' ὠνύμου inquit, μυριάς δραχμῶν μεταμίληται.

Quis modus fuerit, quis ordo disciplinae pythagoricæ, quantumq; temporis imperatum, obseruatumq; sit, dicendi simul, ac tacendi. Caput. IX.

Ordo, atq; ratio Pythagore, ac deinceps familiaris successione eius, recipiendi, instruendiq; discipulos, huiusmodi fuisse traditur. Iam a principio adolescentes, qui sese ad discendum obtulerant: ἐβουλιώμενοι. Id uerbum significat mores, naturasq; hominum coniectione quadam, de oris,

b

Et uultus ingenio, deq; totius corporis filo, atq; ha-
 bitu sciscitari. Eum, qui exploratus ab eo, idoneusq;
 fuerat: recipi in disciplinam statim iubebat. Et tem-
 pus certum tacere, non omnes idem, sed aliud alijs
 tempus pro aestimato captu solertiae. Is autem, qui ta-
 cebat: quae dicerentur ab alijs: audiebat. Neq; percu-
 rari, si parum intellexerat: neq; comentari, quae au-
 dierat: fas erat. Sed non minus quisquam tacuit, quam
 biennium. Hi prorsus appellabantur intra tempus
 tacendi, audiendiq; ἀκυστοι. Ast ubi res didicerant
 rerum omnium difficillimas tacere, audireq;, atq; es-
 se iam coeperant silentio cruditi, cui erat nomen ἱπ-
 μωβία, tum uerba facere, Et quærere, quaeq; audis-
 sent: scribere: Et quae ipsi opinarentur: expromere
 potestas erat hi dicebantur in eo tempore μαθηματι-
 κοί, scilicet ab ijs artibus, quas iam discere, atq; me-
 ditari inceptauerant: quoniam Geometriam, et Gno-
 moniam, Musicam, ceterasq; item disciplinas altio-
 res μαθηματα ueteres graeci appellabant. Vulgus au-
 tem, quos gentilitio uocabulo chaldaeos dicere oportet:
 mathematicos dicit. Exinde his scientiae studijs orna-
 ti, ad perspicienda mundi opera, Et principia natu-
 rae procedebant. At tunc deniq; nominabantur φυσικ-
 οί. Haec eadem super Pythagora noster Taurus cū
 dixisset: nunc autem inquit isti, qui repente pedibus
 » illotis ad philosophos diuertunt: non est hoc satis, quod
 » sunt omnino ἀκωπτοι, ἀμωσοι, ἀνωμύρητοι, sed
 » legem etiam dant: qua philosophari discant. Alius
 » ait, hoc me primum doce. Item alius, hoc uolo inquit
 » discere: istud nolo. Hic a symposio Platonis incipere
 gestit

gestit propter Alcibiadis comensationem. Ille à Phæ-
dro propter Lysiae orationem. Est etiam inquit (pro-
iupiter) qui Platnem legere postulet, non uitæ ornā-
de. sed lingue, orationisq; comendæ gratia, nec ut.
modestior fiat, sed lepidior. Hæc Taurus dicere
solitus nouitios philosophorum sectatores, cum ueteri-
bus Pythagoricis pensitans. Sed id quoq; non præter-
cundum est quod omnes simul, qui a Pythagora in co-
hortem illam disciplinarum recepti erant: quod qsq;
familie, p. xnaq; habebant, in medium dabant. Et
cohibetur societas inseparabilis. tanquam illud fue-
rit antiquum consuetum, quod in re, atq; uerbo ro-
mano appellabatur κοινόν.

Quibus uerbis compellauerit Phauorinus philo-
sophus adolescentem, ueruse nimis, & prisce loquen-
tem.

Cap. X.

Hauorinus philosophus adolescenti uite-
rum uerborum cupidissimo, & pleraq; uo-
ces nimis prisce, & ignotissimas in quoti-
dianis communibusq; sermonibus exprimenti: Cu-
rius inquit, & Fabritius, & Coruncanus antiquissi-
mi uiri nostri, & hic antiquiores Horatii illi Tri-
gerani plane, ac dilucide cum suis fabulati sunt. neq;
Auruntorum, aut Sicanorum, aut Pe'asgerum, qui
primo incoluisse Italiam dicuntur: sed ætatis sue uer-
bis locuti sunt. Tu autem, proinde quasi cum matre
Euandri nunc loquere, sermone ab hinc multis annis
iam desituteris: quod scire, atq; intelligere numquam
uis: que dicas. Nōne homo inepte, ut quod uis abunde
consequaris, taceres? sed antiquitatem tibi placere ais.

A. GEL.

quod honesta, & bona, & sobria, et modesta sit. uiue
ergo moribus præteritis. loquere uerbis præsentibus.

Atq; id, quod à C. Casare excellentis ingenij, ac fru-
dentia uiro, in primo de analogia libro scriptum est:
habe semper in memoria, atq; in pectore, ut tanquã
sepulchrum, sic fugias inauditum, atq; insolens uerbum.

Quod Thucydides historiae scriptor inclutus, Lace-
demonios in acie non tuba, sed tibijs esse usos dicit.
Verbaq; eius super ea reposita. Quodq; Herodotus
Halyaten regem fidicinas in procinctu habuisse tra-
dit, atq; inibi quaedam notata de Gracchi fistula con-
tionaria.

Caput. XI.

Uthor historiae graecae grauissimus Thucydi-
des Lacedemonios summos bellatores, nõ cor-
num, tubarum¹ ue signis, sed tibijs
modulis in prælijs usos esse refert. Non prorsus ex ali-
quo ritu religionum, neq; rei diuinæ gratia, neq;
etiam ut excitarentur, atq; euibrarentur animi: quod
cornua, & litui moliuntur: sed contra, ut moderatio-
res, modulatoresq; fierent: quod tibijs numeris
temperatur. Nihil adeo in congregandis hostibus, atq;
in principijs præliorũ ad salutem, uirtutemq; aptius
rati: quã si permulcti sonis mitioribus, non immodi-
ce ferocirent. Cum procinctæ igitur classes erant: &
instructa acies: coeptumq; in hostem progredi: tibijs
inter exercitum positi, canere inceptabant. Ea ibi
præcentione tranquilla, & uenerabili ad quandam,
quasi militaris musicae disciplinam uis, & impetus.
militum,

in illis, ne sparsi, dispersi; prouenerent: cohibebantur. Sed ipsius illius egregij scriptoris, uti uerbis libet: quæ & dignitate, & fide grauiora sunt.

καὶ μετὰ ταῦτα ἢ ἐξυθοδοῦν ἢ ἀργεῖοι κω, καὶ δι' ἐξυμμαχοῖ ἐν φόβῳ. καὶ ὄρμῃ χωρῆντες. λακιδαιμόνιοι δὲ βραδύως καὶ ὑπὸ αἰλοῖς. πωλλῶν δὲ μὴ ἰσκαθισώτων. ἢ τὸ βίον χάριτι. ἀγ' ἴτα ὁμαλῶς μετὰ ἰσθμῷ βαλόντες προσήθουσι. καὶ μὴ διαπαθεῖν αὐτῶν ἢ τὰ ξείας. ὁ πρίστερ αἰὲν ποιῆν μεγάλη στρατὸν εἶν ταῖς προσόδοις.

Cretenses quoque prælia ingredi solitos memoria datum est, præanente, ac præmoderate citharâ gressibus. Χαίγυτες autem rex terre Lydia, more, atque luxu barbarico præditus, cum bellum Milesijs faceret: ut Herodotus in historijs tradit concincentes habuit fistulatores, & fiducianes, atque fœminas etiam tibiçinas in exercitu, atque in procinctu habuit lasciuientium delicias conuiuiorum. Sed enim Acheos Homerus pugnam indisisci ait, non fiducilarum, tibiçiarumque concincentium, uerum concincentium tacito nitibundos.

ὅτι δ' ἀρ' ἴσαι εἰδῆ μίσην πείοντες ἀχαιοὶ
ἰσθμῷ μιμχῶτις ἀλιξέμεναι ἀλλήλοισιν.

Quid ille uult ardentissimus clamor militum romanorum, quem in congressibus præliorum fieri solitum scriptores annalium memorauerunt? Contra ne institutum fiebat antiquæ disciplinae tam probabile? An tum etiam gradu elementari, & silentio est opus, cum ad hostem uer in aspectu longinquo præcili distantem? Cum uero prope ad manus uentum est: tum iam è propinquo hostis, & impetu propulsandus, & clamore terrendus est. Ecce autem pro tibiç-

nā laconicā, tibiē quoq; illius concionatoriae in incen-
 -tem uenit: quam C. Graccho cum populo agente praē-
 -isse, ac praemonstrasse modulos ferunt. sed nequaquā
 sic est, ut a' uulgo dicitur, canere tibia solinim, qui po-
 ne' eum loquentem staret, uarijsq; modis, tum demul-
 -cere animum, actionemq; eius, tum incendere. Quid
 enim foret ea re ineptius? si ut planipedi saltanti, ita
 Graccho concionanti numeros, & modos, & frequen-
 -tamenta quaedā uaria, tibicen incineret? Sed qui hoc
 compertius memoriae tradiderunt: stetit in circun-
 -stantibus dicunt occultius: qui fistula breui, sensim
 gruiusulum sonum inspiraret ad deprimendum,
 sedandumq; impetum uocis eius. Reseruescente nanq;
 impulsu, et instinctu extraneo, naturalis illa Grac-
 -chi uehementia indignisse non (opinor) existimanda
 est. M. tamen Cicero fistulatore istum utriq; rei adhi-
 -bitum esse a' Graccho putat: ut sonis, tum placidis, tum
 -citatis, aut demissam, iacentemq; orationem eius erige-
 -ret: aut ferocientem, seuientemq; cohiberet. Verba ipsi
 » us Ciceronis apposui. Itaq; idem Gracchus, quod
 » potes audire Carule ex Licinio cliente tuo litterato ho-
 » mine, quem seruum sibi habuit ille ad manum, cum
 » eburnea solius esih. erere fistula, qui staret post ipsum
 » occulte, cum concionaretur, peritum hominem, qui in-
 » staret celeriter eum sonum; qui illum aut remissum
 » excitaret: aut a' contentione reuocaret. Morem au-
 -tem illum ingrediendi ad tibicinum modulos praelij
 institutum esse a' Lacedaemonijs Aristoteles in libris
 -problematum scripsit: quo manifestior fieret, explo-
 -ratorq; militum securitas, et alacritas. Nam diffiden-
 -tie inquit,

tiæ inquit, & timori cum ingressione huiuscemodi
minime conuenit: & mæsti, atq; formidantes ab hac
tam intrepida, ac tam deuota incedendi modulatione
a ieni sunt. uerba p. uca Arist. super ea re apposui.
Διατὶ ἰπιδὰι πολεμῆι μίλλωσι, πρὸς αὐλὸι ἰμβρέ-
τωσι, ἵτα τὸι δελὸι ἀχημοῦντας γινώσκωσι.

Virgo vestæ quid ætatis, & ex quali familia, et quo
ritu, quibusq; ætimonijs, ac religionib. us, ac cogno-
mine à pontificæ maximo capiatur. Et quo statim iure
esse incipiat, simulatq; capta est. Quodq; ut La-
beo dicit, nec intestato cuiquam, nec eius intestatæ q̄s-
quam iure heres est. Cap. XII.

Vi de uestali uirgine capienda scripserunt:

¶ quorum diligentissime scripsit Labeo Antisti-
us: minorem q̄ annos. vi. maiorem q̄ annos
x. natam, neq; uentum capi fas esse. Item, quæ non sit
patrima, & matrima. Item quæ lingua debili, sen-
su uel uirium deminuta, aut uel quavis corporis la-
be insignita sit. Item quæ ipsa, aut cuius pater eman-
cipatus sit: etiã si uisus pater in aui potestate sit. Item
cuius parentes alter ambo uel seruitutem seruierunt:
aut in negocijs sordidis diuersauerunt. sed eam, cuius
soror ad id sacerdotium lecta sit: excusationem me-
teri auit. Item cuius pater flamen, aut augur, aut
quindecimuir sacru faciundis, aut qui septemuir e-
pulonum, aut saluus est. sponsæ quoque pontifi-
cæ, & tribunicis sacrorum filie uacatio à sacerdotio
istò tribui solet. Præterea Capito Attæius scri-

ptum reliquit, neq; eius legendam filiam, qui domicilium in Italia non haberet: & excusandam eius, qui liberos tres non haberet. Virgo autem uestalis simul atq; capta, atq; in atrium uestæ deducta, & pontificibus tradita est: eo statim tempore sine emancipatione, ac sine capitis minutione, è patris potestate exit, & ius testamenti faciendi adipiscitur. De more autem, rituq; capiundæ uirginis, literæ quidem antiquiores non extant: nisi quod capta fuisse fertur: quæ capta prima est, à Numa rege. Sed Papiam legem inuenimus: qua cauetur: ut PONT. MAX. arbitrari uirgines è populo uiginti legantur. Sortitioq; in conuentione ex eorum numero fiat. Sed ea sortitio ex lege Papiæ non necessaria nunc uideri solet. Nam si quis honesto loco natus adeat PONT. MAX. atq; offerat ad sacerdotium filiam suam: cuius duntaxat saluis religionum observationibus, ratio haberi possit: gratia Popiliæ legis per se ratum fit. Capi autem uirgo propterea dici uideatur: quia PONT. MAX. manu prehensa, ab eo parente, in cuius potestate est: ueluti bello capta abduitur. In lib. primo Fabij Pictoris, quæ uerba PONT. MAX. dicere oporteat, cùm uirginem capit: scriptum est. Ea huiusmodi sunt: Sacerdotem uestalem, quæ sacra faciat: quæ iussi & sacerdotem uestalem facere pro po. Ro. quiribus uti, quod optima lege fiat: ita te amata capio. Pleriq; autem capi uirginem solam debere dici putant. Sed flamines quoq; diales, item pontifices, & augures capi dicebantur. L. Sylla rerum gestarum libro. ii. ita scripsit. P. Cornelius, cui primum cognomen Syllæ impositum

positum est: flamen dialis caput. M. Cato de iusticiis;
 cum Ser. Galbam accusauit, cum dicit ius pontificum
 discere noluisse. Ego me nunc uolo ius pontificum opti-
 me scire. Iam ne ea causa pontifex capiat? Si uolo au-
 gurium optime tenere: ecquis me ob eam augurem ca-
 pias? Præterea in commentarijs Labeonis, quæ ad
 duodecim tabulas composuit, ita scriptum est. Virgo
 Vestalis neq; hæretur cuiquam intestato, neq; intesta-
 tæ quisquæ: sed bona eius in publicum redigi aiunt.
 Id quo iure fiat: queritur. Amata inter capiendum
 à PONT. MAX. appellatur, quoniam quæ prima
 capta est: hoc fuisse nomine traditum est.

Quæsitum in philosophia est, quidnam foret in
 recepto mandato rectius, id ne omnino facere, quod
 mandatum est: an nonnunquam etiam contra, si id
 speres ei, qui mandauit: utilius fore. Superq; ea quæ-
 stione expositæ diuersæ sententiæ. Cap. XIII.

In officijs capiendis, censendis, iudicandisq;
 que græcè καθήκοντα philosophi appel-
 lant: queri solet, an negotio tibi dato, et qd-
 quid omnino faceres: definito, contra quid facere de-
 beas, si eo factio uideri possit res euertur. et prosperius,
 exq; utilitate eius, qui id tibi negotium mandauit.
 Antæque questio, et in utranq; partem à prudenti-
 bus uiris arbutata est. Sunt enim non pauci, qui sen-
 tentiam suam una in parte defixerint: et re semel
 statuta, deliberataq; ab eo, cuius negotium id pontifi-
 ciumq; esset: nequaquam putauerint contra dictum

eius esse faciendum, etiam si repentinus aliquis ca-
 sus rem commodius agi posse polliceretur. Ne si res
 fecisset culpa impatientie, et poena indepreca-
 bilis subeunda esset. Si res forte melius uertisset: diu-
 quidem gratia habenda. Sed exemplum tamen in-
 termissum uidere ur: quo bene consultis consilia re-
 ligione mandata soluta irrumperentur. Alij existi-
 maucrunt in omnia prius, quae inuenda essent:
 si res gestis aliter foret: quam impetratum est, cum
 emolumento spei pensanda esse. Et si ea leuora, mi-
 noraq; utilitas autē contra grauior, et amplior, spe
 quantum potest, firma ostenderetur: tum posse aduer-
 sum mandata fieri censuerunt: ne oblata diuinius
 rei bene gerendae occasio amitteretur. Neq; timen-
 dum exemplum non parendi tradiderunt: si ratio-
 nes huiusmodi duntaxat non adessent. Cum pri-
 mis autem respiciendum putauerunt ingenium, na-
 turamq; illius: cui ea res, praecipiumq; esset: ne fe-
 rox, durus, indomitus, inexorabiluq; sit: qualia fue-
 runt posthumiana imperia, et manliana. Nam si tali
 praepceptori ratio reddenda sit: nihil faciendum esse
 monuerunt aliter, quam praecipium est. Instructius,
 deliberatiusq; fore arbitramur theorematum hoc
 de mandatis huiusmodi obsequendus: si exemplum
 quoq; P. Crassi Mutiani clari, ac inclyti uiri appo-
 fuerimus. Is Crassus a Sempronio Asellione, et
 plerisq; alijs historiae Romanae scriptoribus traditur
 quinque habuisse rerum bonarum maxima et pra-
 cipua. quod esset ditissimus, quod nobilissimus, quod
 eloquentissimus, quod iurisconsultissimus, quod

PONT. MAX. IS, cum in consulatu obtinere
 et Asiae provinciam, et circumfedere, oppugna-
 reque Leucas oppidum pararet: opusque esset firma, ac
 protra trabe, qua arietem faceret: quo muros eius
 oppidi quateret: scripsit magistrum ἀρχιτέκτων μο-
 lis Atheniensium sociorum, ἀμφοτέρω; Po. Ro. ut ex
 malis duobus, quos apud eos vidisset: uter maior esset:
 cum mittendum curaret. Tum magister ἀρχιτέκτων
 comperto, quae mobrem malum desideraret: non uti
 iussus erat: maiorem, sed quem esse magis idoneum,
 aptioremque: faciendo arietem, facilioremque portatu exi-
 stimabat: minorem misit. Crassus eum vocari iussit:
 et cum interrogasset, cur non quem iussit, misisset:
 causas, rationibusque, quas dicitabat: spreto, vesti-
 menta detrahi imperavit, virgisque multum caedit.
 Corrumpti, atque dissoluti officium omne imperantis ra-
 tione, siquae ad id, quod facere iussus est: non obsequio
 debito, sed consilio non desiderato respondeat.

Quid dixerit feceritque C. Fabritius magna uir gloria,
 magnisque rebus gestis, sed familia, pecunieque inops,
 cum ei Samnites tanquam indigenti graue aurum do-
 narent, plerumque odij. Cap. XIII.

Vilius Ignis in libro de uita, rebusque il-
 lustrum uirorum sexto, legatos dicit a
 Samnitibus ad C. Fabritium Imperato-
 rem Po. Ro. uenisse: et memoratis mul-
 tis, magnisque rebus, quae bene ac beniuole post red-
 ditam pacem Samnitibus fecisset: obtulisse dono gran-
 dem pecuniam, orasseque uti acciperet, utereturque.
 Atque id facere Samnites dixisse: quod uiderent malis

ad splendorem domus, atq; uictus defieri: neq; pro magnitudine, dignitateq; lautum, paratumq; esse. Tum Fabritium planas manus ab auribus ad oculos, & infra deinceps ad nares, & ad os, & ad gulam, atq; inde porro ad uentrem imum deduxisse: & legatis ita respondisse: dum illis omnibus membris, quæ attigisset, obsistere, atq; imperare posset: nunquam quicquam defuturum. Propterea pecuniam, qua nihil sibi esset usus: ab ijs, quibus eam sciret usui esse: non accipere.

Quam importunum uitium sit futilis, inanisq; loquacitas, quam multis in locis à principibus utriusq; linguae uiris detestatione iusta culpata sit.

Caput

XV.

Vi sunt leues, & futiles, & importuni locutores, quiq; nullo rerum pondere innixi, uerbis humidis, & lapsantibus defluunt: eorum orationem bene existimatum est in ore nasci, non in pectore. Linguam autem debere aiunt non esse liberam, nec uagam: sed uinclis de pectore imo, ac de corde apertis moueri, & quasi gubernari. Sic. n. uideas quosdam scaterere uerbis sine ullo iudicij negotio cum securitate multa, & profunda, ut loquentes plerunq; uideantur, loqui sese nescire. Ulysses contra Homerus uirum sapienti facundia præditum, uocem mittere ait non ex ore, sed ex pectore. Quo scilicet non ad sonum magis, habitumq; uocis, quam ex sententiarum penitus conceptarum altitudine pertineret. Pctulantiaq; uerborum coercendæ uallum esse oppositum dentium, luculente dixit, ut loquendi. te=

incritas, non cordis tantum custodia, atq; uigilia conhibeatur, sed & quibusdam quasi excubijs in ore positis, sepiatur. Homericæ, de quibus supra dixi, hæc ἀν' ὄτι δὴ, ἔπατε μιν ἀντὶ τῆς ἀσπίδος ἰαί (Sunt. τῶν κερῶν μὲν πῶς οὐδ' ἴσως φέρει ἴριος ὀδύρας.)

M. Tullij quoq; uerba posui, quibus stultam, & inanem dicendi copiam grauiiter, & uere detestatus est.

- 1 Dummodo inquit, hoc constat: neq; infantiam eius,
 2 qui rem noui: sed eā explicare dicendo non queat:
 3 neq; inscientiam illius, cui res non suppetat, uerba non
 4 desint: esse Laudandam. Quorum si alterum sit optā
 5 dum, malim equidem indisertam prudentiam, quā
 6 stultam loquaacitatem. Item in libro de oratore pri
 7 mo, uerba hæc posuit. Quid enim est tam furiosum,
 8 quā uerborum uel optimorum, atq; ornatissimo
 9 rum sonitus inanis, nulla subiecta sententia, nec scien
 10 tia? Cum primis autem M. Cato atrocissimus hu
 11 iusmodi uitij insectator est. namq; in oratione, quæ
 12 inscripta est, si se Cælius trib. pleb. appellasset,
 13 Nunquam inquit, tacei: quem morbus tenet loquen
 14 di, tanquam ueterinosum bibendi, atq; dormiendi.
 15 Quod si non conueniant: tum conuocari iubet. Itæ
 16 est cupidus orationis, ut conducat, qui auscultet.
 17 Itaq; auditis non uisultatis tanquam pharmacopo
 18 lam. Nam eius uerba audiuntur, uerum ei se nemo
 19 committat, si aeger est. Idem Cato in eadem ora
 20 none eidem M. Cæ. tri. pl. uilitatem opprobans, non
 21 loquendi tantum, uerum etiam tacendi, Frustrò in
 22 quit, panis conduci potest, uel uti taceat, uel uti lo
 23 quatur. Neq; non merito Homerus unum ex omnia

bus Theysitem ἀμτροειτῷ ἀκροδμουθιν appellabat:
 uerba illius multa, & ἄκοσμα strepentium sine mo-
 do graculorum similia esse dicit. Quid enim est a-
 liud ἀμτροειτῷ ἐκολῶα. Eurolidis quoq; uersus de
 id genus hominibus, consignatissime factus est.

λαλεῖν ἄριστος, ἀδυνατώτατος λέγειν.

Quod Sallustius noster imitari uolens, loquax inquit,
 magis quam facundus. Quapropter Hesiodus poeta-
 rum prudentissimus linguam non uulgandam, sed
 recondendam esse dicit, proinde ut thesaurum. Eiusq;
 esse in promendo gratiam purimam, si modesta, &
 παρα, & modulata sit.

γλώσσῃς τοι θησαυρὸς ἐν ἀνθρώποισις ἄριστος

φειδωλῆς πρὸς δὲ χάρις κατὰ μέτρον ἴσους.

Epicharmium quoq; illud non inscite se habet.

ὁ λέγειν δευδὸς. ἀλλὰ σιγᾶν ἀδύνατος, Ex quo pro-
 fecto sumptum est, qui cum loqui non posset: tacere
 non poterat. Phauorinum ego audiui dicere uersus
 istos Euripidis, ἀχαλιῶν σωμαίων, ἀτόμῃ τε ἀρρο-
 σίας τὸ τέλος δυσυχία. Non de ijs tantum factos
 accipi debere, qui impia, aut illicita dicerent: sed uel
 maxime de hominibus quoq; posse dici stulta, et im-
 modica blatterantibus: quorum lingua tam prodiga,
 infrenisq; sit, ut fluat semper, & aestuet colluione
 uerborum teterrima. Quod genus homines a grecis
 significantissimo uocabulo ἄδως appellatos. Vale-
 rium Probum grammaticum illustrem ex familia
 ri eius docto uiro comperi Sallustianum illud, satis
 eloquentiae, sapientiae parum, breui ante quam uita
 decederet, sic legere coepisse: et sic a Sallustio relictū

affirmasse. Satis loquentia, sapientia parum. Quod loquentia nonatori uerborum sattu maxime congruet. Eloquentia cum insipientia minime conueniet. Huiusmodi autem loquacitatem, uerborumq; uerbam magnitudine inani uastam, ficitissimus poeta Aristophanes insignibus uocabulis denotauit in his uersibus.

ἄνθρωποι ἀγρίων ἀνθρώπων ἀνθρώπων
 ἔχοντα ἀχάλινος ἀκρατὶς ἀπύλωτον,
 ἔσμεν περὶ λόγων. κομποκακιστοὶ μὲν,
 Neq; minus insigniter ueteres quoq; nostri, hoc genus homines in uerba prouocatos, locutuleios, & blatteronius, & linguaces dixerunt.

Quod uerba istae Quadrigarij ex annali tertio ibi, Nulle hominum occiditur, non licentia, neq; de poetarum figuris, sed ratione certa, et proba græmanica disciplina dicta sunt. Cap. XVI.

Quadrigarius in III. annalium ita scripsit. Ibi occiditur mille hominum. occiditur inquit, non occiduntur. Item Lucilius in tertio satyrarum.

Ad portam mille, a portæ est exinde salernum. Mille inquit est, non mille sunt. Var. in. xvij. reru humanu. Ad Romuli initium plus mille, et centu annoru est. Cato in. I. originu. Inde est ferme mille passus. M. Cicero in. VI. in Antoni. Id ne Ianus medius in L. Antonij clætelæ est. q; unq; in illo Iano inuentus est, q; L. Antonio mille numu ferrei expressum. in his, atq; multis alijs mille numero singulari dictu est.

Neque hoc (ut quidam putant) uelustati concessum est, aut per figurarum concinnitatem admissum est: sed sic uidetur ratio posere. mille enim non pro eo ponitur, quod graece χίλιοι dicitur. Sed quod χίλιος & σκηνία χίλιος & due χίλιός, ita unum mille, & duo millia, certa atque directa ratione dicitur. Quamobrem id quoque recte, & probabiliter dici solitum, mille denarium in arca est, & mille equum in exercitu est. Lucilius autem praeterquam superius posui, alio quoque in loco id manifestus demonstrat. Nam in libro. XV. ita dicit.

- » Hunc mille passuum qui uicerit, atque duobus,
- » Campanis sompes suorum nullus sequetur.
- » Maiore in spatio, ac diuersus uidebitur ire.

Item alio lib. V I I I I .

- » Mille die nummum potes uno querere centum.

Mille passuum dixit pro mille passibus, & uno mille nummum pro unis mille nummis. aperteque ostendit, mille & uocabulum esse, & singulari numero dici. Eiusque plurimum esse millia. & casum etiam accipere ablatiuum, neque ceteros casus requiri oportere. cum sint alia pleraque uocabula, quae in singulos tantum casus, quaedam etiam, quae in nullum inclinuntur. quapropter nihil iam dubium est, quin M. C. in oratione, quam scripsit pro Milone: ita scri-

- » ptum reliquerit. Ante fundum Clodij, quo in fun-
- » do, propter infamas illas substructiones, facile mille
- » hominum uersabatur ualentiam. Non uersabatur
- » tur. quod in libris minus accuratis scriptum est.

Alia enim ratione mille hominum, alia mille ho-

mines

inter dicendum est.

Quanta cum animi equitate toleraverit Socrates uxoris ingenium intractabile, atque inibi quid M. Varro in quadam satyra, de officio mariti scripserit.

Caput

XVII.

Antippe Socratis philosophi uxor morosa

admodum fuisse fertur, & iurgiosa. Irarumque, et molestiarum muliebrium per diem

perque noctem fateris. Has eius intemperies in matrum Alcibiades demonstratur, interrogavit Socratem, quomodo nam ratio esset, cur mulierem tam acerbam domo non exigeret. Quoniam, inquit Socrates, cum illam domum talem per, etior in se, & exerceat: ut ceterorum quoque soris perulantiam, & iniuriam facilius feram. secundum hanc sententiam quoque Varro in satyra menippea, quam de officio mariti scripsit;

- Vinum inquit, uxoris aut tollendum, aut ferendum est. Qui tollit vinum: uxorem commodiorem praestat:
- qui fert: se mulierem facit. Haec verba Varronis tollere, & ferre lepide quidem composita sunt. Sed tollere apparet dictum pro corrigere. Id etiam apparet, eiusmodi vinum uxoris si corrigi non possit: ferendum esse, Varroem tenuisse. quae ferri solent a viro horumque possunt. Vina enim si agrius leniora sunt.

Quod M. Varro in libro de ratione uerborum XIII. L. Lelium magistrum summi viri ὀτυμολογίας nonnullorum uerborum falsa dixisse reprehendit.

dit: quodq; idem Varro in eodem libro furis ἐϋρα
 μολογία falsam dicit. Caput XVIII.

- IN quartodecimo rerum diuinarum lib. M.
 i Varro doctissimum tunc ciuitatis hominem
 L. Lælium errasse ostendit: quod uocabu-
 lum græcum uetus traductum in linguam romanam
 pronuntiat, et quasi a se primitus latine fictum es-
 set, resoluit in uoces latinas ratione etymologica fal-
 sa. Verba ipsa super ea re Varronis posuimus.
- » In quo Lælius noster literis ornatissimus, memoria
 - » nostra errauit aliquoties. Nam aliquot uerborum
 - » antiquorum græcorum, perinde atq; essent propria
 - » nostra, reddidit causas falsas. Non enim leporem di-
 - » cinus (ut ait) quod est leuipes: sed quod est uocabu-
 - » lum antiquum græcum. Multa enim uetera illorum
 - » ignorantur, quod pro ijs alijs nunc uocabulis utun-
 - » tur. Et illorum esse pleriq; ignorent græcum: quod
 - » nunc nominant ἐλαφρα. Putem, quod uocant φελαρ.
 - » leporem, quod λαγῶν dicunt. In quo non modo Læ-
 - » lii ingenium non reprehendo, sed industriam laudo.
 - » Successum enim fortuna, experientiam laus sequitur.
- Hæc Varro in primore libro scripsit, de ratione uo-
 cabulorum scitissime: de usu utriusq; linguæ peritissi-
 me: de ipso Lælio clementissime. Sed in posteriore eius-
 dem libri parte dicit. Furem ex eo dictum, quod uete-
 res Romani furuum atrum appellauerint. Et fures
 per noctem, que atra sit: facilius furentur. Non sic
 uidetur Varro de fure errasse, tanquam Lælius de le-
 pore. Nam quod a græcis nunc κλέπις dicitur;
 antiquiore

antiquiore græca lingua *φῶρ* est dictum. Hinc per
affinitatem litterarum, quæ *φῶρ* græce est, latine
fur. Sed ea res fugerit ne tunc Varronis memoriam;
an contra aptius et coherētius putarit, furem à fur
uo, id est nigro appellari in hac re de uero tam excel-
lenti doctrinæ non meum iudicium est.

Historia super libris sibyllinis, ac de Tarquinio
superbo rege. Cap. XIX.

N antiquis annalibus memoria super libris
i sibyllinis hæc prodita est. Anus hospita,
atq; incognita ad Tarquinium superbum
regem adijt, nouem libros ferens, quos esse dicebat di-
uina oracula. eos uelle dixit uenundare. Tarquini-
us pretium percunctatus est. Mulier nimium atque
immensum poposcit. Rex quasi anus ætate desperet:
risit. Tum illa foculum coram eo cum igni apposuit:
et tres libros ex nouem decurit: Et cequid reliquos
sex an eodem pretio emere uellet, regem interroga-
uit. Sed enim Tarquinius id multo risit magis. dixitq;
anam iam proculdubio delirare. Mulier ibidem sta-
tim tres libros alios exussit: atq; id ipsum demuo pla-
cide rogauit, tresq; reliquos eodẽ illo pretio emat. Tar-
quinius ore iam serio, atq; attentiore animo fit. eam
constantiam, confidentiamq; non insuper habendam
intelligit: Et libros tres reliquos intractat nihilomi-
nore pretio, quàm quod erat petatum pro omnibus.
Sed eam mulierem tunc à Tarquinio digressam, po-
stra nusquã loci uisam constare. Libri tres in sacratiũ

conditi sibyllini appellati. Ad eos quasi ad oraculum
XV uiri adeunt, cum dii immortales publice consu-
lendi sunt.

Quid Geometria dicant graeci. Quibusq; omnia
ista latinis uocabulis appellerent. Caput XX.

Igoratum, quae $\chi\epsilon\mu\alpha\tau\alpha$ Geometriae appel-
lant. genera sunt duo, planum & solidum.
haec ipsi uocant. $\epsilon\pi\iota\pi\epsilon\delta\epsilon\iota\sigma$, καὶ $\sigma\epsilon\upsilon\iota\sigma$.

Planum est, quod in duas partes solū in duas habet,
quae latum est, & quae longam. qualia sunt trique-
tra, & quadrata, quae in area fiunt sine altitudine.
Solidum est, quando non longitudines modo, & lati-
tudi us planas numeri linearum efficiunt. sed etiam
extollunt altitudines. quales sunt ferme mœta et an-
guli, quas pyramidas appellant, uel qualia sunt qua-
drata undiq; quae $\kappa\upsilon\beta\omicron\varsigma$ illi nos quadrantaria dici-
mus. $\kappa\upsilon\beta\omicron\varsigma$ enim est figura ex omni latere quadra-
ta, quales sunt inquit $\mu\cdot\upsilon$ arto, tessera, quibus in al-
ueolo luditur: ex quo ipse quoq; appellatae $\kappa\upsilon\beta\omicron\varsigma$.

In numeris etiam similiter $\kappa\upsilon\beta\omicron\varsigma$ dicunt, cum omne
latus eiusdem numeri aequaliter in sese soluitur. sicut
fit, cum ter terna du $2\cdot 7\cdot 7$. Atq; idem ipse nume-
rus triplicatur. huius numeri cubum Pythagoras uim
habere lunary circuli dixit: quod & luna orbem su-
um luseret septem, & uiginti diebus: qui numerus ter-
tio, qui graece dicitur $\tau\epsilon\pi\iota\alpha\varsigma$, tantundem efficiat in cu-
bo. Linea autem à nostris dicitur, quam $\gamma\epsilon\alpha\mu\epsilon\mu\alpha\tau$
græci uocant. Eam M. Varro ita definit, linea est, in-
quit, longitudo quedam sine latitudine, & altitudi-
ne. $\alpha\iota\kappa\alpha\tau\epsilon\delta\epsilon\iota\sigma$

ne. ἀλλὰ οὐδὲν brevius prætermiſſâ altitudi-
ne, γράμμῃ est, inquit. μῖνος ἀπλατὸς, quod exprē-
mere uno latine uerbo non queas, nisi audeas dicere
illata' ille.

Quod Iulius Higinus affirmatissime contendit le-
gisse se librum P. V. Virgilij domesticum, in quo scri-
ptam esset. Et ora Tristia tentantum sensu torquebit
amaro. Non quod uirgus legeret sensu torquebit a-
maro.

Caput XXI.

Ex his istos ex Georgicis Virgilij pleriq; om-
nes sic legunt.

At sapor indicium faciet manifestus: et ora
Tristia tentantum sensu torquet ille amaro.

Higinus autem non hercule ignobilis grammaticus,
in commentarijs, que in Virgilium fecit confirmat;
& perseverat, non hoc à Virgilio relictum. sed quod
ipse inuenit in libro, qui fuerat ex domo, atq; fa-
milia Virgilij, et ora Tristia tentantum sensu torque-
bit amaro. Nequid soli Higinio. sed doctis quibus-
dam etiam uiris complacitum. quoniam uidetur ab-
surde dici sapor sensu amaro torquet, cum ipse, inquit
uere, sapor sensus sit, non alium in semetipso sensum
habeat, ac perinde sit, quasi dicatur sensus sensu a-
maro torquet. sed etiam cum Phauorino Higinii com-
mentarium legissem, atq; ei statim dillicata esset inso-
lenta, & insuauitas amaroris: Ionem lapideum in-
quit, quod sentissimum uisurandum est habitum,
parans ego iurare, Virgilium hoc nunquam scripsisse.
sed Higinium ego dicere uerum arbitror. Non. n.

primus finxit hoc uerbum Virgilius insolenter sed
in carminibus Lucretij inuentum, non est aspernatus
auctoritate poetæ ingenio & facundia præcellentis.
Verba ex quarto Lucretij hæc sunt.

- » Denique in os falsi uenit humor sæpe saporis:
 - » Cum mare uersamur propter dilutaq; contra
 - » Cum uinum misceri absinthia tangit amaror.
- Non uerba autem sola, sed uersus prope totos & locos
quoq; Lucretij plurimos sectatum esse Virg uidemus.

An qui causas defendit, recte latineq; dicat super-
esse id, quod defendit: & superesse proprie quid sit.

Caput XXII.

- Roborauit, inueterauitq; falsa atq; aliena uer-
bi significatio: quod dicitur, hic illi superest:
cum dicendum est, Aduocatum esse quem cui-
piam, causamq; eius defendere. atq; id dicitur, non in
compitiis tantum, neq; in plibe uulgaria, sed in foro,
& in comitio, apud tribunalia. Qui integre autem
locuti sunt magnam partem superesse, ita dixerunt:
ut eo uerbo significarent superfluere, & superuaca-
re, atq; esse supra necessarium modum. Itaq; M. V. ar-
ro in satyra, quæ inscripta est, Nescis quid uessere ue-
hat, supersuisse dicit immodice & intempestiue fuisse.
» Verba ex eo libro hæc sunt. In conuuiio legi
» nec omnia debent, & ea potissimum, quæ simul sunt,
» βροδία, & delectent potius, ut id quoq; uideatur nõ
» supersuisse. memini ego prætoris docti hominis tri-
bunali me forte assistere: atq; ibi aduocatum non in-
celebrem

celebre sic postulare, ut quam causam diceret: remque,
 que agebatur, non attingeret. Tunc praetorem ei, cuius
 res erat: dixisse adiutorium eum non habere. Et cum
 is, qui uerba faciebat reclamaisset, ego illi. V. Cl. su-
 persum, respondisse praetorem festiuit, Tu plane
 superes, non ades. M. autem Cicero in libro, qui inscri-
 ptus est de iure civili in artem redigendo, uerba haec
 posuit. Nec uero scientia iuris maioribus suis

Q. Helius Tubero desuit: doctrina etiam supersuit.

In quo loco supersuit significare uidentur supra
 fuit, et praesentit, superauitque maiores suos doctrina
 sua supersuienti, tum et nimis abundanti. Discipuli-
 nas enim Tubero stois et dialecticis peralluerat.
 In libro quoque de R. p. secundo, id ipsum uerbum
 Ciceronis non temere et insecundum. Verba ex eo li-
 bro haec sunt. Non grauaret Leli, nisi et hos uel
 le putarem et ipse auferem te quoque aliquam par-
 tem huius nostri sermonis attingere. praesertim cum
 heri ipse dixeris, te nobis etiam supersuaturum ue-
 rum si id quod fieri non potest: ne desis omnes te roga-
 mus. Exquisite igitur et comperte Iulius Paulus
 dicebat, homo in nostra memoria doctissimus, super-
 esse non simpliciter ratione dici tam latine quam graece.
 Graecos enim υπερβασις, etiam in utraque parte
 ponere: uel quod superuacuum esset, ac non neces-
 sarium, uel quod abundans nimis et affluens, et exu-
 perans. Sic quoque nostros ueteres superesse aliis dixis-
 se, pro superfluo et superuacuo, neque admodum
 necessario, ita ut supra posuimus Varroem dicere.

Aliis ita ut Cicero dixit, pro eo quod copia quidem et

facultate ceteris antiret, tum supra modum, tum et
 largius, prolixiusq; fueret, quam esset satis. Qui di-
 cit ergo se superesse ei, quem defendit: nihil istorum
 sulte dicere, sed nro quid aliud indictum insti-
 tumq; dicit. At ne Virgilij quidem poterit authorita-
 te uti, qui in Georgicis ita scripsit.

Primus ego in patriam mecum modo, uita superstit.
 Hoc enim in lo n Virg. & uerbo uerbo usus ui-
 detur, quod superstit dixit pro longinquius, dixitq;
 adst. illud contra eiusdem Virgilij est aliquantio pro-
 babilius,

Florentesq; secant herbas: fluxioq; ministrant,
 Farrasq; ne blando nequeant superesse labori.

Significat enim supra laborem esse, neq; opprimi a
 labore. An autem superesse dixerint ueteres pro re-
 stare, et praeficienda rei adesse, quaeramus. Nam
 Sallustius in significatione ista non superesse, sed su-
 perare dicit. Verba eius in Iugurtha. Is plerumq;
 a rege exercitum ductare, et omnes res exequi su-
 litus erat: quae Iugurthae fesso, aut maioribus astricto
 superauerant. Sed inuenimus in.iii. Ennij anna-
 lium in hoc uersu.

Inde sibi memorat unum superesse laborem,
 id est reliquum esse, et restare. Quod quidem diuise
 pronuntiandum est, ut non una pars orationis esse
 uideatur, sed dixit Cicero autem in. II. antonianaru,
 quod est reliquum non superesse, sed restare dicit.
 Praeter haec superesse inuenimus dictum pro super-
 stitem esse. Ita enim scriptum est in libro epistolarum
 M. Ciceronis ad L. Plancium, et in epistola M. Asinij
 Pollionis

- 10 Pollionis ad Cicronem uerbis his. Nam neq; deesse
 20 Reip. uolo, neq; superesse. Per quod significat, si Resp.
 emori. nec, & percat: nolle se uiuere. In Plauti au-
 tem asmaria manifestus id ipsum scriptum est in his
 uerbis, que sunt eius comædiæ prima.
 30 Sicut tuum uis uinum gnarum tui
 40 Superesse uitæ sospitem, & supersitem.
 Cauenda igitur est non improprietas sola uerbi, sed
 etiam prauitas omnis, si quis se nunc senior aduocat-
 us adolescenti superesse dicat.

Quis fuerit Papyrius prætextatus, quæ ue istius
 causa agnomen sit historiaq; in omnis super eodem
 Papyrio agni. u. u. unda. Cap. XXIII.

Historia de Papyrio prætextato dicta, scri-
 ptaq; est a M. Catone in oratione, qua uo-
 sus est ad milites contra Galbam, cum mul-
 ta quidem ueritate, atq; luter, atq; mundicia uerborum.
 Et Catonis uerba, huic prorsus commentario in-
 didissim, si libri copia fuisset id temporis, cum hæc di-
 ctabam. Quod si non uerites, dignitateq; uerborum,
 sed rem ipsam scire queris: res ferme ad hunc mo-
 dum est. Mos antea senatoribus Romæ fuit in ci-
 uiam cum prætextatis filiis introire. Tamen cum in
 senatu res maior quæpiam consultata, eaq; in diem
 posturum prolata est: placuitq; ut eam rem, super
 qua tractauissent, nequis enuntiare prius quam de-
 cretum esset: mater Papyrij pueri, qui cum parente suo
 in curia fuerat, perunctata est filium, quidnam in-

Senatu patres egissent. Puer respondit tacendum esse, neq; id dici licere. Mulier fit audiendi cupidior secretum rei: & silentium pueri, animumq; eius ad inquirendum eurrberat. Querit igitur compressius, uiolentiusq;. Tum puer matre urgente, lepidi, atque festiui mendacij consilium capit: actum in Senatu dixit, utrum uideretur utilius, exq; Rep. esse, unus ne ut duas uxores haberet: an ut una apud duos nupta esset. Hoc illa ut audiuit animum compauescit. domo trepidans egreditur. ad ceteras matronas peruenit. Ad Senatum postridie matrum familias caterva lachrymantes, atq; obsecrantes orant: una potius ut duobus nupta fieret, quam ut uni duae. Senatores ingredientes curiam, quae illa mulierum intemperies, & quid sibi postulatio illa uellet: mirabantur. Puer Papyrius in medium curiae progressus, quid mater audire institisset: quid ipse matri dixisset: rem scitum fuerat, denarrat. Senatus fidem atq; ingenium pueri exosculatur. Consilium facit, uti posthac pueri cum patribus in curiam ne introeant, nisi ille unus Papyrius. Atq; puero postea cognomen honoris gratia inditum, Praetextatus ob tacendi, loquendiq; in aetate praetextata prudentiam.

Tria epigrammata trium ueterum poetarum, Nenuij, Plauti, Pacuij, quae facta ab ipsis, eorum sepulchris incisa sunt.

Cap. XXIII.

Rium poetarum illud epigrammatum
 Cn. Nenuij, Plauti, M. Pacuij, quae ipsi fecerunt: & incidenda suo sepulchro reliquerunt: nobilitatis eorum gratia, & uenustatis, scri-

benda in his commentarijs esse duxi. Epigramma Neuium plenum superbiae campanae, quod testimonium esse iustum ponisset, nisi ab ipso dictum esset.

Immortales mortales si forte fas ficeret:

Flerent diuæ campanæ Neuium poetam.

Itæq; postquam est orchio traditus thesaurus:

Obliti sunt Romæ lingua latina loquere.

Epigramma Plauti, quod dubitassim modo an Plauti foret, nisi à M. Varro positum esset in libro de poetis primo.

Postquam est morte captus Plautus,

Comædia luget scæna est deserta:

Decinde risus, ludus, iocusq; et numeri,

Innumeri simul omnes collachrymauerunt.

Epigramma Pacuii uere candidissimum, et purissimum, dignumq; eius elegantissima grauitate.

Adolens tam cisi properas, hoc te saxum rogar,

Ve se aspicias: deinde quod scriptum est, legas.

Hic sunt poetæ Pacuii Marci sita

Ossa: hoc uolebam nescius ne esses. Vale.

Quibus uerbis M. Varro inducias definierit, questumq; inibi curiosas: que nam ratio sit uocabuli induciarum.

Cap. XXV.

Vobis modis M. Varro in libro humanarum,

drum, qui est de bello et pace, induciæ quid

sine definit. Induciæ inquit, sunt pax et trespas

sit paucorum dierum. Item alio in loco. Induciæ inquit,

sunt belli ferie. Sed lepide magis, atq; in unta breui

omnis utraq; definitio, q̄ plena aut proba esse uidetur.

Nam neq; pax est induciæ, bellum enim manet, pugna cessat. Neq; in solis castris, neq; paucorum tantum dierum induciæ sunt. Quid enim dicimus, si inducijs in mensuram aliquot factis, castris concedatur, non ne tum quoq; induciæ sunt? Aut rursus quid esse id dicemus, quod in primo annaliu' Quadrigarij scriptum est: C. Pontium Samnitum a dictatore Romano sex horarum inducias postulasse: Si induciæ paucorum tantum dierum appellandæ sunt? Belli autem ferias festiue magis dixit, quam aperte, atq; definite. Græci autem significantius consignantibusq; cessationem istam pugne pæticam ἐνεχρίαν dixerunt, exempta una litera sonitus uastioris, et subiuncta lenioris. Nam quod eo tempore non pugnetur, et manus cohibeantur, ἐνεχρίαν appellarunt. Sed profecto non id fuit Varroni negotium, ut inducias superstitiose definieret: et legibus, rationibusq; omnibus definitionum inseruiret. Satis enim uisum est, eiusmodi ficere demonstrationem. Quod genus græci τὸ πῦρ magis et ἐπαράδης, quàm ὀπισμὸς uocant. Induciarum autem uocabulum, qua sit ratione factum, id diu est, quod querimus. Sed ex multis quæ iam audiimus uel legimus probabilius id, quod dicam, uideatur. Inducias sic dictas arbitramur, quasi tu dicas inde uti iam pactum induciarum eiusmodi est, ut in diem certum non pugnetur: nihilq; incommodi datur: sed ex eo die postea, uti iam omnia belli iure agantur. Quod dicitur dies certus præfinitus, pactumq; fit, ut ante eum diem ne pugnetur, atq; is dies ubi uenit, inde uti iam pugnetur. Idcirco ex ijs, quibus di-

xi, uocabus quasi per quendam uerbum, & copulam, nomen induciarum conuexum est. Aurelius autem Opilius in primo librorum, quos musarum inscripsit: Inuicia inquit, dicuntur, cum hostes inter sese uirique, utroque alteri ad alteros impune, & sine pugna meunt. Inde ab eo inquit, nomen esse factum uidetur, quasi inicitus, atque introitus. Hoc ab Aurelio scriptum propterea non praeterij: necui harum notum amulo, eo tantum nomine elegantius id uideretur: tanquam a nos originem uerbi requirentes, suggestit.

Quem in modum mihi Taurus philosophus responderi percontanti, an sapiens irascitur.

Capitulum

XXVI.

Interrogavi in discriba Taurum an sapiens irascitur. Dabat enim saepe post quotidianas lectiones, querendi, quod quis uellet, potestatem. Is, cum grauius, & copiose de morbo, affectu ue ira disseruisset: que & in ueterum libris, & in ipsis a mimentarijs exposita sunt: conuersatur ad me, qui interrogaueram, & haec ego, inquit, super irascendo sentio. Sed & quid Pinitarchus noster uir doctissimus, ac prudentissimus senserit, non ab te est, ut id quoque audias. Pinitarchus, inquit, seruo suo nequam homini, & contra mai, sed libris, disputationibusque philogophiae uires multas habenti, tantam detrahi ob is seruo quod delictum, caedi que cum loro iussit. ceperat uerberari, obloquebatur, non metuisse, ut uapularet, nihil mali, nihil sceleris admisisse. Postremo uociferari inter uapulandum in-

cipit, neq; iam querimonias, aut gemitus eiulatusq; fa-
 cere, sed uerba seria, & obiurgatoria. Non ita esse
 Plutarchum ut diceret philosophum irasci turpe es-
 se. saepe eum de malo iræ disertauisse: librum quoq;
 περί ἀσπρνοίας pulcherrimum conscripsisse. Is o-
 mnibus, quæ in eo libro scriptæ sunt: nequaquam con-
 uenire, quod prouolutus, effususq; in iram plurimis
 se plagis multaret. Tum Plutarchus lente, & leui-
 ter, quid autem inquit, uerbero, nunc ego tibi irasci
 uideor? ex uultu'ne meo, an ex uoce, an ex colore, an
 etiam ex uerbis correptum esse me ira intelligis?
 Mihi quidem, neq; oculi (opinor) truces sunt: neq; os
 turbidum: neq; immaniter clamo: neq; in spumam,
 ruborem'ue effruesco: neq; pudenda dico, aut pœni-
 tenda: neq; omnino trepido ira, & gestio. hæc enim
 omnia, si ignoras, signa esse irarum solent. & si-
 mul ad eum, qui cedebat, conuersus, interim inquit,
 dum ego atq; hic disputamus, hoc tu age. Summa au-
 tem totius sententiæ Tauri hæc fuit: non idē esse exi-
 stimauit ἀσπρνοίας καὶ ἀραληνοίας. Aliudq; esse non
 iracundum animum, aliud ἀνδληντον καὶ ἀναιδηντον.
 Nam aliorum omnium, quos latini philosophi affe-
 ctus, uel affectiones, greci πάθη appellant, ita huius
 quoq; motus animi, qui cum est ulciscendi causa se-
 uior, ira dicitur non priuationem esse utilem censuit:
 quam greci σίρησις dicunt: sed mediocritatem, quam
 μετρίοτητα illi appellant.

AVLI GELLII NOCTIVM ATTICA
RVM COMMENTARII.
LIBER SECVNDVS.

Quo genere solitus sit philosophus Socrates exer-
cere patientiam corporis: deq; eiusdem viri pacien-
tia. Caput Primum.

Inter labores voluntarios, & exercitia
corporis ad fortuitas patientia vires fir-
mamentum id quoq; accepimus Socra-
tem facere insucuisse: stare solitus Socra-
tes dicitur pertinaci statu per dius, atq; pernox a sum-
mo lucis ortu ad solem alterum orientem inconni-
uens, immobilis, usdem inuestigis, & ore, atq; oculis
eundem in locum directis cogitabundus, tanquam
quodam secessu mentis, atq; animi factu a corpore.
Quam rem cum Phavorinus de fortitudine eius vi-
ri, ut pleraq; differens attigisset: πολλὰς inquit,
ὁ δὲ αἰὲν εἰς ἄλλο ἔσαν ἀσάβητος τῶν πρῶμων.
Temperantia quoq; eum fuisse tanta traditum est:
ut omnia ferè vitæ suæ tempora valetudine inoffen-
sa vixerit. In illius etiam pestilentia vastitate, quæ
in bello peloponnesiaco in primis ipsam Athenien-
siam civitatem internecino genere morbi depopula-
ta est: is parcendi, moderandiq; rationibus dicitur
& a voluptatum labe cauisse: & salubritates cor-
poris retinuisse: ut nequaquam fuerit communi om-
nium cladi obnoxius.

Quæ ratio, observatioq; officiorum esse debeat inter patres, filiosq; in discumbendo seden loq;, atq; in id genus rebus, domi forisq; si filij magistratus sunt & patres privati, superq; care Tauri philosophi disertatio, & exemplum ex historia Romana petitum.

Capit

II.

De philosophum Taurum Athenas, uisendi cognoscendiq; eius gratia, uenerat V. Cl. præsides Cretæ provincie, & cum eo simul eiusdem præsidis pater Taurus sectatoribus com modum dimissis, sedebat pro cubiculi sui foribus: et cum assistentibus nobis sermocinabatur. Introiit provincie præses, & cum eo pater. Assurrexit placide Taurus, & post mutuam salutationem resedit. Allata mox una sella est: quæ in promptu erat, atq; dum aliæ promebantur: apposita est.

Imitauit Taurus patrem præsidis, ut sederet. Atq; ille ait, sedeat hic potius, qui Po. Ro. magistratus est. Absq; præiudicio inquit Taurus, tu interea sede dum inspiciamus, quæ erimusq; utrum conueniat te' ne potius sedere, qui pater es, an filium qui magistratus est. Et cum pater assidisset, appositamq; eijt aliud filio quoq; eius sediæ, uerba super ea re Taurus facit cum summa (dij boni) honorum, atq; officiorum perpensatione. eorum uerborum sententia hæc fuit. In publicis locis, atq; muneribus, atq; ætionibus patrum iura, cum filiorum qui in magistratu sunt, potestatibus collata interquiescere paululum, & conuivere. Sed cum extra remp. in domestica re, atq; uita sedeat: ambuletur, in conuiuio quoq; familiari discumbatur:

disumbatur: tum inter filium magistratum, et patrem priuatum publicos honores cessare: naturales et genuinos exoriri. hoc ignorat, inquit, quod ad me uenisti, quod colloquimur nunc, quod de officijs disceptamus, priuata actio est. Itaq; utere apud me ijs honoribus prius, quibus domi quoq; nostrae te uti priorem decet. Haec, atq; alia in eandem sententiam Taurus grauius simul, et comiter differt. quid autem super huiusmodi patris, atq; filij officio apud Claudium legerimus, non esse ab re uisum est, ut adscriberemus. Posuimus igitur uerba ipsa Quadrigrarij ex annali eius. V I. transcripta. Deinde facti consules Sempronius Gracchus iterum. Q. Fabius maximus filius eius, qui priore anno erat consul: et consuli pater proconsul obuiam in equo uehens uenit. Neq; descendere uoluit, quod pater erat: et quod inter eos saebant maxima contraria conuenire, licetores non ausi sunt descendere iubere. Vbi iuxta uenit, tum consul ait descendere iube. quod postea quod licitor ille, qui apparebat: cito intellexit: Maximum proconsulem descendere iussit. Fabius imperio pareat: et filium collaudauit, cum imperium, quod populi esset, retineret.

Qua ratione uerbis quibusdam, uocabulisq; ueteres immiserunt. h. littera spiritum. Caput III.

h Litera sine illam spiritum magis, quam littera dici oportet: inferebant eam ueteres nostri pleriq; uocibus uerborum firmandis
d

roborandisq; ut sonus earum esset viridior, uegeti-
 orq;. Atq; id uidentur fecisse studio, & exemplo lin-
 guæ atticæ. satis notum est, Atticos ἰχθὺρ ἰπὸρ, multa
 itidem alia, citra morem gentium Græciæ cæterarum
 inspirantis primæ literæ dixisse. Sic lachrymas, sic
 sepulchrum. sic ahenum. sic uehemens. sic inchoare.
 sic belluari. sic hallucinari. sic honera. sic honestum
 dixerunt. In his enim uerbis omnibus literæ, seu spi-
 ritus istius nulla ratio uisa est, nisi ut firmitas, & ui-
 gor uocis, quasi quibusdam neruis additis intenderet-
 tur. Sed quoniam aheni quoque exemplo usi sumus:
 uenit nobis in memoriam, fidu, optatumq; multi no-
 minis Romæ grammaticum ostendisse mihi librum
 æneidos secundum mirandæ uetustatis, emptum in si-
 gillarijs. XX. aureis. quem ipsius Virgilij fuisse crede-
 bat: in quo duo isti uersus cum ita scripti forent:

- » Vestibulum ante ipsum, primoq; in limine Pyrrhus
- » Exultat telis, & luce coruscus æna.

Additam supra uidimus. h. literam, & ahenæ factu.
 Sic in illo quoq; Virgilij uersu in optimis libris scri-
 ptam inuenimus.

- » Aut folijs undam tepidi dissumat aheni.

Quam ob causam C. Bassus genus quoddam iudi-
 cij diuinationem appellari scripsit. Et quam aliam
 causam esse eius uocabuli dixerunt. Cap. IIII.

e Vm de constituendo accusatore queritur: iudiciumq;
 super ea redditur: cuius potissimum ex duobus, pluribusue accusatio, sub-
 scriptione

scriptione in reum permittatur: ea res, atq; iudicium
cognitio Diuinitio appellatur. Id uocabulum quam
ob causam ita factum sit: queri solet. C. Bassus in ter-
tio librorum, quos de origine uocabulorum composuit:

» Diuinitio, inquit, iudicium appellatur: quoniam di-
» uinare quodammodo iudicem oporteat, quam senten-
» tiam sese ferre par sit. Nimis quidem est in uerbis C.
Bassi ratio imperfecta, uel magis irops et ieiuna. Sed
uidetur eam significare uelle, ideo dicit diuinationem,
qd in alijs quidem causis iudex ea, que dicit, queq; ar-
gumentis, uel testibus demonstrata sunt: sequi solet.
In hac autem re, cum eligendus accusator est: parua
admodum, et exilia sunt, quibus moueri iudex pos-
sit: & propterea qui nam magis ad accusandum
idoneus sit: quasi diuinandum est. Hæc Bassus.

Sed alij quidem diuinationem esse appellatam pu-
tant: quoniam cum accusator & reus due res quasi
cognite, coniunctæq; sint: neq; uita sine altera con-
sistere possit: in hoc tamen genere cause, reus quidem
iam est, sed accusator non dum est: & ideo, quod
adhuc usq; deest, & later: diuinatione supplendum
est, quisnam sit accusator futurus.

nam lepide, designateq; dixeris Phauorinus philo-
sophus, quid intersit inter Platonis & Lysia ora-
tionem.

Cap. V.

Phauorinus de Lysia & Platone solitus est
dicere, si ex Platonis inquit oratione uerbum
aliquid demas, mutetur: atq; ita comodissime facias: de
elegancia tantum detraheris, si ex Lysia, de sententia.

d 2

Quibus uerbis ignauiter, & abiecte Virgilius u-
sus esse dicatur, & quid ijs, qui improbe dicunt: re-
spondeatur. Caput VI.

- ¶ Onnulli grammatici etatis superioris, in
quibus est Cornutus Anneus, haud sane in-
docti, neq; ignobiles, qui commentaria in
Virgilium composuerunt: reprehendunt, quasi in-
curiose, & abiecte uerbum positum in his uersibus.
- ¶ Candida succinctam latrantibus inguina monstris
 - ¶ Dulichias uexasse rates: & gurgite in alto
 - ¶ Ah, timidos nautas canibus lacerasse marinis.
- Vexasse enim putant uerbum esse leue, & tenuis,
ac parui incommodi, nec tantæ atrocitati congruere:
cum homines repente à bellua immanissima rapti,
laniatiq; sint. Item aliud huiusmodi reprehendunt.
- ¶ Omnia iam uulgata, quis aut Eurystea durum,
 - ¶ Aut illaudati nescit Busyridis aras? Illaudati pa-
rum idoneum esse uerbum dicunt. neq; id satis esse ad fa-
ciendam scelerati hominis detestationem: qui quod
hospites omnium gentium immolare solitus fuit: non
laude indignus, sed detestatione, execratione q; to-
tius generis humani dignus esset. Item aliud uerbum
culpauerunt.
 - ¶ Per tunicam squalentem auro latus haurit apertum
Tanquam non conueniret dicere, auro squalentem,
quoniam nitoribus, splendoribusq; auri squaloris il-
lucies sit contraria. Sed de uerbo uexasse ita respon-
deri posse credo: uexasse graue uerbum est. Factumq;
ab eo uidetur, quod est uehere: in quo inest iam uis
quedam

quædam alieni arbitrij. Non enim sui potens est, qui
 uelitur. Vexare autem, quod ex eo inclinatum est: uic
 atq; motu proculdubio inclinatum est. nam qui fer-
 tur, & raptatur, atq; huc, atq; illuc distrahitur: is ue-
 xari proprie dicitur: sicuti taxare pressius, crebri-
 usq; est, quàm tangere. unde proculdubio id inclina-
 tum est, & iactare multo fustius, largiusq; est, quàm ia-
 cere, id unde uerbum trahendum est. Et quassare,
 quàm quatere grauius, uiolentiùsq; est. Non igitur quæ
 uulgo dici solet, uexatum esse quem fumo, aut uen-
 to, aut puluere, propterea debet uix uera, atq; natura
 uerbi deperire: quæ a ueteribus, qui proprie, atq; st-
 gnate locuti sunt: ita, ut decuit, conseruata est. M. Ca-
 tonis uerba sunt ex oratione, quam de Achæis scri-
 psit. Cumq; Annibal terram Italiam laceraret: atq;
 uexaret: uexatam Italiam dixit Cato ab Annibale,
 quando nullum calamitatis, aut seuitiæ, aut imma-
 nitate genus reperiri queat: quod eo tempore Italia
 non pressa sit. M. Tullij in Verrem. Quæ ab isto sto-
 ssoliata, atq; direpta est: ut non ab hoste aliquo, qui
 tamen in bello religionem, & consuetudinis iura recte
 necet: sed ut a barbaris prædonibus uexata esse ui-
 deatur. De illaudato autem duo uidentur responderi
 posse. Vnum est eiusmodi. nemo quisquam tam effe-
 ris est meribus, quin faciat, aut dicat nonnunquam
 aliquid, quod laudari queat: unde hic antiquissimus
 uersus uice proverbij celebratus est.

τολλόμενος ἀπὸ πάντων ἀπὸ πάντων καὶ πάντων ἀπὸ πάντων.

Sed enim qui omni in re, atq; omni tempore laude
 omni uacat: & illaudatus est. Isq; omnium pessimus de-
 d 3

terrimusq; est. Sicuti omnis culpæ privatio, inculpatus facit. inculpatus autem instar est absolutæ virtutis. Illaudatus igitur quoq; finis est extrema malitiæ. Itaq; Homerus non virtutibus appellandis, sed vitijs detrahendis laudare ampliter solet. hoc enim est ἠὺδα μάρτις ἀμύμων. Et

τῶδ' οὐκ ἄκοιτι πίτιθιν. Et item illud.

ἔνθ' οὐκ ἂν ὑβρίζοντα ἴδοις ἀγαμέμνονα δῖον.

οὐ δὲ καταπύλαιον τ' οὐδ' οὐκ ἐθέλοντα μάχεσθαι.

Epirurus quoq; simili modo maximam uoluptatem, detractionem, privationemq; omnis doloris definiuit his uerbis, ὄρος τῷ ἀλθούντος ὑπεξαρσις. Eadem ratione idem uirginamabilem dixit sygiam paludē. Nam sicut illaudatum κατὰ laudis σίρησις, ita inamabilem κατὰ amoris σίρησις detestatus est. Altero modo illaudatus ita defenditur. laudare significat prisæ lingua nominare, appellareq; sic in actionibus autem ciuilibus laudari id dicitur, quod est nominari. Illaudatus enim est, quasi illaudabilis, qui neq; mentione, aut memoria ulla dignus, neq; unquam nominandus est. Sicuti quondam a communi consilio Astæ decretum est, uti nomen eius, qui templum Dianæ Ephesie incenderat: nequis ullo in tempore nominaret. Tertium restat ex ijs, quæ reprehensa sunt: quod tunicam squalentem auro dixit. Id autem significat copiam, densitatemq; auri in squamarum speciem intexti. Squalere enim dictum est a squamarum crebritate, asperitateq;, quæ in serpentum, pisciumq; corijs asuntur. Quam rem & aliū, & hic quidem poeta locis aliquot demonstrat.

Quem

■ *Quem pellis inquit, athenis*
 ■ *In plumā squamis auro conferta tegebat. Et alio loco.*
 ■ *Iamq; adco rutilum thoraca indutus athenis*
 ■ *Horrebat squamis. Acaus in pelopidis ita scribit.*
 ■ *Eius serpentis squam.e squalido auro, & purpura*
 ■ *prætextæ. Quicquid igitur nimis inculcatum, obsti-*
 ■ *tumq; aliqua re erat: & incuteret uisentibus facie no-*
 ■ *ua horrorem: id squalere dicebatur. sic in corporibus*
 ■ *incultis, squamosisq; alta congerie sordium squalor*
 ■ *appellabatur. Cuius significationis multo, assiduoq;*
 ■ *usu totum id uerbum ita contaminatum est: ut iam*
 ■ *squalor de re alia nulla, quàm de solis inquinam-*
 ■ *entis dici cœperit.*

De officio erga parentes liberorum, deq; ea re ex
 philosophiæ libris, in quibus scriptam, questumq;
 est, an semper in omnibus, patris iussis obsequen-
 dum sit. Cap. VII.

Vari solitum est in philosophorum disce-
 ptationibus, an semper, inq; omnibus ius-
 sis patri parendum sit. Super ea re græ-
 ci, nostriq;, qui de officijs scripserunt: tres senten-
 tias esse, quæ spectandæ, considerandæq; sine: tradide-
 runt, easq; subtilissime diiudicauerunt. Earum una
 est, omnibus, quæ pater imperat, parendum. Altera
 est, in quibusdam parendum, quibusdã non obsequen-
 dum. Tertia est, nihil necessum esse patri obseq, et pa-
 tere. Hæc sententia quoniam primore aspectu nimis
 infamis est, super ea, quæ prius dicta sunt: dicimus.

aut recte inquit, imperat pater, aut perperam.
 Si recte imperat: non quia imperat, parcendum: sed
 quoniam id fieri ius est, faciendum est: si perperam.
 nequaquam scilicet faciendum, quod fieri non oportet.
 Deinde ita concludunt: nunquam est igitur patri
 parendum, quæ imperat. Sed neq; istam sententiam
 probari accepimus. Argutiola quippe hæc, sicuti
 mox ostendimus: friuola, & inanis est. Neq; autem
 illa, quam primo in loco diximus: uera & proba
 uideri potest: omnia esse, quæ pater iusserit, parendum.
 Quid enim si proditionem patriæ, si matris necem,
 si alia quædam imperarit turpia, aut impia?
 Media igitur sententia optima, atq; tutissima uisa est.
 Quædam esse parendum, quædam non obsequendum.
 Sed ea tamen, quæ obsequi non oportet: leniter
 & uerecunde, ac sine detestatione nimia, sine opprobriatione
 acerba reprehensionis declinanda sensim, & relinquenda esse
 dicunt, quàm respicienda. Conclusio uero illa, qua colligitur,
 sicuti supradictum est: nihil patri parendum, imperfecta est.
 Refutariq; ac dilui sic potest. Omnia quæ in rebus humanis
 fiunt: ut docti consueverunt: aut honesta sunt, aut turpia.
 Quæ sua uia recta, aut honesta sunt, ut fidem colere:
 ut patriam defendere: ut amicos diligere: ea fieri oportet,
 siue imperet pater siue non imperet. Sed quæ his contraria,
 quæq; turpia, & omnino iniqua sunt: ea ne si imperet
 quidem. Quæ uero in medio sunt, & a grecis tum ἀδιδόξα,
 tum μίσα appellantur: ut in militiam ire: rus colere:
 honores capere: causas defendere: uxorem ducere: uti iussum
 proficisci:

proficiat: ut aucturum venire: quoniam & hæc, & his similia per sese ipsa neq; inhonestæ sunt, neq; turpia, sed perinde ut à nobis aguntur, ita ipsi actionibus aut probanda sunt: aut reprehendenda: propterea in eiusmodi omnium rerum generibus patri parendum esse censent. ueluti si uxorem ducere imperet: aut causas pro reis dicere. quod enim utrunq; in genere ipso, per sese neq; honestum, neq; turpe est: ita si pater iubeat, obsequendum est. Sed enim si imperet uxorem ducere insanam, propudiosam, criminiosam, aut pro reo Catilina aliquo, aut C. Bibulo, aut P. Clodio causam dicere: non scilicet parendum: quoniam accedente aliquo turpitudinis numero, desinunt esse per sese hæc media, atq; indifferentia. Non ergo integra est propositio dicenda, aut honesta sunt, quæ imperat pater, aut turpia. Neq; ὁμοίως ἴσως μίμωρ δὴ ἀναμύμων uideri potest. deest enim distinctioni isti tertium, aut neq; honesta sunt, neq; turpia, quod si additur: potest ita concludi. nonnunquam est igitur patri parendum.

Quod parum æqua reprehensio Epicuri à Plutarcho peracta sit in syllogismi disciplina. Cap. VIII.

Plutarchus secundo librorum, quos de Homero composuit: imperfecit, atq; præposterè, atq; in hæc syllogismo esse usum Epicurum dicit. Verbaq; ipsa Epicuri ponit ὁ θάνατος ὁ δὲ πρὸς ἡμᾶς. τὸ γὰρ διαλυθὲν ἀραιθῆται. τὸ δὲ ἀραιθῆται οὐδὲ πρὸς ἡμᾶς. Nam prætermisit inquit,

quod in prima parte sumere debuit ὁ θάνατος ψυχῆς καὶ σώματος διάλυσις. Tum deinde eodem ipso, quod omiserat quasi posito, concessōq; ad confirmandum aliud utitur. progredi autem hic inquit syllogismus nisi illo prius posito non potest. Vere hoc quidem Plutarchus de forma et ordine syllogismi scripsit. Nam si, ut in disciplinis traditur, ita colligere, et ratiocinari uelis: sic dici oportet, ὁ θάνατος ψυχῆς καὶ σώματος διάλυσις, τὸ δὲ διαλυθὲν ἀνασθηνεῖ. τὸ δὲ ἀνασθηνεῖ οὐδέτι προῦς ἡμᾶς. Sed Epicurus cuiusmodi homo est, non inscitia uidetur partem illam syllogismi prætermisisse. Neq; id ei negotium fuit syllogismum, tanquam in scholis philosophorum cum numeris omnibus, et cum suis finibus dicere. et profecto quia separatio animi, et corporis in morte evidens est: non est ratus necessariam esse eius admonitionem: quod omnibus prorsus erat obuium, sicuti etiam quod conclusionem syllogismi non in fine posuit, sed in principio. Nam id quoq; non imperite factum, quis non uidet? Apud Platonem quoq; multis in locis reperias syllogismos repudiatos, cōuersōq; ordine isto, qui in docendo traditur, cum eleganti quadam reprehensionis contentione positos esse.

Quod idem Plutar. euidenti calumnia uerbum ab Epicuro dictum insectatus sit. Cap. IX.

In eodem libro idem Plutarchus eundem Epicurum reprehendit: quod uerbo usus sit parum proprio, et alienæ significatio-

uir. Ita enim scripsit Epicurus ὅρος τῷ μινύθει τῶν
 ἁδουῶν. ἢ τὰ τὸς τῷ ἀλγῦντος ὑπεξελπίσι. Nō inquit;
 τὰ τὸς τῷ ἀλγῦντος, sed τὰ τὸς τῷ ἀλγῦν dice-
 re oportuit. Detractio enim significanda est doloris
 inquit, non dolentis. Nimis minute, ac propè etiam
 subfrigide Plutarchus in Epicuro accusando λέγει
 ταῦτα. has enim curas uocum, uerborumq; elegan-
 tias, non modo non sectatur Epicurus, sed etiam
 insectatur.

Quid sine fauissæ capitulina, et quid super eo uerbo
 M. V. Varro. S. Sulpitio querenti rescripserit.

Cap. X.

Eruius Sulpitius iuris civilis author, uir
 bene literatus, scripsit ad M. Varronem,
 rogatusq; ut rescriberet, quid significaret
 uerbū, quod in censorijs libris scriptum esset. id erat
 uerbum fauissæ capitulinae. Varro rescripsit, in me-
 moria sibi esse, quod Q. Catulus curator restituēdi
 capitolij dixisset. Voluisse se aream capitolinam de-
 primere, ut pluribus gradibus in eandem conscende-
 rent. suggestusq; pro fastigij magnitudine altior
 fieret: sed facere id non quisse, quoniam fauissæ im-
 pedissent. Id esse callas quasā et aeternas, quae in
 area sub terra essent uti reponi solerent signa uete-
 ra, quae ex eo templo allapsa essent, et alia quaedam
 religiose donarijs consecratis. At, deinde eadē epistola
 neque quidē se in literis inuenisse, cur fauissæ dictio
 sine. sed Q. Valerij Soranū solitum dicere ait, quos

thesauros græco nomine appellaremus, præcos latinos flauissas dixisse: quod in eos non rude æs, argentumq; sed flatz, signataq; pecunia conderetur. Coniectare igitur se, detractam esse ex eo uerbo secundam literam, & fauissas esse dictas cellas quasdam & specus, quibus æditui capitolini uterentur ad custodiendas res ueteres religiosas.

De Sicinio Dentato egregio bellatore multa memoratu digna. Caput XI.

Vicum Sicinium dentatum, qui trib. pl. fuit
 I Sp. Tarpeo Au. Thermo COSS. scriptum est in libris annalium, plus quã credi debeat, strenuum bellatorem fuisse. Nomenq; ei factum ob ingentem fortitudinem, appellatumq; esse Achillem Romanum. Is pugnasse in hostem dicitur centum et. xx. prælijs. Cicatricem auersam nullam, aduersas quinque & XL. tulisse. Coronis esse donatum aureis octo Obsidionali, una muralibus tribus. Ciuicis. XIII. Torquibus tribus & LXXX. Armillis plus centum LX. hastis duodeuiginti. Phaleris item donatus est quinque uiciesq; . populi militaria dona habuit multitudine, in his prouocatoria pleraq;. Triumphauit cum Imperatoribus suis triumphos nouem.

Considerata, perpensaq; lex quedam Solonis speciem habens primorẽ iniquæ, iniusticq; legis, sed ad usum, & emolumentum salubritatis penitus repositam. Caput XII.

N legibus Solonis illis antiquissimis, quæ

i Athenis axibus ligneis incisæ sunt: quasq;
latas ab eo Athenienses, ut sempiternæ ma-
nerent: pœnis, & religionibus sanxerunt: legem esse
Aristoteles refert scriptam ad hanc sententiam. Si ob
discordiam, dissensionemq; seditio, atq; dissectio popu-
li in duas partes fieret: & ob eam causam irritatis
animis utrinq; arma caperentur: pugnareturq;, tum
qui in eo tempore, in eaq; casu civilis discordiæ, non
alterutra parte sese adiunxerit: sed solitarius sepa-
ratusq; a communi malo ciuitatis secesserit: is domo,
patria, fortunisq; omnibus careto, exul extorruq; es-
sto. Cum hanc legem Solonis singulari sapientia præ-
diti legissimus: tenuit nos grauis quædam in prin-
cipio admiratio, requirentes quam ob causam dignos
esse pœna existimari: qui se procul a seditione, et ci-
uili pugna remouissent. Tum qui penitus, atq; alte-
rtrum, ac sententiam legis inspexerat: non ad augen-
dam, sed ad desinendam seditionem, legem hanc esse
dicebat: & res prorsum se sic habere. Nam si boni ho-
mines, qui in principio cœcændæ seditionis impa-
res fuerint: populumq; perditum: & amentem non de-
terruerint: ad alterutram partem diuisi sese adiun-
xerint: tum eueniet, ut cum socij partis seorsum u-
triusq; fuerint, eaq; partes ab ijs, ut maioris autho-
ritatis uiric, temperari, ac regi cœperint: concordia
per eos potissimum restitui, auxiliariq; possit: dum &
suos, apud quos sunt, regunt: atq; ministrant: & ad-
uersarios seruatis magis cupiunt, quam perditos. Hoc
idem Phavorinus philosophus inter fratres quoq; aut

amicos dissidentes oportere fieri censebat: ut qui in medio sunt utriusq; partis beneuoli: si in concordia amittenda parum auctoritatis, quasi ambigui amici habuerint: tum alter in alteram partem discedant. Ac per id meritum uiam sibi ad utriusq; concordiam muniant. Nunc autem pleriq; inquit, partis utriusq; amici, quæ si probe faciant: duos litigantes destruant: & relinquunt, deduntq; eos aduocatis maleuolis, aut auaris, qui lites, animasq; eorum inflament; aut odij studio, aut lucri.

Liberos in multitudinis numero etiam unum filium filiamue ueteres dixisse. Caput XIII.

Nam qui oratores, historiciq; aut carminum a scriptores etiam unum filium, filiamue, liberos multitudinis numero appellarunt. Id quoq; nos cum in complurium ueterum libris scriptum aliquoties aduerteremus: nunc quoq; in libro Sempronij Asellionis rerum gestarum quinto, ita positum esse ostendimus. Is Asellio sub P. Scipione Africano tri. militum ad Numantiam fuit: resq; eas, quibus gerendis ipse interfuit: conscripsit. Eius uerba de Tib. Graccho trib. ple. quo in tempore interfectus in capitolio est: hæc sunt. Nam Gracchus domo cum proficisceretur, nunquam minus terna, aut quaterna millia hominum sequebantur, atq; inde infra de eodem Graccho ita scripsit. Orare cœpit, ut se defenderent, liberosq; suos, eum, quem uirilis sexus tum in eo tempore habebat, produci iussit: populoq; commē-

dauit prope' siens.

Quod M. Cato in libro, qui inscriptus est contra Tib. exulem sitisses uadimonium per i literam dicit, non sitisses. Eiusq; uerbi ratio redditur.

Caput

XIIII.

In libro uetere M. Cat. qui inscribitur contra Tiberi in exulem, scriptum quidem sic erat. Quid si uadimonium capite obuoluto sitisses? Recte ille sitisses scripsit. Sed falsi, & audaces emendatores e scripto per libros sitisses fecerunt, tanquam sitisses uanum, & nihili uerbum esse. quin potius ipsi nequam, & nihili sunt: qui ignorane sitisses dictum à Catone, quoniam sissetur uadimonium, non statetur.

Quod antiquitus ætati senectæ potissimum habiti sine ampli honores, & cur postea ad maritos, & patres iudem isti honores delati sint: atq; ibi quedam de capite legis Iulie. VII. Caput XV.

Pud antiquissimos Romanorum neq; generi, neque pecunie præstantior honor tribui quàm ætati solius. Maioresq; natu à minoribus colebantur, ad Deum prope', & parentum uitam. Atque in omni loc. inq; omni specie honoris priores potioresq; habiti à annuio quoque, ut scriptum est in antiquitatibus, seniores à minoribus domum reducebantur. eumq; morem accepisse Romanos à Lacedæmonijs traditum est, apud quos Lycurge

legibus maior rerum omnium honos maiori aetati habebatur. Sed postquam soboles civitati necessaria visa est: & ad prolem populi frequentandam praemii, atque inuitamentis usus fuit: tum antelati quibusdam in rebus, qui uxorem, quiq; liberos haberent, senioribus neq; liberos, neq; uxores habentibus. Si uti capite. VII. legis Iuliae priori ex consulibus fasces sumendi potestas sit: non qui plures annos natus est: sed qui plures liberos quam collega, aut in sua potestate habet, aut bello amisit. Sed si par utriq; numerus liberorum est: maritus, aut qui in numero maritorum est, praefertur. Si uero ambo & mariti, & patres totidem liberorum sunt: tum ille pristinus honos instauratus, & qui maior natus est, prior fasces sumit. Super is autem, qui aut coelibes ambo sunt: aut parem numerum filiorum habent: aut mariti sunt, & liberos non habent: nihil scriptum in lege de ea aetate est. Solitos tamen audio, qui lege potiores essent, fasces primi mensis collegis concedere, aut longe aetate prioribus, aut nobilioribus multo, aut secundum consulum ineuntibus.

Quod Cefellius vindex a' sulpitio Appollinari reprehensus est in sensus virgiliani enarratione.

Caput

XVI.

Virgilij uersus sunt e' libro sexto.

Ille uides pura iuuenis qui nititur hasta:

Proxima sorte tenet lucis loca. primus ad au-

A etherias italo commistus sanguine, surget (ras

S ylius albanum nomen tua posthuma proles:

Quem tibi longæuo serum Lavinia coniux

Educat

Educat Syluis regem, regumq; parentem:
 Unde genus longa nostrum dominabitur Alba.
 Videbantur hæc nequaquam convenire Tui posthuma
 proles. *¶*
 Quem tibi longæuo serum Lauinia coniux
 Educat Syluis regem. Nam si hic Syluius, ut in
 omnium ferme annalium monumentis scriptum est:
 post mortem patris natus est: ob eamq; causam præ
 nomen ei impositum hoc fuit: qua ratione subiectum
 Quem tibi longæuo serum Lauinia coniux (est.
 Educat Syluis? Hæc enim uerba significare ui-
 deri possunt Aenea uiuo, ac iam senenatum ei Syl-
 uium, *¶* educatum. Itaq; hanc sententiam esse uer-
 borum istorum Cællius opinatus in commentario
 lectionum antiquarum, posthuma inquit, proles non
 eum significat, qui patre mortuo, sed qui postremo lo-
 co natus est: sicuti Syluius, qui Aenea iam senenardo,
 seroq; partu est editus. Sed huius historie auctorem
 nullum idoneum nominat. Syluium autem post Ae-
 neæ mortem, sicuti diximus, natum multi tradide-
 runt. Itaque Apollinaris Sulpitius inter cætera, in
 quibus Cællium reprehendit: hoc quoq; eius quasi
 erratum animaduertit. Errorisq; istius hanc esse cau-
 sam dixit, quod scriptum ita sit. Quem tibi longæ-
 uo, inquit, non seni. Significatio enim est contra hi-
 storie fidem, sed in longum iam æuum, *¶* perpetuum
 recepto immortalisq; facto. Anchises enim, qui hæc
 dicit ad filium, sciebat eum, cum hominum uitæ di-
 scississet: immortalẽ Indigetẽ futurum, *¶* longo
 perpetuoq; æuo potiturum. Hoc sane Apollinaris ar-

gute. Sed alium tamen est longum æuū, aliud per-
petuum. Neque dij longæui appellantur, sed immor-
tales.

Cuiusmodi naturam esse quarundam præpositio-
num M. Cicero animaduertit: disceptatumq; ibi sup-
eo ipso, quod Cicero obseruauerat.

Caput

XVII.

o Bseruate, curioseq; animaduertit M. Tullius
in, & con præpositiones uerbis, aut uocabis
lis præpositas, tunc producti, atque protendi,
cum literæ sequerentur, quæ primæ sunt in sapiente,
atque felice. In alijs autem omnibus correpte pro-
muntari. Verba Ciceronis hæc sunt. Quid uero
hoc elegantius, quod non fit natura, sed quodam in-
stituto? Inclutus dicimus breui prima litera, insanus
producta, inhumanus breui, infelix longa. Et ne
multis, quibus in uerbis eæ primæ literæ sunt: quæ
in sapiente, atque felice, producte dicuntur: in cete-
ris uero omnibus breuiter. Itemq; composuit, consue-
uit, concrepuit, confecit, consule ueritatem, reprehendit:
refer ad aures, probabunt. Quære cur ita
sit? dicent, probe se iuari. uoluptati autem aurium
morigerari debet oratio. Manifesta quidem ratio
suauitatis est in ijs uocibus: de quibus Cicero locutus
est: sed quid dicemus de propositione pro? quæ cum
producat, & corripit solet: obseruationem hanc ta-
men M. Tullij aspernata est. Non enim semper produ-
citur, cum sequitur ea litera, quæ prima est in uerbo
fecit: quam Cicero hæc habere uim significat, ut pro-
pter eam rem, in & con, præpositiones producan-
tur. Nam

itur. Nam proficisci, & profundere, & profugere,
 & profanum, & profestum correpte dicimus: pro-
 ferre autem, & profigare, & proficere, producte.
 cur igitur ea litera, quam Cicero productionis causam
 facere obseruauit: non in omnibus consimilibus can-
 dem uim aut rationis, aut suauitatis tenet? sed ali-
 am uocem produci facit, aliam corripit? Neque uero
 con particula, tum solum producit, cum ea litera, de
 qua Cicero dicit: insequitur. Nam & Cato & Sal-
 lustius fœnoribus inquitne cooperus est. I propterea
 colligatus, & conuexus producte dicuntur. Sed tamen
 uideri potest in ijs, que posui, ob eam causam par-
 ticula hæc produci: quoniam eliditur ex ea n lite-
 ra. Nam detrimentum literæ productione syllabæ
 compensatur. Quod quidem etiam in eo seruatur,
 quod est cog. Neque repugnat, quod cœgi & corre-
 pte dicimus. Non enim salua corruptione dicitur a
 uerbo, quod est cog.

Quod Phædon Socraticus seruus fuit, quodq; item
 eij complusuli seruitutem seruierunt.

Caput

XVIII.

Phædon elidensis ex cohorte illa socratica
 fuit: Socraticq; & Platoni persuit fami-
 liaris. Eius nomini Plato illum librum
 diuinum de immortalitate animæ dedit.

Is Phædon seruus fuit, forma, atque ingenio li-
 berali, & ut quidam scripserunt: a lenone do-
 mino puer ad mercendum coactus. Eum Cebes

Socraticus hortante Socrate emisse dicitur: habuisseq; in philosophiæ disciplinis. Atq; is postea philosophus illustris fuit. Sermonesq; eius de Socrate admodum elegantes leguntur. Alij quoq; non pauci serui fuerunt: qui post philosophi clari extiterunt. Ex quibus ille Menippus fuit: cuius libros M. V. et in satyris æmulatus est: quos alij cinyras, ipse appellat menippeas: sed et Theophrasti peripatetici seruus Pompilius, et Zenonis stoici seruus, qui Perseus vocatus est: et Epicuri, cui nomen Mus fuit: philosophi non incelebres uixerunt. Diogenes etiã Cynicus seruitutem seruauit: sed is ex libertate in seruitutem uenium ierat. quem cum emere uellet Xenias Corinthius: et quid id artificij nouisset percunctatus foret: Noui inquit Diogenes hominibus liberis imperare. Tum Xenias responsum eiusdẽ miratus emittit: et manumissit, filiosq; suos ei tradens, accipe inquit. liberos meos, quibus imperes. De Epicteto autem philosopho nobili, quod is quoq; seruus fuit: recentior est memoria, quã ut scribi, quasi oblitteratum debuerit. Eius Epicteti etiam de se scripti duo uersus feruntur: ex quibus latenter intelligas: non omnino modo dijs exosos esse: qui in hac uita cum circummarium uarietate luctantur: sed esse æternas causas, ad quas paucorum potuit peruenire curiositas.

ἄλλος ἐπίκλυτος διδόνει. καὶ σώματι τυρὸς,
καὶ τιμῆν ἴσος. καὶ φίλος ἀθανάτοισ.

Resate uerbum quid sit, et quã habeat ueram, et propriam significationem. Cap. XIX. Verbum

Verbum rescire obseruauimus uim habere propriam quandam, non ex communi significatione ceterorum uerborum, quibus eadem prepositio, re, imponitur. Neque ut rescribere, relegere, restituere, dicimus itidem rescire. Nam qui factum aliquod occultus, aut inopinatum, insperatumque cognoscit: is dicitur proprie rescire. Cur autem in hoc uno uerbo, re, particula huius sententiae uim habeat: equidem adhuc quaero. Aliter enim dictum esse resciri, aut rescire apud eos, qui diligenter locuti sunt, nondum inuenimus: quod in his rebus, quae aut occulto consilio latuerint: aut contra spem, opinionem uel usum uenerint. quanquam ipsum scire de omnibus communiter rebus dicitur, uel aduersis, uel prosperis, uel insperatis, uel expectatis. Nescius in triphalio ita scripsit.

Si unquam quicquam filium rescuero

Argentum amoris causa sumpsisse mutuum:

Exemplo illo te dicam, ubi non despuas.

Claudius Quadrigarius in primo annali.

EA

Luani ubi rescuerunt sibi per fallacias uerba data esse. Item Quadrigarius in eodem libro in re tristi, et inopinata, uerbo isto ita utitur. Id ubi rescuerunt propinqui obsidum, quos Pontio traditor supra demonstrauimus: eorum parentes cum propinquo capillo passo in uiam procolarunt. M. Cato in quarto originum. Deinde dicitur et iubet postridie magistrum equitum accessi. Mittam te, si uis, cum equitibus. Sero est inquit, magister equitum, iam rescueret.

Quæ vulgo dicuntur uivaria id uocabulum ueteres non dixisse, & quid pro eo P. Scipio in oratione ad populum, quid postea M. Var. in libris de re rustica dixerit, usurpatum. Cap. XX.

Iuaria, quæ nunc dicuntur septa quædam loca, in quibus ferae uiuæ pascuntur: M. Var. in lib. de re rustica. iij. dicit leporaria appellari. Verba Var. subieci. Villaticæ pastionis generæ sunt tria, ornithones, leporaria, piscinæ. Nunc ornithones dico omnium alitum, quæ intra parietes uillæ solent pasci. Leporaria te accipere uolo, non ea quæ tritani nostri dicebant, ubi soli lepores sint sed omnia septa ædificia uillæ, quæ sunt, & habent inclusæ animalia, quæ pascuntur. is item infra in eodẽ lib. ita scribit. Cum emisti fundum Tusulanum a M. Pisone, in leporario apri fuerem multi. Uivaria autem quæ nunc vulgus dicit, sunt, quos παρὰ δὲ οὐρὸς græci appellant: quæ autem leporaria Var. dicit, haud usquam memini apud uetustiores scriptum. Sed quod apud Scipionem omnium ætatis suæ purissimo locutum legimus: roboraria aliquot Romæ doctos uiros dicere audiui id significare, quod nos uivaria dicimus. Appellataq; esse a tabulis roboreis, quibus septa essent: quod genus septorum uidimus in Italia locis plerisque. Verba ex oratione eius contra Clau. Asellium quinta hæc sunt. Vbi agros optime cultos, & uillas excolitissimas uidisset: in his regionibus excelssimo locorum murum statuere aiebat. inde corrigere uiam, alijs per uineas melias, alijs per roborarium,

rium, atque piscinam, alijs per uillam. Lacus uero
 et stagna, quae piscibus uinis coercentur clausa:
 suo atque proprio nomine piscinas nominauerunt.
 Apiaria quoque uulgo dicitur loca, in quibus siti aluei
 apum. sed neminem eorum ferine, qui inarrupte lo-
 cuti sunt: aut scripsisse memini, aut dixisse. M. autem
 Var. de re rustica. iij. μελιωτης, ut ἀπιλωτες.
 idest *δαριωτες* inquit, ita facere oportet: quae quio-
 dem mellaria appellabāt. Sed hoc uerbum, quo Var.
 usus est, graecum est: nam μελιωτης ita dicuntur.

Super eo sydere, quod graeci ἀμαξαρ, nos septem-
 triones uocamus, ac de utriusq; uocabuli ratione et
 origine.

Cap. XXI.

In Aegina in Piræcum complusculi eorūde
 disciplinarum sectatores graeci Romaniq;
 homines eadem in nauī transmittēbamur.
 nox fuit, et clemens mare, et anni aestas, caelumq;
 liquide serenum. sedebamus ergo in puppi simul uni-
 uersi, et lucentia sydera considerabamus. Tum quis-
 piam ex us, qui eodem in numero graecae res eruditū
 erant: quid ἀμαξα esset, quid ἀρατος, quid βωτης,
 et quae nam maior ἀρατος, et quae minor, et cur
 ita appellata, et quam in partem procedentis noctis
 spatium mouerentur: et quamobrem Homerus solam
 eam non occidere dicit: cum et quaedā alia scite, tum
 ista omnia, ac perite discebat. hic ego ad nostros iu-
 uenes conuertor. et quid inquam uos opici dicitis mihi?
 quare quod ἀμαξαρ graeci uocant: nos septentrion-

• 4

nes uocamus. Non enim satis est, quod VII. stellas
uidemus: siquidem hoc totum, quod septentriones di-
cimus, significet. Scire inquam id prolixius uolo. Tum
quispiam ex ijs, qui se ad literas, memoriasq; uete-
res dediderat: vulgus inquit, grammaticorum septen-
triones a solo numero stellarum dictum putat. Trio-
nes enim per sese nihil significare aiunt: sed uocabu-
li esse supplementum: sicut in eo, quod quinquatrus
dicimus, quod quinq; ab idibus dierum numerus sit,
atrus nihil. sed ego quidem cum Lælio, & M. Var-
rone sentio: qui triones rustico uocabulo boues appel-
latos scribunt, quasi quosdam teriones, hoc est aran-
de, colendaq; terræ idoneos. Itaq; hoc sydus, quod
a figura, posturaq; ipsa, quia simile pluuiari uide-
tur, antiqui græcorum ἀμαξαρ dixerunt: nostri quoq;
ueteres a bubus iunctis septentriones appellarunt,
id est a septem stellis, ex quibus quasi iuncti triones
figurantur. Præter hanc inquit, opinionem id quoq;
Varro addit, dubitare sese, an propterea magis hæc se-
ptem stellæ triones appellatæ sint, quia ita sunt sitæ,
ut ternæ stellæ proximæ, quæq; inter sese faciant tri-
gona. id est triquetras figuras. Ex his duabus ratio-
nibus, quas ille dixit: quod posterius est, subtilius, ele-
gantiusq; uisum est. Intuentibus enim nobis in illud,
ita propemodum res erat: ut ea forma esset, ut tri-
quetra uideretur.

De uento iapige, deq; aliorum uentorum uocabu-
lis, regionibusq; accepta a Phauorini sermonibus.

Caput

XXII.

Apud

PUD mensam Phauorini in conuictio fabu-
 liari legi solitum erat aut uetus carmen me-
 lica poetæ, aut historia partim græcæ lin-
 guæ, aliàs latine. Legebatur ergo tunc ibi in carmi-
 ne latino ἰδριε uentus, quæ sinumq; est, quis hic uen-
 tus, & quibus ex locis spiraret: & quæ tam infre-
 quentis uocabuli ratio esset. Atq; etiam petebamus, ne
 super cæterorum nominibus regionibusq; ipse nos
 docere uellet: quia uulgo, neq; de appellationibus eo-
 rum, neq; de finibus, neq; de numero conueniret. Tum
 Phauorinus ita fabulans est. Satis inquit, notum est,
 limites regioneq; esse cæli quatuor, exortum, occa-
 sum, meridiem, septentrionem: Exortus & occasus mo-
 bilia, & uaria sunt. Meridies septentrionesq; statu per-
 petuo stant, & manent. Oritur enim sol non indi-
 dem semper, sed aut æquinoctialis oriens dicitur, cū
 in circulo currit, qui appellatur ἰσσηριος, aut ἐ-
 μεριος, aut solstitialis, aut brumalis, quæ sunt ἑπι-
 κλητὰ τῶν ἡμερῶν. Item cadit sol non in eun-
 dem semper locum: fit enim similiter occasus eius
 aut æquinoctialis, aut solstitialis, aut brumalis. Qui
 uentus igitur ab oriente uerno idest æquinoctiali uen-
 nit, nominatur Eurus ficto uocabulo, ut isti ἰτυμολο-
 γοὶ αἰνοῦσι ἀπὸ τῆς ἰω ἰωρ. Is alio quoq; à græcis
 nomine ἀπαιῶτης, à Romanis nauitæ subsola-
 nus cognominatur. Sed qui ab æstiva, & solstitiali
 orientis parte uenit: latine aquilo, boreas græcè dici-
 tur, cumq; propterea quidam dicunt ab Ἠομῆρῳ ἀρ-
 κηρῆτης appellatū. Boream autem, putant dictam
 ἀπὸ τῆς βοῆς, quoniam sit uiolenti flatus & sonori.

Tertius uentus, qui ab oriente hyberno spirat: vulturnum Romani uocant. Eum plerique graeci misto nomine, quod inter notum & eurus sit, ἀπόροτον appellant. Hi sunt igitur tres uenti orientales, Aquilo, Vulturnus, Eurus, quorum medius eurus est. His oppositi & contrarij sunt alij tres occidentales, Caurus, quem solent graeci ἀπέρσιον uocare. is aduersus aquilonem flat. Item alter Fauonius, qui graece uocatur ζέφυρος. is aduersus Eurus flat. Tertius Africus, qui graece uocatur νότος. is aduersus Vulturnum flat. Eae duae regiones caeli orientis, occidentisq; inter sese aduersae sex habere uentos uidentur. Meridies autem quoniam certo, atq; fixo limite est: unum meridionalem uentum habet. Is latine auster, graece νότος nominatur, quoniam est nebulosus, atq; humidus, uoti enim graece humor nominatur. Septentriones autem habent ob eandem causam unum. Is obiectus, directusq; in austrum latine septentrionarius, graece ἀπάρτιος appellatur. Ex his octo uentis alij quatuor derivant uentos, atq; id facere se dicunt Homero auctore, qui solos quatuor uentos nouerit Eurus, Austrum, Aquilonem, Fauonium. Versus Homeri sunt οὐρ δ' αἶρος τ' ἴπποι ζέφυρος τε νότος τὶ δυσσαῖς καὶ βορέης ἀφρικηνίτης μέγα κῦμα κλυτὰ δῶρα

A quatuor caeli partibus, quas quasi primas nominamus, oriente scilicet, atq; occidente lateribus, atq; simplicibus non tripartitis: partim autem sunt, qui pro octo XII. faciunt inter hos quatuor in media loca inferentes, cur meridie septentriones eadem ratione, qua secundi quatuor intersiti sunt inter pri-

vires duos apud orientem, occidentemque sunt portus,
 et alia quedam nomina quasi peculiarium ventorum
 nomina, quae incole in suis quisque regionibus fecerunt,
 aut ex locorum vocabulis, in quibus colunt ex aliqua
 causa, quae ad faciendum vocabulum acciderat.
 Nostri namque Galli ventum ex sua terra flantem, quem
 feruissimum panuntur: circium appellant, à turbine
 (opinor) eius, ac uertigine. ἰάπυρα ex ipsius Appu-
 liae orae proficiscentem, quasi finibus Appuliae eodē,
 quo ipsi nomine iapigem dicunt eum esse propem-
 dum aeturum existimo. Nam ἔστος est occidentalis, ἔστος
 uidetur aduersus Eurus flare. Itaque Virgilius Cleopa-
 tram è nauali praelio in Aegyptum fugientem uen-
 to iapige ferri ait equum quoque Appulum eodem,
 quo uentum uocabulo, iapigem appellauit. est etiam
 uentus nomine caecias, quem Aristoteles ita flare di-
 cit ut nubes procul propellat: sed ut ad sese uocet, ex
 quo uersum istum prouerbiale factum ait,
 κακά ἴσ' ἰαυτὸν ἴλαωι ὡς δ' αὐκίας ἴσ' οὐ. Praeter hos
 autem, quos dixi, sunt alij plurimarum uenti com-
 menticij sine quisque regionis indigenae, ut est Ora-
 tiarius quoque ille Atabulus, quos ipse quoque exerci-
 turus sui. Addidissimique eos, qui Etesiae ἔστος Prodro-
 mi appellantur: qui certo tempore anni, cum canis
 oritur ex alia atque alia parte caeli spirant: ratio-
 nisque omnium uocabulorum, quia plus paulo adhi-
 bi: effudissim: nisi multa iam protus omnibus uo-
 bis tenentibus uerba fecissem, quasi fieret à
 me ἰαυτὸν ἴλαωι. In conuulio
 autem frequenter loqui solum unum, neque hone-

stum est inquit, neq; commodum. Hæc nobis Phauori-
 nus in eo, quo dixi, tempore, apud mensam suã sum-
 ma cum elegantia uerborum, totiusq; sermonis comi-
 tate, atq; gratia denarravit. Sed quod ait uentum, quæ
 ex terra gallia flaret: circum appellari. M. Cato in
 libro originum eum uentum cercium dicit non cir-
 cium. Nam cum de hispanis alpinis scriberet: qui ci-
 tra hiberum colunt, uerba hæc posuit. Sed in his
 regionibus ferr. iriæ argentifodinæ pulcherrimæ.
 Mons ex sale uero magnus. quantum demas, tantum
 accrescit. Ventus cercius, cū loquere, butam implet,
 Armatum hominem, plaustrum oneratum percellit.
 Quod supra autem dixi innotas ex alia & alia
 parte cæli flare, haud scio an secutus opinionem mul-
 torum temere dixerim. P. Nigidij in secundo libro-
 rum, quos de uento composuit: uerba hæc sunt.

» & austri anniuersarij secundo sole flant. Consyde-
 randum igitur est, quid sit secundo sole.

Consultatio diiudicatioq; locorum facta ex comæ-
 dia Menandri, & Cæciliij, quæ Plotium inscripta est.

Caput

XXIII.

Omædias lectitamus nostrorum poetarum
 sumptas, ac uersus de græcis Menandro, ac
 Posidio, aut Apollodoro, aut Alexide, et qui-
 busdam item alijs comicis. Atqui cum legimus eas ni-
 hil sanè displicene, quin lepide quoq; & uenuste scri-
 ptæ uideantur. prorsus ut melius posse fieri nihil cen-
 seas. etenim si conseras, & componas græcæ ipsa, un-

de illa uenerunt: ac singula considerate, atq; apte utu-
 eris, & alternis lectionibus committas: oppido quàm
 iacere, atque sordere incipiunt, quae Latina sunt. Ita
 Graecarum, quas aenuilari nequ. uerunt, facilijs atque
 luminibus obsolescunt. Nuper adco usus huius rei no-
 bis uenit, Caecilij Plotium leg. bantus. haudquaquam
 mihi, & qui aderant, displicebat. Libitum est Me-
 nandri quoque Plotium legere, a quo istam comædi-
 am uerterat. Sed enim postquam in manus Menan-
 der uenit: a principio statim (dij boni) quantum stupe-
 re, atque frigere, quantumq; mutare a Menandro Cæ-
 cilius uisus est. Diomedes hercle arma, & Glauci non
 displicere magis preno aestimata sunt. Accesserat dehinc
 lectio ad eum locum, in quo maritus senex super uxo-
 re diuitem, atque de formâ querebatur: quod ancillam
 suam non: scito puellam ministerio, & facie non il-
 liberali tactus erat uenundare, suspectam uxori
 quasi pellicem. Nihil dicam ego quantum displicat uer-
 sus uitiusq; eximius: sit & alijs ad iudicium facien-
 dum exponi. Menander sic.

ἴπ' ἀμφοτέρω ἴπ' ὀρθοίηροι ἢ μίλλητι κρηβύλλῳ
 κατιργάσσα μίγα, καὶ περιβόητοι ὄρησι
 ἴα τῶι οἰκίῳ ἰξίβαλι πῶ λυτῶσαι, ἢ βύλλῳ.
 ἴπ' ὀρθοίηροι πάντι οἰς ἢ κρηβύλλῳ πρόσωποι.
 ἢ ἰξίωσαι ὅχι μὲν γυνὴ δ' ἄποισα.
 καὶ πῶ ὄφει ὡτ' ἰατόσατο ὄτοι ἐν πιδίκοις
 τὶ ἢ λιγόμενῳ δὲ δὲ τὶ το σιωπῆν βύλλομαι.
 πῶ εὐάτα πῶ πολλῶι κρηβύλλῳ ἀρχαῖοι.
 ὄμοι κρηβύλλῳ λαβῆτι ἰμί. καὶ λίγῳ τελακίτῳ.
 πῶμοι ὄσα πηχίωσι. αἴτ' ὄτ' ἢ φρύαγμα.

A. C E L

ἔπειτα ἀνυπόστατον διὰ τὸν δαλύμπιον
 καὶ ἀβυστῶν ὑδάτων παιδιχάριον, θεραπευτικὸν δὲ
 λόγῳ, τὰ χιόν. ἀπαγίωθω δέ τις ἢ ἀρ' ἀντισταχάσιοι.

Cæcilius autem sic.

- » Senex is demum miser est, qui crumnam suam neq̄t
- » Occultare. ferre ita me uxor forma, & factis facit.
- » Si taceam, tamen indicium, quæ nisi dotem, omnia
- » Quæ nolis, habet: qui sapit de me discet, qui quasi
- » Ab hoste captus libere seruiō, salua urbe, atque arce.
- » Quæ mihi quicq̄ placet, eo priuatū, uim me seruatū?
- » Dum eius mortem in hio: egomet uiuo mortuus
- » Inter uiuos. Ea me, clam se, cum mea ancilla ait,
- » Consuetum, id me arguit, ita plorando, orando,
- » Instando, atq; obiurgando me obtudit: uti eam
- » Vmūdarem: nunc credo inter suas æquales,
- » Et cognatas sermonem ferit. Quæ nostrarum fuit
- » Integra ætatula: quæ hoc itidem a uiro
- » Impetrarit suo, quod ego anus modo
- » Effici, pellice ut meum priuarem uirum?
- » Hæc erunt conalia hodie: differor sermone miser.

Præter uenustatem autem rerum, atq; uerborum, in
 duobus libris nequaquam parem, in hoc equidem so-
 leo animum attendere, quod quæ Menander præcla-
 re, & apposite, & facte scripsit: ea Cæcilius nequa-
 quam potuit, & quidem conatus, enarrare. Sed quasi
 minime probanda prætermisit, & alia nescio quasi
 mimita incu'cauit. & illud Menandri de uita homi-
 num media sumptum, simplex, & uerum, & dele-
 ctabile, nescio quo pacto omisit. Idem enim ille ma-
 ritus senex cum altero sene uicino colloquens, &

εἰχοτις ἰοσιπρίτις σὺπερβίαν δευτέραν, ἡαε αἰε.
 ἔχω δ' ἰπὶ κληροῖ λαμῖαν ὅκ εἴρηξέ σοι.
 τίτ' ὅχι κυρία τῆς οἰκίας. καὶ τῆν ἀγρῶν.
 καὶ πάντες ἀπ' ἰκίους ἔχομαι ἀπ' ἑλῶν χαλιτῶν.
 χαλιτῶτατοι. ἄτασι δ' ἀρχαλῆα ἄτιρ ὅχι ὅμοι μέγ, ἰ
 ἡῦ πολὺ μάλασι θυγατρὶ πρῶτα
 ἄμαχον ἀόχης αὐθῆα

Caecilius uero hoc in loco ridiculus magis quā perso-
 ne isti, quam irascitabat aptus atq; conueniens uideri
 uoluit. sic enim haec corripit.

Sed tua morosa ne uxor quae so est? Quam rogas?

Qui tandem? Tædei mentionis, quae mihi, ubi domū
 Adueni, ac sedi, ex templo suauū datur. ic. mi. a. ai. a.

Nihil peccat de suauior, de uomas uolt, quod foris
 putaueris.

Quid de illo quoq; loco in utraq; comædia posito est
 mirandebeat: manifestum est. Cuius loci haec ferme sen-
 tentia: Filia hominis pauperis in puigilio uitiata est.

Ea res elām patre fuit: ἔ habebatur pro uirgine: ex
 eo uito grauida mensibus exactis parturit. Seruus
 bonae frugi, cum pro foribus domus staret: ἔ propin-
 quare partum her. li. filia, atq; omnino uitium esse ob-
 latum ignoraret: genitum, et ploratum audie puellae
 in puerperio enitentis. timet: irascitur: sufficitur: mi-
 seretur: dolet. Hi omnes motus eius, affectionesq; ani-
 mi in graeca quidem comædia mirabiliter actes, ἔ
 illustres, apud Caecilium autem pigra haec omnia ἔ
 a rectum dignitate, atque gratia uacua sunt. Post ubi
 idem seruus percinetando quid acciderat, reperit:
 has apud Menandrum uoces facit.

ὡς τῶν κροδαίων ὅς τις ὦν πένης γὰρ
 καὶ παιδοποιεῖ ὡς ἀλόγιστος εἰς ἀνὴρ.
 ὅς μὴτε φυλακὴν τῶν ἀναγκαίων ἔχει.
 οἱ μὴτ' ἀταξίαν εἰς τὰ κοιτὰ τῶ βίῃ.
 ὅτα μφίεθαι δύναται τὸτο χεῖμασι.
 ἀλλ' ἐν ἀνακτακνύπῳ καὶ ταλαιπώρῳ βίῳ,
 χειμαζόμενος ζητῶν ἰδὼν ἀνιάρθῃ δ' ἴχων ἢ μέρες,
 ἀπάντων ἀγαθῶν ὑδυνάμενος.
 ὕπὲρ γὰρ εἰδὸς ἀλεθῶν ἀπαντας γυβιτῶ.

Ad horum autem sinceritatem ueritatemq; uerborū,
 an aspirauerit Cæcilius consideremus.

Versus sunt hi Cæciliū, trunca quedam ex Menædro
 dicentis, & consarcinantis uerba tragici timoris.

- » Is demum infortunatus est homo pauper:
- » Qui educit in egestate liberos: cui fortuna
- » Et res est ut continuo pateat: nam opulento famam
- » Facile occultat factio. Itaque ut supra dixi, cum hæc
 Cæciliū uerba seorsum lego, neutiquam uidentur in
 grata ignauaq; Cum autem græca comparo, & con-
 tendo, non puto Cæciliū sequi debuisse, quod asse-
 qui nequiret.

De uetere parsimonia, deq; antiquis legibus sum-
 ptuarijs. Caput XXIII.

Arsimonia apud ueteres Ro. & uictus, atq;
 p cœnarum tenuitas non domestica solum ob-
 seruatione, ac disciplina, sed publica quoq;
 animaduersione, legumq; complurium sanctioni-
 bus custodita est. Legi adeo nuper in Capitonis At-
 rei collectaneis Senatus decretum uetus C. Fannio, &
 M. Valerio

M. Valerio Messala COSS. factum, in quo iubentur principes civitatis, qui ludis megalensibus antiquo ritu mutarent, id est merua inter sese convivia agerentur apud COSS. verbis conceptis non amplius in singulas cenas sumptus esse facturos, quam centenos vicenosque æris, præter olus, & far & vinum, neque unio alienigena, sed patrio usus, neque argentum in convivio plus pondo, quam libras centum illatorum, sed post id senatus. lex fannia lata est que ludis romanis, item ludis plebeis, & saturna ius, & alijs quibusdam diebus in singulos dies centenos æris in sumptibus concessit, decemque alijs diebus in singulis mensibus trienos. Cæteris autem omnibus diebus denos. Hanc Lucilius poeta legem signat, cum dicit:

Fannij centosque misellos. In quo erraverunt quidam commentariorum in Lucilium scriptores: quod putaverunt fannia lege perpetuos in omne diem genus centenos æris statutos. Centum enim æris Fannius constituit, sicuti supra dixi, festis quibusdam diebus, eosque ipsos dies nominavit. Aliorum autem licet omnium in singulos dies sumptus inclusit intra æris, alijs trienos, alijs denos. Lex deinde Licinia rogata est: que cum certis diebus sicuti fannia centenos æris impendi permisisset: nuptijs duenos inclusit: cæterisque diebus statuit æris trienos, cum & arnis aride & salsamenti certa pondera in singulos dies constituerit. Sed quicquid esset tum e terra, vite, roboreque, promissive, atque indefinite largita est. Hic legem Lucilius poeta meminit in erotopa innijs. Verba Lucij hæc sunt. Quibus hæc dum, qui ad epu-

f

A. GEL

Las fuit allatus, dimissum, coenamq; ita ut lex licinia sanxisset, pomis, olcribusq; instructam. Lex licinia inquit, introduitur, lux liquida haedo redditur. Lucilius quoq; legi istius meminit in his uerbis. Legem uitemus Licini. Postea L. Sylla dictator, cum legibus istis suisq; senio oblitteratis pleriq; in patrimonijs amplis hel uarentur & familiam pecuniamq; suam prandiorum gurgitibus proluisset: legem ad populum tulit: qua cautum est, ut calendis, idibus, nonisq; diebusq; ludorum, & ferijs quibusdam solēnibus, HS tricenos in coenam insumere ius potestasq; esset. Caeteris autem alijs diebus omnibus non amplius ternos. Praeter has leges, Aemilia quoq; legem inuenimus: qua lege non sumptus coenarum, sed ciborum genus, & modus praefinitus est. Lex deinde Antia praeter sumptum aeris id etiam sanxit, ut qui magistratus esset magistratumue capturus esset: nequo ad coenam nisi ad certas personas itaret. Postremo lex Iulia ad populum peruenit Caesare Augusto imperante, qua profestis quidem diebus ducensti finiuntur, Calendis, idibus nonis, & alijs quibusdam festiuis tricenti, nuptijs autem & repotijs HS milies esse. Etia dicit Capito Attius edictum ne Augusti, an Tiberij Caesaris non satis commemorari, quo edicto per diem uarias solennitates, a CCC HS ad usque duo milia sumptus coenarum propagatus est: ut his saltem finibus luxuriae effervescentis aestus contereretur.

Quid

Quid græci ἀταλογίας, quid contra ἀνωμαλίας
uocent.
Cap. XXV.

In latino sermone, sicuti in græco alij ἀτα-
λογίας sequendam putauerunt, alij ἀνω-
μαλίας. ἀταλογία est similitum similis de-
clinatio: quam quidam latine proportionem uocant.
ἀνωμαλία est inequalitas declinationum consuetudi-
nem sequens. duo autem græci grammatici illustres
Αριστάρχης, & Κράτης summa ope ille ἀταλογίας,
hic ἀνωμαλίας defenstauerunt. M. Varronis liber ad
Ciceronem de lingua latina octauus, nullam esse
observationem similitum docet. Itaq; in omnibus pe-
nè uerbis consuetudinem dominari ostendit.

Sicuti cum dicimus inquit, lupus lupi, probus probi,
& lepus leporis. Item pater patris, lauo laui, pin-
go pupugi, undo unudi, & pingo pinxi. Cumq; inge
a' cano, & prandeo, & potō, & carnatus sum, &
præsumsum, & potus sum dicimus, et astringor, tum
& extergor, & lauor, asperinxi, & extersi, & la-
ui dicimus. Item cum dicimus ab esō, thursō, græ-
co, esit, thursit, græce. A' gallo tamen & a' Mauro;
gallice & maurice dicimus. Item a' probus probe, a'
doctus docte, sed a' rarus nondicitur rare, sed alij ra-
ro dicunt, alij rarenter. Idem M. Varo in eodem
libro. Sentior, inquit, nemo dicit, & id per se nihil
est assentior tamen fere omnes dicunt. Sisenna iouis
assentio in senatu dicebat, & cum postea multi secu-
ti, neq; tamen uincere consuetudinē ponerūt. sed idē
Varro in alijs libris multa pro ἀταλογία uicēda scripsit.

Sunt igitur hi tanquam loci quidam communes contra ἀναλογία dicere, & item rursus pro ἀναλογία.

Sermones M. Frontonis, Phauorini philosophi de generibus colorum, uocabulisq; eorum graeci, & latini. Atq; inibi color spadix, & cuiusmodi sit.

Caput

XXVI.

Phauorinus philosophus, cum ad M. Frontonem in consularem pedibus agrum uisere: uoluit me quoq; ad eum secum ire. Ac deinde cum ibi apud Frontonem plerisque uiris doctis praesentibus sermones de coloribus, uocabulisq; eorum agerentur: quod multiplex colorum facies, appellationis autem incertae, & exiguae forent: plura inquit sunt Phauorinus in sensibus oculorum, quam in uerbis, uocibusq; colorum discrimina. Nam ut alias eorum coninnitates omittamus, simplices isti rufi, & uiridis colores singula quidem uocabula, multas autem species differentes habent. Atq; eam uocum inopiam in lingua magis latina uideo, quam in graeco. Quippe qui rufus color a rubore quidem appellatus est. Sed cum aliter rubeat ignis: aliter sanguis: aliter ostrum: aliter crocus: has singulas rufi uarietates latina oratio singulis, propriisq; uocabulis non demonstrat: omniaq; ista significat una ruboris appellatione. Cum tamen ex ipsis rebus uocabula colorum mutuantur & igneum aliquid dicit, & flammicum, & sanguineum, & croceum, & ostrinum, & aureum. Rufus enim color, & ruber nihil a uocabulo rufi differunt: neq; proprietates eius omnes declarant.

Γαρόδι

ἔαυτοῖς ἂν ἴδωσι τοῖς ἰσχυροῖς καὶ ποικίλοις.

Sed habere quasdam distantias coloris rufi uidentur, uel augetes eum, uel remittentes, uel mista quadam specie temperantes. Tum Fronto ad Phaucrinum nō inficias inquit, minus, quin lingua græca quam tu uidere legisse: prolixior, fustiorq; sit, quàm nostra. Sed in ijs tamen coloribus, quibus modo dixisti, designandis, non perinde inopes sumus, ut tibi uidemur. Non enim hæc sunt sola uocabula rufum colorem demonstrantia, quæ tu modo dixisti, rufus, & ruber: sed alia quoque habemus plura, quam quæ dicta abs te græca sunt. fuluus enim, & flauus, & rubidus, & phæniceus, & rutilus, & luteus, & spadix appellationes sunt rufi coloris, aut auentes eum, quasi incendentes, aut cum colore uiridimiscentes, aut nigro infuscantes, aut uirenti sensim albo illuminantes. Nam phæniceus, quem tu græce φαίνης dixisti, noster est. & rutilus, & spadix phænicei ουδρουμα. qui factus græce νότρον est, exuberantiam splendoremq; significat ruboris. Quales sunt fructus palmae arboris, non admodum sole incensi, unde spadix & phænicei nomen est. Spadix enim dorici uocant auulsum ē palmae territem cum fructu. Fuluus autem uidetur de rufo, atque uiridi mistus, in alijs plus uiridis, in alijs plus rufi habere. Sic poëta uerborum diligentissimus, fuluam aquilam dicit, & iaspidem. fuluos mileros. & fuluum aurum. & arenam fuluam. & fuluum leonem. Sicq; Ennius in annualibus fuluo are dixit. Flauus coner. uidetur ex uiridi, & rufo, & albo concretus. Sic fluentes co-

mae, & quod mirari quosdam uideo, frondes olea-
rum à Virgilio dicuntur flauæ. Sic multo ante Paca-
uius aquam flauam dixit, & flauum puluerem. ca-
ius uersus (quoniam sunt iucundissimi) libens com-
memini.

- » Cedo tamen pedē, lymphis flauis flauū ut puluerem.
- » Manibus iisdem, quibus Vlyssi sæpe permixti, ab uā:
- » Lassitudinemq; miruam manuum mollitudine.

Rubidis autem est rufus atrore & nigrore multo
mixtus. Luteus contra rufus color est dilucidior. Vnde
eius quoque nomen esse factum uidentur. Non ergo in-
quit, in Phauorine species rufi coloris plures apud
græcos, quàm apud nos nominantur. Sed ne uiridis
quidem color pluribus, quàm à nobis uocabulis di-
citur. Neq; non potuit Virg. colorem equi significare
uiridem uolens. cœruleum magis d. cere equum quàm
glaucum. Sed maluit uerbo uti notiore græco, quàm
inuisitato latino. Nostriis autem latinis ueteribus cœsia
dicta est, quæ à græcis γλαυκῶπις. ut Nigidius
ait de colore cœli quasi cœlia. Postq̄ hæc Fronto dixit:
tum Phauorinus scientiam rerū uberem: uerborumq;
eius elegantiam exosulatus, absque te inquit, uno for-
sitan lingua profecto græca longe anteisset. Sed tu in
Fronto quod in uersu Homericō est id facies.

καὶ ἴκνη ἐν ἀργῆ ἀμυρῖσσι ἰβυξίς.

Sed cum omnia libens audiui, quæ peritissime dixisti:
tum maxime quod uarietatem flauī coloris enarrasti:
fecistiq; ut intelligerem uerba illa ex anna. i. xiiij. En-
nij amœnissima, quæ minime intelligebam.

- » Verrunt ex templo placide mare marmore flauo,
Cœruleū

Cæruleum sūmas mare conferta rate pulsum.
 Non enim uidebatur cæruleum mare cum marmore
 flauo conuenire sed cum sis (ita ut dixisti) flauus co-
 lor uiridi & albo mistus pulcherrime prorsus spu-
 mas uirentis maris flauo marmore appellauit.

Quid T. Caspitius existimauerit super Sallustij
 uerbis & Demosthenis, quibus alter Philippum de-
 scripsit alter Sertorium. Caput XXVII.

Εἶτα sunt hæc græcè atque illustrata de re
 græ Philippo Demosthenis, ἰσῶν δὲ αὐτῶν
 εἰλίπτοι πρός δὲ ἡμῖν ὁ ἀγῶν, ὑπὲρ ἀρχῆς,
 καὶ δ. τασίας, πρὸ ὀρθαλμοῦ ἰκκινομμίτου, πῶ κλεῖν
 κατιαρότα, πῶ χεῖρα, πὸ σάλος πιπρωμίτου. πάν
 ὅτι αἱ βουλῆς μέρει ἢ τύχη τὴ σῶματος παρὰ τῶν
 αὐτῶ προέδωκεν, ὡς τὴ λοιπὸν πρὸς τὴ μῆτι καὶ δόξῃ
 ζῆν. Hæc emulati uolens Sallustius, de Sertorio
 dicit in historijs ita scripsit. Magna gloria tribus
 millibus in Hispaniam T. Didio imperante magno
 usu bello marsico paratu militum & armorum fu-
 it. Multa que tum ductu eius, que rapta primo
 per ignobilitatem, deinde per inuidiam scripturum
 celebrata sunt. que enim faciem suam ostenta-
 bant, al quos aduersis cicatricibus, & effosso oculo.
 Quo ille dehonoframento corporis maxime lata-
 batur. Neque illis anxius, quæ reliqua gloriosius re-
 tinebat. De utraque his uerbis T. Caspitius cum
 pensitaret, nonne inquit uisæ naturæ modum

humane est, de honestamento corporis læteri? Siqui-
dem læticia dicitur exultatio quedã animi cum gau-
dio effruentiore euentu rerum expectatum. Quan-
to illud sincerius, & humanius, magisq; omnibus con-
ueniens *πᾶν ὅτι ἀβελήθῃ μένος ἢ τύχη τῆ σωμα-
τος παραλαβῆαι τῆτο προέμυτοι.* Quibus uerbis in-
quit, ostenditur. Philippus non ut Sertorius corporis
dehonestamento lætus, quod est inquit, insolens, & im-
modicum: sed præ studio laudis, & honoris iactu-
rarum, damnorumq; corporis contemptor: qui singu-
los artus suos fortunæ prodigendos daret questu, atq;
compendio gloriarum.

Non esse compertum cui Deo rem diuinam fieri
oporteat, cum terra mouetur uiribus.

Caput

XXVIII.

Vanam esse causa uideatur quamobrẽ terrã
q̄ tremoris fiant: non modo his communibus
hominum sensibus, opinionibusq; comper-
tum, sed ne inter physicas quidem philosophias satis
constitit, uenterumne ui accidant specus, hiatusq; terra-
re subeuntium, an aquarum subter in terrarum at-
nis undantium fluctibus, pulsibusq; ita uti uidentur
existimasse antiquissimi grecorum: qui Neptiorum
νεπτιῶν, καὶ σεισθῶν appellauerunt, an cuius
aliæ rei causa, alterius uel dei ui, ac numine non dam-
etiam (sicut diximus) pro certo creditum. Propterea
ueteres romani cum in omnibus alijs uitæ officijs, tum
in constituendis religionibus, atque in dijs immortali-
bus animaduersendis astutissimi, astutissimiq; ubi terrã
mouisset

mouisse senserant, nuntiatum'ue erat: ferias eius res
 causa edicto imperabant. sed dei nomen, ita uti so-
 let, cui seruari ferias oporteret: statueret, & edicere ge-
 stebant, ne alium pro alio nominando falsa religio-
 ne populum alligaret. eas ferias si quis polluisset: pia-
 culòq; ob hanc rem remotus esset: hostiam si Deo, si
 deo immolabat. Idq; ita ex Decret. PONT. observa-
 tum esse M. Varro dicit, quoniam & quauis, & per
 quem deorum, deat uniuersa terra tremere: incertum
 esse. sed de lune moribus, solisq; defectionibus, non
 minus in eius rei causa reperienda sese exercuerunt.
 Quippe M. Cato uir in cognoscendis rebus multi stu-
 dij, incerta tamen causa & iniuriosa super ea re opi-
 natus est. Verba Catonis ex originum quarto hæc
 sunt. Non libet scribere quod in tabula apud PONT.
 Maximum est: quoties annona cara, quoties luna,
 aut solis lumini caligo, aut quid obstiterit. usque adeo
 parum sunt rationes ueras solis, & lune deficientium
 uel scire, uel dicere.

Apologus Aesopi phrygis memoratu non inutilis:

Capitulum XXIX.

Isopus ille Phrygia fabulator haud im-
 merito sapiens existimatus est: cum quæ uti-
 lia monitu, suauisq; erant: non scire, non

imperiose præcepit: & censuit, ut philosophis mos est:
 sed festiuos, delectabilesq; apologos commentus res sa-
 lubriter, ac proficenter animaduersas in mentes ani-
 moque hominum cum audiendi quadam illecebra
 induit. uelut hæc eius fabula de auricula nidulo lepi-

de atq; iucunde præmonet spem, fiduciamq; rerum; quas efficere quis possit. haud unquam in alio, sed in semetipso habendam. Auicula inquit est parua, nomen est Cassita: habitat, nidulaturq; in segetibus, id ferme temporis, ut appetat messis pullis iam iam plumantibus. Ea Cassita in sementes forte concesserat tempeschuiores, propterea frumentis flauescensibus pulli etiam tunc inuolucres erant. Cum igitur ipsa irret cibum pullis quæsitum: monet eos, ut siquid ibi rei noue fieret, dicere. ut ue: animaduertent, idq; uti sibi, ubi redisset, mentiarent. Dominus postea segetum illarum filium adolescentem uocat: Et uidesne inquit, hæc ematurus es? Et manus iam postulare? Icaro die crastini, ubi primum ciliulabit, fac amicos adeas, Et rogos ueniant, operamq; nutuam dent, Et messem hanc nobis adiuent. hæc ille uli dixit, discessit, atq; ubi redijt Cassita, pulli trepiduli circumsi reperere, orareq; matrem, ut statim iam properet, atque alium in locum sese assortet. nam dominus inquit misit, qui amicos rogaret, uti luce oriente ueniant, Et metant. Mater iubet eos a metuotosos esse. Si enim dominus inquit, messium ad amicos rejat crastino segetis non metetur. neque necesse est hodie uti nos auferam. Die igitur postero mater in pabul. inuolat: dominus quos rogauerat opperitur. sol feruit, Et fit nihil, Et amici nulli erant. Tum ille rursus ad filium, amici isti inquit, magnam in partem cessatores sunt, quin potius inuis, Et cognatos affines, uicinosq; nostros oramus, ut adsint cras tempori ad metendum. Itidem hoc pulli pauifæti ma-

et iuvant. Mater hortatur, ut cum quoque sine metu,
 ac sine cura sint: cognatos, affinesque nullos firmo
 tam esse obsequibiles ait, ut ad laborem capescendum
 nihil cuorantur, et statim dicto obediunt. Vos modo
 inquit, advertite, si modo quid de vobis dicitur. Alia lu-
 ce orti, cuius in partem profecta est cognati et affi-
 nes operam, quam dare rogati sunt: supersedent.
 Ad postremum igitur dominus filio valeant inquit,
 amica cum propinquis. Affires prima luce falces du-
 as, unam egomet mihi, et tu tibi capies alteram, et
 frumentum nosmetipsi manibus nostris cras metemus.
 Id ubi ex pullis dixisse dominum mater audivit: tem-
 pus inquit est cedendi, et abeundi, fiet nunc dubio
 procul quod futurum dixit. In ipso enim iam ver-
 titur, cuius est res, non in alio, unde petitur. Atque ita
 Cassita nidum migravit, et seges a domino demissa
 est. Hæc quidem est Aesopi fabula de amicorum et
 propinquorum levi, et inani fiducia. Sed quid aliud
 sanctorum libri philosophorum monent, quam ut in
 nobis tantum ipsis nectamur? alia autem omnia, quæ
 extra nos, extraque nostrum animum sunt: neque pro
 nostris, neque pro nobis duamur? Hunc Aesopi apo-
 logum Q. Ennius in satyris, scite admodum et ve-
 nuste versibus quadratis composuit: quorum duo po-
 tissimi isti sunt: quos habere cordi et memoriae ope
 repetendum esse.
 Tele puto hoc erit tibi argumentum semper in prom-
 ptu situm:
 quid expectes amicos, quod tu agere possis.

Quid obseruatum sit in undarum motibus, & quæ in mari alio, atq; alio modo fiunt austris flantibus, aquilonibusq;.

Caput XXX.

h Oc sæpenumero in undarum motu obseruatum est, quas aquilonis uenti, quiq; ex eadem cœli regione aer fluit, quas uel faciunt in mari austris, atq; africi. Nam fluctus, qui flante aquilone maximi, ac creberrimi excitantur, simul ac uentus posuit, sternuntur, & confiacescunt: & mox fluctus esse desinunt. At non idem fit flante austro, uel africo. quibus iam nihil spirantibus undæ tamen factæ diutius tument, & à uento quidem iandudum tranquillæ sunt. Sed mare est etiam, atq; etiam undabundum. Eius rei causa esse coniectatur, quod uenti à septentrionibus ex altiore cœli parte in mare incidentes, deorsum in aquarum profunda quasi precipites deferuntur: undæq; faciunt non prorsus impulsas, sed uel intus commotas: quæ tantisper eruiunt uoluntur, dum illius infusi desuper spiritus uis manet. Austris uero, & Africi ad meridianum orbis circulum, & ad partem axis infimam depressi, inferiores, & humiles per suprema æquoris euntis proerudunt magis fluctus, quàm eruiunt: & ideo non desuper lesæ, sed propulsiæ in aduersum aquæ etiam desistente flatu retinent aliquantisper de pristino pulsus impetum. Id autem ipsum, quod dicimus, ex illis quoq; honoratis uerbis, si quis non incuriose legat, administrari potest. Nã de austris flatibus ita scripsit.

ἔρθε ἄνεμος πόντου ἀνατολῆς εἰς λαίαν ἰσθμῶν.

Contra autem de Borca, quem Aquilonem appellamus, alio dicit modo.

αὐτὸ βορέης αἰθρινεύτης μέγα κῦμα κυλίειται.

Ab Aquilonibus enim qui alti, superniq; sunt. sicut etus excitatis quasi per prona uolui dici. Ab Austis autem ijs, qui humiliores sunt: maiore uel quadam

propelli, sursum atq; subijci. Id enim significat uerbum ἀναίει. Sicut in alio loco, ἀάαν ἀνω ὠθαί.

Id quoq; a peritissimis rerum philosophis obseruatum est, austris struantibus mare fieri glaucum, & caeruleum, aquilonibus obscurius, atriusq;. Cuius rei causam cum Aristotelis libros problematum percerpsimus, notauimus. Cur austro struante mare caeruleum fiat? Aquilone obscurius atriusq;? An propterea quod aquilo minus mare perturbat? Omne autem, quod tranquillius est, atrum esse uidentur.

V L I G E L L I N O C T I V M A T T I C A
R V M C O M M E N T A R I I .
L I B E R T E R T I V S .

Quaestio, ac traditum quam ob causam Sallustius uariam dixerit non. minimum modo uiri' em, sed corpus quoq; ipsum esse amnare. Caput I.

h Yeme iam discedente apud balneas stas in arca sub calido sole cum Phauontino philosopho ambulabamus, atq; ibi inter ambulandum legebatur Catilina Sallustij, quem in manu amici conspei

Etum legi iusserat. Cumq; hæc uerba ex eo libro le-
 sta essent. Auaritia pecuniæ studium habet: quam
 nemo sapiens concupiuit: ea quasi uenenis malis im-
 buta, corpus animumq; uirilem effœminat: semper
 infinita, & insatiabilis est, neq; copia, neq; inopia mi-
 nuatur. Tum phauorinus me aspiciens, quo inquit, pa-
 cto corpus hominis auaritia effœminat? Quid enim
 istuc sit, quod animum uirilem ab ea effœminari di-
 xit: uideor ferme assequi. sed quonam modo corpus
 quoq; hominis effœminet: nõ dum reperio. Et ego in-
 quam longe iandiu in eo ipso quærendo fui: ac ni-
 si tu occupasses, ultro te hoc rogatissem. Vix ego hæc di-
 xeram cunctabundus, atq; inibi quispiam de sectato-
 ribus Phauorini, qui uidebatur esse in literis uetera-
 tor, Valerium inquit, Probum audiui hæc dicere,
 usum esse Sallustum circumlocutione quadam poeti-
 ca, & cum dicere uellet, hominum auaritia corrup-
 pi; corpus & animum dixisse: quæ duæ res hominẽ
 demonstrarent. Namq; homo ex anima, & corpore
 est. Nunquam inquit Phauorinus quod equidẽ scio,
 tam importuna, tamq; audaci argutia fuit noster Pro-
 bus: ut Sallustum uel subtilissimum breuitatis arti-
 ficem periphrasim poetarum facere diceret. Erat tum
 nobiscum in eodem ambulacro homo quispiam sane
 doctus: is quoq; a Phauorino rogatus, ecquid habe-
 ret super ea re dicere: huiusmodi uerbis usus est.
 Quos inquit, auaritia minuit, & corrumpit: quiq;
 sese quærenda undiq; pecunia dederunt: eos ple-
 rosq; tali genere uitæ occupatos uidemus: ut stulti a-
 lia in his omnia præ pecunia ita labor quoq; uirilís,

exercendiq; corporis studium relictum sit. Negotijs
 se p. crunq; umbraticis, & sellularijs questibus in=
 tentis habent: in quibus omnis eorum uigor animi, & uo=
 poruq; elanguescat, & quod Sallust. ait eff. amina=
 tur. Tum Phauorinus legi denuo uerba eadem Sal=
 lustij iubet, atq; ubi lecta sunt, Quid igitur inquit,
 dicimus, quod multos uider: est pecunie cupidus, &
 eosdem tamen corpore esse uigeto, ac ualenti. Tum il=
 le ita re; ondit, non hercle inscite. Quisquis est ingt,
 pecunie cupiens, & corpore tamen est bene habito, ac
 strenuo, aliarum quoq; rerum uel studio, uel exerci=
 tio cum tenari necessarium est, atq; in sese colendo
 non aequae esse parum. Nam si auaritia sola summa;
 omnis hominis partes, affectionesq; occupet: & si ad
 incuriam usq; corporis grassetur ut per illam unam
 neq; uirtutis, neq; uirtutum, neq; corporis, neq; animi ca=
 ra adsit: tum deniq; id uere dici potest eff. aminato
 esse & animo, & corpore, qui neq; sese, neq; aliud ca=
 rei, nisi pecuniam. Tum Phauorinus, ait hoc inquit,
 quod dixisti, probat ille est, aut Sallustius odio auari=
 tae plus quam potuit eam criminatus est.

Quem nam esse natalem diem M. Varro dicat eo=
 rum, qui ante noctis horam sextam, post uero eam na=
 ti sunt. Atq; inibi de temporibus, terminisq; dierum,
 qui ciuiles nominantur: & usquequaq; gentium uari=
 et obseruauerit, & praeterca quid Q. Mutius scrip=
 serit super ea, qua maris non iure usurpauisset:
 quod rationem cuius anni non habuerit.

Caput

II.

¶ Veri solitū est, qui noctis hora tertia, quarta uel siue qua alia nati sunt, uter dies natalis haberi, appellariq; debeat, is'ne, quem nox ea consecuta est: an qui dies noctem consecutus est. M. Varro in libro rerum humanarum, quem de diebus scripsit, homines inquit, qui media nocte ad proximam mediam noctem in his horis. XXIII. nati sunt, una die nati dicuntur. Quibus uerbis ita uideatur dierum obseruationem diuisisse, ut qui post solem occasum ante mediam noctem natus sit: is ei dies natalis sit: a quo die ea nox coeperit. Contra uero qui in sex horis posterioribus nascatur, eo die uideri natum, qui post eam noctem diluxerit. Athenienses autem aliter obseruare idem Varro in eodem libro scripsit: eosq; a sole occaso ad solem iterum occidentem omne id medium tempus unum diem esse dicere. Babylonios porro aliter. A sole enim exorto ad exortum eiusdem incipientem, totum id spatium unius diei nomine appellare. Multos uero in terra Umbria unum, & eundem diem esse dicere a meridie ad insequentem meridiem. Quod quidem inquit, minus absurdum est. Nam qui calendarum hora sexta natus est apud Umbros, dies eius natalis uideri debet, & calendarum dimidiarum. & qui est post calendarum dies, ante horam eiusdem diei. VI. Populum autem Romanum ita uti Varro dixit, dies singulos annuumerare a media nocte usq; ad mediam proximam multis argumentis ostenditur. Sacra sunt romana partim diurna, partim nocturna: sed ea, que inter noctem sunt: diebus adijciuntur non noctibus.

bus. Quæ igitur sex posterioribus noctis horis fiunt: eo die fieri dicuntur: qui proximus eam noctem illucescit. Ad hoc ritus quoque, et nos auspicandi eandem esse observationem docet. Nam magistratus quando una die eis auspicandum est, et id, super quo auspicauerunt, agendum: post mediam noctem auspicatur, et post meridiem sole magno. Auspicati quoque esse, et egressi ex eodem die dicuntur. Præterea tribuni plebei, quos nullum diem abesse Roma licet: cum post malam noctem proficiuntur: et post primam facem ante mediam sequentem reuertuntur: non dicuntur abuisse unum diem quando ante horam noctis. VI. egressi, partem aliquam illius in urbe Romana sunt. Quod quoque Mutium iurisconsultum dicere solent legi, non esse usurpata mulierem, quæ cum calendis Ianuariis, apud uirum causa matrimonij esse cepisset: ante diem. IIII. calendas Ianuarias sequentes usurpata esset. Non posse impleri trinotium, quod abesse a uiro usurpandi causa ex XII. tab. deberet. Noniam tertie noctis posterioris sex horæ alterius uni essent, qui inciperet ex calendis. Istæ autem omnia de dictum temporibus, et finibus ad observationem, disciplinamque iuris antiqui pertinentia, cum libris ueterum inueniremus, non dubitabamus quin Virgilius quoque id ipsum ostenderit, non expositæ, atque aperte: sed ut hominem de cuius poetæ res agentem, reddita, et quasi operata ueteris ritus significatione. Torquet inquit, medios nox humida curfus. et me saeuus equis oriens afflavit anhelis. is. n. uersibus oblique, sicut dixi, admonere uo-

luit diem, quem Romani auilem appellauerunt: a
VI. noctis hora oriri.

De noscendis, explorandisq; Plauti comœdijs, quo-
niam promissue ueræ, atq; falsæ nomine eius inscri-
ptæ feruntur. Atq; inibi quod Plautus in pistrino, et
Neuius in carcere fabulas scriptitarine. Cap. III.

u Erum esse comperior, quod quosdam bene
literatos homines dicere audiui, qui plerasq;
Plauti comœdias curiose, atq; contente le-
ctitauerunt, non indicibus Helij Sedigiti, nec Clau-
dij, nec Aurelij, nec Accij, nec Manilij super his fa-
bulis, que dicuntur ambiguae, credituros, sed ipsi Plau-
to, moribusq; ingenij, atq; lingue eius. Hac enim iu-
dicij norma Varronem quoq; usum uidemus. Nam
præter illas unam, et XX. quæ Varroniane uocan-
tur: quas itirco a cæteris segregauit: quoniam dubio-
sæ non erant: sed consensu omnium Plauti esse cense-
bantur: quasdam item alias probauit adductus sty-
lo atq; facetiâ sermonis Plauto congruentis. Easq; iam
nominibus aliorum occupatas Plauto uindicauit. Si-
cuti istam, quam nuperrime legebamus, cui est nomen
Bœotia. nam cum in illis una et XX. non sit, et esse
Aquilij dicatur: nihil tamen Varro dubitauit quin
Plauti foret: neque alius quisquam non infrequens
Plauti lector dubitauerit, si uel hos solos uersus ex ea
fabula cognouerit: qui quoniam sunt, ut de illius Plau-
ti more dicam, plautinissimi: propterea et memini-
muscos, et ascripsimus. Parasitus ibi esuriens hæc dicit.

Ut illum

Ut illum dii perdant, primus qui horas reperit:

Quiq; adeo primus statuit hic solarium:

Qui mihi commisit misero articulatum diem:

Nam me puto uetus erat solarium

Multo omnium istorum optimum, & uerissimum;

Vbi iste monebat esse, nisi cum nihil erat.

Nunc etiam quod est, non est, nisi soli libet.

Itaq; adeo iam oppletum est oppidum solaris:

Maior pars populi aridi reptant fame.

Phaenonius quoq; noster, cum Nernularia Plauti legerem, que inter incertas est habitata: & audisset ex ea comœdia uersum hunc:

Strateæ Scrupedæ Stratiuile sordidæ.

Delectatus faceta uerborum antiquitate meretricum

uitia, atq; deformitates significantium, uel unus her-

de inquit, hic uersus Plauti esse hanc fabulam satis

potest fidei fecisse. Nos quoq; ipsi nusquam, cum le-

geremus fœrum (nomen est id comœdiæ, quam Plauti

esse quidam non putant) haud quicquam dubitau-

imus, quin & Plauti foret, & omnium maxime ge-

mina. Ex qua duos hos uersus exscripsimus, ut hi-

toriam quereremus oraculi Arictini. Nunc illud est,

quod Arictini responsum magnis ludis dicitur.

Veribo, si non fecero:

ii faxo uaspu'alo.

M. autem Varro in libro de comœdijs plautinis primo actu, uerba hæc ponit.

Nam nec græuii, nec leones, nec Condaliu, nec

mus Plauti, nec bis compressa, nec bæotia unquam

uit. Neq; adeo æpuros, neq; commorientes, sed

M. Acutici. In eodem lib. Varronis id quoque scriptum
 etiam Plautium fuisse quempiam poetam comœdia-
 rum. Cuius quoniam fabule Plauti inscriptæ fo-
 rent: acceptas esse, quasi Plautinas, cum essent non a
 Plauto plautinæ, sed a Plautio plautianæ. Feruntur
 autem sub Plauti nomine comœdiæ circiter centum
 atque XXX. Sed homo cruditissimus Lælius quinq;
 et XX. esse eius solas existimavit. Non tamen du-
 bium est, quin ista, et que scripta a Plauto non ui-
 dentur, et nomini eius adijciuntur, ueterum poeta-
 rum fuerint: et ab eo retractatæ, expolitæque sunt.
 Ac propterea recipiant sylum plautinum. Sed enim
 Saturionem, et aditum, et tertiam quandam, cuius
 nunc mihi nomen non suppetit: in pristino eum scri-
 psisse Varro, et plerique alij memoriæ tradiderunt.
 cum pecunia omni, quam in operis artificum sceni-
 corum pepererat: in mercationibus perditâ inops Ro-
 mam redisset: et ob querendum uictum ad circum-
 agendas molas, que trisatiles appellantur: operâ pi-
 stori locasset. Sicuti de Næuio quoque accepimus, fabu-
 las eum in carcere duas scripsisse. Ariolum, et Leô-
 tem, cum ob assiduam maledicentiam, et probra in-
 principes ciuitatis de græcorum poetarum more di-
 cta, in uincula Rom. a. III. uiris coniectus esset.
 Unde post a trib. ple. exemptus est: cum in ijs, quas
 supra dixi, fabulis, delicta sua, et petulantias di-
 ctorum, quibus multos ante læserat: diluisset.

Quod P. Africano, et alijs tunc uiris nobilibus
 ante ætatem senectam barbam, et genas radere,
 moris

In libris, quos de uita P. Scipionis Africani
compositos legimus: scriptum esse animaduer
timus P. Scipioni Pauli filio, postquam de
Pœnis triumphauerat, Cens. q; fuerat, eadem diem di
ctum esse ad populum a Claudio Asellio tri-ple. cui
equum in censi. ra ademerat. Eumq; cum esset reus,
neq; barbam desisse radi, neq; non candida ueste uti,
neq; fuisse cultu solito reorum. Sed cum in eo tempo
re Scipionem minorem. XL. annorum fuisse consta
ret: quod de barba rasa ita scriptum esset, mirabamur.
Comperimus autem ceteros quoq; in iisdem tempo
ribus nobiles uros, barbam in eiusmodi etate rasita
uisse. Itaq; pleraq; imagines ueterum, non admo
dum senum, sed in medio etatis, ita factas uidemus.

Deliciarum uitium, & molities oculorum, & cor
poris, ab Archesilao philosopho cuidam approbra
ta acerbè simul, & festiuiter. Caput V.

Lutarchus refert Archesilaum philoso
phum uehementi uerbo usum esse, de quo
dam nimis delicato diuite, qui incorruptus
tamen, & castus perinteger dicebatur. Nam cum uo
cem eius infractam, capillumq; arte compositum, &
oculos ludibundos, atq; illicetæ, uoluptatisq; plenos
uideret: nihil interest inquit, quibus membris cinædi
tis posterioribus, an prioribus.

ANGEL.

De vi atq; natura palmæ arboris, quod lignū ex ea ponderibus impositis renitatur. Cap. VI.

Erhercle rem mirandam Arist. in VII. problematum, & Plutar. in VIII. symposiacorum dicit. Si supra palmæ inquit, arboris lignū magna pondera imponas, ac tam graui ter urgeas, oneresq; ut magnitudo oneris sustineri non queat: non deorsum palma cedit, nec intra flectitur: sed aduersus pondus resurgit, & sursum nititur, recuruatq;. Propterea inquit Plutarchus in certaminibus, palmā signum esse placuit uictoriæ: quoniam ingenium eiusmodi ligni est, ut urgentibus opprimentibusq; non cedat.

Historia ex annalibus sumpta de Q. Ceditio tribum militum. uerbaq; ex originibus M. Catonis apposita, quibus Ceditij uirtutem cū Spartano Leonida æquiparat. Cap. VII.

Vlchrum, dij boni, facinus, græcarumq; facundiarum magniloquentia condignum M. Cato libris originum de Q. Ceditio tribum militum scriptum reliquit. Id profecto est ad hanc ferni sententiam. Imperator pœnus in terra Sicilia bello Carthaginiensi primo, obuiam romano exercitui progreditur: colles, locosq; idoneos prior occupat. Milites romani, uti res narrata est, in locum insinuat fraudi, & perniciosi obnoxium. Tribunus ad COSS. uenit. Ostendit exitium de loci importunitate, & horum suum

stium circumstantia. Maturum censo inquit, si rem ser-
uare uis, faciendum, ut CCCC. aliquos milites ad uer-
ruam illam (sic enim M. Cato locum editum, asperumque
appellat) ire iubeas. Eamque uti occupent, imperes,
horterisque; hostes profecto ubi id uiderint: fortissimus
quisque, et promptissimus, ad occurrendum, fugnan-
damque in eos peruertentur: unoque illo negotio sese alli-
gabunt: atque illi omnes CCCC. proculdubio occurrunt.
Tu interea occupans in ea caede hostibus;
tempus exercitus ex hoc loco educendi habebis. Alia,
nisi haec salutis uia nulla est. COS. tribuno respondit,
consilium quidem fidum, atque prouides sibi uiderier.
Sed istos inquit milites CCCC. ad eum locum in hoste-
um caecos quisnam erit, qui ducat? Si alium inquit
tribunus, neminem reperis, me licet ad hoc periculum
ire. Ego hanc tibi, et reip. animam do. COS. tribuno
gratias, laudesque egit. Tribunus et CCCC. ad mo-
riendum proficiscuntur. Hostes eorum audaciam demit-
tantur. Quorsum ire pergant in expectando sunt. sed
ubi apparuit, ad eandem uerruam occupanda iter
intendere: mittit aduersum illos imperator Carthage-
nicusis peditum, equitatumque; illos, quos in exercitu ui-
ros habuit strenuissimos. Romani milites circumueniunt.
circuuenti repugnant. Sit praelium diu anteps-
tandum superat multitudo. Quadringenti omnes tum
una per fossi gladijs, aut missilibus operati cadunt. Co-
sul interibi, dum ea pugna fit. se in locos tutos, atque edi-
tos subducit. sed quod illi tribuno duci militum CCCC. di-
uinus in eo praelio usus uenit, non iam nostris, sed ipsius

n. Catonis uerbis subieciimus. uerba Catonis. *Dij intus*
 n. mortales trib. militum fortunam ex uirtute eius de-
 n. dere. Nam ita euenit, cum saucius multifariam ibi sa-
 n. ctus esset: tum uulnus capiti nullum euenit. Eumq;
 n. inter mortuos defatigatum uulneribus, atq; sstran-
 n. tem, quod sanguen defluerat, cognouere: cum sustu-
 n. lere. Isq; conualuit. Saepéq; post illam operam reipu-
 n. fortem, atq; strenuam perhibuit. Illoq; facto quod il-
 n. los milites subduxit: exercitum ceterum seruauit.
 n. Sed idem benefactum loco in quo ponas, nummum in
 n. terest. Leonidas lacedaemonius laudatur: qui simile a-
 n. pud Thermopylas fecit. propter eius uirtutes omnis
 n. Graecia gloriam, atq; gratiam praecipuam claritudi-
 n. nis inclytissimae decorauere monumentis, signis, sta-
 n. tuis, elogijs, historijs. Alijsq; rebus gratissimū id eius
 n. factum habuere. At tri. militum parua laus pro sa-
 n. ctis relicta, qui idem fecerat, atq; remp. seruauerat.

Hanc Q. Cedicij uirtutem M. Ca. tali suo testi-
 monio decorauit. Claudius autem *Quadrig. annali.*
 III. non Cedicio nomen fuisse refert, sed Laberio.

*Liter. e. eximiae consulum C. Fabritij, & Aemili-
 luj ad regem Pyrrhum a. Q. Claudio scriptore hi-
 storiarum in memoriam data. Caput VIII.*

Vm Pyrrhus rex in terra Italia esset: &
 e unam, atq; alteram pugnam prospere pug-
 gnasset: satisq; angerentur Romani, & ple-
 raq; Italia ad regem descisisset: tum Ambracensis
 quispiam Timochares Regis Pyrrhi amicus ad C.
 Fabritium

Fabritium consulem furtim uenit: ac præmium petiit, & si de premio conueniret: promisit Regem uenientis uocare. Idq; facile esse factu dixit: quoniam filij sui pocula in conuiuio regi ministrarent. eam rem Fabritius ad senatum scripsit. Senatus legatos ad regem misit: mandauitq; ut de Timochare nihil prodere: sed mouerent, uti rex circumspectius ageret: atq; à proximorum insidijs salutem tutaretur. hoc ita uti diximus, in Valerij Antiani historia scriptum est. Quadrigarius autem in lib. III. non Timocharem, sed Niciam adisse ad consulem scripsit. Neq; legatos à senatu missos, sed à COSS. Regē & pop. Ro. laudes, atq; gratias scripsisse, captiuosq; omnes, quos tū habuerit, restituisse, & reddidisse. COSS. tum fuerunt C. Fabritius, atq; Aemilius. Literas, quas ad regem Pyrrhum super ea causa miserunt: Clau. Quadrigarius scripsit fuisse hoc exemplo. COSS. Romani salutem dicunt Pyrrho regi. Nos pro tuis iniurijs contriuo animo strenui commoti inimiciter tecum bellare studemus. Sed communis exempli, & fidei, ergo usum est, uti te saluum uelimus: ut esset, quem armis uincere possimus. Ad nos uenit Nicias familiaris tuas, qui sibi pretium à nobis peteret: si te clam interfecisset. Id nos nequam uelle. Neue ob eam rem quicquam commodi expectaret. & simul uisum est, ut te certiores faceremus, ne quid eiusmodi accidisset, nostro consilio ciuitates putarent factum: & quod nobis non placet, pretio, aut premio, aut lols pugnare, tu, nisi cæueas, iacebis.

Quis & cuiusmodi fuerit, qui in proverbio fertur;
 equus seianus, & qualis color equorum sit, qui spades
 dices uocantur: deq; istius uocabuli ratione.

Cap. IX.

Bassus in commentarijs suis. Item Iulius Modestus in .ij. questionum confusarum historiam de equo seiano tradit dignam memoriam atq; admirationem. Cn. Seium quempiam scribunt fuisse. Eumq; habuisse equum natum Argis in terra graecia, de quo fama constans esset tanquam de genere equorum progenitus foret qui Diomedis thracis fuisset: quos Hercules Diomede occiso e Thracia Argos perduxisset. Eum equum fuisse diuina magnitudine inusitata, ceruice ardua, colore phoeniceo, flaua & comanti iuba. Omnibusq; alijs equorum laudibus quoq; longe praestitisse. Sed eundem equum tali fuisse fato, siue fortuna ferunt: ut quisquis haberet eum, possideretq;: ut is cum omni domo, familia, fortunisque omnibus suis ad internicionem deperiret. Itaque primum illum Cn. Scium dominum eius a. M. Ant. qui postea III uir Reip. construenda fuit: capitis damnatum miserando supplicio affectum esse. Eodem tempore Cor. Dolabellam COS. in Syria proficiscentem fama istius equi adductum Argos diuertisse. Cupidineq; habendi eius exarsisse. Emisseq; eum Hecentum milibus. Sed ipsum quoq; Dolabellam in Syria bello ciuili obsessum, atq; interfectum esse. Mox eundem equum, qui Dolabellae fuerat: C. Cassium, qui Dolabellam obsederat: abduxisse. Quem Cassium postea satis notum est, uictis Parthis, fusoq; exer-

ritu suo, miseram mortem oppetiisse. Deinde Antonium post interitum Cassij parva uictoria, equum illum nobilem Cassij requisisse: & cum eo potitus esset, ipsum quoq; postea uictum, atq; desertum, detestabili exitu interisse. Hinc prouerbiū de hominibus calamitosis ortum, diciq; solitum. Ille homo habet equum scianum. Eadem sententia est illius quoq; ueteris prouerbij, quod ita dictum accepimus. Aurum tolosanum. Nā cum oppidum Tolosanum in terra Gallia Q. Cepio COS. diripuisset: multumq; auri in eius oppidi templis fuisset: quisquis ex ea direptione aurum attigit: misero, cruciabiliq; exitu periit. Hunc equum C. Bassus uidisse Argis refert, haud credibili pulchritudine, nigoreq;, & colore exuberantissimo. Quem colorem nos (sicuti dixi) puniceum, græce partum ποῖνα αἰὲν κόκκινα appellant, quoniam palmæ termes ex arbore cum fructu auulsus spadix dicitur.

Quod est quedam septenarij numeri uis & facultas, in multis nature rebus animaduersa, de qua A. Varro in hebdomadibus disserit copiose.

Cap. X.

A. Varro in primo lib. qui inscribuntur hebdomades, uel de imaginibus septenarij numeri, quem græci ἑβδόμηδα appellant, uirtutes, potestatesq; multas, uariasq; dicit. Is namq; numerus inquit, septentriones maiores, minoresq; facit in caelo. Item uergilias, quas ἑβδόμας ἡμέρας. Facit etiam stellas, quas alij cyrticas,

P. Nigidius erroribus appellat. Circulos quodque ait in
 caelo, circum longitudinem axis septem esse, et quos
 duos minimos, qui axem extremum tangunt, polos
 appellari dicit. Sed eos in sphaera, quae κρικώτη
 uocatur propter breuitatem non inesse. At neque ipse
 Zodiacus septenario numero caret. Nam in .VII. si-
 gno fit solstitium a bruma. In septimo bruma a sol-
 stitio. In .VII. aequinoctium ab aequinoctio. Dies de-
 inde illos, quibus halcyones hyeme anni in aqua ni-
 dulantur: eos quoque septem esse dicit. Praeterea scribit
 lunae curriculum confici integris quater septenis die-
 bus. Nam duodevicesimo luna inquit, ex quo uesti-
 gio profecta est, eodem redit. Authoremque opinionis
 huius Aristidem esse Samium, in qua re non id solum
 animaduerti debere dicit, quod quater septenis, id est
 octo et uiginti diebus conficeret iter luna suum. Sed
 quod is numerus septenarius, si ab uno profectus, dum
 ad semetipsum progreditur: omnes, per quos pro-
 gressus est, numeros comprehendat: ipsumque se ad-
 dat, faciat numerum octo et .XX. quot dies sunt cur-
 riculi lunaris. Ad homines quoque nascendos uim nu-
 meri istius porrigit, pertinereque ait. Nam cum in utero
 inquit, mulieris genitale semen datum est: pri-
 mis septem diebus conglobatur, coagulaturque. Fitque
 ad capiendam figuram idoneum. Post deinde quar-
 ta hebdomade, quod eius uirile factus futurum est: ca-
 put, et spinam, quae est in dorso, informatur. Septima
 autem fere hebdomade, id est nono, et .XL. die totus
 inquit, homo in utero absolutur. Illam quoque uim nu-
 meri huius obseruatam refert, quod ante mensis

VII. neq; masculis, neq; foemina salubriter, ac secundum naturam nasci potest, quod ij, qui iustissime in utero sunt, post. CCLXXIII. dies, postquam sunt concepti, quadragesima deniq; hebdomada ita nascuntur. Pericula quoq; uitae, fortunatumq; hominum, quae climacteras Chaldaei appellant: grauissimos quosq; fieri affirmat septenarijs. Praeter haec modum esse dicit summum adolescendi humani corporis septem pedes, quod esse magis uerum arbitranur, quam quod Herodorus homo fabulator in primo historiarum inuenum esse sub terra scripsit Orestis corpus cubitae longitudinis habens septem, quae faciunt pedes. XII. et quadrantem. Nisi si (ut Homerus opinatus est) uastiora, prolixioraq; fuerint corpora hominum antiquorum, et nunc quasi iam mundo senescente, rerum, atq; hominum decremenda sunt. Dentes quoq; et in septem primis mensibus, et septenos ex utraque parte gigni ait, et cadere annis septenis, et geminos nasci annis fere bis septenis. Venas etiam in hominibus, uel potius arterias, medicos musticos dicere ait, numero ueneri septenario, quod ipsi appellant *ἡ ἑπταήμερος συμφορὰ*, quae fit in collatione quaternarij numeri. Discrimina etiam periculorum in morbis maiore ui fieri putant in diebus, qui conficiuntur ex numero septenarij. Eosq; dies omnium maxime ita ut medici appellant *ἡ πρῶτη ἡμέρα*, cuiquam uideri primam hebdomadam, et secundam, et tertiam. Necnon id etiam est ad uim, facultatesq; eius numeri augendas, quod quibus in media mori consilium est: septimo demum die mortem appetunt. Haec

Varro de numero septenario scripsit admodum con-
 quise. Sed alia quoq; ibidem congerit frigidusca-
 la, ueluti septem opera esse in orbe terrarum mira-
 da, & sapientes item ueteres septem fuisse, & curri-
 cula ludorum circensium solennia septem esse: ad op-
 pugandas Thebas duces septem delectos. tum ibi ad-
 dit se quoq; iam duodecimam annorum hebdoma-
 dam ingressum esse, & ad eum diem septuaginta
 hebdomadas librorum conscripsisse. Ex quibus ali-
 quandiu cum proscripserit, direptis bibliothecis
 suis non comparuisse.

Quibus, & quam frivolis argumentis Actius in
 didascalis utatur: quibus docere nititur Hesiodum
 esse, quam Homerum natu antiquiore. Cap. XI.

Uper etate Homeri, atq; Hesiodi non con-
 sentitur. Alij Homerum, quam Hesiodum ma-
 iorem natu fuisse scripserunt: in quibus Phi-
 lochorus, & Xenophanes. Alij minore, in quibus, Le-
 Actius poeta, & Ephorus historiae scriptor. M. autem
 Varro in primo de imaginibus, uter natus prior sit,
 parum constare dicit. sed non esse dubium, quin ali-
 quo tempore eodem uixerint: idq; ex epigrammate
 ostendit, quod in tripode scriptum est: qui in monte
 Helicone ab Hesiodo postus traditur. Actius au-
 tem in primo didascalio leuibus admodum argumē-
 tis utitur: per quae ostendit Hesiodum natu priorem.
 Quod Homerus inquit, cum in principio carminis
 Achillem esse filium Pelei diceret: quis esset Peleus.

non addidit. Quam rem procul, inquit, dubio dixisset, nisi ab Hesiodo iam dictum uideretur. De Cyclope itidem inquit, uel maxime quod unoculus fuit. rem tam insignem non praterisset: nisi aequae prioris Hesiodi carminibus uulgatum esset. De patria quoque Homeri multo maxime dissensum est. Alij colophoniam, alij smyrnaeam, sunt qui Atheniensem, sunt qui aegyptium dicant fuisse. Aristoteles tradit ex insula Io natum. M. Varro in lib. de imaginibus primo Homeri imagini hoc epigramma apposuit.

Capella Homeri candida hoc iunulum indicat:

Quod atiete μορτιο φαυνη σατα.

πᾶ πάλαι διπρῖνοι παρὶ ῥιζᾶν ὀμύρου,
 ἴμυρα. ῥόδου. κολοφῶν. σαλαμῖν. ἴος. ἀργος. ἀθῆναι.

Largum, atque auidum bibendi a P. Nigidio doctissimo uero nouo, et propemodum absurdo uocabulo bibosum dictum. Cap. XII.

Bibendi auidum P. Nigidius in commentarijs grammaticis bibacem, et bibosum dicit.

Bibacem ego, ut edacem a plerisque alijs dictum lego. Bibosum dictum etiam nusquam reperiri, istud apud Laberium. Neque aliud est, quod simili inclinatione dicatur. Non enim simile est, ut uinosus, aut uinosus, ceteraque, quae hoc modo dicuntur: quoniam a uocabulis, non a uerbis inclinatae sunt. Laberius in primo libro, qui salinator inscriptus est: uerbo hoc ita utitur.

Non mamosa, non annosa, non bibosa, non proaxo.

Quod Demosthenes etiam tum adolescens cū Platōnis philosophi discipulus foret: audito forte Callistratorhetore in concione populi, destitit a Platone, & sectatus est Callistratum. Caput XIII.

Ermippus hoc scriptū reliquit. Demosthenem admodum adolescentem uentitare in academiam, Platonemq; audire solitum. Atq; is inquit, Demosthenes domo egressus, ut ei morerat, cum ad Platonem pergeret, compluresq; populos concurrentes uideret: percunctatur eius rei causam. Cognoscitq; currere eos auditum Callistratum. Is Callistratus Athenis orator inreputatus. illi *δυνατωρ* appellant. uisum est paulum dilucere, expeririq; an ad digna auditu, tanto properatum studio foret. Venit inquit, atq; audit Callistratum, nobis illum τὸν περὶ ὀρέων δίκην dicentem. Atq; ita motus, & demultus, & captus est, ut Callistratum iam inde sectari cœperit: academiam cum Platone reliquerit.

Dimidium librum legi, aut dimidiam fabulam audiui, aliaq; huiusmodi, qui dicat, uitiose dicere. Eiusq; uitij causas reddere M. Varronem nec quenquam ueterum iſta uerbis ita usum esse.

Caput XIII.

Dimidium librum legi, aut dimidiam fabulam audiui, uel quid aliud huiusmodi, male, ac uitiose dici existimat Varro. Oportet enim inquit, dicere dimidiatum librum, non dimidium, & dimidiatam fabulam, non dimidiam.

Contra

Contra autem si e' sextariohemna fusa est: nō dimidiatum sextarium fustum dicendum est. Et qui quoque ex mille nummū, quod ei debebatur, quingentos recepit non dimidiatum recepisse dicemus, sed dimidiū. At si scyphus inquit, argenteus mihi cum alio communis in duas partes dissectus sit: dimidiatum cum dicere esse scyphum debeo, non dimidium. Argentū autem, quod in eo scypho inest, dimidium meum esse non dimidiatum, difficit, ac diuidit subtilissime, quid dimidium dimidiato intersit, & quasi Ennium scienter hec in annalibus dixisse ait.

Sicuti si quis ferat uas uini dimidiatum.

Sicuti pars, quæ deest e' uase, non dimidiata dicenda est, sed dimidia. Omnis autē disputationis eius, quam subtiliter quidē, sed subobscurè explicat: summa hæc est. Dimidiatum est quasi dismediatum, & in partes duas partes diuisum. Dimidiatum ergo, nisi ipsum quod diuisum est, dici haud conuenit. Dimidium uero est non quod ipsum dimidiatum est, sed quæ ex dimidia pars altera est. cum igitur partem litri dimidiam recepisse uolumus dicere, aut partem dimidiam fabule uidisse: si dimidiam fabulam, aut dimidium librum dicemus, peccabimus. Totum enim ipsum, quod est dimidiatum, atq; diuisum est, dimidium dicit. Itaq; Luilius eadem secutus,

no o uolo inquit, pedibusq; duobus dimidiatus ut porcus. Et alio loco.

Quid ni & scrutæ quidem ut uendane, & scrutæ us laudat.

refractam strigilem soleam improbus dimidiatã.

h

A: CEL.

Iam in uigesimo manifestius dimidiam horam dicere studiose fugit. Sed pro dimidia dimidium ponit in hisce uersibus.

- » Tempestate sua, atq; eodem uno tempore, & hora
- » Dimidio & tribus confectis duntaxat eandem,
- » Et quartam. Nam cum obuium, proximumq; esset dicere, & hora dimidia tribus confectis, uigilate, atq; attente uerbum non probum mutauit: per qd satis apparct, ne horam quidem dimidiam recte dici, sed uel dimidiatam horam, uel dimidiam partem horæ. Propterea Plautus in bacchidibus dimidiu auri dicit, non dimidiatum aurum. Item in aulularia, dimidium obsonij non dimidiatum obsonium, in hoc uersu.
- » Ei adeo obsonij hinc iussit dimidium dari.
In menecchmis autem dimidiatum diem, non dimidiu in hoc uersu.
- » Dies quidem iam ad umbilicum dimidiatus mortuus! M. Cato in libro, quem de agricultura conscripsit.
- » Semen cypressi serito crebrum, ita uti linum seri solet, eo crebro terram insternito, dimidiatum digrum.
- » Iam id bene tabula, aut pedibus, aut manibus complanato. Dimidiarum inquit digrum, non dimidium. Nam digri quidem dimidium, digrum autem ipsum dimidiatum dici oportet. Item. M. Cato de Carthaginensibus ita scripsit. Homines defoderunt in terram dimidiatos, ignemq; circumposuerunt, ita interfecerunt. Neq; quisquam omnium, qui probe locuti sunt, his uerbis secus quam dixi, usus est.

Extare

Extare in literis, perq; hominum memorias tradi-
tum, quod repente nullis mortem attulit gaudium
ingens insperatum, interclusa anima, & vim magni,
noviq; moris non sustinente. Cap. XV.

Ognito repente insperato gaudio expiras-
se animam refert Aristoteles philosophus
Polycritam nobilem faminam e Naxo in
sula. Philippides quoq; comædiarum poeta haud
ignobilis ætate iam edita, cum in certamine poetarū
præter spem uicisset, & lætissime gauderet: inter il-
lud gaudium repente mortuus est. de rhodio etiam
Diagora celebrata historia est. Is Diagoras tres filios
adolescentes habuit. unum pugilem, alterum pancra-
tiam, tertium luctatorem. Eosq; omnes uidit uin-
cere, coronariq; eodem olympiæ die: & cum ibi eum
tres adolescentes amplexi, coronis suis in caput patris
positis sumarentur: cumq; populus gratulandus
fiores undiq; in eum iaceret. ille in stadio inspectan-
te populo, in oculis, atq; in manibus filiorum ani-
mam effudit. Præterea in nostris annalibus scriptū
legimus. qua tempestate apud Cannas exercitus popu-
li Romani cæsus est. matrem nuntio de mor-
te filij allato, luctu, atq; mærore afflictam esse. Sed
is nuntius non uerus fuit. Atq; is adolescens nō diu
post ex ea pugna in urbem redijt. Anus repente
filio info, copia, atq; turba, & quasi ruina inciden-
te inopinati gaudij oppressa, exanimataq; est.

Temporis uarietas in puerperijs mulierum que
tam sit à medicis & philosophis tradita. atq; inibi

poetarum quoq; ueterum super eadem re opinio-
nes. Multaq; alia auditu, atq; memoratu digna. Ver-
baq; ipsa Hippocratis medici ex libro illius sumpta,
qui inscriptus est περί τροφῆς. Id quoq; esse à gra-
uissimis uiris memoriae mandatum. Caput XVI.

T medici, & philosophi illustres, de tempo-
re humani partus quæsiuerunt. πόσος ἡ
τῆς τῶν ἀνθρώπων κύσεως χρόνος. Et mul-

ta opinio est. Ea q; iam pro uero recepta. Postquā mu-
lieris uterus conceperit semen, gigni hominem septi-
mo rarenter, nunquam octauo, sepe nono, sepe uul-
terio decimo mense. Eumq; esse hominem gignendi sum-
mum finem, decem menses non inceptos, sed exactos.
Idq; Plautum ueterem poetam dicere uidemus in co-
mædia astellaria his uerbis.

- » Tum illa, quam compresserat,
- » Decimo mense exacto, hic peperit filiam.

Hoc idem tradit etiam Menander poeta uetustior,
humanarū opinionum uel peritissimus. Versus eius
super ea re de fabula Plotio posui.

τυτὴν κὺν δὲκα μῆνας. Sed noster Cæcilius, cum
faceret eodem nomine, & eiusdem argumenti comæ-
diam, ac pleraq; a Menandro sumeret, in mensibus
tamen genitalibus nominandis, non prætermisit octa-
uum, quem præterierat Menander. Cæciliij uersus hi
sunt.

- » Insolet'ne mulier decimo mense parere?
- » Pol nono etiam, septimo, atq; octauo.

Eam rem Cæcilium non inconsiderate dixisse, neq;
temere

temere a Menandro, atque a multorum opinionibus de-
 sciuisse. M. Varro uti credamus, facit. Nam mense non
 nunquam octavo editum esse partum in lib. XIII.
 rerum diuinarum scriptum reliquit. Quo in libro
 etiam XI. mense aliquando nasci posse hominem di-
 cit. Eiusque sententia, tam de VIII. quam de XI. men-
 se Aristotelem laudat auctorem. Sed huius de men-
 se. VIIII. dissensionis causa cognosci potest in li. Hip-
 pocratis, qui inscriptus est περί τροφῆς, ex quo
 libro uerba hæc sunt ἔστι δὲ καὶ ἕκ ἐστιν ἐκτάμινος
 μήνας. Id tam obscure, atque præcise, tamque aduer-
 se dictum Sabinus medicus, qui Hippocratem com-
 modissime commentatus est, his uerbis enarrauit.
 ἔστι μὲν φαινόμενα ὡς ζῶα μετὰ τὸν ἕκτροσι, ἕκ ἐστ
 δὲ ὡς θηρόκεντα μετὰ ταῦτα. καὶ ἐστὶ οὖν φαντασία
 μὲν παρατικά ὄντα. δυνάμει δὲ ἕκ ἐστ. Antiquos
 autem Romanos Varro dicit non recepisse huiusce-
 modi quasi mensitrosas raritates. Sed nono mense, uel
 decimo, neque præter hos alios partionem mulieris secū-
 dum naturam fieri existimasse. Interque eos nomina
 uaras tribus fecisse a pariendo, et a nono, atque de-
 cimo mense. Nam parca inquit, immutata litera una
 a partu nominata. Item nona et decima a partis
 impetui tempore. Cællius autem uindex in lectio-
 nibus suis antiquis tria inquit, nomina parcarum
 hinc. Nona. Decima. Morta. Et uersum hunc Lili-
 iatissimi poetæ ponit ex ἑδίατα. Quando dies
 adueniet, quæ profata morta est? Sed homo minima
 ualens Cællius mortam quasi nomen accepit, cū ac-
 cere quasi μήνας deberet. Præterea ego de partu hu-

A. GEL.

mano, præterquam quæ scripta in libris legi, hoc quoq; ueni, se usu Romæ comperi. Fœtorem bonis, atq; honestis moribus, non ambigua pudicitia in XI. mense post mariti mortem peperisse. Factumq; esse negotium propter rationem temporis, quasi marito mortuo, postea concepisset. quoniam X uiri in decem mensibus gigni hominem, non in undecimo scripserunt. Sed diuum Hadrianum causa cognita, decreuisse in XI. quoq; mense parum edi posse. Idq; ipsum eius rei decretum nos legimus. In eo decreto Hadrianus id statuere se dicit, requisitis ueterum philosophorum, et medicorum sententijs. Hodie quoq; in satyra forte. M. Varronis legimus, quæ inscribitur testamentum, n uerba hæc. Siquis mihi filius, unus, pluresue in n decem mensibus gignuntur: ij, si erunt ὅροι αὐράς, ex n hæredes sunt. Quod si quis undecimo mense, κατ' n ἀριστοτέλη natus esto, Actio idem, quod Titio ius esto n apud me. Per hoc uetus prouerbiū Varro significat. sicuti uulgo dici solitum erat de rebus inter se nihil distantibus, Idē Accij quod Titij, ita pari, eodēq; iure esse in X. mensibus natos, et in XI. Quod si ita, neq; ultra decimum mensem fœtura mulierum protul- li potest: queri oportet, cur Homerus scripserit Neaprium dixisse puellæ a se recens compressæ. χῆρε τὴν φιλόπτι, περιπλομένη δ' ἐν αὐτοῦ τέξῃ ἀλλὰ τέκνα, ἐπεὶ οὐκ ἀποφώλοισι εὐταὶ ἀθανάτων.

Id cum ego ad cōplures grāmaticos attulissem: partim eorū disputabant, Homeri quoq; ætate, sicuti Romuli,

mali, annum fuisse, non XII. mensium sed X. Alij
 conu:nisse Neptuno, maiestatiq; eius dicebant: ut lon-
 gior tempore factus ex eo gradesceret. Alij alia quo-
 dam iugalia. Sed Phavorinus mihi ait περιπλωμί-
 ου ἐνιαυτῷ, non confecto esse anno sed affecto. In qua
 re usus est uerbo non uulgaris significationis. Affectus
 enim, sicuti M. Cicero, & ueterum elegantissimi loci
 si sunt: ea proprie dicebantur: quae nō ad finē ipsum,
 sed proxime finem progressa, deducta uel erant. Hoc
 uerbum ad hanc sententiā in Ciceronis oratione fuit:
 quam dixit de provincijs consularibus. Hippocrates
 autem in eo libro, de quo supra scripsit: cum & με-
 μετρον dierum, quibus conceptum in utero coagulatum
 conformatur & tempus ipsius partionis nono aut de-
 cimo mense defini: neq; id tamen semper eadem
 esse fini dixisset sed aliās ocuus fieri, ali. s. serius, hisce
 ad postremum uerbis usus est. γίνεται δὲ ἢ ἐν τούτοις
 αὐτῷ πλείω. καὶ ἑλάσσω. καὶ ὅλου. κατὰ μέρος. καὶ εἴ πο-
 μεν δὲ καὶ πλείω πλείω. καὶ ἑλάσσω ἑλασσωτέρως.
 quibus uerbis significat quod aliquando ocuus fie-
 ret: non multo tamen fieri ocuus. Neq; quod serius:
 multo serius. Memini ego Romae acuritate hoc, atque
 solite questum, negotio non rei t. ne parue postulan-
 t, an VIII. mense infans ex utero matris editus, et sta-
 tim mortuus ius utriusq; liberorum suppleuisset, cum
 abortio quibusdam, non paruis uideretur mensis octa-
 ui intempestiuitas. Sed quoniam de Homero annuo
 partu, ac de. xi. mense diximus quae agnoueramus:
 usum est non praeterendum, qđ in Plinij secundi li.

bro. VII. naturalis historiae legimus. Id autem quia
 extra fidem esse uideri potest, uerba ipsius Plinij po-
 suimus. Massurius auctor est, L. Papyrium prae-
 rem secundo haerede lege agente, bonorum possessio-
 nem contra eum dedisse: cum mater partum, se. XIII.
 mensibus tulisse diceret: quoniam nullum certum tem-
 pus pariendi, statum ei uideretur. In eodem li. Plinij
 secundi uerba haec scripta sunt. Oscitatio in ni-
 xis letalis est, sicut steruuisse a coitu, abortiuum.

Quod tres libros Plato Philolai Pythagorici, et
 Aristoteles pauculos Speusippi philosophi mercati
 sunt pretijs fidem non capiētibus. Cap. XVII.

Emoriae mandatum est, Platonem philoso-
 phum tenui admodum pecunia familiari
 fuisse. Atque eum tamen tres Philolai Pytha-
 gorici libros decem millibus denarium mercatum. Id
 ei pretium donasse quidam scripserunt amicum eius
 Dionem Syracusanum. Aristotelem quoque traditum
 libros pauculos Speusippi philosophi post mortem eius
 emisse talentis atticis tribus. ea summa fit numi no-
 stri HS duo et LXX. millia. Τιμων ἀμαυλῆντιος
 librum maledicentissimum conscripsit, qui σῖλλος
 inscribitur. in eo libro Platonem philosophum tenui
 admodum pecunia familiari fuisse contumeliose ap-
 pellat: quod impenso pretio librum pythagorice di-
 sciplinae emisset. Ex quo Timaeum nobilem illum dia-
 logum continuasset. Versus super ea τῆ μωτος hi sunt
 καὶ φὺ πλάτων καὶ γὰρ σε μαθητὴν ὀποθὸς ἔχει.

πολλῶν

πυλάων δ' ἀργυρίων ὀλίγων ἡλλαξας βιβλίον
 δ' οὐ ἀπαρχόμενος γράφειν ἰδίῳ δέχθαι.

Quid sine pedarij senatores, & quam ob causam
 ita appellati. Quāq; habeant originem uerba hæc
 ex edicto tralatitio consulum. Senatores, quibusq; in
 senatu sententiam dicere licet. Caput XVIII.

Non pauci sunt, qui opinantur pedarios se-
 natores appellatos, qui sententiam in sena-
 tu non uerbis dicere, sed in alienam sen-
 tentiā pedibus irent. Quid igitur cum SENAT. Con-
 sule. per discessionem fiebat, nonne uniuersi senato-
 res sententiam pedibus ferebant? Atq; hæc etiā uo-
 cabuli istius ratio dicitur, quam C. Bassus in commē-
 tarijs suis scriptam reliquit. Senatores enim dicit in
 ueterum ætate, qui curulem magistratum gessissent:
 utru solites honoris gratia in curiam uehi: in quo
 utru sella esse: supra quam considerent: que ob
 am. causam curulis appellarentur. Sed eos Senato-
 res, qui magistratum curulem non dum ceperant:
 edibus itauisse in curiam. Propterea senatores non
 aut maioribus honoribus functos pedarios nomina-
 t. M. autem Varro in satyra Menippea, que
 πρῶτον. inscripta est. equites quosdam dicit pedar-
 ios appellatos. Videnturq; eos significare, qui non dū
 CENS. in senatum lecti erant: senatores non erant.
 sed qui honoribus populi usi quidem erant: in sena-
 tum ueniebant, & senectiæ ius habebant. Nam &
 curulis magistratibus functi, qui non dum a

CENS. in senatum lecti erant, senatores non erant.
 Et quia in postremis scripti erant: non rogabantur
 sententias, sed quas principes dixerant, in eas descen-
 debant. Hoc significabat edictum, quo nunc quoque
COSS. cum senatores in curiam uocant: seruandae
 de consuetudinis causa translatio ueruntur. Verba
 edicti haec sunt. Senatores, quibusque in senatu senten-
 tiam dicere licet. Versum quoque Laberij, in quo id
 uocabulum positum est: notari iussimus: quem legi-
 mus in mimo, qui scripturae inscriptus est.

Caput sine lingua, pedaria sententia est.
 Hoc uocabulum a plerisque barbare dici animaduerti-
 mus, nam pro pedarijs pedancos appellant.

Qua ratione C. Bassus scripserit, parcum homi-
 nem appellatum, et quam eius uocabuli causam pu-
 tarit: et contra quem in modum, quibusque uerbis
 Phauorinus hanc traditionem eius euserit.

Caput XIX.

Pud coenam Phauorini philosophi. cum
 discubitu fuerat: coeptisque erat apponi
 a cibis: seruus assistens mensae eius legere
 inceptabat, aut graecarum quid literarum, aut no-
 stratum, uelut eo die, quo affui ego, legebat C.
 Bassi eruditi uiri liber de origine uerborum et uo-
 cabulorum. in quo ita scriptum fuit. Parca
 composito uocabulo est, quasi par arcae. quando sicut
 in arca omnia reconduntur: eiusque custodia seruan-
 tur, et continentur: ita homo tenax, paruusque conten-
 tus, omnia custodita, et recondita habet sicuti arca.

quã ob causam parcus, quasi per arca nominatus est. Tum Phauorinus, ubi hæc audiuit, superstitionose inquit, & nimis moleste, atq; odiose confabretur, commolitusq; magis est originem uocabuli C. iste Bassus, quã enarrauit. Nam si licet res dicere commenticiis: cur non probabilius uideatur, ut accipiamus parcum ob eam causam dictum, quod pecuniam consumit, atq; impendi arceat, & prohibeat quasi pecuniarum. Quin potius, quod simplicius inquit, ueriusq; est, id dicimus? Parcus enim neq; ab arca, neq; ab arcendo, sed ab eo, quod est parum & paruum denominatus est.

VLI GELLII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARI. LIBER QVARTVS.

Sermo quidam Phauorini philosophi cum grammatico iactantiore factus in Socraticum modum, atq; ibi in sermone dictum, quibus uerbis sensus à Q. Scæno!a definita sit. Caput Primum.

i
 N uisibulo ædium palatinarum omnis fere ordinum multitudo operientes salutationem Casaris constitit. Atq; ibi in circulo doctorum hominum Phauorino philosopho; hoc præsentem ostentabat quispim grammaticæ rei doctor, scholice quedam uigalia, de generibus & casibus uocabulorum

differeus, cum arduis supercilijs uocisq; & uultus grauitate composita, tanquam interpret, & arbiter Sibyllæ oraculorum. Tum aspiciens ad Phauorinũ, quãquam ei etiam non dum satis notus esset: Penus quoq; inquit, uarijs generibus dictum, & uariæ declinatum est. Nam & hoc penus, & hæc penus, & huius peni, & penoris, & penitiris, & peioris ueteres dictauerunt. Mundum quoq; muliebrem Lucilius in *Satyram*. XVI. non uirili genere, ut cæteri, sed neutro appellauit his uersibus.

Leguit quidam uxori mundum omne, penumq;.
 Quid mundũ? quid non? nam quis diiudicet istuc?
 Atq; omnium horũ, & testimonijs, & exemplis constrepebat. Cumq; nimis otiose sibi placeret: intercessit placide Phauorinus: & iam bone inquit, magister, quicquid est nomen tibi, abunde multa docuisti, quæ quidem ignorabamus: & scire haud sane postulabamus. Quid enim refert mea, cuiusq;, qui cum loquor, quo genere perum dicam, aut in quas extremas literas declinem, si nemo id, non nimis barbare fecerit? sed hoc plane indigito addiscere, quid sit penus, & quo sensu id uocabulum dicatur: ne rem quotidiani usus, tanquam qui in uenalibus latine loqui tẽtant: alia quã oportet, uoce appellem. Quæris inqt, rem minime obscuram. Quis adeo ignorat penum esse, uinum, & triticum, & oleum, & lentem, & fabam, atq; huiusmodi cætera? Etiam'ne inquit Phauorinus, milium, & panicum, & glans, & ordeum penus est? Sunt enim propemodum hæc quoq; eiusmodi. Cũq; ille reticens hæreret: nolo inquit, hoc iam

labores, an ista, quæ dixi, penus appellentur. Sed s'om-
 tes ne mihi non speciem aliquam de penus dicere, sed
 definire genere proposito, & differentijs appositis qd
 sit penus? Quot sint penus genera, & quas differen-
 tias dicat? non hercle intelligo. Rem inquit Phauori-
 nus plane dicā. Postulas quod difficilius est, dici pla-
 nius. Nam hoc quidem perusulgarum est, definitionem
 unam ex genere, & differentia consistere. Sed si itē
 mihi præmandare, quod aiunt, postulas. faciam sane
 id quoq; honoris tui habendi gratis, atq; deinde ite-
 rorsus est. Si inquit, ego te nunc rogem, uti mihi di-
 cas, & quasi circumscribas uerbis, quid homo sit: non
 pinor respondeas hominem esse te, atq; me. Hoc enim
 uis homo sit, ostendere est, non quid homo sit, dice-
 re. Sed si inquam peterem, ut ipsum illud, quod homo
 sit, definiret, tum profecto mihi diceret hominem es-
 se mortale animal rationis, & scientiæ capiens: uel
 uo alio modo diceret, ut cum a cæteris animalibus
 omnibus separaret. Verinde igitur nunc te rogo, ut
 uid sit penus dicat, non ut aliquid ex penus nomi-
 net. Tum ille ostentator, noct iam molli, atq; demissa,
 philosophas inquit, ego non didici, nec discere appe-
 ui. Et si ignoro, an ordem ex penus sit, aut quibus
 reb; penus definiatur: non ea re, literas quoq; a-
 us nescio. Scire inquit, ridens iam Phauorinus, quid
 nus sit, non ex nostra magis est philosophia, quàm
 amatica tua. Memnisti enim credo, quæri solitum,
 uid Virg. dixerit penum instruere, uel longam, uel
 ngo ordine. Vtrumq; enim profecto scis legi soli-
 m. Sed ut faciam equiore animo ut sis, ne illi qui-

dem ueteris iuris magistri, qui sapientes appellati sunt:
 definisse satis recte existimantur, quid sit penus. Nam
 Q. Scaeuolam ad demonstrandum penum his uer-
 bis usum audio. Penus est inquit, quod esculentū,
 aut poculentū est. Quod. n. ipsius patris familias, aut
 liberorum patris familias eiusq; familie, quæ circum
 eos, aut liberos eius est, & opus non facit, causa pa-
 ratum est, ut Mutius ait, penus uideri debet. Nā quæ
 ad edendum, bibendumq; in dies singulos prandij,
 aut coenæ causa parantur, penus non sunt. Sed ea po-
 tius, quæ huiusce generis longæ uisionis gratia contra
 huntur, & reconduntur ex eo, quod non in promptu
 sint, sed intus, & penitus habeantur, penus dicta sunt.

Hæc ego inquit, cum philosophiæ me dedissem,
 non insuper tamen habui discere quin ciuibus Roma-
 nis latine loquentibus, rem non suo uocabulo demon-
 strare, non minus turpe esset: quam hominem nō suo
 nomine appellare. Sic Phauorinus sermones in genus
 commune à rebus paruis, & frigidis abducebat ad
 ea, quæ esset magis utile audire, ac discere, non alla-
 ta extrinsecus, non per ostentationem: sed indidē na-
 ta, acceptaq; Præterea de penu ad scribendum hoc
 etiam putauit. Ser. Sulpitium in reprehensio Scaeuolæ
 capitibus scripsisse. Seio Helio placuisse, non quæ
 esui, & potui forent: sed thus quoq; & cereos in pe-
 nu esse. quodq; esset eius ferme rei causa compara-
 tum. Massurius autem Sabinus in iuris ciuilibus secun-
 do, etiam quod iumentorū causa apparatus esset: qui-
 bus dominus uteretur: penori attributum dicit. Ligna
 quoq; & uirgas, & carbones, quibus conficeretur pe-

ius, quibusdam ait uideri esse in penu. Ex ijs autem,
 que promeritalia, & usuaria in lectis hisdem essent:
 ea sola esse penoris putat, que sine usu annuo.

Quid differat morbus, & uitium, & quam uim
 habeant uocabula ista in edicto ædilium, & an eunus
 thus, & steriles mulieres redhiberi possint, diuersæq;
 super ea re sententiæ. Caput II.

IN edicto ædilium curulum, qua parte de
 manapijs uendundis cautum est: scriptum
 sic fuit. titulus seruorum singulorū, ut scri-
 ptus sit curato, ita uti intelligi recte possit, quid mor-
 i uitiq; cuiq; sit. Quis fugitiuus erro'ue sit. Noxa
 e solutus non sit. Præterea quasierunt iureconsulti
 ceteres, quid manapiū morbosum, quid ue uitiosum
 esse dicerent. Quātumq; morbus a' uitio differ-
 et. Cælius Sabinus in libro, quem de edicto ædiliū
 curuliū composuit: Labeonem refert, quid esset mor-
 us hisce uerbis definisse. Morbus est habitus cu-
 usq; corporis contra naturam, qui usum eius facit de-
 riorem. Sed morbum aliās in toto corpore accidere
 uat, aliās in parte corporis Totius corporis morbum
 se, ueluti phlogis, aut febris. Partis autem ueluti
 tæta, aut pedis debilitas. Balbus autem inquit, &
 typhus uitiosi magis quam morbofi sunt, & e-
 uas mordax, aut calatro, uitiosus, non morbo-
 s. Sed cui morbus est, is etiam uitiosus est. Neq;
 tamen contra fit. Potest qui uitiosus est, non mor-
 fos esse. Quamobrem cum de homine morbo-

so ageretur, nequaquam inquit, ita diceretur, quando
 ob id vitium minoris erit. De eunuchis quidem quaes-
 situm est, an contra edictum aedilium uideretur ue-
 nudatus, si ignorasset emptor eum eunuchum esse.
 Labeonem respondisse aiunt, redhiberi posse quasi
 morbosum. Sues autem faeminas si steriles essent, et
 uenum issent, ex edicto aedilium posse agi Labeonem
 scripsisse. De sterile autem muliere, si natua sterilita-
 te sit: Trebatium contra Labeonem respondisse di-
 citur: nam cum redhiberi eam Labeo, quasi minus sa-
 nam putasset: necesse autem Trebatium ex edicto ap-
 posuisse, si ea mulier a principio genitali in sterilita-
 te esset. At si ualētudo eius offēdisset: ex q; ea uitium
 factum esset: ut concipere fœtus non posset: tum sanam
 non uideri, et esse in causa redhibitionis. De Myope
 quoq; qui luscitiosus latine appellatur, et πρι' ρωδου
 dissensum est. Alij enim redhiberi omnino debere,
 alij contra, nisi id uitium morbo contractum esset.
 Eum uero, cui dens deesset: Seruius redhiberi posse
 respondit. Labeo in causa esse redhibendi, negauit.
 Nam et magna inquit, pars dente aliquo carent.
 Neq; eo magis pleriq; homines morbofi sunt. Et ab-
 surdum admodum est dicere, non sanos nasci homi-
 nes, quoniam cum infantibus non simul dentes gignū-
 tur. Non pretereundum est, id quoq; in libris uete-
 rum iuris peritorum scriptum esse, morbum, et ui-
 tium distare. Quod uitium perpetuum, morbus, cū
 accessu, discessuq; sit. Sed hoc si ita est, neq; cæcus,
 neq; eunuchus morbus est, contra Labeonis, quā su-
 pra dixi, sententiam. Verba Massurij Sabini appo-
 sui, ex

shi, ex libro iuris civilis secundo. Furiosus mē-
tus'ue, cui'ue quod membrum lacerum, laesumq; est,
aut obest, quo ipse minus aptus sit, morboſi sunt. Qui
non longe uidet, tam sanus est, quam qui tardius cur-
rit.

Quod nulle fuerint rei uxorię actiones in urbe
Roma ante Carbilianum diuortium, atq; inibi quid
it proprie pellex, quęq; eius uocabuli ratio sit.

Caput III.

Emorie traditum est. D fere' annis post Ro-
mam conditā nullas rei uxorię neq; actio-
nes, neq; cautiones in urbe Roma, aut in
atio fuisse, quia profecto nihil desiderabantur, nul-
s etiā tunc matrimonij diuertentibus. Seruius quoq;
ulpius in libro, quem composuit de dotibus, Tum-
tum cautiones rei uxorię necessarias esse uisus
ripſit. cum Sp. Carbilus, cui Ruga cognomentum
uit, uir nobilis diuortium cum uxore fecit: quia li-
er ex ea, corporis uitio non gigneretur, anno ur-
is conditę quingentesimo uicesimo tertio, M. Atilio
Valerio COSS. Atq; is Carbilus traditur uxo-
rem, quam dimisit, egregie dilexisse, charissimamq;
oriam eius gratia habuisse: & iuris iurandi reli-
onem animo, atq; amori pręuertisse: quod iurare
CENS. coactus erat, uxorem se liberorum queren-
rum gratia habiturum. Pellicem autem appella-
m, probrosamq; habitam, quę iuncta, consuetaq;
ſit cum eo, in iuris manu, mancipiq; alia matrim-
onij causa fore: hac antiquissima lege ostenditur,
iam Numę regis fuisse accepimus. Pellex eadem

Iunonis non tangito. Si tangit, Iunoni crinibus dimissis agnum foeminam caedito. Pellex autem quasi *πάλλαξ*, idest quasi *παλλακίς*. ut pleraq; alia, ita hoc quoq; uocabulum de graeco flexum est.

Quid Seruius Sulpitius in libro, qui est de dotibus, scripserit de iure, atq; more ueterum sponsaliorum.

Caput

IIII.

Sponsalia in ea parte Italiae, quae Latium appellatur, hoc more, atq; iure solita fieri scripsit Seruius Sulpitius in libro, quem scripsit de dotibus. Qui uxorem inquit, ducturus erat, ab eo, unde ducenda erat stipulabatur eam in matrimonium ductum iri. qui daturus erat: itidem spondebat. Is contractus stipulationum, sponsionumq; dicebatur sponsalia. Tunc quae promissa erat, sponsa appellabatur: qui sponso daturus erat, sponsus. Sed si post eas stipulationes uxor non dabatur, aut non ducebatur: qui stipulabatur ex sponsu agebat: Iudices cognoscebant. Iudex quam ob rem data, acceptaue non esset uxor, quaerebat. Si nihil iustae causae uidebatur: litem pecunia aestimabat. Quantiq; interfuerat eam uxorem accipi: aut dari eum, qui sponso daturus erat, aut qui stipulatus erat: condempnabat. Hoc ius sponsaliorum obseruatum dicit Seruius ad id tempus, quo ciuitas uniuerso Latio lege iulia data est. Haec eadem Neratius scripsit in libro, quem de nuptiis composuit.

Historia narrata de perfidia aruspicum hermsi

rum,

nam, quodq; ob eam rem uersus hic à pueris Romæ.
 arbe tota cantatus est. Malum consilium consultori pessimum est.

Cap. V.

Statua Romæ in comitio posita Horatij Con-
 ciliis fortissimi uiri de cælo tacta est. Ob
 id fulgur piaculis luendum aruſices ex
 teturria acuti inimico, atque hostili in populum Ro-
 manum animo, instituerant eam rem conerarijs rcli-
 tionibus procurare. Atq; illam statuam suaserunt in
 inferiorem locum perperam transponi: quem sol op-
 ostu circumundiq; aliarum ædium nunquam il-
 lustraret. Quod cum ita fieri persuasissent: de latid
 d populum proditiq; sunt. Et cum de perfidia cona-
 ssi essent: necati sunt. Constiti q; eam statuam per-
 ide, ut ueræ rationes post comperta mouebant: in
 cum editum subducendam. Atq; ita in arca Vulcæ
 i sublimiori loco statuendam. Ex qua res bene Er-
 roſ, etc Rei processit. Tunc igner quod in Heiruscos
 rufficit male consulentis animaduersum, uindicta-
 m q; fuerat uersus hic scite factus, cantatusq; esse
 ueris ueræ tota ferunt.

Malum consilium consultori pessimum est.

Historia de aruſicibus, ac de uersu isto senario scri-
 ptæ est in annalibus maximus libro. xi. Et in Verrij
 scii libro primo reru memoria dignatum. Videntur
 it hic uersus de græco illo Hesiodi uersu expressus.
 ἢ κακὸν βυλὸν τῆ βυλαίωσσι κακίστην.

Verba ueteris senatus consulti ista, quo Decretum
 hostijs maioribus expiandum, q in sacratio hastæ

A. GEL.

martiae mouissent. Atq; ibi enarratum, quid sint hostiae succidaneae. Quid item tempora praecidanea. Et quod Capito Attius ferias quasdam praecidaneas appellauit.

Caput

VI.

T terram mouisse nuntiari solet, eaq; res procuratur: ita in ueteribus memorijs scriptum legimus, nuntiatum esse senatui in sacratio, in regia hastas martias mouisse. Eius rei causa senatus non factum est M. Ant. Au. Posthu. C O S S. eiusq; exemplum hoc est. Quod C. Iulius. L. filius Ponti nuntiauit in sacratio, in regia hastas martias mouisse, D. E. R. I. C. ut M. Ant. con. hostijs maioribus Ioui, & Marti procuraret: quod & ceteris dijs, quibus uideretur placandis, uti procurasset, satis habendum censuerunt. Siquid succidaneis opus esset, Robigus accederet. Quod succidaneas hostias senatus appellauit: queri solet, quid uerbum id significet. In Plauti quoq; comedia, quae Epidicus inscripta est: super eodem ipso uerbo requiri audio in his uersibus.

- Men' piacularem oportet fieri ob stultitiam tuam,
 ut meum tergum stultitiae tuae subdas succidaneum?
 Succidaneae autem hostiae dicuntur e litera per more compositi uocabuli in, i, literam commutata. Nam quae si succidaneae appellatae: quoniam si primis hostijs litatum non erat: aliae post easdem ductae hostiae caedebantur: quae, quasi prioribus iam caesis, luendi piaculi gratia subdebantur, & succidebant. ob id succidaneae nominatae litera, i, scilicet tractum pronuntianta. Audio

Audio enim quosdam eam literã in hac uoce bary
 tre trripere. Eadem autem ratione uerbi præcida
 nea quoq; hostiæ dicuntur, quæ ante sacrificia solen-
 nia pridie caduntur. Porcæ etiam præcidancæ appel-
 lantur, quæ piaculi gratia, ante fruges nouas fieri cœ-
 ritas immolari Cereceri mos fuit, si qui familiam sui-
 uam aut non purgauerant, aut aliter cã rem, quã
 portuerat, protraxerant. Sed porcã, & hostias
 quasdam præcidancas, sicuti dixi, appellari uulgo
 notum est. Férias præcidancas dici, id, opinor, a' uul-
 go remotum est, propterea uerba Aitri Capitonis ex
 quinto librorum, quos de pontificio iure composuit,
 scripsi. ibi Cornucario PONT. MAX. ferie præcida-
 nee in atrum diem inauguratæ sunt. Collegium de
 reuit, non habendum religioni, quin eo die ferie præ-
 cidancæ essent.

De epistola Valerij Probi grammatici ad Marcellum
 scripta, super accentu nominum quorundã pu-
 nicorum. Caput VII.

Alerius Probus grammaticus inter suam
 ætatem præstanti scientia fuit. Is Annibã-
 lem, & Asdrubãlem, & Hannibãrem,
 pronuntiabat, ut penultimam circumflecteret, ut
 est epistola eius scripta ad Marcellum: in qua Plau-
 um, & Ennium, multosq; alios ueteres eo modo pro-
 nuntiasse affirmat. Solius tamen Ennij uersum unũ
 ponit ex libro, qui Scipio inscribitur. Eũ uersum qua-
 ltrato numero, factum subieciimus, in quo nisi tertia

Syllaba de Annibalis nomine circumflexe ponatur:
 numerus claudus est. Versus Ennii, quæ dixit, ita est.
 Qui propter Annibalis cognomen considerant.

Quid C. Fabritius de Cornelio Rufino homine
 avaro dixerit. Quem, cum odisset, inimicusque esset,
 designandum tamen curavit.

Caput

VIII.

Fabritius Lucinus magna gloria uir, ma-
 gnisque rebus gestis fuit. P. Cornelius Rufi-
 nus manu quidem strenuus, et bellator bo-
 nus, militarique disciplina peritus admodum fuit. Sed
 furax homo, et auaritia acri erat. Hunc Fabritius
 non probabat, neque amicum utebatur. Osusque eum mo-
 rum causa fuit. Sed cum temporibus reip. difficilli-
 mis COSS. creandi forent, et is Rufinus peteret
 consulatum, competitorisque eius essent imbelles qui-
 dem, et futiles: summa ope adnixus est Fabritius, uti
 Rufino consulatus deferretur. Eam rem plerisque ad-
 mirantibus, quod hominem auarum, cui esset inimi-
 cissimus, creari COS. peteret: quem hostiliter oderat.
 Fabritius inquit, nihil est, quod miremini, si malui
 compilari, quam uenire. Hunc Rufinum postea bis
 consulatu, et dictatura functum CENS. Fabritius se-
 natu mouit ob luxurie notam, quod decem pondo tra-
 genti factitaret. Id autem quod supra scripsi, Fabriti-
 um de Cor. Rufino, ita in pleraque historia scriptum
 est dixisse. M. Cicero, non alijs a Fabritio, sed ipsi Ru-
 fino gratias agenti, quod eius gratiam dedignatus
 non esset,

non esse, dictum esse refert in lib. ij. de oratore. Verba Cicronis hæc sunt. Arguta etiã significatio est, cum parua re & sepe uerbo, res obscura, & latens illustratur ut cum C. Fabritio P. Cornelius homo (ut existimatur) auarius, & furax, sed egregie fortis, & bonus imperator gratias ageret: quod se homo inimicus consulem fecisset, bello præsertim magno & graui: nihil est quo mihi gratias agas inquit, si malui ompilari, quam uenire.

Quid significet proprie religiosus, Et in qua diuerticula significatio istius uocabuli flexa sit. Et uerba Nigidij Figuli ex commentarijs eius super ea resumpta.

Caput IX.

Nigidius Figulus homo (ut ego arbitror) iuxta M. Varronem doctissimus, in undecimo commentariorum grammaticorum uersum ex antiquo carmine refert memoria hercle dignum.

Religentem esse oportet, religiosum nefas.
Cuius autem id carmen sit, non scribit. Atque in eodem loco Nigidius, hoc inquit inclinamentum semper uiusmodi uerborum, ut uinosus, mulicrosus, religiosus, uimosus signat copiam quandam immodicam rei super qua dicitur: quo circa re. igrosus is appellabatur, qui nimis & supersumosa religione sese illiguerat. Ea q; res uino assignabatur. sed præter ista, quæ Nigidius dicit alio quodam diuerticulo significationis, religiosus pro casto, atque obseruanti, prohibentiq; sese artis legibus, finibusq; dici cæptus:

Simili autem modo, illa quoque uocabula ab eadem profecta origine, diuersum significare uidentur, religiosi dies, & religiosa delubra. Religiosi enim dies dicuntur tristi omine infames, impeditique, in quibus & res diuinas facere, & rem quampiam nouam exordiri temperandum est: quos multitudo imperitorum prauae, & perperam uicistas appellant. Itaque Marcus Cicero in lib. epistolarum. IX. Ad Atticum: maiores inquit, nostri funestorem diem esse uoluerunt allicensis pugnae, quam urbis captae, quod hoc malum ex illo. Itaque alter religiosus etiam nunc dies, alter in uulgo ignotus. Idem tamen M. T. in oratione de accusatore constituendo, religiosa delubra dicit, non ominosa, nec tristia, sed maiestatis, uenerationisque plena. Masurius autem Sabinus in commentarijs, quos de indigenis composuit: religiosum inquit est, quod propter sanctitatem aliquam remotum, ac sepositum a nobis est. Verbum a relinquendo dictum, tanquam ceremoniae a carendo. Secundum hanc Sabini interpretationem templa quidem, ac delubra, quia horum cumulas in uituperationem non cadit, ut illorum, quorum laus immodesta est, quae non uulgo, ac temere, sed cum castitate, cerimoniaque aduanda, & reuerenda, & reformidanda sunt, magis quam in uulganda. Sed dies religiosi dicti, quos ex contraria causa propter omnis diritatem relinquimus. Icarco ait Terentius in eunu.

- » Tum quod dem, recte est.
 - » Nam nihil esse mihi religio est dicere.
- Quod si (ut ait Nigidius) omnia istiusmodi inclinamenta,

ientia, nimium, ac præter modum significant; et ita
 circa in culpas cadunt, ut uinosus, mulierosus, uerbosus,
 morosus, famosus, cur ingeniosus, & formosus,
 & officiosus, & speciosus, quæ pariter ingenio, et for-
 ma, & officio inclinata sunt: cur etiam disciplina-
 sus, consiliosus, uictoriosus, quæ M. Cato ita affigura-
 uit: cur item facundiosa, quod Sempronius Asellio
 XIII. rerum gestarum ita scripsit: Facta sua spe-
 ctare oportere, dicta non, si mirus facundiosa essent:
 ut inquam ista omnia, nunquam in culpam, sed in
 laudem diuinitur? quæquam hæc quoque incrementum
 sui nimium demonstrant. An propterea, quia illis
 quidem, quæ supra posui, adhibendus est modus qui
 tam necessarius? Nam & gratia, si nimia, atque im-
 modica, & mors, si multi, atque uarij, & uerba, si per-
 uetusa, atque infinita, & obtundentia, & fama, si ma-
 gna, & iniqua, & inuidiosa sit: neque laudabilia,
 nec utilia sunt. Ingenium autem, & officium, & for-
 ma, & disciplina, & consilium, & uictoria, & fa-
 cundia, sicut ipse uirtutum amplitudines nullis finibus
 cohibentur: sed quanto maiora, auctioraque sunt:
 nam tanto laudatiora sunt.

Quid obseruationi de ordine rogandarum sententiarum
 in senatu, iurgiorumque in senatu C. Cæsaris
 consulis, & M. Catonis diem dicendo eximentis.

Caput X.

Næ legem, quæ nunc de senatu habendo ob-
 seruatur ordo rogandi sententias uariis fuit.
 Alias primus rogabatur, qui a CENS.

princeps in senatum lectus fuerat. Aliis qui designati COSS. erant. Quidam e' COSS. studio aut necessitudine aliqua adducti, quem ius uisum erat, honoris gratia extra ordinem sententiam primum rogabant. Observatum tamen est, cum extra ordinem fieret: nequis quenquam ex alio quam ex consulari loco sententiam primum rogaret. C. Cæsar in consulatu, quem cum M. Bibulo gessit, quatuor solos extra ordinem rogasse sententiam dicitur. Ex ijs quatuor principem rogabat M. Crassum. Sed postquam filiam Cn. Pompeio desponderat: primum coepit Pompeium rogare. Eius rei rationem reddidisse eum senatui Tiro Tullius M. Ciceronis libertus refert. itaq; se ex patrono suo audisse scribit. Id ipsum Capito Atticus in libro, quem de officio senatorio composuit, scriptum reliquit. In eodem libro Capitonis, id quoq; scriptum est. C. inquit Cæsar consul M. Catonem sententiam rogauit. Cato, rem, quam consulebatur, quoniam non e' rep. uidebatur: per se non nolebat. Eius rei gratia ducentæ longa oratione utebatur. Eximebatq; dicendo diem. Erat enim ius senatori, ut sententiam rogatus, diceret ante quicquid uellet, alius rei, & quoad uellet. Cæsar COS. uictorem uocauit. Eumq; cum finem non faceret: prehendi loquentem, & in carcerem duci iussit. Senatus consurrexit, & prosequeretur Catonem in carcerem. Hac inquit, inuidia facta, Cæsar destitit: & mitti Catonem iussit.

Quæ, qualiaq; sint, quæ Aristoxenus, quasi magis comperta de Pythagora memoria commendauit;

Et quae item Plutarchus in eundem modum de eodem Pythagora scripsit. Cap. XI.

Vino uetus fassa occupauit, Et conualuit
 Pythagoram philosophum non esitauisse
 ex animalibus. Item abstinuisse fabulo,
 quem κύναιος γρῆσι appellant. Ex hac opinione Cal-
 limachus poeta scripsit.

καὶ κύναιος ἀπὸ χείρας ἔχει ἀνιόντων ἑλθῶν
 ἀδύω πρὸς αὐτὸν ὡς ἐκείνου κύναιος.

Ex eadem item opinione M. Cic. in lib. de diuina-
 tione primo, haec uerba posuit. Iubet igitur Pla-
 to sic ad somnum proficisci corporibus affectis, ut ni-
 hil sit, quod errorem animis, perturbationemq; affe-
 rat. Ex quo etiam Pythagoreis interdictum puta-
 tur, ne faba uiscerentur: quae res habet inflationem
 magnam. Is cibus tranquillitatem mentis queren-
 tibus constat esse contrarius. Haec quidem M.
 Cic. Sed Aristoxenus musicus uir literarum uete-
 rum diligentissimus, Aristotelis philosophi auditor,
 in libro, quem de Pythagora reliquit: nullo sepius
 legumento Pythagoram dicit usum, quam fabis, quo-
 niam u. cibus Et subduceret sensum alium, Et leui-
 garet. Verba ista Aristoxeni subscripsi.

τοθαγόρας δὲ τῶν ὀσφίωτῶν μάλιστα τῶν κύναιος ἔδοκι-
 μασε λίαν κινητικὸν γὰρ εἶναι, καὶ διαφορητικόν.
 Πρὸ καὶ μάλιστα κέχρηται αὐτῷ. Porcibus quoq;
 musculus, Et haedis tenetioribus uiscitasse idem
 Aristoxenus refert. Quam rem uident cognouisse
 ex Xenophilo pythagorico familiari suo, et ex
 quibusdam alijs natu maioribus, qui ab etate Py-
 thagora, haud uulgam abstrant. Ac de Animalibus

Alexis etiam poeta in comœdia, quæ Pythagoræ uita inscribitur: docet. Videtur autem de κνάμω, non estitatio causam erroris fuisse, quia in Empedoclis carmine, qui disciplinas Pythagoræ secutus est, uersus hic inuenitur.

δειλοί πάνθειλοι κνάμων ἀπό χῆρας ἐλεύθαι.

Opinati enim sunt pleriq; κνάμων legumentum à vulgo dici. Sed qui diligentius scituſq; carmina Empedoclis arbitrati sunt, κνάμω hoc loco testiculos significare di.unt. Eosq; more Pythagoræ operte, atq; symbolice κνάμω appellatos, quo sunt ἴς τὸ κνέειν δεινοί. καὶ αἴτιοι τοῦ κνέειν.

Itaque in Empedocli uersu isto non à fabulo edendo, sed à rei ueneræ proluuo uoluisse homines deducere. Plutarchus quoq; homo in disciplinis graui authoritate in primo librorū, quos de Homero composuit: Aristotelem philosophum scripsit, eadem ipsa de Pythagoricis scripsisse, quod non abstinerunt edundis animalibus, nisi pauca carne quadam. Verba ipsa Plutarchi (quoni. in res inopinata est) subscripsi. ἀριστοτέλης δέ, μήτρας. καὶ καρδίας, καὶ ἀκαλύφης. καὶ τοιούτων ἄλλων ἀπέχεσθαι φησι τὸ πυθαγορικόν. χρῆσθαι δὲ τοῖς ἄλλοις. ἀκαλύφης autem est animal maximum: quod urtica appellatur: sed et piscibus nonnullis abstineret Pythagoricus Plutarchus in symposiacis dicit. Pythagorā uero ipsum, sicut celebre est, Euphorbum primo se fuisse dictitasse. ita hæc remotiora sunt ijs, quæ Clearchus, et Diocæarchus memoriæ tradiderunt, fuisse eū post Pyrandrum, deinde Callideam, deinde feminam pul-

ebra facie meretricem, cui nomen fuerit Alca. . .

Nota & animaduersiones censoriae in ueteribus
monimentis reperta memoria dignae. Cap. XII.

Iquis agrum suum passus fuerat sordescere, eūq; indiligenter curabat, ac neq; arauerat, neq; purgauerat: siue quis arborem suam, uincamq; habuerat derelictam: non id sine poena fuit. Sed erat opus censorium. Censuresq; ararium faciebant. Item si quis equus Romanus equum habere grauentum, aut parum nitidum uisus erat: impolitiae notabatur. Id uerbum significat, quasi tu lias incuria. Cuius rei utriusq; auctoritates sunt, & Cato id sepe numero attestatus est.

Quod incantiones quaedam tibiarum certo modo
icta ischiacis mederi possunt. Cap. XIII.

Reditum hoc a plerisque est, & memoria
mandatum, ischiadici cum maxime dolent,
tum si modulis lenibus tibiā inaniat,
tūm dolores. Ego nuper in lib. Theophrasti sciti
um inueni, uiperarum morsibus tibiā inaniat, mo-
lateq; adhiberi mederi. Refert & Democriti li-
t, qui inscribitur περί λειμών ή λογιών κατώτ.
i quo docet plurimum hominum morsibus medici-
um fuisse incantiones tibiarum. Tanta propterea est
finitas corporibus hominum, mentibusq; & pro-
terea quoq; uitijs, aut medelis animorum, et corporum.

A. GEL:

Narratur historia de Hostilio Mancino ædili, & Manulia meretrice. Verbaq; decreti tribunorum, ad quos a Manulia provocatum est. Cap. XIII.

Um librum. VIII. Attei Capitonis collatorum legeremus, qui inscriptus est de iudicijs publicis, decretum tribunorum visum est græuitatis antiquæ plenum, propterea id meminimus. Idq; ob hanc causam, & in hanc sententiã scriptum est. A. Hostilius Mancinus ædilis curulis fuit. Is Manulie meretrici diem ad populum dixit: quod de ambulacro eius noctu lapide ictus esset. Vulnusq; ex eo lapide ostendebat. Manulia ad tribus ple. provocavit. Apud eos dixit, Comsatorem Mancinum ad ædes suas uenisse. Eũ sibi recipere non fuisse, in æde sua. Sed cum uir irumperet, lapidibus de pulsum. Tribuni decreuerunt ædilem ex eo loco iure deiectum: quo eum uenire cum coronario non decessit. Propterea ne cum populo ædilis ageret, intercesserunt.

Defensa a culpa sententia ex historia Sallustij, quæ inimici eius cum insectatione maligne reprehenderunt. Caput XV.

Legantia orationis Sallustij, uerborumq; firmitas, & nouandi studiũ cum multa protinus inuidia fuit. Multaq; non mediocri ingenio uiri conati sunt reprehendere pleraq;, & obrectare. In quibus plura inscite, aut maligne uellunt.

tant. Nonnulla tamen uideri possunt non indigna re-
 prehensione. Quale illud in Catilinæ historia reper-
 tum est quod habeat eam speciem, quasi parum at-
 tente dictum. Verba Sallustij hæc sunt. At mihi
 quidem, tametsi haud quaquam par gloria sequatur
 scriptorem, & authorem rerum: tamen in primis
 arduum uidentur res gestas scribere. Primum, quod
 facta dictis exæquanda sunt. Deinde quod pleriq;
 pro dictis reprehendunt, maleuolentia, & inuidia
 facta putant. Vbi de magna uirtute, atq; gloria bo-
 norum memores, quæ sibi quisq; facilia factu putat:
 equo animo accipit. Supra, ueluti facta pro falsis du-
 cit. Proposuit inquit dicturum causas, quamob-
 rem uideatur esse arduum res gestas scribere, atque
 si non primū causam, sed querelas dicit. Non enim
 causa uideri debet, aut historie opus arduum sit: qd
 qui legunt aut inique interpretantur quæ scriptæ
 sunt aut uera esse non credant. Obnoxiam quippe,
 & obiectam falsis existimationibus eam rem dicen-
 am, magis aiunt quā arduum, quia quod arduum
 est, sui operis difficultate est arduum non opinionis
 alienæ erroribus. Hæc illi maleuoli reprehēsores di-
 cunt. Sed arduum Sallustius non pro difficili tan-
 tum, sed pro eo quoq; ponit, quod greci ἀξαρῆς,
 ut ἀξαρῆς appellant: quod est cum difficile, tum
 molestum quoq; & incommodum, & intractabile.
 uerborum significatio, a sententia Sallu-
 ij superscripta non abhorret.

De uocabulis quibusdam à Varrone, & Nigidio
 contra quotidiani sermonis consuetudinem declinat-
 is. Atq; inibi in id genus quædam cum exemplis ue-
 terum relata. Caput XVI.

Ar. Varronem, & P. Nigidium uiros Ro-
 mani generis doctissimos comperimus, non
 aliter locutos esse, & scripsisse, quàm sena-
 tus, & domus, & fluctus, qui est patrius casus ab
 eo, quod est senatus domus, & fluctus. huic senatui,
 domui, fluctui. Cæteraq; his consimilia pariter dixi-
 se. Terentiij quoq; comici uersus in libris ueteribus ite-
 dem scriptus est.

» Eius anuis opinor causa, quæ est mortua.

Hanc eorum authoritatem quidam e' ueteribus grã-
 maticis ratione etiam firmare uoluerunt: quod omnis
 datiuus singularis litera finitus i, si non similis est ge-
 nitiui singularis, s' litera addita, genituum singula-
 rem facit: ut patri patris, duci ducis, cædi cædis. Cum
 igitur inquirunt, in casu dandi huic senatui dicamus:
 genituum ex eo singularis senatus est, & non sena-
 tus. Sed non omnes concedunt in casu datiuo senatui
 magis dicendum, quã senatu. sicut Lucilius in eodem
 casu, uictu & anu dicit, non uictui, & anui, in hi-
 sce uersibus.

» Quod sumptu, atq; epulas uictu præponis honesto.

» Et alio in loco. Anu noceo inquit.

Virg. quoq; in casu dandi aspectu dicit, nõ aspectui.

» Teq; aspectu ne sultrahere nostro. Et in Geor.

» Quod nec concubitu indulgent.

C. etiam

Et etiam Casar grauis author linguae latinae, in Antiquitate. Vnius inquit, arrogantiae, superbiaeque, dominaturque. Itē in Dolabella actionis illibustri, quorum in aedibus, fanisque posita, et honori erant, et ornata. In libris quoque analogis omnia istiusmodi in littera dicenda censet.

De natura quarundam particularum, quae praesentis uerbis intendi, atque produci barbare, atque in scilicet uidentur. exemplis rationibusque plusculis disceptatum.

Caput XVII.

Valij ex undecimo uersus sunt. (Lus

Scipidae magno improbus obijciebat asel
Lustru, illo censore, malum infelixque fuisse.

obijciebat o littera producta multos legere audio.

Itaque eo facere dicunt, ut ratio numeri salua sit.

dem infra, Etiam

conijcere in uersus dictum praconis uolebam

raij. In hac quoque prima uerbi praepositione, ob
ndem causam produciunt. Item quintodecimo.

obijcit hinc humilem, et suffragans posteriorem.
obijcit u littera longa legunt: quia primam syllabam
uem esse in uersu heroico non conuenit. Item ad
d Plautum in Epidico cum syllabam productam
muntant.

ge nunc iam ornate Epidice, et pallium in col-
m conijce.

aud Virgilium quoque subijcit uerbum productum
risque audio. Item Parnasia laurus,
rta sub ingenti matris se subijcit umbra.

k

Sed neq; ob, neq; sub præpositio producendi habent naturam: neq; item con. nisi cum eam litera sequuntur, quæ in uerbis constituit, & conficit, secundum eam primæ sunt: uel cum eliditur ex eam litera, sicut Salustius. Fœnoribus inquit, cœpertus. In iis autem, quæ supra posui: & metrum esse integrum potest, & præpositiones istæ possunt non barbare protendi. Secunda enim litera in his uerbis pro diuina non per uisum scribenda est. Nam uerbum istud, cui sunt prædictæ particule præpositæ sunt: non iat, sed iato, & præteritum non iat, sed ieat. Idq; ubi compositum est: ex, a, litera in, i, mutatur. Sicut fit in uerbis insilio, & incipio, atq; ita uim consonantis capio. Et ita uo ea syllaba productius, latiusq; paulo pronuntiatz priorem syllabam breuem esse non fatetur, sed reddat eam postea longam. Proptereaq; & numerus in uersu, & ratio in pronuntiatione manet. Hæc, quæ diximus, et etiam conducent, ut quod apud Virgilium in VI. postum inuenimus,

- Erripe me his iniecte maliciæ tu mihi terram
 Inijce. Sic esse iniyce, ut supra dixi, & scribendum & legendum sciamus. Nisi quis tam indocilis est, ut in hec quoq; uerbo, in præpositionem matris sua protendat. Querimus igitur in obiectibus, o, litera qua ratione intendatur, cum id uocabulum factum sit a uerbo obijco, & nequaquam simile sit: quod a uerbo moueo motus, o, litera longa dicitur. E quidem uerbi Sulpitium Apellinarem uerbum præsentem litterarum scientia, obiectus, & obiectus, o, litera correpta dicere. In Virgilio quoq; sic eum legere.

Quo

Qua in maria alta nuntiant.
 Objabur ruptis. Sed ita, ut diximus, i, literam,
 ue in uocabulo quoq; genuina esse debet paulo ube-
 rius, largiusq; pronuntiabat. Congruens igitur est,
 e subijctis etiam, quod perinde ut obijctes compositum
 n, u, litera breui dici oporteat. Ennius in tragoedia,
 ue Achilles inscribitur, subijctes pro aere alto ponit:
 ai caelo subiectus est, in his uersibus.
 rge deum sublimes subijctes, humidus
 nde oritur imber, sonitu seuo, & strepitu:
 etrosq; omnes tamen legere audis, u, litera produ-
 x. Id ipsum autem uerbum M. Cato sub alia prae-
 sitione dicit in oratione, quam de consulatu suo
 abuit. Ita hoc inquit, feri uentus ad priorem py-
 nenum, quos proiecit in altum. Et Pacuuius item
 i Anchise,
 i promontorium, cuius lingua in altum proiecit.

De Africano sumpta quaedam ex an-
 tiquis memoratu dignissima. Cap. XVIII.

Cipio Africanus antiquior, quanta uirtu-
 tum gloria praestiterit, & quam fuerit al-
 tus animo, atq; magnificus, & qua sui
 conscientia subnixus, pluribus rebus, que dixerit,
 & q; fecerit, declaratum est. Ex quibus sunt haec
 o exempla eius fiduae, ac exuperantiae ingentis.
 in M. Neuius trib. ple. accusaret eum ad popu-
 m, dicitq; accepisse a Rege Antiocho pecuniam,
 conditionibus gratiosis, & mollibus pax cum
 , Po. Ro. nomine fieret. Et quaedam item alia

crimini daret, indigna tali uird. tum Scipio pau-
 ca prefatus, quæ dignitas uitæ suæ, atq; gloria postu-
 labat: memoria inquit, quirites repeto diem esse ho-
 diernum, quo Annibalem pœnum imperio nostro ini-
 missimum magno prælio uici in terra Africa, pa-
 cemq; & uictoriam uobis peperit insperabilem. Nô
 igitur sumus a uersum deos ingrati, & censeo relin-
 quamus nebulonem hunc, eamúsq; nunc protinus Iou-
 ui OPT. MAX. gratulatum. Id cum dixisset, auer-
 tit, & ire in capitolium cœpit. Tunc concio uniuersa,
 quæ ad sententiam de Scipione ferendam conuene-
 rat: relicto tribuno, Scipionem in capitolium comita-
 ta, atq; inde ad ædes eius cum lætitia, & gratulatio-
 ne solèni profecuta est. Fertur etiam oratio, quæ ui-
 detur eo die habitæ à Scipione: & qui dicunt eam
 non ueram, non eunt inficias, qu' n hæc quidem uer-
 ba fuerint, quæ dixi, Scipionis. Item aliud est factum
 eius præclarum. Petilij quidam trib. pleb. a. M. ut
 aiunt; Catone inimico Scipionis comparati in cū, atq;
 immitti desiderabant in senatu instantissime, ut pec-
 unia antiochena prædæq; , quæ in eo bello capta
 erat: rationem redderet. Fuerat enim L. Scipioni
 Asiatico fratri suo imperatori in ea prouincia legatus.
 Ibi Scipio exurgit, & prolato e' sinu toze libro, ra-
 tiones in eo scriptas esse dixit omnis pecunie, omnisq;
 prædæ. Illa tum ut palam recitarentur, & ad era-
 rium deferretur. Sed enim id iam non faciam inquit,
 nec me ipse afficiam contumelia. Eumq; librum sta-
 tim discidit suis manibus, & concerpfit, ægre passus;
 quod cui salus imperij, ac reip. accepta ferri de-
 beret.

beret: ab eo ratione pecunie prædantiæ posceretur

Quid M. Varro in logistorico scripserit, de modo
rando victu puorum impubium. Cap. XIX.

Ueros impuberes compertum est: si pluri-
mo cibo, nimioq; somno uterentur: hebetio-
res fieri. aduertimusq; hinc elici tarditatem.
corporea eorum improcera fieri, minusq; adolesce-
re. Idem pleriq; alij medicorum, philosophorumq;
M. Varro in logistorico scripsit, quæ inscripta est
apis, aut de liberis educandis.

Notati a censoribus, qui audientibus ijs dixerunt
ea quædam intempestiuer: ac de eius nota delibe-
ratum, qui suterat forte apud eos oscitabundus.

Caput XX.

Inter censorias seueritates tria hæc exēpla
in litteris sunt castigatissime disciplina.

Vnum est huiusmodi. CENS. agebat de
coribus solenne ius iurandum. Verba erant ita con-
pta. Ut tu ex animi tui sententia uxorem habes?
Qui iurabat caullator quidam, & canicula, & ni-
is ridicularius fuit. Is locum esse sibi ioci dicendi ra-
s, cum ita, uti mos erat, CENS. dixisset, & tu ex ani-
i tui sententia uxorem habes? Habeo equidem in-
it, uxorem, sed non hercle ex animi tui sententia.
um CENS. eū, quod intempestiue lasciuisset: in ara
os renulit: causamq; hanc ioci scurrilis apud se di-
i subscripsit. Altera seueritas eiusdem sectæ, di-

disciplinaeque est. deliberatum est de nota eius, qui ad
 CENS. ab amico aduocatus est, et in iure stans, cla-
 re nimis et sonore oscitauit. atque inibi prope ut ple-
 deretur, fuit, tanquam illud indicium uage animi
 foret, et hallucinantis, et fluxae, atque aperte se-
 curitatis. Sed cum ille deierasset, inuissimum sese,
 ac repugnantem oscitatione uictum. tenuerique co ui-
 tio, quod obcedo appellatur, tum notae iam destina-
 tae exemptus est. P. Scipio Africanus Pauli filius,
 utranque historiam posuit in oratione, quam dixit in
 censura, cum ad maiorum mores populum horta-
 retur. Item aliud refert Sabinus Massurius in septi-
 mo memorabiliu seuerum factum. CENS. inquit. P. Scipio
 Nasica. et M. Pompilius, cum equitum censum
 agerent: equum nimis strigosum, et male habitum,
 sed equitem eius uberrimum, et habitissimum uide-
 runt. Et cur inquirunt ita est? ut tu sis, quam equus
 curator? Quoniam inquit, ego me curo, equum Stati-
 us meus seruus. Visum est parum reuerens esse re-
 sponsum, relatusque in aerarios, ut mos est. Statius au-
 tem seruile nomen fuit plerique apud ueteres serui co-
 nomine fuerunt. Caecilius quoque ille comœdiarum poe-
 ta inclutus seruus fuit, et propterea nomen habuit
 Statius. Sed postea uersum est quasi in cognomentum
 appellatusque Caecilius Statius.

V. LI GELLII NOCTIVM ATTICA
RVM COMMENTARII.
LIBER QVINTVS.

Quod Musonius philosophus reprehendit, impro-
bavitq; laudari philosophum differentem a nociferan-
tibus, & in laudando gestantibus. Cap. I.

Musonium philosophum solitum dicere
accipimus, cum philosophus inquit hor-
tatur, monet, suadet, obiurgat, aliud ue-
quid disciplinarum differit: tum qui audi-
unt, si de summo, et soluto pectore, obui-
as, vulgatasq; laudes effutunt, si clamitant etiam, si ge-
stunt, si noxam eius festiuitatibus, si modulus verbo-
rum, si quibusdam quasi frequentamentis orationis mo-
ventur, exagitantur, & gestunt, tum scias, & qd dicit,
& qui audit frustra esse: neq; illic philosophum loqui,
sed tibicinem caute. Anamus is inquit audiens philo-
sophum, quae dicuntur utilia, ac salubria sunt, quaeq;
& errorum atq; vitiorum medicinas ferunt, laxamen-
tum atq; otium prolixo, profuseq; laudandi non ha-
bet quisquis ille est, qui audit: nisi ille est plane de pidi-
tis, inter ipsam philosophi orationem, & perhorrescat
necesse est, & pudeat tacitus, & poeniteat, et gaudeat,
& admiretur, uarios adeo uultus, dissarilesq; sensus
perat, perinde, ut cum conscientiamq; eius affecerit,
uicariuq; animi partium aut syncretu, aut agratu
philosophi pertractatio. Praeterea dicebat magna lau-
dem no abesse ab admiratione. Admiratione autem,

quæ maxima est: non parere uerba, sed silentium. Icarco inquit, poetarum sapientissimus, auditores illos vlyssi labores suos illustrissime narrantis, ubi loquendi finis factus, non exultare, nec strepere, nec uociferari facit. sed consiluisse uniuersos, dicit, quasi attonitos, & obstupidos, delinimentis aurium ad origines usq; uocis permanantibus.

Super equo Alexandri Regis qui Bucephalas appellatus est. Caput II.

Quis Alexandri Regis & capite, & nomine Bucephalas fuit. Emptum Cares. scriptis talentis. XIII. & regi philippo donatum, æris nostri summa est HS. CCCXII. Super hoc equo dignum memoria uisum, quod ubi ornatus erat, armatusq; ad prælium, haud unquam inscendi sese ab alio nisi a rege passus sit. Id etiam de isto equo memoratum est: quod cum in eo insidens Alexander bella indico, & facinora faciens fortis, in hostium cuncum non satis sibi prouidens, immisisset: & niectisq; undiq; in Alexandrum telis uulneribus altis in cervice, atq; latere equus perfoctus est: moribundus tamen, ac prope iam exanguis e medijs hostibus regem uinacissimo cursu retulit. Atq; ubi eum extra tela extulerat: ilico concidit: & deinde iam supersitus securus, quasi cum sensus humani solatio expirauit. Tum Rex Alexander partæ eius belli uictoria oppidum in iisdem locis condidit: atq; ob equi honores Bucephalon appellauit.

Quæ causa, quodq; initium fuisse dicitur Protagoræ ad philosophiæ literas aduendi. Cap. III.

Protagoram

Protagoram uirum in studijs doctrinarum

egregium, cuius nomen Plato lib. suo illi in-
 clyto inscripsit, adolescentem a iure uictus
 querendi gratia in mercede missum. Vecturamq; one-
 rum corpore suo fictitauisse, quod genus graeci
 βασιλλοτας uocant. Latine baiulos appellamus. Is de
 proximo tunc Abderam oppidum, cuius popularis
 fuit: caudices ligni plurimos funiculo breui circunda-
 tos portabat. Tum forte Democritus ciuitatis eiusdem
 ius homo ante alios uirtutis, & philosophiae gra-
 tia uenerandus, cum egrederetur extra urbem: ui-
 let cum cum illo genere oneris tam impedito, ac tam
 inuicibili, facile, atq; expedite incedentem. Et prope ac-
 cedit, & iuncturam, posituramq; ligni scite, periteq;
 factam considerat. Petitq; ut paulum acquiescat.
 Quod ubi Protagoras, uti erat petitum fecit: atq; in-
 lem Democritus attriuum illum, & quasi orbem au-
 lium, breui uinculo comprehensum, ratione quadam,
 quasi geometricae librari, contineriq; animaduertit:
 interrogauit quis id lignum ita composuisset: & cum
 le a se compositum dixisset: desiderauit, uti solue-
 ret, ac de nouo in medium eundem allocaret. At post
 uam ille soluit, ac similiter composuit: tum Democri-
 ti animi aciem, solertiamq; hominis non docti de-
 straxit, ut Adoliscens inquit, cum ingenium bene-
 sciendi habeas: sunt maiora, melioraq;, quae facere
 uerum possis. Abduxitq; eum statim, seumq; ha-
 uit: & sumptum ministravit: & philosophias do-
 uit: & esse eum fecit, quantus postea fuit. Is tamen
 Protagoras insyncerus quidem philosophus, sed a-

errimus sophistarum fuit. Pecuniam quippe ingen-
 tem cum à discipulis acciperet annuam: polliceba-
 tur se id docere, qua nam uerborum industria cau-
 sa infirmior fieret fortior. Quam rem græce ita
 dicebat, τὸν ἄνω λόγον κρείων ποιῆν.

De uerbo duo C uicesimo, quod uulgo incogni-
 tum est: à uiris doctis multifariam in libris scri-
 ptum est. Caput IIII.

Pud sigillaria forte in libraria ego, C
 Julius Paulus poeta uir memoria nostra
 doctissimus, confederamus: atq; ibi expositi
 erant Fabij annales bonæ, atq; synceræ uetustatis
 libri, quos uenditor sine mendis esse contendebat.
 grammaticus autem quispiam è nobilioribus abem-
 ptore ad spectandos libros adhibitus, reperisse unum
 in libro mendum dicebat. sed contra librarius in
 quoduis pignus uocabat: si in una uspiam litera deli-
 ctum esset. Ostendebat grammaticus ita scriptum
 in libro quarto. Quia, ropter tum primum ex
 plebe alter C O S. factus est, duo C uicesimo anno;
 postquam Romam galli ceperunt. Non inquit, duo
 C uicesimo, sed duodeuicesimo scribi oportuit. Quid
 enim est duo C uicesimo? Alio quoq; loco hic ita
 scripsit. Mortuus est anno duo C uicesimo. Rex
 fuit anno uigesimoprimo.

: Cuiusmodi loco auillatus sit Antiochum regem
 pœnus Annibal. Cap. V.

In libris veterum memoriarum scriptum est Annibalem Carthaginiensem apud Regem Antiochum facetissime cauillatum esse. Ea cauillatio huiusmodi fuit. Ostendebat ei Antiochus in campo copias ingentes, quas bellum populo Romano facturus comparauerat: conuertebatq; exercitum insignibus argenteis, & aureis florentem. Inducebat etiam currus cum falabus, & elephantos cum narribus. Equitatumq; frenis, ephippijs, molibus, phaleris prae-sulgentem. atq; ibi rex contemplatione tanti, ac tam ornati exercitus gloria abundus Annibalem aspicit, & putas ne inquit, conferri potest, ac satis esse credis Romanis haec omnia? Tum puer eludens ignauiam, imbelliamq; militum eius prose armatorum, satis plane inquit, satis esse credo Romanis haec omnia, etiam si auarissimi sunt. Nihil rorsum: neq; tam lepide, neq; tam acerbe dici potest. Rex de numero exercitus sui, ac de aequiparatione aestimanda quaesierat. Respondit Annibal de praeda.

De coronis militibus, quae sunt eorum triumphantis, quae obsidionalis, quae ciuica, quae muralis, quae castrensis, quae naualis, quae ovalis, quae oleaginea.

Capitulum VI.

Multae coronae multifariae sunt. Quarum quae nobilissimae sunt, has ferme esse accipimus, triumphalem, obsidionalem, ciuicam, muralem, castrensem, naualem. Est etiam quoque corona, quae ovalis dicitur. Est item postrema oleaginea, qua uti solent, qui in praelio non fuerunt, sed

triumphum procurant. Triūphales coronæ sunt auræ, quæ imperatribus ob honorem triumphimæ-
 tuntur. Id uulgo dicitur aurum coronarium. Hæ an-
 tiquitus è lauro erant, post fieri ex auro coeptæ. Ob-
 sidionalis est, quã ij, qui liberati sunt obsidione: dant
 ei duci, qui liberauit. Ea corona graminea est: obser-
 uariq; solitum ut fieret è gramine: quod in eo loco
 generatum esset, intra quem clausi erant, qui obsi-
 debantur. Hanc coronam gramineam. S. P. Q. R. Q.
 Fabio Maximo dedit bello Pœnorum secundo;
 quod urbem Romam obsidione hostium liberasset.
 Ciuica corona appellatur, quã ciuis ciui, a quo serua-
 tus est in prælio, testem uitæ salutisq; perceptæ dat.
 Ea fit è fronde querna, quoniam cibus, uictusq; anti-
 quissimus quercus capi solitus sit. Fit etiam ex ilice,
 quod genus superiori proximum est. Sicuti scriptum
 est in quadam comœdia Cælij.

- » Aduchuntur inquit, cum iligneâ corona, & chlamyde.
 » myde. Dij nostram fidem. Massurius au-
 tem Sabinus in. XI. librorum memoria: illum ciuicam
 coronam tum dari solitam dicit: cum is, qui ci-
 uem seruauerat: eodem tempore, etiam hostem occi-
 derat: neq; locum in ea pugna reliquerat. Alter ius
 ciuicæ coronæ negat concessum. Tiberiū tamen Cæsa-
 rem consultum, an ciuicam coronam capere possit, qui
 ciuem in prælio seruasset: & hostes ibidem duos in-
 terfecisset: sed locum, in quo pugnabat, non retinuisset,
 eoq; loco hostes potiti essent: rescripsisse dicit, cum
 quoq; loco hostes potiti essent: rescripsisse dicit, cum
 quoq; ciuica dignum uideri, quod appareret, è tam
 iniquo loco ciuem ab eo seruatum, ut etiam a fortis

ter pugnantis retineri non quiverit. Hac corona
 civica L. Gelur censorius in senatu Cic. consulens
 donari à Rep. censuit: quod eius opera esset atrocis-
 sima illa Catilinæ coniuratio detecta, vindicataq;
 muralis est corona: qua donatur ab IMPER. qui pri-
 mus murum subiit, inq; oppidum hostium per vim
 ascendit. Idcirco quasi muri pinnis decorata est. Cas-
 sirensis est corona: qua donat cum imperator, qui pri-
 mus hostium castra pugnans introiit. Ea corona in-
 signe valli habet. Navalis est, qua donari solet ma-
 ritimo prælio, qui primus in hostium navem vi ar-
 maris transiit. Ea quasi navium rostris insignita
 est. Et muralis autem, Et casirensis, Et navalis fieri
 ex auro solent. Ovalis vero corona myrtea est. ea ut-
 bantur IMPER. qui ovantes introibant urbem. Ovan-
 ti autem, ac non triumphandi causa est: cum aut
 bella non rite indicta, neq; cum iusto hoste gesta sunt:
 ius hostium nomen humile, Et non idonum est: ut
 feruorum, piratarumq; aut deditione repente facta,
 in pulvere (ut dici solet) incruentaq; victoria obue-
 nit. Cui facilitati aptam esse Veneris frondē credide-
 runt: quod non Martius, sed quasi Venerius quidam
 triumphus foret. Hanc myrteam coronam M. Cras-
 sum bello fugitivorum confecto, ovans rediret: inso-
 nter assernatus est. Senatusq; consultum faciendum
 et gratiam curavit: ut lauro non myrto coronaretur.
 M. Cato obiecit M. Fulvio nobiliori, quod milia
 per ambitionem coronis de causis leuissimis donas-
 set. de qua re verba ipsa apposui Catonis. Nam prin-
 cipio, quis videt corona donari quęquam, cum oppi-

A N G E L I

dum captum non esset? aut castra hostium non incensa essent? Fulvius autem, in quem hoc a Catone dictum est: coronis donauerat milites: quia uallum curauerant: aut quia puteum strenue foderant. Praetereundum non est: quod ad ouationes attinet: super quo dissensisse ueteres scriptores scio. Partim enim scripserunt, qui ouaret, introire solitum equo uehente, & Sabinus Massurius pedibus ingredi ouantes dicit, sequentibus eos, non militibus, sed uniuerso senatu.

Person. uocabulum quãlepide interpretatus, quã esse uocis eius originem dixerit C. Bassus.

Caput

VII.

Epide mehercules, & scite C. Bassus in libris, quos de origine uocabulorum composuit: unde appellata persona sit: interpretatur. A personando enim id uocabulum factum esse coniecit. Nam caput inquit, & os, cooperimento personae tectum undiq; , imaq; tantum uocis emittenda uia peruium, quod non uaga, neq; diffusa est in unum tantummodo exitum collectam, coactamq; uocem, & magis claros, atq; sonitus facit. Quoniam igitur indumentum illud oris clarescere, & resonare uocem facit: ob eam causam persona dicta est, o, litera proter uocabuli formam productiore.

Defensus error a Virgilij uersibus, quos arguerat Iulius Higinius grammaticus. Et ibidem quid sit liuus, atq; de etymologia uocis eius.

Caput

VIII.

Ipse quirinali lituo: paruaq; sedebat

Succinctus trabea: laenaq; ancile gerebat

In his uersibus crasse Virgilium Higinus

scripsit: tanquam non animaduertit deesse aliquid
hiscer uerbis, ipse quirinali lituo. nam si nihil inquit,
deesse animaduertimus, uidetur ita dictum, ut fiat li-
tuo, & trabea succinctus, quod est inquit, absurdis-
simum. Quippe cum lituus sit uirgi breuis in parte,
iua robustior est, incurua: qua augures utuntur: quo-
iam modo succinctus lituo uideri potest? Immo ipse
Higinus parum animaduertit sic hoc esse dictum,
& pleriq; dici per defectionem solent: ueluti cum di-
ctur. M. Cicero homo magna eloquentia, & quasi Ro-
mus hisirio summa uenustate, non plenu hoc utruq;
etq; perfectum est sed enim pro pleno, atq; perfecto
uidetur ut Virg. alio in loco.

Victorem susten immanni corpore.

dest corpus immane habentem. Et item alibi.

n medum geminos immani pondere cestas (sic

rojat. Ac similiter, Domus sanie, dapibusq; cruce-

tra opata ingens. Sic igitur id quoq; uideri di-

ctum debet. Vicius quirinali lituo erat: sicut dicimus

nua grandi capite erat. est autem, & erat, et fuit,

erunq; absque cum elegantia sine detrimento sen-

itiae. Et quoniam facta Livii mentio est: non praeter-

mittendum est, quod posse queri animaduertimus,

rum lituus augur alie, a tuba, quae lituus appella-

r, an tuba a lituo augurum lituus dicta sit.

erunq; enim pari forma, & pariter incuruum

. sed si (ut quidam putant) tuba a sonitu lituus.

appellata est, ex illo Homericō uersu ἀίγχι βίος.
 necesse est ita accipi, ut uirga auguralis à tubæ simi-
 litudine linus uocetur. Vtitur autem uocabulo isto
 Virg. & protuba.

Et lituo pugnans insignis obibat, & hastæ.

Historia de Cræsi filio sumpta ex Herodoti li-
 bris. Caput IX.

Ilius Cræsi regis, cum iam per ætatem fari
 possent, infans erat: & cum iam multum
 adoleuisset: item nihil fari quibat. Mutus
 autem, & elinguis diu habitus est. cum uero in patrē
 eius bello magno uictum, et urbe, in qua erat, capta,
 hostis gladio deducto Regem esse ignorās inuaderet:
 diduxit adolescens os clamare nitens, eoq; nixu, atq;
 impetu spiritus uitium, nodumq; linguæ rupit. pla-
 neq; & articulate elocutus est clamans in hostem, ne
 rex Cræsus occideretur. Tum & hostis gladium re-
 duxit, & rex uitæ donatus est: & adolescens loqui
 prorsus deinceps incepit. Hero. in historijs huius me-
 moriæ scriptor est, eiusq; uerba sunt, quæ prima di-
 xisse filium Cræsi refert ὡς ἰδρωται μὴ κτῆτε κρείσσον.
 Sed & quispiã sanus athleta, nomen illi fuit αἰῶνος,
 cum antea non loquens fuisset: ob similem dicitur cau-
 sam loqui cœpisse. Nam cum in sacro certamine sor-
 titio inter ipsos, & aduersarios non bona fide fieret,
 & sortem nominis falsam subijci animaduertisset: re-
 pente in eum, qui id faciebat: sese uidere quid faceret,
 magnū inclamauit. Atq; is oris uinculo solutus, per
 omne inde uitæ tempus non turbide, neq; adhæse lo-
 cutus est.

De ar-

De argumentis, quæ græcè ἀντισπέρτα ἀπella-
 untur, à nobis reciproca dici possunt. Cap. X.

Inter vitia argumentorum, longe maximum
 esse vitium videtur eorum, quæ ἀντισπέρτα
 græci dicunt. Ea quidem ex nostris, non
 erede nimis absurde reciproca appellauerunt. Id
 utem vitium accidit hoc modo. cum argumentum pro
 positum referri contra, conuertiq; in cuius potest à quo
 ictum est: utrumq; pariter valet: quale est per vulga-
 rem illud, quo Protagoram sophistarum acerrimum
 esse ferunt aduersus Euathlum discipulum suum:
 is namq; inter eos, et controuersia super pacta mer-
 de hæc fuit. Euathlus adolescens diues, eloquentia
 scende, causarumq; orandi cupiens fuit. Is in di-
 plinam Protagoræ sese dedit: daturumq; promi-
 mercedem grandem pecuniam, quantam Protago-
 ris petuerat dimidiumq; eius dedit iam tunc sta-
 n, prius quam disceret. Pepigitq; ut reliquum dimi-
 um daret, quo primo die causam apud iudices oras-
 , et uicisset. Postea cum diuile auditor affecta-
 q; Protagoræ fuisset: et in studio quidem facun-
 e abunde promouisset causas tamen non recipere:
 apusq; iam longum transcurreret, et facere id ui-
 retur, ne reliquum mercedis daret: capit a consilium
 Protagoras, ut tum existimabat astutum. Peter e insti-
 ex pacto mercedem. Litem cum Euathlo ante sta-
 : et cum ad iudices conijciendæ, consistendæq; cau-
 gratia uenisset: cum Protagoras sic exorsus est. Di-
 inquit, stultissime adolescens, utroq; id modo fore

uti reddas; quod pcto, siue contra te pronuntiatum erit: siue pro te. nam si contra te lis data erit: merces mihi ex sententia debebitur, quia ego uicero. Sin uero secundū te iudicatum erit: merces mihi ex pacto debebitur: quia tu uiceris. Ad ea respondit Euathlus. potui inquit, huic tuæ tam ancipiti captioni isse obuiam: si uerba non ipse facerem: sed alio patrono uterer. Sed magis mihi in ista uictoria pro ludium est: cum te non in causa tantum, sed in argumento quoq; isto uinco. disce igitur tu quoq; magister sapiētissime utroq; modo fieri, uti non reddam, quod petis, siue contra me pronuntiatum fuerit, siue pro me. Nam si iudices pro causa mea senserint: nihil tibi ex sententia debebitur: quia ego uicero. Sin contra me pronuntiauerint: nihil tibi ex pacto debebo: quia ego non uicero. Tum iudices dubiosum hoc inexplicabileq; esse, quod utrinq; dicebatur ratione sententia sua utranunq; in partem dicta esset: ipsa sese rescinderet: rem iniudicatam reliquerunt. Causamq; in diem longissimam distulerunt. sic ab adolescente discipulo magister disciplina eloquentiæ inclytus, si o sibi argumento confutatus est, et captionis tersutæ excogitatæ frustratus fuit.

Biantis de re uxoria syllogismum non posse uideri ἀρτισπέρτα.

Cap. XI.

Xistmauit quidam etiam illud Biantis uiri sapientis, ac nobilis responsum consimile esse, atq; est protagorion illud, de quo dixi modo ἀρτισπέρτα. nam cum rogatus esset à quodam Bias, deberet ne uxorem ducere, an uitam uiuere cælibem:

Sibiem: ἄτοι ἰνῆσι καλὸν ἔχει ἢ αἰχρὰν, καὶ ἢ κα-
 λὸν, ἔχει κοινόν. εἰ δὲ αἰχρὰν, ἔχει ποιῆν. ἰκάντερον
 δὲ ἄνατον, ἢ λυπὸν ἄρα. Sic autem hoc respon-
 sum conuertite, εἰ μὴ καλὸν ἔχω, ἢ ἄχ ἔχω ποιῆν;
 ἢ δὲ αἰχρὰν, ἢ ἄχ ἔχω κοινόν, γαμυτὸς ἄρα. Sed me-
 nime hoc esse uidetur ἀτις, ὅτι, quoniam ex alte-
 ro latere conuersum frigidius est, infirmiusq; Nam
 Bias proposuit non esse ducendam uxorem propter
 alterutrum incommodum, quod necessario patiendum
 erit ei, qui duxerit. Qui conuertit autem, non ab eo
 se defendit incommodo, quod adest: sed carere se al-
 tero dicit, quod non adest. Satis est autem iudicis sen-
 tentie, quam Bias dixit: quod eum, qui duxit uxo-
 rem, pati necesse est ex duobus incommodis, alterum:
 uel aut non habeat, aut ποιῆν. Sed Phauorinus no-
 tet, cum facta esset forte mentio syllogismi istius, quo
 bias usus est. cuius prima πρότασις ἄτοι καλὸν
 ἔχει, ἢ αἰχρὰν, non ratum id, neq; iustum disjunc-
 tum esse ait: quoniam non necessum est alterum ex
 uobis, que disiunguntur, uerum esse. quod in prolo-
 mio disjunctiuo necessarium est. Eminentia enim quo-
 am significari formarum turpes & pulchra ui-
 dentur. Est autem inquis, tertium quoq; inter duo ista,
 ue disiunguntur cuius rationem, profectionemq; Bias
 non habuit. Inter enim pulcherrimam feminam,
 & deformissimam media quedam forma est, quo
 nimis pulchritudinis periculo, & a summo defor-
 mitatis odio uacat. Qualis a Q. Ennio in Melanip-
 a, perquam eleganti uocabulo fata dicitur: que
 que auid. fuita sit, neque ποιῆν.

quam formam modicam, & modestam Phauiorinas non mehercle inscite appellabat uxoriam. Ennius autem in ista, quam dixi, tragœdia, eas fere' foeninas ait incolumi pudicitia esse, quæ stata forma forent.

De nominibus deorum populi Romani, Diionis, et Veionis. Caput XII.

N antiquis spectationibus nomina hæc deorum inesse animaduertimus. Diionis & Veionis. Est autem etiam ædes Veionis Romæ inter arcem, & capitolium. Eorum nominum rationem esse hanc comperi. Iouem latini ueteres a' iuuando appellauere. Eundemq; alio uocabulo iuncto patrem dixerunt. Nam quod est in elisis, aut immutatis quibusdam literis Iupiter: id plenum, atq; integrum est Iouis pater. Sic & Neptunus pater coniuncte dictus est. Saturnus pater, & Ianus pater, & Mars pater, hoc enim est Marspiter. Itemq; Iouis Diespiter appellatus, id est diei & lucis pater. Idcircoq; simili nomine Diionis dictus est, & Lucretius: qd' nos die, & luce quasi uita ipsa afficeret, & iuuaret. Lucretium autem Iouem Cn. Neuius in libris belli punici appellat. Cum Iouem igitur, & Diionem a' iuuando nominaissent: eum quoq; contra deum, qui non iuuandi potestatem, sed uim nocendi haberet. (nam deos quosdam ut prodesse, celebrabant: quosdã ne obessent, placabant) Veionem appellauerunt dempte atq; detracta iuuandi facultate. Vae enim particula, quæ in alijs, atq; alijs uocabulis uariatim per has duas literas cum, a, litera media immissa dicitur: duplicem

plurimam significationem eundemque inter se diuersim acci-
 pit. Nam et augenda rei, et minuenda ualei: sicut
 alia particula plurima. propter quod accidit, ut que-
 dam uocabula, quibus particula ista preponitur: am-
 bigua sine, et utroque uersum dicantur, uasum, uche-
 mens, et ue grande, de quibus alio in loco uberiore
 tractatu facto admonuimus. Vesanos autem, et uecor-
 es ex una tantum parte dici, quae priuatiua est. quae
 ræci πρῆτινδρ μῶπιον dicunt. Simulachrum igitur
 dei Veionis, quod est in aede, de qua supra dixi, sa-
 ntas tenet: quae sunt uidelicet paratae ad nocendū.
 Quapropter cum deū plerique Apollinem esse dixerūt.
 immolaturque illi ritu humano capra. Eiusque aialis
 gmentum iuxta simulachrum stat. Propterea Virgi-
 num quoque aiunt multae antiquitatis hominem sine
 tentationis odio peritum, numina laeva in Georgi-
 de preceari. significantem quandam uim esse huius-
 modi deorum in laedendo magis, quam in iuuando
 potentem. Versus Virgilij hi sunt.

n tenui labor, at tenuis non gloria, si quem
 iomina laeva sinunt: audiūque uocatus Apollo.
 i istis autem dijs, quos placari oportet: uti mala a
 ibis uel a' siugibus natis amoueantur, Arungus
 uoque habetur, et Robigus.

De officiorum gradu, atque ordine moribus populi
 mani obseruato. Caput XIII.

Eniorum hominum, et Romae nobilium,
 atque in morum disciplinatumque uerum

doctrina, memoriaq; præstantium disceptatio quædam fuit præfente, & audiente me de gradu, atque ordine officiorum. Cumq; quæreretur quibus nos ea prioribus, potioribusq; facere oporteret: sinecse effit in opera danda, faciundoq; officio, alios alijs antefere, non constabat. Conueniebat autem facile, constabatq; ex moribus Po. Ro. Primum iuxta parentes locum tenere pupillos debere fidei, tutelæq; nostræ creditos. Secundum eos, proximum locum clicntes habere, qui sese itidem in fidem, patrociniumq; nostrum dederunt. Tum in tertio loco esse hospites, postea esse cognatos, affinesq;. Huius moris, obseruationisq; multa sunt testimonia, atq; documenta in antiquitatibus perscripta. Ex quibus unum hoc interim de clientibus, cognatisq;, quod præ manibus est, ponemus. M. Cato in oratione, quam dixit apud CENS. in Lentulum, ita scripsit. Quod maiores sanctius habuerunt defendi pupillos, quam clicntem non fallere. Aduersus cognatos, pro clicnte testatur. Testimonium aduersum clicntem nemo dicit. Patrem primum, postea patronum proximum nomen habere. Massurius autem Sabinus in libro iuris civilis iiii. antiquiorem locum hospiti tribuit, quam clicnti. uerba ex eo libro hæc sunt. In officijs apud maiores ita obseruatum est, primum tutelæ, deinde hospiti, deinde clicnti, tum cognato, postea affini, de qua causa fœmne uiris fortiores sunt habitæ, pupillarisq; tutela mulieri prælatæ, etiam aduersus, quem affuissent eius filij tutores relictæ, in eadem causa pupillo aderant. Firmum atq; clarum isti testimonium rei perhibet. auctoritas

C. Cæsaris

C. Caesaris PONT. MAX. qui in oratione, quam pro Bithynis dixit: hoc principio usus est. Vel pro hospitio regis Nicomedis, uel pro horum necessitate, quorum res agitur, refugere hoc munus. M. non potui. Nam neq; hominum morte memoria deleri debet, quin proximi reaneatur: neq; clientes sine summa infamia deserui possunt: quibus etiam a propinquis. vestris opem ferre instruimus.

Quod Appion doctus homo, qui po'yhistor appellatus est, uidisse se Romae scripsit, recognitionem in. r sese mutua ex uetere notitia hominis & leonis.

Caput XIII.

Appion, qui po'yhistor appellatus est, literis homo multis praeditus, rerumq; graecarum plurima, atque uaria scientia fuit. eius libri non incelebres feruntur quibus omnibus ferme, ue mirifica in Aegypto uisuntur, audiunturq; historia comprehendit. Sed in us, quae audisse, uel legisse se dicit: fortasse a uirto, studioq; ostentationis fit quacior. Est enim sane quam in praedicandis dominis suis uenditater. Hoc autem, quod in libro aegyptiacorum quinto scripsit: neque audisse, neque esse, sed ipsum sese in urbe Roma uidisse oculis u confirmat. In circo maximo inquit, uenationis oplissimae pugna populo dabatur. Eius rei, Romae cum forte essem, spectatater inquit, fui. Multae ibi uientes ferae, magnitudine bestiarum excellentissimae, omniumq; inusitatae aut forma erat, aut ferocia. d praeter alia omnia leonum inquit immunitas

admirationi fuit: præterq; omnes cæteros, unius. Is
 unus leo corporis impetu, vastitudine, terrifiq; fre-
 uentia, & sonoro, torus, omniq; ceruicium fluctuantibus
 animos, oculosq; omnium in sese conuerterat. In-
 troductus erat inter complures cæteros ad pugnam
 bestiarum datus seruus uiri consularis. Ei seruo An-
 drodus nomen fuit. Hunc ille leo ubi uidit proci-
 repente inquit, quasi admirans stetit: ac deinde sen-
 sim, atq; placide, tanquam nosciturus ad hominẽ
 accedit. Tum caudam more, atq; ritu adulantium ca-
 rum clementer & blande mouet: hominisq; sese cor-
 pori adiungit. Cruraq; eius, & manus propè iam
 exanimati metu, lingua leniter demulcet. Homo An-
 drodus inter illa tam atrocis feræ blandimẽta amisse
 sum animũ recuperat: paulatimq; oculos ad contuen-
 dum leonem refert. Tum quasi mutua recognitione
 facta, lætos inquit, & gratulabundos uideres homi-
 nem, & leonem. Ea te prorsus tam admirabili, ma-
 ximos populi clamores excitatos dicit. Accessitumq;
 a Cæsare Androdum, quesitamq; causam, cur ille
 atrocissimus leonum uni parisset. Androdus rem mi-
 rificam narrat, atq; admirandam. Cum prouinciam
 inquit, Africam pro consulari imperio meus domi-
 nus obtineret: ego ibi iniquus eius, & quotid:anis uer-
 beribus ad fugam sum coactus. & ut mihi à domi-
 no terræ illius præside tutiores latebræ forent: in cã-
 porum, & arenarum solitudines concessi. Ac si de-
 fuisset cibus, consilium fuit mortem aliquo pacto que-
 rere. Tum sole inquit, medio rapido, et flagranti, spe-
 cum quandam nactus remotam, latebrosamq; in eam
 me penetra,

me p̄netro, & recondo, neq; multo post ad eandē spē
 cum uenit hic leo debili uis, & cruento pede gemitus
 edens, & murmura, dolorem, cruciatumq; uulne-
 ris commiserantia. Atq; illic primo quidem conspe-
 ctu aduenientis leonis territum sibi & pauēfactum
 animum dixit. Sed postquam intro gressus inquit leo,
 uti re ipsa apparuit, in habitaculum illud suum, ui-
 det me procul delitescentem, mitis & mansuetus accē-
 sit: & sublatus pedem ostendere mihi, & porrigē-
 re, quasi opis petendae gratia uisus est. Ibi inquit, ego
 h̄p̄em ingentem uestigio pedis eius haerentem reuul-
 si. Conceptamq; sanie uulnere intimo expressi: ac-
 uratusq; sine magna iam formidine siccaui penitus,
 & deterxi cruorem. Ille tunc mea opera, & mede-
 ca leuata, pede in manibus meis posito recubuit, &
 quiescit. Atq; ex eo dicerentium totum ego, & leo
 in eadem specu, eodemq; uictu uiximus. Nam quas
 nabatur feras, membra optimora ad specum mihi
 eggerat: quae ego, ignis copiam non habens, sole
 tridiano torrens edebam. Sed ubi me inquit, uisus
 ferina iam pertesum est: leone inuenatum pro-
 to, reliqui specum: & uiam ferme tridui perueni-
 a militibus uisus, apprehensusq; sum. Et ad do-
 mum ex Africa Romam deductus. Is mo statim
 capitalis damnandum, dandumq; ad bestias cu-
 rit. Intellego autem inquit, hunc quoq; leonem mo-
 re separato captum gratiam nunc mihi beneficij,
 medicinae referre. Haec Appion dixisse Androm-
 edam tradit. Ea q; omnia scripta circumlataq; tabel-
 la populo declarat. Atq; ideo cunctis petentibus di-

missum Androdum, et poena solutum. Leonemque et suffragis populi donatum. postea inquit, uidebamus Androdum, et leonem loro tenui reuinctum, urbe tota circum tabernas ire donari aere Androdum; floribus spargi leonem, omnesque fere ubique obuios dicere: hic est leo hospes hominis. hic est homo medicus leonis.

Corpus'ne sit uox, an σώματος, varias esse philosophorum sententias. Cap. XV.

Etus, atque perpetua questio inter nobilissimos philosophorum agitata est, corpus'ne sit uox, incorporeum an. hoc enim uocabulum quidam finxerunt proinde, quod graece dicitur σώματος. Corpus autem est, quod aut efficiens est, aut patiens: id graece dicitur τὸ δρώμενον, ἢ τὰ χωρὶς σώμα ἐστὶ. Quam definitionem significare uolens Lucretius, ita scripsit.

- *) Tangere enim aut tangi, nisi corpus, nulla potest res. Alio quoque modo corpus esse graeci dicunt, τὸ χωρὶς διασπτόν. Sed uocem στωϊα corpus esse contendunt. Eamque esse diuine ictum aera. Plato autem non esse uocem corpus putat. Non enim percussus inquit, aera, sed plaga ipsa, atque percussio, uox est. ἢ ἄπλως πληγὴ αἴρος ἐστὶ ἢ φωνή. πλήθει γὰρ τὸν αἴρα καὶ δάκτυλος παραδόμενος. καὶ ὅτε πω ποιεῖ φωνήν. ἀλλ' ἢ πόση πληγὴ. καὶ σφ' ὄρα. καὶ τόση δὲ ὡς π' ἀκουσῆν γινέσθαι. Democritus, ac deinde Epicurus ex indiuiduis corporibus uocem constare dicunt. Eamque, ut ipsis eorum uerbis utat, ῥῶμα λέγουσιν

appellare hos, aliosq; tales arguere, delectabilisq; de
 idie aculeos cum audiremus, uel lectitaremus, neq;
 in his scrupulis aut emolumentum aliquod solidum
 id rationem uitae pertinens, aut finem ullum quaerendi uideremus, Enniam uel Neoptolemum probamus, qui profecto ita ait.
 philosophandum est paucis, nam omnino haud placet.

De uis oculorum deq; uidendi rationibus.

Caput XVI.

De uidendi ratione, deq; cernendi natura
 diuersas esse opiniones philosophorum animaduertimus. Stoici causas esse uidendi diuinae, radiorū ex oculis in ea, quae uideri queunt, emissionem, aerisq; simul intentionem. Epicurus affluere uisum per ex omnibus corporibus simulachra quaedam uaporū ipsorū, eaq; sese in oculos inferre: atq; ita uisum sensum uidendi putat. Plato existimat genus quoddam in ignis, lucisq; de oculis exire, idq; coniunctum, conuatumq; uel cum luce solis, uel cum alterius ignis uisum, sua uis, et externa uisum efficere, ut quaecumq; uiderit, illustraueritq; cernamus. Sed et hic, ea sunt dissimulata, una gerenda. Eiusdemq; illius Enniam uel Neoptolemi, de quo supra scripsimus, consilio uentum est: qui degustandum ex philosophia censet nō in uisum gerendum.

Quam ob causam dies primi post calendas nonas
 idus atri habeantur, et cur diem quoq; quartum
 ante calendas, uel nonas uel idus quasi religio
 pleriq; uideant.

Cap. XVII.

Eryius Flaccus in quarto de uerborum signi-
 ficatione, dies qui sunt postridie calendas no-
 nas, idus, quos uulgus imperite nefastos di-
 cit: propter hanc causam dictos habitosq; atros esse
 scribit. Vrbe inquit, a Gallis senonibus recuperata;
 L. Attilius in senatu uerba fecit. Quod Sulpitium tribo-
 militum ad Alliam aduersus Gallos pugnaturum;
 rem diuinam dimicandi gratia postridie idus fecis-
 se. Tum exercitum Po. Ro. occidione occisum, et
 post diem tertium eius diei urbem praeter Capitolium
 captam esse. Compluresq; alij Senatores recordari se
 se dixerunt quoties belli gerendi gratia, res diui-
 na postridie calendas, nonas, idus a magistratu Po.
 Ro. facta esset: eius belli proximo deinceps praelio
 Reip. malam gestam esse. Tum senatus eam rem ad
 PONT. reiecit, ut ipsi, quod uideretur, statuerent.
 PONT. decreuerunt nullum ijs diebus sacrificium
 recte futurum. ante diem quoq; quartum Calen. uel
 Non. uel Id. tanquam innoxiam diem pleriq; ui-
 tant. Eius obseruationis, an religio ulla sit tradita;
 quæri solet. Nihil super ea re scriptum inuenimus,
 nisi quod Claudius annalium quinto cladem illã pu-
 gnæ cannensis uastissimam factam dicit ante diem
 quartum NON. SEXTIL.

In quo, et quantum differat historia ab anna-
 libus. superq; ea re uerba posita ex libro rerum ge-
 starum Sempronij Asellionis primo.

Caput

XVIII.

Historiam ab annalibus quidam differre ed
 putant: quod cum utrumq; sit rerum gesta-
 rum narratio eorum tamen proprie rerum
 e historia, quibus rebus gerendis interfuerit is, qui
 arret. Eamq; esse opinionem quorundam VERRIUS
 LACIUS refert in libro de significatu uerborum quat-
 . Ac se quidem dubitare super ea re dicit. Possit au-
 tem uideri putat non nihil esse rationis in ea opinio-
 ne, quod historia græce significat rerum cognitionem et
 asentium. Sed nos audire soliti sumus annales om-
 nino id esse, quod historie sine. Historias non omni-
 esse id, quod annales sine. Sicuti quod est homo id
 est ratio animal esse, quod est animal, non id necesse
 hominem esse. Ita historie quidem esse aiunt re-
 rum gestarum uel expositionem, uel demonstrationē,
 quo alio nomine id dicendum est: Annales uero
 cum res gestæ plurius annorum, obseruato cu-
 q; anni ordine deinceps componuntur. Cum uero
 per annos, sed per dies singulos res gestæ scribun-
 tur: ea historia græco uocabulo ἱστορίαι dicitur.
 ut Latini interpretamentum scriptum est in li-
 b. Sempronij Asellionis primo. ex quo libro plura
 haec scripsimus, ut simul ibidem, quid ipse, inter
 gestas, et annales esse dixerit: ostenderemus.
 Cum inter eos inquit, qui annales relinquere uo-
 lunt: et eos, qui res gestas a Romanis perscribere
 ita efficiunt: omnium rerum hoc interfuit. Annales
 ita nunc modo quod factum, quoq; anno gestum
 demonstrabant. Id eorum est, quasi qui diarium
 uis quam græci ἱστορίαι uocant, nobis non

modo satis esse uideo, quod factum esset id pronun-
 tiare, sed etiã quo consilio, quãq; ratione gesta essent,
 demonstrare. Paulo post idem Asellio in eodem lib.
 » nam neq; alacriores ad Remp. defendendam, neq;
 » segniores ad rem perperam faciendam annales libri
 » commouere quicquam possunt. Scribere autem bellum
 » quo initium consule, & quo modo confectum sit, &
 » quis triumphans introierit, exq; eo libro, quæ in bel-
 » lo gesta sint iterare, id fabulas non prædicare ait. In
 » terca quid senatus decreuerit, aut quæ lex rogatioue
 » lata sit, neq; quibus consilijs ea gesta sunt iterare, id
 » fabulas pueris est narrare, non historias scribere.

Quid sit adoptatio, quid item sit arrogatio, quan-
 tumq; hæc inter se differant: uerbaq; eius, quæ, qua-
 liaq; sint, qui in liberis arrogandis super ea re popu-
 lum rogat.

Caput

XIX.

Ubi in alienam familiam, inq; liberorũ lo-
 cum extranei sumuntur: aut per prætorem
 fit, aut per populum. Quod per prætorem
 fit, adoptatio dicitur. Quod per populum, arrogatio.
 Adoptantur autem cum a parente, in cuius potesta-
 te sunt: tertia mancipatione in iure ceduntur. Atq; ab
 eo, qui adoptat, apud eum, apud quem legis actio est,
 uindicantur. Arrogantur uero, qui cum sui iuris sint
 in alienam sese potestatem tradunt. Eiusq; rei ipsi au-
 thores fiunt. Sed arrogationes non temere, nec inex-
 plorate committuntur. Nam comitia arbitris etiam
 Pontificibus præbentur, quæ curiata appellantur.

Aetas quoque eius, qui arrogare uult: an liberis potius
 ignūdic idonea sit: bonaque eius, qui arrogatur, ne in-
 idiose appetita sine, consideratur. Iusque iurandum
 i. Q. Mutio Pon. Max. conceptum dicitur. quod in
 rogando iuraretur. Sed arrogari non potest, nisi iam
 esticeps. Arrogatio autem dicta, quia genus hoc in
 uenam familiam transit per populi roationem
 t. Eius roationis uerba hæc sunt. Velitis, iubea-
 mti L. Valerius L. Titio tam iure, legēque filius si-
 sci, et quam si ex eo patre, matreque familias
 us natus es. Utique ei uita, necisque in cum potestas
 t, uti pariendo filio est. hoc ita, ut dixi, ita uos qui-
 rogo. Neque pupillus autē, neque mulier, quæ in pa-
 tris potestate est: arrogari possunt, quoniam et cum
 uinis nulla comitorum communio est: et tutori-
 s in pupillos tantam esse auctoritatem, potestatemque
 non est: ut caput liberum fidei suæ commissum
 tne ditioni subiiciant. Libertinos uero ab inge-
 u adoptari quidem iure posse Massurius Sabinus
 psit. Sed id neque permitti dicit, neque permitten-
 n esse unquam putat: ut homines libertini ordi-
 per adoptionem in uera ingenuorum inuadant.
 qui si ueris ista antiquitas seruetur, etiam ser-
 a donatio per prætorē dari in adoptionem
 sit. Idque aut plerisque iuris ueteris auctores pos-
 ieri scripsisse. Animaduertimus in oratione Pa-
 ionis, quam CENS. habuit ad populum de
 ibus, inter ea, quæ reprehendebat: quod con-
 maiorum instituta fierent: id etiam cum cul-
 sse, quod filius adoptiuus patri adoptatori in-

ter præmia patrum prodesset. Verba ex ea oratione hæc sunt. In alia tribu patrem, in alia filium suffragium ferre. Filium adoptium tam procedere, quam si se natum habeat. absentis censei iubere, ut ad censum nemini necesse sit uenire.

Quod uocabulum latinum solæcismo fuerit Capiti Asinio, quid ipsum appellauerint ueteres latini, quibusq; uerbis solæcismum definiert idem Asinius. Caput XX.

Solæcismus latino uocabulo ab Asinio Capitone, eiusdēq; ætatis alijs imparilitas appellatus, uetustioribus latinis stribiligo dicebatur à uersura uidelicet, et prauitate tortuosa orationis, tanquam sterobligo quædam. Quod uittum Asinius Capito in literis, quas ad Clodium Thyscum dedit, hisce uerbis definit. Solæcismus est inquit, impar, et inueniens compositura partium orationis. Cum græcum autem uocabulum sit solæcismus, an Attici homines; qui elegantius locuti sunt: usi eo sine, queri solet. sed nos neq; solæcismum, neq; Barbarismum apud græcorum idoneos adhuc inuenimus. Nam sicut βάρβαρον, ita σολῶικον dixerunt. Nostri quoq; antiquiores solæcum facile, solæcismum haud scio, an unquam dixerint. Quod si ita est: neq; in græco, neq; in latino solæcismus probe dicitur.

Pluria quid dicit, et compluria, et compluries non barbare dicere, sed latine. Caput XXI.
pluria

Iuria forte quis dixit sermocinans vir ad-
 prime doctus meus amicus non hercle stu-
 dio ferens ostentandi, neq; quo plura dicen-
 lum non putaret. Est enim doctrina homo seria, et
 d uita officia deuincta, ac nihil de uerbis laborans
 sed opinor assidua ueterum scriptorum tractatio-
 ne inoleuerat linguae illius uox, quam in libris se-
 cussiderat. Aderat, cum ille hoc dixit, reprehen-
 dit audaculus uerborum, qui perpauca, eademq; a
 illo protrita legerat. Habebatq; nonnullas disci-
 plinae grammaticae inauditumculas, partim rudes in-
 uentatq;, partim non probas. Easq; quasi pulue-
 m ob oculos, cum adortus quoenq; fuerat, ad egerge-
 bat. Sicut nunc amico nostro barbare inquit, dixisti
 iuria. Nam neq; rationem uerborum hoc, neq; au-
 ritatem habet. Ibi ille amicus ridens, amabo te in-
 te, uir bone, quia nunc mihi a magnis, serijsq; re-
 otum est uelim doceas nos, cur pluria siue com-
 ria (nihil enim differt) non latue, sed barbare
 erint M. Cato, et Q. Claudius, Vale. Antias,
 .elius, P. Nigidius, M. Varro, quos subscripto-
 , approbanteq; huius uerbi habemus. Præter
 erum, oratorumq; ueterum multam copiam
 que ille uicinis arroganter, tibi inquit, habeas au-
 itates istas, ex fauniorum, et aboriginum secu-
 epentis, atq; huic rationi respondeas. Nullum
 i uocabulum in uisum comparatum, numero
 atio, casu recto ante extremum a, habet, i, lite-
 sicuti meliora, maiora, grauiora. proinde igr-
 lura, non pluria diu consueuit, ne contra for-

nam perpetuam in comparatiuo, i, litera sit ante extrema
 tremum a. Tum ille amicus noster, cum hominem
 confidentem pluribus uerbis non dignum existima-
 ret: Asinij inquit, Capitonis doctissimi uiri epistola
 sunt uno in lib. multae, opinor, positae in templo pa-
 cis. Primaq; epistola scripta est ad Pacuuium Labeo-
 nem: cui titulus praescriptus est pluria non plura dia-
 ci debere. In ea epistola rationes grammaticas po-
 suit: per quas docet pluria latinum esse, plura bar-
 barum. Ad Capitonem igitur te dimittimus. Ex eo id
 quoq; simul discas, si modo assequi poteris, quod in ea
 epistola scriptum est: pluria siue plura absolutum es-
 se siue simplex, non, ut tibi uidetur, comparatiuum.
 Huius opinionis asiniana id quoq; adiumentum est:
 quod compluribus cum dicimus, non comparative dia-
 mus. Ab eo autem, quod est compluria, aduerbium
 est factum compluribus. Id quoq; quonia minus usita-
 tum est, uersum Plauti subscripsi ex comedia, quae
 Persa inscribitur.

- » Quid metuis? Metuo hercle uero. Sensi ego cōpluribus.
- Item M. Caro in quarto originum codē in loco ter hoc
- » uerbum posuit. Compluribus eorum milites mercen-
- » narij inter sese multi alteri alteros occidere. Cōplu-
- » ribus multi simul ad hostes transfugere. Compluribus in
- » imperatorem impetum fecere.

LI GELLII NOCTIVM ATTICA
RVM COMMENTARI I.
LIBER SEXTVS.

Quem in modum responderit Chrysippus ad-
versus eos, qui providentiam consistere negaverunt.
Caput Primum

b Omnes fecisse dicitur tantam vim
esse crunatam, & malorum aduersus
ea Chrysippus, cum in libro
τεπι αποκας quarto differeret:
nihil est prorsus istis inquit, insipi-
dius, qui opinantur bona esse po-
se, si non essent itidem mala. Nam cum bona ma-
conteraria sine: utraq; necessariu est opposita inter
, & quasi mutuo aduerso queq; sulta nisi consti-
c. Nullum adio conterarium esse sine conterario al-
quo enim pacto iustitie sensus esse possit, nisi es-
t iniurie? Aut quid aliud iustitia est, quam iniu-
e privato? Qui item fortitudo intelligi possit, ni-
gnavie oppositione? Qui continentia, nisi ex-
nperantie? Quo item modo prudentia esset, ni-
ret contra imprudentia? Proinde inquit homi-
stulti, cur non hoc etiam desiderant, ut veri-
te, & non sit mendacium? Nanq; itidem sunt bo-
& mala, felicitas & infortunitas, dolor & uolu-
Alteram enim ex altero (sicuti Plato ait) uerti-
s inter se conterarijs deligatum est. Si tuleris
m, abstuleris utrunq; Idem Chrysippus in co-

dem libro tractat, consideratq; dignū esse id quæri
 putat. εἰ τῶν ἀσθενῶν νόσοι κατὰ φύσιν γίνονται.
 Idem naturæ ipsa rerum, uel prouidentia, quæ cō-
 pagem hanc mundi, & genus hominum fecit, morbos
 quoq; & debilitates, & ægrotudines corporum, quas
 patiuntur homines: fecerit. Existimat autem non fuisse
 hoc principale naturæ consilium, ut faceret homi-
 nes morbis obnoxios. Nunquam enim hoc conuenisse
 naturæ authori, parentiq; rerum omnium bonarū.
 Sed cum multa inquit, atq; magna gigneret, parē-
 retq; aptissima & utilissima, alia quoq; simul adgna-
 ta sunt incommoda ijs ipsis, quæ faciebat, coheren-
 tia. Ea; non per naturam, sed per sequelas quas-
 dam necessarias facta dicit: quod ipse appellat
 κατὰ παρακολούθησιν. Sicut inquit, cum corpora homi-
 num natura fingeret, ratio subtilior, & utilitas
 ipsa operis postulauit: ut tenuissimis, minutisq; ossi-
 culis caput compingeret. Sed hanc utilitatem rei ma-
 ioris, alia quædam incommoditas extrinsecus conse-
 cuta est: ut fieret caput tenuiter munitum, & ictibus
 offensionibusq; paruis fragile, proinde morbi quoq;
 & ægrotudines partæ sunt: dum salus paritur. Sit
 hercle inquit, dum uirtus hominibus per consilium
 naturæ gignitur: uitia itidem per affinitatem contra-
 riam nata sunt.

Quo itidem modo, & uim, necessitatemq; fati con-
 stituerit, & esse tamen in nobis consilij, iudicijq; no-
 stri arbitrium confirmauerit.

Caput

II.

fatum,

fatum, quod *gracia* *παραμύνη*, uel *ἀμαρμύνη* uocant, ad hanc ferme sententiam Chrysippus *Stoica* princeps philosophiae definit. fatum est inquit, sempiterna quaedam, & indeclinabilis series rerum, & catena uolucis se uetis se se, & implicans per aeternos consequentio edines, ex quibus apta, connexa q̄; est. Ipsa autem uerba Chrysippi, quantum ualui, memoria adscripsi, ut si cui meum istud interpretamentum uidebitur se obscurius: ad ipsius uerba animaduertat. In libro enim *περί προσηλας* quarto *ἰμαρμύνη*, se dicit *οὐκ ἔστι τῶν δ' αὖτ' ἐξ αἰδίου τῶν ἰτέρων τοῖς ἰσοῖς ἰτακολευόντων καὶ μετὰ πολὺ μὲν ἔν ἀπαρκῆν δ' οὐκ ἔστι τοιαύτης συμπλοκῆς*. Aliorum autem opinionum, disciplinarumq̄; auctores huic definitioni ita obstrepunt: si Chrysippus inquitne fatum omnia moueri, & regi, nec declinari, etāscenq̄; posse agmina fieri, & uolumina, peccata quoq̄; hominum, & delicta non sustentanda, neq̄; inducensunt ipsis, uoluntatibusq̄; eorum, sed necessitati dam, & instantia, quae oritur ex fato, omnium quae rerum domina, & arbiter, per quam necesse fieri, quicquid futurum est. Et propterea nocentium nas legibus iniquis constitutas, si homines ad malefium non sponte ueniunt: sed fato trahuntur. Contra Chrysippus tenuiter multa, & argute disserit: sed nihil forte, quae super ea re scripsit, sententia huiusmodi est. Quamquam ita sit inquit, ut ratione idam necessaria, principali, & coacta, atq̄; annexa sine fato omnia, ingenia tamen ipsa mentium no-

stratum perinde sunt fato ol. noxia, ut proprietates eorum est ipsa qualitas. Nam si sunt per naturam primus salubriter, utiliterq; facta, omnem illam vim, que de fato extrinsecus ingruit: inoffensius tractabiliusq; transmittunt. Sin uero sunt aspera, & inscita, & rudia, nullisq; artium bonarum adminiculis fultata: & etiam si paruo siue nullo fatalis incommodi conflictu urgeantur: sua tamen leuitate, & uoluntario impetu in assidua delicta, & erroribus ruunt. Idq; ipsum ut ea ratione fiat: naturalis illa, & necessaria rerum consequentia efficit: que fatum uocatur. Est in genere ipso quasi fatale, & consequens, ut mala ingenia peccatis, & erroribus non uacent. Huius deinde rei exemplo non hercle nimis aliene, neq; illepide utitur. Sicut inquit, lapidem cylindrum si per spatia terre prona, atq; decripta iacis: causam quidem ei, et initium precipitantie feceris: mox tamen ille preceps uoluitur: non quia tu id iam facis: sed quoniam ita sese modus eius, & forme uolubilitas habet: sic ordo & ratio & necessitas fati, genera ipsa & principia causarum mouet. Impetus uero consuetudinum, mentiumq; nostrarum, actionesq; ipsas, uoluntas cuiusq; propria, & animorum ingenia moderantur. Insuper deinde uerba hæc ipsi, que dixit congruentia. διὸ ὑπὸ τῶν τυχαίων οὕτως εἴρηται.

γνώσῃ δ' ἀνθρώπος ἀνθάριτα τῆμαβ' ἰλίτας
ὡς τῆς βλαβῶν ἰκασοῖς παρ' αὐτοῖς γινομένω, καὶ κατ'
ὁρμὴν αὐτῶν ἀμαρτανόντων τὴ καὶ βλαπτομένω, καὶ
κατὰ τὴν αὐτῶν διάνοιαν καὶ πρόθεσιν. Propterea ne-
gat oportere ferri audiriq; homines aut nequam,
ignanos, &

gnavos, & nocentes, & audaces, qui, cum in culpa
& in maleficio reuicti sunt, per fugiunt ad facti neces-
sitate, tanquam in aliquod facti aylum, et quæ pes-
sime fecerunt: ea non sunt temeritati, sed fato esse at-
tribuenda di. xxi. Primus autem Homerus sapientis-
simus & antiquissimus poetarum dixit in hisce uer-
bis.

πῶτοι δὲ οὐδὲν βροτοὶ αἰτιώονται.
ἡμῶν γὰρ φασὶ κακ' ἑμμεναι, οἷοι κατ' αὐτοὺς
ῥῆσι ἀτασθαλίῃσι ὑπὲρ μέρον, ἀλλ' ἔχουσι.

æq; M. Cic. in libro, quem de fato conscripsit, cum
uestionem istam diceret elsvtissimam esse, & im-
icantissimam, Chrysippum quoq; philo,osophum non
epedisse se in ea refere his uerbis. Chrysippus
stuan, laboransq; quoniam pacto explici, & fato
nnia fieri, & esse aliquid in nobis, intricatur hoc
odo.

Historia sumpta ex libris Tuberonis de serpente
istate longitudinis. Cap. III.

Vbero in historijs scriptum reliquit, bello
primo punico Annilium Regulum COS. in
Africa castris apud Bagradam flumen po-
s, p. elium grande, atq; acce fecisse aduersus unū
pentem in illic locis stabulantem inuisitate imma-
ntis. Eumq; magna totius exercitus consuetudine
listis, atque catapultis diu oppugnatum. Eiusq;
etfecti longam corium pedes centum & XX. Romi-
m misisse.

Quid idē Tubero in historijs de Attilio Regulo & Carthaginiensibus capto literis mandauerit. Quid etiam Tuditanus super eodem Regulo scripserit.

Caput

IIII.

9. Quod satis celebre de Attilio Regulo, id uerissime legimus scriptum in Tuditani libris Regulum captum ad ea, quæ in senatu Romæ dixit suadens ne captiui cum Carthaginiensibus permutarentur: id quoque addidisse. Venenum sibi Carthaginienses dedisse, non presentaneum, sed eiusmodi, quod mortem in diem proferret: eo consilio, ut uiuere quidem tantisper, quoad fieret permutatio. Post autem grassante sensim ueneno cor tabesceret. Eundem Regulum Tubero in historijs rediisse Carthaginem, nouusque exemplorum modis excruciatum à Pœnis dicit. In atras inquit, & profundas tenebras eum claudebant: ac diu post, ubi erat uisus sol ardentissimus: repente educabant: & aduersus ictus solis oppositum continebant. Atque intendere in cælum oculos cogebant. Palpebras quoque eius, ne conuulsi posset: sursum, ac deorsum diductas insuebant. Tuditanus autem somno diu prohibitum, atque ita uita priuatum refert. Idque ubi Romæ cognitum est: nobilissimos Pœnorum captiuos liberis Reguli à senatu deditos, & ab ijs in armario muricibus præfixo destitutos, eademque insomnia cruciatos in terisse.

Quod Alphenus iuriconsultus in uerbis ueteribus interpretandis, errauit.

Cap. V.

alphenus

Lphenus iureconsultus, Ser. Sulpitij discipu-
 lus, rerumq; antiquarum non incuriosus
 in libro digestorum. XXX. §. IIII.
 conlectaneorum autem secundo in foedere inquit.
 Quod inter Po. Ro. & Carthaginienses factu, &
 scriptum inuenitur, ut Carthaginienses quotquot an-
 ti Po. Ro. darent certum pondus argenti puri puti-
 tasitumq; est quid esset argentum purum putum.
 spondi ego inquit, esse purum putum valde purum,
 ut nouum nouitium dicimus, & proprium propi-
 um augere, utq; intendere uolentes noui & proprii
 uisitationem. Hoc ubi legimus, mirabamur eam
 in affinitatem uisam esse Alphenio puri & puti,
 e sit noui, & nouitij. Nam si esset, puritium tum
 e uideretur dici, quasi nouitium. id etiam mirum
 e: quod nouitium per augendi figuram dictum
 stinuit, cu sit nouitium non qd magis nouum sit:
 quod a nouo dictum, inclinatumq; sit. Iis ergo as-
 sumimus, qui purum esse dicunt a putando dictum,
 ob eam causam prima syllaba breui pronuntiant,
 longa, ut existimasse Alphenus uident, qui a
 id esse factum scripsit. Putare autem ueteres di-
 uini, uisitatione ex quaq; re, ac non necessaria, aut
 in obstantia, & aliena auferre, & excedere, &
 esset utile, ac sine uino uideretur: relinquere.
 anq; arbores, & uites, & sic etiam rationes di-
 uini. Verbum quoq; ipsum purum, quod declarat
 intentione nostrae causa dicimus, non signat profe-
 liud, qua id agere nos in re dubia, obscuraq; ut
 , amputatisq; falsis opinionibus, quod uideatur

esse uerum, & integrum, & incorruptum retineamus. Argentum ergo in carthaginiensi fœdere putum dictum esse quasi exputatum, excoctumq; , omniq; aliena materia carens, omnibusq; ex eo uitij detractis, emaculatum, et candefactum. Scriptum est autem purum putum non in carthaginiensi solum fœdere, sed cum in multis alijs ueterum libris, tum etiam in Q. quoq; Ennij tragœdia, quæ inscribitur Alexander, et in Satyra M. Varronis, quæ inscripta est, *Σίστακτες οἱ ἄπορες*.

Temere, ineptiq; reprehensum esse a Iulio Higino Virgilium; quod præpetes Dædali pennas dixit: atq; ibi quid sint aues præpetes. Et quid ille sint aues, quas Nigidius inferas appellauit.

Cap. VI.

- » Aedalus (ut fama est) fugiens innoia regna,
 » Præpetibus pennis ausus se credere caelo,
 » Insuetum per inter gelidas enauit ad arctos.

In his Virgilij uersibus reprehendit Higinus præpetibus pennis, quasi improprie, & inscite dictum. Næ præpetes inquit, aues ab auguribus appellantur, quæ aut opportune præuolant: aut idoneas sedes capiunt. Non apte igitur usum uerbo augurali existimauit in Dædali uolatu nihil ad augurum disciplinam pertinente. Sed Higinus nimis hercle ineptus est: cum quid præpetes esse se scire ratus est, Virgilium autem, & Trimaetium doctum uirum ignorasse: quæ in secundo iliadis uisitoriam uolucrem præpetem appellauit in hoc uersu.

- » Num dat uincenti præpes uictoria palmam.
 » Cur autem non Q. quoq; Ennium reprehendit? qui

in animalibus, non ut Virgilius, pennas Dædali præpeter, sed longe diversius inquit.

Quid

Brundisum pulchro præcinctum præpete portu?
Et si uim portus; na utamq; uerbi considera, si: neq;
d solum, quod augures dicere, insexisset: ueniam
torsus poetæ daret similitudine, ac translatione uer-
orū non significatione uentibus. Nam quoniam non
se tantum aues, quæ prosperius præuolant: sed etiā
ā, quos capiunt: q̄ idonei, felicesq; sunt: præpetes
pellantur: Idcirco Dædali pennas præpetes dixit,
toniā ex locis, in quibus p̄ciuiū metuebat: in loca tutiora
ueniat. Locus porro præpetes et augures appellat.

Ennius in annalium primo dixit.

æpenibus hilares sese pulchrisq; locis dant.

ūbis autem præpenibus conuarias aues inferas
pellat. Nigidius Figulus in libro primo augurij pri-
iti ita dicit. Discrepat dextra sinistra, præpes infe-
Ex quo est coniectare præpete: appellatis, quæ al-
s. sublimisq; uolunt: cū discurrat præpenibus Ni-
lius inferas dicit. Adolescens ego Romæ, tū cum
i ad grammaticos itare: uidi Appollinarē Sulpi-
m, quem in primis sectabar, cum de iure augurio
erere: et mentio præpetum auiū facta esset. Lo-
ro præfecto urbis dicere præpete sibi uideri esse
et, quas Homerus ταυτίρυσας appellauerit:
toniā istas potissimum augures si ceterene: quæ ip-
nbis alis p̄ante, atq; portectæ præuolat. Atq;
horum Homeri uersus dicit.

ἰδ' ἀυτίσι ταυτίρυσαι κλαῖσι

ἰδου, τῶν ὅτι μετατρέπονται οὐδ' ἀλλήλων.

De *Acca Larentia*, & *Caia Tarratia*, deq; ori-
gine sacerdotij fratrum *Arualium*. Cap. VII.

Acca Larentia, & *Caia Tarratia*, siue il-
la *suffetia* est, nomina in antiq; annalibus
celebria sunt. Earum altera post mortem,
Tarratia autem uiuæ amplissimi honores à Po-
Ro. habiti, & *Tarratiam* quidem uirginem *Vesta*
fuisse *lex horatia* testis est: quæ super ea ad populum
lata, qua lege ei plurimi honores fiunt. Inter quos
ius quoq; testimoniij dicendi tribuitur. Testabilisq;
una omnium foeminarum ut sit, datur. Id uerbum est
ipsius legis *Horatiae*. Contrarium est in *XII. tabu-*
lis scriptum. *Improbus, intestabilisq; esto.* Præterea
si quadraginta annos nata sacerdotio abire, ac nubere
uoluisset: ius ei potestasq; ex augurandi, atq; nu-
bendi facta est, munificentiae, & beneficiij gratia, qd
campum *Tiberinum*, siue *Martium Po. Ro.* condon-
nasset. Sed *Acca Larentia* corpus in uulgus dabit:
pecuniamq; emeruerat ex eo questu uberem. ea testa-
mento, ut in *Antiatis* historia scriptum est: *Romulum*
regem, ut quidam alij tradiderunt, *Po. Ro.* bonis suis
hæredem fecit. Ob id meritum à *flamine quirinali* sa-
crificium ei publice fit, & dies e nomine eius in *fi-*
stos additus. Sed *Sabinus Massurius* in primo memo-
rabilium secutus quosdam historiae scriptores, *Accam*
Larentiam *Romuli* nutricem fuisse dicit. Ea inquit,
mulier ex *XII.* filijs maribus unum morte amisit.
In illius locum *Romulus* *Accæ Larentiae* sese filium
dedit. Seq; & cæteros eius filios fratres *aruales* ap-

ellavit. Ex eo tempore collegium mansit frærum
 rualium numero. XII. cuius sacerdotij insigne est
 itea corona, & alba infula.

De Alexandro, & de P. Scipione memoratu di-
 gna. Caput VIII.

Scipion græcus homo, qui πολυτιμος est ap-
 pellatus, facili atq; alacri facundia fuit.
 Is, cum de Alexandri Regis laudibus scri-
 ret, uelut inquit, hostis uxorem facie inclyta mulie-
 r uenit in conspectum suum deduci: ut eam ne ocn
 suis quidem contingeret. Lepida igitur questio agi
 potest, utram uideri continentiore parsit. P. no
 ricarum superiorem, qui Carthagine ampla ci-
 uitate in Hispania expugnata, uirginem tempesti-
 nam, forma egregia, nobilis uiri hispani filiam ca-
 m, perductamq; ad se patri inuolatam reddidit:
 regem Alexandrum, qui Darij regis uxorem, eã
 r eiusdemq; sororem prælio magno captam, quam
 audiebat exuperanti forma, uidere noluit: per
 q; ad sese prohibuit. Sed hanc utranq; declama-
 tulam super Alexandro, & Scipione celebra-
 ne, quibus abunde & ingenij, & otij, & uerborũ
 los satis habebimus, quod ex historia est, id di-
 Scipionem istum, uero'ne an falso, incertum: fa-
 amon, cum esse adolescens, haud sincera fuisse, ce-
 remodum constuisse hoste uersus a Cn. Nennio poe-
 cum scriptis esse.
 n qui res magnas manu sepe gessit gloriose.

- 20 Cuius facta uina nunc uigent, qui apud gentes solus
 20 Præstat, cum suus pater cum pallio uno ab amica
 20 abduxit.

His ego uersibus credo adductum Valerium Antia-
 tem aduersus cæteros omnes scriptores de Scipionis mo-
 ribus sensisse: Et eam puellam captiuam non reddi-
 tam patri scripsisse: contra quam nos supra dixi-
 mus, sed retentam à Scipione, atq; in delitijs, amori-
 busq; ab eo usurpatam.

Locus exemptus ex annalibus L. Pisonis historie,
 Et orationis lepidissimæ. Caput IX.

- Quid res uidebatur memoratu digna, quam
 fecisse Cn. Flauium Annij filium, ad-
 lem curulem L. Piso in. III. annali scri-
 psit. Ea; res perquam pure, Et uenuste narrata à
 Pisonis locum istum totum ex Pisonis annali impo-
 20 suimus. Cn. inquit, Flauius patre libertino natus
 20 scriptum faciebat. isq; in eo tempore ædili curuli ap-
 20 parabat, quo tempore ædiles subrogantur. Eumq; pri-
 20 me tribus ædilem curulem renuntiauerunt. At ædi-
 20 lis, qui comitia habebat, rogat accipere. Neq; sibi pla-
 20 cere, qui scriptum faceret eum ædilem fieri. Cn. Flauius
 20 Annij filius dicitur tabulas possisse, scripta sese ab-
 20 didisse. Isq; ædilis curulis factus est. Idē Cn. Flauius
 20 Annij filius dicitur ad collegam uenisse misere agro-
 20 tum, Et in conclave postquam introiit adolesem:
 20 ibi complures nobiles sedebant. si contemnentis eum,
 20 assurgere ei nemo uoluit. Cn. Flauius Annij filius

edilis id arripit. sellam curulem iussit sibi afferrit
eam in limine apposuit, ne quis illorum exire possit.
Et utiq; ij omnes inuicem uiderent sese in sella curuli
sedentem.

Historia super Euclide Socratico, cuius exemplo
auctus philosophus adhortari adolescentes suos so-
let, ad philosophiam grauius sectandam.

Caput

X.

Philosophus Taurus uir memoria nostra in
disciplina platonica celebratus, cum alijs bo-
nis multis salutaribusq; exemplis hortaba-
tur ad philosophiam capescendam: tum uel maximo
uere animos iuuenum expergebat, Euclidem qua-
rebat socraticum factitauisse. Decreto inquit, suo
henienses cauerant ut qui Megaris ciuis esset, si intra
die Athenas portam prehensus esset: ut ea res ei ho-
minali capitalis esset. Tanto Athenienses inquit odio fia-
bant finitimum hominum Megarensium. Tum
Protagoras, qui indidit Megaris erat: q; ena ante id de-
cretum esse Athenis, et audire Socratem consue-
rat postquam id decretum sinxerunt: sub noctem
is qui aduenerat sceret, tunica longa mulieris in-
dutus, et pallio uersicolore amictus, et caput, et ore
obscuro, e domo sua Megaris Athenas ad Socratem ci-
uitatis uel noctis aliquo tempore consiliorum, ser-
uamq; eius fieri participis. Rursumq; sub lu-
millis passuum paulo amplius uiginti eadem ue-
lla te. Tunc redibat. At nunc inquit, uidere est phi-
losophos ulro currere, ut doceant, ad fores iuuenun-
um: eosq; ibi sedere, atq; operiri propè ad me-

vidiam, donec discipuli nocturnum omne vitium edormiant.

Verba ex oratione Q. Metelli Numidici, quae libuit meminisse ad officium gravitatis, dignitatisq; vitae decentia.

Caput XI.

Um inquinatissimis hominibus non esse con-
 c vitio decertandum, neq; in male dictis aduersus impudenter, et improbos uelitandum, quia tantisper similis, et compar eorum fit: dum paria, et consimilia dicat, atq; audias, non minus ex oratione Q. Metelli Numidici sapientis uiri cognosci potest: qua ex libris, et disciplinis philosophorum. Verba haec sunt Metelli aduersus Caium Ma-
 lium tri-ple. a quo apud populum in con-ione lacessitus, iactatusq; fuerat dictis petulantibus. Nunc, qd ad illum attinet quirites, quoniam se amplio-rem putat esse, si se mihi inimicum dicitauerit: quem ego mihi neq; amicum recipio: neq; inimicum respicio: in eu ego non sum plura dicturus. Nam eum indignissimum arbitror, cui a uiris bonis bene dicitur. Tum ne idoneum quidem, cui a probis male dicitur. Nam si in eo tempore huiusmodi hominum uelut nomines, in quo punire non possis, maiore honore, quam contumelia afficias.

Quod neq; testamentum sicuti Seruius Sulpitius existimauit, neq; sacellum sicuti Trebatius, duplicia uerba sunt, sed a testatione productum alterum, alterum a sacro diminutum.

Caput XII.

Seruius

Eruius Sulpitius Iureconsultus uir etatis
 3 suae doctissimus, in libro de testamentis se-
 cundo, qua ratione adductus testamentum
 uerbum esse duplex scripserit non reperio. Nam cō-
 positum esse dixit à mentis contestatione. Quid igr-
 ur calamentum? quid paludamentum? quid pa-
 imentum? quid uestimentum? quid alia mille per
 uisumodi formam producta? Etiamne ista omnia
 imposita dicemus? Obrepisse autem uidetur Scruio,
 et si quis, alius est, qui id prior dixit falsi quod sed nō
 horrens, neq; in concinna, quasi mentis quaedam in-
 re uocabulo significatio. sicut hercle C. quoq; Tre-
 nio eadem conuinitas obrepit. Nam in libro de re-
 sponibus secundo. Sacellum est inquit, locus par-
 tis deo sacratus cum ara. Deinde addit uerba haec,
 cellum ex duobus uerbis arbitror compositum, sa-
 i, et cellae, quasi sacra cella. Hoc quidem scri-
 pt Trebatius. sed quis ignorat sacellum et simplex
 uerbum esse, et non ex sacro, et cella compositum,
 ex sacro diminutum?

De quaestiuiculis apud Taurum philosophum in
 uiuio agitari, quae symposiaca uocantur.

Caput XIII.

Aētatum, obseruatumq; hoc Athenis est
 ab iis, qui et sine philoſopho Taurō iunctio-
 res, cum domum suam nos uocaret: ne, o-
 no (ut dicitur) immunes, et a symboli uenire-
 conestabamus ad cœnulam non cupedias abo-
 i, sed argutus quaestiuiculis. Vnusquisq; igitur no-

n

strum comitentis, paratusq; ibat, quod dixeret. Eratq; initium loquendi, eundiq; finis. Quærebantur autem nec grauias, nec uerenda, sed irbu μύματα quædam lepida, & minuta, & florentem uino animum læsentia. Quale hoc ferme est subtilitatis ludicræ quod dicam. Quæsitum est quando moriens moreretur? cum iam in morte esset, an tum etiam, cum in uita foret. Et quando surgens surgeret, cum iam staret? an tum etiã cum sederet? Et qui artem disceret, quando artifex fieret, cum iam esset, an tum cum etiam non esset. Vtrum enim horû diuis, absurde, atq; ridicule dixeris, multoq; absurditas uidebitur: si aut utrunq; esse dicis, aut neutrum. Sed ea omnia, cum captiones esse quidam futiles, & inanes dicerent: Nolite inquit Taurus, hæc, quasi negotium aliquem ludum aspernari. Grauiissimi philosophorum, super hæc re serio quæsiuerunt. Et alij moriendi uerbum, atq; momentum, manente adhuc uita diu, atq; fieri putauerunt. Alij nihil in eo tempore uitæ reliquerunt. Totumq; illud, quod mori dicitur, morti uindictauerunt. Item de cæteris similibus in diuersa tempora, & in contrarias sententias disarserunt. Sed Plato inqt noster, neq; uitæ id tēpus, neq; morti dedit. Idemq; in omni consiliium rerum disceptatione fecit. Vidit quippe utrunq; esse pugnant, neq; posse ex duobus contrarijs, altero manente, alterum constitui. Quæstionemq; fieri per diuersam, inter se finium, mortis & uitæ coherentiam, & in toto peperit ipse, expressitq; aliud quoddam nouum in consilio tempus: quod uerbis proprijs, atq; integris

græ

τις τὰν ἐξαίρωντων appellauit. Idq; ipsum ita
 ut dico, inquit, in libro, cui παρμινίδης titulus est,
 scriptum ab eo reperietis τὸ γὰρ ἐξαίρων τοιούτους
 καὶ σημάζει. ὡς ἐξ ἑκείνου μεταβάλλει ἢ ἄλλοτερον.
 alia apud Taurum symbola, & alia, quæ erant se
 iudatum mensarum, ut ipse dicere solitus erat, πρᾶ-
 ματα.

Puniendis peccatis tres esse rationes à philosophis
 tribuitur. Et quamobrem Plato duarum ex iis me-
 nerit. Cap. XIII.

Vniendis peccatis tres esse debere cau-
 sas existimatum est. Vna est, quæ ru-
 διοία, uel κόλασις, uel παρὰ νομίον δι-
 τ, cum poena adhibetur castigandi, atq; emendan-
 gratia, ut is, qui fortuito deliquit, attentior fiat,
 restiorq;. Altera est: quam ἡ, qui uocabula ista
 uiosius diuiserunt, τιμορίας appellane. Ea causa
 maduertendi est, cum dignitas, auctoritasq; eius,
 quem est peccatum, tuenda est, ne prætermissam
 maduersio contemptum eius pariat, & honorem
 eius. Idcirco q; id ei uocabulum à conseruatione ho-
 nis factum putane. Tertia ratio uindictæ est, quæ
 δίκαια à grecis nominatur, cum puniatio pro
 exemplum necessaria, ut cæteri à similibus peccata
 que prohiberi publicis interest: metu cognita
 ne deterreantur. Idcirco ueteres quoq; nostri exem-
 pro maximis, grauissimisque poenis dicebant.
 ando igitur aut spes magna est, ut is qui peccauit ci-

et a poenā, ipse sese ulro corrigat: aut spes contra nul-
 la est emendari eū posse, et corrigi, aut iacturam di-
 gnitatis, in quā peccatum est, metui non necessum est:
 aut non id peccatum est, cuius exemplo necessario me-
 tu sancendum sit: tum quicquid ita delictum est, non
 sanē dignum esse imponendae poenae studium visum
 est. Hae tres ulasendi rationes et philosophi aliū
 plurifariam, et noster Taurus in primo commenta-
 riorum, quos in Gorgiam Platonis composuit, scriptas
 reliquit. Plato autem ipse uerbis apertis duas scias
 esse puniendi causas dicit. Vnam, quam primo in lo-
 co propter corrigendum, alteram, quam in tertio pro-
 pter exempli metum posuimus. Verba sunt haec Pla-
 tonis in Gorgia. προσήκει δὲ παντὶ, τῷ μὲν τιμωρεῖ
 μὲν ὅτι ἄλλοι ὄρωσι τιμωρῶμεν βελτίων ζήσασθαι
 καὶ ὀπίσθασθαι. ἢ παρὰ δόγμα ἀλλοις ζήσασθαι ἢ
 ὄρωσιτες πᾶσι φοβούμενοι βελτίους ζήσασθαι.

In hisce uerbis facile intelligas τιμωρίαν Platonem
 dixisse, non, ut suprascripsi quosdam dicere: sed ita
 ut promissive dici solet, pro omni punitione. An ne au-
 tem quasi omnino paruam, et contemptu dignam pra-
 terierit poenae sumendae causam propter tuendam le-
 si hominis auctoritatem: an magis quasi ei, quam dice-
 bat, rei non necessariam praetermiserit: cum de poe-
 nis non in uita, neque inter homines, sed post uitae tem-
 pus capiendis scriberet: ego in nudum relinquo.

De uerbo quiesco, an e litera corripitur, an produci de-
 beat.

Caput

XV.

amicus noster homo multi studij, atq; in bonarum disciplinarum opere frequens, uerbum quiescit, usitate e littera correpta dixit.

Alter item amicus, homo in doctrinis, quasi in prestigijs mirificis, communiumq; uocum respuens nitens, & fastidians barbare eum dixisse opinatus est: noniam producere debuisset, non corripere. Nam uiescit ita oportere dici praedicauit, ut calescit, nitescit, stupescit, atq; alia huiusmodi multa. id etiam debebat, quod quies e producto non breui diceretur. Alter autem, qua est omnium rerum, uerecunda modestitate, ne si Helij quidem Cincij, & Satyri dicentem ita consuissent obsecuturum se fuisse ait contra perpetuam Latinae l. quae consuetudinem. Neq; se tam signiter locuturum, absone ut inuiditaq; dicit. Litteras autem super haec fecit inter exercitia edam ludicra. Et quiesco non esse hic simile, quae praeposui, nec a quiete dictum, sed ab eo quierem. Haecq; uocis Graecae ad uocem Ionice a uerbo ἴχω, & modum & originem uerbum illud habere monstrauit. Rationibusq; haud sane frigidis docet quies, n e littera longa dici non conuenire, ut dicitur eammodi quispiam, qui tamultuarijs, & medicis huiusmodi exercitationibus ad famam se sua n'ie pererat, neq; orationis Latinae modos, usurpationes uel didicerat.

Non uerbum deprecat a poeta Catullo inusitatum uidem, sed apte positum, & proprie, deq; ratione uerbi, exempliq; ueterum scriptorum.

Caput

XVI.

n 3

A. GEL.

Vim in Lycio forte uespera ambularemus;
 e. uir quidam ludo ibi nobis et uoluptati su-
 it. nam cum esset uerbum deprecor doctus-
 cule positum in Catulli carmine, quia id ignorabat:
 frigidissimos uersus esse dicebat: omnium quidem
 meo iudicio uenustissimos: quos subscripsi.

» Lesbia mi dicit semper male: nec tacet unquam

» De me: dispeream, me nisi Lesbia amat.

» Cui ego quasi eadem totidem mox deprecor illi

» Assidue: uerum dispeream nisi amo.

Deprecor hoc in loco uir bonus ita dictum esse putat,
 ut plerumque a uirgo dicitur: quod significat ualde pre-
 cor, et oro, et supplico. In quo de prepositio ad uin-
 gendum, et cumulandum ualet. Quod si ita ejet, fri-
 gidi sane uersus forent. Nunc enim contra omnino est.
 Nam de prepositio, quoniam est anceps in uno, co-
 demque uerbo diuersitatem significationis capit. Sic
 enim deprecor a Catullo dictum est, quasi detestor,
 uel excoror, uel defello, uel abominor. Contra autem

» ualet, cum Cicero pro P. Sylla ita dicit. Quam multi-

» rum hic uitam a Sylla deprecatus est. Item in dis-

» suatione legis agrariae. Siquid deliquero, nullae sunt

» imagines, quae me a uobis deprecantur. Sed neque so-

lus Catullus ita isto uerbo usus est. Pleni adeo sunt li-

bri ueterum similis in hoc uerbo significationis. Ex

quibus unum et alterum, quae suppetierant, appo-

sui. Quae Ennius in Erechtheo non longe secus dixit,

quam Catullus.

» Quibus nunc inquit erumna mea libertatem paro?

» Quibus seruitutem mea miseria deprecor?

Significat

Significat abigo, & amolior, uel prece adhibita, uel quo alio modo. Item Ennius in Cresphonte.

Ego cum meae uitae parcam, letum inimico deprecor. Cic. in lib. VI. de rep. ita scripsit. Quod quidem eo fuit maius, quia cum in causa pari collegae essent: non modo inuidia pari non erant: sed et Claudij inuidiam Gracchi charitas deprecabatur. Hic quoque item non est ualde precabatur, sed quasi propulsabat, & defensabat inuidiam. Quod graeci propinqua si gnificatione παρατιμα dicunt. Item pro A. Li- nio similiter Cicero uerbo isto utitur. Quid inquit huic homini facias? Nonne concedas interdum, ut ex- usatione summae stultitiae, summae improbitatis odi- um deprecetur? item in Verre actionis secundae pro- emio. Nunc uero quid faciat Hortensius? auaritia ne- turana frugilitatis laude deprecetur? an hominem la- gressissimum, libidinosissimum, nequissimumque de- tendat? Sic igitur Catullus eadem se facere dicit, uerens ueniam, quod & male diceret ei palam, re- buerique, & reuideret, detestareturque assidue, & ta- men eam penitus deperiret:

Quis omnium primus libros publice praebuerit le- ndos. Quotusque numerus fuerit Athenis ante cla- res persicas librorum in bibliothecis publicorum.

Caput XVII.

Libros Athenis disciplinarum liberalium publice ad legendum praebendos primus possuisse dicitur Pisistratus tyrannus. De- ceptus studiosus, acerratusque ipsi Athenienses auxe- runt. Sed omnem illam postea librorum copiam

A. G E L .

Xerxes Athenarum potitus, urbe ipsa præter arcem incensa abstulit: asportauitq; in Persas. Hos porro libros uniuersos multis post tempestatibus Sclencus rex, qui Nicanor appellatus est: referendos Athenas curauit. Ingens postea numerus librorum in Aegypto à Ptolemæis regibus uel conquisitus, uel confectus est, ad millia ferme uoluminum septingenta. Sed ea omnia bello priore alexandrino, dum diripitur ea ciuitas, non sponte, neq; opera consulta, sed à milibus forte auxiliarijs incensa sunt.

AVLI GELLII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII. LIBER SEPTIMVS.

Admiranda quedam ex annalibus sumpta de P. Africano superiore. Caput I.

*Q*uod de Olympiade Philippi regis uxore, Alexandri matre in historia graecæ scriptum est, idē de P. Scipionis quoq; matre, qui prior Africanus appellatus est: memoriae datum est. Nam C. Caius Oppius, C. Iulius Higinus, aliq; qui de uita, et rebus Africani scripserunt: matrem eius diu sterilem existimatam tradunt. P. quoq; Scipionem, cum quompta erat, liberos desperauisse. Postea in cubiculo, atq; in lecto mulieris, cum absente marito cubans sola obdormisset: uisum repente iuxta eam cubare ingentem anguem.

rem. Eumq; ijs, qui uiderant, territis, & clamantibus elapsum inueniri non quisse. Id ipsum P. Scipionem ad aruspices retulisse. Eos sacrificio facto responisse, fore ut liberi gignerentur. Neq; multis diebus ultra quam ille sanguis in lecto uisus est: mulierem concepisse, concepti factis signa, atq; sensum pati. Eximio mense decimo peperit. Natumq; esse hunc P. Scipionem Africanum, qui Annibalem, & Carthaginienses in Africa bello punico secundo uicit. Sed & non impendio magis ex rebus gestis, quam ex illo no, uirum esse uirtutis diuine creditum est. Idem dicere huius piget: quod iisdem illi, quos supra nomen, literis mandauerint. Scipionem hunc Atrium solituisse noctis extremo, prius quam dilares in Capitolium uentitare, ac uulere aperiri laam Iouis, atq; ibi solum diu demorari quasi constantem de R. p. cum Ioue, Aediuoq; eius templi esse demoratus, quod solum id temporis in Capitolium ingredientem caeteri semper in alios sauenes neq; latrarent cum, neq; incurrerent. Has uulge Scipione opiniones confirmare, atq; approbare uirum dicta, factaq; eius pleraq; admiranda. Exus est uirum huiusmodi. Assidebat, oppugnans oppidum in Hispania situ, mœnibusq; ac defensus ualidum, & munitum, re etiam abar: a copio. Nullaq; eius potundi spes erat. Et quodam die in atrijs sedens dicebat. atq; ex eolo. id oppidum uidebant. Tum e militibus, qui in iure apud stabant, interrogauit quissiam ex more in quem, locumq; uadimonium promitti iuberet. Et Sci-

pio manum ad ipsam oppidi, quod obsideatur, ar-
cem protendens, perendie inquit, sese stant illo in lo-
co, atq; ita factum. Die tertio in quem vadari iusse-
rat, oppidum captum est. Eodem die in arce eius op-
pidi ius dixit.

De Cesellij vindicis pudendo errore, quem offen-
dimus in libris eius, quos inscripsit lectionum anti-
quarum. Caput II.

Urpe erratum offendimus in illis cele-
bratissimis commentarijs lectionum anti-
quarum Cesellij vindicis, hominis herede
pleraq; haud indiligentis: quod erratum multos fu-
git, q̄q; multa in Cesellio reprehendendo etiam per ca-
lumnias rimarentur. Scripsit autem Cesellius Q. En-
nium in XIII libro annalium cor dixisse masculi-
no genere. uerba Cesellij subiecta sunt. Masculino
genere cor, ut multa alia, enuntiauit Ennius. Nam in
XIII annali quem cor dixit. adscripsit deinde
uersus Ennij duos.

Annibal audaci dum pectore dehortatur,
Ne bellum faciam. quem credidit esse meum cor?
Antiochus est, qui hoc dixit Asiae rex. Is admiratur,
& permouetur q̄ Annibal Carthaginensis bellum
se facere Po. Ro. uolentem dehortetur. Hos autem uer-
sus Cesellius sic accipit. Tanquam si Antiochus sic di-
cat. Annibal me, ne bellum geram, dehortatur: quod
cum facit, aequale cor putat habere me ei, q̄ stultum
esse me credit, cum id mihi persuadere uult. hoc Ce-

Illius quidem. sed aliud longe Ennius. Nam tres uerū
 ūs sunt non duo ad hanc Ennij sententiam pertinēn-
 s. Ex quibus tertium uersum Cefellius non respexit.
 Annibal audaci dum pectore dehortatur,
 ne bellum faciam, quem credidit esse meum cor?
 uasorem summum, & studiosum robore belli.
 orū uersū sensus, atq; ordo sic, opinor, est Annibal
 e audentissimus, atq; fortissimus, quē ego credidi, hoc
 enim cor meū credidit perinde, atq; diceret, quem
 o stultus homo credidi fore summum suasorem ad
 bellandum, is me dehortatur, dissuadetq; ne bellum
 faciam. Cefellius autem forte p̄abū mōt̄ p̄or̄ p̄ad̄ū ista
 uerborum captus quem cor dictum putauit, & quem
 uersu acuto legit, quasi ad cor referatur, nō ad An-
 nibalem. Sed non fugi me, si aliquis sit tam incon-
 uis sic posse defendi cor Cefellij masculinum. ut ui-
 detur tertius uersus separatim, atq; diuisim legēn-
 s, perinde quasi de p̄æcis, interruptisq; uerbis
 clamet Antiochus, suasorem summum. sed non di-
 um est eis, qui hoc dixerint, responderi.

Quid tullius Tiro Ciceronis libertus reprehēn-
 dit in M. Catonis oratione, quam pro Rhodiensi-
 bus in senatu dixit, & quid ad ea, quae reprehēn-
 dit, responderimus. Cap. III.

Rhodus Rhodiensis & insulae opportunitate,
 & operum nobilitate, & nauigandi soler-
 tia, naualibusq; uictorijs celebrata est. ea
 Rhodiensis ciuitas, cum amica, atq; socia Populi Ro.

foret, Persa tunc Philippi filio Macedonum rege, cum quo bellum Po-Ro fuit, amicum usque est. Commixti quoque sunt Rhodienses legationibus Romam saepe missis, ad bellum inter eos componere. sed ubi ista pacificatio perpetrari nequirit: uerba a plerisque Rhodiensibus in concionibus eorum ad populum facta sunt: ut si pax non fieret, Rhodienses regem aduersus Po-Ro aduocarent. sed nullum super ea re publicum decretum factum est: at ubi Perses uictus, captusque est, Rhodienses pertinere ob ea, quae compitries in exilibus populi acta, dictaque erant. Legatos quoque Romam miserunt, qui temeritatem quorundam populorum suorum precarentur. Et fidem, consiliumque publicum exproberent. Legati postquam Romam uenerunt, et in senatum intromissi sunt, uerbisque suppliciter pro causa sua factis se ueri accesserunt: sententiae rogari ceperunt: cumque partim senatorum de Rhodiensibus exeret: tamenque eos animatos fuisse dicere: bellumque illis faciendum censerent: Tum M. Cato exurgit, et optimos, fideissimosque socios, quorum omnibus de re praedicta, possidendaque non pauci ex summis uiris interuerti, infensique erant: defensum, et seruatumque esse, orationemque inchoat dicit. Quae et seorsum scripta. Inscripta quoque est pro Rhodiensibus, et in quinto Oratorum libro scripta est. Tiro autem Tullius M. Ciceronis libertus, sane quidem fuit ingenio homo doctus, et haudquaquam rerum, litterarumque uerum indoctus. Eoque ab ineunte aetate liberaliter instructus administrare, et quasi administrare in studiis litterarum Cicero usus est. sed profecto plus usus est,

tā ut tolerari, i. noscāq; possit. nanq; epistolam con-
 ipsit ad Q. Axium familiarem patroni sui confi-
 nit, & nimis calide. In qua sibi mei usus est ora-
 nem istam pro Rhodensibus acri subtiliq; ingenio,
 iudicio percensuisse. Ex ea epistola libitum forte no-
 est reprehensionis eius quasdam attingere, maio-
 cūcti uenia reprehensuri Tironem, quā tum ille
 rehen'etis Catonem. Culpauit autem primū hoc,
 d. Cato in crudite, & ἀραυώτως, ut ipse ait. prin-
 nimis insolenti, nimisq; acri, et obiurgatorio usus
 cum uereri sese ostendit, ne patres, gaudio, atq;
 da rerum gestarum prospere de statu munitis sue
 rbat non satis conspicerent. neq; ad recte intelli-
 lum, consulendūq; esse idonei. In principijs
 m inquit, patroni, qui pro rebus dicunt: conciliare
 & complacere iudices debent. Sensusq; eorum ex
 anone causae suae, enjōs, rigentesq; honorificis, ue-
 ndūq; sententijs commulcare. Non iniurijs, atq;
 eriosis comminationibus consfricare. Ipsum deinde
 apū apposuit: cuius uerba haec sunt. Scio so-
 plerūq; hominibus, rebus secundis, atq; prolixis,
 uoljētis, animum excellentem, atq; superbiam,
 traxitatem augescere, atq; crescere. quod uenē mu-
 igne curae est: quod haec res tam secunde proctis-
 nequid in consulendo aduersi eueniat: quod no-
 secundas res consfricat. Ne ue haec letitia nimis
 rose eueniat. Aduersa res se domant, & docent
 ipus sit factis. secundae res letitia transuersum
 re solent a recte consulendo, atq; intelligendo.
 maiore opere, dico, suadeoq; uti haec res ali-

20 quot dies proferatur: dum ex tanto gaudio in potestā
 20 tem nostram redeamus. Quæ deinde Cato iuxta di-
 cit: ea inquit, confessionem faciunt, non defensionem,
 neq; propulsationem, translationem'ue criminis ha-
 bent: sed cum pluribus alijs communicationem, quod
 scilicet nihil ad purgandum est. Atq; etiam inquit,
 insuper profiteri Rhodienses, qui accusabantur, qđ
 aduersus Po. Ro. regi magis cupuerint, fauerintq;
 Id eos cupisse, atq; fauisse utilitatis suæ gratia ne Ro.
 Perse quoq; rege uicto, ad superbiam, ferociamq;, &
 immodicum modum insolerent. Eaq; ipsa uerba
 20 ponit ita ut infra scriptum est. Atq; ego quidem arbi-
 20 tror Rhodienses noluisse nos ita depugnare, uti depu-
 20 gnatum est. Neq; regem Persem uicisse, non Rhodienses
 20 id modo uoluerunt, sed multos populos, ac multas natio-
 20 nes idem uoluisse arbitror. Atq; haud scio an partium
 20 eorum fuerint: qui non nostræ contumeliæ causa id
 20 uoluerunt euenire: sed enim metuerunt, si nemo esset ho-
 20 mo, quem uereremur: quicquid liberet, fierentus: ne
 20 sub solo imperio nostro in seruitute nostra essent: li-
 20 bertati suæ causa in ea sententia fuisse arbitror. Atq;
 20 Rhodienses tamen Persem publice nunquam adiun-
 20 re. Cogitate quanto nos nostri natui cautius facimus.
 20 Nam unusquisq; nostrum, si quis aduersus rem suā
 20 quid fieri arbitratur: summa ui contra nititur, ne ad-
 20 uersus eam fiat, quod illi tamen perpeffi. Sed quod ad
 principium reprehensum attinet, scire oportuit Tiro-
 nem, defensos esse Rhodienses à Catone, sed ut à se-
 natore, & consulari, & censorio uiro: quod quidem
 optimum esse publicum existimabat, suadente: non

à patrono solet, causam pro reis dicente. Alia nāq̄
 incipit conducunt reos apud iudices defendenti, et
 mentiam, misericordiamq̄; undiq̄; indaganti. Alia
 senatus de Re. p. consulitur viro auctoritate præ-
 senti sententijs quorundam iniquissimis permoto, et
 utilitatibus publicis, ac pro salute sociorum gra-
 r, ac libere indignanti simul, ac dolenti. Qui p-
 recte, et utiliter in disciplinis rhetorum præcipi-
 iudices de capite alieno, deq̄; causa ad sese non per-
 ni cognituros, ex qua præter officium iudican-
 nihil ad eos simul periculi uel emolumenti redun-
 rum est conciliandos esse, ac propiciandos lauda-
 rr, ac placabiliter, et leniter existimationi salu-
 eius, qui apud eos accusatus est. At cum digni-
 et fides, et utilitas omnium communis agitur: ob-
 q̄ rem aut suadendum quid, ut fiat, aut fieri iā
 to differendum est: tum qui se in eiusmodi princi-
 occupat: ut beniuolos, benignosq̄; sibi auditores
 et, ciosam operam, in non necessarijs uerbis su-
 landudum enim negotia periculaq̄; ipsa rerum
 inia, consilijs eos capiendis conciliant, et ipsi potius
 xposcunt consultiuā beniuolentiā. Sed quod ait
 sum Catonem noluisse Rhodienses ita depugna-
 i depugnantem est: neq̄; regem Persen a Po. Ro.
 auq̄; id cum dixisse non Rhodienses modo, sed
 et quoq̄; alias nationes uoluisse: sed id nihil ad-
 undum, extenuandum uel crimen ualere: iam hoc
 um Tiro improbe mentitur. Verba ponit Cato-
 alijs tamen cum uerbis calumniatur. Non enim
 consistit Rhodienses noluisse uictoriam esse Po.

Rō. sed sese arbitrari dixit, id eos uoluisse: quod erat
 proculdubio suæ opinionis professio: non Rhodien-
 sium culpæ confessio. In quare, ut meum quidem iu-
 dicium est: non culpa tantum uacat: sed dignus quoq;
 laude, admirationeq; est: et cum ingenue & religio-
 se dicere uisus est contra Rhodienses quod sentiebat:
 et parta sibi ueritatis fide, ipsum illud tamen, quod
 contrarium putabatur: si exit, & transtulit: ut eos ier-
 circo uel maxime equū esset acceptiores, charioresq;
 fieri Po. Rō. quod cum & utiles essent, & uellent re-
 gi esse factum, nihil tamen adiuuandi eius gratia fa-
 cerint. Postea uerba hæc ex eadem oratione ponit.

- Ea nunc der repente tanta nos beneficia u'tro atroq;
 • tantam amicitiam relinquimus? Quod illos dicimus
 • uoluisse facere, id nos priores facere occupabimus?
 Hoc inquit, enthymema nequam, & uiciosum est. re-
 sponderi enim potuit, occupabimus certe. Nam si non
 occupauerimus: opprimemur, incidendumq; erit in
 insidias, a quibus ante nos non cauerimus. Recte in-
 quit, hoc uitio dat Luilius poet. e Euripidi: quod cum
 Polyphontes rex propterea se interfecisse fratrem di-
 ceret: quod ipse ante consilium de rege eius cepisset
 Acrope fratris uxor hisce cum uerbis eluserit
 εἰ γὰρ εἰ ἴμελλεν, ὡς οὐδ' οὔτις κτείνετο ἀδελφῆς. ἄρα καὶ εἰ
 μέλλεν, ὡς ἄποτος παρῆν ἴδεν. At hoc enim in-
 quit, plane stultitiæ plenum est eo consilio, atq; ea fini
 facere nolle aliquid: uti nunquam id facias, quod ue-
 lis. Sed uidelicet Tiro animum non aduertit non esse
 in omnibus rebus cauendis eandem causam, neq; hu-
 manæ uitæ negotia, & actiones, & officia, uel occu-
 pandi,

andi, uel diffidendi, uel etiam ulciscendi, uel cauendi, simul esse pugne gladiatoriae. Nam gladiatorum imposito ad pugnandum pugnae haec proposita sunt: aut occidere, si occupauerit: aut occumbere, si cessauerit. hominum autem uita non tam iniquis, neque tam uoluntis necessitatibus circumscripta est: ut in atrocior iniuriam facere debeas: quam nisi feceris passus. Quod tantum aberat a P. R. mansuetudine occupare ut sepe iam in sese factas iniurias ultra neglexerit: post deinde usum esse Catonem dicere eadem oratione argumentis parum honestis, et multis audacibus. Ac non uiri eius, qualis fuit sed uari, ac fallaciosi, et quasi graecorum sophistarum uiri. Nam cum obijceretur inquit, Rhodiensibus, id bellum P. R. facere uoluisse, negauit penulignus et propositus, quia id non fecerit. Et si maximo uoluisse. induxissimque eum dicit, quam dialecticam uocabant appellare, rem admodum insidiosam, et histricam, neque ad ueritates magis, quam ad captio-rem repertam, cum conatus sit exemplis decipientibus utere, confirmareque nuntium, qui male facere uoluisse aequum esse, nisi quod factum uoluit, etiam nunc. uerba autem ex ea oratione M. Catonis haec sunt. Qui acerrime aduersus eos dicit, ita dicit, homoluisse fieri. Et quis est tandem nostrorum, qui quod se accusat, aequum censet quenquam poenas debere eam rem, si od arguatur male facere uoluisse. non opinor. Nam ego, quod ad me attinet, nolim-nde pro uo infra iat. Quid nunc, et que tanta lex est tam acerbis, que dicit, si quis illud facere

» uoluerit: mille numis dimidium familie multa esto
 » Siquis plus quingenta iugera habere uoluerit: tanta
 » poena esto. Siquis maiorem pecudum numerum ha-
 » bere uoluerit: tantum damni esto. Atqui nos omnia
 » plura habere uolumus, & id nobis impune est. Postea
 » ita dicit. sed si honorem non æquum est habere
 » ob eam rem: quod bene facere uoluisse quis dicit, neq;
 » fecit tamen: Rhodiensibus tale erit non quod male fe-
 » cerunt: sed quia uoluisse dicuntur. His argumentis Ti-
 » ro Tullius M. Catonem contendere, & conficere dicit,
 Rhodiensibus quoq; impune esse debere, quod hostes
 quidem Po. Ro. esse uoluisent: & qui maxime non
 fuissent. Dissimulari autem non posse ait, quin pa-
 ria, & consimilia non sint, plus quingenta iugera ha-
 bere uelle, quod plebiscito colonis prohibitum fuit: &
 bellum iniustum, atq; impium Po. Ro. facere uelle.
 neq; item inficiari posse, quin alia causa in premissis
 sit: alia in pœnis. nam beneficia inquit, promissa op-
 periri oportet: neq; ante renunerari, quam facta sint.
 Iniurias autem imminentes precauisse, iustum est ma-
 gis, quàm expectauisse. Summa enim professio stul-
 titie inquit est non ire obuiam sceleribus cogitare: sed
 manere, oppeririq; , ut cum admissa & perpetrata
 fuerint: tum deniq; ubi, quæ facta sunt, infecta fie-
 ri non possunt: puniantur. hæc Tiro in Catonem,
 non minus frigide sanè, quàm inaniter. Sed enim Ca-
 to non nudam: nec solitariam, nec improtectam hanc
 iταρωτην fiat. sed multis eam modis præfulcit: multo-
 tisq; alijs argumentis conuelat. & quia non Rhodien-
 sibus magis: quàm Reip. consulebat: nihil sibi dictu,
 fictuq;

ictuq; in ea re turpe duxit: quin omnium sententia
 um uia seruatum ire socios niteretur. Ac primum ea
 on in illisde conquisiuit: quae non iure naturae, aut
 re gentium fieri prohibentur: sed iure legum rei ali
 ius medenae, aut temporis causa iussurum, sicut est
 numero pecuniae, & de dominio agri praefinito, aut
 smodi aliquo in quibus rebus quod prohibitum fieri
 r leges quidem non licet, uelle id tamen facere, si liceat,
 honestum non est. Atq; eas res cotulit scorsum, misce
 s cum eo quod, neq; facere, neq; uelle per sese honestum
 tum deinde ne disparilitas collationis euidentis fie
 : pluribus id propugnaculis defensat. Neq; tenues
 r, & enucleatas uoluntatum in rebus illicitis, repre
 siones, qualia in philosophorum otio disputantur:
 gnificat: sed id solum ex summa optinetur ut cau
 rhodiensium, quorum amicitiam retineri ex Re p.
 e aut a qua iudicaretur: aut quidem certe ignoscen
 Atq; interim, neq; fuisse Rhodienses bellum, neq;
 re uoluisse dicit. Interim autem facta sola censetur
 dicit atq; in iudicium uocanda: sed uoluntates nu
 inarumq;, neq; legibus, neq; pennis fieri obnoxias
 rdum autem quasi deliquisse eos concedat: igno
 ostulati: & ignoscentias uti: et esse rebus huma
 lores: ac nisi ignoscant, minus in Re p. rerum no
 um mouet: sed enim contra si ignoscatur, confer
 m iri ostendit Po. Ro. magnitudinem: superbiae
 p crimen, quod tunc praeter caetera in senatu Rho
 sibus obiectum erat: mirifica, & prope diuina
 ansionis figura eius sit & eluit. Verba adeo ipsa
 uis Catonis, quoniam Tiro ea praetermisit.

» Rhodienses superbos esse aiunt, id obiectantes, quod
 » mihi e' liberis meis minime dici uelim: sint sane' super
 » bi. Quid id a. nos attinet? id'ne irascimini, si quis su
 » perbius est quam nos? Nihil prorsus hac compella
 tionis dici potest neq; grauius, neq; munitius aduer
 sus homines superbissimos facta: qui superbiam in se
 se amarent: in alijs reprehenderent. Præterea ani
 maduertere est in tota ista Catonis oratione, omnia di
 sciplinarum rhetoricarum arma, atq; subsidia mota
 esse. sed non perinde, ut in decursibus ludicris, aut
 simulachris præliorum uoluptarijs fieri uidemus.
 Non inquam distincte nimis, ac compta, atq; modula
 te res acta est: sed quasi in ancipiti certamine cū spar
 sa acies est: multisq; locis Marte uario pugnatur, sic in
 ista tum causa Cato, cum superbia illa Rhodiensiu' su
 mosissima multorum odio, atq; inuidia flagraret: om
 nibus promiscue tuendi, atq; propugnandi modis
 usus est. Et nunc ut optime meritos commendat nunc
 tanquam si innocentes: purgat, Et ne bona, diuitiæq;
 eorum expetantur: obiurgat. nunc etiam quasi sit er
 ratum, deprecatur. nunc ut necessarios reip. ostentat
 nunc clementiæ, nunc mansuetudinis maiorum, nunc
 utilitatis publicæ commonescit: eaq; omnia distin
 ctius, numerosiusq;, ac comptius fortasse dici potue
 rint: fortius, atq; uiuidius potuisse dici non uidentur.
 Inique igitur Tiro Tullius, qui qd' ex omnibus facul
 tatibus tam opulentæ orationis aptis inter sese, Et co
 herentibus paruum quippiam, nudumq; sumpsit:
 quod obrectaret, tanquam non dignum M. Catone
 fuerit, quod delictorum non perpetratorum uolun
 tates,

res, non censuerit puniendas. Commodius autē, erē-
 tusq; de his meis uerbis, quibus Tul. Tironi respon-
 si, modo asstimabit, iudiciūq; faciet, qui & oratio-
 nem ipsam Catois totam acceperit in manus: & epi-
 stolam Tironis ad Axiū scriptam requirere, & le-
 gere curauerit. Ita enim nos sincerius, exploratiusq;
 el corrigere poteris, uel probare.

Cuiusmodi seruos, & quam ob causam Caelius
 uenundari iuris ciuilibus auctor pileatos uenundari soli-
 scripserit: & que mancipia sub corona more ma-
 num uenerint. Atq; id ipsum sub corona quid sit.

Capitulum

IIII.

Illeatros seruos uenū solitos ire, quorū no-
 mine uenditor nihil præstaret: Caelius Sa-
 binus iuris peritus scriptū reliquit. cuius rei
 usam esse ait: quod eiusmodi conditionis mancipia
 signa esse in uendundo deberent: ut emptores er-
 re, & capi non possent. neq; lex uendendi oppe-
 nda esset, sed oculis iā peraperent, quodnam esset
 mancipiorum genus. sicuti inquit, antiquitus mancipia
 e belli capta coronis induta ueniebant: & ita co-
 rebantur sub coronis uenire. Namq; ut ea corona si-
 um erat captiuorum uenialium ita pileus imposi-
 demonstrabat eiusmodi seruos uenundari: quo-
 m nomine emptori uenditor nihil præstaret. Est au-
 t alia rationis huius opinio: cur dici solitum sit, ca-
 uos sub corona uenundari: quod milites custodie
 isa, captiuorum uenialium greges circumstante:
 p circumstantio militum coronis appellata sit. Sed id

- magis uerum esse, quod supra dixi. Cato quoque in libro, quem composuit de re militari, docet. Verba sunt haec Catonis. Vt populus sua opera potius ob rem bene gestam coronatus supplicatum eat, quam re male gestam coronatus ueneat.

Historia de Polo histrione memoratu digna

Caput

V.

Istrio in terra graecia fuit fama celebri qui gestus, et uocis claritudine, et ueritate ceteris antestabat. nomen fuisse aiunt Polum, tragœdias poetarum nobilium scite, atque assidue actitauit. Is polus uicem amatum filium morte amisit. eum luctum quoniam satis uisus est eluxisse: rediit ad questum artis. in eo tempore Athenis Electra Sophoclis acturus: gestare urnam, quasi cum Orestis ossibus debebat. ita compositum fabulae argumentum est: ut ueluti fratris reliquias ferens, Electra comploreret, commisereturque interitum eius: qui per uim extinctus existimatur. Igitur Polus lugubri habitu Electrae indutus ossa, atque urnam e sepulchro tulit filij: et quasi Orestis amplexus opplevit omnia, non simulachris, neque imitantis, sed luctu atque lamentis ueris et spirantibus. itaque cum agi fabula uideretur: dolor actitatus est.

Quid de quorundam sensuum naturali deficiente Aristoteles scripserit.

Caput

VI.

ex quinque

X quinque sensibus, quos animantibus natura
 e trahit, visu, auditu, gustu, tactu, odora-
 tu, quos greci αἰσθήσεις, ὄψις, ἀκοή, γούσις,
 τὰς, ἄσπρησι appellane, quedam animalium alia
 io carent: & aut ex ea natura gignuntur, aut ino-
 t, inaurita'ue. nullum autem gigni animal Aristote-
 dicit quod aut gustus sensu careat, aut tactus: uerum
 ex libro eius, quem τὰ πρῶτα μύμητις composuit: hæc
 u, τὰς δ' ἀσπρησι, καὶ τὰς γούσις πάντα ἔχει; πλὴν
 ἰστὺν ἀσπρησι ἴσως.

An affatum quasi admodum prima acuta pro-
 nuntiandum sit: & quedam itidem non incuriose
 istata super a iatum uocum acutibus.

Capitulum VII.

Anianus poeta præter ingenij amoenitates,
 i literarum quoque ueterum & rationum in li-
 teris oppido quæ pius fuit: et sermo anabat
 ra quadam, & scita suauitate. is affatum ut admo-
 m prima acuta, non media pronuntiabat. Atque ite-
 res locutos censebat: itaque se audiente Probum gra-
 tum hos uersus in Plauti cistellaria legisse dicit.
 in' est tu homo sacrus facere sirenium?
 orum est affatum qui fatant.

ut ego me uolo fortem perhiberi uirum.
 isamque esse huic acutui dicebat: quæ affatum non
 ne due partes orationis: sed utraq; parti in unam
 m coaluisset. si. ri in eo quoque, quod ex aduersum
 mus secundam syllabam debere acui existimabat:
 nam una non due esse orationis partes. Atque ita
 rere apud Terentium legi dicebat in his uersibus.

A. GEL.

- In quo hæc discebat ludo ex aduersum Ion
- Tonfirina erat quadam. Adæbat etiam quod ad prouerbium tum ferme acueretur, cum significaret ἐπίτασις, quam intentionem nos dicimus, sicuti adfabre, & admodum. & adprobe dicuntur. Cætera quidem satis commode Annius: sed hæc particula ad, semper cum intentionem significaret, acui patuit: non id perpetuum uidetur. Nam & adprobis eum dicimus, & adprimus, et ad prius ne intentio in his uerbis demonstratur: neque tamen, ad, particula satis commode accentu acuto pronuntiat. adprobis tamen, quod significat ualde probus, non infuit eo quod prima syllaba acui debeat. Cælius in comædia, que inscribitur triumphus, uocabulo isto utitur.
- Hierocles hospes est mihi adolescens adprobis. Num igitur in istis uocibus, quas nos non acui diximus: ea causa est, quod syllaba insequitur natura longior: que non ferme patitur acui priorem: in uocabulis syllabarum plurimum quam duarum. Adprimus autem longe primum L. Lilius in odyssea dicit in hoc uersu.
- Ibi denique uir summus adprimus Patroclus. Idem Lilius in odyssea præmodum dicit quasi admodum.
- parentes inquit, præmodum. (dum. Quod significat supra modum, dictumque est quasi prætermodum: in quo scilicet prima syllaba acui debuit.

Res ultra fidem tradita super amatore delphino, & puero amato.

Caput

VIII.

delphinus

Elphinos ueriores esse, et amasios non modo
 do historie ueteres, sed recentes quoque memo-
 ria declarant. Nam et sub Cesaribus in pu-
 lano mari, ut Appion scriptum reliquit, et ali-
 os seculis ante apud Neupactum, ut Theophrastus
 ididit: amatores flagrantissimi delphinorum con-
 ti, compertique sunt. Neque uero amauerunt, quod sunt
 genus sed pueros forma liberali, in nauis ulis for-
 ut in uadis litorum conspectos miris, et huma-
 modum arserunt. uerba subscripsi a melioribus et u-
 uiri ex Aegyptiacorum libro quinto quibus delu-
 u amantis, et pueri non abhorrentis consuetum
 s, lusus, gestationes, aurigationes referunt: eaque om-
 a sese ipsum, multosque alios uidisse dicit.

κατὰ τὸν δὲ αἰῶνα περὶ διακασχίαν δελφίνα ἰρῶν-
 ταιδός. καὶ πρὸς ταῖς αὐτὰς ἐπιούμινας θωπύρας. ἀ-
 ὠδὸ καὶ προσεχάμιος ὁ ἰχθύς, ἀνιδίχτο σὺν
 α ἰπὶ τῶν ἰωτῶν. καὶ τὰς ἀκρίβας περιστάλων ἰ-
 ἀ τὸν ποσειδῶνα χρωτὰ ἀμύξαι καὶ ἰπυδῶν πε-
 δουέτα μέχρι διακοσίωσ ἀϊῶνι παδίωσ. ὁ ἰχθύς
 ἰρῶμυ καὶ τῶσα ἢ ἰταλίᾳ θιάσαθαι ἰ χθῶν εν-
 νεῦ ὁ ἰρῶτος. Ad haec adijci rem non minus
 ndam. Postea inquit, idem ille puer delphino-
 ras morbo affectus obiit suum diem. At ille a-
 , ubi saepe ad lina solitum annauit: et puer,
 i primo uado aduentum eius oppetiti consue-
 :uisquem fuit desyderio tabuit, exanimatusque
 in litore: scens inuenit ab iis, qui rem cognou-
 erunt sui pueri sepulchro humanatus est.

A: CEL.

Peposci, memordi, pepugi, spepondi, & occurrri, plerosq; ueterum dixisse, non uti postea receptum est dicere, per o aut per u literam in prima syllaba positam, sed per e. atq; ideo græcæ rationis exemplo dixisse. Præterea notatum; quod uiri non indocti, neq; ignobiles à uerbo descendo non descendi, sed descendidi dixerunt. Cap. IX.

Oposci, momordi, pupugi, cucurri probabiliter dici uidentur. Atq; ita uicem omnia ferme doctiores huiusmodi uerbis uentur. sed Q. Ennius in satyris memorderit dixit per e literam, non momorderit.

- » Meum inquit non est atsi me canis memorderit.
- » Item Laberius in gallis; de integro patrimonio.
- » Meo centum millia nummism memordi.
- » Item idem Laberius in coloratore. Itaq; leni
- » Pruna percoctus, simul sub dentes mulieris.
- » Veni, bis ter memordit. - Item P. Nigidius de animalibus libro secundo.
- » Ut serpens si memord t, gallina deligitur, & opponitur.
- » Item Plautus in aulularia. - Ut admemordi
- » Hominem - sed idem Plautus in trigeminis, non præmordisse, neq; præmomordisse dixit, sed præmorsisse.
- » Ni fugissem inquit, medium credo præmorsisset. Item Accius in conciliatrice,
- » Vrsu se memordisse autumat.
- » Peposci quoq; non poposci Valerius Antias libro anti-
- » naliu XLV scriptum reliquit. Deniq; Licinius

ib. pl. per dictionem ei diem dixit. Et comitatus diem
 Q. Martio praetore peposcit. Perpugero, aequae. Aequae
 in aedilitia dicit.
 d si perpugero, metuet. Helium quoque Tubercu-
 lum libro ad C. Oppium scripto occurrat dixit-
 probus annotavit. Et haec eius uerba apposuit. Si
 et alius species occurrat. Idem probus Valerium
 natem libro historiarum XII spondeo
 fuisse annotavit: uerbaque eius haec apposuit. Tib-
 iechus, qui quae est C. Mancino in Hispania sua
 Et ceteri, qui pacem spondeant. Ratio autem
 uerborum haec esse uideri potest. quoniam graeci
 uerba specie praeteriti temporis, quae παρασπονδο
 uerba, secundae uerbi litterae in, e, plerumque uerunt.
 ω δόρατα, ποιῶ ποιοῦμαι, λαλῶ λαλῶμαι, κρα-
 τῶμαι, λείπω λείπουμαι. sic ergo mordeo me-
 morordi, posco peposcit, tendo tetendi, tango tetigi, pun-
 gero perpugero, spondeo spondeo, curro cecurri, tello tello
 sic M. T. C. Caesar mordeo, memorordi, pun-
 gero, spondeo, spondeo, dixerunt. Præterea in-
 uerba a uerbo secundo similitudine non sciderat. sed
 rat dictum esse. L. Aelius in sotadiorum libro
 seciderat dicit. uerba eius haec sunt.
 ergo aquila ita, ut hi predicant,
 erat pectus. Ennius quoque Et Valerius
 in libro historiarum LXXV. uerba haec
 ita. Deinde sinu reposito ad forum descendit.
 rius quoque in Caulario ita scripsit.
 natabat quomodo mammae mihi descendide

Uscapio & copulate & recto uocabuli casu dicitur, ita pignoris capio coniuncte, & eadem uocabuli forma dictum est. Caput X.

T hæc ususcapio dicitur copulato uocabulo a, litera in eotractum pronuntiata, ita pignoris capio iunctæ sunt partes, & producte dicebantur. uerba Catenis sunt ex primo epistoliarum questionum. Pignoris capio ob æs militare, quod æs a Tribuno ærariomiles accipere debebat uocabulum seorsum fit: per quod satis dilucet hanc capionem posse dici, quasi hanc captionem, & in usu & in pignore.

Neque leuitatem, neque nequitiam ea significatione esse, qua in uulgo sermonibus dicuntur.

Caput XI.

Leuitatem plerumque nunc pro inconstantiâ, & mutabilitate dici audio, & nequitiam pro solertia, astutiâque: sed ueterum hominum, qui proprie, atque integre locuti sunt: leues dixerunt, quos uulgo nunc uiles, & nullo honore dignos dicimus. & leuitatem appellauerunt prinde quasi lenitatem. Et neque hominem nihili, neque rei, neque frugis bonæ, quod genus græci fere $\lambda\omega\tau\omicron\nu$, $\eta\ \lambda\epsilon\iota\tau\epsilon\iota\alpha\sigma\omicron\nu$, $\eta\ \alpha\chi\rho\epsilon\iota\omicron\nu$, $\eta\ \alpha\chi\rho\eta\sigma\omicron\nu$, $\eta\ \kappa\alpha\kappa\omicron\tau\rho\alpha\tau\omicron\nu$, $\eta\ \mu\iota\alpha\rho\delta\omicron\nu$ dicunt. Qui exempla horum uerborum requirit: ne in libris nimis remotis querat, inueniet ea in M. Tullij secunda antonianarum. nam cum genus quoddam sordidissimum uitæ, atque uictus M. Antonij idem demonstraturus esset: quod in culpa

intraret: quod ad uesperum perpotaret: quod ore
 uiuenter faceret: ne cognosceretur: h. ec, & alia e-
 modi cum in eum dicturus esset. Videte inquit, ho-
 ni. leuitatem, tanquam protinus ista dedecora hoc
 oin homine notarentur. At postea cum in eundem
 tonam probra quedam alia ludibriosa, & tur-
 ingressisset: ad extremum hoc addidit. O' homi-
 nequam, nihil enim magis proprie possum dice-
 re. At uidete leuitatem hominis: eum ora diei de-
 ferre ad saxa rubra uenisse: delituit in quadam
 uoula, atq; ibi se occulte perpotauit ad uesperum.
 Inde cetero celeriter ad urbem aduectus, domum
 ore inuoluto. Ianiter rogat, quis tu? A. Marco
 Uariius. confestim ad eam, cuius causa uenerat, de-
 ur. Etq; epistolam tradi: quam illa cum legeret
 .(erat enim scripta amatorie.) Caput autem li-
 rum hoc erat, sibi cum illa mima posthac nihil
 u, omnem se amorem abiecit illius, atq; in hanc
 fidisse. Cum mulier fieret uberius: homo misse-
 ferre non potuit. Caput aperuit, in collum in-
 O' hominem nequam, nihil enim magis pro-
 possum dicere. Ergo ut te catamitum, nec opina-
 ostendisset, praeter spem mulier aspiceret. Iam-
 tem nocturno, Italiam multorum die-
 metu perurbasti? Consimiliter Q. quoq;
 ius in primo annualium, nequitiam appella-
 xum uiae prodigium, effusumq; in hisce uerbis.
 adenti cuidam adolescenti Luciano, qui appri-
 mo genere gnatus erat: sed luxuria, & nequi-

20 tia pecuniā in magnam consumpserat. M. Varro in li-
 20 bris de lingua latina. Vt ex non, & uolo inquit, no-
 20 lo fit, sic ex ne, & quicquam media extrita syllaba
 20 compositum est nequam. P. Africanus pro se contra
 20 Tib. Asellium de multa ad populum. Omnia mala
 20 probra flagitia, que homines faciunt, in duabus re-
 20 bus sunt, malitia, atq; nequitia: utrum defendis, ma-
 20 litiam an nequitiam? an utrunq; simul? Si nequi-
 20 tiam defendere vis: licet. Sed tu in uno sorto maiorem
 20 pecuniam absumpsisti, quam quanti omne instrumen-
 20 tum fundi Sabini incensum dedi: tuisti. Si hoc ita est,
 20 qui spondet mille nummum? Sed tu plus tertia parte pe-
 20 cunie paterne perdidisti, atq; absumpsisti in flagi-
 20 tijs. Si hoc ita est, qui spondet mille nummum? non vis
 20 nequitiam? Age malitiam saltem defende. tu uerbis
 20 conceptis conitrasisti sciens, sciente animo tuo. Si hoc
 20 ita est, qui spondet mille nummum?

De tunicis χερσιδωτοῖς, quod carum usum P. Afri-
 canus Sul. Gallo obiecit. Caput XII.

Tunicis uti uirum prolixis ultra brachia,
 & usq; in primores manus, ac prope in di-
 gitos Romæ, atq; omni in Latio indecorum
 fuit. Eas tunicas græco uocabulo nostri χερσιδωτοῖς
 appellauerunt. Famulusq; solis uestem longè latèq;
 diffusam indecère existimauerunt, ad ulnas, cruraq;
 aduersus oculos protegenda. Viri autē Ro. primo qui-
 dem sine tunicis, toga sola amicti fuerunt. Postea sub
 strictas, & breues tunicas circa humerum desinentes

bebant. quod genus graeci dicunt *δ'σουλδα*.
 ac antiquitate inductus P. Africanus Pauli filius,
 et omnibus bonis artibus, atque omni uirtute pra-
 us P. Sil. Gallo hoi delicto inter pleraque alia, quo
 cessabat: id quoque probro dedit quod tunicis utere-
 manus totas operentibus. uerba sunt haec Scipio
 . Nam qui quae tunc unguentatus aduersum spe-
 um erant: cuius supercilia raduntur qui bar-
 uisa feminibusque subuulsis ambulet: qui in con-
 is adulescentulus cum amatore, cum chirodote
 et inferior a tubuerit: qui non modo uinosus,
 uiresus quoque sit cum ne quicquam dubitet, quin
 n fuerit, quod cinedi facere solent? Virgilius
 tunicas huiusmodi quasi faemineas, ac pro-
 at criminatur.

nicae inque manicas, et habent redimicula mitrae
 quoque Ennius Carthaginiensium tunicatam iuuen-
 non uidetur sine probro dixisse.

quem classisum dicit M. Cato, quem infra clas-

Caput

XIII.

Classici dicebantur non omnes, qui in classi-
 bus erant: sed primae tantum classis ho-
 mines, qui C. C. XXV. millia aere am-
 ue censi erant. Infra classis autem appellabantur
 cunda classis, ceterorumque omnium classium,
 in ore summa aere, quod supra dixi, censeban-
 loc eo strictim notari, quoniam in M. Catonis
 re, qua uotum iam legem suasisse: quae et soleo, quid
 ssecus, quid infra classis.

De tribus dicendi generibus, ac de tribus philosophis, qui ab Atheniensibus ad Senatum Romam legati sunt.

In carmine, & in soluta oratione genera dicendi probabilia sunt tria: quae Graeci χαρακτήρας vocant, nominaque eis fecerunt apponi ἀδορὶ, ἰχθὺρ, μέσορ. Noīq; quem primum posuimus, uberem vocamus: se vndium, Graecum: tertium, mediocre. Vteri dignitas, atq; amplitudo est. Graeci uenustas, & subtilitas. Medius in confinio est utriusq; modi particeps. Haec singulis orationis uirtutibus uitia agnata sunt, pari numero quae rerum modum. & habitum simulachris falsis ementiauntur. sic plerūq; suffiati, atq; tumidi fallunt proverbibus: squalentes, & ieiuni dicti pro Graecis: incerti, & ambigui pro mediocribus. Vera autem, & propria huiusmodi formarum exempla in Latina lingua M. Varro esse dicit, ubertatis Pacuuium: Graecitatis Lucilium: mediocritatis Terentium. Sed et ipsa genera dicendi iam antiquitus tradita ab Homero sunt tria in tribus. Magnificū in Ulyssē & vber est: subtile in Menelao, & cohibitum mistum, moderatumq; in Nestore. Animaduersa eadem tripartita uarietas est in tribus philosophis, quos Athenienses Romam ad Senatum Po. Q. Ro. legauerant impetratum uti multam remitterent: quam fecerant propter Oropi uastationem. ea multa fuerat talentūm fere quingentum. erant isti philosophi. Carneades ex Academia, Diogenes stoicus, Critolaus peripateticus, Et in senatum

natum quidem introducti interprete isti sunt Cae-
 io senatore. sed ante ipsi seorsum quoque quisque ostenda-
 ndi gratia magno conuentu hominum disertave-
 nitum admirationi fuisse aiunt Rutilius, & Po-
 ius philosophorum trium sui cuiusque generis fa-
 ridiam. Violenta inquit, & rapida Carneades di-
 at. Scita & terrena Critolaeus. Modesta Diogenes,
 sobria. unumquodque autem genus, ut diximus
 i castitate pudicitiaque ornatur, fit illustrius cum fucata,
 atque praeciliatur, fit praestigiosum.

Qua seuerere moribus maiorum in fures uindicta-
 sit: & quid scripsit Mutus Scauola super eo,
 si seruatum, datum, commodatumue esse.

Capitulum XV.

Ab eo in libro de duodecim tabulis secun-
 do acta, & seuera iudicia de furtis habita
 esse apud ueteres scripsit. Idque Brutum som-
 nare dicere, furti dānatum esse: qui uumentum alior
 duxerat, quam quo utendum acceperat. Item qui
 us produxerat, quam quem in locum penetrat.

Quae Scauola in librorum, quos de iure civili
 scripsit. XVI. uerba haec posuit. Quod cui ser-
 uatum est: si id usus est: siue quod utendum ac-
 ceperat ad aliam rem, atque accepit: usus est: furti se-
 uerum.

aut exscriptus est satyra M. Varronis, quo
 de peregrinis abo-
 generibus, & appositi uersus Euripidis, quibus
 utrum hominum luxuriantem galam confuta-

u Varro in satyra, quam περὶ ἰδεσμῶν
 cibis peregrinis, & lauticijs inscripsit, sepi-
 de admodum, & scite factis uersibus coena-
 rum, ciborumq; , exquisitas delicias comprehendit.
 nam pleraq; id genus, quæ helluones isti terra, &
 mari conquirunt: exposuit: conclusitq; in numeros
 senarios, & ipsos quidem uersus, cui otium erit, in
 libro quo dixi, positos legit. Genera autem, nomi-
 naq; edulium, & domicilia ciboru omnibus alijs præ-
 stantia, quæ profunda ingluuies uestigauit: quæ Var-
 ro opprobrians executus est: hæc sunt ferme quantum
 nobis memoria est. Papius e' Samo. Phrygia attag-
 na. Cyues mellicæ. Hocdus ex Ambracia. Pelantis
 chalcædonia. Murena Tartesia. Aselli pessinuntij. O-
 strea tarentia. Pectunculus chijs. Helops Rhodius.
 Scari cilices. Nuces ihasiæ. Palma ægyptia. Glans iberi-
 ca. Hanc autem peragrantis gulæ, & in sacros in-
 suetos inquirentis industriam, atq; has undiq; uorsum
 indagines cupidiarum maiore detestatione dignas an-
 sebumus, si uersus Euripidis recordemur: quibus ur-
 bantur sepiissime Chrysiippus philosophus tanquam
 edendi irrationes quasdam repertas esse, non per
 usum uitæ necessarium, sed per luxum animi, parata
 atq; scialia fistidientis per improbam satietatis lasci-
 uiam. uersus Euripidis ad scribendos putant
 ἔπει τί δὲ βροτοῖσι πλὴν δυνεῖν μόνον
 δημήτερος ἀκτῆς, πώματος, θ' ὕδρου χόου
 ἄτινα πάρεστ καὶ τίφουχ' ἡμᾶς προφύει
 ὧν οὐκ ἀπαρκεῖ πλησμογὴ τροφῶν δέ τοι

ως ἰσχυρὸν μηχανὴν θυρήμικα.

Sermo habitus cum grammatico insolentiarum,
imperitiarum pleno, de significatione uocabuli;
est obnoxius, deq; eius uocis origine. Cap. XVII.

Erantabat Roma quempiam gram-
maticum primæ in docendo celebritatis,
non hercle experiundi, uel tentandi gra-
sed discendi magis studio et cupidine, quid signi-
fici obnoxius, quæq; eius uocabuli origo, ac ratio
Atq; ille afficit me, illud in leuitatem quæsto-
paruitatemq; obscuram inquit. sane rem quæ-
nultaq; prorsus uigila indagandam. Quis adeo
lingue latine ignarus est: qui nesciat cum di-
noxium, cui quid ab eo, cui esse obnoxius dicitur,
modari et noceri potest, ei, qui habeat aliquem
e, idest culpe sue conscium? Quin potius inquit,
minus nugalia, et affert ea, quæ digna queri,
hæriq; sint. Tum u. ro ego permonis, agendum
oblique, ut cum homine stulto existimaui et ce-
inquam uir doctissime, et grauiora, remono-
si disere, et scire debuero. quando mihi usus
it: tum queram ex te, atq; discam. sed enim
lixî sope obnoxius, et quid dicerem, nesciui:
ex te, et scire nunc cepi quod non ego omni-
ulus, ut tibi sum uisus, ignorauit: sed ut res est
et homo lingue, atq; elegantie in uerbis la-
princeps, quid esse obnoxius, nesciuit. uersus
est in sticho illius ita scriptus.

: ego hercle perij plane, non obnoxie.

p

Quod minime congruit, cum ista, quam me docuisti, significatione. composuit enim Plautus tanquam duo inter se contraria, plane & obnoxie, quod à tua significatione longe abest. At ille grammaticus satis ridicule, quasi obnoxius, & obnoxie, non declinatione sola, sed re, atq; sententia differrent: ego inquit, dixi quid esset obnoxius, non quid obnoxie. At tunc ego admiratus insolentis hominis inscitiam, mittamus inquit, sicuti uis, quod Plautus obnoxie dixit: sed si id nimis esse remotum putas: atq; illud quoq; præter mittamus: quod Sallustius in Catilina scribit. Minari etiã ferro, ni sibi obnoxia foret. Et quod uidetur uobis peruulgatius esse, id me doce. uersus enim Virgilij sunt notissimi.

- » Nam neq; tunc astris acies obtusa uideri,
- » Nec fratris radijs, obnoxia surgere luna.

Quod tu ais, culpæ suæ conscium. a:io quoq; loci Virg. uerbo isto utitur, à tua sententia diuerse his

- » Iuuat arua uidere (uersibus.
- » Non astris hominum, non illi obnoxia curæ.

Cura enim prodesse aruis solet, non nocere: quod tu de obnoxio dixisti. Iam uero illud etiam Q. Ennii quo pacto congruere tecum potest? quod scribit in Phœnice in hisce uersibus. (titer.

- » Sed uirum uera uirtute uiuere animatum adiecit for-
- » Eumq; innoxium uocare. aduersus aduersarios,
- » Ea libertas est, qui pectus purum. & firmum gestat.
- » Alieres obnoxie nocte in obscura latent.

At ille oscitans, & hallucinanti similis, nunc inquit, mihi operæ non est: uis otium crit, reuises ad me, atq; discas,

q; dicit, quid in uerbo isto & Virgilius, & Sallu-
 us, & Plautus, & Ennius senserint. Et nebu'o qui
 m ille, ubi hoc dixit, digressus est. Si quis autem no-
 non erigitur solum uerbi istius, sed significatio-
 m quoq; eius, uarietatemq; recensere: ut hoc etiam
 uerbum spectet: adscripsi uersus ex asinaria.

aximas optimas, & gaudio essentissimas
 s heris ille mecum una pariet, gnatoq; & patri;
 nota ut etate ambo ambobus nobis sine obnoxij
 sro deueniri beneficio.

ta uero ille grammaticus finitione usus est: ca ui-
 ur in uerbo tam multiplici, unam tantum modo u-
 pationem eius notasse: que quidem congruit cum
 ificatu, quo Caelius usus est in Christo in his
 sibus.

tanquam ego mercede hic conductus tua aduenio:
 tibi me esse ob eam rem obnoxium teare.
 dibis male, si male dicitur mihi.

De obseruata, custodiaq; apud Romanos iuric iu-
 di sanctimonis, atq; iurici de decem captiuis, quos
 tibal Romam de iuricio ab ijs accepto legitur.

Caput XVIII.

Us iurandum apud Romanos inuiclate, san-
 ctusq; habitum, secretumq; est. id & mori-
 bus, legibusq; multis ostenditur, & hoc,
 l dicimus, ei rei non tenue argumentum esse po-
 paelio annensi Annibal Carthaginiensem im-
 ator, ex captiuis nostris electos decem Romam mi-
 uaduiiq; eis, pactusq; est, ut si Po. Ro. uideretur,

permutatio fieret captiuorum. Et pro ijs, quos alteri
 plures acciperent, darent argenti pondo libram scilicet
 et selibram. hos prius quam proficerentur: iurando
 adegit redituros eos esse in castra puni-
 ca: si Romani captiuos non permutarent. ueniunt Ro-
 mam decem captiuum. mandatum poeni imperatoris in
 senatu exponunt. permutatio senatus non placita. pa-
 rentes, cognati, affinesque captiuorum amplexi eos,
 postliminio in patriam redisse dicebant: statimque eo-
 rum integrum, inuoluntatemque esse. ac ne ad hostes redi-
 re uellent: orabant. Tum octo ex ijs postliminium ius-
 tum non esse sibi responderunt. quoniam de iuramento
 facti forent, statimque uti iurati erant: ad Annibalem pro-
 fecti sunt. duo reliqui Romae manserunt: solutesque esse
 sese, ac liberatos religione dicebant: quoniam cum
 egressi castra hostium fuissent: commentitio consilio
 regressi eodem die, tanquam si ob aliquam fortuitam
 causam issent: itaque iurando satisfacto, rursum in-
 iurati abissent. Haec eorum fraudulenta calliditas
 tam esse turpis aestimata est: ut contempti uulgo, disce-
 pti que sint. CENSUSQUE eos postea omnium notari: et
 damnis, et ignominijs affecerunt: quoniam quod se fa-
 cturos dictauerant: non fecissent. Cornelius autem
 nepos in libro exemplorum v. id quoque literis manda-
 uit. multis in senatu placuisse, ut ij, qui redire nollent:
 datis custodiae ad Annibalem deducerentur. sed ea
 sententiam numero plurimum, quibus id non uideretur: su-
 peratam. eos tamen, qui ad Annibalem non redissent:
 usque adeo intestabiles, iniustosque fuisse, ut tadium ui-
 tae caperint, necemque sibi conscuerint.

Historia

Historia ex annalibus de Tiberio Sempronio Graccho sumpta, patre Gracchorum trib. pleb. atque sibi tribunitia pleb. decretæ cum ipsis uerbis relatæ.

Caput XIX.

Uletrum, atq; liberale, atq; magnanimum factum Tib. Sempronij Gracchi, in exemplis repositum est. Id exemplum huiuscemodii est. L. Scipioni Asiatico Scipionis Africani superioris fratri, cui M. Minutius Augurinus, TRIB. PL. istam irrogauit, eumq; ob eam causam prædes postulat Scipio Africanus, fratris nomine, ad collegam tribunorum provocabat: petebatq; ut uirum consuetudinem, triumphalemq; à collegæ ui defendere: non tribuni cognita causa, decreuerunt. eius decreti uerba, que positi, ex annalium monumentis exscripta sunt. Quod P. Scipio Africanus postulauit pro Scipione Asiatico fratre: cum contra leges, contraq; uoluntatem maiorum trib. pl. hominibus actis per uim suspecto sententiam de eo tuleris: multamq; multo exemplo irrogaueris: prædesq; eum ob eam rem daretur: aut si non det in uincula duci iubeat: ut eum collegæ ui prohibeamus: Et quod contra, collegæ tulauit, ne sibi intercedamus: quo minus suapte potestate uti liceat: de ea re nostrum sententia omnimoda data est. si L. Cornelius Scipio Asiaticus, collegæ arbitrari prædes dabis: collegæ ne eum in uincula ducis: intercedemus. si eius arbitrari prædes non dabis: quo minus collegæ sua potestate utatur: non intercedemus. Post hoc decretum cū Augurinus trib. pl.

L. Scipionem prædes non dantem prehendi: & in
 carcerem duci iussisset: tum Tiberius Sempronius
 Gracchus tri-ple-pater Tiberij, atq; C. Gracchorum,
 cum P. Scipioni Africano inimicus gravis, ob pleraq;
 in Rep. dissensiones esset: iuravit palam in amicitiam
 inq; gratiam se cum P. Africano non redisset:
 atq; ita decretum ex tabula recitavit. eius decreti ver-
 ba hæc sunt. Cum L. Cornelius Scipio Asiaticus tri-
 umphans hostium duces in carcerem coniecit: ut
 alienum uideatur esse a dignitate Reip. in eum lo-
 cum imperatorem Po. Ro. duci: in quem locum ab
 eo coniecti sunt duces hostium. itaq; L. Cornelium
 Scipionem Asiaticum a collegæ ui prohibeo. Vale-
 rius autem Antias contra hanc decretorum memo-
 riam, contraq; authoritates ueterum annalium post
 Africani mortem, intercessionem istam, pro Scipione
 Asiatico factam esse a Tiberio Graccho dixit: neq;
 multam irrogatam Scipioni, sed damnatum eum pec-
 catus ob antiochenam pecuniam: quia prædes non
 daret, in carcerem duci coeptum, atq; ita interceden-
 te Graccho exemptum.

Quod Virgilius a Nolanis, ob aquã sibi non per-
 missam sustulit e uersu suo, Nola, & posuit ora,
 atq; ibi quædam alia de consonantia literarum inun-
 da.

Caput XX.

Criptum in quodã commentario reperi uer-
 sus istos a Virgilio ita primum esse recita-
 tos, atq; editos.

- » Talem diues arat Capua, & uicina uesuo
- » Nola iugo. Postea Virg. petisse a Nolanis aquam, ut
 duceret

erit in propinquum tus. Nolanos beneficium pe-
m non fuisse. poetam offensum nomen urbis co-
ni quasi ex hominum memoria, sic ex carmine suo
asisse, et aq; pro Nola mutasse, atq; ita reliquisse.

Oratio iugo-
res uerane, an falsa sit, non laboro. quin tamen
us, suauisq; ad auris sit, quã Nola, ora dubiũ
m est. nam uocalis in prioris uersu extrema ca-
q; in sequenti prima, canoro simul, atq; in undo
tractum sonat. est adeo inuenire apud nobiles
et huiusmodi suauitatis multa, quæ apparet an-
ta esse, non fortuita: sed præter cæteros omnes
Homerum plurima, uno quippe in loco tales tan-
hiatus, et sonitus in assiduis uocibus pluri-
sunt.

ὄρη ἑρπυροῦ προῖτα εἰπὺα χαλαρῶ
ἢ ἔχρη ἰδὺδατος ἀρυστάλλω,

item alio loco.

ὄω ὄθητ ἔσκι τοτὶ ἄφρη.

lus quoq; elegantissimus poetarum in hisce uer-
bet ueruli puer salerni,

(sibus.

et mi salices amariore:

et positum a iubei magistra

à aena ebr. osioris.

Cum ebrioso dicere

et quod erat usitatus, acutum in uerbo ge-
ppellare, amans tamen hiatus illius homerici
et ebriosa dixit propter consequentis litera-
um. qui ebrios autem Catallum dixisse pu-
e ebriosos (nam id quoq; temere scriptum in-
) in libris salices de corruptis exemplaribus
viderunt.

Quoad uiuet, & quoad morietur, eum idipsum temporis
significent: cum ex duobus sine facta contrarijs.

Caput XXI.

Quoad uiuet cum dicitur, item quoad mo-
rietur, uidentur quidem duæ res dici contra-
riæ: sed idem, atq; unum tempus utraque
uerba demonstrant. Item cum dicitur quoad senatus
habebitur, & quoad senatus dimittetur: tamen si ha-
beri, atq; dimitti contraria sunt: unum atq; idipsum
tamen utroq; in uerbo ostenditur. tempora enim duo eum
inter se opposita sunt: atq; ita coherentia, ut alterius
finis, cum alterius initio miscatur: non refert utrum
per extremitatem prioris, an per initium sequentis,
locus ipse confinis demonstratur.

Quod censores equum adimere soliti sint equitibus
corpulentis, & præpinguibus: quæsitumq; utrum es-
set res cum ignominia, an inuoluntate dignitate equum
facta sit.

Cap. XXII.

Imis pingui homini & corpulento CENSUS
equum adimere solitos, scilicet minus ido-
neum ratos esse, cum tanti corporis pondere
ad faciendum equitis munus, non enim pœna id factum,
ut quidam existimant: sed munus sine ignominia re-
mittebatur. Tamen Cato in oratione, quam de sacrificio
commisso scripsit: obijcit hanc rem criminis, ut
magis uideri possit cum ignominia fuisse. quod si
accipias: id profecto existimandum est: non omnino in-
culpatum, neq; indesidem uisum esse: cuius corpus in-
tam immodicum modum luxuriasset, exuberassetq;

A. Celiij Nostium atticarum liber Octauus
 hac etate non reperitur. Sed ex ueris-
 simo exemplari hac capita ex-
 cerpta sunt.

Hesperia noctu recte an cū uicio dicatur, et que nā
 istis uerbis grāmatica traditio sit. Itemq; q̄ decem
 in XII tabulis nox pro noctu dixerūt. Cap. I.
 Quae mihi X uerba dederit Phauorinus, quae usur-
 ut quidem à grecis, sed sunt adulterina & bar-
 barae item à metridem accepit: quae ex medio cō-
 iūq; usu latine loquentiū minime latinae sunt: neq;
 ceteram libris reperiantur. Cap. II.

Quem in modum & quā seuerē increpauerit
 nobis Peregrinus philosophus adolescen-
 tium Romanorum ex equestri familia stantem segnem
 se & assidue osatantem. Cap. III.

Quod herodotus scripserit historice memoratissimus
 in uere dixerit unam, solamq; pinum arborū
 unam causam, nunq̄ de uero ex hisdem radicibus
 latere & q̄ itē de aqua pluuiāli, & niuere non
 exploratam pro imperta posuerit. Cap. IIII.

Quid illud sit, quod Virgilius Caelum sic re pulue-
 q̄ Lucretius pectus sentibus sic re dixit. Cap. V.
 Quomodo post offensa unius in gratiam redeatur, ex
 eto: fieri multas minime utile esse, superq;
 & sermo Tauri expositus: & uerba Theophras-
 to sumpta, & q̄ M. Cicero de amore amicitiae
 cum ipsis uerbis adiunxit. Cap. VI.

Aristotelis libro, qui inscriptus est,

cognita accepta; de natura memoriae, & habitu, atq;
inibi alia quaedam exuberantia, aut interitu eius le-
sta audita. Cap. VII.

Quid mihi usu uenerit interpretari, & quasi af-
fingere uolenti iocos quosdam Platonicos latina ora-
tione. Cap. VIII.

Quod Theophrastus philosophus omnium suae eta-
tis doctissimus uerba pauca ad populum Athenien-
sem facturus, deturbata uere undia obtinuerit: quodq;
idem hoc Demostheni apud Philippum regem uerba
facienti euenerit. Cap. IX.

Qualis mihi fuerit in oppido eleusino discepta-
tio cum grammatico quodam prestigioso tempora uer-
borum, & puerilia meditata ignorante. Remo-
tarum autem quaestionum nebulas, & formidines ad
capiendos imperitorum animos ostentanti. & qua se-
stue responderit Xantippe uxori Socrates petentium
per Dionysia largiore sumptu caenitaret. Cap. X.

Quid significet in ueterum libris scriptum plerique,
& quod ea uerba accepta a graecis uidentur. Ca. XI.

Cypsones quod homines a fri dicunt non esse uer-
bum poenicum, sed graecum. Cap. XII.

Lepidissima Alteratio Phauorini philoso. aduer-
sus quendam intempesuum de ambiguitate uerborum
discrentem, atq; inibi uerba quaedam ex Nenuo poeta,
& Cneo Gallo non usitate collocata, atq; ibidem a P.
Nigidio origines uocabulorum explorat. Ca. XIII.

Quibus modis ignominiatu, tractatuq; sit a C.
Caesare Laberius poeta, atq; inibi appositi uersus su-
per eadem re eiusdem Laberij. Cap. XIII.

DE CELLII NOCTIVM ATTICARVM
COMMENTARII. LIBER NONVS.

Quamobrem Q. Claudius Quadrigarius in un-
igesimo annali scripserit rethoresq; certioresq;
is ficti si sursum quid mittas, quam si deorsum.

Caput

I.

Claudius in undeciesimo annali,
cum oppidū a Metello procons. op-
pugnari, contra ab oppidanis desu-
per e' muris propugnari describe-
ret, ita scripsit. Sagittarius cū sum-

Q. e utriusq; summo studio spargunt fortissimu. sed
tam, atq; lapidem deorsum an sursum mittas
ntrest. Nam neutrum potest deorsum uersum re-
um, sed sursum utriusq; optime. quare milites Me-
sauriab. antea multo minus, & quod maxime or-
vat: a pinnis hostes defendebant facillime. Per-
bar ego Antium Iulianum rhetorem, cur hoc
ū ueniret qd Quadrigarius dixisset, ut conti-
ngit, direthoresq; iactus fiant, si uel lapidem,
igittam sursum uersus iacias, quā deorsum, cum
uior, faciliorq; iactus sit ex supernis in infi-
mā ex infimis in superna. Tuon Iulianus am-
to genere questionis, quod de sagitta inquit, &
e dixit, hoc de omni fere' missili telo dici potest,
et autem iactus est (sicuti dixisti) si de super iaci-

cias, siquid iacere tantum uelis, non ferire. sed cum
 modus, & impetus iactus temperandus, dirigend-
 usq; est: tum si in prona iacias, moderatio, atq; ra-
 tio mittentis, precipitantia ipsa, & pondere cadentis
 teli corrumpitur at si in editiora mittas: & ad per-
 cutiendum superne aliquid, manum, & oculo: con-
 times, quod modus a te datus fuerit: eod telum ibit
 quod ieceris. ad hanc ferme sententiam Iulianus
 super: suis Q. Claudij uerbis nobiscum sermocina-
 tus est. Quod autem ait idem Q. Claudius a pin-
 nis hostes defendebant scillime: animaduertendum
 est usum esse eum uerbo defendebant non ex uulgo-
 ri consuetudine: sed admodum proprie, & latinu-
 nam defendere, & offendere inter sese a iuxta sunt
 quorum alterum significat *ἔμπεδον ἔχει*,
 Alterum *ἔμπεδον τοιείδαι*. quod hoc in alio loco
 Q. Claudio dicitur.

Quibus uerbis notari Herodes Atticus falso que-
 riam cultu, amictuq; nomen, habitumq; philosophia
 mentientem.

Caput

II.

D Herodem Atticum consularem uirum,
 ingenioq; amœno, & græca sciendia cele-
 brem, adijt nobis presentibus palliatus que-
 riam, & crinitus, barbaq; propi ad pubem usq; per-
 recta: ac petit es sibi dari eis aptos emendos sci-
 licet. tum Herodes interrogat quisnam esset: atq; ille
 uultu, sonituq; uocis obiurgatorio philosophum se-
 se esse dicit: & mirari quoq; addit, cur querendum
 putasset quod uideret. Video inquit Herodes, bar-

n, & pallium, philosophum non dum uideo:
 caeso autem te cum bona uenia dicit mihi, qui
 nos uti posse argumentis existimas: ut esse te phi-
 sophum noscitemus? Interibi aliquot ex ijs, qui
 Herode erant: erratim esse hominum dice-
 & nullius rei. Incolamq; esse sordentium gaudia
 1, ac nisi accipiat, quod petit conuitio turpi soli-
 incessere. Atq; ibi Herodes, demus inquit, huic
 uidetur, cuiusmodi est, tanquam homines, non
 uam homini: & iussit dari pretium panis
 10. dierum. Tum nos afficiens, qui eum secta-
 ur, Musonius inquit, cruscanti cui iam id ge-
 & philosophum se ostentanti, dari iussit mille
 100. & cum pleriq; dicerent nebulonem esse ho-
 m malum, & malitiosum, & nulla re bona di-
 n: num Musonium subridentem dixisse aiunt,
 esse isis a propio. sed hoc potius inquit, dolo-
 hi, & aegritudini est: quod istiusmodi anima-
 ura, atq; probra nomen usurpene sanctissimū,
 philosophi appellantur. Maiores autem mei A-
 enses nomina iuuenum fortissimorum Harmon-
 r Aristogitonis, qui libertatis recuperanda gra-
 tippiam tyrannum interficere adorsus erant:
 equam seruis indere liceret: decreto publico san-
 ti: quoniam nefas ducerent nomina libertati pa-
 tenuerunt seruili contigio pollus. cur ergo nos pa-
 nomum philosophiae illustrissimum in honu-
 deterrimis exsordescere? Simili autem inquit,
 plo ex contraria specie, antiquos Romanorum
 praenomina patriciorum quorundam male de

Rep. meritorum, & ob eam causam capite damnatorum censuisse, necui eiusdem gentis patritio inde rentur, ut uocabula quoq; eorum defamata, atq; demortua cum ipsis uiderentur.

Epistola Philippi regis, ad Aristotelem philosophum, super Alexandro recens nato. Cap. III.

Philippus Amyntæ filius, terræ Macedoniæ rex, cuius uirtute, industriaq; Macedones lo-
 cupletissimo imperio aucti gentium, nationumq; multarum potiri cœperant: & cuius uim atq; arma toti Græciæ cauendam, metuendamq; incipere illæ Demosthenis orationes, concionesq; notificant. Philippus, cum omni fere tempore negotijs belli, uictorijsq; affectus, exercitusq; esset: a liberali tamamusa, & a studijs humanitatis nunquam absit. quæ lepide comiterq; pleraq; & faceret, & diceret. feruntur adco libri epistolarum eius, munditiæ, & ueritatatis, & prudentiæ plenarum, uelut sunt illæ literæ, quibus Aristoteli philosophonatum esse sibi Alexandrum nuntiauit. Ea epistola, quoniam curæ, diligentiaq; in liberorum disciplinas hortamentum est: exscribenda uisa est ad commonendos parentum animos. Exponenda igitur est ad hanc ferme sententiã. Philippus Aristoteli salutem dicit. Filium mihi genitum scito, quod equidem dijs habeo gratiam: non proinde quia natus est, quàm pro eo, quod cum nasci contigit temporibus uitæ tuæ. Spero enim fore, ut eductus, eruditusq; abs te, dignus existat & nobis, &

Et rerum istarum successione. Ipsius autem Phid
 i uerba haec sunt. ΟΙΛΙΠΟΣ ΑΡΙΣΤΟΒΛΗ ΧΑΡΜΗ.
 ΑΙ ΧΑΡΙΣΤΑ ΥΠΕΡ ΤΟΛΛΩΝ ΟΥ ΤΩΝ ΘΕΩΝ ΧΑΡΙΣ ΕΧΩ.
 ΙΤΩΙ ΕΣΤΙ ΤΗ ΝΟΥΘΕΣΙ ΤΕ ΠΑΙΔΕΙΩΣ ΕΣΤΙ ΤΗ ΚΑΤΑ ΤΗΝ
 ΒΑΛΙΩΝ ΑΥΤΩΝ ΝΟΥΘΕΣΙ. ΙΑΤΙΩ ΓΑΡ ΑΥΤΩΝ ΥΠΕΡ
 ΠΑΡΕΙΤΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΕΥΕΙΤΑ ΑΓΙΟΙ ΘΕΟΙΣ ΚΑΙ ΟΜΩΝ ΚΑΙ
 ΟΥΤ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ ΔΙΑΔΟΧΩΣ.

e barbararum gentium prodigiosis miraculis,
 diris et exitiosis fascinationibus, atq; inibi
 eorum repente uersis in mares.

Caput IIII.

Um e' Grecia in Italiam rediremus, et
 Brundisium iremus: egressi q; e' nauis in ter-
 ram, in portu illo incerto spatiamur: que
 Ennius remotiore paulum, sed admodum scito
 uolo praepetem appellauit: fascis librorum uena-
 expositos uidimus. atq; ego statim auide pergo-
 ros. erant autem isti omnes libri gr. eia miracu-
 i, salutarumq; pleni. res inuidite, incredulae,
 res ueteres non parue auctoritatis. Aristea-
 uesius, et Isigonus Nicæensis, et Ctesias, et
 ricas, et Polystrphanus, et Hegesias. Ipsa au-
 lumina ex duruo situ squalabant: et habi-
 lectuq; terro erant. atq; tamen, per cuncta-
 ritium sum. et adductus mira, atq; inspera-
 itate, libros plurimos a te puico emo. eosq; o-
 duabus proximis noctibus cursim traeseo. atq;
 ndo atpsi exinde quedam, et notum mira-

bilia, & scriptoribus ferè nostris intentata. eadq; his
 commentarijs aspersi, ut qui eos lectitabit, is ne ru-
 dus omnino, & à vñuoos in istiusmodi rerum au-
 ditionibus reperiatur. erant igitur in illis libris scri-
 ptæ huiusmodi. Scythas illos penitissimos, qui sub
 ipsi septentrionibus ætatem agunt: corporibus homi-
 num uesti, eiusq; uictus alimento uitam ducere: &
 ἀὐρωτοπαῖους nominari. Item esse homines sub ea-
 dem regione cœli unum oculum habentes in fron-
 tis medio, qui appellantur Arimassæ: qua facie fuisse
 ὑῦλλωτας poetæ ferunt. Alios item esse homi-
 nes apud eandem cœli plagam singularis uelocitatis,
 uestigia pedum habentes retro porrecta, non ut ca-
 terorum hominum prospectantia. Præterea tradi-
 tum esse, memoratumq; in ultima quadam terra, que
 Albania dicitur, gigni homines, qui in pueritia ca-
 nusunt: & plus cernant oculis per noctem quàm
 inter diem. Item esse compertum, & creditum Sau-
 romatas, qui ultra Borystenem fluum longe uo-
 lunt: cibum capere semper diebus tertijs, med: obsta-
 nere. Id etiã in iisdem libris scriptum offendimus: qđ
 postea quoq; in libro Plynij secundi naturalis histo-
 riæ septimo legi, esse quasdam in terra Africa fami-
 lias hominum uoce, atque lingua affascinantium,
 qui si impensius forte laudauerint pulchras arbor-
 res: segetes latiores: infantes amœniores: egregios
 equos: pecudes pastu, atque cultu opimas, emori-
 antur repente hæc omnia, nulli aliæ causæ obnoxia.
 oculis quoq; exitialem fascinationem fieri, in iisdem
 libris scriptum est. traditurq; esse homines in Illy-
 rijs,

qui interimane uidendo: quos diutius irati ui-
 uunt: eosq; ipsos, marces feminasq; , qui uisu tam
 enti sunt, pupillas in singulis oculis binas habere.
 esse in montibus terrae Indiae homines cani-
 capibus & latratibus: eosq; uesci auium & fe-
 uenatibus. Atque item esse alia apud ulti-
 erentis terras miracula. Homines, qui Mono-
 i appellantur: singulis cruribus saluatiim curren-
 ina-issima pernicitatis. Quosdam etiam esse nul-
 truiabus, oculos in humeris habentes. Iam uero
 egreditur omnium modum admirationis, quod
 nulli scriptores gentem esse aiunt apud extrema
 & corporibus hirtis, & auium ritu plumantibus,
 & abatu uescentem, sed spiritu fiorum naribus
 to uelitantem. Pygmaeos quoq; haud longe ab
 asi, quorum qui longissimi sunt, non longiores
 quam pedes duos, & quadrantem. Haec atq;
 istiusmodi plura legimus. Sed cum ea scribere
 tenuis nos non idoneae scripturae tedium, nihil
 mandum, iuuandumq; usum uitae pertinentis.
 um tamen est in loco hoc miraculorum notare
 am quod Plinius Secundus uir in temporibus
 s suae ingenij, dignitatisq; gratia, auctoritate
 a praedita, non audisse, neque legisse, sed scire
 atq; uidisse in libro naturalis historiae VII.
 is. uerba igitur haec, quae infra posui: ipsi-
 ne, ex eo libro sumpta, quae profecto faciunt,
 que respuenda, neque uidentur sit notissima il-
 lorum poetarum de Ceneide & Ceneo can-
 1. Ex foeminis inquit, mutari in matros

A. CEL.

non est fabulosum. Inuenimus in annalibus Q. Ludi-
 nio Crasso C. Cassio longino COSS. puerum fa-
 ctum ex uirgine, sub parentibus, iussuq; aruspicum
 deportatum in insulam desertam. Licinius Mutianus
 prodidit uisum esse à se Argis Arescontem, cui no-
 men Ares. usæ fuisset, nupsisse etiam, mox barbam,
 & uirilitatem prouenisse, uxoremq; duxisse. Eius-
 dem sortis, & Smyrnæ puerum à se uisum. ipse in
 Africa uidi mutatum in marem die nuptiarum L.
 Cositum cum Tysdritanum. uiuebatq; cum prode-
 rem hæc. Idē Plynius eodē in libro uerba hæc scri-
 psit. Gignuntur homines utriusq; sexus, quos herma-
 phroditos uocamus, olim androgynos uocatos, & in
 prodigijs habitos, nunc uero in delitijs.

Diuerse nobilium philosophorum sententia de
 genere, ac natura uoluptatis: uerbaq; Hierocly phi-
 losophi, quibus decreta Epicuri insectatus est.

Capitulum V.

E uoluptate ueteres philosophi diuersas sen-
 tentias tenuerunt. atq; Epicurus uolupta-
 tem summum bonum esse ponit: eam tamen
 ita definit, σαρκὸς ὀρεῶν κατὰ φύσιν. Antisthe-
 nis Socraticus summum malum dicit. eius namq; hoc
 uerbum est. μαιεῖν μᾶλλον, ἢ ἡδεῖν. Speusippus
 uetusq; omnis Academia, uoluptatem, & dolorem,
 duo mala esse diuine opposita inter sese. bonum au-
 tem esse, quod utriusq; mediū foret. Zeno censuit uo-
 luptatem esse indifferentem, idest neutrum, neq; bo-
 num, neq; malum, quod ipse græco uocabulo ἀδιά-

φοροῦ

ior appellavit. Critolaus peripateticus, & ma-
 n esse uoluptatem ait, & multa alia mala parere
 sese iniurias, desidijs, obliuiones, ignauias. Plato
 de hos omnes ita uarie, & multiformiter de uolu-
 te diffinit ut cuncta iste sententia, quas supra po-
 uideantur ex sermonum eius fontibus profuxis-
 iam perinde unaquaq; uentur, ut & ipsius uolu-
 tati natura ferre que est multiplex, & causarum,
 tractat, rerumq; quas efficere uult, ratio desy-
 ti. T. uirius autem noster, quoniam facta mentio Epi-
 effe, in ore, atq; in lingua habebat uerba hæc
 roelic sticini uiri sancti & grauis. ἰδοὺς τίλος
 οὐ δόγμα. ἀτίσω πορτεία ἰδὺν πορτυς δόγμα.

uerbū quod est ago, frequentatiuum in prima
 ba, quoniam sic modo pronuntiandum.

Caput

VI.

De eo, quod est ago, & egi, uerba sunt, que
 appellantur grammatici frequentatiua, acti-
 to, & actitau. hæc quosdam non sanè in-
 doctos uiros audio ita pronuntiare, ut pri-
 in hic literam corripiant. rationemq; diuine,
 iam in uerbo principali, quod est ago, prima li-
 breuiter pronuntiant. Cur igitur ab eo, quod est
 & ungo, in quibus uerbis prima litera breui-
 iantur. fito, & unfito, que sunt eorum frequen-
 a prima litera longa pronuntius? & contra di-
 ab eo uerbo, quod est dico correpte dicimus? num
 potius afito, & afitau producenda sunt, quo-
 frequentatiua ferme omnia eodem modo in pri-

A. GEL.

ma syllaba diuntur, quo participia præteriti temporis, ex ijs uerbis, unde ea ; resecta sunt: in eadem syllaba pronuntiantur: sicut lego, lectus, lectito facit, ungo, unctus, unctito, scribo, scriptus, scriptito, moneo, monitus, monito, pendeo, pensus, pensito, edo esus esto. dico autem dictus dictito facit. gero gestus gestito, ueho uectus uectito, rapio raptus raptito, capio captus captito, facio factus factito. sic igitur actito producte in prima syllaba pronuntiandum, quoniam ex eo fit, quod est ago, & actus.

De conuersione foliorum in arbore olea brumali, & solstitiali die, deq; fidibus id temporis ictu alieno sonantibus. Cap. VII.

¶ V lgo & scriptum, & creditum est, folia olearum arborum brumali, & solstitiali die conuerti: & que pars eorum fuerat inferior atq; occultior, eam supra fieri, atq; exponi ad oculos, & ad solem, quod nobis quoq; semel atq; iterum experiri uolentibus ita esse propemodum uisum est. sed de fidibus rarius dictu, & mirabilius est. quam rem & alij docti uiri, & Suetonius etiam tranquillus in libro ludicre historie primo, satis compertum esse, satisq; super ea re constare affirmat necruas in fidibus brumali die alias digitis pelli, alias sonare.

Necessum esse qui multa habeat, multis indigere, deq; ea re Ph. uorini philosophi cum breuitate elegantis sententia. Caput VIII.

Verum

Etiam est profecto, quod observato rerum
 usu sapientes viri dixerit, multis egere, qui
 multa habeat. magnamq; indigentiam na-
 non ex inopia magna, sed ex magna copia. mul-
 tum desiderari ad multa, que habeas tuenda.
 ut quibus igitur multa habeas cavere, atque prospici-
 velis, ne quid exeat, neve quid desit: iactura opus
 non questu. Et minus habendum esse, ut minus
 hanc sententiam memini a Phavorino inter in-
 et hominum clamores detonatam, incisamq; ver-
 bis paucissimis. ἔδει γὰρ μύριον καὶ πεντακίχλιον
 φλαμύδων δίδμινον οὐκ ἔστι μὲν παρὲν δεινόν,
 ἢ ἔχω προσδομίος ἀριῶν ὡς ἔχω, ὄρνυμαι
 χω.

Quis modus sit verba vertendi in græcis senten-
 deq; ut Homeri versibus, quos Virgilius vertis-
 it bene apteq; aut improptere existimatus est.

Caput

IX.

Vando ex poematis græcis vertendæ mu-
 tandæq; sunt insignes sententiæ: non sem-
 per auri enitendæ, ut omnia cinnino ver-
 in eum, in quem dictæ sunt, modum, vertamus.
 vni enim gratiam pleræq; si quasi multa et re-
 via violentius transferantur. Scite igitur et con-
 rate Virgilius, cum aut Homeri, aut Hesiodi,
 Apollonij, aut Parthenij, aut Callimachi, aut Theo-
 aut quorundam aliorum locos effingeret: par-
 reliquit: alia expressit. sicut impertine apud
 tam, cum legerentur utraque simul bucolicæ

A. G E L.

Theocriti, & Virgilij, animaduertimus reli, misse Virgilium, quod grae. um quidem mire quam suauis est. uerti autem neq; debuit, neq; potuit. sed enim quod substituit pro eo, quod omiserat, non abest quin iudicis, lepidiusq; sit.

βάλλε καὶ μάλλισι τὸ ἀπὸλον ἀκλιάρητα
τὰς αἰγὰς περιλῶντα καὶ ἀδύτι ποπυλίαςδε.
τίτυρε μὲν τὸ καλὸν περιλαμῖνε βόσκει τὰς αἰγὰς
καὶ ποτὶ τὰν κρῆναν ἄγε τίτυρε, καὶ τὸν ἐνὸρχαν,
τὸν λιβυκὸν πτόκωτα φυλάσσει, μὴ τυκορυψῆ.

Quo enim pacto diceret, τὸ καλὸν περιλαμῖνε. uerba hercle non translatina, sed cuiusdam nativae dulcedinis. hoc igitur reliquit, & caetera uertit, non infestiuiter, nisi quod caprum dixit, quem Theocritus ἐνὸρχαν appellauit. auctore enim M. Varro ne is demum latine caper dicitur, qui excastratus est.

Tityre dum redeo, breuis est uia, pascite capellae.
Et potum pastas age Tityre, & interagendum
Occursare capro, cornu ferit ille, caueto.

Et quoniam de transferendis sententijs loquor: memini audisse me ex Valerij Probi discipulis, docti hominis, & in intelligendis, pensitandisq; ueteribus scriptis bene callidi, solitum eum dicere, nihil quicquam tam improspere Virgilium ex Homero uertisse, quam uersus hos amoenissimos, quos de Nausicaa Homerus fecit.

οἶη ἄρτεμις εἶσι κατ' ἕριος ἰοχλαῖρα.
ἢ κατατηνύχουτο περιμήκετον, ἢ ἑρῦμανθοι.
τερπομένη κάτροισι καὶ ὠκεῖαις ἐλάφοισι

ἃ δ' ἄμα τὸ μῦθος κῦρος διὸς ἀγέλαοιο
 δρομαί τεύχεσι, κίχθι δ' ἐτι φρένα λυτῶ.
 ἴσως δ' ὕτιρ ἠγυκάρη ὄχη, ἃ δ' μίτωτα.
 ἢ δ' ἀρίστῳτι πάλαι καλλὰ δ' ἐτι πᾶσαι.
 ἢ δ' ἀμριπέλασι μετέπριτι παρθένος ἀδμῶ.
 ialis in Eutoeae ripis, aut per iuga Cynthi
 tet Diana choros, quam nulla secuta
 e, atq; hinc glomerantur Oreades. illa pharetra
 humero, gradien q; deas supereminet omnes.
 me tacitum pertentant gaudia pectus.
 s erat Dido, talem se laeta ferebat
 medios, instans operi, regnisq; futuris.
 rimum omnium diuersum esse dicebat Probus;
 l apud Homerum quidem uirgo Naustica lu-
 nda inter familiares puellas in locis solis recte,
 commode confertur cum Diana uenante in iugis
 sium inter agrestes deas. Nequaquam autem con-
 nis Virgilium fecit: quoniam Dido in urbe me-
 ingrediens inter tyros principes cultu, atq; in-
 serio instans operi, sicut ipse ait, regnisq; fu-
 , nihil eius similitudinis capere possit. quae lusi-
 atq; uenantis Dianae cognat. tum postea quod
 tas studia, atq; oblectamenta in uenando Dia-
 oneste apte q; dicit. Virgilius autem, cum de
 u de e nihil dixisset pharetram tamen facit eam
 in humero, tanquam si omis, & satanam. atq;
 impense Probum esse demitatum in Virgilio di-
 e: quod Homericam quidem λυτῶ γαυδιον
 at genulum, & intumum, atq; in ipso penetra-
 lis, & animae uigens. siquidem non aliud est,

ἄνδι δὲ τε φρίτα λιτῶ. Ipse autem imitari hoc uolens, gaudia fecerit pigra, & leuia, & cunctantia, & quasi in summo pectore supernantia. nescire enim sese quid significaret aliud pertentant. prater ista omnia, florem ipsius totius loci Virgilium uideri omisit, quod hunc Homeri uersum exigue secutus sit.

ἴσα δ' ἀριτῶτι πέλειται καλλι δὲ τε πάσαι.

Quando nulla maior, imitatioq; pulchritudinis laus dici potuerit: quam quod una inter omnes pulchras excelleret: una facile ex omnibus nosceretur.

Quod Anneus Cornutus uersus Virgilij, quibus Veneris & Vulcani concubitum pudice, operitq; dixit, reprehensione insulsa, & odiosa inquinauit.

Caput X.

Ninianus poeta, & pleriq; cum eo eiusdem a muse uiri summi, assiduusq; ludibus hos Virgilij uersus ferebant: quibus uicium & uenerem iunctos, mistosq; iure coniug, rem lege nature operiendam uerecunda quadam relatione uerborum, cum ostenderet, demonstrariq; protexit. sic enim scripsit.

» Optatos dedit amplexus: placidumq; petiuit
 » Coniugis infusus gremio per membra sopor m.
 Minus autem difficile esse arbutabantur, ad istiusmodi reticenda uerbis uti uolo, atque altero, breui, tenuiq; ea signo demonstrantibus, sicuti Homerus dixit,

-παρθενικῆν ζήτην, καὶ λήθοιο θεομόν.

ὁ ἄρα φιλοπόνη.

ὡς ἂν ἐν ἱστορίαις καταγράφῃ ἐν λιχθῶνι,
 uero & tam euidentibus, ac tam non p̄textatim
 sed puris, honestisq; uerbis uenerandum illud con
 i pudia secretum neminem quenq; alium dixisse.
 Annuus Corruus homo sane pleraq; alia non
 ctus, neq; imprudens in secundo tamen libro
 , quos de figuris sententiarum composuit: egre
 i totius istius uerecundie ludem insulsa nimis
 diosa scrutatione uiolauit. nam cum genus hoc
 e probasset, & satis circumspecte factos esse uer
 luxisset: membra tamen inquit psulo incautus
 tranit.

e Valerio Coruino, & unde Coruini sit cogno
 um. Caput XI.

E maximo Valerio, qui Coruinus ap
 pellatus est, ob auxilium, propugnatio
 nemq; Corui alitis: haud quisquam est no
 m scriptorum, qui seuis dixerit. ea res prorsus
 randa sic profecto est in libris annalibus me
 ta. adolescens tali genere editus L. FURIO CL.
 O C O S S. tri-militaris. atq; in eo tempore co
 gallorum ingentes agrum pontium insede
 : instrubanturq; acies a consulibus de ui, ac
 tudine hostium satagentibus. dux interea gal
 uasit. & ardua proceritate, armisq; auro p̄o
 uibus gratia dumicandi ingredienti, & manus
 i reciproans incedebat. perque contemptum,

Et superbiam circumspectans, despiciensq; omnia ue-
 nire iubet, Et congregari, si quis pugnare secum ex
 omni Romano exercitu auderet. Tum Valerius tri-
 bunus, ceteris inter metum, pudoremq; ambigens, im-
 petrato prius a COSS. ut in Gallum tam imma-
 niter arrogantem, pugnare sese permitterent: pro-
 greditur, intrepide, modesteq; obviam, Et congre-
 diuntur, Et consunt, Et conferebantur iam manus,
 atq; ibi vis quaedam diuina fit. Coruus repente im-
 prouisus aduolat: Et super galeam tribuni insisit:
 atq; in aduersarij os, atq; oculos pugnare incipit.
 insibibat, obturbat, unguibus manum laniabat,
 Et prospectum alias arcebat. atq; ubi satis seue-
 rat: reuolabat in galeam tribuni, sic tribunus ste-
 ctante utroq; exercitu, Et sua uirtute nixus, Et ope-
 ra alitis propugnantis, ducem hostium ferocissimum
 uicit, interfecitq; atq; ob hanc causam agnomen ha-
 buit Coruinus. id factum est annis. CCCC. Et. V.
 post Romam conditam. Statuam Coruino isti diuus Au-
 gustus in foro suo statuendam curauit. in eius statue
 capite Corui simulachrum est, rei pugneq; quam di-
 ximus, monumentum.

De uerbis, quæ in utranq; partem significatio-
 reciprocæ, Et aduersa dicuntur. Cap. XII.

I formidolosus dici potest, Et qui formi-
 dat, Et qui formidatur ut inuidiosus, Et
 qui inuidet Et cui inuidetur: ut suspicio-
 sus, qui suspicatur, Et qui suspectus est: ut

bitiosus, & qui ambit, & qui ambitior: ut item
 nosus, & qui adhibet gratias, & qui admittit:
 laboriosus, & qui laborat, & qui labori est: ut
 aq; alia hui: semodi in utranq; partem diuin-
 ita infestus an ipse quoq; significatione est. nam
 infestus appellatur qui malum inferi cupiam:
 contra, cui aliunde impendet malum: is quoq;
 dicitur. Sed quod prius posui profecto exem-
 tion indiget. sic adco multi loquuntur, ut infe-
 dicant inimicum, atq; aduersum. Alium au-
 tud ignotabilius, obscuriusq; est. Quis enim
 lio saale dixerit infestum esse, cui alter infe-
 ? sed & ueteres pleriq; ita dixerunt, & M.
 is in oratione, quam pro Cn. Plancio dixit: uoca-
 uoc sic usus est. Dolebam inquit, iudices, & a-
 ferebam, si huius salus ob eam ipsam causam
 nfestior quod u incam salutem, atq; uitam, sua
 olentia presidio, custodiaq; texisset. Nos igitur
 gne, & ratione uerbi querebamus, atq; ita in
 uanis commentarijs inuenimus scriptum: infe-
 i festinando dictum. Nam qui infestus inquit,
 cumq; properans utget opprimereq; cum stu-
 hnaiq; aut contra de alicuius periculo, & e-
 istinatur: u uterq; infestus dicitur, ab instantia,
 uinentia fraudis, quam uel facturus cupia,
 furas est. Neque autem de suspicio, quod su-
 sumus. & de formidolo, in eam partem,
 uis usitata est exemplum requirat: inueniet
 ioso apud M. Catoem de re floriam ita scri-
 ed nisi qui palam corpore pecuniam quere-

- » *vet: aut se lenoni locauisset: Et si famulosus, Et sus-*
 » *piciosus fuisset: uim in corpus liberum, non æquum*
 » *consuere affirri. Suspiciosum enim hoc in loco susse-*
 » *ctum significat, non suspicantem. Formidosum au-*
 » *tem qui formidatur. Sallustius in Catilina ita dicit.*
 » *Igitur talibus uiris non labor insolitus, non locus ul-*
 » *lus asper, aut arduus erat. non armatus hostis for-*
 » *midolosus. Item C. Caluus in poematis laboriosus*
 » *dicit, non ut uulgo dicitur, qui laborat, sed in quo*
 » *laboratur.*
- » *Durum (inquit) rus fugis, sed laboriosum.*
 » *Eadem ratione Laberius quoq; in sororibus.*
 » *Acastor inquit, multum somniculosum.*
 » *Et Cinna in poematis.*
 » *Somniculosam, ut poenus aspidem psillus.*
 » *Metus quoq; Et iniuria, atq; alia quedam id genus,*
 » *sicutroq; uersum dici possunt. Nam metus hostium re-*
 » *cte dicitur, Et cum timent hostes, Et cum timentur.*
 » *Itaq; Sallustius in historia prima, Metum Pompeij di-*
 » *xit, non quo Pompeius metueret, quod est usitatus:*
 » *sed quod metueretur. uerba hæc Sallustij sunt. In bel-*
 » *lum excitabat metus Pompeij uictoris Hiempsalem in*
 » *regnum resituentis. Item alio in loco postquam re-*
 » *moto metu punico, simultates exercere uacuum fuit.*
 » *Iniurias itidem dicimus, tam illorum qui patiuntur,*
 » *quàm qui faciunt. quarum dictionum exempla sunt*
 » *facilia inuentu. illud etiam dictum à Virgilio ean-*
 » *dem habet formam communicatæ ultro, Et citro se,*
 » *gnificationis.*
- » *Et uulnere inquit, tardus vlyssi*

in dicitur uulnus, non quod accepisset vlyffer, quod delisset. Nescius quoque dicitur tam is, qui nescit, quam qui nescit. sed super eo, qui nescit: frenus huius uocabuli usus est: infrequens autem deest, quod nescitur. Ignarus aequae utroque uersum est, non tantum qui ignorat, sed qui ignoratur a uis in rudente.

et incole nescius nescias pessimus. Sallustius

et humane cupidinis ignara uisendi.

plus.

rum laurens habet ora Numanis.

Verba ex historia Claudij Quadrigarij, quibus
lij torquatus nobilis adolescens, et hostis Gal-
licatoris pugnam depinxit. Cap. XIII.

Mālius summo loco natus, ad primūq; no-
bilis fuit. ei Manlio cognomentum factum.
Torquato. causam cognomenti fuisse acci-
pi, torquis ex auro inducias, quam ex hoste, quē-
rat, detractam induit. sed quid hostis, et quid
et quā formidandae uastitatis, et quantū
ne procurrat, et cuiusmodi fuerit pugna, de-
ceat. Q. Claudius primo annalium purissime, atq;
ssime, simpliciq; et incompta orationis anti-
quitate descripsit. quem locum ex eo libro
uinius philosophus cum legeret non minori-
uati a se q; animum suum motibus, pulsi-
diabat: quā si ipse coram depugnantes eos
ret. Verba Q. Claudij, quibus pugna isre

A. GEL.

depicta est: adscripsi. Cum interim Gallus quidam nudus præter scutum, & gladios duo, torque, atq; armillis decoratus processit. qui & uiribus, & magnitudine, & adolescentia, simulq; uirtute cæteris antestabat. Is maxime prælio cômoto, atq; utriq; summo studio pugnantis, manu significare cepit, utriq; ut quiescerent pugnare. pugnae facta pausa est. extemplo silentio. facta cû uoce maxima conclamat, siq; secum depugnare uellet: uti prodiret. Nemo audebat propter magnitudinem, atq; immanitatem facie. deinde Gallus irridere cepit: atq; linguam exercere. id subito perditum est cuidam T. Manlio summo genere nato tantum flagitium ciuitati accidere: è tanto exercitu neminem prodire. Is, ut dico, processit neq; passus est uirtutem Romanam à Gallo turpi spoliari scuto pedestri, & gladio hispanico cinctus cû tra Gallum constitit. metu magno ea congressio in ipso ponte, utroq; exercitu inspectante facta est. ita ante dixi, constituerunt: Gallus sua disciplina, scute proiecto cautabundus: Manlius animo magis quàm arte confusus, scutum scuto percussit: atq; statum Galli cõturbauit. dum se Gallus iterum eodem pacto constituturæ studet: Manlius iterum scuto scutum percussit: atq; de loco hominem iterum deiecit. eo pacto ei, sub gallicum gladiû successit: atq; hispanico pectus hausit. dein continuo humerum dextrum eodem confusu incidit. neq; recessit usquam donec subuertit: neq; lus impetum icti haberet. ubi eû euertit: caput præcidit. torque deiecit. eamq; sanguinolentam siti in collû imponit. quo, ex facto ipse, posteri q; eius Ter
quati

lati sunt cognominati ab hoc T. Manlio, cuius hanc
ignam Quadrigravius descripsit: imperia et spē
et immota, Manliana dicta sunt. quoniam postea
illo adversum Latinos, cum esset Cos. filium suum
viri percussit: qui speculatum ab eo missus, ne pu-
ret, interdicto, hostem a quo provocatus fuerat,
idit.

Quod idem Quadrigravius, huius facies, patrio
i. probe, et latine dixit, et quaedam alia appon-
de similitum vocabulorum declinationibus.

Caput XIII.

Uod autem superscriptum est in Q. Clau-
dij verbis, propter magnitudinem, atque im-
manitatem facies, id nos aliquot veteribus
is inspectis exploravimus, atque ita esse, ut scriptum
comperimus. Sic enim peragratae veterum de-
cussae hae facies, huius facies. quod nunc propter
viam grammaticam faciei dicitur. Corruptas au-
quosdam in libris reperimus in quibus faciei scriptum
illo, quod ante scriptum erat oblitterato. memini-
etiam in Tiburina bibliotheca invenire nos in con-
Claudij libro scriptum utrunque facies, et facij.
facies in ordine scriptum sunt, et contra per, i,
num facij, neque id abesse a quadam consuetudine
existinavimus. Nam et ab eo, quod est hic
um huius dij, et ab eo quod est, hae facies tam
famij dixerant Q. Ennius in sextodecimo an-
dies scripsit, pro die in hoc versu.
ima longinqua dies confectis aetas.
onem quoque adfirmat Caelius in oratione, quam

- pro P. Sestio fecit, dies scripsisse, pro dici, quod ego im-
 pensa opera conquestis ueteribus libris plusculis, ita
 ut Cefellius ait, scriptum inueni. Verba sunt haec M.
 Tullij. Equites uero daturus illius dies poenas. Quo
 circa factum hercle est, ut facile ijs credam, qui scri-
 pserunt, idiographum librum Virgilij sese inspexis-
 se, in quo ita scriptum est.
- Libra dies somniq; pares ubi fecerit horas.
 Idest Libra dies somniq;. Sed sicut hoc in loco dies a
 Virgilio scriptum uidetur: ita in illo uersu non du-
 bium est: quin dii scripserit, pro dici, Munera lati-
 tiamq; dii. Quod imperitiores dei legunt ab insolentia
 scilicet uocis istius abhorrentes. Sic autem dies dii
 a ueteribus declinatum est: ut fimes famij, perniciet
 pernicij, progenies progenij, luxuries luxurij, ac
 acij. M. enim Cato in oratione, quam de bello Cartha-
 giniensi coposuit: ita scripsit. Pueri, atq; mulieres ex-
 trudebantur famij causa. Lucilius in. XII. Rigosum
 atq; famij plenum. Sisenna in historiarum, lib. VI.
 Romanos inferendae pernicij causa uenisse. P. A. in
 Paulo.
- Pater supreme nostrae progenij patris.
 Cn. Matius in Iliadis. XXI.
- Altera pars acij uitasset fluminis undas.
 Idem Martius in tertio decimo.
- An maneat specij simulachrum, in morte silentium.
 C. Gracchus de legibus promulgatis. Et luxurij cau-
 sa, aiunt institui. Et ibidem infra ita scriptum est. Nō
 est ea luxuries, quae necessario parentur uitae causa.
 Propter quod apparet, eum ab eo, quod est luxuries,
 luxurij

strij patrio casu dixisse. M. quoque Tullius in oratione qua Sex. Roscium defendit, pernicij scriptum liquit. Verba haec sunt. Quorum nihil pernicij est a diuino consilio, sed ut ipsa et magnitudine rem factum putamus. Aut facies ergo in casu patris, aut facij Quadrigarium scripsisse existimantur. facies autem in nullo ueteri libro scriptum perit. In casu autem dandi, qui peritissime locuti sunt, non facies, uti dicitur nunc, sed facies dixerunt. Ilius in satyris.

trinum inquit, facies honestas accedit.

in Lactius in lib. VII.

si te diligit, etiam faciesq; tuae se,
 uorem ostendat, fore amicum polliceatur.
 et autem non pauci, qui utrobique facij legantur.
 C. Caesar in libro de Analogia II huius die,
 cuius specie dicendum putat. Ego quoque in Iugur
 Sallustij summe fidei, et reuerendae uetustatis
 die casu patrio scriptum inueni. Verba haec ita
 et. Vix decima parte die reliqua. Non enim pu-
 gutiolam istam recipiendam, ut die dictum qua
 die existimemus.

et genere controuersiae, quod graece ἀπορία
 uocatur Caput XV.

VM ANTONIO IULIANO Rhetore per feria-
 rum tempus aestuarum, decedere ex ur-
 bus aestu uolentes, Neapolim concesserunt.
 ibi erat adolescens tunc quospia ex ditioribus,

cum utriusq; linguae magistris meditant, & exercet
ad causas Romae grandae eloquentiae latinae faculta-
tem. atq; is rogat Iulianum uti sese audiat declama-
tem. It auditu Iulianus. imus quoq; nos cum eo simul
introit adolescens: & praefatur adrogantius, & elat-
us, quam aetati eius decebat: ac deinde iubet expo-
ni controversias. Aderat nobiscum ibi Iuliani secta-
tor, iuuenis promptus, & proficiens, & offendens,
in eo, quod ille apud Iuliani aures in praecipiti si-
re, & subitanea dictione periculum sui facere audi-
bat. Exponit igitur tentamenti gratia controversia
parum consistentem, quod genus graeci ἀροποι
uocant. Latine autem id, non nimis incommode inc-
plicabile dici potest. Ea controversia fuit huiusmodi.
De reo septem iudices cognoscant, eaq; sententia
sit rata, quam plures ex eo numero dixerint. Cu
septem iudices cognouissent: duo censuerunt reu-
exilio multandum: duo alij pecunia, tres reliqui a-
pote puniendum. petitur ad supplicium ex sententia
erium iudicium, & contradicit. Hac ille audita, n-
considerata, neq; alijs, ut proponeretur, expectat
incipit statim mira celeritate, in eandem hanc con-
uersam principia nescio quae dicere: & inuoluc-
sensuum, uerborumq; uolumina, uocumq; turbas sui-
dere. & caeteris omnibus ex cohorte eius, qui aud-
re eum soliti erant: clamore magno exultantib;
Iuliano autem male, ac misere rubente, & sudan-
sed ubi deblatteratis uersuum multis millibus,)
nem aliquando fecit: egressiq; inde sumus, amici,)
miliaresq; eius Iulianum persecuti, quidnam exi-
maret,

mare, perunctati sunt. atque ibi Iulianus festinissime. Nolite querere inquit, quid sentiam. adolens hic sine controversia disertus est.

Quod Plinium secundum hominem non indoctum fugerit, latueritque vitium argumenti, quod *ἀντισπερ* graecum dicitur. Caput XVI.

Lynius secundus existimatus est esse aetatis suae doctissimus. Is libros reliquit, quos studiorum inscripsit, haud mediis fidiis usquequaque assernandos. In ijs libris multa varie ad oblectandas iuditorum hominum aures ponit. referri etiam plerasque sententias, quas in declinando controversis lepide, arguteque dicitur putat. sicuti hanc quoque sententiam ponit ex huiusmodi controversia. Vir fortis praemio, quod optauerit, donetur. Qui fortiter fuerat, petiit alterius uxorem in matrimonium, et accepit. Is deinde, cui ea uxor fuerat: fortiter fecit, repeti eandem. contra dicitur. Eleganter inquit, et probabiliter ex parte posterioris uiri fortis, uxorem sibi reddi postulantis haec dictum est, si placet lex, redde. si non placet, redde. Tugit autem i Lynium, sententiam istam, quam putauit esse argutissimam, uisio non carere, quod graecum *ἀντισπερ* dicitur. Et est uisum insidiosum, et sub falsa ludis specie latens. nihil enim minus conuerti ex conuersione id ipsum aduersus eundem potest. Atque ita a priore illo uero forti dici, si placet lex, non redde. si non placet, non redde.

AVLI GELLII NOCTIVM ATTICA
RVM COMMENTARII. LI-
BER DECIMVS.

Tertiumne consul, an tertio dici oporteat, & quomodo Cn. Pompeius cum in theatro, quod era-
dedicaturus, honores suos inscriberet, questionem
anapitem istius verbi de consilio Ciceronis vitauerit

Caput I.

Amiliari meo cuiusdam literas Athe-
nis Romam missi in ijs scriptum fu-
it, me illi iam tertium scripsisse. Ad
me rescripsit, petiuitque, ut ratio-
nem dicerem, cur tertium, ac non ter-
tio scripsissem. Id etiam adscripsit
ut eadem, quid super illo quoque mihi uideretur: fa-
rem, se certiore tertiumne COS. & quartum, a
tertio, & quarto dicendum esset: cum Roma doctus
uirum dicere audisset tertio, & quarto COS. non
tertium quartumque. Idque in principio libri Calium
scripsisse, & Q. Claudius in libro undeciesimo
Marius creatum septimo COS. dixisse. Ad haec
ego rescripsi nihil amplius, quam uerba M. Varro-
nis hominis, opinor, quam fuit Claudius cum Calio
doctioris. quibus uerbis utrunque, de quo ad me scri-
pserat: decideretur. nam & Varro satis aperte qua-
lii oporteret, edocuit: & ego aduersus eum, qui di-
ctus

Et sic dicebatur: *litem meam facere absens non*
huius uerba M. Varronis ex libro disciplinarum quin-
to haec sunt. Aliud est, quarto praetorem fieri, &
quartum, quod quarto locum ad significat, ac tres
ante factos. quartum tempus ad significat, & ter ante
factum. Igitur Ennius recte conscripsit.

Quintus pater quartum fit consul.

Et Pompeius timide quod in theatro ne adscriberet
 consul tertium, aut tertio extremas literas non conscri-
 psit. Quod de Pompeio Varro breuiter & subob-
 scure dixit: Tiro Tullius Ciceronis libertus in episto-
 la quadam enarratius scripsit ad hunc ferme mo-
 dum. Cum Pompeius inquit ad eam victoria didica-
 ritus foret: cuius gradus uice theatri essent: nominaque
 eius & honores inscriberentur: queri coepit, est
 utrum consul tertio inscribendum esset, an tertium.
 eam rem Pompeius exquisitissime retulit ad doctis-
 simos ciuitatis. Cumque dissentiretur: & pars tertio,
 dum tertium scribendum contenderent: rogauit in-
 ter, Cicronem Pompeius, ut quod ei rectius uide-
 retur: scribi iuberet. Tum Cicronem iudicare de ui-
 tis doctis ueritum esse: ne quorum opinionem im-
 probasset: ipsos uideretur improbasse. Persuasit
 pro Pompeio, ut neque tertium, neque tertio scri-
 beretur: sed ad secundum usque. T. fierent lite-
 re. teri. ut uerbo non perscripto res quidem de-
 monstraretur: sed distinctio tamen ambigua uerbi la-
 ret. Id autem quod & Varro & Tiro dixerunt,
 eodem nunc Theatro non est ita scriptum. Nam
 in multis annis postea Scena, que proclerat:

A. G E L.

refecta esset: numerus tertij consulatus non uti in
 tio prioribus literis tertij. sed tribus tantum lineolis
 III. incisus significatus est. In M. autem Car. nis qua
 ta origine ita perscriptum est, Carthaginenses sex
 tum de fœdere decessere. Id uerbum significat
 quinquies ante eos fecisse contra fœdus, & tum sex
 tum. Græci quoq; in significan. tis huiusmodi re
 rum numeris τριῶν καὶ τέταρτον dicunt
 quod congruit cum eo, quod latine dicitur tertium
 quartumq;.

Quid Aristoteles de numero puerperij memori
 mandauerit. Caput II.

Aristoteles philosophus memorie tradidit
 mulierē in Aegypto uno partu quinq; pue
 ros enixam. eumq; esse finem dixit multi
 iugæ hominum partionis: neq; plures unquam si
 mul genitos compertum. hunc autem esse numerum
 ait rarissimum. Sed & diuo Augusto imperante, qu
 temporum eius historiam scripserunt: anallam Ca
 saris Augusti in agro Luarente peperisse quinq; pue
 ros dicunt: eorq; pauculos dies uixisse: matrem quoq;
 eorum non multo postquam peperit, mortuam, mon
 menti: m̄q; ei factum iussu Augusti in uia laurenti
 na. inq; eo scriptum esse numerum puerperij eius.
 de quo diximus.

Locorum quorundam illustrium collatio, con
 tentioq; facta, ex orationibus C. Gracchi & M.
 Catenis.

Ortis, ac uehemens orator existimatur esse
 f C. Gracchus. nemo id negat. sed quod non
 nullis uideatur, seuerior, acrior, ampliorq;
 esse M. Tullio, ferri id qui potest? Legebamus adeo nu-
 per orationem Gracchi de legibus promulgatis: in
 qua M. Marium, & quosdam ex municipijs Italijs
 bonestos uiros uirgis per iniuriam cæsos a magistratibus
 Po. Ro. quantæ maxime inuidia potest, conqueri-
 tur. Verba hæc sunt, que super ea r. fecit. Nuper
 Theaurum Sidicinum consul uenit. uxorem dixit in
 balneis uirilibus lauam uelle. Questori siliano a
 M. Mario dictum est negotium uti balneis exigerentur,
 qui lauabantur. uxor renuntiat uiro parum ci-
 uis sibi balneas traditas esse, & parum lautas fuisse.
 Caro palis destitutus est in foro: eoq; adductus sua
 uentis nobilissimus homo M. Marius. uestimenta de-
 tacta sunt. uirgis cæsus est. Caleni, ubi id audie-
 re edixerunt, nequis in balneis lauasse uelle: cum
 magistratus Romanus ibi esset. Ferentini ob eandem
 causam prætor noster questores arripit iussit. Alter
 i de muro deiecit. Alter prehensus: & uirgis cæsus
 tanta atroci re, ac tam misera, atq; maxima, iniu-
 re publica contestatione, ecquid est, quod aut am-
 uer, insigniterq;, aut lachrymose, atq; miseranter,
 u multa, copiosaq; inuidia grauiq;, & penetrabili
 uerimoniis dixerit? breuitas sane, & uenustus, &
 uidi rati orationis est qualis haberi ferme in comæ-
 orum festiuitatibus solet. Item Gracchus alio in

» loco ita dicit. Quanta libido, quantaq; intemperanti-
 » tia sit hominum adolescentium, unum exemplum
 » vobis ostendam. His annis paucis ex Asia missus est
 » qui per id tempus magistratum non ceperat, homi-
 » nadolescens pro legato. Is in lectica ferebatur. ci obui-
 » am bubulcus de plebe uenustina aduenit: & per ioci-
 » cum ignoraret, qui ferretur: rogauit uum mortuum
 » ferrent? ubi id audiuit: lecticam iussit deponi. stuppis
 » quibus lectica deligata erat usque adeo uerberari ius-
 » sit, dum animam efflauit. Hæc quidẽ oratio supe-
 » ram uiolento, atq; crudeli facinore nihil profecto abe-
 » à quotidianis sermonibus: at cū in simili causa apud
 » M. Tul. ciues Romani innocentes uiri contra ius, con-
 » traq; leges uirgis caduntur: aut supplicio extremi
 » necantur: quæ ibi tūc miseratio? quæ cōploratio? qui
 » totius rei sub oculos subiectio? quod, & quale inuidia
 » atq; acerbitalis fretum efferuescit? Animum hercl
 » meum, cum illa M. Ciceronis lego: imago quædam, &
 » sonus uerborum, & uocum, & euulationum circū-
 » plectitur: uelut sunt ista, quæ de C. Verre dicit: qui
 » nos, ut in præsens potuimus, quantum memoria sup-
 » peditabat: adscripsimus. Ipse inflammatus scelere
 » & furore in forum uenit. ardebant oculi. toto ex or-
 » crudelitas emanabat. expectabant omnes, quo tan-
 » dem progressurus, aut quidnam acturus esset. cur-
 » repente hominem proripi, atq; in foro medio nuda-
 » ri, ac deligari, & uirgas expediri iubet. Iam hæc
 » medius fidius sola uerba nudari, ac deligari, & uir-
 » gas expediri iubet, tantū metus, horrorisq; sunt: u-
 » non narrari quæ gesta sunt: sed rem geri prorsus in

deus. Gracchus autem noster, non querentis, neq; im-
 plorantis, sed nuntiantis uice, palus inquit, in foro
 destitutus est. uestimenta detracta sunt. uirgæ cæsus
 est. Sed enim M. Cicero præclare, cum diuina re-
 presentatione, non cæsus est, sed cædebatur inquit,
 uirgæ in medio foro Messianæ ciuis Romanus. Cum
 interea nullus genarius, nulla uox illius miseri inter
 dolorem, crepitumq; plagarum audiebatur, nisi hæc,
 ciuis Romanus sum. hæc commemoratione ciuitatis om-
 nia uerba de pulsus, cruciatumq; à corpore
 deiecturum arbitrabatur. complorationem deinde
 tam acerbæ rei, & odium in Verre, detestationemq;
 apud ciues Romanos incense, atq; acriter, atq; inflam-
 manter facit: cum hæc dicit. O nomen dulce libertati-
 nis. O uis eximium nostræ ciuitatis. O lex portia, lei-
 siq; sempronie. O grauiter dehyderata, & aliquan-
 do reddita plebi Romanæ tribunitia potestas. huic
 tandem hæc omnia reciderunt: ut ciuis Romanus
 in provincia Po. Ro. in oppido fœderatorum, ab eo
 pæ beneficio Po. Ro. fasces ac securis haberet: deligan-
 tis in foro uirgæ cederetur? quid cum ignes, ardenti-
 usq; laminae, cæteri q; cruciantis admouebantur? Si te
 uerba illius imploratio, & uox miserabilis non le-
 uebat, ne cuium quidem Romanorum, qui tum ad-
 uent: fletu, gemituq; maximo commouebant? Hæc
 L. Tul. atrociter. grauiter. copiose, apteq; miseratus
 est. Sed si quis est tam agrestis aures, ac tam hispida,
 nem lux ista, & amœnitas orationis, uerborumq;
 edificatio parum delectat: amat autem priora id-
 eo, quod incomperta, & breuia, & non operosa;

sed nativâ quadam suavitate sunt: quodq; in ijs um-
 bra, & color quasi opacæ uerustatis est, is siquid iu-
 dicij habet: cõsideret in causa pari M. Catonis homi-
 nis antiquioris orationem. Ad cuius uim, & copiam
 Gracchus nec aspirauit intelligit (opinor) Catonem
 contentum eloquentia ætatis suæ non fuisse: & id iu-
 tum facere uoluisse, quod Cicero postea perferit: in e-
 nanq; libro, qui de falsis pugnis inscriptus est: ita d-
 20 Q. Thermo conquestus est. Dixit a' X uirus parum
 20 sibi bene cibaria curata esse. iussit uestimentz detra-
 20 hi, atq; flagro cædi. decem uiros Brutiani uerberau-
 20 rē. uidere multi mortales. Quis hanc contumeliam
 20 quis hoc imperium? quis hanc seruitutem ferre pe-
 20 test? nemo hoc Rex ausus est facere. ca'ne fieri boni
 20 bono genere natis, boni consilitis? vbi societas? ui-
 20 fides maiorum, insignitas iniurias, plagas, uerbi-
 20 ra, uibices, eos dolores, atq; carnificinas per dedecum
 20 atq; maximam contumeliam, inspectantibus popula-
 20 ribus suis, atq; multis mortalibus te facere ausum es
 20 se? sed quantum luctum, quantumq; gemitum, qui
 20 lachrymarum, quantumq; fletuum factum audiui
 20 serui iniurias nimis egre ferunt. quid illos bono ge-
 20 nere natos, magna uirtute præditos opinamini animi
 20 habuisse, atq; habituros dum uiuent? Quod Caton
 xit, Brutiani uerberauere, nequi fortasse de Brutia-
 nis requirat: id significat. Cum Annibal parus cui
 exercitus in Italia esset: & aliquot pugnas populi
 Ro. aduersas pugnauisset: primi totius Italie Brui
 ad Annibalem desciuerunt. id Romani egre pass
 postquam Annibal Italia decessit: superantq; pæ.

Sunt: Brutios ignominia causa non milites scribebant: nec pro socijs habebant: sed magistratibus in proximam euntibus parere, & praeministrare seruorum uicem iusserunt. Itaque uerba sequebantur magistratus, tanquam in scaenicis fabulis, qui dicebantur lorarij. & quos crant iussi, uinciebant, aut uerberabant. Quod autem ex Brutis erant, appellati sunt Brutiani.

Quod P. Nigidius argutissime docuit nomina non posita esse, sed naturalia. Caput IIII.

Omina, uerbaque non posita fortuito, sed quadam uia, & ratione naturae facta esse P. Nigidius in grammaticis commentarijs docet. Item in philosophiae disertationibus celebrem. ueri enim solitum apud philosophos esse adhibere ad hoc. in eam rem multa argumenta dicit, ut uideri possint uerba esse naturalia magis quam arbitria. ex quibus hoc uisum est lepidum, & felicitum. Vos inquit, cum dicimus, motu quodam oris manente cum ipsius uerbi demonstratione utimur: & labias sensim primores emouemus: ac spiritum, & animam porro uersum, & ad eos, quibus cum intonamus, intendimus. ac contra cum dicimus os neque profuso, intusque statu uocis, neque proiectis labijs pronuntiamus sed & spiritum, & labias, quasi utra nosmetipsos coeremus. Hoc idem fit & in illis, quae dicimus, tu, ego & tibi, & mihi. Nam sicuti in aduimus, & abnuimus, motus quidam ille uel manus, uel oculorum a natura rei, quam significas:

non abhorret: ita in his uocibus quasi gestus quidam
 oris, & spiritus naturalis est. eadem ratio est in gra-
 cis quoq; uocibus, quam esse in nostris animaduerti-
 mus.

Auarus simplex^{ne} uocabulum sit, an compo-
 situm, & duplex, sicut P. Nigridio uidetur.

Caput

V.

Varus non simplex uocabulum, sed iun-
 ctum, copulatumq; esse Nigridius dicit in cō-
 mentariorum undetricesimo. Auarus in-
 quit, appellatus, qui auidus aeris est. sed in ea mpu-
 la, e, inquit, litera detricta est. Item locupletem ait d-
 ctum, ex compositis uocibus. qui pleraq; loca, hoc est
 qui multas possessiones tenet. Sed probabilius id, fir-
 miusq; est, quod de locuplete dicit. Nam de auar
 ambiguitur: cur enim non uideri possit ab uno solu-
 uerbo inclinatum, quod est auco? eademq; esse ficti-
 ra, qua est amarus, de quo nihil dici potest, quin du-
 plex non sit.

Multam dictam esse ab edil. plebis Appij cæci fi-
 liae mulieri nobili, quod locuta esset petulantius.

Caput

VI.

Non in facta modo, sed in uoces etiam pet-
 lantiores publice uindicatum est. Ita enim
 debere esse uisa est Romanæ disciplinae di-
 gnitas inuiolabilis. Appij nanq; illius cæci filia, e-
 ludis, quos spectauerat: exiens turba undiq; confluc-
 ens, fluctuantisq; populi iactata est. atq; inde egressa

cum se male habitam diceret: Quid enim in metune factum esse inquit, quantoq; arctius, pressiusq; consistata essem: si P. Claudius frater meus navali praelio classem navium cum ingenti civium numero non perdidisset? Certe quidem maiore nunc copia populi oppressa intercidissem. sed utinam inquit, reuiscat frater: aliamq; classem in Siciliam ducat, atq; istam multitudinem perditum eat: quae me male nunc miseram conuexauit. ob haec mulieris uerba tam improba, ac tam iniuilia C. Fundanius, & Tib. Sempronius Aedil. Pl. multam dixerunt ei aeris grauis XXV. millia Id factum esse dicit Capito Atticus in commentario de iudicijs publicis bello punico primo, Fabio Licinio, & T. Aelio Crasso COSS.

Fluminum, quae ultra imperiũ Romanum fluunt: prima magnitudine esse Nilum, secunda Istrum, proxima Rhodanum, sicut M. Varronem meminisse scribitur.

Caput VII.

Nilum fluminum, quae in maria qua imperium Ro. est, fluunt: quam graeci τὸν αἰ-
 ὠν ῥῶδανον appellant: maximum esse Nilum consentitur. proxima magnitudine esse Istrum scribit Sallustius. Varro autem cum de parte orbis, quae Troia dicitur: differeret in tribus primis eius terrarum omnibus Rhodanum esse ponit. per quod uidentur unum facere Istrum amulum. Istrus enim quoq; in Europa fluit.

A. GEL.

Inter ignominias militares quibus milites coercerantur fuisse sanguinis dimissionem: Et quænam ejus videatur causa huiusmodi castigationis.

Caput

VIII.

Fuit hæc quoque antiquitus militaris animæ uersio, iuberet ignominie causa, militi uenam solui, et sanguinem dimitti. cuius ratio in literis ueteribus, quas equidem inueniri potui, non extat sed opinor factum hoc primitus in militibus stupentis animi, atque à naturali habitu declinantis: ut non tam pœna, quàm medicina uideretur. postea tamen ob pleraque alia delicta idem factitatum esse credo per consuetudinẽ, quasi minus sani uiderentur omnes, qui delinquerent.

Quibus modis, quoque habitu acies Romana instruitur solita sit: quæque earum instructionum sint uocabula.

Caput

IX.

Uocabula sunt militaria, quibus instructio certo modo acies appellari solet, frons, subsidia, cuneus, orbis, globus, forfices, ferræ, turre. hæc et quædam item alia inuenire est in libris eorum, qui de militari disciplina scripserunt. et alata autem sunt ab ipsis rebus, quæ ita proprie nominantur: earumque rerum in acie instruenda suis et iusque uocabuli imagines ostenduntur.

Quæ eius rei causa sit, quod et greci ueteres, et Romani annulum in eo digito gestauerunt, qui est in manu

Eterei graecos annulum habuisse in digito,
 a. p. p. i. n. u. s. s. i. n. i. s. t. r. a. m. a. n. u. s. , q. u. i. m. i. n. i. m. o. e. s. t.
 p. r. o. x. i. m. u. s. . R. o. m. a. n. o. s. q. u. o. q. h. o. m. i. n. e. s. a. i. u. n. t.
 s. e. p. l. e. r. u. n. q. a. n. n. u. l. i. s. u. s. i. t. a. t. o. s. C. a. u. s. a. m. e. s. s. e. h. i. u. s. r. e. i.
 a. p. p. i. o. n. i. n. l. i. b. r. i. s. A. e. g. y. p. t. i. a. c. i. s. h. a. n. c. d. i. c. i. t. q. u. o. d. i. n. s. e. -
 t. i. s. , a. p. e. r. t. i. s. q. u. e. h. u. m. a. n. i. s. c. o. r. p. o. r. i. b. u. s. , u. t. m. o. s. i. n. A. e. -
 g. y. p. t. o. f. u. i. t. : q. u. a. s. g. r. a. e. c. i. ἀρατομας appellane: r. e. -
 t. u. m. e. s. t. u. r. u. u. m. q. u. e. n. d. a. m. t. e. n. u. i. s. s. i. m. u. m. a. b. e. o.
 d. i. g. i. t. o. , d. e. q. u. o. d. i. x. i. m. u. s. , a. d. c. o. r. h. o. m. i. n. i. s. p. e. r. g. e. r. e. ,
 e. p. e. r. u. e. n. i. r. e. p. r. o. p. t. e. r. e. a. n. o. n. i. n. s. c. i. t. u. m. u. i. s. u. m. e. s. s. e. e. u. m.
 m. i. n. i. m. u. m. d. i. g. i. t. u. m. t. a. l. i. h. o. n. o. r. e. d. e. c. o. r. a. n. d. u. m. , q. u. i. c. o. n. -
 n. e. n. s. , & q. u. a. s. i. c. o. n. n. e. x. u. s. e. s. s. e. a. u. t. p. r. i. n. c. i. p. a. t. u. c. o. r. d. i. s.
 i. d. e. r. e. a. t. .

Verbum mature quid significet: quaeq; ueris eius
 d. i. c. i. t. u. r. & q. u. o. d. e. o. u. e. r. b. o. u. s. u. l. g. a. s. h. o. m. i. n. u. m. i. m. p. r. o. -
 p. t. e. u. t. i. a. t. q. u. e. i. n. b. i. , q. u. o. d. p. r. e. c. o. x. d. e. c. l. i. n. a. t. u. m. p. r. a. e. -
 e. s. f. a. c. i. t. n. o. n. p. r. e. c. o. q. u. i. s. C. a. p. u. t. X. I.

Atque nunc significat profere, & cito, con-
 t. r. a. i. p. s. u. s. u. e. r. b. i. s. e. n. t. e. n. t. i. a. m. . a. l. i. u. d. e. n. i. m. e. s. t.
 m. a. t. u. r. e. , q. u. a. m. q. u. o. d. d. i. c. i. t. u. r. p. r. o. p. e. r. e. . P. N. i. -
 l. i. u. s. h. o. m. o. i. n. o. m. n. i. u. m. b. o. n. a. r. u. m. a. r. t. u. m. d. i. s. c. i. p. l. i. -
 e. g. r. e. g. i. u. s. , M. a. t. u. r. e. i. n. q. u. i. t. e. s. t. , q. u. o. d. n. e. q. ; c. i. t. i. u. s. e. s. t. ,
 s. e. r. i. u. s. : s. e. d. m. e. d. i. u. m. q. u. i. d. d. a. m. , & t. e. m. p. e. r. a. t. u. m. e. s. t. .
 u. e. a. i. q. ; p. r. o. p. r. i. e. N. i. g. r. i. d. i. u. s. . n. a. m. & i. n. f. r. u. g. i. b. u. s. , &
 p. o. m. u. s. m. a. t. u. r. a. d. i. c. u. n. t. u. r. , q. u. a. e. n. e. q. ; c. r. u. d. a. , & i. m. m. u. t. a.
 s. u. n. t. , n. e. q. ; c. a. d. u. a. , & d. e. u. l. t. a. , s. e. d. t. e. m. p. o. r. e. s. u. o.
 d. i. c. i. t. u. r. , m. a. t. u. r. a. t. i. q. ; . Q. u. o. n. i. a. m. a. u. t. e. m. i. d. q. u. o. d. n. o. n. s. e. -

gniter fiebat: mature fieri dicebatur: progressa plurimum uerbi significatio est: & non iam, quod non segnius, sed quod festinatius fit, id fieri mature dicitur. quando ea, quæ præter sui temporis modum properata sunt: immatura uerius dicantur. Illud uerum Nigidianum rei, atque uerbi temperamentum, diuus Augustus duobus græcis uerbis elegantissime exprimebat. nam & dicere in sermonibus, & scribere in Epistolis solitum esse aiunt, *ἡρώδης βραδύς*. Per quod monebat, ut ad rem agendam simul adhiberetur & industriæ celeritas, & diligentiae tarditas. ex quibus duobus contrariis fit maturitas. Virgilius quoque, si quis animum attendat: duo ista uerba properare, & maturare, tanquam plane contrariis scitissime separauit in hisce uersibus.

- » Frigidus agricolam si quando continet imber,
- » Multa forent, quæ mox cælo properanda sereno,
- » Maturare datur. Elegantissime ista duo uerba diuisit. namque in præparatu rei rusticæ, per tempestates pluuiaque cum otium est, maturari potest. per serenam, cum tempus insit, properari necessum est cum significandum autem est coactius quid factum & festinatius. tum rectius præmature factum id dicitur, quam mature. sicut Afranius dixit in togata cui titulus nomen est.
- » Adpetis dominatum demens præmature præcoen.
In quo uersu animaduertendum est: quod præcoen. inquit, non præcoquem. est enim casus eius rectus non præcoquis, sed præcox.

De portentis |

De portentis fabularum, quæ Plynius Secundus indignissime in Democritum philosophum confert. Ibidem de simulachro uolucris colubæ. Cap. XII.

Ibrum esse Democriti nobilissimum philo-
 I sopherum de vi & natura chameleontis,
 cumq; se legisse Plynium secundum in natu-
 rali historia. XXVIII. refert, multaq; uana atque
 intoleranda auribus, deinde quasi à Democrito scri-
 ptæ tradit. ex quibus pauca hæc inuerti meminimus:
 quæ per se sum est. Accipitrem autem rapidissimam
 Chamæleonte hunc reptante si cum forte super-
 oleo decerahi & cadere ui quadam in terram, cæ-
 ritq; uicibus laniandum sese sponte sua obijcere, &
 edere. Item aliud ultra humanam fidem. caput &
 illum Chamæleontis, si uratur ligno, quod appella-
 tur robur: imbres, & tonitrua de repente fieri.
 Ipse ipsam usu uenire: si iecur eiusdem animalis in
 unius regulis uratur. Item aliud: quod hercule an-
 tiquam dubitari, ita est deridenda uanitas, nisi
 utroq; lane posui, quod oportuit nos dicere, quid de
 istiusmodi admirationum fallaci illecebra sentire-
 mus: qua plerunq; capiuntur, & ad perniciem elat-
 untur iniqua maxime solertia: eaq; fortissimum,
 ut discendi cupidiora sunt: sed redeo ad Plynium.
 Sinistrum pedem ait Chamæleontis ferro ex
 ualefacto terri cum herba, quæ appellatur co-
 muni nomine Chamæleon & utrunq; macerari un-
 to, colligiq; in modum pastilli, atq; in uas matri-
 uæ, & cum, qui id uas ferat, etiã si in medio palæ-

uerfetur, à nullo uideri poffe. His portentis, atq; præ-
 ſtigijs à Plynio ſecundo ſcriptis, non dignum eſſe co-
 gnomine Democriti puto. Vel illud quale eſt, quod
 idem Plynus in decimo libro Democritum ſcripſiſ-
 ſe adſeuerat. aues quaſdam eſſe certis uocabulis, &
 earum auium confuſo ſanguine gigni ſerpentem, eum
 ſiquis ederit, linguas auium, & colloquia interpre-
 taturum. Multa autem uidentur ab hominibus male
 ſolertibus huiusmodi commenta in Democriti no-
 men data nobilitatis, authoritatisq; eius perſugo
 utentibus. Sed id, quod Archytam Pythagoricum com-
 mentum eſſe, atq; feciſſe traditur: neq; minus admira-
 bile, neq; tamen uanum æque uideri debet. Nam &
 pleriq; nobilium græcorum, & Phauorinus philo-
 ſophus memoriarum ueterum exequentiſſimus, ad
 firmatiſſime ſcripſerunt: ſimulachrum columbæ è li-
 gno ab Archyta ratione quadam, diſciplinaq; me-
 chanica factum uolaſſe: ita erat ſcilicet libramenti
 ſuſpenſum, & aura ſpiritus incluſa, atq; occulta concu-
 tum. libet hercle ſuper re tam abhorrenti à fide, ipſi-
 us Phauorini uerba ponere ἀρχῦτας παρατίτοι φη
 ἀδοροσάμα καὶ μηχανιχὸς ὡς ἐποίησε περιπερδ. ξυ.
 λίνην πετομένην, ἥτις ἐποτε καθήσκειν ὅτι ἐτι ἀτίτοι
 το μέχρι γὰρ τοῦτα.

Cum partim hominum, qua ratione dixerint.

Caput

XIII.

Partim hominum uenerunt plerunq; dici-
 tur: quod ſignificat pars hominum uenit
 id eſt quidam homines. nam partim hoc u
 loco

loco aduerbium est: neq; in casus inclinatur, sicuti cum partium hominum dici potest, idest cum quibusdam hominibus, & quasi cum quadam parte hominum. M. Cato in oratione de re florina ita scripsit. Ibi pro sorto fuit in cubiculum subrexit auit e' conuiuium, cum partem illorum, iam sepe ad eundem modum erat. Imperitiores autem, cum partem legunt tanquam declinatum sit quasi uocabulum, non dictum, quasi ad uerbum. Sed Q. Claudius. XXI. annali insolentius paulo hac figura est ita usus. cum enim cum partem copijs hominum adolescentium placentem sibi. Item Q. Claudij in. XXIII. annali uerba haec sunt. Sed idcirco me fecisse, quod utrum negligentia partem magistratum, an auaritia, an calamitate Po. Ro. uenisse dicam, nescio.

Iniuria mihi factum itur quali uerborum ordinem Cato dixerit. Caput XIII.

Udio illi iniuriam factum iri, audio contumeliam dictum iri, uulgo quoq; ita dici, & istam esse uerborum figuram iam in medio loquendi usu, idcirco exemplum supersedeo. Sed contumelia illi uel iniuria factum itur, paulo est remotius. Exemplum igitur ponemus. M. Cato pro se contra Cassium. Atq; euenit ita quiritibus, ut in hac contumelia, quae mihi per huiusce petulantiam factum itur, ei quoq; pub. medius fidius misereat quiritibus. sicut utrum contumeliam factum iri, significat iri ad contumeliam faciendam, idest operam dari quo fiat con-

timeliatita contumelia factum itur casu tantum im-
mutato idem dicit.

De flammis dialis, deq; flammicae cerimonis,
uerbaq; ex edicto praetoris apposita, quibus dicit,
non coacturum se ad iurandum, neque Virgines Ve-
ste, neque Dialem. Cap. XV.

Erimonie impositae Flamini diali multa,
e item casus multiplices, quos in libris, qui de
sacerdotibus publicis copositi sunt, item in
Fabij pictoris librorum primo scriptos legimus. unde
haec ferme sunt, quae commemoramus. I. Equo Dia-
lem flaminem uehi religio est. II. Classem procinctam
extra pomerium, idest exercitum armatum uideri, in
circo rarenter flamen dialis creatus COS. est, cu be-
la consulibus mandabantur. III. Item iurare dia-
lem fas nunqua est. IIII. Item annulo uti, nisi puio
cassoq; fas non est. V. Ignem e flaminia. i. flamm
dialis domo nisi sacru efferruus no est. VI. Vincti
si aedes eius introierit: solui necessum est, & uinculi
per impluuium in tegulas subduci, atque inde fora
in uiam dimitti. VII. Nodum in apice neque in an-
ctu, neq; alia in parte ullum habet. VIII. Siqu
ad uerberandu ducatur, si ad pedes eius supplex pro-
cubuerit: eo die uerberari piaculum est. IX. Capilli
dialis, nisi qui liber homo est, non detonsit. X. Capri
& carnem incoctam, & ederam & fabam, neque
tangere diali mos est: neque nominare. XI. Propaq-
nes e uitibus altius praetentis non succidet. XII. Te-
des lecti,

des lecti, in quo cubat, luto tenui circumlitos esse oportet: Et de eo lecto trinotium continuum non decubatur: neque in eo lecto cubare alium fas est: neque apud eius lecti fulcrum capsulam esse cum strue, atque ferro oportet. XIII. Vnguium Dialis, Et capilli segmenta subter arborem felicem terra operiuntur. XIII. Dialis quotidie festatus est. XV. Ac sine apice sub dino esse licitum non est: sub lecto un libet, Et non pridem a pontificibus constitutum. Massivius Sabinus scripsit Et alia quaedam remissa, gratiamque aliquot criminorum factam dicit. XVI. Farinam fermento imbutam attingere ei fas non est. XVII. Tunicam internam, nisi in locis tectis non exiit: ne sub caelo tanquam sub oculis Iouis nudus sit. XVIII. Super flammam in conuiuio, nisi Rex sacrificulus, haud quisquam aumbit. XIX. Vxorē si amisit, flammio deicit. XX. Matrimonium flammis, nisi morte dirimitur non est ius. XXI. Locum, in quo habitum est, nunquam ingreditur. XXII. Mortuum nunquam attingit: funus unum exequi non est religio. Eadem ferme crimina in quas flammiae sacerdotissas dialis seorsum aiunt obseruare: ueluti est. Quod bene nato operitur. Et quod uirum sicutulum de arbore felici habet. Et quod scilicet, ne graecae κλίμας appellatur: eas ascendere ei plus tribus gradibus religiosum est, atque etiam. Cuius ad arboris, quod neque comae caput: neque capillum deperdit. Verba iactoris ex edicto perpetuo de flammis diali, Et de sacerdote Vestis adscripsi. Sacerdotem Vestislem Et omnem dialem in omni mea iurisdictione iurare non possum. Verba M. Varronis ex secundo rerum diuina-

- » rum super flamine diali hæc sunt. Is solus albū hāc
 » bet galerum, uel quod maximus est, uel quod Ioui in
 molata hostia albato fieri oporteat.

Quos errores Iulius Higinus in sexto Virgilio
 animaduertit in historia Romana erratos.

Caput

XVI.

Eprehendit Higinus Virgilium, correctu-
 rumq; eum fuisse existimat, quod in libro
 sexto scriptum est. Palinurus est apud in-
 feros, petens ab Aenea, ut suum corpus requirendū;
 & sepeliendum curet. Is hæc dicit.

- » Eripe me his inuicte malis, aut tu mihi terram
 » Inijce (nanq; potes) portusq; require uelinos.

Quo inquit, modo aut Palinurus nouisse, & aut no-
 minare potuit portus uelinos? & Aeneas ex eo no-
 mine locum inuenire? cum Velia oppidum, à quo
 portum, qui in eo loco est: uelinum dixit, Seruio Tulo-
 lio regnante Romæ post annum amplius sexcentesi-
 mum, quàm Aeneas in Italiam uenit conditum in
 agro Lucano: & eo nomine appellatum est. Nam qui
 ab Harpalo inquit, regis Cyri præfecto ex terra
 phocide fugati sunt: alij Veliam, partim Massiliam,
 condiderunt. Inscitissime igitur petit, ut Aeneas por-
 tum uelinum requirat: cum id nomen eo tempore
 fuerit nusquam gentium. neq; simile inquit, illud ui-
 deri debet, quod est in primo carmine.

- » Italiam, fato profugus, Lauinia uenit
 Littora. Aut quod æque in. VI. libro.

Chalidicāq;

Chalidicaq; leuis tandem superastitit arce.

Quoniam poeta ipsi quedam aata opdanfir
 historie dicere ex sua persona concedi solet. que facta
 ipse postea scire potuit. sicut Virg. sciuit de la-
 unio oppido, & de colonia chalcidiciensi. sed Valinua
 us qui potuit id inquit, scire ea, que post annos
 XC. facta sunt? nisi quis cum diuinasse apud infe-
 os putat, perinde ut anime defunctorum solent?
 ed & si ita accipias, quanquam non ita dicitur: Aei
 eas tamen, qui non diuinabat: quo pacto potuit re-
 uirere portum uelinum? cui nomen tunc, sicuti di-
 uinus, nullum usquam fuit. Item hoc quoq; in eo-
 um libro reprehendit: & correcturum fuisse Virgi-
 um putat, nisi mors occupasset. Nam cum Thesea in-
 uit, inter eos nominasset: qui ad inferos adissent,
 redissent, dixissetq;.

Quid thesea? magnum
 uid memorem Alciden? & mi genus ab Ioue
 summo est,
 ita tamen infert.
 sedet, eternumq; sedebit
 felix Theseus -

Uj autem inquit, fieri potest, ut eternum apud in-
 os sedeat: quem supra cum ijs nominat: qui descen-
 runt illuc: atq; inde rursus euaserint. praesertim
 u ita sit fabula de Theseo, atq; sic Hercules cum
 illerit e' petra: & in lucem ad superos eduxerit.
 in his uersibus errasse Virgilium dicit.

ut ille Argos, Agamemnoniasq; Mycenar,
 sumq; Acaadem genus arripotentis Achilli.

Vltus auos Troiæ, templa & temerata Minerva
 Confudit inquit, & personas diuersas, & tempora
 nam neq; eodem tempore, neq; per eosdem homines
 cum Achæis, & cum Pyrrho bellatum est. Pyrrhi
 enim, quæ dicit Aeciden, de Epiro in Italiam tran-
 gressus, cum Romanis depugnauit aduersus Mani-
 um Curium in eo bello ducem. Argiuium autem bel-
 lum idest achaicum multis post annis à L. Mum-
 mo imperatore gestum est. potest inquit, igitur medi-
 us eximi uersus, qui de Pyrrho importune immisit
 est: quem Virgilius proculdubio exempturus inqu-
 fuit.

Quam ob causam, & quali modo Democriti
 philosophus luminibus oculorum sese priuauerit
 & super ea re uersus Laberij pure admodum, &
 iuste facti.

Caput XVII.

Democritum philosophum in monument
 d historie græcæ scriptum est: utrum pra-
 ter alios uenerandum, autoritateq; an-
 tiqua præditum luminibus oculorum sua fonte
 priuasse: quia existimaret cogitationes, commentati-
 nesq; animi sui in contemplandis naturæ rationi-
 bus uegetiores, & exactiores fore si eas uidendi il-
 lecebris, & oculorum impedimentis liberasset. id fi-
 ctum eius, modiq; ipsum quo cæcitatem facile soler-
 tia subtilissima conseruit Laberius poeta in mæmo-
 quem scripsit rectiorem, uersibus quidem satis mun-
 de, atq; graphice factis descripsit. sed causam uolun-

erie cecitatis finxit aliam: uertitq; in eam rem,
nam tum agebat, non inancinniter. est enim persona,
ne hoc apud Laberium dicit diuitis auari & par-
sumptum plurimum a uoluptate & propinatio-
em adolescentis filij deplorantis.

versus Laberiani hi sunt:

Democritus abderites physicus philosophus
typeum constituit contra exortum hyperionis,
oculos effodere ut posset splendore aereo,
& radijs solis aciem effodit luminis,
salis bene esse, ne uideret ciuibus.
Ego fulgenti splendore in pecuniam uolo
uasticare exitium aetatis meae.
In re bona uideam esse nequam filium.

Historia de Artemisia, deq; eo certamine, quod
ad Mausoli sepulchrum a scriptoribus inclytis
ertatum est.

Caput XVIII.

Artemisia Mausolum uirum amasse fer-
tur supra omnes amorum fabulas: ul-
traq; affectionis humane fidem, Mausolus
autem fuit, ut M. Tullius ait, rex terrae Cariae:
quidam graecarum historiarum scriptores di-
cunt: prouinciae graecae praefectus quem καταρα-
τα uocant. Is Mausulus ubi fato persunctus
est: & inter lamenta, & maris uxoris funere
pudico sepultus est: Artemisia luctu, atq; desy-
rio mariti flagrans ossa, cineremq; eius mista

odoribus, contusiq; in pulueris faciem aque indidit
 ebibitq;: multaq; alia uiolenti amoris indicia fecit.
 dicitur molita quoq; est ingenti impetu operis, con-
 seruandæ mariti memorie causa sepulchrum illu-
 memoratissimum, dignatumq; numerari inter se-
 ptem omnium terrarum spectacula. Id monimen-
 tum Artemisia cum Dÿs. M. sacris Mausoli dicere
 agona idest certamen laudibus eius dicendis facit: pu-
 nitq; præmia pecuniæ, aliarumq; rerum bonarum
 amplissima. ad eas laudes decertandas uenisse dicitur
 tur uiri nobiles ingenio, atq; lingua præstabili The-
 pompus, Theodectes, Naucrites. Sunt etiam qui Iso-
 cratem ipsum cum ijs certauisse memorie mandau-
 rint. sed eo certamine uicisse Theopompum iudica-
 tum est. Is fuit Isocratis discipulus. extat nunc quæ-
 que Theodectis tragœdia, quæ inscribitur Mausolu
 in qua eum magis quàm in prosa placuisse Higium
 in exemplis refert.

Non purgari, neq; leuari peccatum, cum præten-
 tur peccatorum, quæ alij quoq; peccauerunt, simi-
 tudo. atq; inibi uerba ex oratione super ea re De-
 mosthenis.

Caput

XIX.

i Necessabat quempiam Taurus philosophi
 seuera, atq; uehementi oburgatione adole-
 scentem a rhetribus, & sciendiæ studi-
 ad disciplinas philosophiæ transgressum
 quod factum quiddam esse ab eo diceret inhonesta
 & improbe. at ille non ibat inficias fecisse, sed i

litum esse fieri defendebat : turpitudinemq; deli-
ciosa, exemplorum usum, & consuetudinis uenia depre-
batur. atq; ibi Taurus isto ipso defensionis genere
ritator homo inquit, stulte, & nihil, si te a malis
emplis auctoritates, & rationes philosophiae non
ducunt: ne illius quidem Demosthenis uestri sen-
tentia tibi in mentem uenit? quae quia lepidis, &
uulgis uocum modis uicta est: quasi quaedam can-
ta rhetorica facilius adherere memoriae tuae po-
tuerit nam si tu inquit, non fallit quod quidem in prio-
ruerina legerim uerba haec sunt Demosthenis ad
eum cum, qui (ut tu nunc facis) peccatum suum,
auctoris alienis exemptum, iuratumq; ibat.

ὁ μὲν λέγει ὡς ἔστιν ὅτι πολλὰ καὶ ἀλλὰ ὅχι οὐ
δοῦναι ἴσθαι. ὁ γὰρ ὅτι πῶποτε μὴ κατὰ τοὺς νό-
μοις ἰσχυρῶς. ὁ δὲ τούτο ἰμιμῶσω. διὰ τοῦτο ἀπο-
δοῦναι δὲ δικαίως. ἀλλὰ πολλῶ μᾶλλον ἀλίκοις. ὡς
ὁ γὰρ ἴσθαι ἴδω. οὐ ταῦτα οὐκ ἀτ ἔγραψας. οὗτος δὲ
οὐκ ἄλλως, ἄλλος οὐ γράφει.

Taurus omnium suasionum, admonitionumq; go-
uerit, sectatores suos ad rationes bonae, inculpa-
pindolis ducbat.

Quid sit rogatio, quid lex, quid plebiscitū, quid
privilegium, & quantum omnia ista differant.

Caput XX.

Vari audio quid lex sit, quid plebiscitum,
quid rogatio, quid privilegium. Atcius Ca-
pito publicā, privatāq; iuris peritissimus,

si id circo in te debeas scire, ut
qui aliquis. tunc animaduertens
seruatis, ita si ipse in presentia uenit
nequaquam deinceps alius scribit.

* Verum
ne diaspic
esse sebi
ipse nunc
! Ad hoc
filiat h
eare. non
inm
dignandica
in h
in
id
to propo

re iure que
y
uini
ut
in
in
in

quid lex esset: hisce uerbis definiuit. Lex inquit, e
 generale iussum populi, aut plebis rogante magistr
 tu. Ea definitio, si probe facta est, neq; de imperio Cr.
 Pompeij, neq; de reditu M. Ciceronis, neq; de cede i
 Clodij quaestio: neq; alia id genus populi plebis u
 iussa, leges uocari possunt. Non sunt enim generali
 iussa, neq; de uniuersis ciuibus: sed de singulis cona
 pta. quo circa priuilegia potius uocari debent: qui
 ueteres priua dixerunt, quae nos singula dicimus.
 quo uerbo Lucilius in primo satyrarum libro u
 sus est.

» Abdomina thynnica uenientibus priua

» Dabo, cephalcamq; carnem.

Plebem autem Capito in eadem definitione seorsu
 a populo diuisit. quoniam in populo omnis pars ciui
 tatis, omnesq; eius ordines contineantur. Plebs uer
 ea dicitur: in qua gentes ciuium patritiae non insunt
 Plebiscitum igitur est, secundum eum Capitonem lex
 quam plebs non populus accipit. sed totius hui
 rei, iurisq; siue cum populus, siue cum plebs rogatur
 siue quod ad uniuersos pertinet: caput ipsum, & ori
 go, & quasi fons rogatio est. Ista enim omnia uoca
 bula censentur, contineturq; rogationis principali ge
 nere, & nomine. nam nisi populus, aut plebs roge
 tur: nullum plebis, aut populi iussum fieri potest. se
 quanquam haec ita sunt: in ueteribus tamen script
 non magnam uocabulorum istorum differentiam es
 se animaduertimus. nam & plebiscita, & priuile
 gia translato nomine leges appellauerunt: eadem
 omnia confuso, & indistincto uocabulo rogationes di

icere. Sallustius quoque proproctatum in uerbis retin-
 entissimus consuetudini concessit: Et priuilegium
 quod de Cn. Pompeij reditu ferebatur: legem appel-
 lauit. Verba ex secunda eius historia hæc sunt. Nam
 Sullam C. O. S. de reditu eius legem ferentem ex com-
 pposito tri. pl. C. Herennius prohibuerat.

Quam ob causam M. Cicero his omnino uerbis
 nouissime, Et nouissimus uti obseruantissime uita-
 Caput XXI.

Non paucis uerbis, quorum frequens usus
 est nunc, Et fuit, M. Cicronem noluisse uiri
 manifestum est: quod ea non probaret. ue-
 re est Et nouissimus, Et nouissime. Nam cum Et
 Marcus Cato, Et Sallustius, Et alij quoque ætatis eius-
 dem uerbo isto promissive usitati sine: multi etiam non
 docti uiri in libris id suis scripserint: abstinuisse eo-
 rum tanquam non latino uideretur. Quoniam qui
 ætatis illius fuerat: Aelius illo ue-
 ro, Et improbo uerbo uti uitauerat. proptereaque
 M. quoque Varronis ex libro de lingua latina ad Ci-
 ronem. V. demonstrandum putari. A quo etiam
 quis, extremum quoque dicta nouissimum ceptum uul-
 go quod me a memoria, ut Aelius Gallus, sic senes ali-
 quos, nimium nouum uerbum quod esset, uitabant. cuius
 origo, ut a uetere uenisset, ac ueterrimum, sic a
 nouo declinatum nouius, Et nouissimum.

Locis exemptus ex Platonis libro, qui inscribitur
Gorgias, de falsæ philosophiæ probris, quibus phi-
losophos tenere incessuit: qui emolumenta ueræ phi-
losophiæ ignorant. Caput XXII.

Lato ueritatis homo amicissimus: eiusq; om-
nibus exhibendæ promptissimus, quæ om-
nino dici possint in desides istos, igna-
uosq; qui obtentu philosophiæ nominis, in
utile otium, & linguæ, uitæq; tenebras sequuntur.
ex persona quidem non graui, neq; idonea, uere ta-
men, ingenueq; dixit. Nam & si Callicles, quem di-
cere hæc facit: ueræ philosophiæ ignarus, inhonestus,
indignaq; in philosophos confert: perinde tamen ac-
cipienda sunt: quæ dicuntur: ut nos sensim moneri in-
telligamus: ne ipsi quoq; culpationes huiusmodi me-
reamur: ne ue inerti inaniq; desidia cultum, & stu-
dium philosophiæ mentiamur. Verba ipsa super ha-
c Platonis ex libro, qui appellatur Gorgias, scripsit
quoniam uertere ea consilium non fuit: cum ad pro-
prietates eorum nequaquam possit latina oratio aspi-
rare, ac multo minus etiam mea.

φιλοσοφία γάρ τοι ἐστὶν ὧ σὺ κρατεῖς, χάριεν ἀντίς αὐ-
τοῦ μετρίως ἀφῆται ἐν τῇ ἡλικίᾳ. ἐὰν δὲ περαιτέρω
τοῦ δέοντος ἐνδιατρίψῃ, διαφορὰ τῶν ἀνθρώπων. ἐὰν
γὰρ καὶ πάνυ αὐφύης ἢ καὶ πρόρω τῆς ἡλικίας φιλοσο-
φῆ, ἀνάγκη πάντως ἀπῆρον γενέσθαι ἐστίν. ἂν χρὴ ἴμ-
πῆρον εἶναι, τὸν μέλλοντα καλὸν, κατὰ θὸν καὶ αὐδέκ-
μον εἶσεσθαι ἀνδρα. καὶ γὰρ τῶν νόμων ἀπῆροι γίνονται
ταῦτ' ἀπὸ τῆν πάλιν, καὶ τῶν λόγων. οἷς δὲ χρὴ
μιν

πονοῦσιν ὁμιλεῖν ἐν ταῖς συμβολαῖς τοῖς ἀνθρώποις, καὶ
 θύα καὶ δημοσίᾳ. καὶ τῶν ἡδονῶν τι, καὶ ἐπιθυμιῶν
 ὅτι ἀφωπείων, καὶ συλλάβειν τῶν ἡδῶν παντάπα-
 ρ ἄπειροι γίνονται. Ἐπειδὴ οὖν ἔλωσι εἰς τινα
 ἢ καὶ πολιτικῆς πράξεως, καταγέλαστοι γίνονται. ὡς
 ἔρχομαι εἰς πολιτικῆς, ἔπειδὴ αὐτὸ εἰς τὰς ὁμιτίας
 πρὸς βίβλῳ καὶ τοὺς λόγους, καταγέλαστοι εἰσι.
 ἔμβαλλει γὰρ τὸ τοῦ ἄριπιδίου, λαμπρὸς τε ἔστιν ἕκασ-
 τος ἐν ταύτῃ, καὶ πὶ τοῦτ' ἐπέχεται, εἰ μὴ τὸ πλεῖστον
 ἔχει ταύτῃ μέρως, ἢ αὐτὸς αὐτοῦ τυχερὴν βέλτιον
 εἶναι. ὅπου δ' αὖ φάσκει ἢ, ἐνταῦθεν φάσκει, καὶ λοιδο-
 ροῦν τούτῳ. τὸ δ' ἕτερον ἐπαινεῖ αὐτοῦ τῆς ἑαυτοῦ ἡγεμονί-
 ας οὕτως αὐτὸς ἑαυτὸν ἐπαινεῖ. ἀλλ' οἶμαι τὸ ἄρθε-
 ῖν ἔστι, ἀμφοτέρων μεταχρῆν. φιλοσοφίας μὲν ὁ-
 παιδείας χάριτι, καλὸν μετέχον. καὶ ἢ αἰχρὸν με-
 τὰ ἔστι φιλοσοφεῖν. ἔπειδὴ δ' ἡδὴ πρὸς βύτιρος
 ἄνθρωπος, ἔτι φιλοσοφεῖ, καταγέλαστοι ὡς σάκρατις
 κρήμα γίνονται. καὶ ἔγωγε ὁμοιότατος πάχων πρὸς
 φιλοσοφεῖντας, ὡς πρὸς τοὺς φιλιζομένους
 παίζοντας. ὅταν μὲν γὰρ παιδίον ἴδω ἢ ἔτι προ-
 ῖν διαλέγεσθαι οὕτω φιλιζόμενον καὶ παίζον, χα-
 ρὴ καὶ χερίον μοι φαίνεται καὶ ἡλευθέρου, καὶ πρὸς
 τῆς τοῦ παιδίου ἡλικίας. ὅταν δ' ἑσάρως διαλεγό-
 μεν παιδαρίον ἀκούσω, πικρὸν τι μοι δοκεῖ χρῆ-
 ῖναι, καὶ ἀτιμῶν τὰ ἔσται. καὶ μοι δοκεῖ δουλοπρι-
 νει εἶναι. ὅταν δ' ἀκούω ἀκούω τις φιλιζομέ-
 νος παίζοντα ἔρῃ, καταγέλαστοι φαίνεται καὶ ἄγασ-
 τος, καὶ πληγῶν ἄξιον. ταυτὸν οὖν ἔγωγε τοῦτο πρὸς
 τοὺς φιλοσοφεῖντας. περὶ γὰρ μὲν γὰρ
 πρὸς ἄρθεν φιλοσοφίας, ἄγασται, καὶ πρὶς μοι

δοκῆ, καὶ ἤθούμαι ἐλευθέρου τινα τοῦτον τὸν ἀνθρώ-
 που. τὸν δὲ μὴ φιλοσοφούντα ἀνελεύθερον. καὶ οὐδέπο-
 τε οὐδενὸς ἀξιώσονται ἑαυτὸν, ἔτε καλοῦ, ἔτε γενναίου
 πράγματος. ὅταν δὲ δὴ πρεσβύτερον ἴδω ἔτι φιλοσο-
 φούντα καὶ μὴ ἀπαλλαγμένον, πλησιῶν μοι δοκῆ ἴ-
 διν δῆθαι ὡς σὼκράτες οὗτος ὁ ἀνὴρ. ὁ γὰρ νῦν δὴ ἐλευ-
 θρον ὑπάρχει τούτῳ τῷ ἀνθρώπῳ καὶ πάνυ εὐφυῆς ἢ, ἀνα-
 δρω γενέσθαι φέροντι τὰ μέσα τῆς πόλεως, καὶ τὰ
 ἀγορᾶς, ἐν αἷς ἔφη ὁ ποιητὴς τοὺς ἀνδρας ἀριπρεπῆ
 γίνεσθαι. καταδεδυκότι δὲ, τὸν λοιπὸν βίον βιώναι μ-
 τὰ μερακίῳν ἐν γωνίᾳ τριῶν ἢ τετάρων, φιβυρίζον-
 τα. ἐλεύθερον δὲ καὶ μέγα καὶ ἰκανὸν μὴ δέσπο-
 φθέγξασθαι. ἐγὼ δὲ ὡς σὼκράτες πρὸς σὲ ἐπιεικῶς ἔχῃ
 καὶ φιλικῶς. κινδυνεύω ὅσω πεποθέναι νῦν ὅτι ὁ ἴ-
 θος πρὸς τὸν ἀμφίονα ὁ εὐριπίδου, οὐπερ ἐμνήσθην
 καὶ γὰρ ἐμοὶ τοιαύτ' ἄλλα ἀπέρχεται πρὸς σὲ λέγει
 διάπερ ἐκείνος πρὸς τὸν ἀδελφόν, ὅτι ἀμελεῖς ὡς σὼ-
 κράτες ὡς δέει σε ἐπιμελλέσθαι. καὶ φύσιν ψυχῆς ὡς
 γενναίαν μερακιώδει τιτὶ διαπρέπεις μορφώματι
 καὶ οὗτ' ἀνδρίκης βυλαῖσι προθεῖ ἀνδρῶς λόγον, οὗτ' ἰ-
 κὸς καὶ πιθανὸν ἀνδράβοις, οὐδ' ὑπὲρ ἄλλων γενναίον βυ-
 λαυμα βουλεύσαιο. καὶ τοι ὡς φίλε σὼκράτες, καὶ μ-
 μηδὲν ἀχθεσθῆς αὐτοῖα γὰρ ἐγὼ τῆσδε οὐκ ἀχρὸν δευ-
 σοι εἶναι οὕτως ἔχειν, ὡς ἐγώ σε οἶμαι ἔχειν. καὶ τὴν ἀλ-
 λην τὴν πόρρω ἀεὶ φιλοσοφίας ἐλαύνοντα, νῦν γὰρ ἔτι
 συλαβόμενος, ἢ ἄλλῃ ὅταν εἰς τὸ δισμωτήριον ἀπα-
 γοι, φάσκων ἀδικεῖν, μηδὲν ἀδικεῖντα, οἶδ' ὅτι ἔκ-
 ἔχουσι ὅτι χρήσαιο σαυτῷ ἀλλ' ἰλιγγίως ἀνδρὶ καὶ χασμῷ
 ἢ ἔχων ὅτι εἴποις. καὶ εἰς τὸν δικαστήριον ἀναβὰς καὶ
 γέρου τυχῶν πάνυ φαύλῳ καὶ μοχθηρῷ, ἀποβάτοις ἀν-
 βύλοισι

ἀλλοτὸ σοι βαυάτω τιμᾶσαι . καὶ τοι πῶς σοδοῖν τίτθ'
 ἔστι ὃ σοδαρται, ἢ ττι ἀγνᾶ λαβῦσα τὴ χρο σωτα, ἴθι-
 κε χέρρεα . μῦτε αὐτὸν αὐτῷ δουάμιον βοηστῖν . μὴ
 φλασῶσαι ἰα τῶν μεγίστων ἀπδύωτ, μὴ τε ἰαυτὸν,
 ἢ ττι ἄλλοι μιδία . ὕπὸ δὲ τῶν ἰχθῶν περιουλάσαι
 ἔσσαι τῆν οὐσία ἀτιχῶν δὲ ἔτι μεν ζῶν ἰν τῆ πόλι-
 ῶν δὲ τοῦτοι εἴτι καὶ ἀγροιαότερον εἰρῶσαι, ἴξιστι,
 ἰπὶ ἀέροι τυπῖοτα, μὴ διδῶσαι δλαυτ . ἀλλ' ὡ γαθὸ
 ἰπὸ πλῶν . παῦσαι δ' ἰαύχων . πραγμάτεν δ' αἰμου-
 ἴων ὄσαν . καὶ ἄσας ὕπδαι δόσαι φρεστῖν, ἄλλοις τὰ
 ἰπὸ τὰυτ' ἀστῖ, ἢ ττι ἀυρήματα χρο σωτα εἶσαι,
 ἰπὸ βλαυρῖαι ἰπὸ ἔν κινῶσι ἐγκατοικησῖσι δόμοι . ζῶ-
 ῶν, δὲ ἰαύχουτῖσι ἀδῶσαι τὰ μιντὰ τὰυτα, ἀλλ' οἱ
 ἰπὸ βίσι καὶ δόσαι, καὶ ἄλλα πολλα ἀγαθᾶ .

Hec plato sub persona quidem, sicuti dixi, non pro-
 fect cum sensu tamen, inter ignorantiaque communis si-
 t, et cum quadam indissimulabili veritate diffi-
 ni. Non de illa scilicet philosophia quae uirtutum o-
 mium disciplina est quaeque in publicis simul, et pri-
 uis officij excellit ciuitatisque et Reipublicae si nihil pro-
 beatur, constantiter, et fortiter, et perite administrat:
 sed de ista fictili, atque iuuenili meditatione arguitur
 nihil ad uitam neque uendam, neque ordinandam pro-
 uenire. quae id genus homines consensum male fe-
 citi quos philosophos esse et uulgus putat, et is iu-
 uenat, ex cuius persona haec dicta sunt.

Verba ex oratione M. Catonis de mulierum ueterum
 stultitia, et moribus, atque ibi quod fuerit ius marito in
 muliere uxorem deprehensam necare. Cap. XXIII.

A. GEL.

Vi de uictu, atq; cultu Po. Ro. scripserunt:
 q mulieres Romæ, atq; in Latio ætatem abster-
 mias egisse, hoc est uino semper, quod teme-
 tum prisca lingua appellabatur: abstinuisse dicunt. in-
 stitutumq; ut cognatis osculum ferrent: reprehendend
 causa, ut odor indicium faceret: si bibissent. Bibere au-
 tem solitas ferunt loream, passum, murinam, & qua
 id genus epotant: potu dulcia, atq; hæc quidem in ijs
 quibus dixi, libris peruulgata sunt. Sed M. Cato non
 solum existimatas: sed multatas quoq; à iudice mulie-
 res refert non minus si uinum bibissent: quàm si pro-
 brum, & adulterium admisissent. Verba M. Cato-
 nis adscripsi ex oratione, quæ inscribitur de dote. in
 qua id quoq; inscriptum est. In adulterio uxores de-
 » prehensas ius fuisse maritis necare. Vir inquit, cū d
 » uortum fecit: mulieri iudex pro CENS. est, impe-
 » rium quod uidetur habet: siquid peruerse, terreq; fa-
 » ctum est à muliere: multatur. si uinum bibit: si cum
 » alieno uiro probri quid facit: condemnatur. De iun-
 » autem occidendi ita scriptum est. In adulterio uxorem
 » tuam si deprehendisses: sine iudicio impune necare
 » Illa te (si aduiterares) digito non auderet contingere.
 » re: neq; ius est.

Die pristini, & die crastini, & die quarti, & di-
 quinti, qui elegantius locuti sunt, dixisse, non ut ea un-
 go dicuntur nunc. Caput XXIII.

Id quarto, & die quinto, quod greci εἰς τε-
 » τάρτην καὶ πέμπτην dicunt, ab eruditis nū-
 quoq;

quoque dici audio: & qui aliter dicit pro rudi, atque in docto despicitur. Sed M. Tullij aetate, ac supra eam non opinor, ita dixerunt. die quinte enim, & die quinti pro aduerbio copulate dictum est, & secunda in eo syllaba correpta. Dicitur etiam Augustus memoria rum ueterum exequentissimus, linguae latinae non ne- dus munditiarum patris sui in sermonibus sectator, in epistolis plurisariae significatione ista dierum non dicit usus est. Is autem erit perpetuae ueterum con- iudinis demonstrande gratia, uerba solennia

TRAET. ponere quibus more maiorem ferias concia- ere solet: quae appellantur compitalia. ea uerba haec

ine. Dienoni Po. Ro. quiribus compitalia erunt:
 mando concepta fuerint, nefas. Dienoni praetor di-
 t, non die nono, neque praetor solum, sed pleraque om-
 nis ue uisus sic lo- uita est. Venit eae illius uersus Po-
 miani in mentem, qui est ex attellana, quae Memi-
 scribitur,

ies hic sextus, cum nihil egi die
 Quarte moriar fame.

ppetit etiam Caelianum illud ex libro historiarum
 cundo. Si uis mihi equitatum dare: & ipse cum cae-
 ro exercitu me sequi: die quinti Romae in capitolium
 rabo tibi caena sit cocta. Et historiam autem, &
 rbum hoc sumpsit Caelius ex origine M. Catonis:
 i quo ita scriptum est. Igitur die sextarem Carthagi-
 nisium magister equitum monuit. Mitte mecum Ro-
 um equitatum, die quinti in capitolio tibi caena co-
 erit. Extremam istius uocis syllabam, tum per, e,
 p per i scriptam legi. Nam sane quaedam consuetum

A. G E L .

ueteribus fuerat literis ijs plerunq; uti indifferenter
sicuti pristini, & pristinae, proclui & proclue, atq;
alia item multa hoc genus uarie dixerunt. Die pristini
quoq; eodem modo dicebatur: quod significabat die
pristino, idest priore, quod uulgo pridie dicitur, con-
uerso compositionis ordine, quasi pristino die. atque
item simili figura die crastini dicebatur, idest crasti-
no die. Sacerdotes quoq; Populi Romani cum dicunt
in diem tertium, die perendini dicunt. Sed ut pleriq;
die pristini. Ita M. Cato in oratione contra Furiū, die
proximi dixit. Die quarto autem Cn. Matius homo
impense doctus, in Mimiambis pro eo dicit, quod ma-
dius quartus nos dicimus in his uersibus.

• Nuper die quarto ut recordor, & certe

• Aquarium urceum unicum domū fregit.

Hoc igitur intererit, ut die quarto quidem de praeteri-
to dicamus, die quarti aut quartae de futuro.

Telorum, & iaculorum, gladiorumq; uocabula,
atque inibi nauium quoque genera, quae scripta in
ueterum libris reperiuntur. Cap. XXV.

• Elorum, iaculorum, gladiorumq; uocabu-
la, quae in historijs ueteribus scripta sunt.

Item nauigiorum quoque genera, & no-
mina libitum forte nobis est sedentibus in rheda con-
quirere. neq; itidem aliarum ineptiarum uacantem
stupentemq; animum occupare. Quae tum igitur sup-
petierant: haec sunt. hasta, pilum, phalarica, semi-
phalarica, sulliferrea, gesa, lancea, spari, rumi, gestri,
fices,

facet, tragula, framaea, mesanula, cateia, rumphea;
 corpius, scabones, sicilices, ueruta, enses, scae, machaen
 re, spata, lingulae, pugrones, climacula. De lingula,
 quoniam est minus frequens, admonendum existimo
 lingulam ueteres dixisse gladiolum oblongum, in spe
 dem lingulae factum, cuius meminit Neuius in tragoe
 dia Heciona. uersum Neuij apposui.

Nae mihi gerere morem uideat lingua, uerū lingulae
 tum rumphea genus reli est thraeae nationis. postea
 inq; hoc uocabulum in Q. Ennij annalium XIII
 locum autem, quas reminisci tunc potuimus: appella
 tiones h. e. sunt. gauli, coruitae, caudicae, longae, hip
 pugnes, cercuri, celoces, uel ut graeci dicunt alau
 u, lembus, oxiae, remanuli. actuarie, quas graeci
 uolunt uocant, uel i' arapidas, profumiae, uel ge
 metae, uel orioles, cauae, scaphae, pontones, noctu
 ae, mediae, phaseli, parones, myoparones, lineres,
 pulicae, uareplacidae, cidarum, tatariae, catascom
 tum.

Inscite ab Asinio Pollione reprehensum Sallu
 tum, quod transfretationem transgressum dixerit,
 et transgressos qui transfretassene.

Caput XXVI.

Sinio Pollioni in quadam epistola, quam ad
 Plancum scripsit et quibusdam alijs. C. Salu
 lustris inique dignus notatus est, qd in pri
 uerit. et u' maris et asinum et asmissumq; nauibus
 tum, transgressum appellauit: eoq; qui fretum

A. G E L.

transmisserant: quos transfretasse dici solitum est: trans-
 gressos dixit. uerba ipsa Sallustij posuit. Itaq; Serto-
 rius leui praesidio relicto in Mauritania, nactus ob-
 scuram noctem, aestu secundo, furtim aut celeritate
 uitare praelium in transgressu conatus est: ac deinde
 infra ita scripsit. Transgressos omnis recipit mons rei-
 ceptus a Lusitanis. Hoc igitur & minus proprie, et a
 nullo graui authore dictum aiunt. Nam transgres-
 sus inquit, & ingressus, a transgrediendo dicuntur:
 idq; ipsum ab ingressu, & a pedum gradu appella-
 tum est. Idcirco uerbum transgredi conuenire non pu-
 tauit. Neq; uolantibus, neq; serpentibus, neq; nauigan-
 tibus: sed ijs solis, qui gradiuntur, & pedibus iter e-
 metiuntur. propterea negant apud scriptorem idoneu,
 aut nauium transgressum reperiri posse: aut pro tras-
 fretatione transgressum. Sed quaero ego, cur non sicuti
 cursus nauium recte dici solent: ita transgressus
 etiam nauibus factus dici possit. praesertim cum breui-
 tas tam angusti freti, quod terram Africam Hispani-
 amq; intersiuit: elegantissimae transgressionis uocabu-
 lo, quasi paruorum graduum spatium definita sit.
 Qui auctoritatem autem requirunt, & negant di-
 ctum ingredi, transgrediue in nauigantibus: uolo
 uti respondeant quantum existiment interesse, ingre-
 di, atq; ambulare. At qui M. Cato in libro de re rusti-
 ca. Fundus inquit, eo in loco habendus est: ut & op-
 pidum prope amplum sit: & mare, aut amnis, quae
 naues ambulant. Appetitas porro huiusmodi trans-
 lationes, habitasq; esse pro honestamenti orationis.
 Lucretius quoq; testimoniū in hac eadem uoce di-
 cit. In

Et in quarto enim libro clamorem per arterias, Et per fauces gradientem dicit: quod est nimio confidentius, quàm illud de nauibus sallustianum. Versus Lucretij hi sunt.

Corpoream quoque enim uocem consistere fatendum est, Et sonitum: quoniam possint impellere sensus.

Et terradit enim uox fauces sepe facitque

Asperiora foras gradientis arteria clamor.

Propterea Sallustius in eodem libro, non eos solum, sed et scaphas quoque nauibus ueherentur: sed et scaphas quoque nauibus progressas dicit. Verba ipsa de scaphis posui. Eadem alia paululum progressa, nimio simul, Et in toto onere, cum pavor corpora agitauerat: deprimebantur.

Historia de Po. Ro. de quo populo punico, quod paucis propemodum uigore fuerint aemuli.

Capitulum XXVII.

In libris ueteribus memoria extat: quod paucis fuit quondam uigor, Et acritudo, amplitudoque Po. Ro. atque paucis neque immerito existimatum. Nam cum alijs quidem populis, de uniuscuiusque reip. cum paucis autem de omnium terrarum imperio decretatum est. Eius rei specimen est in illo uerboque populi uerbo factum, cum Q. Fabius imperator Romanus dedit ad Carthaginienses epistolam, scriptum fuit, Po. Ro. misisse ad eos hastam, Et ceterum signa duo belli, aut pacis. ex quibus uirum uel eligerent: quod elegissent, id unum uel esse misse existimarent. Carthaginienses responderunt, neu-

A. CEL

erum sese eligere sed posse qui attulissent, utrum malerent, relinquere. quod reliquissent. id sibi pro lecto futurum. M. Varro autem non hastam ipsam, neque ipsum caduceum missa dicit: sed duas res, virulas. In quarum altera caduceum, in altera simulachra hastae fuerunt incisa.

De aetatum finibus, pueritiae, iuuentae, senectae in
Tiberonis historia sumptum. Cap. XXVIII.

Uero in historiis primo scripsit Seruium Tullium regem Populi Romani cum illas quinque classes iuniorum censibus facienda gratia institueret: pueros esse existimasse, qui minores essent annis septendecim. Atque inde ab anno XVII. quos idoneos iam esse recipere arbitrarentur milites scripsisse. eosque ad annum quadragesimum sextum iuniores, supraque eum annum seniores appellasse. Eam rem propterea notauit ut discrimina, quae fuerunt iudicio, moribusque maiorum, pueritiae, iuuentae, senectae ex ista censione Serui Tulli prudentissimi regis nosceretur.

Quod particula, atque, non complexiua tantum sit, sed vim habeat plusculam, uariamque.

Caput XXIX.

Atque particula a grammaticis quidem coniunctio esse dicitur connexiua. Et plerumque sane coniungit uerba et connectit. Sed interdum alias quasdam potestates habet non satis notas: nisi in ueterum literarum tractatione, atque in

exercatis. Nam & pro adverbio valet, cum dicitur
 et aliter ego feci, atque tu. significat enim aliter quod
 est gemina si fiat: augere, intenditque rem, de qua agitur,
 ut animadvertimus in Quae Ennii annalibus, nisi
 memoria in hoc uersu labor.

atque accedit murus Romana iuuentus,
 est significationi contrarium est, quod itidem a uer-
 bis dictum est. Deque & praeterea pro alio quoque
 uerbo dicitur, id est statim. Quod in his Virgilij
 libris existimatur obscure, & insequenter particu-
 lariter posita esse. Sic omnia fati

peius tuere, ac retro sublapsa referri:
 aliter, quam qui aduerso uix flumine lembum
 magis subigit si brachia forte remisit:
 illum in praecipis pronos rapit alucis amni.

DE GELLII NOCTIVM ATTICARUM
 COMMENTARII. LIBER
 VNDECIMVS.

De origine uocabuli terrae Italiae, deque ea multa,
 & suprema appellatur, deque eius nominis ratione,
 de lege Aterina. Et quibus uerbis antiquitas multa
 minima dici solita sit. Cap. I.

Imeus in historijs, quas oratione
 graeca de rebus Po. Ro. componi
 sunt, & M. Varro in antiquitati-
 bus rerum humanarum, terram Ita-
 liam de graeco uocabulo appellatam.

scripserunt, cum boues græca ueteri lingua ἰταλοί, uocati sunt: quorum in Italia magna copia fuerit: buccatq; in ea terra gigni, pasci q; solita sint complurima. Coniectare autem ob eandem causam possumus: quod Italia tunc esset armentosissima. multamq; quæ appellatur suprema, institutam in singulos dies, duarum ouium triginta boum, pro copia scilicet boum, proq; ouium penuria. Sed cum eiusmodi multa pecoris, armenti q; a magistratibus dicta erat adigebantur boues, oues q; alijs pretij parui, alia maioris, eaq; res faciebat inaequalem multæ punitionem. Itaque postea lege æterna constituti sunt in oues singulas æris deni, in boues æris centeni. Minima autem multa est ouis unius. Suprema multa est eius numeri, cuius diximus ultra quem multam dicere in dies singulos ius non est. Et propterea suprema appellatur, idest summa, et maxima. Quando igitur nunc quoq; a magistratibus Po. Ro. more maiorum multa dicitur: uel minima uel suprema obseruari solet ut oues genere uirili appellentur: atq; ita M. Varro uerba hæc legitima, quibus minima multa diceretur: concepit. M. Terentio, quando citatus, neq; respondit, neq; excusatus est: ego ci unum ouem multam dico. ac nisi eo genere diceretur, negauerunt iustam uideri multam. Vocabulum autem ipsum multæ idem M. Varro in undeuicesimo rerum humanarum, non latinum, sed sabinum esse dicit. Idq; ad suam memoriam mansisse ait in lingua Samnitum, qui sunt a Sabinis orti. Sed turba grammaticorum nouitia ea κατ' ἀρίστωσαν ut quedam alia, ita hoc quoq; dici tradiderunt.

nam autem usus, & mos sermonum is sit ut ita & nunc loquamur ut plerique ueterum locuti sunt: multum dixit, & multa dicta est. Non esse ab te putauit utare, quod M. Caton aliter dixit. Nam in quarto orationum uerba haec sunt. Imperator noster, si quis ex ira ordinem depugnatum iure ei multam facit. Potest uideri consulae elegantia uitasse uerbum cum casibus, & in exercitu multa fieret: non in comitiis, nec ad populum diceretur.

Quod elegantia apud antiquiores, non de amoeniore ingenio, sed de nitidioris cultu, atque uictu dicebatur, et in uitio ponebatur. Caput II.

Legans homo non dicebatur cum laude: sed id fere uerbum ad aetatem M. Catonis uicij non laudis fuit. Est namque hoc animaduertendum, cum in quibusdam alijs tum in libro Catonis, et inscriptus est Carmen de moribus. ex quo libro uerba haec sunt. Auaritiam omnia uitia habere putant: sumptuosus, cupidus, elegans, uitiosus, irritus qui debetur, sic laudabatur. Ex quibus uerbis apparet elegantem dictum antiquitus, non ab ingenij elegantia sed qui nimis lato, amoenoque cultu, uictuque esset. Ita elegans reprehendi quidem desit: sed laude non dignabatur: nisi cuius elegantia erat moderatissima. Sic M. Tullius L. Crasso, & Q. Scaeuolae, non tantam elegantiam, sed multam parsimoniam militandi dedit. Crassus inquit, erat parcissimus elegantissimus. Scaeuola parcorum elegantissimas. Prate-

A. GEL.

res ex eodem libro Catonis, hæc etiam sparsim, et in
 » terese communitius. Vestri inquit, in foro honesti
 » mos erat: domi quod satis erat. equos carius quam
 » coquos emebant. Poeticæ artis honos non erat. Siqui
 » in ea re studebat, aut sese ad conuiuia applicabat
 » grassator uocabatur. Illa quoq; ex eodem lib. præ
 » clare ueritatis sententia est. Nam uita inquit, huma
 » na propè uti ferrum est. Ferrum si exerceas conter
 » tur: si non exerceas, tamen rubigo interficit. item ho
 » mines exercendo uidemus conteri. Si nihil exerceas in
 »ertia, atq; terpedo plus detrimenti facit: quam exer
 citatio.

Qualis quantaq; sit, pro, particula uarietas, deq;
 exemplis eius uarietatis. Caput III.

Vando ab arbitris, negotijsq; otium est: et
 q motandi corporis gratia, aut spatiamur, au
 uectamur: querere nonnunquam apud
 incipsum soleo res eiusmodi, paruas quidem, minu
 tasq;, et hominibus non bene eruditis asfernabiles
 sed ad ueterum scripta penitus noscenda: et ad scien
 tiam lingue latine, comprimis necessarias. uelut est
 quod forte nuper in preuenstino regressu uestertina an
 bulatione solus ambulans considerabam. Qualis
 quantaq; esset particularum quarundam in oratio
 ne latina uarietas. quod genus est præpositio pro. Al
 ter enim dici uidebam pontifices pro collegio decre
 uisse. Aliter quempiam testem introductum pro te
 stimonio dixisse. Aliter M. Catonem in originum

III. Prælium factum depugnatumq; pro castris
scripsisse. Et item in quinto. Vrbes, insulasq; omnes
pro agro illyrico esse. Aliter etiam dici pro æde Ca-
toris: aliter pro rostris: aliter pro tribunali: aliter
pro concione: atq; aliter tribunalium plebis pro potesta-
te intercessisse. Sed has omnes dictiones qui aut omnia
in similes, & patet, aut usquequaq; diuersas existi-
maret errate arbitrabar. Nam varietatem istam e-
iusdem quidem fontis, & capitis, non eiusdem tamen
se finis putabam. Quod profecto facile intelliget:
quis adhibeat ad meditationem suam intentionem:
& habeat veteris orationis usum, atq; notitiam ce-
lestiorem.

Quem in modum Q. Ennius uersus Euripidis
emulatus sit. Caput IIII.

Utriusque uersus sunt in Hecuba uerbis sen-
tentia, breuitate insignes, illustreiq; Hecu-
ba est ad Ulyssem dicens.

Πάρισμα κ' αὐτὸ κικλήσκεις τὸ εὖν.

ὅσον ἄλλοι γὰρ εὐτ' ἀπολύεται ἰών.

ἴα τῶν δεινότερον, αὐτὸς ὃ ταυτὸν ἄδεις.

et uersus Q. Ennius, cum eam tragediam uertem
non sane in immoderate emulatus est. uersus toti-
um Enniani hi sunt.

iac tu, & si peruersè dices: facile achiuos flexeris
iam cum opulenti loquuntur pariter, atq; ignobiles,
eodem dicta eademq; oratio æqua non æque uales-
ce, sicuti dixi, Ennius. Sed tamen ignobiles

ἀρτὶ ἀδοξούτων ἔοπυλῆντι, ἔο ἀρτὶ δοκούτων
 satisfacere sententiæ non uidentur. Nam neq; omne
 ignobiles ἀδοξοῦσι, neq; omnes opulenti ἀδοξοῦσι.

De Pyrrhonibus philosophis quedam, deq; Acad
 demicis strictum notata, deq; inter eos differentia.

Caput V.

Vos Pyrrhonos philosophos uocamus, ἢ græ
 cō cognomento σκεπτικοὶ appellantur. Id se
 mē significat: quasi quæsitores, ἔο consyder
 tores. Nihil enim decernunt: nihil constituunt: sed i
 querendo semper, consyderandoq; sunt, quidnam
 omnium rerum, de quo decerni, constituiq; possit:
 ne uidere quoq; plane quicquam, neq; audire sese
 tant: sed ita pati, afficiq; quasi uideant: uel audiant
 eaq; ipsa, quæ adfectiones istas in sese efficiant: qua
 lia ἔο cuiusmodi sint, cunctantur, atq; insistent.
 Omniumq; rerum fidem, ueritatemq; misis, confi
 sisq; signis ueri, atq; falsi ita incomprehensibilem
 deri aiunt, ut quisq; homo est, non præcept, neq; iud
 cii sui prodigus his uti uerbis debeat: quibus author
 philosophiæ istius Pyrrhonem usum esse tradunt
 οὐ μᾶλλον οὐτὸς ἔχει τὸ δὲ ἢ ἐκείνος ἢ οὐδὲ τῶν
 iudicia enim rei cuiusq;, ἔο synceras proprietati
 negant posse nosci, ἔο percipi. Idq; ipsum docet
 atq; ostendere multis modis conantur. Super qua
 Phavorinus quoq; subtilissime, argutissimeq; decem
 libros composuit: quos πύρρωνος πύρρωνος inscribit
 Vetus autem quæstio, ἔο à multis scriptoribus græ
 tractata, an quid, ἔο quantum inter Pyrrhonios, ἔο
 Academicos

Academicos philosophos interfit. Vtrique enim οὐκ ἔστι τι
 ἴσθαι ἐπειταὶ ἀπορροιαὶ dicuntur, quoniam utriq;
 nihil affirmant, nihilq; comprehendere putant. Sed
 et omnibus rebus perinde uisa fieri dicunt: quas
 ἰσθαι appellat: non ut rerum ipsarum na-
 tura est: sed affectio animi, corporis uel est eorum, ad
 nos ea uisa perueniunt. Itaq; omnis omnino res, quae
 sensus hominum mouent, τὴν ἀπορροιαὶ esse dicunt.
 Verbum significat, nihil esse quidquam, quod ex
 se consistat: nec quod habeat uirtutem propriam. Et natum
 est: sed omnia prorsum ad aliquid referri taliaq;
 uideri esse: qualis sit eorum species, dum uidentur:
 uelut apud sensus nostros, quo perueniunt: creatur
 non apud sese, unde profecta sunt. Cum haec au-
 tem consimiliter, tam Pyrrhonij dicant, quam Acade-
 mico, differre tamen inter sese, et propter alia que-
 rent, et uel maxime propterea existimari sunt: quod
 uidentur: quidem ipsum illud nihil posse comprehen-
 dere: quasi comprehendunt: et nihil posse discerni, quasi
 discernunt. Pyrrhonij, ne id quidem ullo pacto uideri
 uerum dicunt: quod nihil esse uerum uidentur.

Quod mulieres Romae per Herculem non iura-
 uerint, neq; uiri per Castorem. Caput VI.

In ueteribus scriptis, neq; mulieres Roma-
 ne per Herculem iurauerunt, neq; uiri per Ca-
 storem. Sed cur illae non iurauerunt Her-
 culem, obscurum non est. nam Herculanico sacrifici-
 o abstinent. Cur autem uiri Castorem iurantes non

appellari: non facile dictu est. Nusquam igitur scriptum inuenire est apud idoneos quidem scriptores, aut mehercule foeminam dicere, aut mcastor uirum. Aedepol autem, quod iusiurandum per Pollucem est, & uiro, & foemine commune est. Sed M. Varro adseuerat antiquissimos uiros, neq; per Castorem, nec per Pollucem deicere solitos: sed id iusiurandum fuisse tantum foeminarum, ex initijs eleusinijs accepisse. Paulatim tamen inscitia antiquitatis uiros dicere ad pol cepisse: factumq; esse ita dicendi morem. Sed mcastor a uiro dici in nullo uctere scripto inueniri.

Verbis antiquissimis, relictisq; & desitis minime utendum. Caput VII.

u Erbis uti aut nimis obsoletis, exculcatisq; aut insoletibus, nouitatisq; dirae, & illipide par esse delictum uidetur. Sed molestius equidem, culpatusq; esse arbitror, uerba noua incognita, inaudita dicere, quam inuulgata, & sordentia. Noua autem uideri dico etiam ea, quae sunt inusitata, & desita, tametsi sine uetusta. Est ad id uicium plerumque serae eruditionis, quam graecis & iuxta appellat: ut quod nunquam didicisti uignos ueris: cum id scire aliquando coeperis: magnifacias. Quo in loco cumq; & quacumq; in re dicere, ueluti Roma nobis praesentibus, uetus celebratusq; homo in causis, sed repentina, & quasi tumultuaria doctrina praeditus: cum apud praefectum uerba faceret, & dicere uellet, inopi quendam, nisi roq;

b̄q; uictu uiuere: & fursureum panem esitare: ui-
 umq; eructum, & fendum potare. Hic inquit, eques
 romanus apudam edit: & floces bibit. Affecerunt
 omnes, qui aderant alius alium, primo tristes tur-
 bato, & requirente uultu, quidnam illud utriusque
 uerbi foret. Post deinde quasi nescio quid ihusse, aut
 illi dixisset, uniuersi riserunt. Leget autem ille
 apudam ueteres rusticos frumenti fursurem dixisse.
 Itaq; a Plauto in comœdia (si ea Plauti est) quæ astræ
 inscripta est: positum esse. Item floces audierat pri-
 uo: significare uini fecem e u. naceis expressam;
 uti frates ex oleis. Idq; apud Cæcilium ἐρω-
 τήσας leget: eaque sibi duo uerba ad orationum
 ornamenta seruauerat. Alter quoq; a lectionibus,
 ingenus, paucis ἀπερβαλας. cum aduersarius cau-
 sa differri postularet: rogo prætor inquit, subueni-
 turre, quoniamusq; nos bouinator hic demora-
 t: atq; id uoce magna ter quater uē inclamauit
 bouator. Coniuratio fieri cœpta est a ple-
 be, qui aderant: quasi monstrum uerbi admiran-
 tes. At ille iactans & gestuens. Non enim Lucii
 inquit, legistis, qui tergiversatorum bouinatorem
 est autem in Lucii XI uersus hic.
 & strigosus, bouinatorq; ore improbus duro.

Quid senserit, dixeritq; M. Cato de Albino;
 homo romanus græca oratione res Romanas,
 de sibi ante eius lingue imperitiæ petita compo-

Caput

VIII.

A. CELI

i Vste, uenusteq; admodum reprehendisse dicitur A. Albinum M. Cato. Albinus, qui cum L. Luullo consul fuit: res Romanas oratione græcæ scriptauit. In eius historia principio scriptam est ad hanc sententiam. Neminem succensere sibi conuenire: siquid in his libris parum compositæ, aut minus eleganter scriptum foret. Nam sum inquit, homo Romanus, natus in Latio, græca oratio a nobis alienissima est. Ideoq; ueniam, gratiamq; male existimationis, siquid esset erratum, postulauit. Eam cum legisset M. Cato. Næ tu inquit, Aule nimis nugator es: cum maluisti culpam deprecari, quam culpa uacare. Nam petere ueniam solemus, aut cum imprudentes errauimus: aut cum compulsi peccauimus. Tibi inquit, oro te, quis perpulit, ut id committeres, quod prius quã faceres, peteres ut ignosceretur? Scriptum est hoc in libro Cornelij Nepotis de illustribus uiris.

Historia de legatis Mileti, & Demosthene rethore in libris Critolai reperta. Caput IX.

c Ritolaus scripsit legatos Mileto publica re causa uenisse Athenas, fortasse, an dixerit auxiliij petendi gratia. Tum qui pro se uerba facerent: quos uisum erat: aduocasse aduocatos uti erat mandatum, uerba pro Milesijs ad populum fecisse. Demosthenem Milesiorum postulatis acriter respondisse: neq; Milesios auxilio dignos, neq; ex R. P. esse contendisse. Rem in posterũ diẽ prolata: legatos a Demosthenem uenisse: magnoq; opere orasse uti con

STA NE

tra ne diceret. Eum pecuniam petivisse, & quantam
 petiverat: abstulisse. Postridie cum res agi denuo cœ-
 pta esset: Demosthenem lana multa collum, ceruicesq;
 circumvolutum, ad populum prodisse, & dixisse se
 videretur. Eo contra Milesios loqui non quire. Tum
 e' populo unum exclamasse. Non videretur quod
 Demosthenes pateretur, sed deprecatur esse. Ipse
 etiam Demosthenes, ut idem Critolaus refert: non id
 postea conceclavit: quin gloriæ quoq; hoc sibi assigna-
 vit. Nam cum interrogasset Aristodemum actorem fa-
 bularum quantum mercedis, uti ageret, accepisset: &
 Aristodemus talentum respondisset: at ego plus inquit,
 accipi, ut tacerem.

Quod C. Gracchus in oratione sua, historiã su-
 per scriptam Demadi rhetori, non Demostheni attri-
 buit, verbaq; ipsius C. Gracchi relata.

Caput X.

Quod in capite superiore à Critclao scriptum
 esse diximus super Demosthene: id C. Grac-
 chus in oratione, qua legem Aufciam dis-
 solvit: in Demadem contulit verbis hisce. Nam vos
 Quirites, si velitis sapientia, atq; virtute uti: & si que-
 ritur: neminem nostrum inuenietis sine pretio huc pro-
 dire. Omnes nos, qui verba facimus: aliquid petimus.
 neq; ullius rei causa quicquam ad vos prodit nisi ut
 aliquid auferat. Ego ipse, qui apud vos verba facio, uti
 vestigia vestra sugeratis: quo facilius vestra commo-
 da, & rempublicam administrare possitis: non gra-
 tis prodeco. Verum peto à vobis, non pecuniam, sed

» bonam existimationem, atque honorem. Qui prode-
 » unt dissuasuri, ne hanc legem accipiatis: petunt, non
 » honorem à vobis, verum à Nicomede pecuniam.
 » Qui suadent, ut accipiatis, ij quoq; petunt non à vo-
 » bis bonam existimationem: verum à Mithridate rei
 » familiaris suæ pretium, & premium. Qui autem
 » ex eodem loco atq; ordine tacent: ij uel acerrimi sunt.
 » Nam ab omnibus pretium accipiunt, & omnes fal-
 » sunt. Vos cum putatis eos ab his rebus remotos esse:
 » impartitis bonam existimationem. Legationes autem
 » à regibus, cum putant eos sua causa reticere sumptus
 » atque pecunias maximas præbent, uti in terra græ-
 » cia. Quo in tempore tragædus gloriæ sibi ducebat
 » talentum magnum, ob unam fabulam datum esse:
 » homo eloquentissimus ciuitatis suæ Demades ei respon-
 » disse dicitur. Mirum tibi uidetur, si tu loquendo talen-
 » tum quesisti. Ego, ut tacerem, decem talenta à rege ac-
 » cepi. idem nunc isti pretia maxima ob tacendum ac-
 » cipiunt.

Verba P. Nigidij, quibus differre dicit, mentiri &
 mendacium dicere. Cap. XI.

Erba sunt hæc ipsa P. Nigidij hominis in
 studijs bonarum artium præcellentis.

Quem M. Cicero ingenij, doctrinarumq;
 nomine, summe reueritus est. Inter mendacium dice-
 re, & mentiri distat. Qui mentitur, ipse non fallitur,
 sed alterum fallere conatur. Qui mendacium dicit,
 ipse fallitur. Item hoc addidit, qui mentitur inquit fa-
 lit, quantum in se est. Atqui mendacium dicit, ipse
 non fallit

non fallit quantum in se est. Item hoc quoque super eadem re dicit. Vir bonus inquit, prestare debet, ne mentianer: Prudens, ne mendacium dicat. Alterum incidit in hominem, alterum non. V. aric mehercle, & lepide Nigridius tet sententias in eadem rem, quasi aliud atque aliud diceret: disparauit.

Quod Chrysippus philosophus omne uerbum ambiguum, dubiumque esse dicit: Diodorus contra, nullum uerbum ambiguum esse putat. Cap. XII.

Chrysippus ait, omne uerbum ambiguum natura esse, quoniam ex eodem duo uel plura accipi possunt. Diodorus autem, cui Croton cognomen fuit: Nullum inquit uerbum est ambiguum: nec quisquam ambiguum dicit, aut sentit. Nec aliud dici uideri debet, quam quod se dicere sentit is, qui dicit. At cum ego inquit aliud sensi, tu aliud accepisti: obscure magis dictum, quam ambigue uideri potest. Ambigui enim uerbi natura illa esse debuit: ut qui dicit: duo, uel plura diceret. Nemo autem duo uel plura dicit, qui se sentit unum dicere.

Quid T. Castritius de uerbis, deque sententia quamdam C. Gracchi existimauerit. Quodque esse eam solum uero sensus emolumento douerit. Cap. XIII.

Pud T. Castritium disciplina rhetorica doctorem graui atque firmitate iudicio uirum legabatur oratio C. Gracchi in P. Populum.

In eius orationis principio collocata uerba sunt accuratius, modulatiusq; , quã ueterum oratorum consuetudo fert. Ea uerba , sicuti dixi , composita hæc sunt:

» Quæ uos cupide per hosce annos adpetistis, atq; uolulistis: ea si temere repudiarit. abesse nõ potest, quin aut olim cupide adpetisse, aut nunc temere repudiasse dicamini.

» Cursus igitur hic, & sonus rotundæ, uolubilusq; sententiæ, eximie nos, & unice delectabat. Tanto id magis, quod iam tunc C. Graccho uiro illustri, & scucro eiusmodi compositionem fuisse cordi uidebamus. Sed enim cum eadem ipsa uerba sæpius patientibus nobis lectitarentur: admoniti a Castitio sumus: ut considerarem, quæ uis, quodue emolumentum eius sententiæ foret. Neq; pateremur ut aures nostræ cadentis apte orationis modis eblanditæ, animum quoq; nobis uoluptate inani perfunderent. Cũq; nos admonitione ista attentiores fecisset: inquit, inquit, penitus quid efficiant uerba hæc. dicatq; mihi quæso aliquis uestrum, an sit ulla huiusce sententiæ aut grauitas, aut gratia? Quæ uos cupide per hosce annos adpetistis, atq; uolulistis: ea temere si repudiarit: abesse non potest, quin aut olim cupide adpetisse, aut nunc temere repudiasse dicamini. Cui enim omnium hominum in mentem non uenit id profecto usu uenire, ut quod cupide adpetieris, cupide adpetisse: & quod temere repudiaueris, temere repudiasse dicaris? At si opinor, inquit, ita scriptum est: quæ uos per hosce annos adpetistis, atq; uolulistis, ea nunc si repudiarit: abesse non potest, quin aut olim cupide adpetisse, aut nunc temere repudiasse dicamini.

Si inquit,

si inquit, ita diceretur, grauior scilicet, solidiorq; fieret sententia: & acciperet aliquid iustae in audiendo expectationis. Nunc autem uerba haec cupide, & temere, in quibus uerbis omne momentum rei est: non in concludenda sententia tantum dicuntur: sed supra quoq; nondum desiderata ponuntur. Et quae uis, oriturq; ex ipsa rei conceptione debebant: ante uerbo, quam res postulat dicuntur. Nam qui ita dicit, si hoc feceris: cupide fecisse dicitur: rem dicit sensus alius ratione collectam, & confectam. Qui uero ita dicit, si cupide feceris: cupide fecisse dicitur: non ut seus dicit, atq; si diceret, si cupide feceris: cupide feceris. Haec ego inquit, admonui, non ut C. Gracchus uino darem. (Dij enim mentem meliorem mihi,) nam si quicquam in tam fortis facinorae uiro uitij, uel erroris esse dici potest: id omne & auctoritas eius exhausta: & uentitas consumpsit.) Sed uti caueretis: ne uos facile praestringeret modulatus aliquis currentis facundiae jonitus. Atq; ut uim ipsam rerum, uirumq; uerborum prius pensitaretis: & siquidem graue, atq; integra, & sincera sententia diceretur: tum si ita uideretur: gressibus quoq; ipsis orationis, & gestibus plauderetis. si uero frigidi, & leues, & futiles insus in uerba apte, numerosq; posita includerentur: non esse id seus crederetis, quam cum homines in graui deformitate, ad facienda ridicula imitantur hiomones, & gestuunt.

Sobria, & pulcherrima Romuli regis responsio
 patris uini usum. Caput XIII.

A: CELI

Implicissima suauitate & rei, & orationis L. piso frugi usus est in primo annali, cum de Romuli regis uita, atque uictis scriberet. Ea uerba, quae scripsit haec sunt. Eundem Romulum diuine ad cenam uocatum ibi non tantum bibisse: quia postridie negotium haberet. Ei dicente, Romule si istuc omnes homines faciant: uinum uilius sit. Is respondit, immo uero carum, si quantum quisque uolet, bibat: nam ego bibi quantum uolu

De ludibundo, & errabundo, atque id genus uerborum productionibus, & quod Laberius sic amoralunda dixit, ut dicitur ludibunda, & errabunda. At inibi quod Sisenna per huiusmodi uerbum noua figura usus est. Caput XV.

Laberius in laeu auerno mulierem amantem uerbo inusitatus ficto amoralunda dixit. id uerbum Caelius uindex in commentario lectionum antiquarum ex figura scripturae dixit, qua ludibunda: ridibunda, & errabunda dicitur, ludens, & ridens, & errans. Terentius autem Scaurus, diui Adriani temporibus grammaticus nobilissimus inter illa, quae de Caelij erroribus composuit: in hoc quoque uerbo errasse eum scripsit: quod idem esse putauit, ludens & ludibunda, errans & errabunda, ridens, & ridibunda. Nam ludibunda inquit & ridibunda, & errabunda ea dicitur quae ludentem, uel ridentem, uel errantem agit, cui simulat. sed qua ratione Scaurus adductus sit,

esellium in eo reprehenderet: non hercle reperie-
 mus. Non est enim dubium, quin hæc, genere ipso
 utaxat idem significant: quod ea demonstrant, &
 libus produuntur. Quid esset autem ludentem age-
 re, vel imitari, non intelligere uideri maluimus: quæ in-
 mulari cum tanquam ipsum minus intelligentem
 uis magis Scæuram oportuit commentaria Cesellij
 imitantem, hoc ab eo præteritum requirere: quod
 si dixerit, an quid, & quantum differret a ludi-
 cando ludens, & ridibundo, ridens, & errabundo,
 rans, ceteraq; horum similia? An a' principali-
 us uerbis paululum aliquid distaret? Et quæ omni-
 o uim haberet particula hæc extrema eiusmodi
 uerbis addita. Hoc enim fuit potius requirendum
 istiusmodi figuræ tractatu. Sicuti requiri solet in
 molento, & lurulento, & turbulento, uacua'ne &
 uanis sit istæ productio? Cuiusmodi sunt, quæ tra-
 pto'as greci dicunt. An extrema illa particula ha-
 beat aliquid suæ propriæ significationis. Cum re-
 prehensionem autem illam Scæuri notarimus: in me-
 moriam nobis rediit, quod Sisenna in quarto histo-
 ricorum, eiusdem figuræ uerbo ita usus est: populabū-
 nis inquit, agros ad oppidum peruenit. Quod scia-
 mus significat, cum agros popularctur: non ut Scæu-
 rus in consimilibus uerbis ait: cum populantem age-
 ret, uel cum imitaretur. Sed inquirentibus nobis, quo-
 rum ratio, & origo esset huiusmodi figuræ popu-
 labūsus, & errabūsus, & letabūsus, & ludibūsus,
 multorūq; aliorū id genus uerborū ἰπιβόων hercle,
 Apollinaris noster sibi uideri ait, particulā istam po-

strenam, in qua uerba talia exeunt, uim, & copiam
 & quasi abundantiam rei, cuius id uerbum esse
 demonstrare. Vt letabundus is dicatur: qui abunde
 letus sit: & errabundus, qui longo, atq; abundanter
 errore sit. Ceteraq; omnia ex ea figura ita dici ostendit:
 ut productio hæc, & extremitas largam, & similitudinem
 uim, & copiam declaret.

Quod græcorum quorundam uerborum difficilissima est in latinam linguam mutatio: uelut quod græce dicitur πολυπραγμοσύνη. Caput XVI.

Dicimus sæpe animum ad uocabula rei
 non paucissima, quæ neq; singulis uerbis,
 a græcis, neq; si maxime pluribus eas uerbis
 dicamus: tam dilucide, tamq; apte demonstrata
 latina oratione possunt: quàm græci ea dicunt prius
 uocibus. Nuper etiam cum allatus esset ad nos Plutarchi
 liber, & eius libri indicem legissimus: qui erat
 περί πολυπραγμοσύνης, percontanti cuiusdam, qui &
 literarum, & uocum græcarum expertus fuit: cuius
 nam liber, & qua de re scriptus esset: nomen quidem
 scriptoris statim diximus. Rem, de qua scriptum fuisse
 dicturi, hæsimus. Ac tum quidem primo, quia non
 satis commode opinabar interpretaturum esse: si dicerem
 librum scriptum esse de negotiositate: aliud in
 tui apud me exquirere, quod, ut dicitur, uerbum de uerbo
 expressum esset. Nihil erat prorsus, quod aut me
 minissem legere me: aut si etiam uellem fingere: quod
 non insigniter asperum, absurdum, durumq; esset.

& multitudine, & negotio uerbum unum compinge-
 re: sicuti multiuuga dicimus, & multicoloria, & mal-
 forma. sed non minus illepiac ita dicitur, quam
 interpretari uoce una uelis πολυβία, aut
 πανοπίαν, aut πολυαρκίαν. Quamobrem cum
 titule tractus in cogitando fuisset: respondi tandem
 non uideri mihi, significari eam rem posse uno nomi-
 ne. Et ita in iuncta oratione, quid uellet græcum, id
 etiam peratam dicere. Ad multas igitur res agref-
 re, eamq; omnium rerum actio πολυπραγμοσύνη
 quam græce dicitur: de qua hunc librum compo-
 si esse, inscriptio ista indicat. Tum ille opicus uer-
 bis meis inchoatis, & inconditis, adductus uirtutem
 eandem esse πολυπραγμοσύνην. Hortatur inquit,
 ut profecto nescio quis hic Plutarchus ad negotia
 incessenda, & ad res obtinendas plurimas cum in-
 cessantia, & celeritate. Nomenq; ipsius uirtutis, de qua
 tractatus esse: libro ipsi, sicuti dicit: non incommode
 descripsit. Minime inquam uero. neq; enim ista omni-
 nis uirtus est: cuius græco nomine argumentum hoc
 libri demonstratur. Neq; id, quod tu opinare, aut ego
 te dicere sentio, aut Plutarchus facit. Deturres enim
 ut hoc quidē in libro quā potest maxime, a' uaria,
 uariisq; & non necessariis rerū eiusmodi plu-
 rimarum & cognitione, & perceptione. sed huius in-
 uiam, non erroris culpam esse intelligo in mea scilicet
 infirmitate. qui ne pluribus quidem uerbis potuerim
 non obscurissime dicere quod a' græcis perfectissimo
 uerbo, & planissime dicitur.

Quid significat in ueteribus prætorum edictis
quod flumina retanda publice redempta habent.

Caput

XVII.

Dicta ueterum Prætorum sedentibus for-
e nobis in bibliotheca templi Traiani, & al-
ud quid requirentibus, cum in manus inci-
dissent: legere, atq; cognoscere libitum est. Tum in qu-
dam edicto antiquiore ita scriptum inuenimus. Qu-
flumina retanda publice redempta habent: si quis eo-
rum ad me e ductus fuerit: qui dicatur, quod eum es-
lege locationis facere oportuerit, non fuisse. Retanda
igitur quid esset: querebatur. Dixit ibi quissiam not-
biscum sedens amicus meus, in libro s: Caij de origi-
ne uocabulorum septimo legisse. Retas uocari arbo-
res, que aut ex ripis fluminum eminent: aut in
alueis eorum extarent: appellatasq; esse a retibus,
quod prætereuntes naues impedirent, & quasi irre-
tarent. Itaque sese arbitrari retanda flumina locari se-
lita esse, idest purganda, ne quid aut moræ, aut peri-
culi nauibus in ea uirgulta incidentibus fieret.

Qua pœna Draco Atheniensis in legibus, qua
populo Atheniensi scripsit: fures afficerit. Et qua po-
stea Solon, & qua item decemuirii nostri, qui XII.
tab. scripserunt. Atq; inibi adscriptum, quod apud
Aegyptios furta licita, & permissa sunt. Apud Lac-
ædemonios autem cum studio quoq; affectata, & pro
exercitio utili celebrata. Ac præterea M. Catonis de
puniendis furtis digna memoria sententia.

Caput

XVIII.

Draco Atheniensis uir bonus, multaq; esse
 prudentia existimatus est, iurisq; diuini, &
 humani peritus fuit. Is Draco leges, quibus
 Athenienses uterentur: primas omnium tu-
 in illis legibus sicrem cuiusq; modi furtis sup-
 plicatio capitis puniendum esse, & alia pleraq; nimis
 uere censuit, sanxitq;. Eius igitur leges, quoniam ui-
 bantur impendio acerbiores: non decreto, iussuq;
 tacito, illiterarq; Atheniensium consensu, oblite-
 re sunt. Postea legibus alijs melioribus a Solone
 institutis usi sunt. Is Solon ex septem illis inclytis
 uentibus fuit. Is sua lege in fures, non ut Draco
 team mortis, sed duplici pena uindicandum existi-
 mavit. X uiri autem nostri, qui post reges exactos le-
 ges, quibus Draco uteretur: in XII. tabulis scripse-
 runt: neq; pari seueritate in puniendis omnium ge-
 nerum furibus, neq; remissa nimis lenitate usi sunt.
 Si quis sicrem, qui manifesto furto prehensus esset:
 si deum occidi permiserunt: si aut cum faceret
 nocturnum, nox esset: aut interdum se telo, cum prehen-
 deretur defenderet. Ex ceteris autem manifestis fu-
 ribus, liberos uerberari, additaq; iusserunt ei: cui
 nocturnum furtum esset: si modo id luci fecissent: neq;
 se telo defendissent. seruos item furti manifesti pre-
 hensos uerberibus affici, & e saxo precipitari, sed
 liberos impuberes praetoris arbitrati uerberari uo-
 luerunt: noxamq; ab his factam sarciri. Ea quoq;
 nocturnum, que per lancem, liciumq; concepta essent: per-
 cipere, ac si manifesta forent: uindicauerunt. Sed
 hanc a lege illa X. uirali discussum est. Nam si-

quis semper manifesto furto iure, & ordine expe-
 riri uelit: actio in quadruplum datur. Manifestum
 autem furtum est, ut ait Massurius: quod deprehēdi-
 tur, dum fit. faciendi finis est, cum perlatum est, qu-
 ferri cœperat. Furti concepti, item oblati, tripli pœ-
 na est. sed quod sit oblatum, quod conceptum, & ple-
 raq; alia ad eam rem, ex egregijs ueterum moribu-
 accepta, neq; inutilia cognitu, neq; iniunctanda, qui lege-
 re uoluit: inueniet Sabini librum, cui titulus est de fu-
 tis. In quo id quoq; scriptum est, quod uirgo inopi-
 natum. Non hominum tantum, neq; rerum mouer-
 tium, quæ auferri occulte, & subripi possunt: sed fun-
 di quoq;, & ædium fieri furtum. Condemnatum
 quoq; furti colonum, qui fundo, quem condidit: ue-
 dit: possessione eius domarium interuertisset. Atq; i-
 etiam, quod magis inopinabile est: Sabinus dicit.
 Furem esse hominis iudicatum, qui cum fugitiuus pr-
 ter oculos domini forte iret: obtentu togæ tanquam
 amiciens, ne uideretur a domino, obstitisset. Ali-
 deinde furtis omnibus, quæ nec manifesta appellan-
 tur, pœnam imposuerunt dupli. Id etiam memini le-
 gere me in libro Aristonis iure consulti, haudqua-
 quam indocti uiri, apud ueteres ægyptios: quod genus
 hominum constat, & in artibus reperiendis solera
 extitisse: & in cognitione rerum indaganda sagacia
 furta omnia fuisse licita, & impunita, apud Lacedæ-
 monios quoq; sobrios illos, & acres uiros, cuius rei n-
 adeo, ut Aegyptijs fides longinqua est: non pauci, ne-
 ignobiles scriptores, qui de moribus, legibusq; eorum
 memorias condiderunt: ius atq; usum fuisse furana
 dicunt,

icant, Idq; a' iuuentute eorum, non ob turpia lu-
ra, neq; ad sumptum libidini præbendum comparã-
um ue opulentiam, sed pro exercitio, disciplinaq; rei
ellicæ sãctitatum. Quod & furandi solertia, & ad
retudo acueret, firmareiq; animos adolescentium:
& ad insidiarum astus, & ad uigilandi tolerantiã,
& obrepenti celeritatem. Sed enim M. Cato in ora-
one, quam de præda militibus diuidenda scripsit:
thementibus, & illustribus uerbis de impunitate pe-
ilens, atq; licentia conqueritur. Ea uerba, quoniam
obis impense placuerunt: adscripsimus. Fures in-
uit, priuatorum furterum in ueruo, atq; in compe-
bus a'tatem agunt. Fures publici in auro, atq; in
ppura. Quã caste autem, & quã religiose a'
udentissimis iuris, quid esset furtum definitum sic:
reterendum non puto. Nequis enim solum esse fu-
m putet: qui occulte tellus, uel clam subripit. Ver-
i sunt Sabinus ex libro iuris ciuilis secundo. Qui
tenam rem adirectauit, cum id se inuito domino
ere iudicare deberet: furti tenetur. Item alio ca-
te. Qui alienum tacens, ueri faciendi causa sustu-
furti obstringitur, siue scit cuius sit, siue nescit.
ee quidem sic in eo, quo nunc dixi libro, Sabinus
ppsit, de rebus furti faciendi causa adirectatis. Sed
omisse debemus secundum ea, quæ supra scripsi,
nam sine ulla quoq; adirectatione fieri posse. sola
ate, atq; animo, ut furtum fiat, annitente. Quo cir-
ne id quidem Sabinus dubitare se ait, quin domi-
is furti sit condemnandas: qui seruo suo ueri furtum
eres: imper uat.

A. GEL.
AVLI GELLII NOCTIVM ATTIC
RVM COMMENTARII. LI-
BER DVODECIMVS.

Dissertatio Phauorini philosophi, qua suavit nobi-
li fœminæ, ut liberos, quos peperisset: non nutricia
adhibitarum, sed suo sibi lacte aleret.

Caput Primum.

Vntiatum quondam est Phauorini
philosopho nobis presentibus us-
rem auditoris, sectatorisq; suip-
lulum ante enixam, auctumq; in-
esse nato filio. Eamus igit, & puer-
perã uisum, & patri gratulatũ. Is enim erat loca Se-
torij ex familia nobiliori. Imus unã & qui tum ad-
ramus. Prosecutiq; eum sumus ad domum, quod pe-
gebat: & cum eo simul introgressi sumus. Tum
primis ædibus complexus hominem, congratulatio
adsedit, atq; percunctatus est quã diutinum puer-
perium, & quã laboriosè nixus fuissent. Puellam
defessam labore, ac uigilia somnum capere cogn-
uit: fibulari instituit prolixius. Et nihil inquit dul-
to, quã filium lacte suo nutritura sit. Sed cum ma-
ter puellæ parcendum esse ei diceret: adhibenda:
puero nutrices, ne ad dolores, quos in enitendo tuli-
set: munus quoque nutritionis graue, ac difficile a-
cederẽt: oro te inquit mulier sine eam totam integra
esse matrem filij sui. Quod est enim hoc contra nat-
ram

em imperfectum, atque dimidiatum matris genus?
 eperisse, ac statim ab sese abicisse? Aluisse in utero
 sanguine suo nescio quid, quod non uideret? non ale-
 re nunc suo lacte, quod uideat iam uiuentem? iam ho-
 minem? iam matris officia implorantē? An tu quoque
 uis putas, naturā feminis māmatarum ubera, quasi
 uosdam uenulos uenustiores, non liberorum alendo-
 um, sed ornādi pectoris causa dedisse? Sic enim quā
 abis scilicet abest, pleraeq; istae prodigiose mulieres,
 matrem illum sanctissimum corporis generis humani
 uisatorem arefacere & extinguere cum periculo
 uos aucti, corruptiq; lactis laborant tanquam pul-
 ueritudo sibi insignia deuenisset. Quod quidem
 tunc eadem uecordia: qua quibusdam commenti-
 s fraudibus nituntur, ut factus quoque ipse in corpo-
 re suo concepti abortiantur, ne æquor illud ueneris
 ueretur: ac de grauitate oruris, & labore partus
 sciat. quod cum sit publica detestatione, commu-
 ni odio dignum in ipsis hominem primordijs, dum
 uisat, dum animatur inter ipsas artificis nature
 uis interfectum ire quantulum hinc abest, iam
 uisectum, iam genitum, iam filium propriū, atq; con-
 cepti, atq; cogniti sanguinis alimonia priuare? Sed ni-
 l interest (hoc enim dicitur) dum alatur, & uiuat
 uis id lacte fiat. Cur igitur iste, qui hoc dicit, si in
 uisendic nature sensibus, tam obsurdum: non id
 uis que nihil interesse putat: cuius in corpore, cui-
 usq; ex sanguine concretus homo, & coalius sit?
 in qui a spiritu multo, & colore exalbuit, non
 em sanguis est nunc in uberibus, qui in utero fuit?

Nonne hac quoque in re solertia naturæ evidens est quod posteaquam sanguis ille opifex in penetralibus suis omne corpus hominis finxit: aduentante iam partus tempore in supernas se partes profert, & fouenda vitæ, atque lucis rudimenta præsto est: & recens natus, notum, & familiarē victum offert? Quæ obrem non frustra creditum est: sicuti ualeat ad fingendas animi, atque corporis similitudines uis, & natura seminis: non secus ad eandem rem, lactis que ingenia, & proprietates ualere. Neque in hominibus solum, sed in pecudibus quoque animaduersum. Næsi Ouium lacte Hædi, aut caprarum Agni alerentur: constat ferme in his, lanam duriorē, in illis a pillum gigni teneriorē. In arboribus etiam, & frugibus maior plerumque uis, & potestas est ad earum dolem uel detrectandam, uel augendam, aquarum atque terrarum, que alunt: quàm ipsius, quod iactu seminis. Ac sæpe uideas arborem lætam, & nitentem in locum alium transpositam deterioris terræ sic deperisse. Quæ malum igitur ratio est nobilitate istam nati modo hominis, corpusque, & animum, inigne ingenitis primordiis inchoatum, insituo, degenerique alimento lactis alieni corrumpere? Præsertim si ista, quam ad præbendum lac, tunc adhibebitis, a serua, aut seruilis, & ut plerumque solet, externæ, & barbaræ nationis, si improba, si informis, si impudat, si tenuis est. Nam plerumque sine discrimine quæcumque id temporis lactens est: adhiberi solet. Patimur ne igitur infantem hunc nostrum pernicioso contagio infici? & spiritum ducere in animum, atque corpus.

corpus suum, ex corpore, & animo deterrimo? Id her
de ipsum est, quod sepe uincro miramur: quosdam
iudicium mulierum liberos, parentum suorum neq;
corporibus, neq; animis similes existere. Scite igitur &
recte nosset Mago, quod cum uersus illos Homeri
infectaretur:

Ἰὼ ἄρα σοὶ γὰρ πατέρων ἰπὸτα θυλάς,
ὅδ' οἷτίς μὴ προλαύκη δέσ' ἔτι κτε θάλασσαν
ῥήσασσι τ' ἠλίβατοι. ὅτι τοι γόος ἐστὶ ἀπηνύς.

non rationem solum tanquam illam, quam ille seque
batur: sed aliam quoq; feram, & seuam criminan-
tem est. Addi sit enim hoc de suo,
ut canēq; adinotunt uetera tigris.

Quoniam uidelicet in moribus inolescendis magnam
partem ingenium alicui, & natura laetis tenet.
Quae iam a principio imbuta paterni seminis con-
tione, ex matris etiam corpore, & animo recentem
edolem configurat. Et praeter haec autem, quis illud
nam negligere, aspernariq; possit, quod quae partus
nos deserunt: ablegantq; a sese, & alijs nutriendos
adunt uinculum illud, consiliumq; animi, atq; amo-
ris, quo parentes cum filijs natura associant: interscin-
tione: aut certe quidem diluine, deterrimiq;. Nam ubi
infantis aliorum dati facta ex oculis amolito est:
igitur ille maternae fragrantiae sensim, atq; paulatim
estinguatur. Omnisq; impatientissimae sollicitudinis
prepius consilescat. Neq; multo minor amandati ad
uicium aliam filij, quod in morte amissi obliuio est.
ipsius quoq; infantis adfectio animi, amoris, consue-
tudo in ea sola, unde aluit, occupatur: & proin-

de, ut in expositis usu uenit: matris, quæ genuit, neq; sensum ullum, neq; desiderium capit. Ac propterea obliterated & abolitis naturæ pietatis elementis: quicquid ita educati liberi amare patrem, atq; matrem uidentur: magnam fere partem non naturalis ille amor est, sed civilis, & opinabilis. Hæc Phauorinum dicentem audiui græcæ oratione: cuius sententias communis utilitatis gratia, quantum meminisse potui: retuli. Amoenitates uero, & copias, ubertatesq; uerborum latina omnis facundia uix quidem indipisci poterit: mea tenuitas nequaquam.

Quod Anneus Seneca iudicans de Q. Ennio, deq; M. Tullio leui, futiliq; iudicio fuit. Cap. II.

E Anneo Seneca partim existimant, ut d
d
scriptore minime utili. Cuius libros attingere, nullum pretium operæ sit. Quod orationis eius uulgaris uideatur, & protrita. Res atq; sententia, aut inepto, inaniq; impetu sint: aut leui, & quadam arguta. Eruditio autem uernacula, & plebeia, nihilq; ex ueterum scriptis habens, neq; gratiæ neq; dignitatis. Alij uero elegantia quidem in uerborum esse non inficias eunt: sed & rerum, quas dicat, scientiam, doctrinamq; ei non deesse dicunt: & in uitij morum obiurgandis, seueritatem, grauitatemq; non inueniunt. Mihi de omni eius ingenio deq; omni scripto iudicium, censura. q; facere non necessum est. sed quod de M. Cicerone, & Q. Ennio, & P. Virgilio iudicauit: ea res cuiusmodi sit, ad considerandum

detandum ponemus. In libro enim XXII. epistolarum moralium, quas ad Lucium composuit, deridiculos uersus Q. Ennium de Cethego antiquo uiro frasse hos dicit.

Dicitur olle popul. tribus olim

Qui cum uiuebant homines, atq; æuim agitabant,
Flos delibuit populæ, & suada medulla.

Ac deinde scribit de iisdem uersibus uerba hæc. Admiror eloquentissimo: uiros, & deditos Ennio, pro optimis ridicula laudasse. Cicero certe inter bonos eius uersus, & hos refert. Atq; id etiam de Cicerone dicit. Non miror inquit fuisse, qui hos uersus scriberet: cum fuerit qui laudaret. Nisi forte Cicero summus orator agebat causam suam, & uolebat hos uersus uideri bonos. Postea hoc etiã addidit insulsissime. Apud ipsum quoque inquit Ciceronem inuenies etiã in prosa oratione quedam ex quibus intelligas illum non perdidisse operam, quod Ennium legit. Ponit deinde, quod apud Ciceronem reprehendit, quasi Enniana, quod ita scripserit in libro de rep. quod Menclao Latini quendam fuit suauiloquens in uanditas: & quod alio in loco dixerit, breuiloquentiam in dicendo colat. Atq; ibi negator homo Ciceronis errores deprecatur: & nõ fuit inquit, Ciceronis hoc uitium, sed temporis. Necesserat hæc dici, cum illa legerentur. Deinde adscribit, Ciceronem hæc ipsa interposuisse, ad effugiendam infamiam nimis lasciuæ orationis, & nitidæ. De Virgilio quoq; eodem in loco uerba hæc ponit: Virgilio quoque noscir non ex alia causa duos quosdam uersus, & enormes, & aliquid supra mensurã

» trahentis interposuit, quàm ut Ennius populum
 » agnosceret, in nouo carmine antiquitatis aliquid. Sed
 » iam uerborum Senecæ piget. Hæc tamen inepti, &
 » insipidi, & insulsi hominis iocæ non præterbo. Qu
 » dam sunt inquit, tam magni sensus Qu Ennii, ut lic
 » scripti sint inter hirsutos: possunt tamen inter unguen
 » tatos placere. Et cum reprehendisset uersus, quos su
 » pra de Cethego posuimus: qui huiusmodi inquit, uer
 » sus amant, licet sibi, & eosdem admirari & Soth
 » rici lector, dignus sanè Senecæ uideatur lectioe, a
 » studio adolescentium, qui honorem, & locumq; ueteri
 » orationis Sotherici lectis compararit, quasi minima
 » scilicet gratiæ, & relictis iam, contemptisq;. Audia
 » tamen commemorari, ac referri pauca quedam: qua
 » ipse idem Senecæ benedixerit. Quale est illud, quod
 » in hominem auarum, & auidum, & pecuniæ sitien
 » tem dixit: Quid enim refert quantum habeas? mul
 » to illud plus est, quod non habes. Bene hoc sanè, be
 » ne. Sed adolescentium indolem, non tam iuuant, qua
 » benedicta sunt, quàm inficiunt, quæ pessime: multoq;
 » magis, si & plura sunt, quæ deteriora sunt. Et qua
 » dam in his non pro ἰουμήματι aliquo rei par
 » uæ, ac simplicis, sed in re ancipiti pro cōsilio dicuntur.

Lictoris uocabulū qua ratione conceptum, ortumq;
 sit: & sup eo diuersæ sententiæ Valgi Rufi, & Tul
 lii Ciceronis liberti acceptæ. Caput III.

u Algius Rufus in secundo librorum, quos in
 scripsit de rebus per epistolam quaesitis: li
 ctorem

forem dicit a ligando appellatum esse, quod cum ma-
 gistratus Po. Ro. u. r. gis quempiam uerberari iussis-
 sent: crura eius, & manus ligari, uincariq; a uiatore
 olita sine: usq; , qui ex collegio uiatorum officium li-
 gandi haberet: licitor sic appellatus: uinciturq; ad eam
 rem testimonio M. Tullij, u. r. b. a. q; eius refert ex ora-
 tione, que dicta est pro C. Rabirio. Licitor inquit, col-
 ligis manus. Hec ita Valgius, & nos sane cum illo
 sentimus. Sed Tiro Tullius M. Ciceronis libertus, li-
 ctorem uel a lino, uel a licio dictum scripsit: Licio
 enim transuerso, quod linum appellatur, qui magis-
 trantibus inquit. p. r. e. m. n. i. s. t. r. a. b. a. n. e. c. i. n. s. t. i. c. r. a. n. e. Siquis
 uitem est: qui propterea putet probabilius esse, quod
 dixit Tiro, quoniam prima syllaba in licitore, sicuti
 in licio producta est: & in eo uerbo, quod est ligo, cor-
 rupta est, nihil ad rem ista pertinet. Nam sic a ligando
 licitor, & a legendo lector, & a uincendo uictor, &
 a tuendo tutor, & a struendo structor, productis,
 ut corrumpantur, uocalibus, dicta sunt.

Ex Q. Ennij septimo annalium uersus, quibus de-
 ingitur, finiturq; ingenium, comitasq; hominis ma-
 gis etiam amicum superiorem. Caput IIII.

Escripum, definitumq; est a Q. Ennio in
 d. annali septimo graphice admodum, sciteq;
 sub hystricia Gemini seruilij, uiri nobilis,
 no ingenio, qua cernitate, qua modestia, qua fide, qua
 ingue parsimonia, qua loquendi opportunitate, qua
 s. t. e. r. u. m. a. n. t. i. q. u. a. r. u. m., m. o. r. u. m. q; u. e. t. e. r. u. m., a. c. n. o. u. o.

rum scientia, quantaq; seruandi, tuendiq; secreti religione, qualibus denique ad minuendas uitae molestias, fomentis, leuamentis, solatijs amicum esse conueniat hominis genere, & fortuna superioris. Eo ego uersus non minus frequenti, assiduoq; memoratu dignos puto, quam philosophorum de officijs decreta. Ad hoc color quidam uetustatis in his uerbis tam reuerendus est: suauitas tam impromiscua tamq; ab omni furo remota est, ut mea quidem sententia pro antiquis, sacratisq; amicitiae legibus obseruandi, tenendi, colendiq; sint. Quapropter ascribendos eos existimaui: si quis iam statim dehydret.

- » Hocce locutus uocat, qui cum bene sepe libenter
- » Mensam, sermonesq; suos, rerumq; suarum
- » Comiter impertit: magna cum lapsa diei
- » Parte fuisset, de paruis, summisq; gerendis
- » Consilio, in duobus, lato, sanctoq; senatu,
- » Cui res audacter magnas, paruasq; iocumq;
- » Eloqueret: quae tincta malis, & quae bona dictu,
- » Euomeret: siquid uellet, tutoq; locaret,
- » Quocum multa uolup, ac gaudia, clamq;, palamq;
- » Ingenium cui nulla malum sententia suadet:
- » Ut faceret facinus, lenis, haud malus, idem
- » Doctus, fidelis, suavis homo, facundus suoq;
- » Contentus, scitus, atq; beatus, secunda loquens in
- » Tempore, commodus, & uerborum uir paucorum,
- » Multa tenens antiqua, sepulta & saepe uetustas
- » Quae facit: & mores, ueteresq;, nouosq; tenentem:
- » Multorum ueterum leges, diuimq; hominumq;
- » Prudentem: qui multa loquitur, taceri uel posset,

tunc inter pugnas compellat Servilius sic.

• Aelium Scillonem dicere solitum ferunt Q. Ennium de semetipso hæc scripsisse: picturamq; istam
 vorum, & ingenij ipsius Q. Ennij factam esse.

• Sermo Tauri philosophi de modo, atq; ratione
 iterandi doloris secundum stoicorum decreta.

Caput V.

Um Delphos ad Pythia, conuentumq; totum
 eius ferme græcie uisendum philosophus
 Taurus iret: nosq; ei comites essemus: inq; o
 itinere Lebadiam uenissimus: quod est oppidum
 antiquum in terra Boetia: affertur ibi ad Taurum
 medicum eius, quempiam nobilem in stoica discipli-
 na philosophum ægra ualitudine oppressum decum-
 bere: nunc omisso itinere, quod alio maturandum
 erat: & relictis uehiculis: pergit cum propere uide-
 re. Nosq; de more, quem in locum, cumq; iret, secu-
 ti sumus. Et ubi ad ades, in quibus ille ægrotus erat,
 peruenimus: uidemus hominem doloribus, cruciatibusq;
 allabi, quod græci χαλεπὸν dicunt: & febrim
 simul ad rapida afflicta: geminisq; ex eo compres-
 sos erumpere spiritusq; & anhelitus e' pectore eius
 euadere: non dolorem magis indignantem, quam
 pugnam aduersus dolorem. Post deinde cum Taurus
 & medicus accessisset, collocutusq; de facienda
 modera esse: & cum ipsum ad retinendam pa-
 tientiam testimonio tolerantie, quam uidebat, per-
 hibito, stabilisset: egressiq; deinde ad uehicula

Et ad comites rediremus: uidistis inquit Taurus, non
 sane iucundum spectaculum, sed cognita tamen uti-
 le, congreduentes, compugnantesq; philosophum, et
 dolorem. Faciebat uis illa, et natura morbi, quod
 erat suum, distractionem, cruciatumq; membrorum.
 Faciebat contrarietas, et natura animi, quod erat aequum:
 perpetiebatur, et cohibebat, coerebatq; intra
 sese uolentias essrenati doloris. Nullos eiulatus, nul-
 las complorationes, ne ullas quidem uoces indecoras ede-
 bat. Signa tamen quaedam (sicut uidistis) existebant
 uirtutis, et corporis de possessione hominis pugnan-
 tium. Tum e' sectatoribus Tauri iuuenis in discipli-
 nis philosophiae non ignarus, si tanta inquit, doloris
 acerbitas est: ut contra uoluntatem, contraq; iudicium
 animi nitatur: inuitumq; hominem cogat ad gemen-
 dum, confitendumq; de malo morbi se uentis, cur do-
 lor apud stoicos indifferens esse dicitur, non malum?
 Cur deinde aut stoicus homo cogit aliquid potest: aut
 dolor cogere: cum et dolorem stoici nihil cogere, et sa-
 pientem nihil cogi posse dicant? Ad ea Taurus uultu
 iam propemodum letiore. delectatus enim iam uide-
 batur illecebra quaestionis: si iam amicus inquit, hic
 noster melius ualeret: gemitus eiusmodi necessarios a
 calumnia defendisset: et hanc opinor, tibi quaestionem
 dissoluisset. Me autem scis, cum stoicis non bene con-
 uenire: uel cum stoica potius disciplina. Est enim ple-
 raq; et sibi, et nobis incongruens, sicut in libro,
 quem super ea re composuimus, declaratur: sed ut
 tibi a me mos geratur: dicam ego indoctus, ut aiunt,
 et apertius: quae fuisse dicturum puto sinuosius, atq;

olentius, si quis nunc adesset stoicorum. Nostri enim cre-
 do uerbum illud uetus perhaeratum ἀμαδίστορ τῶν
 ἰσχυρῶν καὶ ἀπὸ τοῦ λῆξι. atq; hinc exorsus de dolo-
 re, atq; genuit stoici egrotantis ita differt. Natura
 nquit, omnium rerum, quae nos genuit, induit no-
 nis, inoleuitq; in ipsis statim principiis, quibus nati
 sumus, amorem nostri, & charitatem, ita prorsus, ut
 nihil quicquam esset charius, pensiusq; nobis, quam
 nosmetipsi. Atq; hoc esse fundamentum tanta est con-
 seruandae hominum perpetuitatis: si unusquisq; no-
 ritum, simulatq; editus in lucem foret: harum prius
 erum sensum, affectionemq; caperet: quae a ueteri-
 us philosophis τὰ πρώτα κατὰ φύσιν appellata
 sunt: ut omnibus scilicet corporis sui commodis gau-
 deret: ab incommodis omnibus abhorreret. Postea per
 incrementa aetatis exorta est seminibus suis ratio est:
 & utendi consilij reputatio: & honestatis, utilitatisq;
 vitae contemplatio, subtiliorq;, & exploratio com-
 modorum delectus, atq; ita praeteris omnibus eni-
 nit, & praefulsit decori, & honesti dignitas. Ac si
 retinenda obtinendaue incommodum extrinse-
 ca aliquod obstraret, contemptum est. Neq; aliud esse
 vere, & simpliciter bonum, nisi honestum, Aliud
 nequam malum, nisi quod turpe esset, existimatum
 est. Reliqua omnia, quae in medio forent, ac neq; ho-
 nestum essent, neq; turpia, neq; bona esse, neq; mala, de-
 betum est. Productiones tamen, & relationes suis
 neq; momenti distinctae, diuiseq; sunt. Quae
 πρώτιστα καὶ ἀποστεινωμένα ipsi uocant. Pro-
 pterea uoluptas quoq;, & dolor, quod ad finem ipsum

ne, beateq; uiuendi pertinet: & in medijs relictæ,
 & neq; in bonis, neq; in malis iudicata sunt. Sed
 enim quoniam his primis sensibus doloris, uolupta-
 tisq; ante consilij, & rationis exortum recens natura
 homo imbutus est: & uoluptati quidem natura con-
 ciliatus, a dolore autem, quasi a graui quosdam ini-
 mico abiunctus, alienatusq; est: idcirco affectione
 istas primitus, penitusq; inditas, ratio post addita, con-
 uellere, obstrypare, atq; extinguere uix potest. Pugnati
 autem cum ijs semper, & exultantes eas opprimit,
 obteritq;, & parere sibi, atq; obedire cogit. Ita q; uir
 distis philosophum ratione decreti sui uixum cum
 petulantia morbi, dolorisq; exultantia colluctantem,
 nihil cedentem, nihil confitentem, neq; ut pleriq; do-
 lentes solent, ciulantem, atq; lamentantem, ac misere-
 rum sese, & infelicem appellantem: sed acres tan-
 tum anhelitus, & robustos gemitus edentem, signa,
 atq; indicia non uicti, neq; oppressi a dolore: sed uin-
 cere eum, atq; opprimere enitentis. Sed haud scio in-
 quit, an dicat aliquis ipsum illud, quod pugnat, quod
 gemit, si malum dolor non est: cur necesse est geme-
 re, & pugnare? Quia enim omnia, que non sunt
 mala, molesta quoq; omni non carent: sed sunt ple-
 raq; noxa quidem magna, & pernicie priuata: quia
 non sunt terripia: contra naturæ tamen mansuetudi-
 nem, lenitatemq; opposita sunt, & infesta, per obsu-
 ram quandam, & necessariam ipsius naturæ conse-
 quentiam. Hæc ergo uir sapiens tolerare, & cunctari
 potest, non omnino sensum sui amittere potest.
 ἀναρυσία enim, atq; ἀτάξια, non meo tantum in

mit, sed quorundam etiam ex eadem portu fru-
 ientiorum hominum, sicuti iudicio Panætij grauis,
 et docti uiri improbatâ, abiectâq; est. Sed cur con-
 tra uoluntatem suam genus fieri cogitur philoso-
 phus stoicus: quem nihil cogi posse dicunt? Nihil sa-
 pe potest cogi uir sapiens, cum est rationis obtinen-
 le locus. Cum uero natura cogit: ratio quoq; a natu-
 ra data cogitur. Quare etiam, si uidetur, cur alicui
 manus ad oculos suos repente agitata, inuitus con-
 uincat? Cur fulgente caelo a luminis iactu, non sua
 fronte et caput, et oculos declinet? Cur tonitru ue-
 nientius facto, sensim pauescat? Cur striditamen-
 tis quatitur? Cur aut in ardoribus solis aestuet? aut
 in pruinis immanibus obrigescat? Hæc etenim, et
 ceteraq; alia non uoluntas, nec consiliû, nec ratio mo-
 leratur: sed naturæ, necessitatisq; decreta sunt. Forti-
 tudo autem non ea est, quæ contra naturam monstri uin-
 citur ultraq; modum eius egreditur: aut stupor
 animi, aut immanitate, aut quadam misera, et ne-
 cessaria in perpetendis doloribus exercitatione.
 Qualem fuisse accepimus ferum quendam in ludæ
 cesariæ gladiatore: qui, cum uulnera eius a medi-
 cæ exercebantur: ridere solitus fuit: sed ea uera, et pro-
 pter fortitudo est, quam maiores nostri scientiam esse
 dixerunt rerum tolerandarum, et non tolerandarû:
 per quod apparet, esse quedam intolerabilia, quibus
 uires uiri, aut obcundie abhorreant: aut sustinendis.
 Cum hæc Turus dixisset: uidereturq; in eandem
 rem plura etiam dicturus: peruenitum est ad uehi-
 culum et confandimus.

Quod græci ænigma dicunt, latini antiqui scirpos appellauerunt. Caput VI.

¶ Væ græci dicunt ænigmata, hoc genus quidam ex nostris ueteribus scirpos appellauerunt: quale est quod nuper inuenimus per hercle antiquum, perquam lepidum tribus uersibus senarijs compositum ænigma: quod reliquimus in enarratum, ut legentium coniecturas, in requirem acueremus.

Versus tres hi sunt.

- Senel minus ne, an bis minus sit, non satis scio.
- An utrunq; eorum, ut quondam audiui dicer,
- Ioui ipsi regi noluit concedere.

Hoc qui nolet diutius apud se querere: inueni quid sit in M. Varronis de sermone latino ad Ma cellum secundo libro.

Quam ob causam Cn. Dolabella proconsul, rea mulierem ueneficij, confitentemq; ad Areopagu reiecerit. Caput VII.

¶ D Cn. Dolobellā proconsulari imperio prouinciam Asiam obtinentem deducta mulier smyrnea est. Eadem mulier uirum, filium eodem tempore, uenenis clam datis, uita interfecerat: atq; id fecisse se confitebatur. Dicebatur habuisse se faciendi causam: quoniam ille idem maritus, & filius alterum filium mulieris ex uiro priore genitum adolescentem optimum, & innocentissimum

nam exceptum insidijs occidissent. Idq; ita esse factum conuersa non erat. Dolabella retulit ad cōmiliū. Nemo quisquam ex consilio sententiam ferre in causa tam ancipiti audebat: quod & confessum ueneficium, quo maritus, & filius necati forent, non dimittendum impunitum uidebatur: & digna tamen pœna in homines sceleratos uindicatum fuisse. Dolabella eam rem Athenas ad Arcopagitas, ut ad iudices grauiores, exercitatioresq; reiecit. Arcopagite cognita causa, accusatorem mulieris, & ipsam, quæ confabatur, centesimo anno adesse iusserunt. Sic neq; absoluitur mulieris ueneficium est: quod per leges non uis: neq; nocens damnata, punitaq; quæ digna uenia fuit. Scripta hæc historia est in libro Valerij Maximi factorum, & dictorum memorabiliū octauo.

Reditiones in gratiam nobilium uirorum memoranda
dignæ. Caput VIII.

Aphricanus superior, & Ti. Grac. Tib. & P. Gracchorum pater rerum gestarum magnitudine, & honorum, atq; uitæ dignitate illustres uiri disjuncti sunt se penumero de rep. & siue qua alia re non amica fuerunt. Ea similitudo duo mansisset: & solenni die Ioui epulum libaretur: atq; ob id sacrificium Senatus in capitolio epulari foret, ut apud eandem mensam duo illi iuuantur tum quasi Djs immortalibus arbitris in anniuo Iouis OPT. MAX. dexteras eorum inducentibus, repente amissimæ facti, neq; solum a-

inicitia incepta: sed ad finem simul instituta. Nam
 Sappho si iam uirginitatem habens iam uiro maritum, i
 tunc eodem in loco despondit eam Tib. Graccho, qui
 probauerat, elegeratq; exploratissimo iudicij temp
 re, dum inimicus est. Aemilius quoq; Lepidus, & Fa
 uius Flaccus nobili genere, amplissimusq; honoribus
 & summo loco in ciuitate praediti, odio inter sese g
 ui, & simultate diutina conflictati sunt. Postea popu
 lus eos simul CENS. facit. Atq; illi, ubi uoce praeco
 renuntiati sunt: ibidem in campo statim non dum
 missa concione uelut uterq; & pari uoluntate coniu
 sti, complexiq; sunt. Exq; eo die, & in ipsa censu
 & postea iugis concordia fidissime, amantissimeq; i
 xerunt.

Quae dicuntur uocabula anapitina, & quod hor
 ris quoq; uocabulum anapiti sententia fuerit.

Caput

IX.

Si plurifariam uidere, atq; animaduer
 re in ueteribus scriptis pleraq; uocabu
 que nunc sermonibus uulgum, cert
 rem demonstrent: ita fuisse media, & communia
 significare, & capere possent duas inter sese res e
 trarias. Ex quibus quaedam satis nota sunt, ut te
 pestas, ualendo, facinus, dolus, gratia, industria. &
 enim fere iam uulgatum est anapitina esse, & ut
 uersus dici posse. Periculum etiam, & uenenum,
 contrarium, non uti nunc dicuntur, pro malo tam
 dicta esse, multum exemplorum eiusmodi reper
 Sed honorem quoq; mediam uocem fuisse: & ita
 pellatum, ut etiam malus honos diceretur: & sign
 caret

tuleret iniuriam: id profecto rarissimum est. Q. autem
 Metellus Numidicus in oratione, quam de triumpho suo
 dixit: his uerbis usus est. Quia in re quanto uniuersi
 me uim antefatis: tanto uobis, quam mihi maiorem
 iniuriam, atq; contumeliam facit quirites. Et quanto
 probi iniuriã facilius accipiunt: quã alteri tradunt:
 tanto ille uobis, quã gratiam mihi, peiorem honorem
 habuit. Nam me iniuriam ferre, uos facere uult qui
 uis: ut hic conquesio, iste uituperatio relinquatur.
 Honorem inquit, peiorem uobis habuit, quã gratiã
 mihi, cuius uerbi sententia est, quam ipse quoq; supra
 dicit: maiore uos adfuit iniuria, & contumelia, quã
 me. Præter huius autem uerbi notionem, adscriben-
 dum esse hanc sententiam ex oratione Q. Metelli exi-
 stimus: ut definiremus Secretis esse decretum
 αὐτοῦ τῶν τῶ ἀδικῶν τῶ ἀδικῶν.

Quod editimus uerbum latinum sit. Cap. X.

Editimus uerbum latinum est, & uetus, ea
 forma dictum, qua finimus, & legitimus.
 Sed pro eo a plerisq; nunc editius dicitur,
 & commenticia usurpatione, quasi a tuendis
 uerbis appellatis. Satis hoc esse potuit admonendi
 ratio dixisse, propter agrestis quosdam, & indomi-
 tos artatres: qui nisi uerborum adhibitis, non
 comprimuntur. M. Varro in libro secundo, ad Mar-
 cellum de latino sermone editimũ dici oportere cõset
 magis, quam editum: quod alterum sit recenti nomi-
 ne factum, alterum antiqua origine incorruptum,

Liuius quoq; (ut opinor) in Proteſilaodamia clauſtrimum dixit, qui clauſtris ianuæ præſſet, eader ſcilicet figura, qua æditimum dici uidebat: qui ædibus præſſet. In Verrem M. Tullij in exemplaribus fideliffimis, ita inueni ſcriptum. Aeditim, cuſtodes mature ſentunt. In libris autē uulgarijs æditui ſcriptum eſt. Pomponij fabula attellana eſt, quæ ita in ſcripta eſt Aeditimus, in qua hic uerſus eſt.

Qui poſtquam tibi apparo, atque æditimor in templo tuo.

T. autem Lucretius in carmine ſuo pro ædituis ædituentes appellat,

Onerataq; paſſim
Cuncta cadaueribus cœleſtium templa manebant:
Hospitibus loca quæ complerant ædituentes.

Errare iſtos, qui ſpe, & fiducia latendi peccatum latebra peccati perpetua nulla ſit. Et ſuperiore Peregrini philoſophi ſermo ex Sophoclis poetæ ſententia.

Caput

XI.

Philoſophum nomine Peregrinum, poſtea cognomen Proteus factum eſt uirum grauem, atq; conſtantem uidiſſimus cum Athenis eſſemus, diuerſantem in quadam tugurio extra urbem. Cumq; ad eum frequenter uentitarem: multa hercle dicere eum utiliter, & honeſte audiuiſſimus: in quibus id fuit quod præcipuum auditu meminiſſimus. Virum quidem ſapientem, non peccaturum eſſe dicebat, etiaſi peccaſſe eum Dij, atq; homines raturi forent. Ni
enim

enim poenae, aut infamiae metu non esse peccandum esse
 sebat: sed iusti, honesti; studio, & officio. Siqui tamen
 non essent tali uel ingenio, uel disciplina praediti: uti
 se ui sua, ac sponte facile a peccando tenerent: eos om-
 nines tunc peccare procliuus existimabat: cum late-
 re posse id peccatum putarent: impunitatem; ex ea la-
 tebra sperarent. Ac si scilicet inquit, homines, nihil
 omnium rerum diutius posse calari suppressius, pru-
 dentius; peccabitur. Propterea uersus istos Sophoclis
 prudentissimi poetarum in ore esse habendos dice-
 bat.

ἄλλοι ταῦτα κρυπτοῦ μὴ δὲ τὰ τοῦ ὄρου
 ἐν τῷ αἴματι τῶν ἀγαθῶν χροῖος.

Alius quidam ueterum poetarum, cuius nomen mihi
 nunc memoriae non est: ueritatem temporis filiam esse
 dixit.

Faceta responsio M. Ciceronis amolientis a se cri-
 men manifesti mendacii. Caput XII.

Acc quoque disciplina rhetorica est: callide,
 & cum astu res criminosas circa pericu-
 lum confiteri: ut si obiectum sit turpe ali-
 quid: quod negari non queat responsione ioculati elu-
 jar. & rem facias risu magis dignam, quam crimi-
 ne. Sicut scisse Ciceronem scriptum est: cum id, quod
 inficiari non poterat: urbano, ficeo; dicto diluit-
 dam cum emere uellet in palatio domum, & pecu-
 niam in praesens non haberet: a P. Sulla, qui tum
 potens erat: mutua HS uicies tunc accepit. Ea res tamen
 cuius q̄ emeret prodita est, & in uulguis exiuit. Obiecta

Etumq; ei est, quod pecuniam domus emendae causa reo accepisset. Tum Cicero inopinata opprobriatione permotus accepisse se negavit: ac domum quoq; se empturum negavit. Atq; adeo inquit, uerum sit accepisse me pecuniam, si domum emero. Sed cum postea emissa & hoc mendacium in Senatu ei ab inimicis obijceretur: risit satis, atq; inter ridendum ausus inquit, homines estis, cum ignoratis: prudentis, & cauti, patrisfamilias esse, quod emere, uelit: empturum se negare propter competitores emptionis.

Intra Calendas cum dicitur, quid significat, ut ante Calendas, an Calendis, an utrumq;. Atq; inquit sit in oratione M. Tullij, intra Oceanum, & intra montem Taurum, & in quadam epistola, intra modum. Caput XIII.

VM Roma^{da} COSS. iudex extra orationem datus, pronuntiare intra Calendas iussus essem: Apollinarem Sulpitium doctum hominem percontatus sum, an his uerbis intra Calendas ipse quoq; Calendae tenerentur. Dixi q; ei me uilicet datum iudicem, Calendas q; mihi productas, intra eum die pronuntiare. Cur inquit, hoc me minus rogas quam ex istis aliquem peritis, studiosi uiris: quos adhibere in consilium iudicaturi solent. Tum illi ita ego respondi. Si aut de uetere inquam re, aut recepto, aut controuerso, aut ambiguo, aut nouo, aut constituto discendum esset: issem plane scitatum ad istos, quos dicis. Sed cum uerborum latin

rum

rum sententia, usus, ratio exploranda sit scilicet pro-
 fecto, & cæcus animi forem si cum haberem tui co-
 diam: iij. magis ad alium, quàm ad te. Audi igitur
 inquit, de ratione uerbi quid existimem. Sed co-
 tumelioso pacto, ut id facias, non quod ego de proprietate
 diffinueris: sed quod in ea re omnium, plurimum ue con-
 sensu obseruari cognoueris. Non enim uerborum tan-
 tum communium ueræ, atq; proprie significationes
 longiore usu mutantur: sed legum quoq; ipsarum ius-
 ta consensum tacito obliterantur. Tum deinde diffinuit
 me, & perisq; alijs audientibus, in hunc ferme mo-
 dum. Cum dies inquit, ita præfinita est: ut iudex in
 Calen. pronuntiet: occupauit iam hæc omnes opi-
 nio: non esse dubium, quin ante Cal. iure pronuntie-
 tur. Et id tantum ambigi uideo, quod tu queris: an
 Cal. quoq; iure pronuntietur. Ipsum autem uerbum
 in pro. uel dubio natum est, atq; ita sese habet: ut cum
 dicitur intra Cal. non alijs accipi dies debeat, quàm
 ibi Cal. Nam tres istæ uoces, intra, circa, ultra, qui-
 bus certi locorum fines demonstrantur: singularibus
 apud ueteres syllabis appellabantur, in, cis; uls. Hæc
 deinde particule, quoniam paruo, ex quoq; sonitu ob-
 scurius pronuntiantur: addita est tribus omnibus eadem
 syllaba, & quod dicebatur, cis Tyberim, & uls Tybe-
 rim, dicitur capium est circa Tyberim, & ultra Tyberim.
 Item quod erat in, atq; de eadē syllaba, intra factum est,
 sunt ergo hæc oia quasi contermina iunctis inter se si-
 abus coherentia, intra oppidum, ultra oppidum, cir-
 ca oppidum. ex quibus intra, in, sicut dixi, significat.
 Nam qui dicit intra oppidum, intra culicium, intra

ferias, non dicit aliud, q̄ in oppido, in cubiculo,
 ferijs. Intra Cal. igitur, non ante Cal. est: sed in Ca
 id est eo ipso die, quo Cal. sunt. Ita q̄; secundum uer
 bi ipsius rationem qui iussus est, intra Cal. pronun
 tiare: nisi Cal. pronuntiet: contra iussum uocis fac
 Nam si ante id fiat: non intra pronuntiat, sed citr
 Nescio autem quo pacto recepta uulgo interpretat
 est absurdissima: ut intra Cal. significare uideatur
 etiam citra Calendas, & uel ante Calendas, nihil e
 ferme interest. Atq; insuper dubitatur, an Caleni
 quoq; pronuntiarī possit: quando neq; ultra, neq; c
 tra, sed quod inter hæc medium est: intra Cal. id
 Calendis pronuntiandum sit. Sed nimirum consue
 do uicit: quæ cum omnium domina rerum, tum ma
 xime uerborum est. Ea omnia cum Apollinaris sc
 perquam, atq; enucleate disputauisset: tum ego h
 dixi. Cordi inquam mihi fuit, prius quã ad te ire
 quærere, explorareq; , quonam modo ueteres nos
 particula ista, qua de agitur, usi sint, atq; ita inu
 » nimus Tullium in tertia in Verrem scripsisse. Est a
 » tem modo locus intra oceanum iam: nullus est n
 » tam longinquus, neq; tam reconditus: quo non per hæ
 » tempora nostrorum hominum libido, iniquitasq; pe
 » uaserit. Intra oceanum dicit contra rationem tu
 Non enim uult (opinor) dicere in oceano. Terras
 demonstrat omnes, quæ oceano ambiuntur: ad qu
 a nostris hominibus adiri potest: quæ sunt citra oce
 num, non in oceano. Neq; n uideri potest insulas
 gnificare nescio quas, quæ penitus esse intra equ
 ra ipsa oceani dicuntur. Tunc Sulpitius Apollina
 renidens.

resident, non mehercule in argute inquit, nec in calu-
 rde opposuisti hoc Tullianum: sed Cicero intra oceanum
 non, ut tu interpretare: citra oceanum dixit. (Quid
 enim potest dici citra oceanum esse, cum undique oceanus
 circumscribat omnes terras, & ambiat? (Nā citra quod
 est extra est. Qui autem potest intra esse dici, quod
 extra est? Sed si ex una tantum parte orbis oceanus
 dret: citra oceanum esse dici potest, uel ante oceanum.
 In uero omnes terras omnisfarā, & undique uersum
 circumuiat: nihil citra eum est: sed undarū illius am-
 bitu terris omnibus conuallatis, in medio eius sunt
 omnia, quae intra oras eius inclusa sunt. Sicuti her-
 cule Sol non citra caelum uertitur: sed in caelo, & in-
 tra caelum. Haec tunc Apollinarius scite, acuteque di-
 xerit uisus est. Sed posita in libro M. Tullij epistolarum
 ad Ser. Sulpitium sic dictum esse inuenimus, intra
 modum, ut intra Cal. dicunt, qui dicere Citra Calen-
 tium uolunt. Verba haec Ciceronis sunt: quae adposui
 ad tamen quoniam est fugi eius orationem, qui for-
 tasse arbitretur, me hanc rem imperite non puta-
 re, si perpetuo tacerem, modice hoc faciam. Aut etiā
 intra modum, ut & illius uoluntati, & meis studiis
 conueniat. Modice dixerat hoc faciam. i. cum modo aequo-
 rari. Deinde quasi hoc displiceret, & corrigere id
 uellet, addidit: Aut etiam intra modum. per quod ma-
 gis se ostendit id facturū esse: quod fieri modice
 dixerat. i. non ad ipsum modum, sed retro paululum,
 & citra modum. In oratione etiam quā pro P. Sestio
 proposuit intra montem Taurum sic dicit, ut non signi-
 ficet in monte Tauro: sed usque ad montem Taurum cum

ipso monte. Verba sunt hæc ipsius M. Tullij ex
 quam dixi oratione, Antiochum magnum illum in
 iores nostri magna belli contentione, terra, mariq;
 peratum, intra montem Taurū regnare iusserunt.
 siam, qua illum multarunt: Attalo, ut is in e. r. regni
 rei: condonarunt. Intra montem inquit, Taurū reg-
 re iusserunt: quod non perinde est, ut intra cubi-
 lum dicamus, nisi uideri potest id esse intra monte
 quod est intra regiones, quæ Tauri montis obiectu
 parantur. Nam sicuti qui intra cubiculum est: is nō
 in cubiculi parietibus, sed intra parietes est: quibus
 biculum includitur: qui tamen ipsi quoq; parietes in
 biculo sunt: ita qui regnat intra montem Taurū,
 non solum in monte Tauro regnat: sed in ijs etiā
 gionibus, quæ Tauro monte cluduntur. Num igitur
 secundum istam uerborum M. Tullij similitudinem
 qui iubetur intra Cal. pronuntiare, is & ante Calen-
 das, & ipsis Calendis iure pronuntiare potest? Nec
 id fit quasi priuilegio quodam insitæ consuetudi-
 sed certa rationis obseruatione, cum omne tempus,
 Calendarum die includitur, intra Calendas esse
 esse dicitur.

Saltem particula quam uim habeat, & quā
 gnem. Caput XIII.

Altem particula, quā haberet principalis
 significationem: quæq; uocis istius origo e-
 querebanus. Ita enim primitus factam
 apparet: ut quæ uideatur, si uti quædam supple-
 ta orationis temere, & incondite adsumpta. Atque
 qui diceret legisse se in grammaticis commentarijs P.

saltem ex eo dictū, quod esset, si aliter. Idque ipsum
 et solutum per defectionem. Nam plenam esse sententiam
 et, si aliter non potest. Sed id nos in iisdem com-
 mentarijs Nigidij, cum eos non (opinor) in curiose le-
 gemus, nusquam inuenimus. Videntur autem uerba
 et, si aliter non potest, a significatione quidem no-
 ta huius, de qua quaerimus: non abhorreere. Sed tota
 et, tamen in praeuissimas literas, cludere: improba-
 et, et dari subtilitatis est. Fuit etiam qui diceret ho-
 et, in libris, atque in literis assiduus, saltem sibi dictio-
 et, et, media litera exorta salutem enim ante di-
 et, et, quod nos saltem diceremus. Nam cum alia quo-
 et, et, petita, et non impetrata sunt: tum solent in-
 et, et, quasi extremum aliquid petiri, quod negari
 et, et, debet, dicere, hoc saltem fieri, aut dari oportere,
 et, et, tanquam salutem postremo petentes, quam et impetra-
 et, et, re, et obtineri sit aequissimum. Sed hoc in dem non
 et, et, expedire quidem fictum, nimis tamen esse uidetur con-
 et, et, uentium. Censuimus igitur amplius quaerendum.

Quod sifenna in libris historiarum ad uerbum huiusce
 modi sepe numero usus est, calatim, uellicatim, saltua-

Caput XV.

Ubi lectis remus historiā sifennae adsi-
 huiusmodi figurae aduerbia in oratione
 eius aduertimus, cuiusmodi sunt haec, cur
 et, et, propter anim, calatim, uellicatim, saltuatim. Ex qui-
 et, et, bus duo prima, quae sunt notiora, exemplis non indi-
 et, et, cabat. Reliqua in historiis sexto sic scripta sunt.

» Quam maxime celatim poterat in insidijs suos di-
 » nit. Item alio in loco. Nos una æstate in Asia, & G
 » cia literis gesta, idcirco continentia mandauimus,
 » uellicatim, aut saltuatim scribendo, lectorum anir-
 » impediremus.

AVLI GELLII NOCTIVM ATTIC
 RVM COMMENTARII.

LIBER XIII.

Inquisitio uerborum istorum M. Tullij curiosior, quæ
 fuit in libro primo Antonianarum. Multa autem im-
 pendere uidentur præter naturam etiam, præterq;
 tum, tractatumq; an idem duo ista significant fatum
 atq; naturam, an diuersum. Caput I.

Cicero in primo Antonianarum ita scri-
 » ptum reliquit: Hunc igitur ut sequi
 » M. rer properaui: quem præsentis illi
 » sunt secuti. Non ut proficerem aliter
 » (neq; enim sperabam id, nec pro-
 » stare poteram) sed, ut siquid mihi humanitus accidit
 » (multa autem impendere uidentur, præter naturam
 » etiam, præterq; fatum) huius dici uocem, testem re-
 » relinquerem, meæ perpetuæ erga se uoluntatis. Præ-
 » ter naturam inquit, præterq; fatum. An utrunq; id
 » ualere uoluerit, Fatum, Atq; naturam? & duas
 » ἀντὶ τοῦ ἐνός ὑποκειμένων πρῶτον, καὶ δεύτερον, An-
 » ro diuiserit, separaritq; ut alios casus natura ferre

videtur, alios fatum considerandum equidem putat
 et id maxime requirendum, qua ratione dixerit,
 videre multa humanis posse præter fatum: quan-
 tum sic ratio et ordo, et insuperabilis quædam ne-
 cessitas fati constituitur, ut omnia intra fatum claudenda
 sine nisi illud sane Homeri secutus est.

Ἰὼν ὁ πῶρ μοῖρα δέ μιν αἶδος ἐισαρίσκει.

Nullum autem dubium est, quin violentam, et inopi-
 tam mortem significauerit: quæ quidem potest re-
 uideri accidere, præter naturam. Sed cur id quoque
 nec mortis exita fatum posuerit: neque operis huius
 explorare, neque temporis. Illud tamen non præter-
 mittendum est quod Virg. quoque id ipsum, quod Cice-
 ro de fato, opinatus est: cum hoc in quarto libro di-
 citur de Elisa: quæ mortem per uim potita est.

nam qui nec fato, merita nec morte peribat.

utquam in faciendo sine uita, quæ uolenta sunt:
 inuideantur et fato uenire. Demosthenes autem uiri-
 tudine pari, atque facundia præditi, uerba idem se-
 significantia de natura, atque fato M. Cic. secutus ui-
 dit. Ita enim scriptum est in oratione illa egregia,
 et titulus est περί θανάτου, ὃ μὲν τῆς νοσήσειν
 καὶ μόνον γινώσκειται τῆς αἰμαρμίας καὶ τὸν
 θάνατον, θάνατον περιμένει. ὃ δὲ καὶ τῆ παθητικῆς
 ἢ τὴ μὴ τῶν ἐπισημῶν δουλεύει ἀπὸ θεῶν ἰ-
 σόων. Quod Cicero fatum, atque naturam uide-
 re dixisse, id multo ante Demosthenes τὸν περι-
 μένει καὶ τὸν αὐτόματον θάνατον appellauit. αὐ-
 τώματος enim θάνατος quasi naturalis, et fata-
 lis, nulla extrinsecus uicinctus uenit.

Super poetarum Pacuuij, & Accij colloquio fa-
liari in oppido Tarentino.

Caput

II.

Vibus otium, & studium fuit uitas; p-
q etates doctorum hominum querere, ac
morie tradere: de M. Pacuio, & L. 10
tragicis poetis historiam scripserunt huiuscem-
Cum Pacuuius inquit, grandi iam etate, & i-
tino corporis morbo adfectus, Tarentum ex urbe
ma concessisset: Accius tunc haud paruo iunior pi-
ciscens in Asiam, cum in oppidum uenisset: diu-
ad Pacuuium, comiterq; inuitatus, plusculusq; a-
diebus retentus, tragœdiam suam, cui Atreus i-
men est: desyderanti legit. Tum Pacuuium dixisse
iunt, sonora quidem esse, quæ scripsisset, & gra-
dia: sed uideri ea tamen sibi duriora paulum, & a-
cerbiora. Ita est inquit Accius, uti dicis. Neq; id i-
ne me pœnitet. Meliora enim fore spero, quæ deinceps
scribam. Nam quod in pomis est, itidem inquit
aiunt in ingenijs. quæ dura, & acerba nascuntur:
fiunt mitia, & iucunda. Sed quæ gignuntur se-
uieta, & mollia, atq; in principio sunt uiuida
matura mox fiunt, sed putria. Relinquendum i-
uisum est in ingenio, quod dies, atq; etas mitifi-

An uocabula hæc, necessitudo, & necessitas, eis-
renti significatione sint.

Caput

III.

Iſu proſuſus, atq; ludo res digna eſt: cum ple-
 r. q; grammaticorum adſeuerans, neceſſitas
 diuinam, & neceſſitatem, mutare longe, dif-
 ferens. Ideo quod neceſſitas ſit uis quæpiam pre-
 ſens, & cogens: Neceſſitudo autem dicatur ius quod
 am & uinculum religioſe coniunctionis. Idq; uin-
 dum ſolitarium ſignificet. Sicut autem nihil quic-
 quam intereſt, ſuaſitudo dicat, an ſuaſitas, ſanctitudo
 p, an ſanctitas, acerbitude, an acerbitas, acritudo,
 quod Accius in Neoptolemo ſcripſit, acritas: ita ni-
 ſi rationis dici poteſt: quin neceſſitudo, & neceſſitas
 parentur. Itaq; in libris ueterum uulgo reperias
 neceſſitudinem dici pro eo, quod neceſſum eſt. Sed neceſ-
 ſitas ſanc' pro iure, officioq; obſeruantie, adſinitatis
 e infrequens eſt. Quamquam qui ob hoc ipſum ius
 adſinitatis, familiaritatis uel coniuncti ſunt neceſſa-
 ri dicuntur. Reperi tamen in oratione. C. Caſaris,
 in plautiam rogationem ſuaſit neceſſitatem dictam.
 p neceſſitudine, ideſt iure adſinitatis. Verba hæc
 me. Equidem mihi iudeor pro noſtra neceſſitate,
 in labore, non opera, non induſtria deſuiſſe. Hoc
 p ſcripſi de utriuſq; uocabuli indiſſerentia, admo-
 nis forte uerbi iſtius, cum legerem Semprenij Aſela-
 nis ueteris ſcriptoris quartum ex historia librum;
 quo de P. Africano P. uuli filio ita ſcriptum eſt.
 am ſe patrem ſuum audiſſe dicere L. Acmilium
 pulum, nimis bonum imperatorem ſignis collatis
 uertare, niſi ſumma neceſſitudo, aut ſumma ei oc-
 cuſa eſſet.

Olympiadis Alexandri matris, comis ac prude
ad filium rescriptio. Caput IIII.

N plerisq; monumentis rerum ab Alexa
dro gestarum, & pauloante in libro 1
Varronis, qui inscriptus est Orestes, uel
insania, Olympiadem philippi uxorem festissime
scripsisse legimus Alexandro filio. Nā cum is ad m
trem ita scripsisset: Rex Alexander Iouis Hamm
nis filius Olympiadi matri salutem dicit. Olymp
ei rescripsit ad hanc sententiam. Amabo inquit,
fili qui scis: neq; deferas me, neq; criminere adu
sum Iunonem. Malum mihi prorsum illa magru
dabit: cum tu me literis tuis pellicem illi esse confi
ris. Ea mulieris scite, atq; prudentis erga ferocem
lium comitas sensim, & comiter admonuisse eum
sa est: deponendam esse opinionem uanam, quā ille
gentibus uictorijs, & adulantium blandimentis,
rebus supra fidem prosperis imbiberat: genitum
se se de Ioue.

De Aristotele, Theophrasto, & Menedemo phi
sophis, deq; eleganti uercundia Aristotelis succu
rem diatribæ suæ eligentis. Caput V.

Aristoteles philosophus annos iam fere
tus duo & sexaginta, corpore agro, ad
etoq; ac spe, uitaq; tenui fuit. Tunc om
eius sectatorum cohors ad eum accedit, orantes, ob
crantesq; ut ipse deligeret loci sui, & magistrum
cessorem.

efforem. quo post summum eius diem perinde ut ipso
 uerentur ad studia doctrinarum complenda excolen-
 taq; quibus ab eo imbuti fuissent. Erant tunc in eius
 udo boni multi sed praecipui duo Theophrastus, &
 Menedemus, ingenio ij, atq; doctrinis ceteros praesin-
 bene. A ter ex insula Lesbos fuit Menedemus autem
 Rhodo. Aristoteles r. spondit facturum esse quod uel-
 ent: cum id sibi foret tempestuum. Postea breui tem-
 pore, cum ijdem illi, qui de magistro destinando pe-
 terant: praesentes esse uinum ait, quod tum biberet,
 non esse id ex ualitudine sua, sed insalubre esse, atq;
 sperum, ac propterea queri debere exitum, uel
 Rhodium aliquod, uel Lesbium. Id sibi utrunq; ut
 uerent, petiit. Vtrumq; eo dixit, quod sese magis
 misisset. Eunt. curant. inueniunt. adferunt. Tum Ari-
 stoteles Rhodium petiit, degustat. Firmum inquit, her-
 de uinum, & iudum. Petiit mox Lesbium, quo
 dem d. gustato, utrunq; inquit, oppido bonum: sed
 uisus. Id ubi dixit: nemini fuit dubium, ^{suauius Le-}
 in lepide simul, & uerecunde, suassorem illa uo- ^{sbium.}
 sibi, non uinum delegisset. Is erat e Lesbos Theo-
 phrastus, homo suauitate insigni, linguae pariter, atq;
 ite. Itaq; non diu post Aristotele uita defuncto ad
 theophrastum omnes concesserunt.

Quid ueteres latini dixerunt, quas graeci opi-
 culas appellant. Et item quod uocabulum barba-
 rici non usurpauerint neq; Romani antiquiores,
 q; Amici.

Capit VI.

7

q
*Uas graeci προσωδίας dicunt: eas uete-
res docti, tum notas uocum, tum moderam-
ta, tum accentuumculas, tum uoculationes ap-
pellabant. Quod nunc autem barbare q̄
loqui dicimus: id uitium sermonis, non barbarum e-
se, sed rusticum, & cum eo uitio loquentes, rustice li-
qui dicebant. P. Nigidius in commentarijs gram-
maticis, Rusticus fit sermo inquit, si adspires perpe-
ram. Itaq; id uocabulum, quod dicitur uulgo barba-
risinus, qui ante diui Augusti aetatem pure, atq; in-
gre locuti sunt: an dixerint, non dum equidem in-
ueni.*

*Diuersum de natura leonum dixisse Homerum
carminibus, & Herodotum in historijs.*

Capit VII.

l
*Ecnas inter omnem uitam semel parere
eoq; uno partu nunquam edere plures, q̄
unum Herodotus in tertia historia scripti
reliquit. Verba ex eo libro haec sunt.*

*ἢ δὲ λέαινα, ἰδὸν ἰχυρότατον καὶ θρασύτατον, ἀπαξ
τῷ βίῳ τίκτει. ἐπιτίκτεσθαι γὰρ συνειβάλλει τῷ τέ-
τας μήτρας. τὸ δὲ αἴτιον τούτου τοῦτ' ἐστίν, ἔπει αἰ-
σχύμνος ἐν τῇ μήτρῃ ἕως ἄρχηται διακινούμενοι
δὲ ἔχων ὄνυχας θηρίων πολλὸν πάντως ὀξύτατους.
μύσει τὰς μήτρας. αὐξανόμενος δὲ πολλῶ μά-
ξιμότητι καταγράφω πέλας τε δὴ ὁ τόμος ἐστίν,
τὸ παράπαν λείπεται αὐτίων ὑγιᾶς ἕδεν.*

*Homerus autem leones (sic enim feminas quoq;
rili genere appellat,) quod grammatici ἐπίκοιν
uocant, plures gignere, atq; educare catulos di-*

Versus

Verfus, quibus hoc aperte demonstrat: hi sunt.
ὡς τε τις τε λίων περι δισι τίκται
ὄντι ενιαυτί. συναιτῶσεται εν ὕλη
ἐκ τῶν ἐκκτῆρις.

Item alio in loco idem significat.
ποικιλὰ μάλα σπράχων ὡς τε λῖς ἡυζύριοι
ἐκ τῶν ὑπὸ σκύμους ἰλατῶβολος ἀρπασιν ἀνῆρ
ὄντι ἐκ πυκνῶν. ὁ δὲ τ' ἀχρηται ὕπρος ἰλθῶν
πολλὰ δὲ τ' ἀκὲ ἰπῶσι μετ' ἀίερος ἴχτι ἱρουτῶν
ἴπροι ἐ' ἄροι μάλα γὰρ διμυδς χόλος ἀρει.

Capitulum diffensio, atq; diuersitas cum agitaret inely-
ssim prolatum, et Historiarum nobilissimū pla-
nū libros Aristotelis philosophi inscri: quos de ani-
malibus exquisitissime composuit. in quibus quod su-
per ista te scriptum inueniremus: cum ipsius Aristo-
telis uerbis in his commentarijs scriberemus. Verba
Aristo. haec sunt ex lib. de historia animalium. VI.
ὄντι δὲ ὅτι μὲν ὄχλῳ ὄπιθι καὶ ἴσιν ὄπιθυρητι-
δι. ἴρηται πρότεροι, ὄχλῳ δὲ καὶ τίκται οὐτῶσαν
ἴρηται, καὶ ἴκασιν μὲν τοι ἴνιαυτῶν τίκται μετ' ὄνω τῆ
ἴρηται, τίκται δ' ὡς ἴπιτοπολὺ δ' ὡ. τὰ μὲν τοι πλῆστα
ἴρηται δ' ἴίῶσι καὶ ἴν. ὁ δὲ λιχθῶν μῦθος περι τῆ
ἴρηται τὰ ἴσῆρις τίκτοιτα, λιχθῶν ἴσῆρις. συνιτέ-
ῶ δὲ ἐκ τοῦ παρῆου εἶναι τοὺς λίοντας ἀποροῦντος
ὄν αἴτιαν τοῦ τῶν μῦθος συνιῶτος. παρῆου γὰρ τῶ
ἴρηται τὸ τῶν λίοντες. καὶ οὐκ ἐν πολλῶν γίνονται τῶ-
ῶ. ἀλλὰ τῶν ἀρῶντι ἀπάσῃ ἐν τῶ μεταξύ τοῦ ἀ-
ῶ καὶ τῶ ἴσῆρις ποταμῶν. τίκται δὲ καὶ ὄ λίων
ῶν μινὰ ὄτοι. ὡς τε δ' ἴμνητα ὄντα μάλις βεδί-
ῶν. ὄν ἐν σὺριῶ λίοντες τίκτοισι τικτῶν. τικτῶν

ζ 2

A. GEL

πέντε· εἶτα αἰεὶ ἐλάττωσα· μετὰ δὲ ταῦτα ὑπέτι ὕδι
 τίκτουσιν· ἀλλ' ἄγροιοι διατελοῦσιν· οὐκ ἔχει δὲ ἡ λέαινα
 χαίτην ἀλλ' ὁ ἄρην λέων· βάλλει δὲ ὁ λέων τοὺς κυνα
 δοντας καλυμμένους τέπαρας μόνους· δύο μὲν ἀνώθε
 δύο δὲ κάτωθεν· βάλλει δὲ ἐξάμηντος ὦν τὴν ἡλικίαν

Quod Afranius poeta prudenter, & lepide sapi-
 tiam filiam esse usus, & memorie dixit.

Capit VIII.

Axime hoc, atq; uerissime Afranius poe-
 m de gignenda, comparandaq; sapientia op-
 natus est, quod eam filiam esse usus, & m-
 morie dixit. Eo namq; argumento demonstrat: qui s-
 piens esse rerum humanarum uelit: non libris soli
 neq; disciplinis rhetoricis, dialecticisq; opus esse: sed
 portare eum uersari quoq; exerceriq; in rebus com-
 nus noscendis, periclitandisq;· eaq; omnia acta, e-
 uenta firmiter meminisse: & proinde sapere, ac a-
 sulere ex ijs, quæ pericula ipsa rerum docuerunt.
 quæ libri tantum, ut magistri, per quasdam inan-
 tates uerborum, & imaginū, tanquam in mimo, a
 in somnio delectauerint. uersus Afranij sunt in
 gata, cui Sella nomen est.

» Vsus me genuit, mater peperit Memoria.

» σοφία με γέννησε, μήτηρ πέπερε μνήμη.

Item uersus est in eadem ferme sententia Pacini
 quem Macedo philosophus uir bonus familiaris mi-
 us scribi debere censebat pro foribus omnium tem-
 plorum.

Ego

Ego odi homines ignava opa, & philosopha sententia.
 Nihil enim fieri posse indignius, neq; intolerantius
 diabat, q̄ qđ homines ignavi, ac desides, operi bar-
 ba: & pallio, mores & emolumenta philosophiae, in
 lingua, uerborumq; artes conuertere: & uita facili-
 sissime accusare, intercutibus ipsi iurijs madentes.

Quid Tullius Tiro in commentarijs scripserit de
 suculis, & hyadibus, quae sunt stellarum uocabula.

Caput IX.

Tullius Tiro M. Ciceronis alumnus, & liber-
 tus, adiutorq; in literis studiorum eius fuit.

Is libros complures de usu, atq; ratione lin-
 guae latinae, item de uarijs, atq; promissuis questio-
 nibus composuit. In ijs esse praecipui uidentur, quos
 graeco titulo *zardatas* libros inscripsit, tanquam
 p̄ne rerum, atq; doctrinarum genus continentis.
 Ibi de ijs stellis, quae appellantur suculae, hoc scriptu-
 m est. A deo inquit ueteres Romani literas graecas n̄ sci-
 uerunt: & rudes graecae linguae fuerunt: ut stellas, quae
 in capite Tauri sunt: propterea suculas appellantur:
 quod eas *uadas* graeci uocant. tanquam id uerbum
 latinum graeco uerbi interpretamentum sit: quia grae-
 ca *uad* sues latere dicuntur. Sed *uadas* in-
 quit, *ὕα ἀπὸ τῆς ὕατος*, ita ut nostri opici
 mutauerunt: sed ab eo, quod est *uad*, appellantur.
 Nam & cum oriuntur: & cum occidunt, tem-
 pestates, pluuia, largesq; imbres ciunt. Pluere au-
 tem graeca lingua *uad* dicitur. Hec quidem Tiro
 in Pandectis. Sed enim ueteres nostri, nō usq; eo opici

Et agrestes fuerunt, ut stellas hyadas idcirco succu-
 las nominarent, quod uis latine succi dicantur, sed
 ut quod graeci ὑπὲρ, nos super dicimus: quod illi
 ὑπὸς, nos supinus: quod ὑποβῶς, nos subcillus:
 quod item illi ὑπνος nos primo syprus, deinde per
 y. graece, latineq; o, literæ cognationem, somnus. Sic
 quod ab illis ὑάδες à nobis primo syades, deinde
 succulae appellatae. Stellae autem istae non in capite Tau-
 ri sunt: ut Tiro dicit (Nullum enim uidetur praeter eas
 stellas Tauri caput) sed in ita circulo, qui Zodiacus
 dicitur sitae, locataeque sunt, ut ex earum positu species
 quaedam, et simulachrum esse uideatur Tauri ca-
 pitis, sicuti ceterae partes, et reliqua imago Tauri co-
 formata, et quasi depicta est locis, regionibusque ea-
 rum stellarum, quas graeci μετὰδας nos uergilias
 uocamus.

Quid sororis etymon dixerit Labeo Antistius,
 et quid fratris Nigidius.

Caput X.

Labeo Antistius iuris quidem civilis disci-
 plinam principali studio exercuit: et con-
 sulentibus de iure publice responsitauit.
 ceterarum quoque bonarum artium non
 expertus fuit. Et in grammaticam sese, atque diale-
 cticam, literasque antiquiores, altioresque penetra-
 uerat. Latinarumque uerborum origines, rationesque per-
 callucrat. Eaque praecipue scientia ad enodandos ple-
 rosque iuris laqueos utebatur. Sunt adco libri post
 mortem

mortem eius editi, qui posteriores inscribuntur.
 Quorum librorum tres continui tricesimus octavus
 tricesimus nonus, et quadragesimus pleni sunt id ge-
 nus rerum ad enarrandam, et illustrandam lin-
 guam latinam conducentium. Præterea in libris,
 quos ad PRAET. edictum scripsit: multa posuit
 partim lepide, atque argute reperta: sicuti hoc est, quod
 in quarto, ad edictum libro scriptum legitur. So-
 ror inquit appellata est, quod quasi seorsum nasci-
 tur, separaturque ab ea domo, in qua nata est: et in
 aliam familiam transgreditur. Fratris autem uox
 tribulum P. Nigidius homo impense doctus non im-
 minus arguto, subtilique ingenio interpretatur, frater
 inquit, est dictus, quasi fere alter.

Quem M. Varro iustum, aptumque esse numerum
 conuiuium existimari. Ac de mensis secundis, et
 de bellarijs. Caput XI.

Epidissimus liber est M. Varronis ex saty-
 ris menippæis, qui inscribitur, Nescis quid
 uerget serus uehat. In quo dicitur de apto
 conuiuium numero, deque ipsius conuiuii ha-
 bitu, cultuque. Dicit autem conuiuium numerum
 inapere oportere a gratiarum numero, et pro-
 gredi ad nusarum, id est proficisci a tribus, et con-
 sistere in nouem. ut cum paucissimi conuiuii sine:
 non pauciores sine, quam tres: cum plurimi, non plu-
 res quam nouem. Nam uultus inquit, esse non conuenit,
 quod turba plerumque est turbulenta. Et Romæ quidem com-

fiat, sed & Athenis. nusquam autem plures cubabāt. Ipsum deinde conuiuū constat inquit, ex rebus quatuor: & tum deniq; omnibus suis numeris absolutum est: si belli hominumque collecti sunt: si lectus locus: si tempus lectum: si apparatus non neglectus. Nec loquaces autem inquit, conuiuas, nec multos legere oportet. Quia eloquentia in foro, & apud subsellia: silentium uero non in conuiuio, sed in cubiculo esse debet. Sermones igitur id temporis habendos censet, non super rebus anxij, aut tortuosis: sed iuundos, atq; inuitabiles, & cum quadam illecebra, & uoluptate utiles: ex quibus ingenium nostrorum uenustus fiat, & amœnius. Quod profecto inquit, eueniet: si de id genus rebus ad communem uitæ usum pertinentibus confabulemur: de quibus in foro, atq; in negotijs agendis loqui non est otium. Dominum autem inquit, conuiuij esse oportet non tam lutum, q̄ sine sordibus. Et in conuiuio legi non omnia debent: sed ea potissimum, quæ simul sint βιωπαιῶν, & delectent. Neq; non de secundis quoq; mensis cuiusmodi esse eas oporteat: præcipit. His enim uerbis utitur, Bellaria inquit, ea maxime sunt mellita: quæ mellita non sunt. τρέμασι enim cum τρέφει societas infida. Quod Varro in hoc loco dixit bellaria: nequis forte in ista uoce hæreat: significat id uocabulum omne mense secundæ genus. Nam quæ τράμηλατᾶ græci, aut τρέματα dixerunt: ea ueteres nostri bellaria appellauerunt. Vina quoq; dulciora est inuenire in comædijs antiquioribus hoc nomine appellata, dictaq; esse ea Liberi Bellaria.

Tribunos

Tribunos plebis prehensionem habere, uocationem non habere. Caput XII.

In quadam epistola Atri Capitonis scriptum legimus Labeonem Antistium legum, atq; morum P. O. R. O. iurisq; civilis doctum. Opprime fuisse. Sed agitabat inquit hominem libertas que tam nimis, atq; uicioris usq; eo, ut D. Augusto non principe, & temp. obtinente ratum tamen, penamq; nihil haberet: nisi quod iustum, sanctumq; esse in Romanis antiquitatibus legisset. ac deinde narrat quod idem Labeo per uiatorem a Tri. pleb. uocatus responderit. cum a muliere inquit, quadam Tri. PLE. uoluerit cum aditi Gellianum ad eum misissent: uenire. & mulieri responderet: iussit eum, qui missus erat: redire: & Tribunis dicere ius eos non habere, neq; se, neq; alium quenquam uocandi: cum moribus maiorum Tri. PLE. prehensionem haberent: uocationem non haberent. Possent igitur eos uenire, & prehendi se iubere: sed uocandi absentem ius non habent. Cum hoc in ea Capitonis epistola sublegissemus: id ipsum posita in M. Varronis rerum humanarum libro, & uet. mo libro enarratus scriptum inuenimus. Verbaq; ipsa super ea re Varronis adscripta. In magistratu inquit, habent alij uocationem, alij prehensionem, alij neutrum. Uocationem ut COSS. & ceteri, qui habent imperium. Prehensionem, ut TRI. PLE. & alij habent uiatorem. Neq; uocationem, neq; prehensionem, ut QVEST. & ceteri, qui neq; licentiam habent, neque uiatorem. Qui uocationem habent, idem prehendere, tenere, abducere possunt, &

> hæc omnia, siue adsunt quos uocant: siue acuti iud
 > serunt. TRI. PL. uocationem habent nullam. Nequ
 > minus multi imperiti perinde, atque haberent, e
 > sunt usi. Nam quidam non modo privatim, sed eti
 > am COS. in rosita uocari iusserunt. Ego III Vi
 > uocatus a Portio TRI. PL. non iui, authoribus prin
 > cipibus, & uetus ius tenui. Item tribunus cum essem
 > uocari neminem iussi: neque uocatum a collega par
 > te inuitum. Huius ego iuris, quod M. Varro tradidit
 Labonem arbitror uana tunc fiducia, cum privatim
 esset: uocatum a TRI. non esse. Quæ malum, uita
 ratio fuit uocantibus nolle obsequi: quos confiteari
 ius habereprehendendi? Nam qui iureprehendendi
 etiam in uincula duci potest. sed querentibus nobis
 quam ob causam TRI. qui haberent summam coer
 cendi potestatem, ius uocandi non habuerint: illud
 occurrit, quod TRI. PL. antiquius creati uidentur: non
 iuri dicundo, nec causis, querelisq; de absentibus
 noscendis: sed intercessionibus faciendis: quibus præ
 sentes fuissent: ut iniuria, quæ coram fieret: arce
 retur. Ac propterea ius ad se uocandi ademptum: quo
 niam ut uim fieri uetarent: assiduitate eorum, & præ
 sentium oculis opus erat.

Quod in libris humanarum M. Varronis scri
 ptum est, ediles & QVAEST. PO. RO. in ius, a priuatis
 ad prætorem uocari posse.

Caput XIII.

Vim ex angulis, secretisq; librorum, ac magistrorum in medium iam hominum, &

in lucem fori prodissim: quæsitum esse mo-

nstrum in plerisq; Romæ stationibus ius publice docen-

tiæ, aut respondentium, an QVAEST. Po. Roma. ad

PRAET. in ius vocari posset. Id autem non ex otio-

sa questione agitabatur: sed usus forte naturæ rei ita

erat, ut vocandus esset in ius QVAEST. Non pau-

ci igitur existimabant, ius uocationis in eum PRAE-

tori non esse: cum magistratus Po. Ro. proculdubio

esset. Et neque vocari, neque, si uenire nollet: capi,

neque prehendi, salua ipsius magistratus maiestate

posse. Sed ego, qui tum assiduis in libris M. Var-

onis fui: cum hoc queri, dubitariq; animaduertis-

sim: protuli unum & uicesimum rerum humana-

rum, in quo ita scriptum fuit. Qui potestatem ne-

que uocationis populi uirum habent, neque prehens-

ionis: eos magistratus à privato in ius quoq; uoca-

ri est potestas. M. Leninius aedilis curulis à priva-

to ad præterem in ius est eductus. Nunc spha-

eræ seruic publicæ non modo prehendi non possunt:

sed etiam ultero summonere populum. Hoc Var-

ro in ea libri parte de aedilibus. Supra autem in con-

com libro. QVAEST. neque uocationem habere,

neque prehensionem dicit. Vtræq; igitur libri par-

te recitata in Varronis omnes sententiam concesser-

unt: quæ estor' que in ius ad PRAET. uocatus est.

Verba ex libro Messalæ auguris, quibus docet quæ
sint minores magistratus, & Consulcm, Prætorcmq;
collegis ejus, & quæ. iã alia de auspicijs. Cap. XIII

P Omœrium quid esset augures Popu. Ro. quæ
 libros de auspicijs scripserunt: istiusmodi sen-
 tentia definierunt. Pomœrium est locus in-
 tra agrum effatum, per totius urbis circuitum pone
 muros regionibus certis determinatus: qui facit finem
 urbani auspicij. Antiquissimum autẽ pomœrium, quod
 ab Romulo institutum est: palatij montis radicibus
 terminabatur. Sed id pomœrium pro incrementi
 REIP. aliquoties prolatum est, & multos, editosq; co-
 les circumplexum est. Habebat autem ius proferen-
 di pomœrij, qui Po. Ro. agro de hostibus capto auxe-
 rat. Propterea quæsitum est, ac nunc etiam in que-
 stione est: quam ob causam ex septem urbis montibus
 cum ceteri sex intra pomœrium sint, Aventinus so-
 lus, quæ pars non longinqua, nec infrequens est: ex-
 tra pomœriũ sit. Neq; id Ser. Tullius rex, neq; Sulla
 qui proferendi pomœrij titulum quæsiuit: neq; postea
 D. Julius, cum pomœrium proferret: intra effatus in-
 bis fines incluserint. Huius rei Messala aliquot cau-
 sas uideri scripsit. Sed præter eas omnes ipse unam
 probat: quod in eo monte Remus urbis condendæ gra-
 tia auspicauerit: auesq; irritas habuerit, supcratisq;
 in auspicio a Romulo sit. Idcirco inquit, omnes, qui
 pomœrium protulerunt: montem istum excluserunt,
 quasi auiibus obscænis ominosum. Sed de Aventino
 monte prætermittendum non putavi: quod non pri-

tem ego in Elidis grammatici ueteris commentario of-
 endi: in quo scriptum erat, Auentinū antea sicuti di-
 uisus, extra pomerium excisum. Post authore D.
 LAV. receptum, & intra pomerij fines obseruatū.
 n edito COSS. quo edicuntur quis dies comitijs cen-
 tratis futurus sit scribitur. Ex uetere forma perpe-
 ta neque magistratus minor de caelo seruasse uelie-
 tuari igitur solet, qui sine magistratus minores. Su-
 er hac re meo uerbis nil opus fuit: quoniam liber M-
 talsae augurum de auspicijs primus, cum hoc scribe-
 mus: forte adfuit propterea ex eo libro uerba ipsi-
 s Malsae subscripsimus. Patriciorum auspicia in du-
 s sunt potestates diuisa. Maxima sunt COSS. PRAE-
 O. CENS. Neque tamen eorum omnium inter se eadē,
 ut eiusdē potestatis, ideo quā collegae non sunt CENS-
 OSS. aut PRAET. PRAE. COSS. sunt. Ideo neque
 OSS. aut PRAET. CENS. neque CENS. COSS. aut
 RAET. norbant, aut retinere auspicia. At CENS. in
 se. rursus PRAET. COSS. que inter se & uitiare,
 r obtinent. PRAET. & si college COS. est, neque
 RAET. neque COS. iure rogare potest: ut quidem nos
 superioribus accipimus, aut ante haec tempora ser-
 uum est. Et ut in cōmentario. XIII. C. Tuditani pa-
 r, quia imperiū minus PRAET. maius habet COS.
 r a minore iperio maius, aut a maiore collega roga-
 iure non potest. Nos hic temporibus PRAET. pra-
 re cre ante ueterum auctoritatem sumus secuti: neque
 s comitijs in auspicio fuimus. CENS. aequae non eodē
 igitur auspicio, atque COSS. & PRAET. Reliquo
 m magistratum minoris sunt auspicia. Ideo illi

» minores, hi maiores magistratus appellantur. Min
 » ribus creandis magistratibus Tributis comitijs mag
 » stratus: sed iustus curiata datur lege. Maiores cent
 » riatis comitijs fiunt. Ex his omnibus uerbis Messala
 » manifestum fit, & qui sine magistratus minores, &
 » quamobrem minores appellantur. Sed & collegam
 » esse PRAET. COS. docet: quod eodem auspicio crea
 » tur. Maiora autem dicuntur auspicia habere, quia e
 » rum auspicia magis rata sunt, quã aliorum.

Item uerba eiusdem Messalæ differentis, alii
 esse ad populum loqui, aliud cum populo agere: &
 qui magistratus a quibus auocent comitiatum, eius
 capituli XIII portio. Caput XV.

Dem Messala in eodem libro de minoribus
 » i magistratibus ita scribit. COS. ab oib
 » magistratibus, & comitiatum, & concionem
 » auocare potest. PRAET. & comitiatum, & con
 » cionem usquequaq; auocare potest, nisi a COS. Min
 » res magistratus nusquam nec comitiatum, nec con
 » cionem auocare possunt, ea re, qui eorum primus uo
 » ad comitiatum, is recte agit: quia bisariam cum p
 » pulo agi non potest. Nec auocare alius alij possit:
 » concionem habere uolunt: uti ne cum populo agat.
 » quamuis multi magistratus simul concionem habe
 » possunt. Ex his uerbis Messalæ manifestum est, ali
 » esse cum populo agere, aliud concionem habere. Na
 » cum populo agere, est rogare quid populum, qd su
 » fragijs suis aut iubeat, aut uetet. Concionem au

habere, est uerba facere ad populum sine ula
rogatione.

Humanitatem non id significare, quod uulgius putat,
sed eo uocabulo qui synceriter locuti sunt, magis
proprie esse uos. Caput XVI.

Vi uerba latina fecerunt: quiq; ijs probe
usi sunt: humanitatem non id esse uoluerunt,
quod uulgius existimat: quodq; a grecis
ἡμερωσία dicitur: & si significat dexteritatem
quandam, beniuolentiamq; erga omnes homines pro
fectam: sed humanitatem appellauerunt id prope
rium, quod græci παιδεία uocant: nos erudi
tionem, instructionemq; in bonas artes dicimus: quas
i synceriter cupiunt, adpetuntq;: ij sunt uel maxi
me humanissimi. Huius enim scientie cura, & di
sciplina ex uniuersis animantibus, uni homini data.
Idcircoq; humanitas appellata est. Sic igitur co
mmodo ueteres esse uos, & cum primis M. Varronem,
q; Tullium omnes ferme libri declarant. Quam
rem satis habui unum interim exemplum prome
ntiaq; uerba posui Varronis, e libro rerum huma
rum primo, cuius principium hoc est, Praxiteles,
i propter artificium egregium, nemini est paulum
modo humaniori ignota. Humaniori inquit, non ita,
uulgo dicitur, facili, & tractabili, & beniuolo,
uetsi rudis literarum sit (hoc enim cum sententia
quaquam conuenit) sed eruditiori, doctiori q;, qui
Praxitelem, quid fuerit, & ex libris, & ex histo
ria cognouerit.

A. GEL.

Quid apud M. Catonem significant uerba hæc
inter os, atq; offam. Caput XVII.

Ratio est M. Catonis Censorij, de edil. uiti-
creatis: ex ea oratione uerba hæc sunt. Nū-
ita aiunt in segetibus, & in herbis bona fru-
menta essent. Nolite ibi nimiam spem habere. Sæpe au-
diui inter os, atq; offam multa interuenire posse. Ve-
rum inter offam, atq; herbam ibi uero longum inter-
uallum est. Erutius Clarus, qui PRAEFEC. urbi, &
bis COS. fuit, uir morum, literarumq; ueterum stu-
diosissimus ad Sulpitium Apollinarem scripsit, homi-
nem memoriæ nostræ doctissimum querere sese, &
petere, ut sibi rescriberet: quanam esset eorum uer-
borum sententia. Tum Apollinaris nobis presentibus
(nam id temporis ego adolescens Romæ sectabar eum
discendi gratia) rescripsit Claro, ut uiro erudito, bre-
uissime. Vetus esse prouerbiū inter os, & offam, idi-
significans, quod graecus ille παροιμιώδης uersus.
πολλὰ μετὰ ξὺν πύλαι κύλικος, καὶ χεῖλος αἴκρου.

Platonem tribuere Euripidi Sophoclis uersum. Et
inueniri uersus uerbis iisdem, aut paucis syllabis im-
mutatis, apud diuersos poetas temporibus uarijs na-
tos. Caput XVIII.

Uersus est notæ uenustatis senarius.
σοφοὶ τύραννοι τῶν σοφῶν ξυνουσία.
Eum uersum Plato in Theaetheto Euripidi
esse dicit. Quod quidem nos admodū mi-
ranur.

nam scriptum eum legitimus in tragœdia Sophocles: quæ inscripta est, ἄλκιος ἄλοχος. Prior autem natus fuit Sophocles, quàm Euripides. Sed etiam e uersus non minus notus.

ἦντι ἄλκιος ἄλοχος ἐν τῷ.

in tragœdia Sophocles scriptum est, cui titulus est, ἄλκιος, & in Bacchis Euripidis id quoq; adducimus apud Aeschylum ἐν τῷ πυρρῶν προ-
βῆν. Et apud Euripidem in tragœdia, quæ inscripta est Ἰνώ, eundem esse uersum, absq; paucis syllabis Aeschylus sic.

ἦντι ὄρου δ᾽ ἄλκιος ἄλοχος τὰ κάρια.

Euripides ita.

ἦντι ὄρου δ᾽ ἄλκιος ἄλοχος.

Et autem Aeschylus non breui antiquior!

De genere, atq; nominibus familiae Portiæ.

Caput XIX.

Um in domus Tiberianæ Bibliothecæ sedentem, ego, & Apollinaris Sulpitius, & quædam alij mihi, aut illi familiares: prolatus mihi liber est, ita inscriptus, M. Catonis nepotis. Tum ueri captum est, quisnam is fuisse M. Cato Nepos: & ibi adolescens quispiam (quod ex eius sermonibus coniectare potui) non abhorrens a literis. Hic inquit est M. Cato, non agnomento Nepos, sed M. Cato Censorij ex filio Nepos, qui pater fuit M. Catoni præterij uiri, qui bello ciuili Vticæ necem sibi gloriæ suam conscuit: de cuius uite liber est M. Catonis, qui inscribitur Laus M. Catonis: quem in

▲

eodem lib. idem Cicero pronepotem fuisse dicit M. Catonis Censorij. Eius igitur, quem Cicero laudavit: pater hic fuit M. Cato, cuius orationes feruntur inscriptae M. Catonis Nepotis. Tum Apollinaris (ut mos eiu in reprehendendo fuit) placide admodum, leniterq; Laudo inquit, te mi fili, quod in tantula aetate etiam si hunc M. Catonem, de quo nunc quaeritur, quis fuerit ignoras: auditum tamen quadam de Catoni familia aspersus es. Non unus autem, sed complures M. illius catonis Censorij nepotes fuerunt geniti, non eodem patre. Duos enim M. ille Cato, qui & orator & CENS. fuit, filios habuit, & matribus diversos & aetatibus longe dispares. Nam iam adolescente altero matre eius amissa, ipse quoq; iam multum senex Salonij clientis sui filiam uirginem duxit in matrimonium. Ex qua natus est ei M. Cato Salonianus hoc enim illi cognomentum fuit, a Salonio patre matris datu. Ex maiore autem Catonis filio, qui PRAET designatus patre uiuo mortuus est: & egregios de iuris disciplina libros reliquit: nascitur hic, de quo quaeritur, M. Cato. M. filius. M. nepos. Is satis uehementer orator fuit: multasq; orationes ad exemplum ascriptas reliquit, & COS. cu Q. Martio REGE fuit Inq; eo consulatu in Africam profectus in ea provincia mortem obiit. Sed is, non ita, ut dixisti M. Catoni praetrij uiri, qui se Vtica occidit: & quem Cicero laudavit, pater fuit. Nec quia hic nepos Catonis Censorij, ille autem pronepos fuit, propterea necessum est patrem hunc ei fuisse. Hic enim nepos, cuius haec modo prolata oratio est: filium quidem maiorem Catonem

nem

in habuit: sed non eum, qui utica perijt: sed qui
 in adil. curulis, & PRAET. fuisse in Gallia Nar-
 mensem profectus, ibi uitae functus est. Ex altero au-
 tem uiro Censorij filio longe natu minore, quem Sa-
 nianum esse appellatum dixi: duo nati sunt. I. Ca-
 l. & M. Cato. Is M. Cato. TRIB. Pleb. fuit, & pra-
 eam petens mortem obiit, exq; conatus est M. Ca-
 praerius, qui se bello civili utica interemit: de cu-
 s uita, laudibusq;, cum M. Tullius scriberet: pronon-
 tem eum Censorij dixit fuisse. Videns igitur
 se partem familiae, quae ex minore Catonis filio pro-
 nita est: non solum generis ipsius tramitibus, sed
 in porum quoq; statio differre Nam quia ille Salo-
 manus, in extrema patris aetate, sicuti dixi, natus fuit:
 cognati quoq; ab eo aliquanto posteriores fuerunt,
 qui a maiore fratre eius geniti erant. Hanc
 etq; temporum differentiam facile animaduertetis
 hac ipsa oratione, cum eam legetis. Haec Sulpi-
 us Apollinaris, nobis audientibus dixit: quae po-
 te ita esse, uti dixerat, cognouimus: cum & lauda-
 mes funebres, & librum commentariorum de sa-
 dia porcia legeremus.

Quod a scriptoribus elegantissimis maior ratio
 sit sonitus uocum, atq; uerborum iucundioris,
 a grecis αἰωνία dicitur, quae regule discipli-
 nae a grammaticis reperta est.

Caput

XX.

A S

Interrogatus est Probus Valerius, quod e
 familiari eius quondam comperi, has ne ur
 bis, an has urbes, & hanc turrem, an hanc
 turrim dici oporteret. Si aut uersum inquit, pangis
 aut orationem solutam struis: atq; ea uerba dicend
 sunt: non finitiones illas praeuicias, neq; fetiditas
 gramaticas spectaueris: sed aurem tuam interroga
 quo quid loco conueniat dicere: quod illa suaserit:
 profecto erit rectissimum. Tum is, qui quaesierat: qu
 nam modo inquit, uis aurem meam interrogem? Et Pro
 bum ait respondisse, quo suam Virgilius percuinctus
 tus est: qui diuersis in locis, urbes, & urbis dixit, arbi
 terio, consilioq; usus auris. Nam in primo Georgico
 quem ego inquit, librum manus ipsius collectum le
 gi, urbis per i literam scripsit.

Verba e uersibus eius haec sunt.

» - Urbis ne inuisere Caesar,

» Terrarumq; uelis curam.

Verte enim, & muta, ut urbes dicas, insipidius n
 scio quid facies, & pinguius. Contra in. III. Aene
 dos, Urbes dixit, per e literam.

» Centum urbes habitant magnas.

Hic item muta, ut urbis dicas: nimis exilis uox eri
 & exanguis. Tanta quippe iuncturae differentia
 in consonantia uocum proximarum. Praeterea ide
 Virg. turrim dixit, non turrem, & securim non

» Turrim in praecipiti stantem. & (cur

» Incertam excussit ceruice securim.

Quae sunt (opinor) iucundioris gracilitatis, quae
 si suo utrunq; loco per e literam dicas. At ille, qui
 interrogauerat:

interrogauerat: rudis profecto, & aure agresti homo;
 cur inquit, aliud alio in loco potius, rectiusq; esse di-
 xis, non sane intelligo. Tum Probus iam commotior,
 soli inquit, igitur laborare, utrum istorum debe-
 re dicere, urbis, an urbes. Nam cum id genus sis, quod
 ideo, ut sine iactura tui pecces: nihil perdes utrum
 dixeris. His tum uerbis Probus, & hac fini hominem
 iussit: ut mos eius fuit erga indociles prope incle-
 menter. Nos autem aliud quoque postea consimiliter
 Virgilio duplici modo scriptum inuenimus. Nam
 & eris posuit eodem in loco, ea iudicij subtili-
 tate, ut si aliter dixeris, mutauerisq;, & aliquid ta-
 men auris habeas sentias suauitatem sonitus diuidere.
 Versus ex decimo hi sunt.

res quoque threicos boreae de gente suprema,
 eris, quos idas pater, & patria Ismara mittit.
 res hic, eris illic, utrunque pensulatae, modulataeque re-
 trices suo quicque in loco sonare aptissime. Sed in il-
 lo quoque itidem in Virgilij uersu.

nec finis Triam fatorum, simul ut & hic si-
 dicat, durum, atque absonum erit. Respiciensque au-
 dy, quod mutaueris. sicut illud contra eiusdem Virgi-
 in suauius facias, si mutes.

quem das finem rex magne laborum?
 non si ita dicas, quam das finem? iniucundum nescio
 pacto, & laxiorem uocis sonum feceris. Ennius
 in rector cupressos dixit, contra receptum uocabu-
 rum, hoc uersu.

spiritibus nutantibus pinos, rectorque cupressos.
 melior ei credo, & uiridior sonus esse uocis uisus est

rectos dicere cupressos, quam rectas. Contra uero id
 Ennius in annali duodeuicesimo, aere fulua dicit non
 fuluo. Non ob id solum, quod Home. ἀέρα βαβεία dicit:
 sed quod hic sonus (opinor) uocabilior est uisus
 & amoenior. Sicuti etiam M. Ciceroni mollius, tereti
 usq; uisum est in quinta, in Vcrrem. fretu scriber
 quam fretu. Per angusto inquit, fretu diuisa. Erat enim
 crassius, uastiusq; per angusto fretu dicere. Itidem
 secunda simili usus modum amine. Manifeste peccat
 inquit, non peccato. hoc enim scriptum in uno, at
 in altero antiquissimae fidei libro Tironiano repe
 ri. Verba sunt Cicer. haec. Nemo ita uiuebat, ut
 » la eius uitae pars, summae turpitudinis esset exper
 » nemo ita in manifesto peccato tenebatur: ut cum im
 » pudens fuisset in facto, tum impudentior uideretur
 » si negaret. Huius autem uocis cum elegantior hoc
 loco sonus, & tum ratio certa, & probata est. hic
 peccatus, quasi peccatio, recte, latineq; dicitur. Sic
 hic incestus, non qui admisit, sed quod admissum est
 & hic tributus, quod tributum nos dicimus, a plu
 risq; ueterum dicta sunt. hic quoq; adlegatus, & h
 arbitratus, pro allegatione, proq; arbitratione dicitur.
 Qua ratione seruata, arbitratus, & adlegatum
 dicimus. sic igitur in manifesto peccato dixit: ut in ma
 nifesto incestu ueteres dixerunt. Non quia latinum est
 peccato dicere: sed quia in loco isto positum subtili
 ad aurem molliusq; est. Lucretius aequae auribus inser
 uens, funem foeminino genere appellauit, in his
 uersibus,

» Haud, ut opinor, enim mortalia saecula superne

Altera

Verba de caelo demisit funis in aena.

Cum dicere usitatus, manente numero possit.

Verus e' caelo demisit funis in aena.

Sacerdotes quoq; faenas M. Cicero antistites dicit, non secundum grammaticam legem antistites. Nam non insolentias verborum à veteribus dictorum plerumq; respiciet: huius tamen verbi in ea parte sonitus electus. Sacerdotes inquit, Cereis, atq; illius fundistite usq; adeo in quibusdam, neq; rationem verum, neq; consuetudinem, sed solam aurem secuti sunt, his verba modulis pensitantem. Quod qui non sentit, inquit idem ipse M. Cicero cum de numerosa, et apta oratione differret: quas autem habeant, aut ad in ijs hominis simile sit: nescio. Illud vero cum dicitur apud Homerum veteres grammatici adnotant: quod cum dixisset quodam in loco, κελοιού's τὸ ἰράττι. Alio in loco ἰράττι, sed ἰράττι dixit. ἰράττι ἰράττι ἰράττι ἰράττι ἰράττι ἰράττι.

Verus non communem, sed propriam in quocumq; loco situ invidiam. Nam si alterum in alterius loco ponas: utrunq; feceris sonitu insuaue.

Verba T. Castitij rhetoris ad discipulos adolescentem de vestitu, atq; calciato non decore. Cap. XXI.

Castitius rhetorice disciplinæ doctus, qui T. habuit Romæ locum principem declamandi, et docendi summa viri autoritate, grammaticusq; et à D. Adriano in mores atq; literas institutus, cum me presente (usus sum enim eo magistro) discipulos quosdam suos senatores vidisset die feriato tu-

A. GEL.

nids, & lacernis indutos, & gallicis calciatos, equidem inquit, maluiffem uos togatos effe. Pigritum est a
 Etos faltem effe, & penulatos. Sed fi hic uefter hi
 iufcemodi ueftitus de nullo iam ufu ignofcibilis e
 foleatos tamen uos Po. Ro. Senatores, per urbis uias
 gredi nequaquam decorum eft. Non hercle uobis in
 nus, quam illi tum fuit, cui hoc M. Tul. proturpi ci
 mine obiecit. Hæc me audiente Caſtritiuſ, & qu
 dam alia ad eam rem conducentia romane, &
 uere dixit. pleriq; autem ex ijs, qui audierant: requi
 rebant, cur foleatos dixiffet, qui gallicas, non fole
 haberent. Sed Caſtritiuſ profecto ſcite, atq; incorre
 pte locutus eſt. Omnia enim ferme id genus, quib
 plantarum calces tantum infime teguntur: cætera pro
 pe nuda, & teretibus habenis iuncta ſunt: ſoleas
 xerunt. Nonnunquam uoce græca crepidulas. Gra
 cas autem uerbum eſſe opinor nouum, non diu an
 etatem M. Ciceronis uſurpari cœptum. Itaq; ab eo ip
 poſitum eſt in ſecunda Antoniarum. Cum gallicis
 quit, & lacerna cucurriſti. Neq; in ea ſignificatio
 id apud quenquam alium ſcriptum lego, grauior
 duntaxat authoritatis ſcriptorem. ſed (ut dixi) ci
 pidas, & crepidulas, prima ſyllaba correpta id ge
 calciamentum appellauerunt, quod græci κρηδία
 uocant. Eiuſq; calciamenti ſutores crepidarios dix
 runt. Semproniuſ Aſellio in libro rerum geſtarum
 XIII Crepidarium inquit, cultellum rogauit
 crepidario ſutore.

Comprecaſiones

Comprecationes, quæ ritu Romano sunt Dÿs, ex
 laque sunt in libris sacerdotum, inter quas Marti Ne-
 rienem tribuunt, & quid Neriene, seu Nerio nomē
 oportet. Caput XXII.

Comprecationes deorum immortalium, quæ
 ritu Romano sunt, expositæ sunt in libris
 sacerdotum Populi Romani. & in plerisque antiquis
 editionibus. In ijs scriptum est Laciæ Saturni, Salam-
 inæ Neptuni, Horæ Quirini, Iuriter Quiritij, Ma-
 inæ Volcani, Nerien Junonis, Melas Martis, Nerien-
 em quoque Martis. Ex quibus id, quod postremum posui,
 & plerisque dicere audeo, ut primam, in eo syllabam pro-
 ducant: quo Græci modo dicunt Neptelas, Martis de-
 i. Sed qui probe locuti sunt: primam correptam di-
 trahunt, tertiam produxerunt. Est enim rectus casus
 tribuli, sicut in libris veterum scriptum est: Nerio.
 inquam M. Varro in Satyra Menippæa, quæ inscri-
 bitur ενιαμαχία uel προμαχία non Nerio, sed Ne-
 rones uocatiue dicit in his uersibus.

Neanna, & Peranna, Pranda, Celato, Pales,
 Nerienes, Minerva, Fortuna, ac Ceres.

per quo nominandi quoque casum eundem fieri neces-
 sarius est. Sed Nerio à ueteribus sic declinatur quasi
 Nerio. Nam perinde ut auenem, sic Nerienem dixe-
 runt, tertis syllaba producta. Id autem, siue Nerio,
 siue Nerienes est, sabinum uerbum est: eoque signifi-
 catum, & fortitudo, itaque ex Claudijs, quos à Sa-
 binis oriundos accepimus: qui erat egregia, atque
 restanti fortitudine, Nero appellatus est. sed id Sabinum

ni à græcis accepisse uidentur: qui uincula, & fit
 mamenta membrorum uerba dicunt. Vnde nos quoque
 Latine nervos appellamus. Nerio igitur Martis uis, &
 potentia, & maiestas quædam esse Martis demonstri-
 tur. Plautus aut in trisulento, coniugem esse Nerien
 Martis dicit. Atque id sub persona militis in hoc uersu
 Mars peregre adueniens salutatur Nerienem uxorem sui
 super ea re audiui non incelebrem hominem dicere
 nimis comice Plautum imperito, & incodito militi fal-
 sam, nonamque opinionem tribuisse, ut Nerienem con-
 iugem esse Martis putaret. Sed id perite magis, quam
 comice dictum intelliget, qui legit Cn. Gellij annales
 tertium, in quo scriptum est, Hersiliam, cum apud T
 Tatum uerba faceret: pacemque oraret: ita precatan
 esse. Neria Martis te obsecro pacem date, ut liceat mi-
 ptis proprijs, & prosperis uti: quod de tui coniugi
 consilio contigit uti nos itidem integras raperent: und
 liberos sibi, & suis posteris, patriæ pararent. De tu
 inquit coniugis consilio, Martem scilicet significans, pe-
 quod apparet non esse id poetice à Plauto dictum, seu
 eamque traditionem fuisse, ut Nerio à quibusdam uxo-
 esse Martis diceretur. Inibi autem animaduertendum
 est, quod Gellius Neria dicit per a literam, non uerio
 neque Nerienes. Præter Plautum etiam, Præterque Gel-
 lium, Licinius Imbrix uetus comædiarum scriptor in
 fabula, quæ Ne.era inscripta est: ita scripsit.
 Nolo ego Neeram te uocent, sed Nerienem.
 Cum quidem Marti es in connubium data.
 Ita autem senarij numerus huiusce uersus habet, u
 tertia in eo nomine syllaba, contra quam supra di-

num est: corripienda sit. Cuius sonitus quantæ apud
 veteres indifferentia sit: notius est, q̄ ut plura in id
 verba sumenda sine. Ennius autem in primo annali
 in hoc versu.

seriencm Mauortis. Et hercle, nisi, quod mino
 re solce: r̄m̄ictum seruaui: primam syllabam in
 induit, tertiam corripuit. Ac ne id quidem præter
 attendendum puto, cuiusmodi est, quod in commentario
 Modam Scruij Claudi scriptum inueni. Nerio dictum
 mast nerio, hoc est sine ira, & cum placiditate, ut
 o nomine mitem, tranquillumq; fieri Martem præ
 mer. Ne enim particula, ut apud græcos, ita plerū
 unq; in latina quoq; lingua priuatiua est.

M. Catonis consularis, & censorij pulcherrima ex
 robatio contra philosophantes nomine, & non res
 Caput XXIII.

Cato consularis, & censorius publicas iam,
 M. priuatisq; opulentis rebus nullas suas in ex
 cultas, & rudes ne tectorio quidem præli
 o fuisse dicit: ad annum usq; ætatis suæ septuagesi
 mæ, atq; ibi posita his verbis utitur. Neq; mihi inquit
 asicatio, neq; uasum, neq; uestimentum ullum est in
 nouu pretiosum, neq; pretiosus seruus, neq; anilla
 quid est inquit, quo uisus uitor. Si non est, ego sum;
 usq; per me uti, atq; si uiliter. Tum deinde addit,
 ito uertunt, q̄a multa ego. At ego illis, q̄a neque uine
 gre. Hæc mæra ueritas Thysulauu hominis, egerre
 multis rebus, & nihil tamē cupe dicentis: plus herc-

ele commouet ad exhortandam parsimoniam, sustinendamq; inopiam quàm græcæ istorum præstigiophilosophari sese dicentium, umbrasq; uerborum inanes fingentium: qui se nihil habere, & nihil tam egerere, ac nihil cupere dicunt, cum & habendo, & regendo, & cupiendo ardeant.

Quæstum, tractatumq; quid sint manubiæ, a tibi dicta quedam de ratione utendi uerbis pluribus idem significantibus. Caput XXIIII.

In fastigijs fori Traiani simulachra sunt
 i ta circumundiq; inaurata equorum, atq; signorum militarium, subscriptumq; est a manubijs. querebat Phauorinus, cum in arca fori ambularet, & anticum suum COS. aperiretur: cæsus pro tribunali cognoscentem, nosq; tunc eum secutemur. querebat inquam, quid nobis uideretur significare proprie manubiarum illa inscriptio. tum qui piam, qui cum eo erat, homo in studijs doctrinæ militi, atque celebrati nominis: ex manubijs inquit, significat ex præda: manubiæ enim dicuntur præda, quæ manu capta est. Etiam si inquit Phauorinus opera mihi princeps, & propè omnis in literis, disciplinisq; græcis sumpta est: non usq; eo tamen infrequens sum uocum latinarum, quas subsicuo, atq; tumultuario studio colo, ut hanc ignorem interpretationem uulgariam, quod esse dicantur manubiæ præda. sed quero an M. Tullius uerborum homo diligentissimus in oratione, quàm dixit de lege agræ

in Calendis Ianuarij, contra Rullum, inani,
 et illepidi geminatione iunxerit manubias, et præ-
 dam, si duo hæc uerba idem significant: neque ulla re-
 liqua dissident. Atque ut erat Phalarinus egregia
 prædam, uel diuina memoria, uerba ipsa M. Tullij
 prædam dixit: et nos adscribimus hic, prædam, manu-
 bias, scilicet, Castra denique Cn. Pompeij, sedente im-
 peratore Xuri ueniens. Et infra itidem duo hæc si-
 mul iunctim posita dixit, ex præda, ex manubijs, ex
 tro coronario. Ac deinde ad eum conuertit, qui ma-
 nubias esse prædam dixerat. Et uidetur ne tibi inque,
 et in loco M. Cicero duobus uerbis idem, sicuti tu-
 mus, significantibus inepte, et frigide esse usus? Ac
 illo dignus, quali apud Aristophanem facetissi-
 mus comædum Euripides Aeschylum insectans,
 cum ait.

τὸ αὐτὸν ἡμῖν εἶπει ὁ σαρδὶς ἀχυλος,

ὁ γὰρ εἰς τὴν φρεσὶν, καὶ κατέρχομαι.

ὁ δὲ τὸ αὐτὸν εἰς τὴν κατέρχομαι.

ἔπει δὲ ὡς περὶ τὴν εἰς τὴν φρεσὶν.

ἔπει οὐ μάτηρ· εἰ δὲ βούλει κάρδοποι.

quænam uero inque ille, talia uidentur, quale est,

quænam καὶ κάρδοποι, quæ a poetis, uel oratoribus

uerba, nostrisq; celebranda, et ornanda et i gra-

uis, duobus eadem pluribus uel nominibus frequen-

ter. Quid igitur inquit Phalarinus, ualeat hæc re-

uerbo, in fine orationisq; eiusdem re. Sub alio nomine in

manubijs, et in præda? Num ornata, ut alioqui so-

le, orationem? Num eam modulatiorem, aptioreq;

dicit? Num onerandi, uel exprobandi criminis cau-

sa, exaggerationem aliquam speciosam facit? sicut
 in libro eiusdem M. Tullij, qui de constituendo accu-
 satore est, una eademq; res pluribus uerbis uehemen-
 ter, atq; atrociter dicitur. Sicilia tota, si una uoce loque-
 retur, hoc diceret. Quod auri, quod argenti, quod or-
 namentum in meis urbibus, sedibus, delubris fuit.
 Nam cum urbes totas semel dixisset sedes, delubraq;
 addidit, quæ sunt ipsa quoq; in urbibus. Item in eo-
 dem libro simili modo. Siciliam inquit, provinciam,
 C. Verres per triennium depopulatus esse: siculorum
 ciuitates uastasse: domos exinanisse: fana spoliasse di-
 tur. Ecquid uidetur, cum Siciliam provinciam dixerit,
 atq; etiam insuper ciuitates addiderit: domos etiã,
 fana, quæ infra posuit, comprehendisset: uerba hæc
 item multa, atq; uaria depopulatus esse, uastasse, exina-
 nisse, spoliasse. Nonne unam, & eandem uim in sese
 habent? Sane, sed quia cum dignitate orationis, &
 cum graui uerborum copia dicuntur, quanquam ean-
 dem ferè sint, & ex una sententia coorientur: plura
 tamen esse existimantur: quoniam & aures, & ani-
 mum sæpius feriunt, hoc ornatus genus in crimina-
 uo uocibus multis, atq; seuis extruendo, ille iam tunc
 M. Cato antiquissimus in orationibus suis celebra-
 uit: sicuti in illa, quæ inscripta est, de decem homini-
 bus, cum Thermum accusauit: quod decem liberos ho-
 mines eodem tempore interfecisset: hisse uerbis ean-
 dem rem omnibus significantibus usus est. Quæ quo-
 niam sunt eloquentiæ latinæ tunc primum exorien-
 tis lumina, uerba quedam sublustria, libitum est ea
 mihi adpropinquare. Tuum nefarium facinus pe-

re facinorè operire postulas: succidias humanas faci-
 re: decem funera facis: decem capita libera interfo-
 re: decem hominibus vitam eripis: indicta causa, in-
 diatis, indemnatis. Item M. Cato in orationis prin-
 cipio, quàm dixit in Senatu pro Rhodiensibus, cum
 ille res nimis prosperas dicere tribus uocabulis idem
 nâentibus dixit. Verba eius hæc sunt. Scio so-
 re plerumq; hominibus in rebus secundis, atq; pro-
 cis, atq; prosperis animum exallere, atq; super-
 bum, atq; ferocitatem augescere. Itidem Cato ex orâ-
 tione septimo in oratione, quam contra Ser. Gal-
 lum dixit: compluribus uocabulis super eadem re
 ut est. Multa me dehortata sunt huc prodire, anni,
 et, uox, uires, senectus, uerum enim uero cum tan-
 ta Rem P. agere arbitarer. Sed ante omnes apud
 uictum eiusdem rei, atq; sententia Luculentæ ex-
 peratio est.

πορὰ δ' ἐκβιάσθη ὕπασι (ἀντὶ τὰ κοινὰ.

ἢ ἀδρότητα. ἢ ἂν ἀμυκτος. ἢ τὸ κνυδόμενον.

in alio in uersu.

μὴ δὲ τὸ μᾶλλον τὸ γένος τ' ἀδρότητα.

cum cum omnia ista utrobique multa, & continua no-
 na nihil plus demonstrant, quàm prælium: huius
 rei uaria facies delectabiliter, ac decore mul-
 tiusq; uerbis depicta est. Neq; non illa quoq; a
 eundem poetam una in duobus uerbis sententia
 egregia ratione repetita est. Idem enim cum in
 Aiacem, & Nestorem decertantes armis interce-
 pit, hic ad eos uerbis usus est.

οἳ τῶν φίλων πολυμίζουσι μὲν μάλιστα.

In quo uersu non oportet alterum uideri uerbum
idem quod superius significans supplendi numeri cau-
sa extrinsecus additum, & consarcinatum. Est enim
hoc inane admodum, & futile. Sed cum in iuuenibus
gloriae studio flagrantibus peruitiam, ferociamq;
& cupidinē pugnae, leniter tamen, ac placide obiur-
garet: atrocitatem rei, & culpam perseuerandi bi-
idem dicendo alio, atq; alio uerbo auxit, inculcauitq;
duplexq; eadem compellatio admonitionem, sicut in-
stantiorem. Nec illa quidem eiusdem significationis re-
petitio ignaua, & frigida uideri debet.

μηδῦρες δ' ἄρα τιλεμάχῳ θάνατος τε μῦθος τε
ἦρτους, quod bis idem dixerit θάνατος καὶ μῦθος.
Indignitas enim moliendae tam acerbae, tamq; inu-
stae necis, miranda mortis iteratione deficta est. Cal-
vum quis tam obtuso ingenio est: qui non intelligat
πολιμίστε, καὶ μάχασθε, uerba idem duo signifi-
cantia non frustra posita esse, ut illa quoq;
βάσκι' ἴβι ἢ λὲ ὄνειρε, καὶ βάσκι' ἴβ' ἴρι ταχέως
neq; ἐν παραλλήλου, ut quidā putant, sed hortame-
tum esse acre, imperataq; celeritatis. Verba quoq;
la M. Ciceronis in L. Pisonem trigemina, etiam sicut
re auris hominibus non placent: non uenustatem mo-
do numeris quaesuerunt: sed figuram, simulationemq;
oribus pluribus simul uocibus uerberauerunt. Vultu
deniq; inquit tetus, qui sermo quidā tacitus mentis est
hic in fraudem homines impulsit. hic eos, quibus era
ignotus: decepit: sefellit: induxit. Quid igitur simil-
est, inquit, apud eundem in praeda, & manubijs
Nihil profecto istiusmodi. Nam neq; ornatus sit addi-

tis manu-

et manubijs, neq; exaggeratus, modulatus ue. sed
 iud omnino p̄ceda est, ut in libris r. rum, uerto-
 nq; ueterum scriptum est, aliud manubi.e. Nam
 p̄ceda dicitur corpora ipsa rerum, que capta sunt.
 manubi.e uero appellatae sunt pecunia à qu.e est. ex
 uenditione p̄cedae redacta. utrunq; ego dixit M. Tullius
 is cumulande inuidie gratia uiros ablatores,
 et uirosq; p̄cedam, que non dum est. et uenun-
 tia, et pecuniam, que ex uenditione p̄cedae perce-
 pta est. Itaq; hęc u. scriptio, quam uidetis ex manu-
 s, non res, corporaq; ipsa p̄cedae demonstrat. (Ni-
 enim capta est horum à traiano ex hostibus)
 facta esse hęc, comparataq; ex manubijs, id est
 pecunia p̄cedantia declarat. Manubijs enim sunt,
 ut iam dixi, non p̄ceda, sed pecunia per qu.e est.
 Ro. ex p̄ceda uendita contracta. Quod per quest-
 am dixi, intelligi nunc oportet p̄fectum ara-
 significari. Nam cura ararj à quest. ad p̄fec-
 tã est. Est tamen non nusquam inuenire, ita scri-
 ptum quosdam non ignobiles scriptores, ut aut teme-
 re incuriose p̄cedam pro manubijs, et manubias
 pro p̄ceda posuerint: et tropica quadam figura mu-
 tionem uocabuli fecerunt. Quod facere conassum
 scite id, perireq; faciētib; sed enim qui proprie,
 et signate locuti sunt: sicuti hoc in loco M. Tullius
 manubias pecuniam dixerunt.

Verba P. Nigidij, quibus dicit, in nomine Valeri
 uerbi uocabuli, primam syllabam arcuendam esse:
 item alia ex eisdem uerbis ad rectam scripturã

Nigidij uerba sunt, ex commentariorū grā
P. maticorum. XXIII. hominis in discipli-
nīs doctrinarum omnium præcellentis. De
inde inquit, uocatio qui poterit seruari, si non scie-
mus in nominibus, ut Valeri, utrum interrogandi,
aut uocandi sint? Nam interrogandi secunda syllaba
superiore tono est quā prima. Deinde nouissima dei-
citur. At in casu uocandi summo tono est prima. Dein
de gradatim descendunt. Sic quidem P. Nigidius di-
ci præcipit. Sed si quis nunc Valerium appellans, in
casu uocandi secundum id præceptum Nigidij acue-
rit primam: non aberit, quin rideatur. Summum au-
tem tonum προωδία acutam dicit, & quem ac-
centum nos dicimus: uoculationem appellat. & casum
interrogandi cum dicit: quem nunc nos genitium
dicimus. Id quoq; in eodem libro Nigidiano animad-
uertimus. Si huius inquit, amici, uel huius magni feri-
bas unum, i, facito extremum: sin uero hi magni, hi
amici casu multitudinis recto, tum ante, i, scribendum
erit e. Atq; id ipsum facies in similibus. Item si huius
terrei scribas, i, litera sit extrema: si huic terræ pri-
e scribendum est. Item mi qui scribit in casu inter-
rogandi, uelut cum dicimus mi studiosus, per i, unum
scribat non per e: ac cum mei, tum per e, & i, scri-
bendum est, quia dandi casus est. Hæc nos authorita-
te doctissimi hominis adducti, propter eos, qui harum
quoq; rerum scientiam querunt: non prætermitten-
da existimauimus.

De uersibus,

De uersibus, quos Virgilius sectatus uidetur Ho-
meri, ac Parthenij. Caput XXVI.

Parthenij poeta uersus est,

πλαίην, καὶ γέρην, καὶ εἰσαλή μιλιάρην

Eum uersum Virgilius amulatus est.

Itaq; fecit duobus uocabulis uenuste immutatis pa-
rem,

Ελαίην, & Γανόρην, & Ινὸο μελιάρην.

sed illi Homericæ non sicut rem parem, neq; similem
fecit. Esse enim uidetur Homeri simplicior, & synce-
tor. Virgilij autem uωτιριαύτιρος, & quodam
uasi ferrimine inmissio sicutior.

καὶ ἄρην δ' ἀλαίην, ταύρην δ' ποσειδάωνι.

Cautum Neptuno, taurum tibi pulcher Apollo.

De sententia Panætij philosophi, quã scripsit in li-
bro de officijs secundo: qua hortatur, ut homines ad
uindictas iniurias in omni loco intenti, paratiq; sine

Caput XXVII.

Egerbatur Panætij philosophi lib. de officijs

secundus, ex tribus illis inclitis libris, quos

M. Tullius magno cum studio, maximoq;

uere amulatus est. Ibi scriptum est, tum multa a-
d bonam frugem ducentia: tum uel maxime quod
& hæretiq; in animo debet. Id autem est ad hanc
sententiam. Vita inquit, hominum, qui æta-
te in medio rerum agunt, ac sibi, suisq; esse usui uo-
nt: negotia, periculaq; ex improviso adsidua,

B 2

10 Et prope quotidiana fert ad ea cauenda, atq; decli-
 20 nanda perinde esse oportet animo semper prompto,
 30 atq; intento: ut sunt athletarum, qui pancratiastæ uo-
 40 cantur. Nam sicuti illi ad certandum uocati, proiectis
 50 alte brachijs consistunt: caputq; Et os suum manibus
 60 oppositis quasi uallo præmuniunt: membraq; eorum
 70 omnia, prius quam pugna mota est: aut ad uitandos
 80 ictus cauta sunt, aut ad faciendos parata: ita animus,
 90 atq; mens uiri prudentis aduersus uim, Et petulan-
 00 tias iniuriarum omni in loco, atq; in tempore prospici-
 10 cius debet esse erecta, ardua, septa, solida, expedita,
 20 nunquam committens, nusquam aciem suam sectens:
 30 Consilia, cogitationesq; contra fortunæ uerbera, con-
 40 traq; insidias iniquorum, quasi brachia, Et manus
 50 protendens, nequa in re aduersa, Et repentina in uir-
 60 tute impetratis, improtectisq; nobis oboriatur.

Quod Quadrigenus cum multis mortalibus di-
 xit, an quid, Et quantum differret, si dixisset cum mul-
 tis hominibus. Caput XXVIII.

10 Erba sunt Claudij Quadrigeni ex ama-
 20 lium eius. XIII. Concione dimissa Metel-
 30 lus in capitolium uenit cum multis mortali-
 40 bus. Inde cum domum proficiscitur tota ciuitas eum
 50 reduxit. Cum is liber, etq; uerba M. Frontoni no-
 60 bis ei, ac plerisq; alijs assidentibus legerentur: Et cui-
 70 dam, haud sane uiro indocto, uideretur multis mortali-
 80 bus, pro hominibus multis inepte, frigideq; in histo-
 90 ria, nimisq; id poetice dixisse: tum fronto illi, cui hoc
 uidebatur,

videbatur, An tu inquit aliarum homo rerum iudici-
 ſq̄ elegantiffimi, mortalibus multis ineptum tibi ui-
 deri, & frigidum dicis? Nil autem arbitrare cauſo
 fuiſſe: quod uir modestus, atq; pueri, & prope quoti-
 dianſermonis mortalibus maluit, quam hominibus
 dicere? Eandemq; credis futuram fuiſſe multitudinis
 demonſtrationem, ſi cum multis hominibus, ac non
 cum multis mortalibus diceret? Ego quidem inquit,
 e exiſtimo: niſi me ſcriptoris iſtius, omniſq; antiquae
 rationi: amor, atq; ueneratio caeco eſſe iudicio facit:
 magis, lateq; eſſe amplius, prolixius, fuſius in ſignifi-
 canda totius prope ciuitatis multitudine mortales q̄
 ueritas dixiſſe. Namq; multorum hominum appel-
 latio intra modicum quocunq; numerum cohiberi, atq;
 includi poteſt. Multi autem mortales neſcio quo pa-
 re, & quodam ſenſu inenarrabili omne ſere genus,
 uod in ciuitate eſt, & ordinum, & aetatum, & ſe-
 xus comprehendunt. Quod ſcilicet Quadrigitius ita
 ueritas erat) ingentem, atq; promiſſam multitudinem
 plens oſtendere, cum multis mortalibus Metellum in
 pitolium ueniſſe dixit ἰμπαρὶνδρῶν, q̄ ſi cum mul-
 tis hominibus dixiſſet. Ea nos oia, quae Fronto dixit,
 ſunt, ita ut par erat, non adprobantes tantum, ſed ad-
 mirantes quoq; uidemus: uidete tamen inquit, ne exi-
 metis ſemper, atq; in omni loco mortales multos,
 uo multis hoibus dicentium. Ne plane fiat graecum
 uod de Varronis ſαῖρα proverbium, τὸ ἐπὶ τῷ πα-
 ρῶν. Hoc iudicium Frontonis etiam in paruis, minus
 q̄ uocabulis, non pretermittendum putavi, ne nos for-
 ſigret, lateſq; ſubtilior, huiſcemodi uerborum

consideratio.

Nō haecenus esse faciē, qua vulgo dicitur. Ca. XXIX.

- nimaduertere est pleraq; uerborū latinorū,
 a ex ea significatione, in qua nata sunt deas-
 sisse uel in aliā longē, uel in proximā, eamq;
 decessionē factam esse consuetudine, et inscitia teme-
 re dicentium, quae cuiusmodi sint: nō didicerint. Sicut
 quidā faciē esse hominis putant, os tantū, et oculos,
 et genas, quod graeci πρόσωπον dicunt. Quando fa-
 cies sit forma ois, et modus, et factura quaedā corpo-
 ris totius a faciēdo dicta, ut ab aspectu spes, et a sin-
 gēdo figura. Itaq; Pacuuius in tragedia, quae Iliptis
 inscribitur: faciē dixit hominis pro corporis longitudine.
 » Aetate inq; integra, seroci ingenio, faciē proetra uirū.
 Non solum autem in hominum corporibus, sed etiā in
 rerum cuiusq; modi aliarum facies dicitur. Nam mon-
 tis, et caeli, et maris facies, si tempestiue dicatur: probe
 » dicitur. Sallustij uerba sunt ex historia secunda. Sara-
 » dinia in Africo mari, faciē uestigij humani in orientē,
 » q̄ in occidentem latior prominet. Ecce autem id quoque
 in mentem uenit: q̄ etiā Plautus in penulo, faciē pro
 totius corporis, colorisq; habitu dixit.
 Verba Plauti haec sunt,
 » Sed earum nutrix, qua sit faciē mihi expedi.
 » Statura non magna corpore aquilo'st.
 » Ipsa'st specie uenusia ore, atq; oculis pernigris.
 formam q̄dem hercle uerbis depinxit probe. Praete-
 rea memini Quadrigarium in XIX. faciē pro sta-
 tura, totiusq; corporis figura dixisse.

Quid

Quid sit in satyra M. Varronis ceterum prandium:

Caput XXX.

Audabat, uenditabatq; se nuper quispiam
in libraria sedens, homo inepte gloriosus,
tanq; unus esset sub omni caelo satyrarum

Varronis enarrator, quas partim cynicas, alij me-
ppeas appellant: Et iscebat inde quaedam no ad
vdu difficilia, ad quae conijcienda adspirare posse ne-
nem dicebat. Tum forte cum ego librum ex iisdem
vris ferebam, qui v̄dopv̄ur̄ inscriptus est. Pro-
us igitur accessi, Et nosti inquam magister uerbum
ad scilicet uetus? Egrepiam Musicam, quae sit ab-
ndita, cam esse nulli rei. Oro ergo te legas hos uer-
p pauculos, Et prouerbij istius, quod in hic uersibus
sententias dicas mihi. Legit inquit, tu mihi potius,
ne non intelligis, ut ea tibi ego enarrem. Quoniam
q; pacto legere ego possum, quae non adsequor? In-
stincta nanq; fiene, Et confusi, quae legro: Et tua
p; impediene intentionem. Tunc alijs etiam, qui ibi
erane, compluribus idē comprobantibus, desideran-
usq; accipit a me libru ueterem fidei spectatae lu-
lete scriptum. Accipit aut inconstantissimo uuln. Et
estissimo. Sed quid deinde diam? Non uideo hercle
stulare, ut id credant mihi. Pueri in ludo rudēs,
cum librum accepissent: no ij magis in legēdo deridi-
si fuissent. Ita Et sententias interadebat: Et uerba
rupte pronuntiat. Reddit igitur mihi libru mul-
ia uidentibus. Et uides inq; oculos meos egros, adst-
iq; lucubrationibus prope ia pditor? vix ipsos li-

terarum apices potui comprehendere. Cum ualebo ab
 oculus reuise ad me, & librum istum tibi totum legā.
 Recte inquam sit oculis magister tuus. Sed in quo illis
 nihil opus est id rogo te, dicas mihi. Caninum pran-
 dium in hoc loco, quem legisti, quid significat? Atq;
 ille egregius nebulo, quasi difficili questione perter-
 ritus exurgit statim: & abiens non inquit, parum re-
 queris: talia ego gratis non doceo. Eius autem loci
 in quo id prouerbum est: uerba hæc sunt: non ui-
 des apud Mnestheum scribi, tria genera esse uini, ni-
 grum, album, medium. Quod uocant ut per ge-
 lum, & nouum, uetus, medium, & efficere nigrum
 uires, album urinam, medium refrigerare. Nouum refri-
 gerare, uetus calefacere, medium uero esse prandium
 caninum. Quid significet prandium caninum, rem-
 leuiculam diu, & anxie quæsiuimus. Prandium au-
 tem absternium, in quo nihil uini potatur: caninum
 dicitur: quoniam canis uino caret. Cum igitur medium
 uinum appellasset, quod neq; nouum esset, neq; ue-
 tus: & plerunq; homines ita loquantur, ut omne ui-
 num, aut nouum esse dicant, aut uetus: nullam uim
 habere significauit, neq; noui, neq; ueteris, quod me-
 dium esset. Idcirco pro uino non habendum, quia neq;
 refrigeraret, neq; calefaceret, refrigerare id dicit, quod
 græce dicitur ἀψύλα.

Dissertatio Phavorini philosophi aduersus eos, qui
 Chaldaei appellantur, & ex caeru. motibusq; syderu,
 stellarum facta se hominum dicturos pollicentur

Caput Primum.

Ducisum istos, qui sese chaldaeos,
 seu genechlicos appellant, ac de
 motu, deq; positu stellarum dice-
 re posse, quae futura sunt profi-
 tentur: audiuius quondam Pha-
 vorinum philosophu Romae grae-
 dissimulē egregia, atq; illustri oratione, exercendi
 , aut ostendendi gratia ingenij, an quod ita serio,
 diuinoq; existimaret: non habeo dicere. Capita au-
 tem loquor, argumentorumq; , quibus usus est, quon-
 iam eius meminisse potui egressus ibi ex audicione pro-
 ce annotari. Eaq; fuerunt ad hanc ferme senten-
 tiam. Disciplinam istam Chaldaeorum tanta uenue-
 ritate non esse, quantae uideri uolunt. Neq; eos prin-
 cipes eius, auctoresq; esse, quos ipsi ferant sed id pra-
 uerum, atq; officinarum genus commentos esse homi-
 nes aere, & cibum, quae suntq; ex mendacijs
 procedunt: atq; eos, quoniam uiderent terrena quaedam
 ut homines sita: caelestium rerum sensu, atque
 motu moueri: quale est, quod oceanus, quasi lunae com-

mes cum ea simul senescit, adolescitq; , hinc uidelicet
 cet sibi argumentum ad persuadendum parauisse: ut
 crederemus omnia rerum humanarum, & parua, &
 maxima, tanquam stellis, atq; syderibus euincta du-
 a, & regi esse autem nimis q̄ ineptum, absurdumq; ,
 ut quonia aestus oceani cum lunæ curriculo congruit:
 negotium quoq; alicuius, quod ei forte de aquæ dūdi-
 etu cum riuulibus, aut de communi pariete cum uici-
 no apud iudicem est: ut existimemus id negotium, quasi
 si habena quadā de cælo uinctum gubernari. Quod
 & si ui, & ratione quapiam diuina fieri potest: nei-
 quaquam tamen id censebat in tam breui, exiguoq;
 uitæ spatio, quantum hominis ingenio comprehendere
 posse, & percipi. Sed coniectari pauca quedam, ut
 uerbo ipsius utar, $\tau\alpha\chi\upsilon\mu\epsilon\pi\iota\sigma\epsilon\pi\omicron\upsilon\upsilon$. nullo scientia-
 rum fundo concepta, sed fusa, & uaga, & arbitra-
 ria, qualis longinqua oculorum acies est, per inter-
 ualla media caligantium. Tolle enim quod maximum
 inter deos, atq; homines differt, si homines quoq; res
 omnes post futuras prænoscere. Ipsam deinde sy-
 derum, stellarumq; observationem, quam esse originem
 scientiæ suæ predicarent: haud quaquam putabat
 liquide consistere. Nam si principes Chaldæi, qui in
 patentibus campis colebant stellarum motus, & uis-
 as, & discessiones, & cœtus, intuentes quid ex ijs ef-
 ficeretur: obseruauerunt: procedat inquit, hæc sanè
 disciplina, sed sub ea modo inclinatione cœli, sub qua
 tunc chaldæi fuerunt. Non enim potest inquit, ratio
 chaldæorum obseruationis manere: siquis ea uti ue-
 lit sub diuersis cœli regionibus. Nam quanta inquit,

idum, circuloꝝq; cœli, ex deurgentia, & conueni-
 nibus mundi uarietas sit: quis non uidet? Eadem
 ut stelle, per quas omnia diuina, humanaq; fieri
 tendunt: sicuti ne usquequaq; pruinas, aut calores
 u: sed mutant, & uariant: tempestatesq; eodem in-
 pore alibi placidas, alibi uolentas mouent: cur nõ
 ita quoq; rerum, ac negotiorum, alia efficiunt in
 ualdeis, alia in Genilis, alia apud Danubium, alia
 ad Nilum? Per autem inquit, in. onsequens, ipsum
 dem corpus, & habitum tam profundi aeris sub
 p, atq; alio cœli curuamine non eundem manere:
 hominum autem negotijs stellas istas ofinari idem
 sper ostendere, si eas ex quacunq; terra conspexer-
 Præterea mirabatur id cuiq; pro præcepto lique-
 stellas istas, quas a Chaldæis, & Babylonijs siue
 Optijs obseruatas ferunt: quas multi erratitas, Ni-
 ius erroneas uocat, non esse plures quàm uulgo di-
 entur. Possit enim fieri existimabat, ut & alij qui-
 in planies pari potestate essent: sine quibus rectas
 s; perpetua obseruatio perfici non quiret: neque
 i tamn cernere homines possent, propter exupe-
 riam uel splendoris, uel altitudinis. Nam & que-
 n inquit sydera e quibusdam terris conspiciuntur:
 earumq; terrarum hominibus nota sunt. sed ea
 m ipsa ex omni terra alia non uidentur, & sunt
 s omnino ignotissima. Atque ut uidemus in-
 p, & has tantummodo stellas, & ex una par-
 terre obseruari debuisse: que tandem finis obi-
 nationis istius fuit: & que tempora satis esse
 s sunt ad percipiendum, quid præmonstra-

vet, aut coetus stellarum, aut circuitus, aut transitus.
 Nam si isto modo coepta fieri observatio est: ut ani-
 maduerteretur, quo habitu, quâq; forma, quâq; posi-
 tura stellarum aliquis nasceretur: tum deinceps ab in-
 eunte uita fortuna eius, & mores, & ingenium, &
 circumstantia rerum, negotiorumq; , & ad postre-
 mum finis etiam uitæ spectaretur. Ea; omnia, ut uis-
 uenerant, literis mandarentur. Ac postea longis tem-
 poribus, cum ipse ille eodem in loco, eodemq; habi-
 tu forent eadem cæteris quoq; euentur: existimaret:
 qui eodem illo tempore nati fuissent. Si isto inquit,
 modo obseruari coeptum est: exq; ea observatione com-
 posita quædam disciplina est: nullo id pacto potest
 procedere. Dicant enim quot tandem annis, uel po-
 tius quot seculis orbis hic observationis perfici qui-
 uerit. Constare quippe inter astrologos dicebat stellæ
 istas, quas erraticas dicebant: quæ esse omnium re-
 rum fatales dicerentur: infinito prope, & innume-
 rabili numero annorum ad eundem locum cum eo-
 dem habitu simul omnes profectæ sunt: regredi, ut
 neq; ullus observationis tenor, neque memoriæ ulla
 effigies literarum tanto æuo potuerint edurare. Atq;
 illud etiam cuiusmodi esset: considerandum putabat:
 quod aliud stellarum agmen foret, quo primum tem-
 pore conciperetur homo in utero matris, aliud postea,
 cum in decem mensibus proximis in lucem ederetur.
 Quærebatq; qui conueniret diuersam super eodem
 fieri demonstrationem, si, ut ipsi putarent, alius atq;
 alius earundem stellarum situs, atque ductus alias
 atq; alias fortunas daret. Sed & iniptiarû tempore;

quibus liberi quaerentur: atq; ipso etiam illo ma-
 atq; famine colui iam declarari oportere dicebat:
 quodam, & necessario stellarum ordine, qua-
 qualiq; fortuna homines gignerentur, ac multo
 ante, quam pater ipse, atq; mater nascerentur, ex
 um genitura debuisse iam tum prospici, qui nam
 n futurissime, quos ij creaturi forent, et supra lon-
 atq; longe per infinitum. ut si disciplina ista fun-
 mento aliquo ueritatis nixa eji, centesimo usq; ab
 e seculo, uel magis primo caeli, atq; mundi exor-
 atq; inde iam deinceps continua significatione,
 aies generis auctores eiusdem homines nasceren-
 stelle istae praemonstrare debuerint: qualis, qua-
 e fato futurus sit quisque hodie natus est. Quo au-
 inquit, pacto credi potest uniuscuiusq; stellarum
 uiae, & positionis sortem, atq; fortunam uni omni
 homini certam, destinatamq; esse: eamq; formam
 longissima seculorum spatia restitui: si uita, for-
 atq; eiusdem hominis indicia, in tam breuibus
 uallibus per singulos maiorum eius gradus, perq;
 initum successionum ordinem, tam saepe, ac tam
 simpliciter, eadem ipsa, non eadem stellarum facie
 rotantur. Quod si id fieri potest, eaq; diuersitas,
 uarietas admittitur: per omnes antiquitatis gra-
 ad signifi canda eorum hominum, qui post nascē-
 exordia, imparilitas haec turbat observationem:
 usq; ratio disciplina confunditur. iam uero id mi-
 re ferendum esse censebat, quod non modo casus,
 euentus, quae euenirent extrinsecus, sed consilia
 q; hominum ipsa, & arbitria, & uarias uoluntate-

A. CELI

tes, ad petitionesq; & declinationes, & fortuitos, & repentiniosq; in leuissimis rebus animorum impetus, & assusq; moueri, & agitariq; de super e' caelo putarent. Tanquam si forte ire in balneas uolueris: ac deinde nolueris: atq; id rursum uolueris: non ex aliqua dispari, uariaq; animi agitatione, sed. IX. necessaria quadam errantium siderum reciprocatione contigerit: ut plane homines, non quod dicitur λογικὴ ψυχή, sed ludicra, & ridenda quaedam uapobata esse uideantur: si nihil sua sponte, nihil arbitrato suo faciunt, sed ducentibus stellis, & aurigantibus. Ac si inquit, potuisse praedici affirmant, Pyrrhus ne rex, an Manius Curius praelio uicturus esset: cur tandem non de alea quoq; ac de calculis, & alucolo audeat dicere, quisnam ibi ludentium uincat? An uidelicet magna sciunt, parua nesciunt? & minora maioribus imperceptiora sunt? sed si magnitudines rerum sibi uendicant: magisq; esse perspicuas, & facilius comprehendendi posse dicunt: uolo inquit, mihi respondeant, quid in hac totius mundi contemplatione praestantis naturae operibus in tam paruis, atq; breuibus negotiis, fortunisque hominum magnum putent? Atq; id uelim etiam inquit, ut respondeant: si tam paruum, atq; rapidum est momentum temporis, in quo homo nascens fatum accipit: ut in eodem illo puncto sub eodem circulo caeli, plures simul ad eandem competentiam nasci non queant: & si idcirco gemini quoq; non eadem uitae sorte sunt: quoniam non eodem temporis puncto editi sunt: peto inquit, respondeant, cursum illum temporis transuolantis, qui uix cogitatione ani-

comprehendendi potest: quoniam pacto, aut consulta
 sequi queant: aut ipsi perspicere, & deprehende-
 cum in tam precipiti dicrum nocturnoq; uertigi-
 minima momenta ingentes facere dicant mutatio-
 Ad postremum autem, & quid esset, quod aduer-
 in hoc dici posset, requirebat: quod homines utriusq;
 eius, omnium etatum, diuersis stellarum motibus
 vitam editi, regionibus sub quibus geniti sunt, longe
 tantibus, omnes tamen isti, aut hiantibus terris, aut
 icibus tectis, aut oppidorum expugnationibus,
 e eadem in nauis fluctu obruti, eodem genere mor-
 eodemq; ictu temporis interirene? Quod scili-
 inquit, nunquam conueniret: si momenta nascendæ
 galu attributa, suis unumquodq; leges haberent.
 sed si quedam inquit, in hominum morte, atq; ui-
 etiam diuersis temporibus editrum, per stellarum
 res quædam postea conueniret paria nonnulla,
 consimilia posse dicuntur obtingere: cur non ali-
 ando possint omnia quoq; paria usuenire, ut exia-
 ne per huiusmodi stellarum conuersiones, & si-
 similitudines Socrates simul, & Aristhones, & Plato
 multiti, genere, forma, ingenio, moribus, uita omni,
 morte pari? Quod nequaquam inquit, prorsus
 si potest. Non igitur hac causa probe uti queunt
 uersum hominum impares ortus, interitis pares
 sed autem condonare se ijs dicebat: quod non id-
 eque requirerent: si uitæ, mortisq; hominum, rerūq;
 manarum omnium tempus, & ratio, & causa in-
 lo, & apud stellas foret, quid de muscis, aut uer-
 bulis, aut echinis, multisq; alijs minutissimis;

terra, mariq; animantibus dicerent? An ista quoq; ipsa
dem, quibus homines, legibus nascerentur: iisdemq; iis
dem extinguerentur, ut aut ranunculis quoq;, & aliis
licibus nascendi fata sine de caelestium syderum motu
tributa: aut si id non putarent: nulla ratio uide-
deretur, cur ea syderum uis in hominibus ualere: di-
ficeret in ceteris. Hæc nos ficta, & incondita, & pro-
pmodum icinia oratione attigimus: at Phauorinum
ut hominis ingenium fuit, utq; græce sciendia
pia simul, & ueritas, latus ea, & amantius, & stu-
didius, & profuentius exequebatur. Atq; identidem
commonebat, ut caueremus, nequa nobis isti syderu-
phantæ ad faciendam fidem irreperere: quod uide-
tur quædam interdum uera effugere, aut spargere.
Non enim comprehensa inquit, neq; definita, neq; præ-
cepta dicunt: sed lubrica, atq; ambagiosa coniectura
ne nitentes inter falsa, atq; uera pedetentim quasi
tenebras ingredientiæ eunt. Et aut multæ tentando
cādunt repente imprudentes in ueritatem, aut ipsi
qui eos consulant: multæ credulitate ducente, perueni-
unt callide ad ea, quæ uera sunt: & idcirco uide-
tur in præteritis rebus quàm futuris ueritatem facilius
imitari. Ista tamen omnia, quæ aut temere, aut
astute uera dicunt præ ceteris inquit, quæ mentimur,
pars ea non sit millesima. Hæc autem, quæ de
centem Phauorinum auduimus: multæ etiam membra
poetarum ueterum testimonia confirmare: quibus huius-
modi ambages fallaciæ consulantur. Ex quibus
est Pacuianum illud.

• Nam si qui quæ euentura sunt, præuideant

Aequo

qui perenne Toni.

Actianum illud.

nil inq̄, credo auguribus, qui aures uerbis diuitat̄
tenas, suas ut auro lo. npletent domos.

Phauorinus deterrere uolens, & depellere ad-
m̄tes a' genethliacis istis, & quibusdam alijs id ge-
qui prodigiosis artibus futura oia dicturos polli-
ter, nullo pacto aduendos esse, consulendo. q̄, hu-
modi argumentis concludebat. Aut aduersa inq̄,
tura dicunt, aut prospera. Si dicunt pro, & era, &
p̄nt: miser fies frustra expectando. Si aduersa di-
, & mentuntur: miser fies frustra timendo. Si
respondent, ea q̄ sunt non pro, & era: iam inde ex-
po miser fies, anteq̄ e' fato fias. Si felicia pronu-
teaq̄ euentura sunt: tum plane' duo erunt incom-
e, & expectatio te spei suspensum fatigabit: &
rum gaudij fructum spes tibi iam deforauerit.
igitur pacto utendum est istiusmodi hominibus
faturas presagientibus.

quem admodum deseruit Phauorinus, consultus:
super officio iudicis. Caput II.

Vo primum tempore a' Prætorib. lectus in
iudices sum, ut iudicia, que appellantur pri-
uata: susciperem: libros utriusq̄ lingue de
iudicis scriptos conquestui, ut homo adolescens,
rum fabulæ, & a' rhetorum epilogis, ad iudi-
uolites uocatus rem iudiciariam, quoniam uocis
latur) uine nimia penuria erat: ex mutis, quod

C

diunt, magistris cognoscerem. Atque in rerum quidem
diffusionibus, comperendinationibusque, et alijs qui-
busdam legitimis in rebus, ex ipsa lege Julia, et ex
Sabini Massurij, et ex quorundam aliorum iuris pe-
ritrum commentarijs commoniti, et admuniculati su-
mus. In ijs autem, quae existere solent: negotiorum am-
bagibus, et in anapiti rationum diuersarum circum-
stantia: nihil quicquam nos huiusmodi libri inue-
runt. Nam, et si consilia iudicibus ex presentiu cau-
sarum statu capienda sunt: generalia tamen quaedam
praemonita, et praecpta sunt: quibus ante causam,
praenuntiari iudex, praepararique ad incertos casus fu-
turarum difficultatum debeat: sicut illa mihi tunc ac-
cidit in explicabilis reperiendae sententiae ambiguitas.
Petebatur apud me pecunia: quae dicebatur data nu-
merataque: sed qui petebat, neque tabulis, neque testibus
id factum docebat: et argumentis admodum exili-
bus nitebatur. Sed eum constabat uirum esse ferme bo-
num, notaeque, et expertae fidei, et uitae inculpatis-
sime. Multaque et illustria exempla probitatis, syn-
ciritatisque eius expromebantur. Illum autem, unde pe-
tebatur: hominem esse non bonae rei, uitaque turpi, et
sordida, coniunctumque: uulgo in mendacijs, plerumque
esse perfidiarum, et fraudum ostendebatur. Is ta-
men cum suis multis patronis clamitabat. Probari
apud me debere pecuniam datam consuetis modis, ex
pensi latione, mensae rationibus, chirographi exhi-
bitione, tabularum obsignatione, testium intercessio-
ne. Ex quibus omnibus si nulla re probaretur: di-
mitti iam sane oportere: et aduersarium de calum-
nia damnari,

damnari. Quod de utriusque autem iure, atque finis diceretur, frustra id fieri, atque dici. Rem enim petenda pecunia apud iudicem privatum agi non potest. Tunc tibi amici mei, quos vocaveram in consilium, viri exercitati, atque patrumque, et in operis fori celebres, semperque se circumdantibus causis festinantes, non sedendum ratus, ac nihil esse dubium dicebant, quin absolvens foret quem accepisse pecuniam illam, nulla promotione solenni docebat. Sed enim ego hominis cum videram alterum fidei, alterum probri plenum, spurcissimaeque vitae, ac desinatissimae, nequaquam adduci potui ad absolvendum. Iussi igitur diem feri: atque inde a subsellis pergo ire ad Phauonem philosophum, quem meo tempore Romae plurimum sectabar. Ac de hominibus, quae apud me distabant: unum res erat: narro omnia, ac peto, ut si sum illud, in quo haerebam, et cetera etiam, et observanda mihi forent in officio iudicis: faceret, ut earum rerum essem prudentior. Tum Phauonus religione illa cunctationis, et sollicitudinis non comprobata, id quidem inquit, super quo iudicaveras: videri potest specie tenui: parvaque esse. Si de omni quoque officio iudicis praeter tibi motu nequaquam est, vel loci huius, vel temporis. Est et discretio ista multiugae, et sinuose querens, multaque, et anxiosa cura, et circumspicientis agens. Namque ut pauca tibi nunc questionum adtingam: iam omnium primum hoc de iudicis officio queritur. Si iudex forte id sciat, super qua te

apud eum litigatur: eaq; res uni ei prius quam agi cœpta, aut in iudicium deducta sit: ex alio quodam negotio, casuq; aliquo cognita liquido, & comperta sit: neq; id tamen in agenda causa probatur: oporteat ne eum secundum ea, quæ sciens uenit iudicare, an secundum ea, quæ aguntur? Id etiam inquit, quæri solet: an deceat, atq; conueniat iudicij causa iam cognita, si facultas esse uideatur componendi negotij: officio paulisper iudicis dilato, communis amicitie, & quasi pacificatoris partes recipere. Atq; illud amplius ambigitur ac dubitari scio: debeat ne iudex inter cognoscendum ea, quæ dicto, quæsitoq; opus est, dicere, & querere: etiam si cuius ea dici, quæriq; interest, neq; dicat, neq; postulet. Patrocinari enim prorsus hoc esse aiunt non iudicare. Præter hæc super ea quoq; re dissentitur. An ex usu, exq; officio sit, iudicis rem, causamq; de qua cognoscat, interlocutionibus suis ita exprimere, consignareq;: ut ante sententiæ tempus ex ijs, quæ apud eum in præsens confuse, uarièq; dicuntur: perinde ut quoq; in loco, ac tempore mouetur: signa, & indicia faciat motus, atq; sensus sui. Nam qui iudices inquit, acres, atq; celeres uidentur: non aliter existimant rem, qua de agitur, indagari, comprehendiq; posse: nisi is, qui iudicat: crebris interrogationibus, necessarijsq; interlocutionibus & suos sensus aperiat: & litigantium deprehendat. Contra autem qui sedatiores, & grauires putantur: negant iudicem debere ante sententiam, dum causa utrinq; agitur: quoties aliqua re proposita motus est: toties significare quid sentiat. Euenturum enim aiunt, ut quia pro uarietate propositio-

num,

um, argumentorumq; alius, atq; alius motus animi
 sciendus est, aliter, atq; aliter eadem in causa, co-
 rumq; in tempore sentire, & interloqui uideatur. Sed
 e hic inquit, & ceteris huiusmodi iudicialis officij
 uelutibus, & nos posthac, cum erit otium, dicere
 ad sentiamus, conabimur: & praecepta Aclij Tu-
 ronis super officio iudicis, quae nuperrime legi, re-
 nsebimus. Quod autem ad pecuniam pertinet, quam
 iudicem peti dixisti, suadeo hercle tibi utare M.
 tonis prudentissimi uiri consilio: qui in oratione,
 non pro L. Turio contra Cn. Gellium dixit: ita esse
 tribus maiorum traditum, obseruatumq; ait: ut si
 id inter duos actum est, neq; tabulis, neq; testibus
 unum fieri possit: tum apud iudicem, qui de ea re
 nosceret, uter ex ijs uir melior esse: quæreretur.
 si pares essent, seu boni pariter, seu mali, tum illi
 inde petitur, crederetur: ac secundum eum iudicare-
 r. In hac autem causa, de qua tu ambigis, optimus
 , qui petiit. Unde petitur deterrimus, & res est in
 r duos acta sine testibus. e. u. igitur & credas ei, qui
 me, condemnisq; eum, de quo petitur: quoniam sicut
 iudicis, duo pares non sunt: & qui petiit melior est.
 de quidem mihi tum Phucorinus, ut uirum philo-
 phum de cui suasis. Sed maius ego, altiusq; id es-
 existimauit: quam quod meæ ætati, & mediocritate
 conueniret: ut ignouisse, & condemnasse de mori-
 s, non de probationibus rei gestæ uideret: ut ab-
 uerem tamen, inducere in animum non quirit: &
 opterea iurari mihi non liquere, atq; ita iudicari il-
 solutus sum. Verba ex oratione M. Catonis, cuius

» commemorat Phavorinus: hæc sunt. Atq; ego a maioribus
 » memoria sic accepi, si quis quid aliter ab altero
 » peteret: si ambo pares essent, siue boni, siue mali es-
 » sent: quod duo res gessissent, uti testes non interessent:
 » illi unde petitur, ei potius credendum esse. Nunc si spon-
 » sionem fecisset Gellius cum Turio, ni uir melior esset
 » Gellius, quam Turius, nemo opinor tam insanus esset,
 » qui iudicaret meliorem esse Gellium quam Turium. Si
 » non melior est Gellius Turio, potius oportet credum
 » de petitur.

An æmuli, infensiq; inter sese fuerint Xenophon,
 & Plato. Caput III.

Vi de Xenophontis, Platonisq; uita, & mo-
 ribus pleraq; omnia exquisitissime scripse-
 re, non absuisse ab eis motus quosdam tacitos,
 & occultos simultatis, æmulationisq; mutue pu-
 tauere: & eius rei argumenta quædam coniectatorie
 ex eorum scriptis protulerunt. Ea sunt profecto hu-
 iusmodi, quod neq; a Platone in tot numero libris
 mentio usquam facta sit Xenophontis: neq; item con-
 tra ab eo Platonis, in suis libris, quanquam uterq; ac-
 maxime Plato complurimum Socratis sectatorum in
 sermonibus, quos scripsit, commemoraret. Id etiam
 esse non synceræ, neq; amicæ uoluntatis indicium cre-
 diderunt: qd Xenophon in egypto illi operi Platonis, qd
 de optimo statu Reip. ciuitatisq; administrande scri-
 ptum est, lectis ex eo duobus fere libris, qui primi in
 uulgus exierant: opposuit contra, conscripsi q; diuersi-
 sum regie administrationis genus: quod *παύσην* uo-
 pou in-

inscriptum est eo facto, scriptoq; eius, usque aded
 motum esse Platonem ferunt: ut quodam in libro
 oratione Cyri regis habita tractandi, leuandiq;
 operis gratia, uirum quidem Cyrum nauum;
 strenuum fuisse dixerit ταύτας δ' οὐκ ὀρθῶς δ
 τὸ παραταρ. Hæc enim uerba sunt de Cyro
 lonis. Præterea putant id quoq; ad ista, quæ di-
 cuntur: quod Xenophon in libris, quos dictorum,
 factorum Socratis commentarios composuit: ne
 Socratem de cæli, atq; nature causis, rationibusq;
 quam disputauisse. Ac ne disciplinas quidem ceter-
 s, quæ μαθηματα greci appellant, quæ ad be-
 , beatq; uiuendam non pertinerent: aut attingisse,
 comprobasse. Idcircoq; turpiter eos mentiri dicit,
 i dissertationis istiusmodi Socrati attribuerent.
 e autem inquit, Xenophon cum scripsit: Pla-
 em uidelicet notas: in cuius libris Socrates de phy-
 , & musica, & Geometria disserit. Sed enim de
 ue optimis, & grauissimis, si credendum hæc,
 suspicandum sit, causam equidem esse arbitror
 obrectationis, neq; inuidie, neq; de gloria ma-
 e paranda certationis. Hæc enim procul à mo-
 us philosophiæ absunt, in quibus illi duo omnium
 uo excellunt. Quæ igitur est istius opinio-
 ratio? Hæc profecto est equiparatio ipsa ple-
 , & paritas uirtutum inter sese consimili-
 , etiam si contentionis studium, & uoluntas ab-
 : speciem tamen emulationis creat. Nam cum
 quædam magna duorum, pluriumue in e-
 dem rei studio illustrium, aut pari sunt fama,

aut proxima, oritur apud diuersos fautores eorum uis
 dusiriae, laudisq; aestimadae contentio. Tum postea est
 alieno certamine ad eos quoq; ipsos contagium certa
 tionis adspirat: cursusq; eorum ad eandem uirtuti
 calcem pergentium, quando est compar, uel ambigu
 in emulandi suspensiones, non suo, sed fauentium stu
 dio delabatur. Proinde igitur et Xenophon, et Plat
 Socraticae amoenitatis duo lumina, certare, emula
 riq; inter sese existimati sunt: quia de ijs apud alio
 uter esset exuperantior certabatur. Et quia duae em
 nentiae cum simul iunctae in arduum nituntur, sim
 lachrum quoddam contentionis emulae pariunt.

Quod apte Chrysippus, et graphice imaginem
 stitiae modulis, coloribusq; uerborum depinxit.

Caput IIII.

Ondigne nichercle, et condcore Chry
 sippus in librorum, qui inscribuntur $\pi\eta$
 $\kappa\alpha\lambda\alpha$, $\kappa\epsilon\iota$ η δ σ ρ α ν ς primo, Os, et oculos in
 stitiae, uultumq; eius seueris, atque uenerandis uerbo
 rum coloribus depinxit. Facit quippe imaginem Iu
 stitiae, fieriq; solitam esse dicit a pictoribus, rhetori
 busq; antiquioribus ad hunc ferme modum Formis
 atq; filio uirginali, aspectu uehementi, et formida
 bili, luminibus oculorum acribus, neq; humilis, neq;
 atrocis, sed reuerendae cuiusdam tristitiae dignitate
 Ex imaginis autem istius significatione intelligi uol
 luit iudicem, qui Iustitiae antistes est oportere esse gra
 uem, sanctum, seuerum, incorruptum, inadiulabilem
 contraq; improbos, nocentesq; immisericordem, atq;
 inexorabilem,

horabilem, erectumq; & arduum, ac potentem,
 & maiestate aequitatis, ueritatisq; terrificum. Ver
 ipsa Chryssippi de iustitia scripta haec sunt.
 ῥήτοι δ' οἶνι λόγῳ. κατὰ σὺμβολαι τὴ ἀδίαφθο
 ῖαι, καὶ μηδ' αὐτῶς ἰσθιδύσαι τοῖς κακῶργοις. μηδ'
 προσείδαι, μήτε τοῖς ἐπιπαιῖς λόγοις, μήτε παρα
 ῖσι, καὶ δόξαι, μήτε κολακείαις. μήτε ἄλλο μηδ' ἄ
 τοιούτων. οὐ ἀκαλόγως, καὶ σπουδῶσιν ἐράρειται.
 σπουδῶσιν ἔχουσα τὸ ἀρδῶτον, καὶ ἰσθιόν. καὶ δὲ
 καὶ βλάπτουσα. ὡς τε τῶν ἀδίκων φόβος ἔμποιστο.
 ἔ δὲ δικαίοις ἑαρεῖ, τῶν δὲ ὡς πρὸς φίλους ἕτοιμος
 τοιούτων ἀρδῶσιν. τοῖς δὲ ἰσθίοις, προσείδεται.
 εἰς ταῦτα Chryssippi, eo etiam magis ponenda exi
 stant ut prompta, atq; exposita ad considerandum,
 et didicimusq; sunt. Quoniam legentibus nobis ea de
 iores quidam disciplinarum philosophi seuitio
 agnam istam esse non Iustitiae dixerunt.

Lib. atq; contentio grammaticorum Romae illustris
 enarrata super casu uocativo uocabuli, quod est
 regius. Caput V.

Effusus ego quondam ex diutina commenta
 none, laxandi, leuitandiq; animi gratia in
 Agrippae campo deambulabam. Atq; ibi
 forte grammaticos conspiciatus, non parui in ut
 roma nominis, certationis eorum acerrime adfui.
 alter in casu uocativo uir egregi dicendum con
 tere: alter uir egregie. Ratio autem eius, qui egre
 potere dici censebat: huiusmodi fuit. Quae cumq;

inquit nomina, seu uocabula recto casu, numero singulari, us syllaba finiuntur: in quibus ante ultimam syllabam posita est, i, litera, ea omnia casu uocatiuo i, litera terminantur, ut Caelius caeli, modius modi, tertius tertii, Acius acii, Titius titi, & similia omnia. Igitur egregius, quoniam us syllaba in casu nominandi finiuntur: eamque syllabam praecedit, i, litera: habere debet in casu uocandi, i, literam extremam, & sic circa egregi non egregie, rectius dicitur. Nam diuinus, & cliuus, non us syllaba terminantur: sed ea, quae per duo u scribenda est. Propter cuius syllabae sonum declarandum, reperta erat noua litera, quae digamma appellabatur. Hoc ubi ille alter audiuit, O inquit egregie grammaticae, uel, si id magis egregissime, dic oro te, inscius, & impius, & sobrius, & ebrius, & proprius, & propitius, & anxius, & contrarius, quae us syllaba finiuntur: in quibus ante ultimam syllabam, i, litera est, quem casu uocandi habent. me enim pudor, & uerecundia tenet pronuntiare ea secundum tuam definitionem. Sed cum ille paulisper oppositu horum uocabulorum commotus reticisset: & mox tamen se collegi, se eodemque illam, quam definierat regulam, retinere: & propugnaret: diceretque, & proprium, & propitium, & anxium, & contrarium itidem in casu uocandi dicendum, quia & aduersarius, & extrarius ita diceretur: inscium quoque, & impium, & ebrium, & sobrium, insolentius quidem paulo, sed rectius, per, i, literam non per e in casu eodem pronuntiandum, eaque inter eos contentio cum longius duceretur: non arbitra-

pro opere pretium esse, eadem hæc ista diutius aut
clamantes, compugnantesq; illos reliqui.

Cuiusmodi sint que speciem doctrinarum habent
sed neq; delectent, neq; utilia sint: atq; inibi de
singulis singularum urbium regionumq; innumeris

CAPUT VI.

Omo nobis familiaris, in literarum cultu
non ignobilis, magnamq; ætatis partem in
libris uersatus, aduertum inquit, ornatumq;
ire noctes tuas. Et simul dat mihi librum gran-
diumine, doctrinis omnigenis (ut ipse dicebat)
sarcotentem, quem elaboratum sibi esse ait ex mul-
tis. Et remotis lectionibus: ut ex eo sumerem
quod libret rerum memoria dignatum. Acci-
pidus, et libens tanquam si cornu nactus
esset: et recondo me penitus, ut sine arbitris legam.
que scripta erant, pro Iupiter, mira miracula.
no nomine fuerit, qui primus grammaticus ap-
patus est. Et quot fuerint Pythagoræ nobiles, quot
doctores, et cuiusmodi Homerus dicat in Ulyssis
epico carmine. Quam ob causam Telemachus
post inuentum sibi cubantem Pisistratum, non man-
u ingreditur: sed pedis ictu exciatis. ἀρῦνλα
Telemachus, quo genere clausuri incluserit, et qua-
ter idem poeta rosam non notis: alcum ex ro-
tis. Atq; illud etiam scriptum fuit: que no-
ta fuerint sociorum Ulyssis: qui a Scylla ra-
piti: et sunt: utrum sit τῶν ἑσθ' ἀλα' αἴψ'.

Ulysses exrauerit κατά ἀρχαρχον, an ἐν τῇ ἱ
 κατά κρημνα. Id etiam istuc scriptum fuit, q
 sine apud Homerum uersus ἰσθμιοί, & quorum
 ibi nomen reperitur παραστῆς. Et quis ade
 uersus sit, qui per singula uocabula singulis syllabis
 crescat. Ac deinde qua ratione dicit singulas pecudes
 in singulos annos ternas parere. Et ex quinque operime
 tis, quibus Achilles clypeus munitus est: quod factum
 ex auro est, summum sit, an medium. Et praeterea quib
 bus urbibus, regionibusq; uocabula iam mutata sint.
 Quod Boeotia ante appellata fuerit Aonia. Quod
 Aegyptus aeria dicta est. Quod Creta eodem quoque
 nomine Aeria dicta est. Quod Attica ἀττική, & Attica
 apud poetam. Quod Corinthus, Ephyrus. Quod Ma
 cedonis ora ἡμαθία. Quod Thessalia ἡμιονία, Quod
 Tyrus, Sarras. Quod Thracia ante Sithen dicta fuit.
 Quod seston ποσειδώνιον. Haec atque item alia
 multa istiusmodi scripta in eo libro fuerant. Quem
 cum statim properans redderem, ὄναϊός σου inquam
 doctissime uirorum ταύτης τῆς πολυμαθίας, & li
 brum hunc opulentissimum recipe, nil prorsus ad me
 stras paupertinas literas congruentem. Nam meae no
 des, quas instructum, ornatumq; isti de uno maximo
 illo uersu Homeri quaerunt: quem Socrates prae omni
 bus semper rebus sibi esse cordi dicebat.
 ὅτι τοι ἐν μεγάροις κἀκεν ἀγαθὸν τε τίτουνται.

Quod M. Varro Cn. Pompeio Consuli primum
 designato, commentarium dedit: quem appellauit ipse
 isagogicum de officio senatus habendi. Caput. VII.

N. Pompeio consulatus primus cum Mar-
 Crasso designatus est. eum magistratum Pom-
 peius cum initurus foret quoniam per mi-
 temporis, senatus habendi, consulendiq; rerum
 et humanarum fuit: M. Varronem familiarem
 rogavit: uti commentarium faceret eiusmodi;
 eum Varro ipse appellat, ex quo disceret, quid
 re, dicereq; deberet: cum senatum consuleret. Eum
 eum commentarium, quem super ea re Pompeio
 dedit: perisse Varro ait in literis, quas ad Oppia-
 dedit: quae sine in libro epistolarum quasto-
 III In quibus literis, quoniam quae ante scri-
 ptis, non comparebant: docet rursus multa ad eam
 educta. Primum ibi ponit, qui fuerint, per quos
 maior senatus haberi solet, eosq; nominat,
 STAT. COSS. pr. etr. Tri. pleb. interregem, prae-
 tori, neq; alij praeter hos ius fuisse dixit facere SE-
 N. CON. Quotiesq; usu venisset, ut oes isti magi-
 stris eodem tempore Romae essent: tum quo supra or-
 scripti essent: qui eorum prior alijs esset: ei po-
 tum senatus consulendi ius fuisse. Addit deinde
 ordinario iure tribunos quoq; militares, qui pro-
 libus fuissent. Item Xuiros, quibus imperium
 alere tum esset: item III viros reipu. constituenda
 a creatos, ius consulendi senatum habuisse. Postea
 sit de intercessionibus, dixitq; intercedendi, no-
 STAT. CON. fieri, ius fuisse ijs solis, qui eadem
 stant, quae ij, qui SENAT. CON. facere uellent, ma-
 gis essent. Tum adscripsit de locis, in quibus SE-
 N. CON. fieri iure possit, docuit, confirmavitq;

nisi in loco per aug. constituto, quod templum appel-
laretur: SENAT. CON. factum esset, iustum id no-
fuisse, propterea & in curia Hostilia, & in Pompe-
ia, & post in iulia, cum profana ea loca fuissent: tem-
pla esse per aug. constituta, ut in ijs senat. consul. mo-
maiorum iusta fieri possent. Inter quæ id quoq; scri-
ptum reliquit, non omnes ædes sacras, templa esse.
Ac ne ædem quidem Vestæ templum esse. V' est ha-
deinceps dicit, senat. con. ante exortum, aut post occi-
sum solem factum ratum non fuisse. opus etiam de
sorum fuisse existimatos, per quos eo tempore senat.
con. factum esset. Docet deinde mihi multa, quibus di-
bus haberi senatum ius non sit, immolarq; hostia
prius, auspicariq; debere, qui senatum habiturus es-
set. De rebus quoq; diuinis prius quã humanis ad se-
natum referendū esse. Tum porro referri oportere, ad
infinite de rep. aut de singulis rebus finite. Senatū
con. fieri duobus modis, aut per discessionem, si con-
sentiretur: aut si res dubia esset: per singulorum sen-
tentias exquisitas. singulos autem debere consuli gra-
datim. Incipi q; a cōsulari gradu: ex quo gradu sem-
per quidem antea primum rogari solitum, qui prin-
ceps in senatum lectus esset. Tum autem, cum ha-
scriberet: nouum morem institutum refert, per ambi-
tionem. gratiamq; , ut is primus rogaretur, quem ro-
gare uellet: qui haberet senatum, dum is tamen ex gra-
du consulari esset. Præter hæc de pignore quoq; ca-
picendo dissert, deq; multa dicenda senatori: qui cum
in senatum uenire deberet: non adesset. Hæc, & ali-
quædam id genus in libro, quo supra dixi: M. Varr.

bla ad Oppianum scripta: executus est. Sed quod A
 senat. con. duobus modis fieri solere, aut conquista-
 sententijs, aut per discessionem, parum convenire
 tur cum eo, quod Attius Capito in coniectaneis
 num reliquit. Nam in lib. CCLIX. Tiberonem
 ait, nullum senat. con. fieri posse, non discessio-
 nel. Quia in omnibus senatus consul. etiã in ijs,
 per relationum fierent: discessio esset necessaria.
 ipse Capito uerum esse adfirmat. sed de hac
 re alio in loco plenius, accuratiusq; nos memu-
 ribere.

Quaesitum esse, dissensumq; an praefectus latina-
 causa creatus ius Senatus conuocandi, consulens
 habeat.

Caput VIII.

Raefec. urbi, latinarum causa relictum, sen-
 natum habere posse Mutius negat: quoniam
 ne senator quidem sit, neq; ius habeat sen-
 dicandae, cum ex ea etate praefec. fiat, quae non
 matoria. M. autem Varro in. IIII. epistolarum
 honum, et Attius Capito in coniectaneorum
 IX. ius esse praefec. senatus habendi dicunt.
 ea re ad sensum esse Capitonem Tiberoni con-
 sententiam Mutij referri. Namq; et Tribunis in-
 pleb. Senatus habendi ius erat, quanquam sena-
 non essent ante Atinium plebiscitum.

A V L I G E L L I I N O C T I V M A T T I C A

R V M C O M M E N T A R I I .

L I B E R . X V .

Quod in Quinti Claudij Annalibus scriptum est
lignum aluminis illitum non ardere.

Caput Primum.

Eclamauerat Antonius Iulianus
rhetor præterquam semper alibi
tum ueronianum quã delictabili
ter, & feliciter. Sunt enim feru
scholastica ista declamationes, et
iusdem hominis, eiusdemq; fiam
die, non eiusdem tamen quotidie felicitatis. Nos ergo
familiares eius circũfusi undiq; eum prosequen
domum: cum deinde subeuntes montem Cifium, con
spicimus insulam quandam occupatam igni, multis, et
diuisq; tabulatis editam, & propinqua iam omnia
flagrare uasto incendio. Tum quispiam ibi ex comi
tibus Iuliani, Magni inquit, reditus urbium prae
diorum, sed pericula sunt longe maxima. Siquid ar
tem posset remedij fore, ut ne tam assidue domus Ro
mae arderent: uenim hercle dedissem res rusticas, &
urbicas emissem. At qui illi Iulianus lator, ut mos eius
fuit, inter fabulandum uenustate si annalem inquit,
undenigesimũ Q. Claudij legis optimi, & sincer
rissimi scriptoris, docuisset te profecto Archelus re
gis Mithridatis praefectus, qua medela, quaq; soler
tia ignem

ignem defenderes: ut ne ulla tua aedificatio in li-
 ro, correpta, atq; insinuata flammis arderet. Per-
 nitatus ego sum, quid esset illud mirum. Quod adrigas
 irepenti. In eo igitur libro scriptum inueni, cum op-
 gnaret L. Sylla in terra Attica, Pireum: Et con-
 s Archelus regis Mithridatis praefectus ex eo op-
 do propugnaret: turrim ligneam defendendi gra-
 s structam, cum ex omni latere circumplexa ignis
 ret: ardere non quisse, quod ab Archelao alununc obli-
 fuisse. Verba Quod adrigas ex eo libro haec sunt:
 um Sylla conatus est, et tempore magno eduxit co-
 us: ut Archelai turrim unam, quam ille interpo-
 it: ligneam incenderet. uenit: accessit: ligna subdi-
 t: submouit graecos: ignem admouit: satis sunt diu
 ati, nunquam quierunt incendere. Ita Arche-
 pomnem materiam obliuerat alununc. Quod syl-
 atq; milites mirabantur, et postquam non suam
 ereduxit copias.

Quod Plato in libris, quos de legibus composuit:
 giores, lectoresq; in conuiujs inuitatiunculas ui-
 non inuitiles esse existimauerit. Cap. II.

X insula Creta quistiam aetatem Athenis
 agens, Platonium esse se philosophum di-
 cebat: et uideret gestebat. Erat autem ni-
 homo, et iugiter, atq; in graecia facundie glo-
 iactabundus. praeterea uini libidine adusq; lu-
 ria ebriosus. Is in conuiujs iuuenum, quae agita-
 Athenis hebdomadibus lunae solene nobis fuit: si-

D

mulatq; modus epulis factus, & utiles, delectabi-
 lesq; sermones ceperant: tum silentio ad audiendum
 petito, loqui coeptabat. Atq; id genus uili, & incon-
 dita uerborum caterua hortabatur omnes ad bibe-
 dum. Idq; se facere ex decreto Platónico prædicabat:
 tanquam Plato in libris, quos de legibus composuit:
 laudes ebrietatis copiosissime scripsisset: utilemq; eam
 esse bonis, ac fortibus uiris censuisset. Ac simul inter
 eiusmodi orationem crebris, & ingentibus poculis
 omne ingenium ingurgitabat: fomitem esse quendam
 dicens, & incitabulum ingenij, uirtutisq;, si mens, et
 corpus hominis uino flagraret. Sed enim Plato in pri-
 mo, & in secundo de legibus, non ut ille nebulo opi-
 nabatur, ebrietatem istam turpissimam, quæ labefac-
 re, & minuere hominum mentes solet: laudauit. Sed
 hanc largiorem paulo, iustandio remq; uini inuitatio-
 nem, quæ fieret sub quibusdam quasi arbitris, &
 magistris conuiuiorum sobrijs non improbauit. Nam
 & modicis, honestisq; inter bibendum remissionibus re-
 fici, integrariq; animos, ad instranda sobrietatis
 officia existimauit. reddiq; eos sensim leniores, atq;
 ad intentiones rursus capiendas fieri habiliores. Et
 simul si qui penitus in ijs adfectionum, cupiditatumq;
 errores inessent: quos aliquis pudor reuerens conca-
 laret: ea omnia sine graui periculo libertate per-
 rum data detegi, & ad corrigendum, medendumq;
 fieri oportiora. atq; etiam hoc Plato ibidem di-
 cit, non defugiendas esse, neq; respiciendas huiusmo-
 di exercitationes, aduersum propulsandam uini uo-
 lentiam. Neq; ullum unquam continentem prorsus,
 ac temperantem

e temperantem satis fideliter uisum esse, cuius uita,
ictusq; non inter ipsa errorum pericula, & in me-
ijs uoluptatum illecebris explorata sit. Nam a i li-
centia, gratiaq; omnes conuiuiorum incognita sine,
uq; illarum omnino expertis sit: si eum forte ad par-
cipandas eiusmodi uoluptates, aut uoluntas tuleris:
ut casus induxerit: aut necessitas compulerit: deleni-
plerunq; , & capi. Neq; mentem, animumq; eius
uoluntate sed ut quadam noua ictum labascere. Con-
cedendum igitur censuit: & tanquam in acie qua-
m cum uoluptarijs rebus, cumq; ista uini licentia
minus decernendum, ut aduersum eas, non fuga
nisi tuti, nec abstinentia, sed uigore animi, & con-
stanti presentia, moderatoq; usu, temperantiam, con-
ueniamq; tucanur, & calefacto simul, refotoq; ani-
p, siquid in eo uel frigida tristitia, uel torpentis ue-
tundie fuerit: diluamus.

Quid M. Cicero de particula ista senserit, scripse-
q; , que preposita est uerbis aufugio, & aufero.
an in uerbo autumo eadem ista hae prepositio esse
uideri debeat. Caput III.

Eginus librum Ciceronis, qui inscriptus est
Orator: in eo lib. Cicero cum dixisset uer-
ba hae aufugio, & aufero, composita qui-
esse ex prepositione ab, & ex uerbis fugio, & fe-
sed ea prepositionem, quo fieret uox pronuntiata,
uq; lenior, uersam, mutatamq; esse in au sylla-

A' GELI

bam, cœptumq; esse dici aufugio, & aufero pro ab-
fugio, & abfero. Cum hæc inquam ita dixisset: tum
postea ibidem super eadem particula ita scripsit.

- » Hæc inquit, præpositio, præter hæc duo uerba, nul-
» lo alio in uerbo reperitur. Inuenimus autem in com-
mentario Nigridiano uerbum autumo compositum ex
ab præpositione, & uerbo æstumo, dictumq; interci-
se, autumo, quasi abæstumo, quod significaret totum
æstumo, tanquam abnumero. Sed quod sit cum hono-
re nullo dictum P. Nigridij hominis eruditissimi au-
dacius hoc, argutiusq; esse uidetur, quã uerius. Autu-
mo enim non id solum significat: sed & dico, & opi-
nor, & censeo, cum quibus uerbis præpositio ista, neq;
coherentia uocis, neq; significatione sententiæ conuenit.
Præterea uir acerrimæ in studio literarum licen-
tiæ M. Tullius, non sola esse hæc duo uerba dixisset:
si reperiri posset ullum tertium. Sed illud magis que-
ri, inspicique dignum est, uersa'ne sit, & mutata ab præ-
positio in au syllabam propter lenitatem uocis, an posi-
tus au particula sua sit propria origine, & proinde
ut pleraeq; aliæ præpositiones a' græcis, ita hæc quoq;
inde accepta sit, sicuti est in illo uersu Homeri.
αὐρύσσαρ ἰδὺ πρῶτα. καὶ ἰσφαξαρ, καὶ ἰδερπαρ,
καὶ ἀβρομοὶ ἀρίαχοι.

Historia de Ventidio Basso ignobili homine, quem
primum de Parthis triumphasse memoriæ traditum est.

Capitulum IIII.

- » In sermonibus nuper fuit seniorum homi-
» num, & eruditorum multos in uetere me-
» moria

moria altissimum dignitatis gradum ascendisse igno-
 bilissimos prius homines, & despicatissimos. Nihil
 ideo tamen de quoq̄ tantæ admirationi fuit: quanto
 uerunt que de Ventidio Basso scripta sunt. Eum pi-
 entem fuisse genere, & loco humili, & matrem eius
 a Pompeio Strabone Pompeij magni patre, bello socia-
 li, quo Asculanos subegit, captam cum ipso esse. Mox
 triumphante Pompeio Strabone, cum quoq; puerum
 inter ceteros ante currum Imperatoris suæ matris
 lectum esse. Post cum adoleuisset: uictum sibi agre-
 uis: cumq; sordide inuenisse: comparandis mu-
 lter, & uchiulis magistratibus, qui sortiti prouincias
 erent: prebenda publice conduxisse. In isto questu
 utum esse capisse C. Casari: & cum eo profectum
 se in Gallias. Tum quia in ea prouincia satis nauis-
 uersatus esset: & deinceps civili bello mandata si-
 pleraq; impigre, & strenue fecisset: non modo in
 militiam Casari, sed ex ea in amplissimum quoq;
 rdinem peruenisse. Mox tribunum quoq; plebis, ac
 inde prætor creatum. Atq; in eo tempore iudicatum
 e a Senatu hostem cum M. Antonio. Post uero con-
 uentis partibus, non pristinam tantum dignitatem re-
 perasse, sed pontificatum, ac deinde consulatum
 quoq; adeptum esse. Eamq; rem tam intuleranter tu-
 se Post. Ro. qui Ventidium Bassum meminerat cu-
 andis mulis uictis: ut uulgo per uias urbis uersta-
 li proscriberentur.

accurrere omnes aures, artifices,
 uentum inusitatum constat est recens,
 quos malos qui fricabat, consul factus est.

Eundem Bassum Suetonius Tranquillus præpositum esse à Mar. Antonio provincijs orientibus, Parthosq; in Syriam introrumpentes, tribus ab eo prælijs successus scribit. Eumq; primum omnium de Parthis triumphasse, & morte obita publico funere sepultum esse.

Verbum profligo à plerisq; dici improprie, insciteq;.

Caput

V.

icut alia uerba pleraq; ignorantia, & inscitia improbe dicentium que non intelligunt, defixa, ac deprauata sunt à ratione recta, & consuetudine, ita huius quoq; uerbi, quod est profligo, significatio uersa, & corrupta est. Nam cum ab adstringendo, & ad perniciem, interitumq; deducendo inclinatum id, tractumq; sit: semperq; eo uerbo, qui diligenter locuti sunt: ita usi sint, ut profligare dicerent, prodigere, & deperdere, profligatasq; res, quasi profligatas, & perditas appellarint: nunc audio ædificia, & templa, & alia fere multa, que prope absoluta, adfectaq; sunt, in profligato esse dici, ipsaq; esse iam profligata. Quapropter urbanissime respondisse præter. non indoctum uirum barbarulo cuidam, ex aduocatorum uerba Sulpitius Apollinaris in quadam epistola scriptum reliquit. Nam cum ille inquit, tabula audaculus, ita postulasset, uerbaq; ita fecisset: omnia V. CLSS. negotia, de quibus te agnitorum esse hodie dixisti: diligentia, & uelocitate tua profligata sunt. unum id solum relictum est, de quo rogo audias. Tum præter. satis ridicule, an illa regna, de

cia, de quibus iam cognouisse me dicis, profligatae sunt, equidem nescio. Hoc autem negotium, quod in te incidit, pro indubio, siue id audiam, siue non audiam: profligatum est. Quod significare autem uolunt, qui profligatum dicunt, ij, qui latine locuti sunt, non profligatum, sed affectum dixerunt: siue Mar. Cic. in oratione, quam habuit de prouincijs consularibus eius uerba haec sunt. Bellum adfectum uideamus, & uere ut dicam, pene confectum. Item infra. Nam ipse Caesar quid est, quod in ea prouincia commemorari uelit, nisi ut ea, quae per eum affecta sunt, perfecta Reip. tradat? Idem Cicero in oratione. Cum uero affecta iam propè astate, uuas a sole murescere tempus est.

In libro M. Cic. de gloria secundo, manifeste est erratum in ea parte, in qua scriptum est super Hectore, & Aiax. Caput VI.

In libro M. Tullij, qui est secundus de gloria, manifestus error est non magnae rei.

Quem errorem esse possit agnoscere non aliqui eruditissimi: sed qui tantum legitur impudè. Quamobrem non tam id mirabantur esse in eam rem M. Tullium quam non esse animadvertum hoc postea, correctumque uel ab ipso, uel a ratione liberto eius diligentissimo homine, & librorum patroni sui studiosissimo. Ita enim scriptum in coliro est apud eundem poetam, Aiax cum Hectore ingrediens depugnandi causa agit, ut sepeliatur:

A. GEL.

si sit forte uictus. Declaratq; se uelle ut suum tumu- lum, multis etiã post seculis prætereuntes sic loquãtur.

- » Hic situs est, uitæ iam pridem lumina linquens,
- » Qui quondam Hectoreo percussus concidit ense.
- » Fabitur hoc aliquis. mea semper gloria uiuet.

Huius autem sententiæ uersus, quos Cicero in linguam Latinam uertit: non Ajax apud Homerum dicit: neq; Ajax agit, ut sepeliatur: sed Hector dicit, & Hector de sepultura agit, prius quàm sciat, an se. cum deper- gnandi causa congressurus sit Ajax.

ἄνδρὸς ἰδὼν τὸδε σῆμα πάλαι κατὰ τιθειῶτος
ὄν ποτ' ἀριστοῦτα κατέκτανε παίδι μιν ἔκταρ
ὥς ποτ' ἴς ἔρβη. τὸ δ' ἑμὸν κλέος ὄν ποτ' ὀλείται.

Observatum esse in senibus, quod annũ fere atri- tis tertium, & sexagesimum agant, aut laboribus, aut interitu, aut clade aliqua insignitum. Atq; inibi super eadem obseruatione exemplum appositum Epistolæ diui Augusti ad Caium filium. Cap. VII.

Observatum in multa hominum memoria, expertumq; est in senioribus plerisq; omni- bus sexagesimum tertium uitæ annum cum periculo, & clade aliqua uenire, aut corporis, mor- biq; grauioris, aut uitæ interitus, aut animi ægritu- dinis. Propterea qui rerum, uerborumq; istiusmodi studio tenentur: eum ætatis annum appellant κλιμα πρικόν. Nocte quoq; ista proxima superiore cum li- brum epistolarum D. Augusti, quas ad C. nepotem suum scripsit: legeremus: diceremurq; elegantia ora- tionis,

lenis, neq; morosa, neq; anxiosa: sed facili hercle, & simi-
 lia: id ipsum in quadam epistola super eodem anno
 scriptum offendimus. Eiusq; epistolae exemplum hoc
 A. IX. Calen. Octobris, Ave mi Cai, meus Ocel-
 us iucundissimus, quem semper mecum fidius desyn-
 ero, cum a me aber. Sed praecipue diebus talibus, qua-
 s est hodiernus, oculi mei requirunt meum Caium
 nem uticunq; hoc die fuisse: Letum, & bene-
 valentem celebraffe quartum & sexagesimum nata-
 m meum: nam ut iudes κλιμακτηρα communem
 miorum omnium tertium & sexagesimum annum
 rasimus. Deus autem oro, ut mihi quantumcunq; su-
 rest temporis: id salvis vobis traducere liceat, in sta-
 REI p. felicissimo ἀποσταθούτων ὑμῶν, ἡδὲ δὴ
 Χομίται.

Locus ex oratione Phavorini veteris oratoris de
 enarum, atq; luxurie exprobratione: qua usus est,
 ut legem liciniam de sumptu minuendo suaserit.

Caput VIII.

Um legeremus orationem veterem Phavori-
 ni, non indiserti viri, quam orationem to-
 tam ut meminisse possimus odio esse hercle
 huiusmodi sumptus, atque uictus perdidicimus. Verba,
 ut adposuimus Phavorini, haec sunt. Praefesti-
 pinæ, atq; luxuriae regniæ carnam lautam esse, ni-
 tum libentissime eductum auferant, & alia esca-
 ptior, atq; amplior succurrant. Is nunc flos cœ-
 re habeatur inter istos, quibus sumptus, & fastidia
 pro factis proædit. Qui negant ullam auem;

10 præter ficedulam, totam comesse oportere. Cæterarum
 20 auium, atq; altiliū, nisi tarum apponatur, ut à clu:
 30 niculis, inferiori parte saturi fiant: consiliū putā
 40 inopia sordere. Superiorem partem auium, atq; alti:
 50 lium, qui edunt: eos palatum non habere. Si pro po
 60 tione crescit luxuria: & debere epulas crescere.
 70 Videte quid relinquatur, nisi ut delibari sibi coenas in
 80 beant: ne edendo defatigentur: quando stratus auro,
 90 argento, purpura, amplior aliquot hominibus, quam
 100 dijs immortalibus adornantur.

Quod Cæcilius poeta frontem genere uirili, non
 poetice, sed cum probatione, & cum analogia ap
 pellauit.

Capit IX. (psu.)

10 U Ere, ac diserte Cæcilius hoc in subditio scri
 20 Nam ij sunt inimici pessimi fronte hilare,
 30 Corde tristi, quos, neq; ut adprehendas, neq;
 40 ut mittas, scias.

Hos ego uersus, cum de quodam istiusmodi homine ser
 mones essent, in cirulo forte iuuenum eruditorum di
 xi. Tum de grammaticorum uulgo quispiam nobis
 cum ibi adsistens non sane ignobilis, Quanta inquit
 licentia, audaciaq; Cæcilius hic fuit: cum fronte hila
 ro, non fronte hilare dixit: & tam immanem solæ
 cismum nihil ueritus est. Immo inquam potius nos,
 & quā audaces, & quam licentes sumus: qui frontem
 improbe, indocteq; non uirili genere dicimus: cum &
 ratio proportionis, que analogia appellatur, & ue
 terum authoritas, non hanc, sed hunc frontem debe
 re dici suadeant. Quippe M. Cato in quinta origina;

scripsit. Postridie signis collatis, equo fronte, ped
 itatu, equitibus, atq; alijs cum hostium legionibus pu-
 mauit. Recto quoq; fronte idem Cato, eodem in li-
 ro dicit. At ille semidoctus grammaticus. Missas in-
 nit, auctoritates facias: quas quidem ut habeas, pos-
 fieri puto. Sed rationem dic, quam non habes. Atq;
 his eius uerbis, ut tum ferebat ætas, irritator, au-
 inquam mi magister rationem, falsam quidem, sed
 nam redarguere falsam esse tu non queas. Omnia
 quam uocabula tribus literis finitur, quibus frons fi-
 nitur, generis masculini sunt, si in genitiuo quoq; ca-
 eadem syllaba finiuntur, ut mons, pons, frons. At
 e contra uenitens, audi inquit, discipule plura a-
 e consimilia, que non sine generis masculini. Pete-
 nit ibi omnes, ut uel urum statim diceret. Sed cum
 uno uultum interqueret: & non hisceret: coloresq;
 uerret: tum ego intercessi, & uade inquam nunc,
 r habeto ad requirendum. XXX. dies. Postquam in-
 neris: repeter nos. Atq; ita hominem nulli rei, ad in-
 uigandum uocabulum, quo rescinderet finitionem fi-
 um dimissurus.

De uoluntario, & admittendo interitu uirginum
 plesterum. Caput X.

Lutarchus in librorum, quos τριπλὸν βιβλίον
 inscripsit primo, cum de moribus disscere-
 ret in animos hominum incidentibus: uirgi-
 dixit, multisq; nominis, ferme quos nam in ea ciui-
 erant: repente sine ulla euidenti causa, uoluntate
 cepisse obcunde mortis. Ac deinde plurimas ui-
 suspendio amissis: id. cum accideret in dies cre-

Brius: neq; animis earum mori perseverantium medicina adhiberi quiret: decreuisse Milesios, ut uirgines, quæ corporibus suspensis demortuæ forent: ut eam omnes nudæ cum eodem laqueo, qui essent præuinctæ: efficerentur. Post id decretum uirgines uoluntariam mortem non petisse, pudore solo deterritas tam in honesti funeris.

Verba sena. con. de exigendis urbe Roma Philosophis. Item uerba edicti cens. quo improbat, & coarctati sunt, qui disciplinam rhetoricam instituerent, & exercere Romæ cœperant.

Capit XI.

Fānio Strabone M. Valerio Messala COSS
 C. sena. con. de philosophis, & rhetoribus latinis factum est M. Pomponius præ. et. senat. consuluit: quod uerba facta sunt de philosophis, & de rhetoribus, D. E. R. I. C. ut M. Pomponius præ. animaduerteret, curaretq; uti ei e' re p. fide que sua uideretur, uti Romæ ne essent. Aliquot deinde annis post id senat. con. Cn. Domitius Aenobarbus, & L. L. cinius Crassus cens. de coerendis rhetoribus latinis, ita edixerunt. Renuntiatum est nobis esse homines, qui nouum genus discipline instituerunt. Ad quos inuentus in ludum conueniat: eos sibi nomen imponuisse Latinos rhetor. Ibi hoies adolescentulos discipulos desidere. Maiores nostri que liberos suos discere, & quos in ludos itare uellent: instituerunt. Hæc noua, que præter consuetudinē, ac morē maiorū sunt,

neque placere, neque recta uidentur. Quapropter et
 illi, qui eos ludos habent: et isti, qui eo uenire con-
 uerunt: usum est faciendum: ut ostenderemus no-
 tam sententiam, nobis non placere. Neque illis solū
 in portibus nimis rudibus, nec dum grae. disciplina
 politis philosophi ex urbe Roma pulsī sunt: uerum
 non Domitiano imperāte, senat. con. cecit, atq; urbe,
 et Italia interditi sunt. Quae tempestate Epictetus
 philosophus propter id senat. con. Roma decessit.

Locus ex oratione Gracchi de parsimonia, ac de
 diuitia sua memoratissimus.

Caput XII.

Gracchus, cum ex Sardinia rediit: oratio-
 nem ad populum in concione habuit. ea uer-
 ba sunt haec. Versatus sum inquit, in pro-
 uincia, quomodo ex usu uestro existimabam esse: non
 modo ambitioni meae conducere arbitrabar. nul-
 lapud me fuit popina: neque pueri eximia stau-
 re: sed in conuiuio liberi uestri modestius erat quā
 ad principem. Post deinde haec dicit. Ita uersatus
 in provincia, ut nemo possit uere dicere assē,
 meo plus in muneribus me accepisse: aut mea opera
 inopiam sumptum fecisse. Bicēnium sui in provin-
 cia si uila meretrix domum meam introiit: aut cu-
 nam seruulus propter me sollicitatus est: omnium
 pecuniarum postremissimum, nequissimumq; existima-
 Cum a seruis eorum tam caste me habuerim: in
 meritis considerare: quomodo me putatis cum li-
 beris uestris iuxisse, atq; ibi ex interuallo. Itaq; in-

- » quit quiritēs, cum Roma profectus sum, Zonas, quas
- » plenas argenti extuli: eas ex provincia inanes retu-
- » li. Alij uini amphoras, quas plenas tulerunt: eas ar-
- » gento plenas domum reportauerunt.

De uerbis inopinatis, quæ utroq; uersum dicuntur, & à grammaticis communia uocantur.

Caput XIII.

Tor, & uereor, & hortor, & consolor communia uerba sunt, ac dici utroque uersum possunt, uereor te, & uereor abs te, idest tu me uereris: uitor te, & uitor abs te, idest tu me uiteris: hortor te, & hortor abs te i. tu me hortaris: consolor te, & consolor abs te. i. tu me consolaris. testor quoq; & interpretor significatione reciproca dicuntur. Sunt autem uerba hæc omnia ex altera parte inusitata. Et an dicta sint in eam quoq; partem quæri solet. Afranius in consobrinis.

- » Hem hisco parentum est uitabilis liberis,
 - » Vbi malunt metui quam uereri se suis.
- Hic uereri ex ea parte dictum est, qua est non usitatior. Nonius in ligararta liciniaria uerbum, quod est utitur, ex contraria parte dicit.
- » Quia supellex multa, quæ non utitur, emitur tamen
 - » Idest quæ usui non est. M. Cato in quinta origine, ex-
 - » erditum inquit, suum pransum paratum cohortatum
 - » eduxit foras, atq; instruxit. Consolor quoq; in partem
 - » alteram, præterquam dici solitum est in epistola Q. Metelli, quam cum in exilio esset, ad Cn. & ad L.
 - » Domitios dedit, ac cum animum inquit, uestrum et

me uideo uehementer confolor, & fides, uirtutiq; ue-
ra mihi ante oculos uersatur. Testata itidem, & in-
pretata eadem ratione dixit M. Tullius in pri-
mo libro de diuinatione, ut testor, interpretorq; uer-
ba communia uideri debeant. Sallustius quoq; eodem
modo dilargitis proscriptorum bonis dicit, tanquam
rebus largior sit ex uerbis communibus. Veritum
tem sicut pudicum, & pigrum, non personaliter
in infinitum modum dictum esse, non a uenustioribus
tantum uidemus, sed a M. quoq; Tullio in secun-
da de finibus. Primum inquit, Aristippi Cyre-
norumq; omnium, quos non est ueritum in ea uo-
cabate, que maxima dulcedine sensum moueret: sum-
mum bonum ponere. Dignor quoq;, & ueneror,
confiteor, & testor, habita sunt in uerbis commu-
nibus, si ut illa in Virgilio dicta sunt.

in iugro Anchisa ueris dignate superbo, &
uersusq; dabit uenerata sacerdos
confessi autē aeris, de quo facta confessio est, in XII.
tabulis scriptū est his uerbis. Aeris confessi, rebusq;
iuratis. XXX. dies iusti sunt. Item ex iisdem tabulis
quoq; est. Quæ si erit testator, libripensue fueris
testimonium seriatet improbus, intestabilisq; esto.

Quod Metellus Numidicus figuram orationis no-
ta, ex orationibus graecis mutuatus est.

Caput XIII.

Pud Q. Metellum Numidicum in lib. ac-
cusationis in Valerium Messalam tertio noue
dictum esse adnotauimus. Verba ex oratio-

A. GEL.

ne eius hæc sunt. Cum sese sciret in tantum crimen
uenisse: atq; socios ad Senatum quæstum flentes uenisse:
se sese maximas pecunias exactas esse. pecunias se ma-
ximas exactas id nobis uidebatur græca figura di-
ctum. Græci enim dicunt εὐπαράτατό με ἀρῦριον.
Id significat exegit me pecuniam: quod si id dici po-
test, etiam exactus esse aliquis pecuniam dici potest.
Cæcilius quoq; eadem figura in hypobolimæo Aeschili-
no usus uidetur.

- » Ego illud minus nihilo exigor portorium.
Idest nihilo minus exigitur de me portorium.

Passis uelis, & passis manibus dixisse ueteres, non
a uerbo suo, quod est patior, sed ab alieno, quod est
pando.

Caput

XV.

B eo, quod est pando passum ueteres dixe-
runt: non pansum, & cum præpositione
ex passum, non expansum. Cæcilius in sy-
naristusis.

- » Heri uero prospexisse eum se ex tegulis,
- » Hæc nuntiasse, & flammeum expansum domi.
Capillo quoq; esse mulier passo dicitur, quasi porre-
cto, & expanso, & passis manibus, & uelis passis
dicimus: quod significat diductis, atq; distentis. itaq;
Plautus in milite glorioso a litera in e mutata, per
compositi uocabuli morem dispassis dicit, pro eo quod
est dispassis.
- » Credo ego istoc exemplo tibi esse eundum extra
- » Portam dispassis manibus patibulum cum habebis.

De τῶν

De nouo genere interitus Crotoniensis Milonis.

Caput XVI.

Ilo Crotoniensis athleta illustris, quem in
 Chroniis scriptum est olympiade prima
 coronatum esse: exitum habuit uitae misere-
 r. indum, & mirandum. Cum iam natu-
 ralis artem athleticam desisset: iterq; faceret for-
 solus in locis Italiae sylvibus: quercum uidit pro-
 uiam, patulis in parte media ramis hiantem.
 in experiri (credo) etiam tunc uolens, an ulla st-
 relique uires adessent: immixtis in cauernas ar-
 nis digitis, diducere, & rescindere quatercum cona-
 est. Ac mediam quidem partem discidit, diuel-
 Quercus autem in duas diducta partes, cum il-
 quasi perfecto, quod erat connixus, manus laxas-
 cessante uires rediit in naturam: manibusq; eius re-
 us, inclusisq; stricta denuo, & cohesa dilaceran-
 a hominem feris praebuit.

Quam ob causam nobiles pueri Atheniensium
 is caute desierint, cum patrum istum morem ad-
 di haberent. Caput XVII.

Labiades Atheniensis, cum apud autum-
 lum Periclem puer, artibus, ac disciplinis
 liberalibus erudiretur: & arcessi Pericles
 Antigenidam Tibicinem iussisset, ut cum
 re Tibis, (quod hoc iustissimum tum uidebatur)
 ter: tradidit sibi tibias cum ad os adhibuisset;
 usq; pudes factus oris deformitate, abiecit, infre-
 B

gitq; Ea res cum percrebuisse: omnium tum Atheniensium consensu disciplina tibijs canendi desita est. scriptum hoc est in commentario Pamphilæ nono et uigesimo.

Quod pugna belli civilis, uictoriaq; C. Cesaris, quã uicit in pharsalicis campis, nuntiata, predictaq; est per cuiusdam Cornelij sacerdotis uaticinium, eodem ipso die in Italia Patavij. Cap. XVIII.

Vo C. Cesar, et Cn. Pompeius die civile bellum signis collatis in Thessalia confixerunt, res accidit Patavij in trãspadana Italia, memoria digna. Cornelius quidam sacerdos et loco nobilis, et sacerdotij religionibus uenerandus, et castitate uitæ sanctus, repente mota mente conspicere se procul dixit pugnam acerrimam pugnari. Ac deinde alios cedere, alios urgere, cædem, fugam, tela uolantia, instaurationem pugnae, impressionem gemitus, uulnera. perinde ut si ipse in praelio uersaretur, coram uidere sese uisiferatus est. Ac posita subito exclamauit Cesarem uicisse. At Cornelij sacerdotis ariolatio leuis tum quidem uisa est, et uecors, magnæ mox admirationi fuit, quod non modo pugnae dies, quæ in Thessalia pugnata est: neq; praelij exitus, qui erat predictus: idem fuit: sed omnes quoq; pugnandi reciproce uices, et ipsa exercituum duorum conflictatio uaticinantis motu, atq; uerbis re presentata est.

Verba M. Varronis memoria digna ex satyra,
quæ inscribitur

hæc inscribitur περί ἰσομετρίας. Cap. XIX.

Non paucissimi sunt, in quos potest convenire id, quod M. Varro dicit in satyra, quæ inscribitur περί ἰσομετρίας, verba hæc sive. Si quantum operæ sumpsisti, ut tuus pistor benivideret panem: eius duodecimam philosophiæ dedisti: ipse bonus iam pridem esses factus. Nunc illum ut notum: uolunt emere millibus centum. Te qui non es: nemo centissis.

Notata quedam de Euripidis poetæ genere, vitæ, moribus, de quibus eiusdem sine vitæ. Cap. XX.

Euripidis poetæ matrem Theopompus agrestia olera uendentem victum quæsisse dicit. Patri autem eius, nato illo, responsum est a Chalcidicis, cum puerum, cum adoleuisset: victorem in certaminibus fore. Id ei puero fatum esse pater interpretatus: athletam debere esse, roborato, exercitatoque in sui corpore Olympiam certaturum cum inter ceteros pueros deduxit. Ac primo quidem in certamine per antiquam certem receptus non est. Post Eleusio, & Theſſo certamine pugnavit, & coronatus. Mox a corporis cura ad exalendi animi studium transgressus, auditor fuit Physici Anaxagoræ, & thetricæ Prodicæ. In metali autem philologia, Socratis. Tragediam scribere natus ante duodecimum ad ortus est. Philochorus refert in insula Salamine speluncam esse terram, & heros

Αἰ ΓΕΛ

vidam, quam nos vidimus, in qua Euripides iracundias scriptavit. Mulieres fere omnes in maiorem modum exosus fuisse dicitur. siue quod natura abhorruit a mulierum cœtu: siue quod simul diu uxores habuerat: cum id decreto ab Atheniensibus factum ius esset: quatum matrimonij pertædebat. Eius odij in mulieres Aristophanes quoq; meminit

ἐν ταῖς προτίραις θεομοφοριαζούσαις

In his versibus.
 οὐδ' οὐδ' ἀπάσαισι πικραίνω, καὶ λίζω.
 τοῦτον κολάσαι τὸν ἄνδρα πολλῶν οὐνεκα.
 ἄγρια γὰρ τιτὰ ὧ γυναῖκες δρᾶτε, ἐν ἀρτίοις
 τοῖς λαχάτοις αὐτὸς πικρεῖς.

Alexander autem Aetolus hos de Euripide versus composuit.

ὁ δὲ ἀταξάθρου πρόθυμος ἀρχαίου.
 εὐριπιδὸς: ἀλλ' ἐμοὶ γὰρ ἔοικε προσειπεῖν
 καὶ μισογέλωσ καὶ ταβάειν. οὐδὲ τάρτοιον
 μεμαυκῶς. ἄλλοτι γράψαι τοῦτ' ἄν.
 μέλιτος καὶ σιρήνῳ ἰτεταύχη.

Is, cum in Macedonia apud Archelaum Regem esset: interuentusq; eo rex familiariter rediens nocte ab eius caena, cauib; a quodam æmulo immixtis dilaceratus est, & ex his uulneribus mors secuta est. Sepulchrum autem eius, & memoriam Macedones eo dignati sunt honore: ut in gloria quoq; locum prædicarent.

οὐποτε σὸν μνήμα ἀριτίδης ἴωλιτο ποῦ.

Quod egregius poeta morte obita sepultus in eorum terra foret. Quamobrem cum legati ad eos ab Atheniensibus missi petissent: ut ossa Athenas in terram illius

nam illius patriam permittente transferri: maximo
 consensu Macedones in ea re deneganda persisterunt.

Quod à poetis Iouis filij prudentissimi, humanissi-
 miq; Neptuni autem inhumanissimi, & ferocissimi
 traduntur. Caput XXI.

Restantissimos uirtute, prudentia, uiribus
 Iouis filios poete appellauerunt: ut Aeacū,
 & Minoā, & Sarpedonā: ferocissimos, &
 immanes, & alienos ab omni humanitate tanq̄ e' ma-
 ior genites, Neptuni filios dixerunt, Cyclopa, & Cer-
 rona, & Lestrygonas.

Historia de Sertorio duce, deq; astu eius, commentū
 q; simulamentis, quibus ad barbaros milites conti-
 endos, conciliandosq; sibi utebatur. Cap. XXII.

Sertorius uir acer, egregiusq; Dux, & uten-
 di, regendiq; exercitus peritus fuit. Is in tem-
 poribus difficillimis inueniebatur ad mili-
 tū si mendacium prodesse: & literas compositas pro-
 teru legebat, & somnium simulabat: & falsas reli-
 giones conferebat, siquid istae res eum apud militem
 animos adiuuabant. Illud adeo Sertorij nobile est, Cer-
 a alba eximia pulchritudinis, & uinacissima cele-
 ritas à Lusitano ei quodam dono data est. Hanc si-
 oblatam diuinitus, & instinctam Dianae numine,
 loqui secum, mouereq; & docere, quae utilia factu
 sunt: persuadere omnibus instituit. Ac siquid durius

uidebatur, quod imperandum militibus foret a cerua
 ua sese monitum prædicabat. Id cum dixerat uniuersa
 si tanquam si Deo libentes præbebant. Ea cerua quodam
 die, cum incurſio eſſet hoſtium nuntiata: ſeſtinatione,
 ac tumultu conuulſa in ſugam ſe prorupit: atq; in
 palude proxima deliuit: Et poſtea requeſita, periſſe
 credita eſt. Neq; multis diebus poſt, inuentam eſſe cer-
 uam Sertorio nuntiatum. Tum qui nuntiauerat iuſſit
 tacere. Ac necui palam diceret interminatam eſſe. Pre-
 cepitq; ut eam poſtremo die repente in eum locum, in
 quo ipſe cum amicis eſſet: immuteret. Admiſſis deinde
 de amicis poſtredie, niſum ſibi eſſe ait in quiete, cer-
 uam, quæ perierat ad ſe reuertit. Et ut prius conſue-
 uerat, quod opus eſſet factum prædicare. Tum Sertorio
 quod imperauerat ſigniſicante cerua emiſſa in cubi-
 culum Sertorii introrupit. Clamor factus, et orta ad-
 miratio eſt. Ea q; hominum barbarorum credulitas
 Sertorio in magnis rebus magno uſui fuit. memoria
 proditum eſt ex iſis nationibus, quæ cum Sertorio fa-
 ciebant: cum multis prælijs ſuperatus eſſet: nunquam
 unquam ab eo deſciuiſſe, quanquam id genus homi-
 num eſſet mobiliffimum.

De ætatibus historicorum nobilium Hællanicæ, He-
 rodoti, et Thucydidi: Caput XXIII.

Hællanicus, Herodotus, Thucydides historie
 ſcriptores in iſdem temporibus ſere laude
 ingenti floruerunt. Et non nimis longe di-
 ſtantibus fuerunt ætatibus. Nam Hællanicus in ini-
 tio belli

do belli Peloponnesiaci fuisse, quinq; & sexaginta mi-
nos natus videtur: Herodotus tres & quinquaginta:
Thucydides quadraginta. scriptum hoc in libro. XI.
pamphilæ.

Quid vulgatus Sedignus in libro, quem de poetis
scripsit, de comicis latinis iudicavit.

CAPUT XXIII.

Edignus in libro, quem scripsit de poetis,
quid de ijs sentiat, qui comedias fecerunt:

& quem præstare ex omnibus cæteris pu-
eræ deinceps quo quæq; in loco, & honore ponat:
is versibus suis demonstrat.

Multos incertos certare hanc rem vidimus:

Palman poetæ comico cui deferant:

nam, me iudice, errorem dissoluam tibi:

ut contra si quis sentiat: nihil sentiat.

Cælio palmam statuo de comico.

Plautus secundus facile exuperat cæteros.

Decim Næuius qui seruet, pretio in tertio est:

siquid quarto dicitur datur Licinio:

post insequi Licinium facio Atilium.

In sexto consequitur hos Terentius.

Propilius septimum, Trabea octavum obtinet:

nono loco esse facile facio Lusium.

Decimum ad id antiquitatis causa Ennium.

De verbis quibusdam novis, quæ in C. N. Matij Mi-
mambis offenderamus. CAPUT XXV.

N. Matius vir eruditissimus in Mimambis
suis non absurde, neq; absone finxit ve-

- centatur, pro eo, quod græci dicunt ἀνατιόναι,
 Versus, in quibus hoc uerbum est, hi sunt.
 20. Iam iam albicassit phœbus, & recentatur
 20. Commune lumen hominibus, & uoluptas.
 Idem Matius in hisdem mimiambis, edulcare dicit,
 quod est dulcius reddere in his uersibus.
 20. Quapropter edulcare conuenit uitam:
 20. Curasq; acerbis sensibus gubernare.

Quibus uerbis Aristoteles philosophus definiens
 syllogismum, eiusq; definitionis interpretamentum uer-
 bis latinis factum. Caput XXVI.

Aristoteles quid syllogismus esset, his uerbis
 definiuit, λόγος ἐν ᾧ τοῖσιν τινῶν ἐπιπέ-
 τι τῶν κειμένων ἐξ ἀνάγκης συμβαίνει διὰ
 τῶν κειμένων. Eius definitionis nō uidebatur
 habere incommode interpretatio facta hoc modo. Syl-
 logismus est oratio, in qua consensus quibusdam, & cō-
 cassis, aliud quid, quàm quæ concessa sunt: per ea, quæ
 concessa sunt: necessario conficitur.

Quid sint comitia calata, quid Curiata, quid cen-
 turiata, quid tributa, quid consilium. Atq; inibi que-
 dam eiusmodi. Caput XXVII.

In libro Lælij Felicis ad Q. Mutium pri-
 mo scriptum est, Labeonem scribere calata
 comitia esse, quæ pro collegio ponti habentur,
 aut regis sacrorum, aut flaminum, in iugurando-
 rum causa.

cum causa. Eorum autem alia esse curiata, alia centu-
 riata. Curciata per licitorem curiatim calari, id est con-
 sari, centuriata per cornicinem. H. Idem comitijs, quo
 data appellari diximus, & sacrorum detestatio,
 & testamenta fieri solebant. Tria enim genera testa-
 mentorum fuisse accipimus. Vnum, quod calatis comi-
 tijs in concione populi fieret: alterum in procinctu, cū
 ad praelium faciendum in aciem uocabantur. Ter-
 tium per famularem emancipationem, cui as, & libra
 liberentur. In eodem Lelij Felicis libro hæc scri-
 ptum sunt. Is, qui non uniuersum populum, sed partem
 equam adesse iubet: non comitia, sed consilium edi-
 re debet. Tribuni autem neque aduocant patricios,
 neque ad eos referre de re ulla possunt. Ita ne leges
 idem proprie, sed plebiscita appellantur, quæ tribu-
 nis ferentibus accepta sunt. Quibus rogationibus an-
 tiquitus non tenebantur, donec Q. Hortensius DICTO-
 rem legem tulit, ut coiret, quod plebes statuisset: oēs
 iuriter tenerentur. Item in eodem libro hoc scriptum
 est. Cum ex generibus omnium suffragium feratur:
 curiata comitia esse. Cum ex censu, & ætate, centuria
 Cum ex regionibus, & locis, tributa. Centuriata autem
 in comitia intra pomerium fieri nefas esse: quæ extra
 pomerium imperari oporteat: intra urbem
 imperari non sit. Propterea centuriata in campo
 ratio haberi, exercitumque imperari præsidij causa
 fieri, quoniam populus esse in suffragiis ferendis
 oportet.

Quod erravit Cor. Nepos, cum scripsit Ciceronem
 tres & uiginti annos natum causam pro Sex. Roscio
 dixisse. Caput XXVIII.

Cor. Nepos & rerum memoriae non indiligens,
 & M. Ciceronis, ut qui maxime amicus
 eius, familiarisq; fuit. Atq; is tamen in primo
 libro, quos de uita illius composuit, errasse
 datur: cum eum scripsit tres & uiginti annos
 primam causam iudicij publici egisse. Sex. q; Roscium
 paricidij reum defendisse. Dirumuratis quippe
 nis a Q. Cæpione, & Q. Serrano, quibus COSS.
 ante diem. III. nonas Ianuar. M. Cicero natus est, ad
 M. Tullium, & Cn. Dolobellam, quibus COSS.
 causam priuatam pro Quintio apud Aquilium Gab.
 lum iudicem dixit sex & uiginti anni reperitur.
 Neq; dubium est, quin post annum, quam pro Quintio
 dixerat, Sex. Roscium reum paricidij defende-
 rit: annos iam septem & uiginti natus L. Sylla Fe-
 lice, & Q. Metello Pio COSS. In qua re etiam Fene-
 stellam errasse Peditanus Asconius animaduertit, quod
 eum scripserit, sexto uigesimo ætatis anno pro Sex.
 Roscio dixisse. Longior autem Nepotis, quam Fene-
 stelle error est: nisi quis uult in animum inducere, stu-
 dio amoris, & amicitie adductum, amplificande ad-
 mirationis gratia, quadriennium Nepotem suppres-
 sisse, ut M. Cic. orationem florentem dixisse pro Ro-
 scio admodum adolescens uideretur. Illud adeo de
 utriusq; oratoris studiosis animaduersum, & scriptum
 est: quod Demosthenes, & Cicero pari ætate illustri-

ut orationes in causis dixerint. Alter; natā ar-
 minoris, ἡ ἀγαθὰ τιμωράτου, septem & uigin-
 annos natus, alter anno minor pro P. Quintio. se-
 mo & uigesimo pro Sex. Roscio. Vixerunt quoq;
 ualidius nomen un animum diuersum. Alter uersus,
 i sexaginta annos, Demosthenes. LX.

Quali figura orationis, & quā noua L. Piso an-
 tiqui scriptor usus sit. Caput XXIX.

Vae istae in loquendo figurae notae, satis usi-
 tate aequae sunt. mihi nomen est Iulio: & mi-
 hi nomen est Iulij. Tertiam figuram no-
 uerunt hercle reperiri apud Pisonem in secundo Anna-
 li. Verba Pisonis haec sunt. L. Tarquinius col-
 um suum, quia Tarquinium nomen est, metue-
 rit. Eumq; orat, uti sua uoluntate Romam contem-
 nit. Quia Tarquinium inquit, nomen esset. Hoc
 unde est, tanquā si ego dicā. mihi nomen est Iulij.

Vehiculum, quod pettrritum appellatur, cuius lin-
 guae uocabulum sit Graecae an Gallicae.

Caput XXX.

Vi ab alio genere uitae detriti iam, & retor-
 tidi ad literarum disciplinas serius aduersus:
 si forte uideam garruli natura, & subar-
 tidi sunt, oppido quam fiunt in literarum ostensi-
 one inepti, & frivoli. Quod genus profecto ille
 non est, qui de pettrritis naper argutissimas nu-

quas dixit. Nam, cum quæreretur petorritum qualis forma uehiculum, cuiatisq; lingue uocabulum esset: Et faciem uehicularum ementitus est longe alienam, falsamq; Et uocabulum græcum esse dixit. Atq; id significare uoiucres rotas interpretatus est. Commutatq; una litera petorritum esse dictum uolebat, quasi petrorotum. Scriptum etiam hoc esse a Valerio Probo contendit. Ego, cum Probi multos admodum commentationum libros inquisierim: neque scriptum in his inueni, nec usquam alioquin Probum scripsisse credo. Petorritum enim est non ex græca dimidiatum, sed totum transalpibus factum, nam est uox gallica. Inscriptum est in libro M. Varronis XIII rerum diuinarum. Quo in loco Varro, cum de petorrito dixisset: esse id uerbum gallicum, lanceam quoq; dixit non latinum, sed hispanicum uerbum esse.

Quæ uerba legauerunt Rhodij ad hostium, ducem Demetrium, cum ab eo obsiderentur super illa inclinata Ialysi imagine. Cap. XXXI.

Hodum insulam celebritatis antiquissima, oppidumq; in ea pulcherrimum, ornatissimumq; obsidebat, oppugnabatq; Demetrius dux ætatis sue inclytus. Cui a peritia, disciplinaq; faciendi obsidij, machinarumq; solertia, ad capiendam oppida reperiendam, cognouitum πολιορκητικὸν fuit. Tum ibi in obsidione illa ædes quasdam publice factas, quæ extra urbis muros cum paruo presidio erant: adgredi, Et uastare, atque absumere ignis.

nabat. In his aedibus erat memoratissima illa imago
 Ialysi Protegenis manu facta illustris pictoris. Cuius
 operis pulchritudinem, praestantiamque ira per
 Rhodios inuidebat. Mittunt Rhodij legatos ad De-
 metriam cum his uerbis. Quae, malum, inquit, rati-
 onem est, ut tu imaginem istam uel incendio aedium fa-
 ldi, perdere? Nam si nos omnes superaueris: Optimum
 hoc totum ceperis: imagine quoque illa integra,
 in aedibus per uictoriam poteris. Sin uero nos uin-
 te obsidendo nequiueris: petimus consideres ne tur-
 ribi sis: qui non poteris bello Rhodios uincere:
 tum cum Protegene mortuo gessisse. Hoc ubi ex le-
 tis audiuit, oppugnatione desista, et imagini, et a-
 edibus peperat.

LI GELLII NOCTIVM ATTICA

RVM COMMENTARI I.

LIBER XVI.

Verba Musonii graece digna, atque uilia audiri,
 et uariis: Eiusdem utilitatis sententia a M. Cato-
 nis ante annis Numantiae ad equites dicta.

Capitulum Primum.

Dolescentuli cum etiam tum in scholis
 essimus, in uerba ista hoc grae-
 cum, quod ad praesens dictum esse a Mu-
 sonio philosopho audiebamus. Et quo-
 nam uere, atque luculente dictum, uera

bisq; est breuibus, & rotundis uinctum, perquam
 libenter memineras. ἀντὶ τῆς πράξης καλὸν με-
 τὰ πόνου, ὃ μὴ πόνος οἴχεται, τὸ δὲ καλὸν μένει
 ἀντὶ τῆς ποιήσεως αἰχρὸν μετὰ ἡδονῆς, τὸ μὲν ἡδὴ οἴχ-
 εται, τὸ δὲ αἰχρὸν μένει. Postea istam ipsam senten-
 tiam in Catois oratione, quam dixit Numantiae apud
 equites positam legitimus. Quae est si laxioribus pau-
 lo, longioribusq; uerbis comprehensa est: praequam
 illud graecum, quod diximus: quoniam tamen prior
 tempore, antiquiorq; est, ueritabilior uideri debet.
 Verba ex oratione haec sunt. Cogitate cum animis ue-
 stris, siquid uos per laborem recte feceritis: labor ille
 a uobis cito recedet: bene factum a uobis, dum uiue-
 tis: non abscedet. Sed siqua per uoluptatem nequiter
 feceritis, uoluptas cito abibit: nequiter factum illud
 apud uos semper manebit.

Cuiusmodi sit lex apud dialecticos percontandi,
 differendiq; & quae sit eius legis reprehensio.

Caput II.

Regem esse aiunt discipline dialecticae, si de
 quapiam re queratur, disputeturq;: atq; ibi
 quod rogare, ut respondeas, tum ne amplius
 quid dicas, quam id solum, quod es rogatus, aut aias,
 aut neges. Eamq; legem qui non seruent, & aut plus,
 aut aliter quam sunt rogati, respondeant existimantur
 rudes, indoctiq; esse: disputandiq; morem, atq; ratio-
 nem non tenere. hoc quidem, quod dicunt in plerisq;
 disputationibus proculdubio fieri oportet. Indefinitum
 namq; inexplicabilisq; sermo fiet nisi interrogationi-

i, responsionibusq; simplicibus fuerit determina-
 Sed enim esse quedam uidentur, in quibus si bre-
 uer, & ad id, quod rogatus fueris, respondeas: capia-
 Nam si quis his uerbis interroget: postulo ut respon-
 u, Desieris'ne facere adulterium an non? ut cunq;
 de hinc lege responderis, siue aias, seu neget: hære-
 in captione, tam si te dicas, adulterum, quã si neget.
 i quod minus est in interrogatione, id est addendū-
 m qui facere aliquid non desinit: non id necessario
 im fecit. Falsa igitur est species istius captiois. & ne-
 squam procedere ad id potest, ut colligi, concludiq;
 sit, cum facere adulterium qui se negauerit face-
 desisse. Quid autem legis istius propugnatores in il-
 laptiua la facient in qua hære eos necessum est?
 nihil amplius quã quod interrogati erunt, respon-
 dit. Nam si ita ego istorum aliquem rogem. Quic-
 d non perdidisti, habeas'ne an non habeas? postu-
 ut aias, aut neget, ut cunq; breuiter responderit:
 ietur. Nam si non habere se negauerit, quod non
 ididit: colligitur oculos cum non habere: quos non
 ididit. Sin uero habere se dixerit: colligitur eū ha-
 e cornua, que non perdidit. Restus igitur, cau-
 q; ita respondebit: quicquid habui, id habeo, si
 non perdidit. Sed huiusmodi responsio non fit ex
 quã diximus. Plus enim quam quod rogatus est,
 ondes. Et propterea id quoq; ad eam legem addi-
 t, non esse captiosis interrogationibus responden-
 m.

Quamã ratione effici dixerit Erasistratus medicus.
 bus forte decribit, ut tolerari aliquanti, per inedia.

possit, & tolerari fames, uerbaq; ipsa Erasistrati scripta
per ea re scripta. Caput III.

Um Phauorino Romæ dies plerunq; totos
eram. Tenebatq; animos nostros hominile
fandi dulcissimus. atq; eum quoquo iret,
quasi ex lingua prorsum eius capti prosequeremur.
Ita sermonibus usquequaq; amœnissimus demulcebat.
tum ad quendam agrum cum issit uisere, nosq;
cum eo unâ introissemus: multaq; ad medicos, qui tum
forte istuc erant: ualitudinis eius gratia oratione graeca
dixisset: ac ne hoc quidem inquit, mirum uideri debet,
quod cum antehac semper edundi fieri adpetens:
nunc post imperatam in diem tridui, omnis eius
adpetitio pristina elanguerit. Nam quod Erasistratus
scriptum reliquit inquit, propemodum uerum est. Esuritionem
faciunt inanus, patentesq; intestinorum fibre,
& caua intus uentris, & stomachi uacua hiantia.
que ubi aut cibo complentur: aut inanitate diuina
contrahuntur: & conuicent: tunc loco: in quẽ
cibus capitur uel stipato, uel adducto, uoluntas capiendi
eius, desiderandiq; restringitur. Scythas quoq; ad
eundẽ Erasistratum dicere, cum sit usus, ut famem longius
tolerent: fascijs uentrem strictissime circumligare.
Ea uentris compressione esuritionem posse depelli
creditum est. hæc tum Phauorinus, multaq; istiusmodi
alia adfabulissime dicebat. Nos autem postea, cum
librum forte Erasistrati legeremus dixissetur primum,
id ipsum in eo libro, quod Phauorinum audiebamus
dicere: scriptum offendimus. Verba Erasistrati
ad eam

l'eam tem pccinentia, h.ec sune.
 υηζόμενα ὡς παρὰ τὴν ἰχυρὰν σύμψησιν τῶν κοι-
 κῶν εἶναι τὴν σφόδρα ἀσιτίαν. καὶ γὰρ τοῖς ἐπιπλέον
 πούσι κατὰ προαίρεσιν ἐν τοῖς πρώτοις χρόνοις ἔ-
 ἴνα παρακολουθεῖ. ὕληρον δὲ οὐκ ἔστι.

hinc paulum infra.

κομῶν δὲ εἰσι καὶ ἡ σκῆλαι ὅταν διὰ τινος κῆρον
 καθίσταται ἀσιτία, ζώταις πλατείαι τὴν κοιλίαν δια-
 ἴηται ὡς τῆς πέτρης αὐτοῦς ἤπειν ἐισχυροῦσθαι. χι-
 ν δὲ καὶ ὅταν πῆρσι ἡ κοιλία ἢ διὰ τὸ κῆρωμα ἐν-
 ἦ μολὴν εἶναι. διὰ τοῦτο οὐ κενώσιν ὅταν δὲ σφό-
 δρα συμπιπῶσθαι ἢ κῆρωμα οὐκ ἔχει.

Idem lib. το ΕΥΑΣΙΣΤΑΤΙΣ uim quandam fatis nō
 stabilem, quia graea βούλιμον, καὶ βούπτερον.
 fellane: in diebus frigidissimis multo facilius acci-
 pe ait, quā cum scetenum, atq; placidum est. Atq;
 s rei causis, cum is morbus in eo plerumq; tempore
 uatur, non dum sibi esse amfertat dicit. Verba, qui
 is id dicit, h.ec sune. ἄπορον δὲ καὶ δόμινοι ἐπι-
 ἠφως, καὶ ἐπὶ τούτων, καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν βουλι-
 μῶνται δικτὶ ἐν τῶν ψυχῶν μᾶλλον τὸ σύμψημα
 ἴτε γίνεται ἢ ἐν τῶν ἀδῶναι.

Quo ritu, quibusq; uerbis fecialis Po. Ro bellum
 dicere solitus sit, ijs quibus Po. Ro. bellum fieri ius-
 ras. Et item in quae uerba conceptum fuerit ius iu-
 randum de futris militatibus sancendis, & uti mili-
 scripturna praedictum diem, in loco certo frequē-
 rent, causis quibusdam exceptis, propter quas id ius-
 randum remitti equum esse. Cap. IIII.

A. CEL.

In ius in libro III de re militari facialem
 c Po. Ro. bellum indicentem hostibus, telumq;
 in agrum eorum iacentem hix uerbis uia
 n scripsit. Quod Po. Hermundulus, hominesq; populi
 n Hermunduli aduersus Popu. Ro. bellum fecere: deli-
 n quu. q; quodq; Po. Ro. cum Po. Hermundulo, homi-
 n nibusq; Hermundulis bellum iussit ob eam rem ego
 n Po. q; Ro. Po. Hermundulo, hominibusq; Hermundu-
 n lus bellum indico, facioq;. Item in libro eiusdem Cimo-
 n cii de re militari uita scriptum est. Cum delectus an-
 n tiquitus fieret, et milites scriberentur: in ius iuran-
 n dum eos tribunus militaris adigebat in uerba hec.
 n In magistratu C. Lælij C. filij COS. L. Cornelij P.
 n filij COS. in exercitu decemq; millia passuum prope
 n furtum non facies, dolo malo, solus, neq; cum pluri-
 n bus, pluris numi argentei, in dies singulos. Extra ha-
 n sium, hastile, ligna, pabulum, utrem, sullem, faci-
 n lam, siquid ibi inueneris, sustuleris'ue, quod numi
 n non erit: quod pluris numi argentei erit: uti tu ad C.
 n Lælium C. filium COS. L. ue Cornelium P. filium
 n COS. siue ad quem eorum iussit, proferas, aut pro-
 n fitebere in triduo proximo, quicquid inueneris, su-
 n stuleris'ue dolo malo. Aut domino suo, cuium id cen-
 n sebis esse: reddes: uti quod recte factum esse uoles.
 n Militibus autem scriptis dies præfiniebatur, quo die
 n adessent, et ut citati COS. responderent. Deinde ita
 n concipiebatur ius iurandum, ut adessent, his additis
 n exceptionibus, nisi harumce quæ causa erit, siuus fa-
 n miliare, friæ denicales Calendæq; quæ non eius rei
 n causa in eum diem collatæ sunt, quo is eo die minus
 ibi esset.

i esse. Morbus fonticus auspiciūue, quod sine
 uculo preterire non liceat. Sacrificiūue an-
 uersarium quod recte fieri non possit, nisi ipse eo
 e ibi sit, ius, hostisue, status, condictusue dies cum
 sit, siui eorum harumce, quæ causa erit, tum se-
 stridie quàm per eas causas licebit, eo die uentu-
 rum, aditurumq; eum, qui eum pagum, uicum,
 pidumue delegerit. Item in eodem libro uerba
 re sunt. Miles cum die, qui prædictus est, aberat:
 ipse exarsatus erat: infrequens dabatur. Item in li-
 o sexto hoc scriptum est. Alæ dictæ exercitus, equi
 in ordines, quod circum legiones dextra, sini-
 aq; et quam alæ in uicium corporibus locaban-
 t. In legione sunt centuriæ sexaginta, manipuli tri-
 nta, cohortes decem.

Vestibulum quid significet, deq; eius uocabuli ra-
 tionibus. Caput V.

Letaq; uocabula, quibus uulgo utimur,
 neq; tamen liquido scimus quid ea proprie,
 atq; uere significant: sed incomperitam,
 et uulgariam traditionem rei non ex-
 state secuti, uidemur magis dicere quod uolu-
 is, quàm dicimus. Sicuti est uestibulum uer-
 um in sermonibus celebre, atq; obuium, non o-
 mibus tamen, qui illo facile utuntur: satis specta-
 us. Animaduerti enim quosdam, haud quaquam
 doctos uiros opinari uestibulum esse partem do-
 us primorem, quam uulgus atrium uocat.

Cæcilius Gallus in libro de significatione uerborum, p[er]
 que ad ius ciuile pertinent secundo: uestibulum esse
 dicit non in ipsis ædibus, neq[ue] partem ædium, sed lo-
 cum ante ianuam domus uacuum, per quem uia ad-
 ditus, accessusq[ue] ad ædes est, cū dextra, sinistraq[ue] in-
 ter ianuam, tecta q[ue], que sunt uie iuncta, spatium
 relinquunt. Atq[ue] ipsa ianua procul a uia est aream
 uacantem intersita. que porro huic uocabulo, ratio stricte
 queri multum solet. Sed que scripta legi, ea ferme
 omnia inæcinnata, atq[ue] absurda uisa sunt. Quod sal-
 pitium autem Apollinarem memini dicere uirum ele-
 ganti scientia ornatum, huiusmodi est. Ve particula, sicuti
 quædam alia, tum intensionem significat, tum
 minutionem. Nam uetus, et uehemens alterum ab æt-
 tis magnitudine compositum, elisumq[ue] est: alterum a
 mentis ui, atq[ue] impetu dicitur. Vescum autem, quod
 ex ue particula, et esca copulatum est, utriusq[ue] diuer-
 se significationis uim capit. Aliter enim Lucretius
 uescum saltem dicit ex edendi intentione. Aliter Læ-
 lius uescum appellat cum edendi fastidio. Qui domos
 igitur amplas antiquis faciebant, locum ante ianuam
 relinquebant: qui inter fores domus, et uiam medius
 esset. In eo loco qui domum eius domus salutarem
 uenerant prius quam admitterentur, consistebant, et
 neq[ue] in uia stabant, neq[ue] intra ædes erant. Ab illa er-
 go grandis loci consistione, et quasi quadam stabula-
 tione uestibula appellata sunt spatia (sicuti diximus)
 grandia ante fores ædium relicta, in quibus starent
 qui uenissent: prius quàm in domum intrmitterentur.
 Memnise autem debemus id uocabulum non sem-
 per a

ia ueteribus proprie, sed per quasdam exalatio-
 esse dictum. Quae tamen ita sunt factae, ut ab ista,
 qua diximus, proprietate non longe descuerint.
 ut illud in VI. Virgilij.

Uestibulum ante ipsum, primisq; in faucibus orci
 iectus, & ultrices posuere cubilia cura.

in enim uestibulum priorem partem domus infer-
 esse dicit quod obrepere potest, tanquam si ita di-
 ur sed loca duo demonstrat extra orci fores, uestu-
 lum, & fauces. Ex quibus & uestibulum appel-
 lante ipsam domum, & ante ipsa orci penetrantia.
 uices autem uocat iter angustum, per quod ad ue-
 stibulum adiretur.

Hosnae, que dicuntur bidentes, quid sint, & quam
 causam ita appellatae sunt, superq; ea re P. Nigri
 & Iulij Nigrij sententiae.

Caput

VI.

Edeuntes Grana Brundisium nauem aduer-
 timus. Ibi quissiam linguae Latinae literator
 Roma a Brundisium accersitus experimen-
 tum sese uulgo dabat. Inuis ad eum nos quoq; oble-
 menti gratia. Erat enim fessus, atq; languens ani-
 mus de aestu maris, legebat barbare, & sciteq; Virgilij
 titulum, in quo libro hic uersus est.

Uentum lanigeras mactabat rite bidentes.

Uidebas rogare se, si quis quid omnium rerum uel-
 dicere. Tum ego indocti hominis confidentiam de-
 precus, doces ut inquam nos magister, cur bidentes
 uentur, bidentes inquit, oues appellatae, idcircoq;

F 3

A. GELI

- Lanigeras dixit, ut oves planius demonstraret. Post
 hac inquam uidebimus, an oves sola (ut tu ais) biden-
 tes dicantur. Et an Pomponius Atellanarum poeta,
 in gallis transalpiniis errauerit: cum hoc scripsit,
- » Mars tibi uoueo facturum,
 - » Si unquam redierit, bidentiuerre.
- Sed nunc ego à te rogavi equam scias esse huiusce uo-
 cabuli rationem. Atq; ille nihil contatus, se nimium
 quantum audacter: oves inquit, bidentes dictæ, quod
 duos tantum dentes habeant. Vbi terrarum quæ te
 inquam duos solos per naturam dentes habere ouem
 uidisti? Ostentum n. est, & piaculis factis procuran-
 dum. Tum ille permotus mihi, & irritatus, quære in
 quit ea potius: quæ à grammatico querenda sunt. Nā
 de ouium dentibus upiliones percontantur. Facetas
 nebulonis hominis risi, & reliqui. P. autem Nigidius in
 libro, quem de extis composuit bidentes appellari ait
 non oves solas, sed omnes bimas hostias, neq; tamen
 dixit apertius cur bidentes: sed quod ultero existima-
 bamus id scriptum inuenimus in commentarijs quibus-
 dam ad ius pontif. pertinentibus, Bidentes primo di-
 ctas litera immissa, quasi biennus. Tum longo usu
 loquendi corruptam esse uocem, & ex bidenibus bi-
 dentes factum, quoniam id uidebatur esse dictu facili-
 us. Hignus tamen Iulius, qui ius pontif. non uidetur
 ignorasse, in IIII librorum, quos de Virgilio fecit,
 bidentes appellari scripsit hostias, quæ per statem du-
 os dentes altiores haberent. Verba illius ipsa posui.
- » Quæ bidens est inquit, hostia oportet habeat dentes
 - » octo, sed ex ijs duo cæteris altiores, per quos appareat
- ex minore

et minore aetate, in maiorem transcendisse. Hæc Hi-
ni opinio, an uera sit, non argumentis, sed oculis in-
uati potest.

Quod Laberius uerba pleraq; licentius, petulan-
tiusq; finxit: Et quod multis item uerbis utitur, de qui-
bus an sine Latina, quæri solet.

Caput VII.

Laberius in mimis, quos scriptitauit, oppido
quam uerba finxit prælicenter. Nam Et
Mendicimonium dicit, Et machimonium,
Et adulterionem, adulteritatemq; pro adulterio, Et
repudicauit pro stuprauit, Et abluuium pro dilu-
tio, Et quod in mimo ponit, quem Coptinum scripsit,
manuatus est, pro furatus est. Et item in fullone fu-
rem manuarium appellat.

Amari inquit, pudorem perdidisti,
multaq; alia huiusmodi nouat: neque non obsoleta
uoque, Et maculantia ex sordidioris uulgi usu po-
nit, quale est in staminarijs.

Collet bona fide uos orcus nudas in Catoniam.
Et eleuriare lintea, Et labandria dicit: quæ ad la-
pandum sine data, Et collicior inquit in fulloniam.
Et quid properas, Et quid præcurris Caldonia?
Item in restione, Calabarrunculos dicit: quos uul-
ter Calaberriones. Item in compitalibus malas ma-
maxui. Item in catonimone.

Hic est inquit, ille gurdus, quem ego
Me abhinc duos menses ex Africa

- » Venientem excepisse tibi narraui.

Item in mimo, qui inscribitur, nacta, L. Cippum dicit, & obbam, & camelliam, & pictatium, & capitium, induus inquit, capitium tunicae pictacium.

Præterea in anna peranna, gubernium pro gubernatore, & planum pro sycophanta, & narum pro pumilione dicit: quãquam planum pro sycophanta M. quoque Cicero in oratione scriptum reliquit, quam pro Cluëtio dixit. Atque item in mimo, qui saturnalia inscriptus est, botulum pro sarcamine appellat, & hominem leenam pro leui, item in necromantia coctionem perusulgate dicit, quem ueteres arulatores dixerunt.

- » Verba Laberij hæc sunt. Duas uxores, hoc hercule plus negotij est (inquit cocio sex adiles uid. rat.) sed enim in mimo, in quem scripsit Alexandream, eodem quidem modo, quo uulgius, sed probe, latineque usus est græco uocabulo. Emplastrum enim dixit οὐδὲρῖπος, ut isti uositiij semidocti, uerba ex comimo adposui.

- » Quid est ius iurandum? Emplastrum æris alieni.

Quid significet, & quid a nostris appellatum sit ἀῖσιμα, quod dialectici dicunt, & quedam alia, quæ prima in disciplina dialecticæ traduntur.

Caput VIII.

Um in disciplinas dialecticas induci, atque imbui uellentibus: necesse fuit adire, atque cognoscere quæ uocant dialectici εἰσαγωγὰς, tum in primo περὶ ἀῖσιμάτων discendum quo M. Varro aliàs profata, aliàs proloquia appellat.

Commentarium

commentarium de proloquio Lælij docti hominis,
 a magistro Varronis fuit: studiose quaesiuimus.
 unq; in pacis bibliotheca reperitum legimus. Sed
 eo nihil edocenter, neq; ad instruendum explana-
 scriptum est. Fecitq; uident eum librū Lælius suū
 p̄gr̄is admonendi, quam aliorum docendi gratia. Re-
 uimus igitur necessario ad græcos libros: ex qui-
 bus accepimus ἀξιωμα definitum esse his uerbis.
 ὅτι αὐτοῖσι ἀποφαστὸν ὄντι ἰσὶ αὐτῶν.

et ego supersedi uertere: quia nouis, et inconditis
 obus utendum sit: quas pati aures per insolentiam
 possent. Sed M. Varro in libro de lingua latina
 Ciceroem IIII et XX expeditissime ita finit.
 proloquium est sententia, in qua nihil desideratur.
 ut autem planius, quid istud sit si exemplum eius
 uerimus. ἀξιωμα igitur, siue id proloquium di-
 e placeat huiusmodi est. Annibal p̄ctus fuit. Sc̄-
 Numantiam deleuit. Milo c.edis damnatus est.
 q; bonum est uoluptas, neq; malum. Et omnino quic-
 id ita dicitur, plena, atq; perfecta uerborum senten-
 , ut id necesse sit aut uerum, aut falsum esse, id ἄ-
 lectis ἀξιωμα, id est oratio ueram, aut falsum
 me significans appellatum est a M. Varrone, si uti-
 si, proloquiū. A Marco autem Cicero pronuntiatum.
 ille tamen uocabulo tantisper uti se attestatus est:
 uad melius inquit, inuenero. Sed quod græci
 προμῖον ἀξιωμα dicunt, id alij nostrorum ad-
 lectum, alij conuexum dixerunt. Id conuexum te-
 stis si Plato ambulat, Platon mouetur. Si dies est, sol
 per terras est. Item quod illi συμπεπλημῖον,

nos uel coniunctum, uel copulatum dicimus: quod est eiusdem modi. Scipio Pauli filius, & bis COS. fuit, & triūphauit, & censura functus est, & collega in censura L. Mumij fuit. In omni autem coniuncto, si unum est mendacium, etiam si cetera uera sunt: totum esse mendacium dicitur. Nam si ad ea omnia, quae de Scipione illo uera dixi, addidero, & Annibalem in Africa superauit, quod est falsum: uniuersa quoque illa, quae coniuncte dicta sunt: propter hoc unum, quod falsum accesserit, quia simul dicentur, uera non erunt. Est item aliud, quod graeci *διεσπόμενον*; nos disiunctum proloquium dicimus. Id huiusmodi est. Aut malum est uoluptas, aut bonum, aut neque bonum, neque malum est. Omnia autem, quae disiunguntur, pugnantia esse inter sese oportet. Eorumque opposita *ἀντιθέμενον* graeci dicunt. Ea quoque ipsa inter se aduersa esse. Ex omnibus, quae disiunguntur: unum esse uerum debet, falsa cetera. Quod si aut nihil omnium uerum, aut omnia, plura uel quam unum uera erunt: aut quae disiuncta sunt, non pugnant: aut quae opposita eorum sunt, contraria inter sese non erunt: tunc id disiunctum mendacium est, & appellatur *παράδιεσπόμενον*, sicuti hoc est, in quo quae opposita non sunt contraria, aut currere, uel ambulare, aut stare. Nam ipsa quidem inter se aduersa sunt: sed opposita eorum non repugnant. Non ambulare enim, & non stare, & non currere contraria inter sese non sunt: quoniam contraria ea dicuntur: quae simul uera esse non queunt. Possis enim simul, eodemque tempore, neque ambulare, neque stare,

et currere. Sed hoc iam breue ex dialectica liba-
 ventum dedisse nunc satis erit. Atque id solum addendi-
 um, admonendumque est, quod huius discipline stu-
 dium, atque cognitio in principijs quidem terra, et asser-
 uabilis, insuauis que esse, et inciviliis uideri solet. Sed
 ubi aliquantum processeris: tum denique et emolumentum
 eius in animo tuo dilucebit: et sequetur quedam
 uoluptas insatiabilis. Cui sane si modum non
 ueris: periculum non mediocre erit: ne ut plerique
 sunt, tu quoque in illis dialecticis gyris, atque meandris,
 inquam apud strenuos sexpulos consenseras.

Quid significet uerbum in libris ueterum creber-
 time positum, susque deque. Cap. IX.

Usque deque fero, aut susque deque habeo (his nomi-
 nibus omnibus modis dicitur) uerbum est ex ho-
 minum doctorum sermonibus, in poematis
 quoque, et in epistolis ueterum scriptum plurissi-
 mam. Sed facilius reperias, qui id uerbum ostentent: qui
 non intelligant. Ita plerique nostrum que remotiora
 uerba inuenimus: dicere ea properamus, non discere.
 significat autem, susque deque ferre, a quo animo esse,
 et quod accidit, non magnipendere. Atque interdum
 negligere, et contemere, et propemodum illi ualere, quod
 dicitur ad apertum. Laberius in compitalibus.

Aunc tu lenius es, nunc tu, susque deque fers.

Materfamilias tua in lecto aduerso sedet. Seruos
 uerborum uerbis nefarijs. Vtitur M. Varro in Sisenna,
 lib. de historia. Quod si non horum omnium similia

- essent principia, susq; deq; esset. Lucilius in tertio
 » Vcrum hic ludus ibi susq; omnia, deq; fuerunt
 » Susq; & deq; fuere inquam omnia ludus, iouusq;
 » Illud opus durum, ut setinum accessimus finem.
 ἔτι τὸ λοιπὸν,
 » Ut aiunt, montes Ainae omnes asperi Athones.

Quid sint proletarij, quid capitecensi, quid item
 sit in XII. tabulis assiduus, & quae eius uocabuli
 ratio sit. Caput X.

- Tuum erat quodam die Romae in foro a no-
 » gotijs, & laeta quaedam celebritas feriaru, le-
 » gebaturq; in confessu forte compluriu En-
 » nij liber ex annalibus. III. In eodẽ lib. uersus hi fue-
 » Proletarius publicitus scutisq; ferroq; (re.
 » Ornatur ferro muros, urbemq; forumq;
 » Excubijs curant. Tum ibi queri coeptum est, qd esse
 proletarius. Atq; ego aspiciens quempiam in eo circulo
 ius ciuile callentem familiarcm meum rogabam, ut
 id uerbum nobis enarraret: & cum ille se iuris, non
 rei grammaticae peritum esse respondisset: eo maxi-
 me inquam te dicere hoc oportet, quando, ut praedi-
 catis, es iuris peritus. Naq; Ennius uerbum hoc ex XII
 tabulis uestris accepit: in quibus si recte commemori,
 » ita scriptum est. Adsiduo uindex assiduus esto. Pro-
 » letario ciui quuis uolet uindex esto. Petimus igitur ne
 annalem hunc Q. Ennij, sed XII tabulas legi arbi-
 trere. Et quid sit in ea lege proletarius ciuis interpre-
 tere. Ego uero inquit dicere, atq; interpretari hoc debe-
 rem, si ius faunorum, & aboriginum didicissem.

ed enim cum proletarij, & adfidui, & sanates, & uades, & subuades, & uiginti quinq; asses, & taliores, furtorumq; questiones cum lance, & licio euacuetine, omnisq; illa XII tabularum antiquitas, ni-
 um legis actionibus centumuiralium causarum lego-
 rebunt lata consopita sic: studiũ scientiamq; ego pro-
 re debeo iuris, & legum, uocumq; earum, quibus
 imur. Tum forte quadam Iulium Paulum poetam
 moria nostræ doctissimum prætereuntem con-
 mus. Is a nobis salutatur, rogatusq; , uti de senten-
 s, deq; ratione istius uocabu. i nos doceret: qui in
 tbe inquit, Romana tenuissimi, pauperrimiq;
 uere: neq; amplius quã mille quingentum aris in cen-
 m deferebant: proletarij appellati sunt. Qui uero
 illo, aut perquam paruo ære censebantur: capitecen-
 uocabantur. Extremus autem census capite censorum
 us fuit. CCCCLXXV. sed quoniam res, pecuniamq;
 miliaris obsidũ uice, pignorisq; esse apud Rem-
 tebatur: amorq; in patriam fides quædã in ea,
 mamantumq; erat: neq; proletarij, neq; capitecensẽ
 dices, nisi in tumultu maximo scribebantur quia fa-
 lia his aut tenuis, aut nulla esset. Proletariorum
 non ordo honestior aliquanto & re, & nomine,
 am capite censorum fuit. Nam & asseris Reip. tem-
 ribus, cum iuuentutis inopia esset: in militiã tumul-
 tuiam legebantur. Armaq; ijs sumptu publico præ-
 dentur. Et non capitis censione, sed prosperiore uo-
 mlo, a munere, officioq; prolis edendæ appellati
 ut. quod cum re familiari parua minus possent
 p. u. u. arc: sobolis tamen gignendæ copia amita-

tem frequentarent. capiteensos autem primus C. Marius, ut quidam ferunt, bello cimbrico difficillimis Reip. temporibus, uel potius, ut Sallustius ait, bello Iugurthino, milites scripsisse traditur cum id factum ante, in nulla memoria extaret. Adsiduus in XII tabulis, pro locuplete, & facile munus faciente, dictus ab assibus, idest aere dando, cum id tempora Reip. postularent. Aut a muneris pro familiari copia faciendi assiduitate. Verba autem Sallustij in historia Iugurthina de C. Mario COS. & de capiteensis haec sunt. Ipse interea milites scribere, non more maiorum, nec ex classibus, sed ut libido cuiusq; erat, capiteensos plerosq;. Id factum alij inopia bonorum, alij per ambitionem COS. memorabant: quod ab eo genere celebratus, auctusq; erat, & homini potētia querenti, egentissimus quisq; opportunissimus.

Historia ex Herodoti libris sumpta de Psyllorum interitu, qui in syrtibus Aethiopicis colebant.

Caput XI.

g Ens in Italia Marsorum orta fertur esse a Circes filio Marsu. Propterea Marsis hominibus, quorum duntaxat familia cum externis cognationibus non dum etiam permixta corruptaq; sunt: ui quadam genitali datum, ut serpentium uirulentorum domitores sint, & incantationibus herbarumq; succis faciant medelarum miracula. Haec eadem ui praeditos esse quosdam uiderunt, qui Psylli uocantur. Quorum nomen super & genere, cum in ueteribus literis quaesissim: in quarto deniq; He-

doti libro, fabulam hanc de Phyllis inuenimus. Phyllis quondam fuisse in terra Africa, conterminos Nammonibus: austrumq; in finibus eorum quodam in opere perquam ualidum, ac diuturnum flauisse. Eo tunc aquam omnem in locis, in quibus colebant: exarsisse. Phyllos re aquaria defectos eam iniuriam graueri austo suauississe. Decretumq; fecisse, uti armis impis ad austrum, perinde quasi ad hostem iure belles repetitum proficiscerentur. Atq; ita profectis uenisse austrum magno spiritus agmine uenisse obuiam. nq; uniuersos cum omnibus copijs, armisq; cumulis, militibusq; arenarum superiectis, operuisse. Eo facto bello aduuum omnes interisse. Ita q; eorum fines a Nammonibus occupatos.

De ijs uocabulis, quae Cloatius Verrius, aut satis inmode, aut nimis absurde, & illepide, ad origines linguae graecae redegit. Caput XII.

Cloatius Verrius in libris, quos inscripsit uerborum a graecis tractorum, non pauca haec de dicit curiose, & sagaciter conquisita, neq; tamen quaedam futilia, & frivola. Errare in hoc dictum est ἀπὸ τοῦ ἰππῶν. Versumq; infert Homeri in quo id uerbum est ἰππὶ κἀνδ' ἄλφει. Et illud τοῦ εἰδέναι εἶναι ἰππῶν (ὡς ἔστι).

In hallucinari factum scripsit ex eo, quod dicitur περὶ δαδῶν. unde luum quoq; esse dictum putat littera in e conuersa tarditatem quandam animi, & sporem, qui hallucinantibus plerumq; usuenit. In fascinum appellat quasi βασανιστῶν,

Et fascinare esse quasi βαρβαρι. Commodè hæc
 sanè omnia, et condecenter. Sed in lib. quarto. Fœner
 rator inquit, appellatus est, quasi φαίπτορος ἀπὸ
 τοῦ φαίπτος ἔτι τοῦ χρεώτορος, quoniam id genus
 hominum speciem ostendunt humanitatis, et com
 modi esse uideantur in opibus numos desideranti
 bus. Idq; dixisse, ait Hypsicraten quempiam gram
 maticum, cuius libri sanè nobiles sunt super ijs, quæ
 à grecis acceptæ sunt. siue hoc autem ipse Cloatius, si
 ue nescio quis alius nebulo effutuit, nil potest dici in
 sulsius. Fœnerator enim sicut Mar. Varro in lib. tra
 ctatio de sermone latino scripsit, à fœnore est nomi
 tus. Fœnus autem dictum à fenu, et quasi à fœtus
 quadam pecuniæ parientis, atq; incrementis, et ideo
 citò et M. Catonem, et ceteros ætatis eius fœnera
 torem sine, a, litera pronuntiasse tradit, sicuti fœtus
 ipse, et fœcunditas appellata.

Quid sit municipium, et quid à colonia differat,
 et quid sine muniipes, quæq; sit eius uocabuli ratio,
 ac proprietas, atq; inibi quod D. Adrianus in sena
 tu de iure, atq; uocabulo municipium uerba fecit.

Caput

XIII.

Municipes, et municipia uerba sine dictu su
 alia, et usu obuia: et neuiquam reperias
 qui hæc dicat, quin scire se planè putet quæ
 dicat. Sed profecto aliud est, aliud dicitur. Quotus
 enim ferè nostrum est, qui cum ex colonia Ro. Ro. sit,
 non et se municipem esse, et populares suos munici
 pes esse dicat, quod est à ratione, et à ueritate longè
 auersum.

et sum. Sic adeo et municipia quid, et quo iure
 s, quantumq; a colonia distant: ignoramus. Exim
 namq; meliore conditione esse colonias: quam mu-
 ipia. de cuius opinionis iam promissæ erroribus Vo-
 ltrianus in oratione, quam de Ital. censibus, unde
 e ortus fuit: in senatu habuit: peritissime disj. ruit
 variq; se ostendit, quod et ipsi Italenses, et qua
 m item alia municipia antiqua, in quibus v tice-
 nominat, cum suis moribus, legibusq; ut possent:
 us coloniaru mutari gestuerint. Præcelsos au-
 s refert maximo opere a Tiberio imperatore pe-
 i, orassi q; ut ex colonia in municipij statum redige-
 tur. Idq; illis Tiberium pro referenda gratia tri-
 ste: quod in eorum finibus sub ipso oppido, ex ca-
 bli morbo reualuisse. Municipales ergo sunt ciues Ro-
 ni ex municipijs suo iure, et legibus suis utentes
 necis tantum cum Po. Roma. Honorarij participes,
 suo munere capeffendo appellati videntur, nullis
 s necessitatibus, neq; ulla Po. Ro. lege adstricti, cum
 pquam populus eorum fundus factus esset. Primos
 em municipales sine suffragij iure, C. erites esse factos
 pimus. Concessumq; illis, ut civitatis Romane ho-
 rem quidem caperent: sed negotijs tamen, atq; one-
 us vacarent, pro sacris bello Gallico receptis, custo-
 p q; . Hinc tabulae erites appellatae uersa vice, in
 CENS. referri: iebant. quos nota causa suffra-
 i priuabant. sed coloniarum alia necessitudo esto
 e enim ueniunt extrinsecus in ciuitatem. Nec suis
 libus nuntur, sed ex ciuitate quasi propagata
 s. Et iura, institutaq; omnia Po. Ro. non sui arbi-

A. GELI

trij habent. Quae tamen conditio, cum sit magis obnoxia, et minus libera: potior tamen, et praestabilior existimatur propter amplitudinem, maiestatemque Po. Ro. cuius istae coloniae, quasi effigies paruae, simul lachraeque esse quaedam uidentur, et simul quia obscura, oblitterataque sunt municipiorum iura, quibus uti iam per ignorantiam non queunt.

Quod M. Cato differre dixit properare, et festinare. Et quam commode Verrius Flaccus uerbum, quod est festinat, interpretatus sit. Cap. XIII.

F Estinare, et properare: idem significare, aut in eandem rem dici uidentur. Sed M. Cato id differre existimat: eaque hoc modo diuisa uerba sunt ipsius ex oratione, quam de suis uirtutibus habuit, aliud est properare, aliud festinare.

» Qui unum quid mature transigit: is properat: qui multa simul incipit, neque perficit: is festinat. Verrius Flaccus rationem uolens dicere differentiae huius festinat inquit, a festando dicitur, quoniam isti ignauiiores, qui nihil perficere possunt plus uerborum quam operae habent. Sed id nimis coactum, atque absurdum uidetur. Neque tanti momenti esse potest prima in utroque uerbo littera, ut propter eam unam tam diuisa uerba festinare, et fieri, eadem uideri debeant. Commodius autem, propiusque uisum est festinare, quae fessum esse. Nam qui multis simul rebus properandis defessus est: is iam non properat, sed festinat.

Quid

Quid Theophrastus mirum de perniciibus scri-
m reliquerit, & quid Theopompus de leporibus.

Caput XV.

Theophrastus philosophorum peritissimus
omnes in Paphlagonia perditos bina cor-
da habere dicit. Theopompus in Bisaltia
porcos bina iecoris.

Agrippas a partus acri, & improfferi uitio aperi-
tatis. Deq; istis duabus, quae uocantur Prosa, & Postu-
ra.

Caput XVI.

Verum in nascendo non caput, sed pedes pri-
mi extiterant: qui partus difficillimus, acri-
rimusq; habetur: agrippae appellati uoca-
lo ab aegritudine, & pedibus. Confixos esse autem
eros in utero Varro dicit capite infimo nixos sur-
in pedibus clatis non ut hominis natura est, sed ut
boris. Nam pedes, cruraq; arboris appellat ramos.
pue serpem, atq; caudicem. Quando igitur in-
it, contra naturam forte conuersi in pedes, bra-
is plerumq; diductis retineri solent, acriusq;
e mulieres enarrant. Huius periculi c'eprean-
tana aere statue sunt Romae duabus armentis
s, quarum altera Postueria uocata est: Prosa
ta, a' rethi, peruersisq; partus & potestate, &
tue.

Quae ratio uocabuli sit acri uocantur.

Caput XVII.

XVII.

G. 1

A' CELI

T agrum vaticanium, & eiusdē agri Deum
 e præsidem appellatum acceperamus à vaticā
 nijs, quæ ui, atq; instinctu eius Dei in ei
 agro fieri solita essent. Sed præter hanc causam Max.
 Varro in libris diuinarum, aliam esse tradit istum
 nominis rationem. nam sicut Aius inquit, Deus ap
 pellatus, atq; ei statuta est, quæ est in infima nou
 uia, quod eo in loco diuinitus uox edita erat ita Va
 canus Deus nominatus. pendēs quem essent uocis huma
 næ initia: quoniam pueri simul atq; parti sunt: eam
 primam uocem edunt: quæ prima in vaticano syl
 ba est. Idcirco q; uagire dicitur, exprimente uerbo se
 num uocis recentis.

Lepida quædam memorari, & cognitu de part
 Geometriæ, quæ ὀπτικὴ appellatur. Et item alia, quæ
 μουσικὴ, Et tertia itidem, quæ dicitur κρυπτικὴ.

Caput XVIII.

Ars quædam Geometriæ ὀπτικὴ appella
 p tur, quæ ad oculos pertinet. Pars altera, quæ
 ad auris, κρυπτικὴ uocatur, quæ musicæ
 fundamento artis suæ utuntur. Vtraq; harum spaci
 & interuallis linearum, & ratione numerorum con
 stat. ὀπτικὴ facit multa demiranda, id genus, ut in
 speculo uno imagines unius rei plures appareant.
 Item ut speculum in loco certo positum, nihil imagi
 net, aliorum translaturum faciat imagines. Item si rei
 etius speculum species, imago fiat tua eiusmodi, ut
 caput deorsum uideatur, pedes sursum. Reddit etiam
 causas ea disciplina, cur istæ quoq; uisiones fallant
 ut quæ

que in aqua conspiciuntur, maiora ad oculos fiunt:
 que procul ab oculis sunt, minora: maiorem
 uero longitudines, & altitudines uocis emittunt. Longior
 mensura uocis iusmodi dicitur, altior uocis.
 & alia species uocum, que appellatur
 prosodia, per quam syllabarum longarum, & bre-
 uium, & mediocrium iunctura, & modus congruens
 in principijs Geometrie aurium mensura exami-
 nantur. Sed hæc inquit M. Varro, aut omnino non di-
 mimus, aut prius desistimus, quam intelligamus, cur di-
 uida sine. Voluptas autem inquit, uel utilitas talium
 disciplinarum in post principijs existit: cum perfe-
 ctæ, absolutæq; sunt: in principijs uero ipsæ ineptæ;
 & insuauis uidentur.

Sumpta ex historia Herodoti libro primo super fi-
 dione Arione. Caput XIX.

Eleri admodum, & cohibili oratione, non
 cumq; filo tereti, & candido fabulam scri-
 psit Herodotus super fidione illo Arione.
 Arionem inquit, & nobilitate Arion cantator fidibus fuit.
 Ios, & oppido methymneus, terra, atq; insula
 Lesbius fuit. Eum Arionem rex Corinthi Peria
 r amicum, amicumq; habuit artis gratia. Is inde
 rege proficiscitur terras inclytas Siciliam, atq; Ita-
 liam uisere. Vbi eod uenit, aureisq; omnium, mentesq;
 uirtusq; terre urbibus demulsi: in questibus
 re, & uoluptatibus, amoribusq; hominum fuit. Is
 in postea grandi pecunia, & re bona multa copios

20 sus Corinthum instituit redire. Nauem igitur, & nauis
 20 tas, ut notiores, amicioresq; sibi Corinthios, delegit.
 20 Sed eo corinthios homine accepto, nauiq; in altu' pro-
 20 uecta, p. red. e, pecuniaq; cupidos cepit: consilium
 20 de necando Arione. Tum illum ibi periclitante intelle-
 20 cta, pecuniam, caeteraq; sua ut haberent, dedit: ui-
 20 tam modo sibi ut parcerent: orauisse nauis precanti-
 20 cius harum commiseratam esse illatenus, ut ei necant
 20 adferre per uim suis manibus temperarent sed im-
 20 peruuisse, ut iam statim coram desiliet p. ceptis in
 20 mare. Homo inquit, ibi territus se omni uita perditu-
 20 ta, id unum postea orauit, ut prius, quam mortem
 20 oppeteret: inducere permitterent sua sibi indumentis:
 20 & fides capere, & canere carmen casus illius sui con-
 20 solabile. Feros, & immanes nauitas prolubium ta-
 20 men audiendi sibi bit. Quod orauerat, impetrat. atq;
 20 ibi mox de more cinctus, amictus, ornatus, stansq;
 20 in summae puppis foro carmen, quod oribium dia-
 20 tur, uoce sublatissima cantauit. Ad postrema canis
 20 cum fidibus, ornatusq; omni, sicut stabat, canebatq;
 20 cecit sese procul in profundum. Nautae haudqua-
 20 quam dubitantes quin perisset, cursum, quem facere
 20 coeperant tenuerunt. Sed nouu, & nurum, & pium
 20 facinus contigit. Delphinum repente inter undas ad-
 20 nauisse, & dorso super fluctus edito uectauisse. In-
 20 columiq; eum corpore, & ornatu, Tenarum in ter-
 20 ram Laconicam deuexisse. Tum Arionem prorsus ex
 20 eo loco Corinthum petiuisse. Talemq; Periandro Re-
 20 gi, qualis Delphino uectus fuerat, sese obtulisse. Eiq;
 20 rem, sicuti acciderat, narrauisse. Regem isiac parum
 credidisse.

redidisse Arionem, quasi falleret, custodiri iussisse.
 auitas requisitos, ablegato Arione, dissimulanter in-
 rogasse: ecquid audissent in ijs locis, unde uenisse-
 nt: super Arionem. Eos dixisse, hominem cum inde-
 ire in terra Italia fuisse: cumq; illic bene agitare:
 & studijs, delectationibusq; urbium florere: atq; in-
 uentia, pecuniaq; magna fortunatum esse. Tum in-
 hac eorum uerba Arionem cum fidibus, & in-
 uentis, cum quibus se in salum eiaculaerat: ex-
 iisse Nautas stupefactos, conuictosq; ire inficias non
 iisse. Eam fabulam dicere Lesbios, & Corinthios, atq;
 e fabulae argumentum, quod simulachra duo athena-
 ra ad T. enarum iuferentur. Delphicus uehens, &
 mo insidens.

LI GELLII NOCTIVM ATTICA

RVM COMMENTARII.

LIBER XVII.

Quod Gallus asinius, & Largius Licinius sen-
 tentia M. Ciceronis reprehenderunt ex oratione, qua
 ait pro M. Caelio: & quid aduersus homines sto-
 rissimos pro eade sententia uere, digniq; dici pos-

Caput Primum.

T quidam fuerunt, monstra homi-
 num, q de Dijs immortalibus im-
 pias, falsasq; opiones prodiderunt:
 ita nonnulli tam prodigiosi, tamq;
 ueroces extiterunt: (in quibus

G 4

A. CELI

sunt Gallus Asinius, & Larginus Licinius, cuius scri-
ber etiam fertur infando titulo Ciceromastix (ut scri-
bere ausi sint M. Ciceronem parum integre, atq; im-
proprie, atq; inconsiderate locutum. Atq; alia quidē,
quæ reprehenderunt, neq; dictu, neq; auditu digna
sunt. Sed etenim hi in hoc, quo sibi metipsis præter cæ-
tera, esse uisi sunt uerborum pensitatores subtilissimi,
cædō quale id sit consideremus. M. Cicero pro M. Cælio
lio ita scripsit. Nam quod obiectum est de pudicitia, et
quodq; omnium accusatorum, non criminibus, sed uolun-
tariis, maledictisq; celebratum est: id nunquam tam
acerbe feret M. Cælius, ut eum pœniteat non de for-
mæ esse natum. Non existamant uerbo proprio esse
usum, quod ait pœniteat. Atq; id propè ineptum esse
esse dicunt. Nam pœnitere inquirunt, tum dicere sole-
mus: cum quæ ipsi fecimus: aut quæ de nostra uolun-
tate, nostraq; consilio facta sunt: ea nobis post incipit
displicere: sententiamq; in ijs nostram demusimus.
Neminem autem recte ita loqui, pœnitere sese: quod
natus sit: aut pœnitere, quod mortalis sit: aut quod ex
offensio forte, uulneratq; corpore dolorē sentiat. quā-
do istiusmodi rerum nec consilium sit nostrum, nec
arbitrium. Sed ea ingratis in corporibus nostris uis,
ac necessitate naturæ nobis accidant. Sicut hercle in-
quirunt, non uoluntarium fuit M. Cælio quali forma
nascetur. cuius eum dixit non pœnitere, tam
quam in ea causa res esset, ut rationem exeret pœ-
nitendi. Est hæc quidem, quæ dicunt uerbi huius senten-
tia. Et pœnitet nisi in uoluntarijs rebus non probe
dicitur. Tametsi antiquiores uerbo ipso, alio quoq; modo
do usitati

o iustitiam sunt. Et poenitet ab eo, quod est pene, & a
 enuria dixerunt: sed id aliorum pertinet: atq; alio
 loco dicitur. Nunc autem sub hac eadem significa-
 tione, quae uulgo nota est: non modo ineptum hoc
 non est, quod M. Cicero dixit: sed festuissimum adeo, &
 iocissimum est. Nam cum aduersarij, & obrectato-
 r, M. Caelij, quoniam erat pulchro corpore, formam
 us, & faciem in suspensiones impudicicie accerseret:
 uidens Cicero tam absurdam criminationem, quod
 formam, quam natura fecerat: uitio dare: eodem ipso
 uere, quem illudebat: sciens usus est: & non poeni-
 t inquit M. Caelium non deformem esse natum. Ut
 hac ipsa re, quod ita dicebat: opprobret aduer-
 sarijs: ac per facetias ostentaret facere eos deridicu-
 m, quod perinde Caelio formam crimini dare:
 ipsi arbitrium eius fuisset, quali forma nasceretur.

Verba quaedam ex Q. Claudij annalium primo,
 sum in legendo notata. Caput II.

Um librum ueteris scriptoris legimus:
 conabamur postea memorie uegeta da gra-
 tia indispici animo, ac recensere, quae in eo
 scriptae essent: in utraq; estimationes laudis,
 & culpae adiutamentis digna. Et atq; hoc sane quam
 utile exercitium ad conuincendas nobis, uti uenisset
 uerborum, sententiarumq; elegantium recordatio-
 nem. Velut haec uerba ex Q. Claudij primo annali,
 meminisse ponui, notauimus, quem librum legimus bi-
 proximo superiore. Armo inquit, pleriq; abij-

- 50 ciunt; atq; inermi inlatebrant sese. Ibi inlatebrant
 uerbum poetarum uisum est, sed non absurdum, neq;
 55 asperum. Ea inquit, dum fiunt latini subnixo ani-
 60 mo, quasi sublimi, & supra nixio uerbum pene signi-
 ficans, & non fortuitum, demonstratq; animi fortitu-
 dinem, fiduciamq;: quoniam quibus innitimur: ijs qua-
 65 si erigimur, attollimurq;. Domus inquit suas quenas
 70 ire iubet, & sua omnia fruisce. Rarius quidem fuit
 in aetate M. Tullij, ac deinceps infra rarissimum. Dicitur
 75 bitatumq; est ab imperitis antiquitatis an latinum fo-
 ret. Non modo autem latinum, sed iucundius, amoeni-
 usq; etiam uerbum fruisce factum est: quam fruor,
 80 & ut fatiscor a fateor: ita fruisce factum est a fru-
 or. Q. Metellus Numidicus, qui caste, pureq; lingua
 85 usus latina uidetur: in epistola, quam exul ad Domi-
 90 tios misit: ita scripsit. Illi uero omni iure, atque hono-
 95 state interdicti. Ego neque aqua, neque igni carco: &
 100 summa gloria fruisce. Nauius in atellana, quae par-
 tus inscripta est: hoc uerbo ita utitur.
 105 Quod magnopere quaesierunt, id fruisce non queunt.
 110 Qui non parsit, apud se fruitus est. Et Roma-
 115 ni inquit, multis armis, & magno commatu, praedatq;
 120 ingenti copiantur. Verbum caesitense est, nec facile id
 reperias apud ciuilium causarum oratores, exq; ea-
 dem figura est, qua lignantur, & pabulantur, &
 125 aquantur, Sole inquit, oaso, sole oaso, non insua-
 ui uenustate est: siquis aurem habeat non sordidam,
 nec proculcatam. In XII autem tabulis uerbum
 130 hoc ita scriptum est. Ante meridiem causam consato,
 135 cum perorant ambo praesentes. Post meridiem pra-

militem addicito. Si ambo praesentes, sol occasus sum
 rema tempestas esto. Nos inquit, in medium relin-
 temus, vulgus in medio dicit, nam vitium istuc pu-
 ne. Et si dicit in medium ponere, id quoque esse ob-
 iur putant. Et tamen probabilis, significantiusque
 dici videtur: si quis ea verba non incuriose inero-
 iat. Graece quoque θύρα εις μέσων vitium id non
 est. Postquam rantiatum est inquit, pugnatum esse
 gallos: id civitas graviter colit. In gallos mundius,
 beliusque est, quam cum gallis, aut contra Gallos:
 am pinguiora haec, obsoletioraque sunt. simul inquit,
 verba, factis, eloquentia, dignitate, acrimonia, confi-
 dentia pariter praecellebat: ut facile intelligeretur
 pugnum viaticum. Magnum viaticum pro magna
 ultate, et paratu magno nomine positum est. Vide-
 usque graecos se autis, qui ἰσθμῶν, sumptum viae
 aliarum quoque rerum apparatus traducunt:
 saepe ἰσθμῶν pro eo dicunt, quod est institue-
 re instruat. Nam M. inquit, Manlius, quem capituli-
 servasse a Gallic supra ostendi, cuiusque operam
 M. Turio DICT. apud gallos comprime fortem,
 et exuperabilem res pu. sensu: et genere, et
 et virtute bellata nemini concedebat. Adprime cre-
 pus est, comprime rarius, traductumque ex eo est, quod
 comprime dicebant, pro quod est in primis. Nihil
 inquit, divitias opus esse. Nos divitijs dici-
 s, et vitium hoc orationis nullam est. Ac ne id
 idem est, quod figura dia solet recta enim istae
 ratio est. Et veteres compiusculi ita dixerunt. Nec
 non dici potest, cur rectus sit, divitijs opus esse.

quam diuitias: nisi qui grammaticorum noua instituta
 ut τειμύων ἱσπᾱ obseruant. Nam hæc inquit, ma-
 xime uersatur Deorū iniquitas: quod deteriores sunt
 incolumiores. Neq; optimum quempiam inter nos si-
 nunt diurnare. Inusitate dixit diurnare pro diu ui-
 uere. Sed ex ea figura est, qua dicimus perēnare. Cum
 his inquit, consermonabatur, sermonari rusticius ui-
 detur, sed rectius, sermocinari crebrius est, sed corru-
 ptius. Sese inquit, ne id quoq; quod tum suaderet, fa-
 cturum esse. Ne id quoq; dixit, pro ne id quidem.
 Infrequens nunc in loquendo, sed in libris ueterum
 creberrimum. Tanta inquit, sanctitudo fani est: ut nū-
 quam quisquam uiolare sit ausus. Sanctitas quoq; et
 sanctimonia non minus latine dicuntur. Sed nescio quid
 maioris dignitatis est uerbum sanctitudo. Sicuti M. Ca-
 to in L. V. ueturiū, duritudinem, quam duriciem dice-
 re grauius putauit. Qui illius inquit, impudentiam
 norat, et duritudinem. Cum tantus inquit, arrabo
 penes Samnites Po. Ro. esset. Arrabonem dixit. DC.
 obsides, et id maluit quam pignus dicere: quoniam
 uis huius uocabuli in ea sententia grauior, acriorq;
 est. Sed nunc arrabo in sordidis uerbis haberi cœ-
 ptus. Ac multo rectius uidetur arra. Quamquam ar-
 ram quoq; ueteres sepe dixerint. Et compluribus inq;
 in laboribus miserrimas uitas exegerunt. Et hic mo-
 tus in otijs inquit, consumptus. Elegancia utrobique ex
 multitudine numeri quaesita est. Cominius inquit, qua-
 ascenderat, descendit, atq; uerba Gallis dedit. Ver-
 ba Cominium dedisse Gallis dicit: qui nihil quicquam
 cuiquam dixerat. Neq; enim eū Galli, qui capitolium

videbant: ascendentem, aut descendentem uiderant: id uerba dedit, haud secus posuit, quam si tu dicas late, atq; obrepisti. Conualles inquit. Et arboreta manent. Arboreta ignobilius uerbum est, arbura celebratius. Putabant inquit, eos, qui foris, atq; qui arce erant, inter se commutationes, et consilia facere. Commutationes, idest collationes, communicationesq; inuicem dixit. Sed non hercle inscite, nec ineleganter. Hec ego pauca interim super eo libro, quoru memoria post lectionem suppetierat: mihi notauit in uonibus forte, quos de temporibus rerum ad usus uicium reperitatum agitabamus.

Verba M. Varronis ex libro quinto, et XXV humanum, quibus contra opinionem uulgariam interpretatus est Homeri uersum. Cap. III.

Dolestis quis iam non indoctus sparti quoque usum in terra graecia diu inuognum fuisse dixit: multisq; post Ilium captum tempestatibus ex terra Hispania aduectum. Tiserunt hoc ad dedum, ex ijs, qui ibi aderant, unus, atq; alter manomines literati, quod genus graeci ἀνοιδους uellant. Atq; cum, qui id dixerat librum legisset Homeri aiebant, cui uersus hic forte deesset.

Ὡς δὲ οὐρα σίοντι ἰεὺν, ἅς ἀνάρτα ἀλυσται
 In ille protsum irritatus non inquit, in eo lib. uer-
 sed uobis plane magister defuit. si creditis in eo
 in sparti id significare, quod nos sparten dicimus.
 iorem enim uero illi risum subiungunt: neq; id desu-

terunt, nisi liber ab eo prolatus esset M. Varronis
 XXV. humanarū, in quode isto Homeri uersu à Var
 rone ita scriptum est. Ego sparta apud Homurum non
 plus spartum significare puto, quam *αἰόπτει*, qui
 dicuntur in agro thebano nati. In Grecia sparti co
 pia modo cœpi esse ex Hispania. Neq; ea ipsa facultate
 usi Liburni: sed hi pleraq; naues loris suebāt. Graeci
 magis *κάνναβο*, & *στύππα*, cæterisq; scitiuis rebus,
 à quibus *αἰόπτα* appellabant. Quod cum ita Varro
 dicat, dubito hercle an posterior syllaba in uerbo,
 quod apud Homerum est, auenda sit, nisi quia
 uoces huiusmodi, cum ex communi significatione in
 rei certe proprietatē concedunt: diuersitate accentuum
 separantur.

Quid Menander poeta Philemoni poetæ dixerit:
 à quo saepe indigne in certaminibus comædiarum su
 peratus est: & quod sepissime Euripides in trage
 dia ab ignobilibus poetis uictus est. Cap. IIII.

Menander à Philemone nequaquā pari scri
 ptore in certaminibus comædiarum ambi
 tu, gratiaq; & factionibus saepe numero uin
 cebatur. eum cum forte habuisset obuiam: queso in
 quit Philemon, bona uenia dic mihi, cum me uincas,
 non erubescis? Euripidem quoq; M. Varro ait, cum
 quinq; & septuaginta tragædias scripserit, in quinq;
 solis uicasse. Cum eum uincerent aliquot poetæ igna
 uissimi. Menandrum autem alij centū & octo partim
 centū & nouem comædias reliquisse ferūt. Sed Apoly

Idori scriptoris celebratissimi hos de Menandro uetus
ut legimus in libro, qui chronica inscriptus est.

Ἐπιφάνης δὲ ἐν Διογενέου πατρὸς
ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν πέτε γράμματα δαμάτη' ἔξ.

Ἰσοκράτους καὶ Διογένη ἑπιγ.

Et istis tamen centum & quinque omnibus, solis eum
idcirco iuasse, idem Apollodorus eodem in lib. inscripsit.

Nequaquam esse uerum quod minutis quibusdam
uetericæ artificialibus uideatur M. Cice. in libro, quem
de amicitia scripsit, uitioso argumento usum ἀμφι-
πορούμενον. Totumq; id consideratius tractatum,
ploratumq;.

Caput V.

Ita in dialogo, cui titulus est Lælius, uel
de amicitia, docere uolens amicitiam non spe,
expectationeq; utilitatis, neq; precij mer-
itisq; causa colendam: sed quo ipsa per sese plena
iustis, honestisq; sit expetendam, diligendamq;
etiam si nihil opus, nihilq; emolumentum ex ea
capere queat: hac sententia, atq; his uerbis usus
est: eaq; dicere facit C. Lælium sapientem uirum,
qui P. Africani fuerat amicissimus: Quid enim
Africanus indiget meo? Ne ego quidem illius. sed
in admiratione quadam uirtutis eius, ille uicissim
in admiratione fortasse nonnulla, quam de meis moribus ha-
uerat: me dilexit. auxit beneuolentiam consuetudo.
Quamquam utilitates multe, & magnæ conse-
cutæ sunt: non sunt tamen ab earum spe causæ di-
uidi profectæ. Ut enim beneficij, liberalesq; su-

vus, non ut exigamus gratiam, (neq; enim benefi-
 cium fœneramur, sed natura propensi ad liberalita-
 tem sumus) sic amicitiam non spe mercedis adducti,
 sed qđ omnis eius fructus in ipso amore inest: expetē-
 dam putamus. Hoc cum legeretur in cœtu forte homi-
 num doctorum, & rhetoricus quidam sophista utriusq;
 linguæ callens haud sane ignobilis, ex istis argutu-
 lis, & minutis doctoribus, qui τεχνικοί appellan-
 tur, atq; in differendo tamen non impiger, usum esse
 existimabat argumento M. Tullium non probo, neq;
 ἀποδεικτικόν, sed eiusdem quæstionis, cuius esset ei
 ipsa res, de qua quæreretur. Verbisq; id vitium græ-
 cis appellabat, quod accepisset, ἀμπισθητικόν, &
 τὸ ὁμολογοῦ μέτρον. Nam beneficos inquit, & libe-
 rales sumpsit ad confirmandum id, quod de amicitia
 dicebat: cum ipsum illud & soleat quæri, & debeat
 quisquis liberaliter, & benigne facit, qua mente, quo
 ue consilio benignus, liberalisq; sit. Vtrum quia mu-
 tuam gratiam sperci: & eum, in quem benignus su-
 ad parem curam sui prouocet: quod facere plerū
 omnes uidentur. An quia natura sit beniuolus: benigi-
 tasq; eum per sese ipsa, & liberalitas delectet, sine ul-
 la recipiendæ gratiæ procuratione, quod est omnium
 fermè rarissimum. Argumentum autem censebat, au-
 probabilia esse debere, aut perspicua, & minime con-
 trouersa. Idq; ἀποδείξις uocari dicebat, cum ea, quæ
 dubia, aut obscura sunt, per ea, quæ ambigua no-
 sunt illustrantur. Atq; ut ostenderet beneficos, libera-
 lesq; ad id, quod de amicitia quæreretur: quasi argu-
 mentum, exemplum uel summi non oportere: eodem in-
 quit,

igitur, simulachro, & eadem rationis imagine, amicitia inuicem pro argumento sumi potest. si quis adfirmet homines beneficos, liberalesque esse debere, non spe aliqua compendij, sed amore, & studio honestitatis. Poterit enim consuevit ita dicere. Namque ut amicitiam non spe utilitatis amplectimur, sic beneficia, liberalesque, non gratiae recipiendae studio esse debemus. Poterit sane inquit, ita dicere. Sed neque amicitia liberalitati, neque liberalitas amicitiae praebere argumentum potest: cum de utroque pariter queratur. haec ille rhetoricius artifex dicere quibusdam uidebatur perite, & scienter. Sed uideletur cum uocabula rerum uera ignorauisse. Nam beneficium, & liberalem Cicero appellat, ita ut philosophi appellandum esse censent: non cum, qui, ut ipse ait, beneficia faceratur: sed qui benigne facit nulla tacita ratione ad utilitates suas redundante. Non ergo obscuro, neque ambiguo argumentum usus est: sed certo, atque perspicuo. Siquidem qui uere beneficus, liberalisque est: qua mente bene, aut liberaliter faciat: non queritur. Alijs enim longe nominibus appellandus est, si cum & talia facit: sui potius quam alterius inuicem causa facit. Processisset uitem argumentatori isti fortasse reprehensio: si Cicero ita dixisset. Ut enim benefice, liberaliterque facimus, non ut aliquam gratiam: uideletur enim benefice facere, etiam in non beneficium cadere posse: si id per aliquam instantiam fieret: non per ipsam perpetuae beneficentiae constantiam. Sed cum beneficos, liberalesque dixerit: neque aliusmodi isti sunt: quam cuius esse eos summa diximus: illotis, (quod aiunt,) pedibus, & uera

bis reprehendit doctissimi hominis orationem.

Falsum esse quod Verrius Flaccus in librorum secundo, quos de obscuris M. Catonis composuit, de seruo receptitio scriptum reliquit. Cap. VI.

At. Cato uocantiam legem suadens uerbis
 m hisce usus est. Principio nobis mulier ma-
 gnam dotem adtulit. Tum magnam pecuniam
 recipit: quam in uiri potestate non committit. eam
 pecuniam uiro dat mutuam. Postea ubi irata facta est:
 seruum receptitium sectari, atq; flagitare uirum iu-
 bet. Quærebatur seruus receptitius quid esset. Libri
 statim quesiti, allatiq; sine Verrij Flacci de obscuris
 Catonis. In libro secundo scriptum inuentum est, re-
 ceptitium seruum dici nequam, & nulli pretij, qui
 cum uerum esset datus: redhibitus ob aliquod uitium,
 receptusq; sit. Propterea inquit, seruus eiusmodi se-
 ctari maritum, & flagitare pecuniam iuebatur. ut
 eo ipso dolor maior, & contumelia grauior uiro fie-
 ret: quod eum seruus nihili petende pecunie causa
 compellaret. Cum pace autem, cumq; uenia istorum,
 si qui sunt, qui Verrij Flacci auctoritate capiuntur:
 dictum hoc sit. Receptitius enim seruus in care, quæ
 dicit Cato, aliud omnino est, quam Verrius scripsit.
 Atq; id cuius facile intellectus est. Res enim procul-
 dubio sic est. Quando mulier dotem marito dabat:
 tum quæ ex suis bonis retinebat: neq; ad uirum tra-
 mittebat, ea recipere dicebatur. Sicuti nunc quoq; in
 uenditionibus, quæ exapiuntur, neq; uenientio

Quo

Quo uerbo Plautus quoq; in trinum usus est in hoc uersu.

Posticum hoc recipit, cum aedem uendidit.

Particula lam quanda, quae post eas aedem erat: non uendidit, sed retinuit. Ipse etiam Cato mulierem demonstrare loquentem uolens. Mulier inquit, et magnam dote[m] dat, et magnam pecuniam recipit. Hoc est et magnam dote[m] dat, et magnam pecuniam retinet.

Ex ea igitur re familiari, qua sibi dote data retinuit: pecuniam uiro mutua[m] dat. Eam pecuniam cum uiro forte irata repetere instruit: apponit flagitantem seruum receptitium, hoc est proprium seruum suum, quem cum pecunia reliqua receperat: neq; dederat dote[m], sed retinuerat. Non enim seruo mariti imperare hoc mulierem fas erat, sed proprio suo. Plura dicere, quibus hoc nostrum tuear: super sedeo. Ipsa enim isane per sese euidencia, et quod a Verrio dicitur, et quod a nobis. Verum ergo uidebitur cuiq; uerius: conuincatur.

Verba haec ex Atinia lege, quod subreptum erit, eius rei aeterna auctoritas esto, P. Nigidio, et Q. Seauola uisa esse non minus de praeterito furto, qua[m] de futuro cauisse.

Caput VII.

Egis ueteris Atinia uerba sunt. Quod subreptum erit, eius rei aeterna auctoritas esto.

Quis aliud putet in hisce uerbis, qua[m] de tempore tantum futuro legem loqui? sed Q. Seauola patrem suum, et Brutum, et Manilium uiros adprimae doctos quae sisse ait, dubitasse q; utrumne in post

H 2

facta modo si iuxta lex ualere, an eadem in antefacta, quoniam quod subreptum erit, utrunque tempus uideretur offendere, tam præteritum quam futurum. In quo P. Valerius civitatis Romanæ doctissimus super dubitatione hæc eorum scripsit in XXIII commentariolum grammaticorum. Atque ipse quoque idem putat incertam esse temporis demonstrationem. Sed anguste perquam, et obscure dissimulavit signa rerum potius uideat ad subsidium magis memoriæ suæ: quam ad legentium disciplinam. Videbatur tamen hoc dicere, uerbum esse, et erit, quando per se ponuntur: habent, atque retinent tempus suum. Cum uero præterito uinguntur, uim temporis sui amittunt, et in præteritum contendunt. Cum enim dico, in campo est, in comitio est, tempus instans significo. Item cum dico, in campo erit, tempus futurum demonstro. At cum dico factum est, scriptum est, subreptum est, quæquam, est, uerbum temporis sit presentis: confunditur tamen cum præterito, et præsens esse desinit. Sic igitur inquit, etiam illud, quod in lege est, si diuidas, separeque duo uerba hæc, subreptum, et erit, ut sic audias subreptum, tanquam certamen erit, aut sacrificium erit. Tum uidebitur lex in post futurum loqui. Si uero copulate, permisteque dictum intelligas, ut subreptumerit non duo, sed unum uerbum sit. Idque unice patiendi declinatione sit: tum hoc uerbo non minus præteritum tempus ostenditur, quam futurum.

In sermonibus apud mēsam Tauri philosophi, quaeritur, agitarique eiusmodi solita. Cur oleum sepe, et facile, una

id est, una varius congelasane, acetum humid fere unquam, & cum aquae fluviorum, fontiumque dixerunt, mare gelu non dixerunt. Cap. VIII.

Philosophus Taurus accipiebat nos Athenis
 cena plerumque, ad id die ubi iam uestera-
 uerat id enim est tempus istuc coenandi fre-
 quens. Eius carne fundus, & fundamentum omne
 erat in olla una lentis egyptice, & cucurbitae inibi
 minutim case ea quodam die ubi paratis, & expe-
 ctantibus nobis adlata, atque imposita mensae est: pue-
 rum iubet Taurus oleum in ollam indere. erat is puer
 genere atticus ad annos maxime natus. VIII. festiuis-
 simus, etatis, & gentis argutis sciatens. Cuius Sa-
 mium ore tenus imprudens inanem, tanquam si inesse
 bleum: adfert, conuertitque eum: & ut solitum est: cir-
 cumegit per omnem partem ollae manum. nullum in
 de ibat oleum. Aspicit puer guttum atrocibus oculis
 stomachabundus, & conuulsus uehementius iterum
 in ollam uerit. idque cum omnes sensim, atque summissi-
 mum videremus: Tum puer graece, & id quidem per-
 quam attice. μή ναῦτο inquit, ὅτι τ'ὄλαιον, ἀλλ'
 ὡς ἴσθαι οἷον ἐπί τῶν ἄλλων ἵσθαι τῶν ἄλλων κα-
 τὰ τὴν φύσιν αὐτῶν. Verbero inquit videns Taurus, non
 ne is curriculo, atque oleum petis? sed cum puer fo-
 ras emptum esset nihil ipse ista mora offensor. Olla
 inquit, oleo indiget, & ut video intollerandum fer-
 iat. cohibe manus, atque interea quonia puer nunc
 admonuit solere oleum congelasere: consideremus,
 cum oleum quidem saepe, & facile fit, una varietur

A. GEL.

congelascent. Atq; aspicit me, & iubet, quod sentiam
dicere. Tum ego respondi, coniectare me uinum idcirco
minus cito coalescere: quod semina quaedam caloris
in sese haberet: essetq; natura ignitius, ob eamq; rem
dictum esse ab Hom. *αἶθρα οἶνον*, non, ut alij pu-
tarent, propter colore. Est quidem inquit Taurus, ita
ut dicas, nam ferme conuenit, uinum, ubi potum est, cale-
facere corpora. Sed non seuis oleum quoq; calorificum
est: neq; minorem uim in corporibus calefaciendis ha-
bet. Ad hoc si istae, q̄ calidiora sunt, difficilius gelu co-
guntur, congruens est, ut quae frigidiora sunt facile co-
gantur. Acetum aut omnium maxime frigoris uim est:
atq; id nunquam tamen concreuit. Num igitur magis
causa oleo coaguli celerioris in leuitate est: faciliora ni-
ad coeundum ideo uidentur, quae leuiora, leuioraq;
sunt. Praeterea id quoq; ait, quae eridignum, cur flumio-
rum, & fontium aquae gelu duretur, mare omne inco-
gelabile sit. Tamesi Herodotus inquit, hystorie scri-
ptor contra omnium ferme, qui haec quae suerunt opinio-
nem scribit mare Bosphoricum, quod cimerium appel-
latur, earumq; partium mare omne, qd̄ Scythicum dia-
tur gelu stringi, & consistere. Dū haec Taurus, interea
puer uenerat, & olla deferbuerat: tempusq; esse coe-
perat edendi, & tacendi.

De notis literarum, quae in C. Caesaris epistolis repe-
riuntur, deq; alijs clandestinis literis ex ueteri histo-
ria petitis, & quid *συτάλη* sit laconica.

Capit

IX.

Libri sunt

Libri sunt epistolarum C. Caesaris ad C. Opium, & Balbum Cor. qui res eius absentis curabant. In his epistolis quibusdam in locis inueniuntur literae singulariae, sine magnitudinis syllabarum, quas tu putes positas incondite. Nam uerba ex his literis conscribi nulla possunt. Erat autem conuenium inter eos clandestinum, de commutando situ literarum, ut inscriptio quidem alia alie locum, & nomen teneret: sed in legendo locus cuique suus, & potestas restitueretur. Quae nam uero litera pro qua subderetur, ante ipsas, sicut dixi, complacebat, qui hanc scribendi latebram parabant. Est autem Probi grammaticae commentarius satis curiose factus, de occulto literarum significatione epistolarum C. Caesaris scripturarum. Lacedaemonij autem ueteres cum dissimulare, & occultare literas publice ad imperatores suos missas uolebant: ne si ab hostibus exceptae forent: consilia sua noscerentur: epistolas id genus factas mittebant. Surculi duo crasse teretes oblonguli pari crassamento, eiusdemque longitudinis derasi, atque ornati consimiliter. Unus imperatori in bellum proficiscenti dabatur: alterum domi magistratus cum iure, atque cum signo habebant. Quando uisus uenerat literarum secretorum: circum cum surculum horum modice tenuitatis, longum autem quantum rei satis erat, compliebant, uolumine torondo: & simplici. Ita uti ore aduinctae undique, & cohaerentes lori, quod plicabant uirene. Literas deinde in eo loco per transversas iuncturarum oras, uersibus à summo ad unum proficiscentibus inscribebant.

Id lorum literis ita perscriptis reuolutum ex surculo imperatori, commenti illius conscio mittebant. Resolutio autem lori literas truncas, atq; mutilas reddebat: membraq; carum, & apices in partes diuersissimas spargebat. Propterea si id lorum in manus hostium inciderat: nihil quicquam coniectari ex eo loquibatur. Sed ubi ille, ad quem erat missum: acceperat, ex surculo compari, quem habebat, capto, ad finem perinde ut debere fieri sciebat: circumplicabat: atq; ita literæ per ambitum eundem surculi coalescentes, rursus sum coibant, integrasq; & incorruptam epistolam, & facilem legi præstabant. Hoc genus epistolæ lazedemonij *κυτταλιν* appellant. Legebamus id quoque in uetere historia rerum punicarum, uirum indidem quempiam illustrem (siue ille Hasdrubal, siue quis alius est, non retineo) epistolam scriptam super rebus arcanis hoc modo abscondisse. pugillaria noua, nondum etiam cera illita accepisse: literas in lignum incidisse. Postea tabulas, uti solitum est: cera colluuisse: Easq; tabulas, tanquam non scriptas, cui futurum id prædixerat: misisse. Eum deinde ceram derasisse, literasq; incolumis ligno incisas legisse. Est & alia in monumentis rerum græcarum profunda quedam, & inopinabilis latebra barbarico astu excogitata. Histieus nomine fuit loco natus in terra Asia non ignobili. Asiam tunc tenebat imperio Rex Darius. Is Histieus, cum in Persis apud Darium esset: Aristagoræ cuiusdam res quasdam occultas nuntiare subito scripto uolebat. Commisiscitur opertum hoc literarum admirandum. Seruo suo diu oculos ægros habenti

lenti capillum ex capite omni, tanquam medendi gratia, deradit. Caputq; eius leue in literarum formas compingit. His literis, quæ uoluerat, perscripsit. Hominem postea, quoad capillus adolesceret: domi continuit. Vbi id factum est: ire ad Aristagoram iubet. Et cum ad eum inquit, ueneris, man tassel medico. ut caput tuum (sicut nuper egomet feci) deradat. si tuus, et imperatorum erat, ad Aristagoram uenit: mandatumq; domini adfert. Atq; ille id non esse frustra ratum, quod erat mandatum fecit. Ita literæ perlatae sunt.

Quid de uersibus Virgilij Phauorinus existimauerit, quibus in describenda si agrata montis Aetnae Pinorum poetam secutus est. Collataq; ab eo super eam re utriusq; carmina, et diiudicata.

Caput X.

Phauorinum philosophum, cum in hospitio sui Antatem uillam aestu anni concessisset: nosq; ad eum u. dendum Roma uenissimus: tibi super Pindaro poeta, et Virgilio in hunc finem modum differere. Anta inquit, familiarisq; Virgilij, in quibus quæ de ingenio, moribusq; eius memorie tradiderunt: dicere cum solitum ferunt, parere uersus more, atq; ritu ursino. Nam: ut illa bestia foederet ineffigiarum, in formamq; lambendoq; id faceret, quod ita edidisset: conformaret, et fingeret, unde ingenij quoq; sui paruos recentes rudi esse factos, et imperfectos. Sed deinceps tractando, colendoq; edere ipsi se otis, et uulcus liniamenta. Hoc uirum

iudicij subtilissima ingenie, atq; uere dixisse, res in-
 quit, ipsa uerum iudicium facit. Nam que reliqua
 perfecta, expolitaq; quibusq; imposuit sensus, atq;
 delectus sui supremam manum: omni poetice ueni-
 statis laude florent. Sed que procrastinata sunt ab
 eo, ut post recenserentur: Et absolui, quoniam mor-
 preuenterat, nequiuertunt: neq; aquam poetarum ele-
 gantissimi nomine, atque iudicio digna sunt. Itaque
 cum morbo oppressus, aduentare mortem uideret: pe-
 tuit, orauitq; a suis amicissimis impense, ut eucide-
 quam non dum satis eliminauisset: abolerent. In u-
 autem inquit, que uidentur retractari, Et corrigi
 debuisse: is maxime locus est, qui de monte Aetna fa-
 ctus est. Nam cum Pindari ueteris poetæ carmen, quod
 de natura, atq; siagratia montis eius compositum est
 emulari uellet: eiusmodi sententias, Et uerba molitur
 est, ut Pindaro quoq; ipso, qui nimis opima, pinguiq;
 esse facundia existimatus est: insolentior, hoc quidem
 in loco, tumidioreq; sit. Atq; uti uosmetipsos inquit
 eius, quod dico arbitros faciam: carmen Pindari, qui
 est super monte Aetna quantum mihi memorie est
 dicam.

τάς ἐρύονται μὲ ἀπλά-

τυ πυρὸς ἀνόταται

ἐκ μυχῶν παλαιῶν ποταμοῖ

δ' ἀμύραισι μὲ προχέοντι ῥέου καπνῷ

αἰθῶν. ἀλλ' ἐν ὄρφναισι τέρας

φοῖνια κυλιδομένα φλόξ ἐς βαβεί-

αν ὄρει ποίτυ πλακα οὐτ πατάγῃ

αἴγο δ' ἀράσσοι κρυγὲς, ἔρπιτόν

ἄνθρωπος ἀνὰ τὴν—

τοῦ τέραι μὴ θαυμάσιος τι ἰδέ—

θεοδωμάμα δὲ καὶ παρὶς— τὰς ἀνθρώπων.

Audite nunc inquit, Virgilij uersus, quos inchoasse
um uerius dixerim, quàm fecisse.

tor. u: ab accessu uentorum immotus, & ingens
pse, sed horrificis iusta tonat Aetna ruinis.

interdumq; atram prorumpit ad aethera nubem
turbine fumantem picco, & candente fauilla.

ut illiq; globos flammaram: & sydera lambis:

interdum scopulos, auulsaq; uiscera montis

rigit eructans: liquefactaq; saxa sub auras

tum genuit glomerat: fundoq; exaestuat imo.

am principio inquit, Pindarus ueritati magis obse-

utus id dixit, quod res erat, quodq; iste usu uenie-

re: quodq; oculis uidebatur, interdum fumare Aet-

nam: noctu flammigare. Virgilius autem, dum in stre-

itu, sonituq; uerborum congrendo laborat: utrunq;

impus nulla discrepatione facta, confudit. Atque ille

aeos quidem fontes imitatus ignis eructari, & flue-

re omnes fumi, & flammaram sulua, & tortuosa

plumina in plagas maris ferre, quasi quosdam

aeos angues luulente dixit. At hic nosit atram

turbem turbine picco, & fauilla fumantem idem uer-

u u aethera interpretari uolens crasse, & immodi-

u congescit. globos quoque flammaram, quod ille

u uis dixerat duriter, & ἀνθρώπων transtulit. Item

u ait sydera lambit. uacat: hae etiā inqt, actum u-

u uis, & inaniter. N: q; non id quoq; inenarrabile esse

u uis profemodū insensibile, qd nubē atrā fumare di-

xit turbine piceo, & fauilla candente. Non enim fumigare inquit, solent, neq; atra esse, quae sunt candentia, nisi si candenti dixit peruulgate, & improprie pro feruenti fauilla, non pro ignea, & relucanti. Nam candens scilicet est a candore dictum, non a calore. Quod saxa autem, & scopulos cructari, & erigi, eosdemq; ipsos statim liquefieri, & gemere, atq; glomerari sub auras dixit, hoc inquit, nec a Pindaro scriptum, nec unquam fando auditum, & omnium, quae monstra dicuntur: monstruosissimum esse.

Quod Plutarchus in libris Symposiacis opinionem Platonis, de habitu, atq; natura stomachi, fistulaeq; eius, quae πύλα dicitur, aduersum Erasistratum medicum tutatus est, auctoritate adhibite antiqui medici Hippocratis.

Caput XII.

Plutarchus, & alij quidam docti uiri reprehensum esse ab Erasistrato nobili medico Platonem scripsere, quod posum dixit de fluere ad pulmonem. Eoq; satis humectato, dimanare per eum, quia sit rimosior, & confluere inde in ueniam. Error: q; istius fuisse Alcaeu ducem, qui in poematis suis scriberet. τὴν τὴν πύλῃν ἀπὸ τοῦ στόματος ἀφαιρῆσαι. Ipsum autem Erasistratum dicere duas esse quasi canaliculas quasdam, uel fistulas. Easq; ab oris faucibus proficisci deorsum, per eorumq; alteram deduci, delabiq; in stomachum esculentis omnia, & potulentis. Ex eoq; ferri in uentriculum, qui graecis

appellatur ἰσχυρὸς αἰσῆς. Atq; ibi subigitur
 ligeturq; , ac deinde aridiora ex ijs recrementa in al-
 tum conuenire, quod græce κῶλον dicitur humidio-
 ra perueniens in uesciam, per alterā autem fistulam,
 ac græce nominatur πυχῆα ἀρτηρία, spiritum
 ἰσχυρὸν ore in pulmonem, atq; inde rursum in os,
 & in uarctis committere. Perq; eandem uia uocis quoq;
 iter inestum. Ac ne potus, cibiq; aridior, quē oportet
 in stomachum ire: proaderet ex ore, labereturq;
 ἰ eandem fistulam, per quam spiritus recipitur:
 ἰ offensione intercluderet uiam animæ uis, ἰmpositam
 ἰ arte quadam, ἰ opore naturæ. In se apud duo ista
 ramina, quæ dicitur ἰ πύλωσις, quasi claustra
 uedam mobilia, conuientia uicissim, ἰ res ἰ regno
 uiamq; ἰ πύλωσις inter edendum, bibendumq;
 uire, atq; protegere τῆς πυχῆας ἀρτηρίας,
 quid ex esca, potuue incidere in illud quasi æstuā
 uiam iter. Ac propterea nihil humoris insinere
 pulmonem ore ipso arterie communito. Hæc Era-
 natu medicus aduersum Platonem. Sed Plutarchus
 libro symposiarum authorem Platonis sententia
 procratem dicit fuisse. Idemq; esse opinator, ἰ Phin-
 iona Locram, ἰ Dioxyppum Hippocraticum uen-
 uenicos, ἰ nobiles. Atq; illam, de qua Erasistratus
 dixit, ἰ πύλωσις non idcirco in eo loco con-
 uentum, nequid ex foru insinueret in arteriam. Nam
 ueni quoq; fouendo rigidoq; necessarios humores
 uiri. Sed adpositam quasi moderatricem quandam,
 uiam prohibendi, admissendiue, quod ex salutis
 ἰ forci: uti edulia quidem omnia defenderet ab ara

terid, depellereiq; in stomachum. Potum autem patiretur inter stomachum, & pulmonem. Et quod ex eo admitti in pulmonem per arteriam deberet: non rapidum id, neq; uniuersum, sed quadam quasi obice sustentatum, ac repressum, sensim, paulatimq; transmitteret: atq; omnem reliquum in alteram stomachi fistulam derivaret.

De materijs infamibus, quas graeci ἀδόξους ἀπέpellant, à Phauorino exercendi gratia disputatis.

Caput

XII.

Infames materias, siue quis mauult dicere inopinabiles, quas graeci ἀδόξους ἢ ἀπίστους ἢ ἀποβόλους appellant, & ueteres adorti sunt, non sophistae solum, sed philosophi quoq; & noster Phauorinus oppido quã libens in eas materias dicebat; uel ingenio exfergificando ratus idoneas, uel exercendis argutijs, uel edomandis usu difficultatibus, sicuti cum Therstae laudes quaesuit: & cum febrim quartis diebus recurrentem laudauit. Lepida sanè multa, & non facilia inuenta in utrãq; causam dixit: eaq; scripta in libris reliquit. sed in febris laudibus testem etiam Platonem produxit, quẽ scripsisse ait. Qui quartanam passus conualuerit: uiresq; integras recuperauerit: fidelius, constantiusq; postea ualiturum. atq; inibi in eisdem laudibus nehercle hac sententiola inuenuste lusit, Versus inquit est longo hominum aeuo probatus
 ἄλλοτε μητρὶν πάλαι ἡμέρη, ἄλλοτε μήτηρ.

eo uersu significatur, nō omni die bene esse posse, sed
 isto bene, atq; alio male. Quod cum ita sit inquit;
 et in rebus humanis bene, aut male uice alterna sit,
 nec biduo medio interuallata febris, quanto est for-
 mator, in qua est *μὴ μὲν ἢ ἢ μὲν*.

Quin particula, quot, qualesq; uarietates signifi-
 cationis habeat, & quā sepe in ueterum scriptis ob-
 uia sit. Caput XIII.

Vin particula, quam grammatici coniun-
 ctionem appellant, uarijs modis: sententijsq;
 connectere orationem uidetur. Aliter enim
 inquitur, cum quasi increpantes, uel interrogan-
 tes, uel exhortantes dicimus, quin uenis? quin legis?
 quin fugis? Aliter cum ita confirmamus. Non du-
 dum est, quin M. Tullius omnium sit eloquentissi-
 mus. Aliter autem cum sic componimus, qd quasi prio-
 riter uidetur contrarium. Non idcirco causas Isocrates
 defendit, quin id utile esse, & honestum existima-
 re. quo illa significatio non abhorret, quae est in
 illa origine M. Catonis. Haud eos inquit, eo postre-
 am scribo, quin populi, & boni, & strenui siene.
 Secunda quoq; origine M. Cato non longe secus hae-
 rit particula usus est. Neq; satis inquit, habuit, quod eū
 occulto uitiueras, quin eius fidem prostitueret.
 Quarta animaduertimus Quadrigarium in. VIII.
 malium particula ista usum esse obsurissime.
 Illius uerba posuimus. Romam uenit, uix superat
 in triumphus decernatur. Item in. VI. annali.

eiusdem uerba hæc sunt. Pene factum esse, quin ca-
 stra relinquerent, atq; cederent hosti. Non me autem
 præterit dicere aliquem posse de summo pectore nihil
 esse in his uerbis negotij. Nam quin utrobq; positum
 pro ut, planissimumq; esse, si ita dicas. Romam ue-
 nit, uix superat, ut triumphus decernatur. Item
 alio in loco, pene factum est, ut castra relinquerent,
 atq; cederent hosti. Sed utantur sanc qui tam ex-
 pediti sunt persugijs commutationum in uerbis, que
 non intelliguntur. utantur tamen, ubi id facere poterunt,
 uere undius. Hanc uero particulam, de qua diximus,
 nisi quis didicerit compositam, copulatamq; esse, neq;
 uim tantum coniungendi habere, sed certa quadã si-
 gnificatione factam: nunquam profecto rationes, ac
 uarietates istius comprehensurus est. Quod quia lon-
 gioris dissertationis est: poterit cui otium est, reperire
 hoc in P. Nigidij commentarijs, quos grammaticos in-
 scripsit.

Sententiæ ex Publij mimos selectæ lepidiores.

Caput XIII.

Publius Mimos scriptitauit, dignusq; habi-
 tus est, qui super Laberio iudicaretur. Cau-
 tem Cæsare ita Laberij maledictia, et ad
 rogantia offindebat: ut acceptiores, et probatiores si-
 bi esse Publij, quã Laberij Mimos prædicaret. huius
 Publij sententiæ feruntur pleræq; lepidæ, et ad com-
 muncem sermonum usum commodatissimæ. Ex qui-
 bus sunt istæ singulis uersibus circumscriptæ, quas li-
 bitum hercle est adscribere.

Malum consilium est, quod mutari non potest,
 beneficium

Beneficium dando accipit: qui digno dedit.
 Feras, non culpes, quod vitari non potest.
 Cui plus licet quam par est: plus vult, quam licet.
 Comus frivolidus in via pro vehitatio est.
 Frugalitas miseria est rumoris boni.
 Heredis pietas sub persona risus est.
 Furor fit laesa saepe patientia.
 Improbe Neptunum accusas, qui iterum naufragium facit.
 Ut amicum habeas, posse ut fieri hunc inimicum putes.
 Verrem ferendo iniuriam, inuitas nonnam.
 Nunquam periculum sine periculo minatur.
 Verum alterando veritas amittitur.
 Pars beneficij est, quod petitur, si belle neges.

Quod Carneades Academicus helleboro stomachum purgavit, scripturus adversus Zenonis stoici verba. Deq; natura, medelaq; hellebori candidi, & gri.
 Caput XV.

Carneades Academicus scripturus adversus stoici Zenonis libros, superiora corporis helleboro candido purgavit, nequid exruptis in stomacho humoribus ad domalia usq; redundaret. & constantiam, iugremq; mentis beneficeret. Tanta cura, tantoq; apparatu vir ingenio constanti ad refellenda, quae scripserat Zeno adgressus. Id cum in historia graeca legissem: quod hellebori candido scriptum erat: quid esset quaesivi. Tum conari duas species hellebori esse discerni. nullo coloris in-

I.

A. GEL.

signes, candidi, & nigri. Eos autem colores non in se-
 mine hellebori, neq; in uirgultis, sed in radice dino-
 sci. Candido stomachum, & uentrem superiorem uo-
 mitionibus purgari. Nigro aluum, quæ inferior uo-
 catur, dilui. Vtriusq; esse hanc uim, ut humores no-
 xios, in quibus cause morborum sunt: extrahant.
 Esse autem periculum, ne inter causas morborum o-
 mni corporum uia patefacta, ea quoq; ipsa, in quibus im-
 causa uiuendi est: exinaniantur. Amissoq; omni natu-
 ralis alimonie fundamēto, homo exhaustus intereat.
 Sed helleborum sumi posse tutissime in insula Anticy-
 ra, Plinius Secundus in libris naturalis historie scri-
 psit. Propterea Lium Drusum, qui Trib. pleb. fuit:
 cum morbum, qui comitialis dicitur: pateretur: An-
 ticyram nauigasse, & in ea insula helleborum bibisse
 se ait, atq; ita morbo liberatum. Præterea scriptum le-
 gimus, Gallos in uenatibus tingere helleboro sagit-
 tas: quod ijs icte exanimatæ feræ teneriores ad epu-
 las fiant. Sed propter hellebori contagium, uulnera
 ex sagittis facta circumcidere latius dicuntur.

Anates ponticas uim habere uenenis detegendis po-
 tentem. Atq; imbi de Mithridatis Regis in id genus
 medicamento solertia. Caput XVI.

Nates ponticas dicitur e dundis uulgo uenenis
 uictitare. Scriptum etiam a Lenco Cn. Pom-
 peij liberto Mithridatem illum ponti Re-
 gem medicinæ rei, & remediorum id genus solertem
 fuisse. Solitumq; earum sanguinem miscere medicamen-
 tis, que

vir, quæ digerendis uenenis ualent. Eumq; sanguinem
uel potentissimum esse in ea confelctione. Ipsum autem
regem adsiduo calium medelarum usu à clandestinis
popularum insidijs cauisse. Quin & scientem quoq;
ultero, & ostentandi gratia uenenum rapidum, &
velox se penumero hausisse, atq; id tamen sine noxa
fuisse. Quamobrem postea cum praelio Po. R. uictus
in ultima regni refugisset: & mori decreuisset: &
uenena uiolentissima festinanda necis gratia frustra
expertus esset: suo se ipse gladio transegit. Huius re-
gis Antidorus celebratissima est, quæ Mithridatos
uocatur.

Mithridatem Ponti regem duarum & uiginti gen-
tium lingue locutum, Quæq; Ennium tria corda ha-
bere sese dixisse, quod tres linguas percalluisset, Græ-
cæ, Osæ, Latinæ. Caput XVII.

Ennius tria corda habere sese dicebat: quod
loqui Græcæ, & Osæ, & Latine sciret.
Mithridates autem Ponti, atq; Bithyniæ
ex inclytus, qui à Cn. Pompeio bello superatus est:
& XX. gentium, quas sub ditione habuit: lin-
guas percalluit. Earumq; omnium gentium uiris haud
aquam per interpretem locutus est. Sed ut quenq;
eo appellari usus fuit: perinde lingua, & oratio
ipsius, non minus scire, quàm si gentis eius es-
set locutus est.

Quod M. Varro C. Sallustium historiae scri-
pturam deprehensum ab Annio Milone in adulterio

scribit, & loris casum, pecuniaq; data dimissum.

Caput

XVIII.

Arcus Varro in literis, atq; uita, fide homo
 multa & grauis, in libro, quem inscripsit
 Pius, aut de pace, C. Sallustum scriptorem
 seriae illius, & seueræ orationis, in cuius notiones cen-
 sorias fieri, atq; exerceri uidemus: in adulterio de-
 prehensum ab Annio Milone loris bene casum dicit:
 & cum dedisset pecuniam: dimissum.

Quid Epictetus philosophus dicere solitus sit ho-
 minibus nequam, & impuris disciplinas philosophia
 studiose tractantibus. Et que duo uerba obseruanda
 præceperit, omnium rerum longe salubria.

Caput

XIX.

Huorum ego audiui dicere Epictetum phi-
 losophum dixisse, plerosq; istos, qui philoso-
 phari uidentur: philosophos esse huiusmo-
 di ἀνα τοῦ πράττειν μέχρι τοῦ λέγειν. Id signifi-
 cat, factis procul, uerbis tenuis. Iam illud est uehe-
 mentius, quod Arrianius solitum eum dicere in li-
 bris, quos de dissertationibus eius composuit: scriptum
 reliquit. Nam cum inquit, animaduertat hominem
 pudore amisso, importuna industria, corruptis mori-
 bus audacem, confidentem lingua, cæteraq; omnia,
 præterquam animum procurantem: istiusmodi in-
 quit, hominem cum uiderat: studia quoq; & dis-
 ciplinas philosophiæ conrectare, & physica adire,
 & meditari dialecticæ, multaq; id genus theorema-
 ta suspicari, sciscitariq; inelamabat Deum, atq; ho-
 mirum

omnium fidem: ac plerumq; inter clamandum his eum
 uerbis increpabat. ἀφρώτα τοῦ βάλαντος, οὐδέ
 αὐτὸν ἀδελφάται τὸ ἀγγέλλειν. αὐτὸ γὰρ εἰς τὴν οἴκῳ αὐτῶν
 βάλαντος, ἀπώλειται ἢ ἐκ τῆς οὐρῆς, ἢ ὄξος γίνεται αὐτῶν, ἢ
 ἐν τούτοις χεῖρῳ. Nil profecto is uerbis grauius,
 nil uerius, quibus declarabat maximus philosopho-
 rum literas, atq; doctrinas philosophiae, cum in homi-
 nem falsum, atq; degenerem, tanquam in uas spur-
 cium, atq; pollutum infuixisset, uerti, mutari, cor-
 rumpi. Et quod ipse ἀφρώτατος dixit: urinam
 fieri, aut siquid est urina spurcius. Praeterea idem il-
 le Epictetus, quod ex eodem Phauorino audiui-
 mus, solitus dicere est, duo esse uitia multo omnium grauis-
 sima, ac teterrima, intolerantiam, Et incontinen-
 tiam: cum aut iniurias, quae sunt ferendae: non to-
 leramus, neq; ferimus: aut a quibus rebus uolupta-
 tibusq; nos tenere debemus: non tenemus. Itaq; ini-
 quit, siquis haec duo uerba cordi habeat: eaq; sibi im-
 perrando, atq; obseruando curet: is erit plerumq; im-
 beatibilis, uitamq; uiuet tranquillissimam. Verba
 duo haec dicebat, ἀνίχου καὶ ἀπέχου.

Ex symposio Platonis sumpta uerba, numeris mag-
 nitudinisq; uerborum scite, modulataq;, Et apte extra-
 hendi gratia, in latinam orationem uersa.

Caput XX.

Symposium Platonis apud philosophum Tau-
 rum legebatur. Verba illa Pausaniae inter
 conuiuas amorem uice sua laudantis. ea uer-
 ba ita protulimus, ut meminisse etiam sua

dixerimus. Sunt adeo, quae meminimus, uerba haec
 πᾶσα γὰρ πράξις ὡς εἶχει. αὐτὴ ἐφ' ἑαυτῆς πραττομένη
 οὔτε κελύ. οὔτε ἀχρᾶ. διοτι τῶν ἡμεῖς ποιῶμεν
 ἢ πίνειν ἢ λαλεῖν ἢ διαλεγεσθαι. ὅκ ἐστὶ τῶν αὐτῶν
 καλῶν οὐδὲν, ἀλλ' ἐν τῇ πράξει. ὡς αἰν. πραχθῆ τοῦτο
 ἀπόβη. κελῶς μὲν τῶν πραττόμενων, καὶ ὀρθῶς κελ
 λῶν εἴηται. μὴ ὀρθῶς δὲ ἀχρῶν, οὔτω καὶ τὸ ἑρᾶν
 καὶ ὁ ἑρῶς, ὅπῃς ἐστὶ κελῶς, ὅδὲ ἀχρῶς ἐγκωμιάζειται
 ἀλλ' ὁ κελῶς προσηύπων ἑρᾶν. Hæc uerba ubi lecta
 sunt, atq; ibi Taurus mihi, Heus inquit, tu inuolutus
 Sic enim me in principio recens in diatribam acceptum
 appellitabat: existimans eloquentie unius exercendo
 gratia Athenas uenisse: Vides ne inquit ἐνθῦμημα
 crebrum, & cotinuum, & connexum, breuibusq;
 & rotundis numeris, cum quadam æquabili circum
 actione deminctum? Habes ne nobis dicere in libris
 rethorum uestrorum tam apte, tamq; modulate com
 positam orationem? Sed hos inquit, tamen numeros ce
 seouideas ἰδὲ πάριον. Ad ipsa enim Plato
 nis penetrabilia, ipsarumq; rerum pondera & dignita
 tes pergendum est, non ad uocularum eius amantate,
 nec ad uerborum uenustates diuersitandum. Hæc ad
 monitio Tauri de orationis Platonice modulis, nō mo
 do non repressit: sed instruxit etiam nos ad elegan
 tiam græcæ orationis uerbis latinis adfectandam. At
 que uti quædam animalium parua, & uilia ad imitan
 dum sunt: quas res cumq; audierint, uiderint ue, peni
 tentia proinde nos ea, quæ in Platonis oratione demin
 tabamur: non æmulari quidē, sed lineas, umbr. usq; fi
 cere ausi fuimus, uelut ipsum hoc est, quod ex illis ijs
 dem

idem uerbis eius effinximus. Omne inquit, omnino factum sic sese habet, neque turpe est quantum in eo est, neque honestum: uelut est, quas nunc facimus ipsi res bibere, cantare, differere. Nihil namq; horum ipsum ex sese honestum est: quale, cum fieret modo, factum est: tale extitit. si recte, honeste q; factum est: tum honestum fit, sin parú recte: turpe fit: sic amare, sic amor non honestus omnis, neq; omnis laude dignus: sed qui facit, nos ut honeste amemus.

Quibus temporibus post Romam conditam greci, Romaniq; illustres uiri floruerunt, ante secundum bellum Carthaginiensium.

Caput XXI.

In confectum quendam aetatum antiquissimarum, item uirorum illustrium, qui in his aetatibus nati fuissent, habere uisus: ne in sermonibus forte in confectum aliquid super aetate, atq; uita clarorum hominum temere diceremus: sicuti sophista ille a *παλδατος*, qui publice nuper differens, Carneadem philosophum a rege Alexandro Philippi filio pecunia donatum, et Panetium stoicum cum super ore Africano iuxisse dixit: ut ab istiusmodi inquam temporum, aetatumq; erroribus auerteremus: excerptabamus ex libris, quae chronici appellantur: quibus temporibus floruisse greci, simul atq; Romani uiri, quae uel imperio, uel imperio nobiles, insignesq; post conditam Romam fuissent ante secundum bellum Carthaginiensium, eaq; nunc excerptiones nostras uariis, diuersisq;

In locis factas, cursum digessimus. Neq; enim id nobis
 negotium fuit: ut acri, atq; subtili cura excellentium
 in utraq; gente hominum experientia componere-
 remus: sed ut noctes istae quadam tenus his quoq; hi-
 storiae flosulis leuiter iniectis aspergerentur. Satis au-
 tem uisum est in hoc commentario de temporibus pau-
 corum hominum dicere: ex quorum aetatibus de plu-
 ribus quoq;, quos non nominaremus: huiusmodi difficilis
 coniectura fieri posset. Incipiens enim a Solone cla-
 ro: quoniam de Homero, & Hesiodo, inter omnes fe-
 re scriptores constitit, aetatem eos egisse, uel usque fere
 temporibus, uel Homerum aliquanto antiquiorem.
 utrumq; tamen ante Romam conditam uixisse Siluius
 Albae regnantibus, annis post bellum Troianum, ut
 Cassius in primo annalium de Homero, atq; Hesio-
 do scriptum reliquit: plus C. atq; LX. Ante
 Romam cond. ut Cornelius Nepos in primo chroni-
 corum de Homero dixit: annis circiter C. & LX. So-
 lonem ergo accepimus unum ex illo nobili numero
 sapientum leges scripsisse Atheniensem, Tarquinio
 Prisco Romae regnante, anno regni eius trigesimo ter-
 tio. Seruio autem Tullio regnante, Pisistratus Athe-
 nis tyrannus fuit. Solone ante in exilium uolunta-
 rium profecto, quoniam id ei praedicens non credi-
 tum est. Postea Pythagoras Samius in Italiam uenit.
 Tarquinij filio regnum obtinente, cui cognomen
 superbus fuit: usdemq; temporibus occisus est, Athenis
 ab Harmodio, & Aristogitone Hipparchus Pisistra-
 ti filius, Hippiae tyranni frater. Archilochum autem
 Nepos Cornelius tradit Tullio. Hostilio Romae regna-
 te, iam

Etiam tunc fuisse poematis clarum, & nobilem. Dis-
 centesimo deinde & LX. anno post Romam cond-
 uit non longe amplius, victor esse ab Atheniensibus
 Persis, memorie traditum est. Pugna illa inclyta ma-
 rathonia Milciade dux, qui post eam victoriam da-
 mnatus à populo Atheniensi in vinculis publicis mor-
 em obiit. Tunc Aeschylus Athenis tragædiarum poe-
 ta celebris fuit. Romæ autem ferme istis temporibus
 tribunos, & ædiles, tum primum per seditionem si-
 & plebes creauit. Ac non diu post Cn. Martius Corio-
 nus exagitatus, uexatusq; à tri. ple. ad Volcos, qui
 tum hostes erant, à Rep. desciiuit, bellumq; Po. Ro. fe-
 cit. post deinde paucis annis Xerxes rex ab Athenien-
 sibus, & pler. q; græcia Themistocle duxe navali præ-
 o, quod ad Salamina factum est, victus, fugatusq; est:
 atq; inde anno fere quarto, Menenio Agrippa, Mar-
 ti Horano Pulullo COSS. bello uiciente apud Sinium
 uentum, ab ijs sex & trecenti patritij Fabij cum
 milijs suis, uniuersi ab hostibus circumuenti perie-
 unt. Iuxta ea tempora Empedocles Agrigentinus in
 philosophiæ naturalis studio floruit. Romæ autem per
 hæc tempestatas X. uos legibus scribundi creator con-
 tit. Tabulasq; ab ijs primo decem conscriptas, mox
 duas additas. Bellum deinde, terra Græcia maxi-
 mum peloponusiacum, quod Thucydides memorie
 tradidit, captum est, circa annum fere post Cond-
 uitam. CCCXXIII. Quæ tempestate A. Postumb-
 i Torquatus dictator Romæ fuit, qui filium suum,
 sed contra suum dictum in hostem pugnauerat: se-
 pte necauit. Hostes tum Popu. Ro. fuerant Eidenates.

Itaque qui inter hæc tempora nobiles, celebresq; erant: Sophocles, ac deinde Euripides tragici poetæ, & Hippocrates medicus, & Democritus philoſophus, quibus Socrates athenienſis natu quidem poſterior fuit: ſed quibusdam temporibus uſdem uixerunt. Iam deinde trib. militaribus conſulari imperio temp. Romæ regentibus ad annũ ferè cõditæ urbis. CCCXLVII. Triginta illi tyrãni præpoſiti ſunt à lacedæmonijs athenienſibus, & in Sicilia Dionyſius ſuperior tyrannidem tenuit. Paucisq; annis poſt Socrates Athenis capitis damnatus eſt, & in carcere ueneno necatus. Ea ferè tempeſtate Romæ M. Furius Camillus dict. fuit, & Veios cepit. Ac poſt non longo tempore bellum ſenonicum fuit. Tum Galli Romam præter capitolium ceperunt. neq; multo poſtea Eudoxus aſtologus in terra Græcia nobilitatus eſt. Lacedæmonijsq; ab Athenienſibus apud Corinthũ ſuperati duce Phormione. & M. Manlius Romæ, qui Gallos in obſidione capitolij obrepentes per ardua depulerat: conuictus eſt conſilium de regno occupando inſiſſe, damnatusq; capitis eſt ſaxo tarpeio, ut M. Varro ait. præceps datus eſt, ut Cor. autem nepos ſcriptum reliquit, uerberando necatus eſt. eoq; ipſo anno, qui erat poſt recuperatam urbem ſeptimus, Ariſtotelem philoſophum natum eſſe, memoriæ mandatum eſt. Aliquot deinde annis poſt bellũ ſenonicum Thebani Lacedæmonios duce Epaminunda apud Leuctra ſuperuerunt, ac breui poſt tempore in urbe Roma lege Licinij ſtolonis COSS. creati, etiam ex plebe cæpti, cum antea ius non eſſet, niſi ex patricijs gentibus fieri

COS. Circa annum deinde urbis cond. quadringentesimum, Philippus Amyneæ filius Alexandri patris, regnum Macedoniae adeptus est. Inq; eo tempore Alexander natus est. Paucisq; inde annis post Plato philosophus ad Dionysium Siciliae tyrannum posteriorem profectus est. Post deinde aliquanto tempore, Philippus apud Cheronæam prælio magno Aethienses uicit. Tum Demosthenes orator ex eo prælio salutem fugam quaesuit. Cumq; id ei, quod fugerat prorose obijceretur: uersu illo notissimo illudit,

ὅτι ὁ φάτωρ καὶ πάλιν μαχίεται.

Postea Philippus ex insidijs occiditur, et Alexander regnum adeptus, ad subigendos Persas in Asiam, etq; in orientem transgressus est. Alter autem Alexander, cui agnomen Molosso fuit in Italiam uenit bellum Populi Romani facturus. Iam enim fama, uirtusq; felicitatis Romanae apud exteras gentes enitere incipit. Sed prius, quam bellum faceret: uindictam decessit. Eum Molossium cum in Italiam transire, dixisse accepimus, se quidem ad Romanos ire, uasi in desperatione Macedonum isse ad Persas, quasi in desperatione. Postea Macedo Alexander pleraq; parte orientali subacta, cum annos agnauisset XI: obiit mortis diem. Neque ita longe post Aristoteles philosophus, et post aliquanto Demosthenes, uita sancti sunt. Hisdemq; ferme temporibus Populus Roma graui, ac durino Samnitum bello confictus est. **COS.** q; T. Verrus, et P. Posthumus, in locis iniquis apud Caudinam a Samnitibus circumuallati, ac sub iugum missi

A. GEL.

turpi fœdere facto discesserunt. Ob eamq; causam p̄
 iussu Samnitibus per feciales dediti, receptione sunt.
 Post annum deinde urbis cond. CCCC. fere & LXX.
 bellum cum rege Pyrrho sumptum est. Ea tempesta-
 te Epicurius Atheniensis, & Zeno Citiensis philo-
 sophi celebres erant: eodemq; tempore C. Fabritius L. Ma-
 nus, & Q. Aemilius Papius CENS. Romæ fuerunt, &
 & P. Cornelium Rufinum, qui II. COS. & DICTUM
 fuerat: senatu moverunt. Causamq; isti note subscri-
 psere, quod eum comperisset argenti fœti cœnæ gratia
 decem PON. habere. Anno deinde post Romam
 Cond. CCCC. fere & XC. COSS. Appio Clau-
 dio, cui cognomen Caudax fuit Appij illius Cœ-
 ci fratre, & Marco Fulvio Flacco, bellum aduersus
 Pœnos primum ceptum est. Neq; diu post Callimachi
 poetæ Cyrenensis Alexandria, apud Ptolemæum
 regem celebratus est. Annis deinde postea paulo plu-
 ribus, quàm. XX. cum Pœnis pace facta, COSS. Clau-
 dio Centone Appij Cæci filio, & M. Semprenio Tud-
 tano, primus omnium L. Livius poetæ fabulas docere
 Romæ cepit, post Sophoclis, & Euripidis mortem
 annis plus fere C. & LX. post Menandri, annis cir-
 citer quinquaginta duobus. Cludium, & Turidum
 COSS. sequentur Q. Valerius, & C. Manilius, qui
 bis natum esse Q. Ennium poetam M. Varro in pri-
 mo de poetis libro scripsit: eumq; cum septimum &
 sexagesimum annum egeret, duodecimum annos
 scripsisse. Idq; ipsum Ennium in eodem libro dixit.
 Anno deinde post Romam cond. D. undeciesimo
 Spurius Carvilius Rugus primus Romæ de amica

m sententia, diuortium cum uxore fecit, quod ste-
 rilis esse: iurassetq; apud CENS. uxorem se libe-
 rorum querendorum causa habere. Eodemq; anno
 Nauius poeta fabulas apud populum dedit. Quē
 Varro in libro de poetis primo stipendia fecisse,
 ut bello punico primo. Idq; ipsum Nauium dicere in
 carmine, quod de eodem bello, scripsit. Porcium au-
 tem Licium Seruius poeticam Romae cepisse dicit
 his versibus.

in bello secundo musa pennato gradu,
 tulit se belliosam in Romuli gentem feram.
 et deinde anni: fere post XV. bellum aduersum Pae-
 nos sumptum est. Atq; non nimium longe M. Cato
 iator in ciuitate, et Plautus poeta, in scena flouere-
 unt. Hisdemq; temporibus Diogenes stoticus, et Car-
 iades Academicus, et Critolaus peripateticus ab A-
 eniensibus ad senatum Po. Ro. negotij publici gra-
 tulerunt. Neq; magno intervallo postea Q. En-
 nus, et iuxta Caelius, et Terentius, ac subinde
 Lucretius, et Pacuio iam sene Aelius, clariorq;
 et in poematis eorum obire standis, Lucilius fuit.
 et progressi longius sumus, cum finem proposue-
 rit adnotatiunculis istus bellum Paenorum se-
 cundum.

AVLI GELLII NOCTIVM ATTICARVM
COMMENTARII.
LIBER XVIII.

Disputationes a philosopho stoico, & contra a peripatetico arbitro Phauorino factæ, quæsitumq; inter eos quantum in perficienda uita beata uirtus ualeret: quantumq; esset in ijs, quæ dicuntur extraneæ.

Caput Primum.

Familiares Phauorini duo erant quidam nō in celebres in urbe Roma philosophi, eorum fuit unus peripatetice discipline sectator, alter stoicæ.

His quondam ego acriter, atq; contente, pro suis utriusq; decretis propugnantibus, cum essemus una Hostiæ omnes, cum Phauorino interfuissemus. Ambulabamus autem in litere, cum iam ad uesperasceret æstate anni noui. Atq; ibi stoicus censebat, & uitam beatam hominum uirtute animi sola, & miseriam summam malitia sola posse effici, etiam si cetera bona omnia, quæ corporalia, & externa appellarentur: uirtuti deessent: malitiæ adessent: ille contra peripateticus, miseram quidem uitam uitijs animi, & malitia sola fieri concedebat: sed ad complendos omnes uitæ beatæ numeros, uirtutem solam nequaquam satis esse existimabat: quoniam & corporis integritas, sanitasq;, & honestus modus formæ, & pe-

omnia familiaris, & bona aestimatio, ceteraq; omnia
 corporis, & fortunæ bona necessaria uiderentur per-
 faciendæ beatæ uitæ. Reclamabat hoc in loco stoi-
 cus, & tanquam ille duas res diuersas poneret mira-
 retur. Quod cum essent malitia, & uirtus duo con-
 traria: uita misera, & beata quoq; æque contraria:
 non serualet in utrisq; uim, & naturam contrarij,
 & ad miseriam quidem uitæ conficiendam, satis ua-
 tre malitiam solam putaret: ad præstandam uero
 uitam beatam non satis solam esse uirtutem diceret:
 utq; id maxime dissidere, neq; conuenire dicebat:
 uod qui profiteretur uitam nullo pacto beatam ef-
 fici posse, si uirtus sola abesset: idem contra nega-
 ret beatam fieri uitam: cum sola uirtus adesset: &
 nem daret, habereiq; absenti uirtuti honorem eun-
 dem petenti, atq; præfenti adimeret. Tum peripa-
 teticus perquam hercule festiue, rogo te inquit, cum
 una uenia ressi ondeas, an existimes esse uini ampho-
 ram cum abest ab ea uinus congrus. Hæc ubi acc-
 it stoticus, minime inquit, uini amphora dici potest,
 & qua abest congrus. Hoc ubi accipit peripateticus:
 uis igitur congrus amphoram facere dici debet:
 uoniam, cum deest ille uinus, non fit uini amphora:
 & cum accessit, fit amphora. Quod si id dicere abi-
 rdum est, uino congruo solo fieri amphorã: itidem abi-
 rdum est una sola uirtute uitam fieri beatam dicere:
 uoniam cum uirtus abest: beata esse uita nunquã po-
 t. Tum Phauorinus respiciens peripateticum, est qui-
 sm inq; arguola hæc, qua de congruo uini usus est: ex
 ista in libris. Sed (ut scis) capio magis lepida quã

probum, aut simile argumentum uideri debet. Con-
 gius enim cum deest: efficit quidem, ne sit iustæ men-
 suræ amphora. sed cum accedit, & additur, non illa
 uis facit amphoram, sed supplet. Virtus autem (ut
 isti dicunt) non accessio, neq; supplementum: sed sola
 ipsa uitæ beatæ instar est, & propterea uitam bea-
 tam sola una cum adest: facit. Hæc, atq; alia quædam
 minuta magis, & nodosa, tanquam apud arbutum
 Phauorinum, in suam uterq; sententiam conserebatur.
 Sed cum iam prima fax noctis, & densiores esse tene-
 bræ cœpissent: profecti Phauorinum in domum, in
 quam diuertebat, discessimus.

Cuiusmodi questionum certaminibus saturnalia
 ludicra Athenis agitare soliti sumus, atq; inibi
 inspersa quædam sophismata, & anigmata oble-
 scatoria.

Caput

II.

Aturnalia Athenis agitabamus hilare proxi-
 sum, ac modeste, non, ut dicitur, remittentibus
 animum. Nā remittere inquit Musonius, a-
 nimus quasi amittere est: sed demulcentes eum paulum
 atq; laxantes in undis, honestisq; sermonum illecta-
 tionibus. Conuenebamus autem ad eandem cœnam
 complusculi, qui Romani in Græciam ueneramus
 quiq; easdem auditiones, eosdemq; doctores coleba-
 mus. Tum qui & cœnulam ordine suo curabat, præ-
 mium soluendæ questionis ponebat, librum ueteri-
 scriptoris uel græcum, uel latinum, & coronam e lau-
 ro plexā. Tandemq; res quærebat, quot homines isti
 eramus.

manus. Cūq; eas omnes exposuerat: rem, locumq;
 licendi fors dabat. Quæstione igitur soluta, corona
 & præmio donabatur: non soluta autem trāsmitteba-
 ur ad eum, qui sortito successerat. Idq; in orbem ui-
 s pari seruabatur. Si nemo dissoluebat quæstionis
 ius nodum, præmium ipsum, & corona Deo, cuius
 festum erat: dicebatur. Quærebantur autem res
 cuiuscemodi, aut sententia poetæ ueteris lepide obscu-
 ra non anxie: aut historie antiquioris requisitio: aut
 secreti cuiusciam ex philosophia perperam inuisi-
 bli purgatio: aut captiois sophistice solutio, aut ino-
 inanti, rariorisq; uerbi indagatio: aut tempus item in
 serbo perspicuo obscurissimum. Itaq; nuper quæsitæ
 se memini numero septem, quorum prima fuit enar-
 ratio, horum uersuum, qui sunt in satyris Q. Ennii,
 ubi multisariam uerbo concinniter implicati, quorum
 templum hoc est.

iam qui lepide postulat alterum frustrari,

quem frustratur, frustra eum dicit, frustra esse:

iam qui sese frustrari, quem frustra sentit:

qui frustratur, is frustra est, si non ille est frustra-

toranda quæstio fuit, quoniam modo audiri, atq; acci-

pi deberet, quod Plato in ciuitate, quam in libris suis

indidit, τῆς πολιτείας fingebat, accidit τὰς πολιτείας

esse censuit, & præmia uiris fortibus, summisq;

uallatibus posuit suauitates puerorum, & puel-

rum. Tertio in loco hoc quæstum est, in quibus uera

captio uerum istatum fraus est, & quo pacto distim-

ul, resoluq; possent. Quod non perdidisti habes: cor-

na non perdidisti: habes igitur cornua. Item altera

captio. Quod ego sum, id tu non es, homo igitur tu non
 es. Quæsitum id quoque ibi est, quæ esset huius quoque
 sophismatis resolutio, cum mentior, et mentiri me di-
 co, mentior, an uerum dico? Postea questio ista hæc
 fuit. Quam ob causam patritij megalensibus multi-
 tate soliti sine plebs cerealibus. Secundum ea quæsi-
 tum hoc est. Verbum uerant quod significat uera di-
 cunt, qui nam ueterum poetarum dixerit? Sexta quæ-
 stio fuit, asphodelum cuiusmodi herba sit, quod He-
 siodus in isto uersu posuerit,
 τῆς γὰρ οὐδ' ἴσασιν ὅσα πλεον ἢ μίον ταυτὸς,
 οὐδ' ὅσον ἐν μελλ' ἔχει, καὶ ἀσφοδὲλφ μὲν ὄνεικρ
 Et quid item Hesiodus se dicere sentiat, cum dimidium
 plus esse toto dicit. Postrema quæstionum omnium hæc
 fuit. Scripserim, uenerim, legerim, cuius temporis uer-
 ba sint præteriti, an futuri, an utriusque. Hæc ubi or-
 dine, quo dixi proposita, atque singulis sorte ductis, di-
 sputate, explanataque sunt libris, coronisque omnes do-
 nati sumus, nisi ob unam quæstionem, quæ fuit de uer-
 bo uerant. Nemo enim tum commemorat dictum
 esse à Q. Ennio id uerbum in XIII. annaliu in isto
 » Satin uates uerant ætate in agunda. (uersus
 Corona igitur huius quæstionis Deo feriarum istarum
 Saturno data est.

Quid Aeschines rhetor in oratione, qua Timar-
 chum de impudicitia accusauit, Lacedæmonios sta-
 tuisse dixerit, super sententia probatissima, quæ im-
 probatissimus homo dixisset.

Caput

III.

Aeschines

Eschines uel acerrimus, prudentissimusq; ora-
 torum, qui apud conuocatos Atheniensium
 floruerunt in oratione illa sauis, crimino-
 saq; & uirulenta, qua Timarchum de im-
 pudicitia grauiter, insigniterq; accusauit nobile, & il-
 lufire consilium Lacedaemonijs dedisse dicit, uirum
 indidem ciuitatis eiusilem principem uirtute, atq; eta-
 te magna praeditum. Populus inquit, Lacedaemonius
 de summa re sua quidnam esset utile, & honestu de-
 liberabat. Tum exsurgit sententia dicendo gratia ho-
 mo quosiam neprudens pristinae uitae desamantissi-
 mus, sed l: qua tunc, atq; sacundia nimium quanto
 praesidiabilis. consilium quod dabat, quodq; oportere
 fieri suadebat acceptum ab uniuersis, & complacitum
 futurumque erat ex eius sententia populi decre-
 tum. Ibi uerus ex illo principum ordine, quos Lacedae-
 monij aetate, dignitatisq; maiestate tanquam arbitros,
 & magistror disciplinae publicae uerebantur: immo-
 straq; animo exiit. Et quis nam inquit, Lacedae-
 monij ratio, aut que tandem spes erit urbem hanc, &
 tunc reimpulsuam, inexpugnabilemque esse diutius
 esse si huiusmodi ante cetera uita hominibus consti-
 tutijs utemur? Quod si probaister, & honesta sen-
 tentia est: quae so uos non sinamus eandem de honesta-
 & neprudens auctoris contigione. Atq; uti hoc di-
 cit: elegit uerum fortitudine, atq; iustitia praeter
 illos praesentem, sed inopi lingua, & insacundum:
 usq; cum consensu, petitiq; omnium eandem il-
 lum sententiam disertis uiri cuiusmodi posse uer-
 e dicere; ut nulla prioris mentione habita, scitum,

Atq; decretum populi ex eius unius nomine fieret,
quod ipsum denuo dixerat. Atq; ita, ut suaserat pru-
dentissimus senex, factum est. Sic bona sententia man-
sit. Turpis author mutatus est.

Quod Sulpitius Apollinaris prædicantem quen-
dam à sese uno Sallustij historias intelligi, illusc qua-
stione proposita, quid uerba ista apud Sallustum si-
gnificarent. Perincertum stolidior, an uanior.

Caput

IIII.

Um iam adolescentuli Romæ prætextam,
et puerilem togam mutassemus: magistrorumque
tunc nobismetipsis exploratiores quærerem-
us: in sandaliario forte apud librarios fuimus: cum
ibi in multorum hominum cœtu Apollinaris Sulpi-
tius uir in memoria nostra præter alios doctus iacta-
torem quæmpiam, et uenditorem Sallustianæ lectio-
nis irrisit: illuscque genere illo fictissimæ dissimula-
tionis, qua Socrates ad sophistas utebatur. Nam cum
ille se unum, et unicum lectorem esse, enarratoremque
Sallustij diceret: neque primam tantum cutem, ac sen-
tentiæ speciem, sed sanguinem quoque ipsum, ac me-
dullam uerborum eius erucere, atque introspicere peni-
tus prædicaret: tum Apollinaris amplecti, uenerarique
se doctrinas illius dicens, Per inquit, magister optime
exoptatis mihi nunc uenis, cum sanguine, et medul-
la Sallustij uerborum. Hesterno enim die quæreba-
tur ex me, quidnam uerba eius hæc in quarto histo-
riarum libro de Cn. Lentulo scripta significent: de
quo perincertum fuisse ait, stolidiorne esset, an uanior.
Eaque ipsa

Et ipsa uerba, uti sunt à Sallustio scripta, dixit
 At Cn. Lentulus patriciae gentis collega eius, cui cognomen
 Clodiano fuit perincertum stolidior, an uanior
 legem de pecunia, quã Sylla emptoribus bonorum
 remiserat: exigenda, promulgauit. Quæsitum
 ergo ex se Apollinaris, neq; id se dissolueret potuisse
 adseuerabat: quid esset uanior, quid stolidior, quoniam
 Sallustius sic ea separasse, atq; opposuisse inter se uideretur
 tanquam diuersa, ac dissimilia, nec eiusdem
 utraq; uerbi forent. Ac propterea petebat, uti se doceret
 significationes utriusq; uocis, & origines. Tum ille
 rictu oris, labiorumq; ductu contemni à se ostendens
 & rem, de qua quæreretur, & hominem ipsum, qui
 quæreret: prisorum inquit, & remotorum ego
 uerborum medullas, & sanguinem (sicuti dixi) percipere,
 & elicere soleo: non istorum, quæ proculcata
 uulgo, & prostrata sunt, ipso illo quippe Cn. Lentulo
 stolidior est, & uanior, qui ignorat eiusdem stultitiæ
 esse uanitatem, & stoliditatem. Sed ubi hoc dixit, me-
 lia ipsa sermorum reliquit, & abire cæpit. Nos de-
 inde cum tenebamus, urgebamusq;, & cum primis
 Apollinaris, ut de uocabulorum istorum uel differen-
 tia, uel, si ei ita uideretur, similitudine plenius, aper-
 tusq; differeret: & ut ne sibi inuideret discere uolentibus
 orabat. Atq; ille se iam plane illud ratus, ne-
 potum sibi esse causatur, & digreditur. Nos autem postea
 ex Apollinari didicimus, uanos proprie dici, non,
 & uulgo dicitur, desipientes, aut hebetes, aut ineptos,
 sed ut ueterum doctissimi dixissent, mendaces, & in-
 idos, & leuia, inaniaq; pro grauibus, & ueris astu-

tiſſime componentes. Stolidos autem uocari non tam
 ſtultos, & exordes, quam terros, & moleſtos illepi-
 dos, quos graeci *μολιπιδὸς καὶ φορτινὸς* dicerent, &
 unamquāq; harum uocum, & origines ſcriptas eſſe di-
 cebat in libris Nigidianis, quos ego requiſites, & re-
 pertos cum primarium ſignificationum exemplis, ut
 commentarijs harum noctium infererem: notavi. Et
 intuliſſe iam me aliquo in loco commentationibus iſtis
 exiſtimo.

Quod Q. Ennius in ſeptimo annali quadrupes
 eques, ac non quadrupes equus, ut legunt multi, ſcri-
 ptum reliquit. Caput V.

Um Antonio Iuliano rhetore uiro hercle
 bono, & ſacundiae ſtudentis complures ados-
 leſcentuli familiares eius Puteolis aeſtuarum
 ludum, & iocum in literis amœnioribus, & in uolu-
 ptatibus pudicis, honeſtisq; agitabamus. Atque ibi
 tunc Iuliano nuntiantur, ἀπαρῶντι quendam non
 indoctum hominem uoce admodum ſcitta, & canora
 Ennij annales legere ad populum in theatro. Eamus
 inquit, auditum nescio quem iſtum Ennianiſtam.
 Hoc n. se ille nomine appellari uolebat. quem cum
 iam inter ingentes clamores legentem inueniſſemus, le-
 gebat autem librum ex annalibus Ennij VII.
 Nos cum primum uerſus perperam pronuntiantem
 audiuiſſimus.

- » Deniq; uis magna quadrupes equus, atq; elephanti
- » Projiciunt ſeſe. Neq; poſtea multis uerſibus additis,
 celebrantibus

celebrantibus eum, laudantibusq; omnibus, discessit. Tū
 Iulianus egrediens e' theatro, quid uobis inquit, de
 hoc aramur, & de quadrupede equo uidentur? Sic
 enim profecto legit.

Deniq; in magna quadrupes equus, atq; elephantī
 Projiciunt sese. Ecquid putatis, si magistrum,
 prælectoremq; habuisse alicuius aris, quadrupes
 equus dicturum fuisse, ac non quadrupes equus? qđ
 ab Ennio ita scriptum, relictumq; esse nemo uetus li-
 terarum ueterum diligens dubitauit. Cumq; aliquos
 eorū, qui adcrant: quadrupes equus apud suū quisq;
 grammaticum legisse se dicerent: & mirarentur quid
 nam esset quadrupes equus: uellem uos inquit, optima
 iuuenis tam accurate Q. Ennium legisse qđ P. Virgi-
 lius legitat: qui hunc eius uersum secutus in georgias
 suis, equum pro equo posuit in his uersibus.

Ereua pelehronj Lapithæ, gyrosq; dedere,
 Impositi dorso, atq; equitem docere sub armis
 Ansalutare solo: & gressus glomerare superbos.
 In quo loco equitem siquis modo non inscite, ineptiq;
 arguitor sit: nihil potest accipi aliud, nisi equum. Ple-
 raq; enim ueterum ætas, & hominem equo insiden-
 tem & equū qui insideretur equitem dixerunt. Pro-
 pterea equitare etiam, qđ uerbum e' uocabulo eqtis in-
 clinatum e': & homo equo uens & equus sub homi-
 ne gradiens dicebantur. Lucilius adeo uir adprime lin-
 gæ latinæ sciens equum equitare dicit hu uersibus.
 Quis hinc currere equū nos atq; equitare uidemus.
 Hu eqtat, curruq; omnis eqtare uidemus & illud
 Ergo omnis equitat.

» Sed enim contentus inquit, ego his non fui.
 Et ut non turbidæ fidei, nec ambiguæ, sed ut pure li-
 quentiusq; esset, equus'ne, an eques Ennius scriptum
 reliquisset: librum summæ, atq; reuerendæ uetustatis,
 quem fere' constabat Lampadionis manus emendatū
 studio, pretioq; multo unius uersus inspiciendi gratia
 conduxit. Et eques non equus scriptum in eo uersu in-
 ueni. Hæc tum nobis Iulianus, Et multa alia erudi-
 te simul, Et affabiliter dixit. Sed eadem ipsa post etiã
 in perurgatis cõmentarijs scripta offendimus.

Quid Helius Melissus in lib. cui titulum fecit de
 loquendi proprietate, quem cum ederet arnu esse con-
 pic dicebat, rem scripsit, neq; dictu, neq; auditu di-
 gnam, cum differre matronam, Et matrem familias
 existimauit differentia longe uanissima. Cap. VI.

Helius Melissus in nostra memoria fuit Ro-
 mæ summi quidem loci inter grãmaticos, Et
 temporis, sed maiore in literis erat iactan-
 tia, Et opiseia, quã opera. Is præter alia, quæ scri-
 psit, complurium librum composuit, ut tum uidebatur,
 cum est editus, doctrinæ inclytæ. Ei lib. titulus est in-
 gentis cuiusdam illecebræ ad legendum. Scriptus quip-
 pe est de loquendi proprietate. Quis adco existimet
 loqui se recte, atq; proprie posse: nisi illas Melissi pro-
 prietates pdiderit? ex eolib. hæc uerba sunt. Matro-
 na est, quæ semel peperit: quæ sæpius mater familias:
 sicuti sus, quæ semel peperit porcetra: quæ sæpius scro-
 pha. Vtrũ autem hoc de matrona, ac de matre fami-
 lias Melissus

*Uas Melissus ex cogitauerit ipse, & coniectauerit: an
 scriptum ab aliquo legerit: ariolis profecto est opus.
 Nam de porceira habet sane auctorem Pomponium
 in atellana, que hoc eodem uocabulo inscripta est.
 Sed matronam non esse appellatam nisi que semel
 peperit, neq; matrem familias, nisi que sepius: nul-
 lius uerum scriptorū auctoritatibus confirmare po-
 test. Enim uero illud compendio probabilius est: quod
 idonci uocum antiquarum enarratores tradiderunt:
 matronam dictam esse proprie, que in matrimoniu
 rum uiro conueniit: quoad in eo matrimonio mane-
 ret etiam si sibi liberi nondum nati forent. dictamq;
 esse ita a matris nomine non adeptam, sed cum spe
 & omne mox adipiscendo: unde ipsum quoq; matrimo-
 nium dicitur. Matrem autem familias appellatam
 esse eam solam, que in mariti manu, mancipioq;: aut
 in eius, in cuius maritus manu, mancipioq; esset: quo-
 niam non in matrimonium tantum, sed in familiam
 quoq; mariti, & in sui heredis locum uenisset.*

*Quem in modum Phauorinus tractauerit intemi-
 nestuum quendam de uerborum ambiguitatibus quo-
 rentem, atq; ibi quot significationes capiat concio.*

Caput

VII.

*Omitto homini docto, celebriq; in urbe Ro-
 ma grammatice, cui cognomen insano fa-
 ctum est: quonia erat natura intractabilior,
 & morosior. Ei Domitio Phauorinus noster, cum for-
 te apud sanum Carmentis obuiam uenisset: atq; ego
 cum Phauorino essem: Quæso iquit, te magister dicas,*

mihi num erravi, quod cum uellem διμυρορίας late
 tine dicere, concionis dixi? dubito quippe. Et requi-
 ro, an ueterum eorum, qui electius locuti sunt, pro uer-
 bis, Et oratione dixerit quis concionem? Tum Domi-
 tius uoce, atque multu atrocioze, nulla inquit, prorsus
 bonæ salutis spes reliqua est: cum uos quoq; philoso-
 phorum illustrissimi nihil iam aliud quàm uerba,
 auctoritatesq; uerborum cordi habeatis. Mittam au-
 tem librum tibi, in quo id reperias, quod queris. Ego
 enim grammaticus, uitæ iam, atq; morum discipli-
 nas quero. Vos philosophi mera estis, ut M. Cato ait
 mortuaria glossaria. Nam qui collegisti, Et lactitasti
 res tetras, Et inanes, Et frivolas, tanquam mulierum
 uoces præficarû. Atq; utinam inquit, nunti omnes ho-
 mines e, sumus: minus improbitas instrumenti habe-
 ret. Cumq; digressi essemus, non tempestiue inquit Pha-
 uorinus hunc hominem accessimus, uidetur enim mihi
 ἐπιμαρτυροῦμαι. Scitte inquit, tamen intemperic istam,
 quæ μιλαρχολία dicitur, non paruis, nec abiectis inge-
 nijs accidere, ἀλλὰ εἶναι χερδῶτι τὸ πάθος πρὸς ἡρωί-
 κῶν, Et ueritates pl:rumq; fortiter dicere: sed respe-
 ctum non habere μήτε κερῶ μήτε μέγαν. Vel
 ipsum quale hoc existimatis, quod nunc de philoso-
 phis dixit? Non'ne Et si Antisthenes, aut Diogenes
 dixisset: dignum memoria uisum esset? Misit autem
 paulo post Phauorino librum, quem promiserat: uer-
 rj (opinor) Flacci erat: in quo scripta ad hoc genus
 quæstionis pertinentia hæc fuerunt. Senatam dici Et
 pro loco, Et pro hominibus. Ciuitatem Et pro loco,
 Et oppido, Et pro iure quoq; omnium, Et pro homi-

nam multitudine. Tribus quoque, & de ueris die, & pro loco, & pro iure, & pro hominibus. Concionum autem tria significare, locum, suggestumque; unde uerba fiere. Item significare cœtum populi, adstantis, item orationem ipsam, que ad populum diceretur. Sic M. Tul. in oratione, que inscripta est, contra concionem Q. Metelli. Ascendi inquit, in concionem, conuersus est populi factus. Sicuti idem M. Tullius in oratore ait. Concionis sepe exclamatione uidi: cum ad te uerba cecidissent. Etenim expectant aures, ut ex uerbis colligatur sententia. Item significare cœtum populi adstantis. Item orationem ipsam, que ad populum diceretur. Exempla in eo libro scripta non erant, sed nos postea Phauorino desideranti harum omnium significationum monumenta, & apud Ciceronem sicuti supra scripsi, & apud elegantissimos ueterum reuera exhibuimus. Id autem, quod potissimum expetebat: concionem esse dictam pro uerbis, & oratione, domini uetus Tulliani libri, qui a M. Citrone inscriptus est eodem concionem Q. Metelli. quo nihil profecto significatur aliud, quam ipsa, que a Metello dicta est, oratio.

ἢ μοιτέλωτα, καὶ ἰσοιτέλωτα, atque alia id genus, que ornamenta orationi putantur inepta esse & puerilia, Lucij quoque uersibus declarat. Cap. VIII. μοιτέλωτα, καὶ ἰσοιτέλωτα, καὶ παρρησία, καὶ ἰμοιόπρωτα, ταῦτάque huiusmodi sacramenta, que isti ἀπερβόλοι, qui se isonatos uideri uolunt: in collocandis uerbis immodice faciunt & τὰ αὐτὰ, quæ sine isipida, & inertia, & puer-

A. GEL.

vilia facetissime hercle significat in quinto satyrarum
Lucilius. Nam ubi est cum amico conquestus, quod ad
se egrotum non uiseret: hæc ibidem addit festuiter.

- » Quo me habeam pacto, tamen si non quæris, docebo
- » Quando in eo numero mansi, quo in maxima nõ est
- » Pars hominum ut perisse uelis, uelis, quæ nolueris, cū
- » Visere debueris, hoc nolueris, & debueris, te
- » Si nimis delectat, quod ἀτεχρον Isocratum est.
- » ἰ χληρῶδες quæ simul totum καὶ οὐ μετρακιδῶδες.
- » Non operam perdo. Si tu hic.

Quid significet apud M. Catonem uerbū insecen-
da, quodq; insecenda potius legendum sit, quā quod
pleriq; existimant insequendo. Cap. IX.

Insequor, & item secta, & secutio consuetu-
dine loquendi differunt. sed qui penitus in-
spexerit: origo, & ratio utriusq; una est. Do-
ctores quoq; & interpretes uocum græcarū ἀσδραμον
ἰνρετι μῦσα. Et ἰσπετε ῥῆ μοι μῦσαι dictum pu-
tant, qđ latine insequi dicitur. Namq; in altero, n. gemit-
um, in altero scilicet esse translatum dicunt. Sed etiā
ipsum illud ἰπν, quod significat uerba, aut uersus
non aliunde esse dictum tradunt, quā ἀπὸ τῶ ἕτε-
ρου, καὶ ἐπείν. Eadem ergo ratione antiqui nostri
narrationes, sermonesq; insecutiones appellitarunt.

Errare istos, qui in exploranda febre pulsus uena-
rum pertentari putant, non arteriarum.

Capitulum X.

N Herodis. CLV. villā, quæ est in agro at-
 tico, loco, q̄ appellatur Cephissia, aquis, & lu-
 cis, & nemoribus frequentem, æstu anni me-
 lio concesseram. Ibi alio mihi cita, & accedente fe-
 bri rapida de cælueram. cō Caluissius Taurus philoso-
 phus, & alij quidam sectatores eius, cum Athenis ui-
 ſendi mei gratia ueni. Jene medicus, qui tum in his lo-
 is repertus adsidebat mihi, narrare Taurō ceperat:
 naid inammodi pateret, & quibus modulis, q̄busq̄
 interuallis accedret febris, decederetq̄. Tū in eo ser-
 none cum iam me syncretiore corpusculo factum dice-
 ret: Potes inquit, Taurē tu quoq̄ idipsum comprehendere
 e τὰν αὐτῶν τῆς φαιβῆς. Quod nositu uer-
 is profecto ita dicitur. Si attingeris uenam illius. Hanc
 equendi imperitiam: quod uenam pro arteria dixis-
 te, cum in eo docti homines, qui cum Taurō erant:
 inquam minime utili in medico offiudiss. ne: atq̄ id
 uermure, & uulni ostenderent: tum ibi Taurus, ut
 eos uis fuit, satis leniter, certi inquit, sumus uir bo-
 e, non ignorare te quid uena appelletur, & quid ar-
 teria. quod uenæ quidem suapte ui immobiles sine: &
 inquis tantum demittendi gratia explorentur. Ar-
 teriæ autem motu, atq̄ pulsu suo habitum, & modum
 proprium demonstrans. Sed, ut uideo, per uulgate magis
 nā inscite locutus es. Non n. te solum, sed alios quoq̄
 idem errantes audiu uenam pro arteria dicere. Fac-
 pte, ut experi. mur elegantiore esse te in medendo
 nā in dicendo. & cum dīj beneuolentibus opera tua
 bus hunc nobis sanum, atq̄ ualidum quācitissime.
 pe ego postea cum in medico reprehensum esse me.

mmissum: existimaui non medico soli, sed omnibus
 quoque hominibus liberis, liberaliterque institutis turpe esse,
 ne ea quidem cognovisset ad notitiam corporis nostri
 pertinentia, que non altius, occultiusque remota
 sunt: et que natura nobis tuende valetudinis causa,
 et in promptu esse, et in propatulo voluerit. Ac pro-
 pterea quantum habui temporis subsicui, medicina
 quoque disciplinæ libros attingi: quos arbitrabar esse ido-
 neos ad docendum. Et ex his cum alia pleraque ab isto
 humanitatis usu non aliena, tum de venis quoque, et ar-
 terijs didicisse uideor ad hunc ferme modum. Vena est
 conceptaculum sanguinis, quod a veteribus medici uo-
 cant, misti, confusiisque cum spiritu naturali, in quo plus
 sanguinis est, minus spiritus. Arteria est conceptaculum
 spiritus naturalis, misti, confusiisque cum sanguine, in quo
 plus spiritus est, minus sanguinis. σφυγμός autem
 est intentio motus, et remissio in corde, et in arteria
 naturalis non arbitrarij. a medicis autem ueteribus
 oratione græca, ita definitus est. σφυγμός ἐστὶ διαστο-
 λὴ, καὶ συστολὴ ἀδιαπρετος ἀρτηρίας καὶ καρδίας. Vel
 σφυγμός ἐστὶ παλμός, ἢ ζέσις φλεβός, ἢ ἀρτηρίας.

Verba ex carminibus Eurij Antiatii inscite a Ces-
 sellio Vindice reprehensa: uersisque ipsi, in quibus eauer-
 ba sunt, subscripti.

Caput XI.

Non hercle idem sentio cum Cessellio Vindi-
 ce grammatico, (ut mea opinio est,) haud-
 quaquam inerudite. Verum hæc tamen pe-
 culanter, insciteque, quod Eurium ueterem poetam de-

decorasse linguam latinam scripsit huiusmodi uo-
cum fictionibus. quae mihi quidem, neque abhorre-
re poetarum facilitate uise sunt: neque dictu, profatuque
ipso terere, aut insuauis esse. Sicuti sunt quaedam alia
ab illustribus poetis ficta dicitur, et rariade. quae re-
prehendit autem Celsus firiana haec sunt: quod
terram in lutum uersam, lutescere dixerit, et tenebras
in noctis modum factas, noctescere. Et pristinas re-
perare uires, uirescere, et quod uentus mare caeruleum
erispicans, nitescere facit: purpurat dixerit, et opulen-
tum fieri, opulescere. Versus autem ipsos ex poematis
firianis, in quibus haec uerba sunt, subdidi.

Sanguine diluitur tellus: caua terra lutescit.

Omnia noctes sunt tenebris caliginis atrae.

Crecesunt animi: uirescit uulnere uirtus.

Sicut fulica leuis uolitat super aequora classis:

Spiritus euronum uirides cum purpurat undas,

Quo magis in patrijs fossint opulescere campis.

Morem istum ueteribus nostris fuisse uerba patien-
ti mutare, ac uertere in agendi modum.

Caput XII.

De quoque habitu est in oratione facienda elegan-
tia genus: ut pro uerbis habentibus patien-
ti figuram agentia ponere, ac deinde haec uice

inter sese mutua uerterent. Terentius in comedia.

Pallium inquit, face ut splendeat.

Nonne hoc impendio uenustius, gratiusque est, quam si di-
ceret, ne maculetur? Plautus etiam non dissimiliter.

Quid est hoc? rugae pallium.

Amictus non sum commode.

Itidem Plautus pulueret dicit, non quod puluere impleat, sed ipsum pulueris plenum sit.

Exi tu Daue, age,

Sparge, mundum esse hocce uestibulum uolo.

Venus uentura est nosira, non hoc pulueret.

In Asinaria quoque contemples dicit pro contempleris

Meum caput contemples, si quidem e re consultas tua.

Cn. Velleius in annalibus, postquam tempestas sed uisit

Adherbal taurum immolauit. M. Cato in originibus

Eodem auertens complures ex agro accessitauere, eo

res eorum anxio. Varro in lib. quos ad Marcellum de

lingua latina fecit. In priore uerbo graues prosodiae,

quae fuerunt manent: reliquae mutant inqt, elegans-

sime pro mutantur, potest etiam id quoque ab eodem Varro

rone in. VII. diuinarum similiter dictum uideri, in

ter duas filias regum quid mulet inter Antigonom,

Tulliam est enim aduertere. Verba autem patiendi pro

agentibus in omnibus ferme ueterum scriptis reperuntur.

ex quibus sunt pauca ista, quae nunc meminimus.

muneror te pro munero, et significor pro significo, et

sacrificor pro sacrificio, et adsentior pro adsentio, et

foencor pro foenoro, et pigneror pro pignero, et alia

istiusmodi pleraque, proinde, ut in legendo fuerint ob-

uia notabuntur.

Quali talione Diogenes philosophus usus sit per-

tatus a dialectico quodam sophismatico impudenti.

Caput

XIII.

Aturnalibus Athenis alea quadam festiua,

et honesta lustrabamus huiusmodi ubi con-

ueneramus

ducimus compluribus eiusdem studij homines, ad
 iudicandum tempus: captiones, que sophismata appellan-
 tur: mente agitabamus. Easque quasi talos, aut tessera-
 as in mediam vice sua quisque iaciebamus. Captionis
 diluta, aut parum intellecta premium, poena ue-
 rat munus unius HS. Hoc aere collecto, quasi manica-
 tio exnula curabatur omnibus: qui cum lusum luse-
 iamus. Erant autem captiones ad hoc fere exemplum,
 incisi Latina oratione non satis scite, ac pene etiam
 lepide exponuntur. Quod nix est, hoc grandio non
 est. nix autem alba est: grandio igitur alba non est.
 et aliud non dissimile. Quod homo est, hoc non est
 equus: homo autem animal est, equus igitur animal non
 est. Dicere ergo debebat qui ad sophisma diluendum,
 et refellendum ritu aleatorio uocatus erat: in qua par-
 te, quoque in uerbo captio foret. Quid dari, concedique
 non oporteret, nisi dixerat, nullo singulo multabatur
 et multa carnam iurabat. Libet autem dicere quam
 recte Diogenes sophisma id genus, quod supra dixi,
 et quodam dialectico ex Platonis diatriba per contu-
 eliam propositum remuneratus sit. Nam cum ita ron-
 disse dialecticus: quod ego sum, id tu non es, et Dio-
 genes aduisset, atque ille aduisset: homo autem ego
 sum: cum id quoque ad sensus esset: et contra dialecti-
 cus ita concludisset: homo igitur tu non es: hoc quidem
 equum Diogenes, falsum est: et si uerum id fieri uis:
 tunc incipe.

Quid sit numerus hemolios, quid epitritos, et quod
 uerba ista non facile nostri auri sunt uertere in lin-
 guam Latinam.

Capitulum XIII.

L

Igitur quaedam numerorum, quas graeci certis nominibus appellant: uocabula in lingua latina non habent. Sed qui de numeris latine scripserunt graeci ipsa dixerunt: fingere autem nostra (quoniam id absurde futurum erat) noluerunt. Quale enim fieri nomen posset hemolios numero, aut epiritos? Est autem hemolios, qui numerum aliquem totum in se habet, dimidiūq; habet eius, ut tres ad duo, quindecim ad decem, triginta ad uiginti. Epiritos autē est, qui habet totum aliquē numerū & eiusdem partem tertiam, ut quatuor ad tres, duodecim ad nonem, quadraginta ad triginta. Haec autem notare, et atq; meminisse non ab re uisum est: quoniam uocabula ista numerorum nisi intelliguntur rationes quaedam subtilissimae in libris philosophorum scriptae perapi non queunt.

Quod M. Varro in Herois uersibus obseruauerit rem nimis anxiae, & curiosae obseruationis.

Capitulum XV.

In longis uersibus, qui hexametri uocantur, item in senarijs animaduertunt metria duos primos pedes, item extremos duos habere singulas posse integras partes orationis, medios haud unquam posse. Sed constare eos semper ex uerbis, aut diuisis, aut iunctis, atq; confisis. M. etiam Varro in libris disciplinarum scripsit obseruasse se in uersu hexametro, quod omni modo quintus semipes uerbū finiret, & qd priores qnq; semipedes aequae magnae uim haberent in efficiēdo uersum, atq; alij posteriores septem. Idq; ipsum ratione quadam Geometrica fieri differit.

Auli

ULI GELLII NOCTIVM ATTICA
RVM COMMENTARI.

LIBER XIX.

Responſio cuiſdam philoſophi interrogati quã
cauſam maris tempeſtate palluerat.

Caput Primum.

Auigabamus a' Caſſioſia ad Brundu-
ſium mare Ionium uiolentum, & ua-
ſtum, & iactabudũ. Nox deinde, quo
diẽ primum ſecuta eſt: in ea fere' tota
uentus a' latere ſeuient nauem undis
impleuerat. Tum poſtra complorantibus noſtris o-
mnibus, atq; in ſentina ſatis agentibus, dies quidem
indem illuxit: ſed nihil de periculo, atq; ſanctia re-
uſſum: quin turbines etiam crebriores, & cœlum
urum, & ſimugantes g'obi, & figura quedam nu-
tum metuende, quas tuſoras uocabant, impende-
r, imminereq; ac depreſſur.e nauem uidebantur.
eadẽ ſuit philoſophus in diſciplina ſtoica celebra-
ſſimum quem ego Athenis cognoueram, non parua uirũ
auctoritate, ſatisq; attente diſcipulos iuuenes continen-
ſſimum. Eum tunc in tantis periculis, inq; illo tumultu cœ-
ſſimum: requirebam o'ulis ſcire cupiens quonã ſta-
ſſimum, & an intrepidus, interritusq; eſſet. Atq; ibi
ſſimum conſpicimus impuidum, & exutilidũ, plo-
ſſimum quidẽ nullos, ſicut cœteri omnes, nec ullas eiſ-
ſſimum uoces audentem, ſed coloris, & uultus turbatione,

non multum a ceteris differentem. At ubi coelum entia
 tuit: & deserbuit mare: & ardor ille periculi defia
 grauit: accedit ad stoicū græcus quissia diues ex Asia,
 magno (ut uidebimus) cultu, paratūq; rerum, & famo
 lie, atq; ipse erat multis corporis, animiq; delitijs dis
 fluens. Is quasi illudens, quid hoc est inquit, o philoso
 phe, quod cum in periculis es: mus: timuisti tu, & pal
 luisti? Ego neq; timui, nec pallui. Et philosophus ali
 quantum auctatus, an respondere ei conueniret: si
 quid ego inquit, in tanta uiolentia tempestatum uideor
 paulum pauifactus, non tu istius rei ratione audien
 da dignus es. Sed tibi sane Aristippus ille pro me rea
 spoderit. qui cum in simili tempore a simillimo tui ho
 mine interrogatus, quare philo,ophus timeret: cum ille
 contra nihil metueret non eandem esse causam sibi, atq;
 illi respondit quonia is quidem esset non magno ope
 re sollicitus pro anima nequissimi nebulionis. Ipsum au
 tem pro Aristippi anima timere. His tunc uerbis stoi
 cus diuitem illum Asiaticum a sese amolitus est. sed
 postea cum Brundisium aduentaremus: mollitiq; es
 sent uenti maris: percunctatus eum sum, quenam illa
 ratio esset psuoris sui? quam dicere ei super sedisse
 a quo fuerat non satis digne compellatus. Atq; ille mi
 hi placide, & comiter, quoniam inquit, audiendi cupi
 dus es: audi quid super isto breui quidem, sed necessa
 rio, & naturalis puore maiores nostri conditores se
 stoice senserint: uel potius inquit, lege. Nam & fia
 lius credideris, si legas: & memineris magis. Atq; ibi
 coram ex sermone sua librum protulit Epicteti phi
 losophi quintum διαλέγων, quas ab Arriano dia
 gestas

gestas congruere scriptis Selenos, & Chrysippi non
 dubium est. In eo libro scilicet graeca oratione scriptum
 ad hanc sententiam legimus. Visiones animi, quas
 παραοιαι philosophi appellant, quibus mens ho-
 minis prima statim specie accidentis ad animum rei
 pellitur: non voluntatis sunt, neque arbitrij, sed ut qua-
 dam suscipiunt sese hominibus. Noscuntur proba-
 tiones autem, quas ουκαταβιουσι uocant, quibus
 eadem uisa uoluntur, ac diiudicantur: uoluntario
 sane, sicutque hominum arbitrii. Propterea cum so-
 nus aliquis formidabilis aut e caelo, aut ex ruina, aut
 repentinus nescius periculi nuntius, uel quid aliud
 eiusmodi factum est, sapientis quoque animum paulisper
 moueri, & contrahi, & pallefcere necessarium est: non
 opinione alicuius mali precepta: sed quibusdam mo-
 tibus rapidis, & inconsultis officium mentis, atque ra-
 tionis praeuertentibus. Mox tamen ille sapiens ibidem
 suis τοιαυται παραοιαι uisa istae animi sui terrifi-
 ca non adprobat, hoc est, ουκαταβιουσι ουδ' απο-
 κειδομεν, sed abiicit, re, usque, nec ei metuendum
 esse in his quicquam uidetur. atque hoc inter insipien-
 tes, sapientisque animum differre dicunt: quod insipiens
 quaelibet sibi esse primo animi sui pulsu uisa sunt sua,
 & αφορα, talia uero esse putat: & eadem incepta,
 nunquam si uere metuenda sint: sua quoque adfensione
 adprobat ουκαταβιουσι. Hoc enim uerbo stoi-
 cum super ista re differunt utuntur. Sapiens autem
 cum breuiter, & tristim colore, atque uulnui moris est,
 ουκαταβιουσι, sed statim, uigoremque sententiae
 suae retinet: qua de huiusmodi uisa semper habuit,

ut de minime metuentis, sed fronte falsa, & formidine
 ne inani territantibus. Hæc Epictetum philosophum
 ex decretis stoicorum sensisse, atque dixisse in eo, quo
 dixi libro, legimus: adnotandaq; esse idcirco existima-
 uimus: ut rebus sorte id genus, quibus dixi obortis: pa-
 uescere sensim, & quasi abs scire non insipientis esse
 hominis, neq; ignari putemus. Et in eo tamen breui
 motu naturali magis infirmitati cedamus, quam quod
 esse ea, qualia uisa sunt: censeamus.

Ex quinque corporis sensibus duos esse cum belluis
 maxime communes. Caput II.

Quinque sunt hominum sensus, quos greci
 αἰσθήσεις appellant: per quos uoluptas ani-
 mo, aut corpori queri uidetur, gustus, tactus,
 odoratus, uisus, auditus. Ex his omnibus quæ
 immodice uoluptas capitur: ea turpis, atq; improba
 existimatur. Sed enim quæ nimia ex gustu, atq; tactu
 est: ea uoluptas, sicuti sapientes uiri consueverunt:
 omnium rerum foedissima est. Eoq; maxime, qui duabus
 istis belluinis uoluptatibus sese dediderunt: gra-
 uissimè uitij uocabulis greci appellant ἀκολάτους,
 uel ἀκρατεῖς. Nos eos uel incontinentes dicimus, uel in-
 temperantes, ἀκολάτους enim si interpretari mal-
 uis uelis: nimis id uerbum insolens erit. Iste autem
 uoluptates due gustus, atq; tactus, idest libidinis in
 cibos, atq; in uentrem prodigæ: solæ sunt hominibus
 communes cum bestiis: & idcirco in pecudum, ferro-
 rumq; animalium numero habetur quisquis est his feri-
 nis uoluptatibus præiunctus. Cæteræ ex tribus alijs
 sensibus.

*Sensibus proficiscentes, hominum esse tantum propterea
videntur. Verba super hac re Aristotelis philosophi
adscripsi, ut vel aethoritas clari, atque incluti viri
etiam insensibus nos voluptatibus decerneret.*

Ὡσαυτὸς κατὰ τὴν τῆς ἀρετῆς ἢ γλυκύως ἢ δονῆς γίγτο-
μαίνην ἀνὲς υπερβάλλουσι ἀφρατῆς λέγονται. οἷτι γὰρ
πρὸς τὰ ἀποδύσασιν ἀκράτου, οἷτι πρὸς τὰς τῆς προ-
φῆς ἀπολαύσεως. τῶν δὲ κατὰ τὴν προφῆν, ἀπ' ἐπίων
μὲν ἐν τῇ γλώτῃ τὸ πρῶτον. ἀπ' ἐπίων δὲ ἐν τῇ ἀδρυγῆ-
σι. διὸ καὶ φιλόξυνοι γινάσκου ἀδρυγγα εὐχαιτο ἔχειν. οἷ-
τι κατὰ τὴν εὐφροσύνην καὶ τὴν ἀκράτην ὑπέκτι. ἢ διὰ τὸ τὰς
ἀπὸ τῆς γλυκύως ἢ δονῆς κοινὰς εἶναι ἡμῖν καὶ
τοῖς ἄλλοις ζῴων ἀπὸ οὗτων οὐσα κοινὰ ἀτιμώταται εἶναι
καὶ μάλιστα μόνα ἰσοπέδιστοι. ὡς τε τὸν ὑπὸ τῆς
ἡπάλμουσι φέρομεν, καὶ ἀφρατῆ, καὶ ἀκράτου λέγον-
ται. διὰ τὸ ὑπὸ τῆς χερσίτων ἡδονῶν ἡπάλμουσι ὑσιῶν
καὶ τῶν ἀδονῶν πίνουσι, τὰ ἄλλα ζῴων ἀπὸ οὗτων μὲ-
ν τῆς προηρημέων ἡδονῶν. κατὰ δὲ τὰ ἄλλα, ἢ
ἄλλως ἔχῃ ἡδονῶν ἢ κατὰ συμβεβηκὸς τῆς πάχης. ὅτι
οὗτων μὲν γὰρ τὸ ἄρῳν. ἢ ἰσοφραυόμενοι χαίρουσι. ὅτι
ἀπολαύουσι. καὶ ὅταν πληρωθῆν ἐν δὲ τὰ τοιαῦτα ἡδονῶν
κατὰ τῆς. ὡς πρὸς οὗτων ἡμῖν ἢ τῆς ταρίχου ὅδ μὲν ὅταν
ἡδονῶν ἔχωμεν τὸ εὐχαιτο, ὅταν δὲ οἷδονῶν ἡμῖν, ἡδονῶν.
οἷτι τὸ ἰσοφραυόμενοι ἡδονῶν.

*Quis igitur habens aliquid
humani pudoris voluptatibus istis duabus coeundi, atq;
comedendi: quae sunt homini cum suae, atq; asino com-
munes, gaudeat? Socrates quē dicebat multos hoies pro-
prietes uelle uiuere, ut ederent, & biberent: sese bibe-
re, atq; esse, ut uiueret. Hippocrates autē diuina uir scē-
ntia de coitu uenerio ita existimabat, partē esse quā-*

dam morbi teterrimi, quem nostri comitalem dixerunt. Nantq; ipsius uerba hæc traduntur,
 τὴν ουροειᾶν εἶναι μίχρην ἐπιανθίαν.

Quod turpius est frigide laudari, quã acerbius uituperari.

Caput

III.

Utrpius esse dicebat Phauorinus philosophus exigus, atq; frigide laudari, quã insectanter, & grauius uituperari. Quoniam inquit, qui male dicit, & uituperat, quanto id acerbius facit: tam maxima mole pro iniquo, & iniurio ducitur: & plerunq; propterea fidem non capit. Sed qui infœunde, atq; iure laudat: destitui a cã uidetur: & minus quidem creditur eius, quem laudare uult: sed nihil posse reperire, quod iure laudet.

Quamobrem uenter repentino timore effluat, quare etiam ignis urinam lacessat. Cap. IIII.

Ristotelis libri sunt, qui problemata physica inscribuntur, lepidissimi, & elegantiarum omne genus refert: in his querit, Quã ob causam eueniat, ut quibus inuasit repentinus rei magne timor, plerunq; alio statim cita fiant. item querit, cur accidat, ut eum, qui propter ignem diutius stetit, libido urinae lacessat. ac de alio quidem inter timendum prona, atq; recipiti causam esse dicit: quod timor omnibus sit algificus: quem ille appellat πυροποιντικόν, quæ uis frigoris sanguinem, calidum remq; omnem de summa corporis cute cogit penitus, & depellat.

& depellat: faciatq; simul uti, qui timent: sanguine è re
 ore decedente palleſcere. Is autem inquit. ſanguis, &
 ualor in intima coactus mouet plerunq; alium, &
 inuariat. De urina cribra ex igni proximo facta, uerba
 hæc poſuit. τὸ δὲ τῦρ διαχάλῃ τὸ τιτυρὶς, ὡς
 οἱ ἄλλοι τῦρ χιότα.

Ex Aristotelis libris ſumptum, quod niuis aqua
 potui peſſima ſit: & quod ex niue chryſtallus concrea-
 tur. Caput V.

IN Tyburte rus conreſſeramus hominis anti-
 ci diuitis, æſtate anni ſtagrantiffima ego, &
 quidam alij æquales, & familiares mei, elo-
 quentia, & philoſophiæ ſectatore: Erat nobiſcum
 vir bonus ex peripatetica diſciplina bene doctus, &
 Aristotelis unice ſtudioſiffimus. Is nos aquam multam
 re diluta niue bibentes coercerat ſeueriusq; increpa-
 uit. Adhibebat nobis authoritates nobilium medico-
 rum: & cum primis Aristotelis philoſophi rei omnis
 nonane peritiffimi. qui aquam niualem frugibus ſa-
 re, & arboribus fœcundam dicebat: ſed hominibus
 totu nimito inſalubrem eſſe: tabemq; & morbos ſen-
 tim, atq; in diem longam uifceribus inſeminare. Hæc
 uidem ille ad nos prudenter, & beniuole, & adſi-
 mæ diſtabat. ſed cum libendæ niuis pauſa fieret
 uilla promit è bibliotheca Tyburti, quæ tunc in Her-
 culis templo ſatis commode inſtructa libris erat: Ari-
 ſtotelis librum, eumq; ad nos adfert. Et huius ſaltem
 equis, uiri ſapientiffime uerbis credite ac deſinite ua-
 tudinem ueſtram proſſigare. In eo libro ſcriptum

fuit. Deterrimam esse potui aquam e' niue. nanq; so-
 lidius, latiusq; concretam esse eam, quam χρυσάλλων.
 greci appellant. Causaq; ibi adscripta est huiusce-
 modi, quoniam cum aqua frigore aeris duratur, et
 coit: necessum est fieri uaporationem, et quandam
 quasi auram tenuissimam exprimi ex ea, et emana-
 re. Id autem inquit, in ea leuissimum est, quod eu-
 aporatur. Manet autem, quod est grauius, et sordidi-
 us, et insalubrius, atq; id pulsū aeris uerberatum
 in modum, coloremq; spumæ candidæ oritur. Sed alia
 quantum quod est salubrius distillari, atq; euaporari
 ex niue: indicium illud est, quod minor fit illo, qui
 ante fuerat, quam concrederet. Verba ipsa Aristote-
 lis ex eo libro pauca sumpsit: et adscripsi.

Διατὶ τὰ ἀπὸ χιόνος, καὶ χρυσάλλων ὕδατα φαῦλά ἐστι,
 ὅτι παντὸς ὕδατος πηνυμένον τὸ λεπτότατον διαπιέ-
 ται, καὶ κρυφτότατον ἐξατμίζει. σημεῖον δὲ ὅτι ἐλαττω-
 γίγνεται ἢ πρότερον ὅταν τακῆ παρὲν. ἐπεληλυθότος
 οὖν τῆς ὑγιεινοτάτης, ἀνάγκη τὸ καταλειπόμενον χεῖρον
 εἶναι. Hoc ubi legitimus: placuit honorem doctissimo
 uiro habere Aristoteli, atq; ita postea ego bellum, et
 odium niui indixi. Alij inducias cum ea uariis ficti-
 tabant.

Quod pudor sanguinem ab extra diffundit. timor
 uero contrahit. Caput VI.

N problematis Aristotelis philosophi, ita
 scriptum est. Διατὶ οἱ μὲν αἰχνομένοι ἐρυ-
 θριῶσιν. οἱ δὲ φοβούμενοι, ὠχριῶσι. παρακλι-
 σίων τῶν παθῶν ὄντων, ὅτι τῶν μὲν αἰχνομέτων δια-

ἰσῶτα τὸ ἄμα ἐν τῆς καρδίας ἐν ἅπαντα τὰ μέρη
 τοῦ σώματος. ὡς τὴν ἐπιπέδου τοῖς ἀφοβητοῖσι συν-
 ἔρχεται ἐν τῆς καρδίας ὡς τὴν ἐκλείπει ἐν τῆς ἄλλων
 μερῶν. Hoc ego Athenis cum Tauto nosito legissem,
 per unctatisq; essem: quid de ratione ista reddita sen-
 tiret: dixit quidem inquit, probe, & uere quid acci-
 deret diffusio sanguine, aut contracto. Sed cur ita fie-
 ret nō dixit. Adhuc enim queri potest quam ob cau-
 sam pudor sanguinem diijundat: timor contracta-
 tum sit pudor species timoris, atq; ita definiatur. Pu-
 dor est timor iustae reprehensionis. Ita enim philoso-
 phi definiunt, αἰσχρὸν ἐστὶ φόβος δικαίου φόβου.

Quid sit obesum, nonnullaq; alia prisca uoca-
 bula.

CAPUT VII.

In agro uaticano Iulius Paulus poeta uir
 bonus, & rerum, literarumq; ueterum im-
 pense doctus praediolum tenue possidebat.
 Sed sepe nos ad sese uocabat: & ois uilis, pomisq;
 atis comiter, opioseq; inuitabat. Atq; ita molli quon-
 dam tempestatis autumnæ die, ego & Iulius Celsus,
 cum ad eum exissemus, & apud mensam eius
 uissemus legi N. uij Alcestrē rediremusq; in urbem
 bleiam frē octiduo figuræ, habitusq; u. rorum no-
 me, aut insigniter distorū in N. uiano illo carmine tu-
 menabatur & ut quæq; uox ind. dē animaduerti di-
 ca subueniret: qua nos quoq; possemus ut: memoria
 mandabamus. Erant autem uerba, quæ tunc suppete-
 rant, huiusmodi.

Corpore inquit, pestereq; undiq; obeso,

¶ *Ac mente exsensa, tardigemulo senio oppressum:*
Obesum hic notauimus proprie magis, quam usitate di-
ctum pro exili, atq; gracilento, ἀσπρὸς ἢ κατὰ ἀντι-
φρασίν, obesum pro pingui, atq; uberi dicit. Item no-
tauimus quod obliteram gentem pro obliterata dixit.
Item quod hostes, qui fœdera frangerent fœdifragos,
non fœderifragos dicit. Item quod rubentem auro-
ram, pudoricolorem appellauit: & memronem no-
cticolorem, item quod forte dubitanter: & ab eo, quod
est silco, silentia loca dixit, & puluerulenta, & pesti-
lenta, & carēdum tui est, pro te: quodq; magno impe-
te pro impetu. Item quod fortescere posuit pro forte
fieri: quodq; dolentiam pro dolore, & auens pro li-
bens. Itē curis intolerantibus pro intolerandis, quodq;
maniculis inquit, teneillis pro manibus, & quiesam
feliceo, item fiere inquit, impendio insit, idest impē-
se fieri incipit, quodq; accipitret posuit pro iaceret.
His nos inter uiam uerborum neuianorum adnota-
tum. uilis oblectabamus. Cætera enim, que inuēban-
tur nimium poetica explode orationis usu alieniora
prætermisimus. ueluti fuit quod de Nestore ait, trise-
cli senex, & dulcoriloquus. Item quod tumidis, ma-
gnisq; fustibus inquit, multigrumis, & summa ge-
lu concreta, tegmine esse onychino dixit: & que mul-
tiplicita ludens composuit. Quale illud est, quod uitu-
perones suos subdu:ti supercilij carptores appellauit.

¶ *Quæstio an arena, cœlum, triticum pluralia inue-*
niantur, atq; inibi de quadrigis, inimicitijs, nonnullis
præterea uocabulis, an singulari numero comperiam

Dolens tulus Romae prius quam Athenas
 concederem, quando erat a magistris audi-
 tionibusque obsecundis, omnium ad Frontonem Cor-
 nelium uiscendi gratia pergebam. Sermoni-
 busque eius purissimis, bonarumque doctrinarum ple-
 nis fruebar. Nec unquam factum est, quoties eum ui-
 limus, loquentemque audiuius, quin rediremus fe-
 re cultiores, doctioresque. Veluti fuit illa quodam die
 irremocinatio illius leui quidem de re, sed a latina ta-
 men linguae studio non abhorrens. Nam cum quispiam
 amiliatis eius, bene eruditus homo, et tum poeta il-
 lustris, liberatum se esse aquae intercutis morbo dice-
 re: quod arenis calentibus esset usus, Tum adludens
 ronto, morbo quidem inquit carces: sed uerbi uicio non
 tres. C. enim Caesar ille perpenus Dict. Cn. Pompeij
 uer, a quo familia, et appellatio Caesarum dein-
 eps propagata est, uir ingenij praecellentis, sermonis
 rater alios suae aetatis castissimus in libris, quos ad Mar-
 um Ciceronem de analogia conscripsit: arenas uicio-
 dici existimabat quod arena nunquam multitudi-
 nis numero appellanda sit sicuti neque caelum, neque erio-
 cum. Contra autem quadrigas etiam si currus unus
 quorum quatuor iunctorum agmen unum sit: plu-
 rimo semper numero dicendas putat. sicut arma,
 et mania, et comitia, et inimicitias, ni quid contra
 edicis poetarum pulcherrime, quo et te purges, et
 m esse id uicium demonstras. De caelo inquit ille, et
 ita non inficias eo, quin singulo semper numero
 praeda sine: neque de armis, et manibus, et comitiis quin

figura multitudinis perpetua censeantur. Videbimus autem post de inimicitijs, & quadrigis, ac fortasse an de quadrigis ueterum auctoritati concessero inimicitiam tamen, sicut inscientiam, & impotentiam, & iniuriam, que ratio est, quamobrem C. Caesar uel dictam esse à ueteribus, uel dicendam à nobis non putat. Quando Plautus linguæ latinæ decus, delitiam quoq; inuicis dixerit pro delitijs?

» Mea inquit, uoluptas, mea delitia.

Inimicitiam autem Q. Ennius in illo memoratissimo

» Eo inquit, ingenio natus sum, amicitiam, (lib. dixit)

» Atq; inimicitiam in fronte promptam gero.

Sed enim arenas parum latine dici quis (oro te) aut alius scripsit, aut dixit? Ac propterea peto, ut si C.

Caesaris liber præ manibus est: promi iubeas, ut quæ confidenter hoc dicat, æstimari à te possit. Tum prole-

to libro de analogia primo, uerba hæc ex eo pauca memoria mandauit. Nam cum supra dixisset, neq; cœ-

lum, triticum'ue, neq; arenam multitudinis significat-

» tionem pati. Num tu inquit, harum rerum natura ac-

» cidere arbitraris, quod unam terram, & plures ter-

» ras, & urbem, & urbes, & imperium, & imperia

» dicamus? Neq; quadrigas in unam nominis figuram

» redigere, neq; arenam in multitudinis appellationem

» conuertere possimus. His deinde uerbis lectis sibi, Fron-

to ad illum poetam, uidetur ne tibi inquit. C. Cas. de

statu uerbi contra te satis aperte, satisq; constanter pro-

nuntiassit? Tunc permotus auctoritate libri poeta: si à

Cesare inquit, ius prouocandi foret: ego nunc ab hoc

Caesaris libro prouocassim. Sed quoniam ipse ratio-

nem sententiae suae reddere superfeldit: nos te nunc
 rogamus, ut dicas, quā esse causam uisū putes. Et in
 quadriga dicenda. Et in arena. Tum Fronto ita re-
 spondit. Quadriga semper, Et si multijuga non
 sunt: multitudinis tamen tenentur numero, quoniam
 quatuor simul equi iuncti quadriga quasi quadriju-
 ga uocantur. Neque debet proorsus appellatio equorum
 plurium includi in singularis numeri unitatem. Ean-
 dem quoque de arena rationem habendam, sed in spe-
 cie differari. nam cum arena singulari numero dicta
 multitudinem tamen, Et copiam significet minima-
 rum, ex quibus constat, partium: docti, Et inscite
 arenae dici uidentur, tanquam id uocabulum indi-
 cat numeri amplitudine, cum ei singulariter dici in-
 uenita sit naturalis sui multitudo. sed haec ego inquit,
 dixi non ut huius sententiae, legi quoque fundus sulseri-
 tor quoque fierem: sed ut ne Caesaris uiri docti opinionem,
 ita parum uideretur destruere. nam cum caelum sem-
 per iuuēs dicatur, mare, Et terra non semper,
 Et puluis, uentus, Et sol non semper: cur indiu-
 ias, Et caerimonias scriptores ueteres nonnunquam sin-
 gulari numero appellauerunt, ferias, Et nundinas,
 Et inferia, Et exequias nunquam? Cur mel, Et uini-
 sum, atque id genus cetera numerum multitudinis ca-
 tione? lac non capias? Quae utinquam ista omnia,
 Et enucleari, Et excudi ab hominibus negotiosis in-
 uitate tam occupata non queunt. quin hic quoque ip-
 sae, quae iam dixi, demorantes nos esse uideo, alicui (om-
 nino) negotio destinatae. Itae ergo nunc, Et quando
 uis eris otium, quaerite an quadrigam, Et arenas

dixerit e' cohorte illa duntaxat antiquiore, uel oratorum aliquis, uel poetarum, id est classicus, adsiduusque aliquis scriptor non proletarius. Hæc quidem P'ronto requirere nos iussit uocabula non care (opinor) quod scripta esse in illis ueterum libris existimaret: sed ut nobis studium lectitandi in quærendis rarioribus uerbis exerceret. Quod unum ergo rarissimū uidebatur inuenimus quadrigam numero singulari dictam, in libro satyrarum M. Varronis, qui inscriptus est. Exdemetricus. Arenas autem *π.η.β.υ.τ.ι.κ.ῶ.ς*, dictas minore studio quærimus, quia præter C. Cæsarem (quod equidem meminimus,) nemo hoc doctorum hominum dedit.

Antonij Iuliani in conuiuio ad quosdam grecos
lepidissima responsio Caput IX.

Dolens e' terra Asia de equestri loco, laeta indolis, moribusque, et fortuna bene ornatus, et ad rem musicam sacri ingenio, ac libenti cœnam dabat amicis, ac magistris in rusculo celebranda lucis annuæ, quã sibi principem uitæ habuerat. Venerat tum nobiscum ad eam cœnam Antonius Iulianus rhetor docendis publice iuuenibus magister hispano ore, florentisque homo sciendæ, et rerum, literarumque ueterum peritus. Is, ubi edulij finis, et poculis, mox sermonibusque tempus fuit, desiderauit exhiberi, quos habere cum adolescentem sciebat scitissimos utriusque sexus, qui canerent uocæ, et qui psallerent. Ac postea quã introducti pueri puellæque

quellæq; sunt: in cunctisq; in modum ἀναχιόνται .
 pleraq; , & sapphica , & poetarum quoq; recentium
 ἄλλα, quædam ἱρωτικά cæcinerunt . Oblectatē
 autem sumus præter multa alia uersiculis lepidissi-
 mis Anacreontis senis: quos & quidem scripsi , ut in
 cetera labor hic uigiliarum , & iniquis suauitate pau-
 lisper uocem , atq; modulorum adquireret .

τὸν ἀργυροῦν τορῶσας

ῥῥασι μοι ποίσεις .

πατοπλιάσ λὼν οὐχί

τὴ γὰρ μάχισι καὶ μοι ,

ποτήριον δὲ πόλοι

ἴσιν δυνὴ βάλυτον .

καὶ μὴ ποίη κατ' αὐτὸ

καὶ τι ἄλλα , μήτ' ἀμείβας .

ὦ παλάσων μέλλει μοι ,

ὦ δ' ἀπύροι βιωτίω

τοίησιν ἀμπέλους μοι .

ὦ βέπρας κατ' αὐτὸ

ὦ χρυσίουσ πετούιτας

μοῦ καλῶσ λυαίφ

ρωτα καὶ βάλυλλου .

cum græca plursuli , qui in eo conuiuio erant, homi-
 nes amant , & nostras quoq; literas haud incuriose
 ὄβρι, Iulianum rhetorem lacessere, insectariq; ador-
 : sunt tanquam prorsus barbarum, & agrestem, qui
 uis terræ Hispania foret, clamatorq; tantum, & fa-
 undia tabida, iurgiosaq; esset . Eiusq; lingue exera-
 tionis doctores: quæ nullas uoluptates, nullamq; mul-
 tuncem ueneris , atq; musæ haberet . sæpeq; cum

percunctabantur, quid de Anacreonte, cæterisq; id genus poetis sentiret. Et ecquis nostrorum poetarum tam fluentes carminum delicias fecisset? Nisi Catullus, inquit, forte pauca, & Calvus itidem pauca. Nam Næuius implicata, & Hortensius inuenusta, & Cinna illepidata, & Memmius dura, ac deinceps omnes rudia fecerunt, atq; absona. Tum ille pro lingua patria, tanquam pro aris, & focus animo irritato indignabundus, Cedere equidem inquit, uobis debui, ut in tali cōtortitæ artium nos uinceretis. Et sicut in uoluptatibus cultus, atq; uictus, ita in cantilenarum quoq; multis anteiretis. Sed ne nos, idest nomen latinum, tanquam profecto uastos quosdam, & insubidos ἀναποδισίας condemnetis: permittite mihi quæso operire pallio caput, quod in quadam parum pudica oratione Socratem fecisse aiunt. Et audite, ac discite nostros quoq; antiquiores ante eos, quos nominastis, poetas amastis, ac uenerios fuisse. Tum resipinus capite conuelato uoce admodum quæsuauis uersus cecinit Valerij Aeditui ueteris poetæ. Item Porij Licinij, & Q. Catuli, quibus mundius, uenustius, limatius pressius græcum, latinum'ue nihil quicquam reperiri puto. Versus Aeditui.

- » Dicere cum conor curam tibi Pamphila cordis:
- » Quid mi abs te quæram, uerba labris abeunt.
- » Per pectus miserum manat subito mihi sudor.
- » Si tacitus subidus, duplo ideo pcreo,
Atq; item alios uersus eiusdem additi, non hercle minus dulces quã priores.
- » Quid faculam præfers phyleros, qua nil opus nobis?
Ibimus,

Ibimus, hic lucet pectore flamma satis:
 Istam non potis est vis seua extinguere uenti:
 Aut imber caelo candidus praecipitans.
 At contra hunc ignem ueneris, si non Venus ipsa,
 Nulla est, quae possit vis alia opprimere.
 Item dixit uersus Portij Licinij hosce.
 Custodes ouium uidere propagnis agnum.
 Quae eritis ignem? ite huc. quae eritis? ignis homo est.
 Si digito attingero, incendam syluam simul omnem.
 Omne pecus flamma est, omnia, quae uideo.
 Quae Catuli uersus illi fuerunt.
 Auspigit me animus, credo (ut solent) ad Theotimum
 Deuenit sic est. per fugium illud habet.
 Quid si non interdixem ne illuc fugituum
 Mitteret ad se intro? sed magis eiceret?
 Ibimus quae situm, uerum, ne ipsi teneantur,
 Formido. quid ago? da Venus consilium.

Verba haec praeter propter, in usu uulgi prodita
 uiam Ennij fuisse. Caput X.

Emmini me quondam, & Celsinum Iulianum
 Numidam ad Frontonem Cornelium, pe-
 des tunc grauius aegrum ire uisere. atq;
 hi qui introducti sumus, offindimus cum cuban-
 tum in symposio Graeciensi, circumundiq; sedenti-
 bus multis, doctrina, aut genere, aut fortuna nobis
 adstantibus fabri adium complures bal-
 neis noue molendi adhibiti, ostendebantq; depi-
 ctas in membranis uariis species balnearum.

Ex quibus cum elegisset unam formam, speciemq; ueris, interrogauit, quantus esset pecuniæ conspectus ad id totum opis absoluendum. Cumq; Architectus dixisset, necessaria uideri esse HS ferme trecenta, unus ex amicis Frontonis, & præter propter inquit, alia quinquaginta. Tum fronto dilatis sermonibus, quos habere de balnearum sumptibus instituerat, aspiciens ad eum amicum, qui dixerat quinquaginta esse alia præter propter, atq; ille amicus non meum inquit, hoc uerbum est, sed multorum hominum, quos loquentes id audias. Quid autem id uerbum significet, non ex me, sed ex grammatico querendum est, ac simul digito demonstrat grammaticum haud incelebri nomine Romæ docentem sedentem. Tum grammaticus, usitati, peruisitatiq; uerbi obscuritate motus, querimus inquit, quod honore quæstionis minime dignum est. Nam nescio quid hoc prænimis plebecium est, & in opificum sermonibus quã notius, at enim Fronto iam uoce, atq; uultu intentiore, ita ne inquit, magister de honestum tibi, de culpatumq; hoc uerbum uidetur, quo & M. Cato, & M. Var. & pleraq; ætas superior, ut necessario, & latino usi sunt. Atq; ibi Iulius Celsus admonuit in tragœdia quoq; Q. Ennii, quæ Iphigenia inscripta est: id ipsum, de quo quærebatur scriptum esse, & a grammaticis contaminari magis solitum, quã enarrari. Quo circa statim proferri Iphigeniam Q. Ennii iubet. In eius tragœdiæ choro inscriptos esse hos uersus legimus.

- » Otio qui nescit uti, plus negotij habet,
- » Quàm cum est negotium in negotio.

Nam qui

Nam cui quod agat, institutum est, nullo negotio
 Id agit, studet ibi, mentem, atq; animum delectat suū;
 Otio, o initio animas nescit, quid uelit.

Hoc idem est, neq; domi nunc nos, nec militiae sumus.
 Imus huc, hinc illuc, cū illuc uētum est, ire illinc lubet.
 Incerte errat animus: praeter propter uitam uiuitur.

Hoc ubi lectum est, tum deinde Fronto ad grammat-
 icum iam labantem, uidisti ne inquit, magister opti-
 me Ennium tuum dixisse praeter propter: Et cum sen-
 tentia quidem tali, quali seuerissimae philosophorum
 esse obiurgationes solent? Perimus igitur dicas (quo-
 niam de Enniano iam uerbo queritur) quid sit motus
 huiusce uersus sensus,

Incerte errat animus, praeter propter uitam uiuitur.
 Et grammaticus sudans multum, ac rubens multum,
 cum id pleriq; prolixius uiderent, exsurgit. Et abiens,
 Tibi inquit, Fronto postea uni dicam, ne insatiores au-
 diant, ac disant. atq; ita omnes relicta ibi questione
 uerbi, consurreximus.

Ponit uersus Platonis amatorios, quos admodum iuq;
 uenis lusit, dum tragedijs contendit. Cap. XI.

Elebrantur duo isti graeci uersiculi, multo-
 rumq; doctorum hominū memoria dignan-
 tur quod sine lepidissimi, et uenustissimae
 breuitatis. Neq; adeo pauci sunt ueteres scriptores, qui
 eos Platonis esse philosophi affirmant: quibus ille ado-
 res lusit, cum tragedijs quoq; eodem tempore fa-
 ciendis praeluderet.

τὴν ψυχὴν ἀθάβωτα φιλοῦν ἐπιχέουσι ἔχον·
ἦλθε γὰρ ἢ τλήμωρ, ὡς διαβησομένη.

- Amicus meus ἔκ' ἄμυθος adolescens, in plures uersiculos licentius, liberiusq; uertit: qui quoniam mihi quidem uisi sunt non esse memoratu indigni: subdidit.*
- » Dum semihulco sauiō
 - » Meum puellum suauior:
 - » Dulcemq; florem spiritus
 - » Dico ex aperto tramite,
 - » Anima aegra, & saucia
 - » Currit ad labias mihi:
 - » Rictumq; oris peruium,
 - » Et labra pueri mollia
 - » Rimata itineri transitus
 - » Ut transfileret nititur.
 - » Tum si morae quid plusculae
 - » Fuisset in coitu osculi
 - » Amoris igni percita
 - » Transisset: & me linqueret.
 - » Et nura prorsum res maneres
 - » Ut ad me fierem mortuus,
 - » Ad puerum intus uiuerem.

Disertatio Herodis attici super ui, & natura doloris, suaeq; opinionis affirmatio per exemplum indocti rustici, qui cum rubis fructiferas arbores praecidit.

Caput XII.

h Erodem atticum consularem uirum Athenis differentem audiui graeca oratione. in qua fere' omnis

fere' omnis memoria nostra universos gravitate, atque
 copia, et elegantia uorum longe preestitit. Dissertuit
 autem contra aradiar stoicorum lacerticus a quo-
 dam stoico, tanquam minus sapienter, et parum ui-
 riliter dolorem ferret ex morte pueri, quem amave-
 rat. In ea dissertatione quantum memini, huiuscemo-
 di sensus est. quod nullus usquam homo, qui secundum
 naturam sentiret, et saperet: affectionibus istis ani-
 mi, quas *πάθη* appellabat: aegritudinis, cupiditatis,
 timoris, irae, uoluptatis carere, et uacare totis posset,
 et omnino non dolere. Atque si posset etiam obuiui, ut
 totis careret: non ex re id esse melius, quoniam lan-
 gueret animus, et torperet affectionum quarundam
 adminiculis, ut necessario plurimum imperio priua-
 tus. Dicebat enim sensus istos, motusque anime, qui cum
 immoderatores sunt uita fiunt, innexos, implicatos
 etque esse uigoribus quibusdam mentium et alacri-
 tatibus. Ac propterea si omnino omnes eos imperiti-
 bus conuellamus: periculum esse, nec eis adherentes, bon-
 nas quoque, et utiles anime in dolere amittamus. Non
 uiderandos esse igitur, et scite, considerateque purgandos
 censebat: ut ea tantum, que aliena sunt, contraque na-
 turam uiderentur: et cum pernicie adgnata sunt de-
 strahantur. Ne profecto id accideret: quod cupiam Thra-
 cio insipienti, et rudi in agro, quem emerat procu-
 rando ueni, se usum fabula esse. Homo Thracius inquit,
 ex ultima barbaria rursus colendi insolens, cum in ter-
 ras cultiores humanioris uite cupidine conuigrasset:
 fundum mercatus est olea, atque uite consumm. qui, quia
 nihil admodum super uite, aut arbore colenda sciret:

videt forte vicinum rubos late, atq; alte obortas ex-
 dentem: fraxinos ad summum prope' uerticem depu-
 rantem. Soboles uitium e' radicibus caudicum sup' ter-
 ram fusas reuellentem. Stolones in pomis, aut in oleis
 proceros, atq; decerptos amputantem. Acceditq; pro-
 pe', & cur tantam ligni, atq; frondium cædem face-
 ret, percunctatus est. Et uicinus ita respondit, ut ager in-
 quit, mundus, purusq; fiat, eiusq; arbor, atq; uitis
 fecundior. Discedit ille à uicino gratias agens, & læ-
 tus tanquam adeptus rei rusticæ disciplinam, tum fal-
 cem ibi, ac securim capit: atq; ibi homo miser, impe-
 ritus uites suas sibi omnes, & oleas decurrit. Co-
 masq; arborum lætissimas, uberrimosq; uitium pal-
 mites decidit, & fruteta, atq; uirgulta simul omnia po-
 nis, frugibusq; gignendus felicia cum sentibus, & ru-
 bis purificandi agri gratia conuellit. mala mercede
 doctus audaciam, fiduciamq; peccandi imitatione fal-
 sa eruditus. Sic inquit, isti apathicæ sectatores, qui ui-
 deri se esse tranquillos, & intrepidus, & immobiles
 uolunt: dum nihil cupiunt: nihil dolent: nihil irasun-
 tur: nihil gaudent: omnibus uehementioribus animi
 officijs amputatis, in corpore ignauæ, & quasi enu-
 uatæ uitæ consenescent.

Quos pumiliones dicimus, græce varous appel-
 lari.

Caput

XIII.

Tabam forte una in uestibulo palatij fabu-
 lantes Fronto Cornelius, & Festus Posthu-
 mius, & Apollinaris Sulpitius. Atq; ego
 ibi adsistens cum quibusdam alijs, sermones eorum, quos
 de literarum disciplinis habebant: curiosius captabam.

Tum Fronto,

Tum Fronto Apollinari: Fac me inquit, oro magister
 ut sim certus, an recte super sedem nanos dicere par-
 ua nimis statura homines, maluerimq; eos pumilio-
 nes appellare: quoniam hoc scriptum esse in libris ve-
 terum memineram. Nanos autem sordidum esse ver-
 bum, & barbarum credeba. Est quidem inquit hoc
 Apollinaris, in consuetudine imperiti vulgi frequens:
 sed barbarum non est: censeaturq; lingue græcæ ori-
 gine. rãvus enim græci vocauerunt breui, atq; hu-
 mili corpore homines, paulum supra terram extan-
 tes. Idq; ita dixerunt adhibita quadam ratione Ety-
 mologiæ cum sententia vocabuli competente. Et si me-
 moria inquit, mihi non labat scriptum hoc est in co-
 mœdia Aristophanis, cui nomen est ἀναάνς. Fuis-
 set autem verbum hoc a te ciuitate donatum, aut in la-
 tinam coloniam deductum: si tu conui dignatus fores.
 Hicq; id impendio probabilius, quàm quæ a Labe-
 tio ignobilia nuntius, & sordida in usum lingue
 latine intromissa sunt. Tum Festus Posthumus græ-
 cæ uocabulo cuiusdam latini Frontonis familiari. Donce in-
 uent, nos Apollinaris nanos uerbum græcum esse.
 Tu nos doce in quo de mulis, aut cauleis humilioribus
 uulgo dicitur, an ne latinum sit, & apud quem scri-
 ptum reperiat. Atq; ille grammaticus, homo sane
 etquam in notandis ueteribus scriptis exercatus, Si
 uaculum inquit, non committitur præ sente Apollina-
 ri, quid de uoce illa græca, latina uel sentiam dicere: au-
 to tibi Feste querenti respondere, esse hoc uerbũ lati-
 num. Scriptumq; inueniri in poemate Helui Cinne-
 m ignobilis, neq; indocti poete. Versus eiusq; ipso

dixit, quos quoniam memoria mihi forte aderam:
adscripsi.

At nunc megenij nana per salicta

Bigis rheda rapit citata nauis.

Contemporaneos fuisse Casari, & Ciceroni M. Varronem, & P. Nigridium aetatis suae doctissimos Romanos, & quod Nigridij commentationes propter earum obscuritatem, subtilitatemq; in vulgus non exeunt.

Capitulum XIII.

Etas M. Cic. & C. Casaris praestanti facundia viros paucos habuit. Doctrinarum autem multiformium, variarumq; artium, quibus humanitas erudita est: culmina habuit M. Varronem & P. Nigridium. Sed Varronis quidem monumenta rerum, ac disciplinarum, quae per literas condidit: in propatulo, frequenti q; usu feruntur. Nigridianae autem commentationes non proinde in vulgus exeunt: & obscuritas, subtilitasq; earum tanquam parum utilis derelicta est. Sicuti sunt quae pauloante legimus in commentarijs eius, quos grammaticos inscripsit. Ex quibus quaedam ad demonstrandum scripturae genus exempli gratia sumpsi. Nam cum de natura, atq; ordine literarum differeret: quas grammatici et vocales appellant, verba haec scripsit. Quae reliquimus inenarrata ad exercendam legentium intentionem. a, & o, semper principes sunt, i, & u, semper subditae, e, & subdit, & praet. In Eurippo praet, subdit in Emilio. Siquis putat praetire, u, in his, verbis Valerius, Vennonias, Volusius. Aut, i, in his iampridem, iocum, iucundum, errabit. quod haec liter

re cum praecunt, ne uocales quidem sunt. Item ex eodem libro uerba haec sunt. Inter literam, n, & g, est alia uis, ut in nomine anguis, & angaria, & anct. omnia, & increpat, & incurrit, & ingenuus. In omnibus enim his non uerum, n, sed adulterinum ponitur. Nam, n, non esse, lingua indicio est. Nam si ea litera esset, lingua palatum tangit. Alio deinde in loco est scriptum. Graecos non tanta inscitia accesso qui oues, o, & y, scripserunt, quanta qui ei ex, e, & i, illud enim inopia fecerunt hoc nulla re subacti.

ULI GELLII NOCTIVM ATTICARVM

COMMENTARII.

LIBER XX.

Disceptatio Sex. Caecilij iureconsul. & Phauorini
philosophi de legibus XII tabu. Cap. 1.

Ex Caecilius in disciplina iuris, atque legibus Romano-sciendis, interpretandisque scientia, usu, auctoritateque illustri fuit. Ad eum forte in area palatina cum salutationem Caesaris oppetiremur: philosophus Phauorinus accessit, collocutusque est nobis, multisque alijs presentibus. In illis tunc eorum sermonibus ortu nuntio est legum decemuiralium, quas X uiri eius rei gratia a populo creati imposuerunt. Inque XII tab. conscripserunt. Eas leges cum Sex. Caecilius inquisitis, exploratisque multarum

Urbium legibus, eleganti, atq; absoluta breuitate uer-
 borum scriptas diceret: sit inquit hoc Phauorinus in
 pleraq; earum legum parte, ita uti dicis. Non enim minus
 cupide tabulas istas. XII. legi, quam illos decem lib.
 Platonis de legibus. Sed quedam istis animaduertenti-
 bus aut obscurissima, aut leuia, contra dura nimis, et
 remissa, aut nequaquam ita, ut scriptum est: consisten-
 tia. Obscuritates inquit, Sextus Cæcilius, non adsigne-
 mus culpæ scribentium, sed inscitie non assequentium,
 quamquam ij quoq; ipsi, qui quæ scriptæ sunt, minus
 percipiunt: culpa uacant. Nam longa ætas uerba, atq;
 mores ueteres obliterauit: quibus uerbis, moribusq; sen-
 tentia legum comprehensa est. CCC. nãq; anno post Ro-
 mam conditam tabulæ composite, scriptæq; sunt. A
 quo tempore ad hunc diem anni esse non longe minus
 DCC. uidentur. Dicere autem scriptum esse in istis legi-
 bus, quid existimari potest? Nisi duram esse legem pu-
 tas, quæ iudicem, arbitrum uel iure datum, qui ob rem
 dicendam pecuniam accepisse consuetus est: capite pu-
 nitur: ut quæ furem manifestum, ei, cui furum fa-
 ctum est: in seruitutem tradit. Nocturnum autem fu-
 rem ius occidendi tribuit. Dic enim quæso, dic uir sa-
 pientie studiosissime, an tu aut iudex illius perfidiam
 contra omnia iura diuina, atq; humana ius iurandum
 suum pecunia uendentis, aut furis manifesti intole-
 randam audaciã, aut nocturni crassatoris insidiosam
 uolentiam, non dignam esse capitis poena existimes?
 Noli inquit, Phauorinus ex me querere quid ego exi-
 stinem. Scis enim solitum esse me pro disciplina sectæ,
 quã colo, inquirere potius, quã decernere. Sed non lea

uis aestimator, neque aspernabilis est Po. Ro. manus, cui delicta quidem istaec uindictanda: pœne tamen huiusmodi nimis duræ esse uisæ sunt. Passus est enim leges istas de tam immodico supplicio situ, atque senio emori. Sicut illud quoque non humaniter scriptum improbauit: quod si homo in ius uocatus, morbo aut ætate æger ad ingrediendum inualidus est: atque non steruatur, sed ipse auferatur, et iumento imponitur: atque ex domo sua ad prætorem æmulum noua funeris facie effertur. Quæ enim ob causam morbo adfectus, et ad respondendum pro sese non idoneus iumento adherens in ius aduersario deportatur? Quod uero dixi uideri quædam esse impendio molliora, nonne tibi quoque uidentur esse diluuium, quod ita de iniuria puniendâ scriptum est? si iniuria alteri facta. XXV. assis pœne sunt. Quis enim erit tam inops, quem ab iniuria faciendâ. XXV. assis deterreant? Itaque cum eam legem Qu. quoque Labeo uesit in libris, quos ad XII. tabulas transcripsit: non probaret, inquit: L. Neratius uir egregie homo improbus, atque immani uerordia. Is pro delectamento habebat, os hominis liberi, manus uæ palma uerlerare. Eum seruus sequebatur crumentam plenam assium portans, et quemcumque depalpaui: numerari statim secundum XII. tabulas. et XX. assis iubeat. Propterea inquit, prætores ista hanc aboletere, et relinquere consueverunt: iniuriamque aestimandi recuperatores se daturos edixerunt. Nonnulla autem in istis legibus nec consistere quidem (sicut dixi) uisæ sunt. Velut illa lex Talionis, cuius uerba (nisi memoria me fallat) hæc sunt. Si membrum

rumpit meū e' pacto talio esto. Præter. n. ulciscendi acer-
 bitatem, ne procedere quoq; ex- titio iusta talionis po-
 test. Nam cui membrum ab alio ruptum est: si ipsi iti-
 dem rumpere per talionem uelit: quæro an efficere
 possit rumpendi pariter membri æquilibrium? In
 qua re primum ea difficultas est inexplicabilis.
 Quin si membrum inquit, alter imprudens ruperit.
 Quod enim per imprudentiam factum est: retaliari
 per imprudentiam debet. Ictus quippe fortuitus, &
 consultus, non cadunt sub eiusdem talionis similitudi-
 nem. Quonã igitur modo imprudentem poterit imi-
 tari, qui in exequenda talione non licentiæ ius habet,
 sed imprudentiæ? Sed & si prudens ruperit: ne qua-
 quã patietur, aut altius se lædi, aut latius, qđ cuius-
 modi libra, atq; mensura caueri possit non reperio.
 Quin etiam siqđ plus erit, aliter uel cõmissum: res fiet
 ridiculæ atrocitatis, ut contraria actio mutua talio-
 nis oriatur, & adolescat infinita quædam reciproca-
 tio talionum. Nã de immanitate illa secandi, partien-
 diq; humani corporis, si unus ob pecuniam debitam
 adijudicatus, addictusq; sit pluribus: non libet me-
 minisse, & piget dicere. Quid enim uideri potest effe-
 ratius, quid ab hominis ingenio diuersius, quã quod
 membra & artus inopis debitoris breuissimo lania-
 tu distrahantur: sicut nunc bona uenum distrahun-
 tur? Tum Sex. Cæcilius amplexus utraq; manu Pha-
 uorinum: tu es inquit, unus profecto in nostra memo-
 ria, non graie modo, sed & Romanæ rei peritissi-
 mus. Quis. n. philosophorũ disciplinæ suæ leges, tam
 scite, atq; docte callet, quã leges tu nostras decernit.

Perpercalluisti? Sed quæso te, cū tamen digrediare pau-
 lisper e' curricula istis disputationum uestrarum ac-
 idenas, omissoq; studio quicquid lubitum est arguen-
 di, tuendiq; consideres grauius, cuiusmodi sine ea, quæ
 reprehendisti. Nec ideo contemnas legum istarum an-
 tiquitates: quod pleriq; ipsis iam P. O. R. O. desuerit.
 Non enim profecto ignoras legum opportunitates, &
 medelas pro temporum moribus, & pro rerum pu-
 blicarum generibus, ac pro utilitatibus presentium
 rationibus, proq; uitiorum, quibus medendum est, ser-
 uoribus mutari, atq; flecti, neq; uno statu consistere:
 quin ut facies cæli, & maris, ita rerum, atq; for-
 tunc tempestatibus uariantur. Quid salubrius ui-
 tum est rogatione illa Stolonis iugum de numero
 profinito? Quid utilius plebisato V. Onio de co-
 rrandis mulierum hereditatibus? Quid tam ne-
 cessarium existimatum est propulsandæ ciuium lu-
 turie, quàm lex Licinia, Fannia, aliæq; item leges
 impuuarie? Omnia tamen hæc oblitterata, & opera
 sunt ciuitatis opulentiæ, quasi quibusdam flucti-
 bus exarsuantis. Sed cur tibi esse iusa est inhumana,
 iniuriam, mea quidem sententia, humanissima, quæ iu-
 uentum dari iubet ægro, aut seni in ius uocato?
 Verba sunt hæc de lege. Si in ius uocat, si morbus,
 aut æue iumentum esse: qui in ius uocabit, iumentum
 uocato: si nollet, arctam ne sumito. An tu forte mor-
 um appellari hic putas, ægrotationem grauiem
 em febrim rapida, & quæcuma? Iumentumq; di-
 spe: ut aliquod unicum tergo uehens? Ac propte-
 ea minus fuisse humanum existimas ægrotum dome

suae cubantem, iumento impositum in ius rapi. Hoc
 mi Phauorine nequaquam ita est. Nam morbus in lege
 ista non febriculosus, neque nimium grauis, sed uitium
 aliquod imbecillitatis, atque inualentiae demonstratur:
 non periculum uitae ostenditur. Cetero qui morbum
 uehementiorem uim grauiter nocendi habentem, le-
 gum istarum scriptores alio in loco non per se mor-
 bum, sed morbum fonticum appellant. Iumentum quoque
 non id solum significat, quod nunc dicitur sed uectacu-
 lum etiam, quod adiunctis pecoribus trahebatur.
 Veteres enim nostri iumentum a iungendo dixerunt.
 Arcera autem uocabatur plostrum tectum undique
 munitum, quasi arca quaedam magna uestimentis in-
 strata, qua nimis aegri, aut senes portari cubantes so-
 lebant. Quenam ibi igitur acerbitas esse uisa est: quod
 in ius uocato pauperrimo homini, uel inopi, qui aut
 pedibus forte aegris esset: aut quo alio casu ingredi
 non quiret plostrum esse dandum censuerunt: neque
 inferni tamen delicate arceram iusserunt: quoniam san-
 tis esset inualido cuiusmodi uectaculum. Atque id fecerunt,
 ne causatio ista aegri corporis perpetuam uariatio-
 nem daret fidem detractantibus iurisque actiones de-
 clinantibus. Sed enim ipsum uide, quod in iniurias
 factas. V. et XX. assibus sanxerunt non omnino om-
 nnes mi Phauorine iniuriis aere isto paucis diluerunt.
 Tamen si haec ipsa paucitas assium graue pondus aeris
 fuit. Nam librarius assibus in ea tempestate populus
 usus est. Sed iniurias atrociores, ut de osse fracto non li-
 beris modo, uerum etiam seruis factas impensiore da-
 mno uindicauerunt. Quibusdam autem iniuriis talionem
 nem.

nem quoque adposuerunt. Quam quidem tu talionem
 ut optime iniquus primo insectatus es. Ac ne consisten-
 te quidem dixisti, lepida quadam solertia uerborum,
 quoniam talioni par non sit talio: neque rumpi mem-
 brum facile possit, ad alterius rumpere (ut ais tu)
 equilibrium. Verum est in Phauorine talionum ra-
 tissimum fieri difficillime. Sed xuiui mouere, atque
 extinguere uolentes huiusmodi uolentiam pulsan-
 ti, atque ledendi talione, eo quoque metu coercendos es-
 se homines putauerunt. Neque eius, qui membrum al-
 teri rupisset: Et pacisci tamen de talione redimenda
 tollet tantam esse habendam rationem arbitrati sunt:
 ut an prudens, imprudens uel rupisset: spectandum
 iudicent. Aut talionem in eo uel admissim equi-
 ter arene: uel in librili perpendere: sed potius eun-
 dem animum, eundemque impetum, in eadem parte
 ut poris rumpendi, non eundem quoque casum exi-
 tu uoluerunt quoniam modus uoluntatis praescribi pos-
 set, casus ictus non posset. Quod si ita est, ut dico,
 et ut ipse aequitatis habitus demonstrat: taliones il-
 le tuae reae rocae argutiores profecto, quam ueriores
 uerunt. Sed quoniam acerbum quoque esse hoc genus
 uenae putas: quae (obsecro te) ista acerbitas est, si
 idem fiat in te, quod tu te in alio feceris? Praesertim
 am habeas facultatem paciscendi, et non necesse sit
 uati talionem, nisi eam tu elegeris? Quod edictum
 utem praetorium de aestimandis iniurijs probabilius
 esse hic potest? Nolo hoc ignores hanc quoque ipsam ta-
 lionem ad aestimationem iudicis redigi necessario so-
 lam. Nam si reus, qui de pacisci noluerat: iudici te-

lionem imperanti non parebat: aestimata lite iudex
 hominem pecunie damnabat: atq; ita si reo, & pa-
 cto gravis, & acerba talio uisa fuerat: seueritas le-
 gis ad pecunie multam redibat. Restat, ut ei quod de
 sectione, partitione q; corporis immanissimum esse ti-
 bi uisum est: respondeam. Omnibus quidem uirtutum
 generibus exercendis, colendis q; Po. Ro. e' parua ori-
 gine ad tantae amplitudinis instar emicuit. Sed o-
 mnium maxime, atq; praecipue fidem coluit: san-
 ctamq; habuit, tam priuatim, quam publice. Sic
 COSS. clarissimos uiros hostibus confirmandae fidei
 publicae causa dedit. Sic clientem in fidem acceptum
 chariorem haberi, quam propinquos, tuendumq; esse
 contra cognatos censuit. Neq; prius ullum ficius aesti-
 matum est: quam sicui probaretur clientem derisui ha-
 buisse. Hanc autem fidem maiores nostri, non modo
 in officiorum uicibus, sed in negotiorum quoq; con-
 tractibus sanxerunt: maximiq; in pecuniae mutua-
 tae usu, atq; commercio. Adinu enim putauerunt sub-
 sidium hoc inopie temporariae: quo communis homi-
 num uita indiget: si perfidia debitum sine graui poe-
 na eluderet. Confessi igitur aeris, ac debiti iudicatis
 XXX dies sunt dati conquirendae pecuniae causa, qua
 dissoluerent. Eosq; dies Xuirii iustos appellauerunt,
 uelut quoddam iustitiam, idest iuris inter eos quasi
 interstitionem quandam, & cessationem: quibus die-
 bus nihil cum his agi iure posset. Post deinde, nisi dis-
 soluerant: ad praetorem uocabantur: & ab eo, qui-
 bus erant iudicati: addicebantur. Neruo quoq;, aut
 compedibus uinciebantur. Sic enim sunt (opinor)
 uerba legis.

verbis legit. Aeris confessi, rebusque iure iudicatio
 XXX dies nisi sunt. Post deinde manus iniectio esto
 in ius ducto: ne iudicium faciat: aut qui pseudo eo
 in iure, uim dicit, secum ducto, uincto aut netuo,
 aut compedibus. XV. pendo, ne minore, aut si uolet,
 maiore uincto. Si uolet, suo uiuit. Ni suo uiuit, qui
 cum uinctum habebit: lib. . . . farris in dies dato. Si
 uolet plus, dato. Erat autem ius interea paciscendi:
 Ac nisi patii forent: habebantur in uinculis dies.
 LX. Inter eos dies erunt mundicie continuae ad Prae-
 forem in comitium producebantur: quantaque pecu-
 nia iudicati essent praedabatur. Tertius autem mun-
 dicit capite poenas dabant. Aut trans Tyberim pere-
 gre ueniam ibant. sed eam capitis poenam sancien-
 da, sicut dixi, fidei gratia, horrificam atrocita-
 tis ostendi, nouaque terroribus metuentiam reddide-
 runt. Nam si plures forent: quibus reus esset iu-
 dicatus: se, uere si uellent, atque partiri corpus addi-
 dit sibi hominis, permiserunt. Et quidem uerba ip-
 sa lege dicam, ne existimes inuidiam me istam for-
 te formidare. Tertius inquit, mundicie, partem se-
 cando si plus, uniusue seuerum sine fraude esto.
 Nihil profecto immutius, nihil immanius, nisi, ut te
 ipsa apparet: eo consilio tanta immanitas poena de-
 monstrata est, ne ad eam unquam perueniretur.
 Adhuc namque mecum, et uiriri multos uidemus:
 quia uinculorum poenam deterrimus homines con-
 temnam. Dissertum esse antiquitus neminem equi-
 dem neque legi, neque audiri, quoniam sententia ta-
 lis poena contemni non quibus est. An pueri. Phae-

uorine, si non illa etiam ex XII tabulis de testi-
 monijs falsis poena abolerisset: Et si uirum quos-
 que ut ante qui falsum testimonium dixisse conuictus
 esset: e' saxo tarpeio deiceretur: mentiticos fuis-
 se pro testamento tam multos, quam uidemus? Acer-
 bitas plerumque ueliscendi maleficij bene, atq' atute ui-
 uendi disciplinatus est. Historia de Metio Sufeno Albano
 nobis quosq' non admodum numero istiusmodi libros
 lectitantibus, ignota non est: qui quoniam pactum,
 atq' conditum cum rege Po. Ro. perfide ruperat: bin-
 nis quadrigis uinctus, in diuersa uentibus laceratus
 est. Nouum, atq' asperum supplicium quis negat?
 Sed quid elegantissimus poeta dicit, uide.

At tu dictis Albano maneres.

Hec, atq' alia ubi Sex. Caelius omnibus, qui ad-
 rant ipso quos Phaurino approbant, atq' laudant
 te differat: nuntiatum est Casarem iam saluati: Et
 separati sumus.

Uocabulum sitinam in M. Catonis oratione qd si-
 gnificat, Et quod ob causam L. Annus poeta in prae-
 sentibus nebulis nouisse esse dixerit.

Capitulum

II.

Itinnes scriptum est in oratione M. Caton-
 nis, que inscribitur, Ne imperium sit uen-
 ri, ubi uenas uenerat. Sitinnes impis. Et sit-
 innes, Et tabianes. Sed Caelius Viudex in auum
 terris lectorem antiquarum, sate quidem se ait, sit-
 innes lino canere, Et tabianes taba. Quid istuc
 autem sit, quod sitinnes canent huius ingenio ne-
 ritate sate

ritatis scire sese negat. Nos autem in Capitonis Acti coniectantibus inuenimus siccianos appellatos, qui apud suos canere soliti essent, hoc est uita sanctos, & sepultos. Eosq; habuisse proprium genus tubæ, qua canerent, à cæterorum tubicinium proprietate differens, quos siccianistas uulgus dicit. Qui rectius locuti sunt, sicinnistas litera, n, gemina dixerunt. Sicinnium enim genus ueteris saltationis fuit. Saltabundi autem canebant, quæ nunc stantes canunt. Posuit hoc uerbum L. Actius poeta in pragmaticis. Appellatiq; siccianistas; ait nebuloso nomine, credo propterea nebuloso, quod sicinnium cur diceretur: obscurum esset.

Artificum sceniarum studium, amoremq; inhonestum, probrosamq; esse, & super ea re uerba Aristotelis philosophi adscripta. Cap. III.

Omædos quissiam, & tragædos, & tibi-
cines diues adolescens Tauri philosophi discipulus liberos homines, in delicijs, atq; in delectamentis habebat. Id genus autem artifices græce appellantur οἱ περὶ τὸν Διόνυσον τεχνῖται. cum adolescentem Taurus à sodalitatibus, conuictiq; hominum sceniarum abducere uolens, misit ei uerba ex Aristot. libro exscripta, qui προβλήματα ἰκανήλια inscriptus est. Iussitq; , ut ea quoti die lectaret. Διατὶ οἱ Διονυσιακοὶ τεχνῖται ὡς ἐπὶ τὸ πάλυ περιρρέουσιν, ὅτι ἡμεῖς λέγουσιν ὅτι φιλοσοφίας κοινωτοῦσι διὰ τὸ περὶ τὰς ἀναγκαῖας τέχνας τοῦ μέγιστος τοῦ βίου εἶναι, καὶ ὅτι ἵν' ἀφασίας τὸν πο-

δὴν χρόνον εἶσιν ὅτι δὲ ἐν ἀπορίαις ἀμφοτέρωθεν
φαιλόπιτος παρασκευαστικά.

Exempla epistolarum Alexandri regis, & Aristotelis philosophi, ita uti sunt edita.

Caput IIII.

Commentationum suarum, artiumq; quas
discipulis tradebat Aristoteli philosophus re-
gis Alexandri magister: duas species habuisse
dicitur. Alia erant, quae nominabantur ἑξωτερικά.
Alia, quae appellabantur ἀφοματικά. ἑξωτερικά δι-
cebantur, quae ad rhetoricas meditationes facultatem
argutiarum, civiliumq; rerum notitiam accendebant.
ἀφοματικά autem vocabantur, in quibus philoso-
phia remotior, subtiliorq; agitabatur: quaeq; ad na-
turae contemplationes, disceptationesve dialecticas per-
tinebant. Huic disciplinae, quam dixi ἀφοματι-
κά, tempus exercendae dabat in Lycio matutinum.
Nec ad eam quenquam temere admittebat: nisi quo-
rum ante ingenium, & eruditionis elementa, atque
in discendo studium, laboremq; explorasset. Illas vero
ἑξωτερικάς eodē in loco vesperti faciebat. Easq; vulgo
inuenibus sine delectu dabat. Atque eum δελιὸν
περίπατον appellabat. Illum alterum supra ἑσθιόν.
Vtroq; enim tempore ambulans differebat. Librosq;
suos eorum rerum omnium commentarios seorsum
diuisit, ut alij ἑξωτερικά dicerentur partim ἀφο-
ματικοί. Quos cum in vulgus ab eo editos Rex Alex-
ander cognouisset: atq; ea tempestate armis, exerciti-
isq; omnem propē Asiam teneret: regemq; ipsum

Darium

Darium pro alijs, et vicarijs uteretur: in illis tamen
tantis negotijs literas ad Aristotelem misit. Non enim
recte fecisse, quod disciplinas ἀποματιανὰς, quibus
ab eo ipse erudiri solent: libris foras editis inuulgasse.
Nam qua inquit, alia re prestare ceteris poterimus:
si ea, quae ex te accipimus, omnium proorsus fi-
ent communia? Quippe ego doctrina antequam malim,
quae opibus, atque opulentijs. Rescripsit ei Aristoteles ad
hanc sententiam. ἀποματιανὸς libros, quos editos
quereris, et non perinde, ut arxana absconditis: neque
editos scito esse, neque non editos: quoniam ijs solis, qui
nos audiunt: cognobiles erunt. Exempla utrumque
literarum sumpta ex Andronici philosophi libro sub-
didi. Amani autem proorsus in utriusque epistola bre-
uitatis elegantissimae filium tenuissimum.

ἀλλ' ἄριστος ἀριστέλει ἢ ἀράπειν. ὅτι ὁρθῶς ἐποίησας
ἐκείνους τῶν ἀποματιανῶν τῶν λόγων. τίτι γὰρ ἔτι διολ-
σομιε ἡμῖν τῶν ἄλλων εἰ καὶ οὐδ' ἐπιδιδόναι μὴ λό-
γους, οὗτοι πάντων ἔσοιται κοινοί. ἐγὼ δὲ βουλοίμην εἶναι
τῶν περὶ τὰ ἀριστα ἡμπερίαις. ἢ τῶν δυναμῶν διαζέ-
σειν. ἔγωγε.

Ἀριστέλει βασιλεῦ ἀλεξάνδρῳ ἢ ἀράπειν
ἔγραψα μοι περὶ τῶν ἀποματιανῶν λόγων. οἷός μοι
δοκεῖ αὐτὸς φησὶν εἶναι ἀπορήτοις. ἴσθι δὲ αὐτὸς
καὶ διδομένους. καὶ μὴ ἐκδιδόμενους. ξυνητοὶ γὰρ εἰσι
μέγιστοι τοῖς ἡμῶν ἀδελφοῖς. ἔγωγε.

Hoc ego verbis ξυνητοὶ γὰρ εἰσι quatenus uno ite-
dem verbo dicitur, aliud non referri, quodam quod est
scriptum à M. Catone in VI origine. Itaque ego in-
quit, cognobiliorem cognitionem esse arbitror.

Quæsitum, atq; tractatum utrum sit rectius dicere habeo curam uestri, an uestrum.

Caput

V.

- Erconctabar Apollinarem Sulpitium, cum
 p eum Romæ adoleſcentulus ſectarer: qua ra-
 tione diceretur, Habeo curam uestri, aut mi-
 ſereor uestri. Et iſte caſus uestri eo in loco quem uidea-
 retur habere caſum rectum. Iſtic mihi ita reſpondit.
 Queris inquit, ex me quod mihi quoq; eſt iandiu in-
 perpetua quaſtione. Videtur enim non uestri oportere
 re dici, ſed uestrum, ſicut graeci loquuntur ἡμετέρων
 καὶ ὑμῶν, καὶ κληδομαὶ ὑμῶν. quo in loco ὑμῶν
 aptius uestrum dicitur, quã uestri, & habet caſum
 nominandi, quem tu rectum appellasti. Inuenio tam-
 en inquit, non paucis in locis nostri, atq; uestri di-
 ctum non nostrum, aut uestrum. L. Sylla rerum ge-
 starum lib. II. quo si fieri potest, ut etiam nunc no-
 stri uobis in mentem ueniat. Nosq; magis dignos cre-
 ditis, quibus ciuibus quã hostibus utamini, quiq; pro
 uobis potius, quã contra uos pugnumus, neq; nostro,
 neq; maiorum nostrorum merito nobis id continget.
 Terentius in Phormione.
 Ita pleriq; ingenio sumus
 Omnes, nostri nosmet poenitet.
 Afranius in togata.
 Nescio qui nostri miseritus tandem Deus,
 Et laberius in necromantia.
 Dum diutius detinetur, nostri oblitus est.
 Dubium porro inquit, non est, quin eodem hæc om-
 nia caſu dicantur nostri oblitus est, nostri miseritus
 est, quo

est, quo dicitur mei pœnitet, mei miseratus est, mei oblitus est. Mei autem casus interrogandi est, quem genitium grammatici vocant: Et ab eo declinatur, quod est ego. huius deinde pluralium est nos. Tui æque declinatur ab eo, quod est tu. huius itidem pluralium est vos, Sic namq; Plautus declinavit in Pseudulo in hisce versibus.

- Si ex te tacente fieri possem certior
 Hec, quæ miseriæ te tam misere mactarent:
 Duorum labori ego hominum parissimè lubens,
 Mei te rogandi, Et tui respondendi mihi. Mei. n.
 Plautus hoc in loco non ab eo dixit, quod est meus, sed
 ab eo, quod est ego. Itaq; si dicere velis patrem mei pro
 patrem meum, quo græci modo τὸν πατέρα μου
 dicunt: iniustate quidem, sed recte profecto, eaq; rati-
 one dices, qua Plautus dixit labori mei, pro labori
 meo. Hæc autem ipsa ratio est in numero plurali, quo
 qua Gracchius misereri uestrū dixit: Et qua M. Cic.
 contemno uestrum, Et contemno nostrum dixit.
 Quaq; item ratione Quadrigarius in annali. XIX.
 verba hæc posuit C. Mari, Et quando te nostrū, Et
 R. cip. miserebitur? Cur igitur Terentius pœnitet no-
 stri, Et non nostrum, Et Afranius nostri miseratus
 est non nostrum? Nihil hercule inquit, mihi de ista re
 in mentem venit, nisi auctoritas quædam vetustatis
 non minus anxie, neq; superstiosè loquentis. Nam
 sicuti multisarîa scriptum est uestroκιν pro uestrum,
 ut in Plauti mellellaria in hoc versu.
 Verum illic esse maxima pars uestrorum intellegit,
 Cum vellet maximas pars dicere uestrum.

Ita nonnunquam uestri quoq; dictum est uestrum.
 Sed pro uldubio qui rectissime loqui uolet: uestrum
 potius dixerit, quam uestri. Et idcirco importunissi-
 me inquit, fecerunt, qui in plerisq; Sallustij exempla-
 ribus scripturam istam syncerissimam corruerunt.
 Nam cum ita in Catilina scriptum esset. Sæpe maio-
 res uestrum miserti plebis Romanæ, uestrum abo-
 leuerunt, & uestri superscripserunt: ex quo in plu-
 res libros mendæ istius indoles inoleuit. Hæc memi-
 ni mihi Apollinarem dicere: eaq; tunc ipsa ita, ut di-
 cta fuerant, notauit.

Quàm diuersæ græcorum sententiæ super nume-
 ro Niobæ filiorum. Caput VI.

Ira, & prope adco ridicula diuersitas fi-
 bulæ apud græcos poetasprehenditur
 super numero Niobæ filiorum. Nam Ho-
 merus pueros, puellasq; eius senos dicit fuisse. Euri-
 pides bis septenos. Sappho bis nouenos. Bacchilydes,
 & Pindarus bis denos, quidam alij scriptores tres
 fuisse solos dixerunt.

De ijs, quæ habere eumzabear uidentur cum luna
 augete, ac senescente. Caput VII.

Ninianus poeta in fundo suo, quem in agro
 Falisco possidebat agitare erat solitus uin-
 demnam hilare, atq; amœniter. Ad eos di-
 es me, & quosdam item alios familiares uocauit. Ibi
 tum cœnantibus nobis magnus ostræarum numerus
 Roma missus est. Quæ cum appositæ fuissent, & mul-

te quidem, sed inuberes, macraeq; essent, Luna inquit
Anianus, nunc uidelicet senescit. ea re ostrea quoq;
sicuti alia quaedam, tenuia, exutaq; sunt. Cum quae crea-
rennis quae alia item senescente Luna tabescerent: non-
ne Lucilius inquit, nostrum meministis dicere.

Luna aut ostrea, & implet echinos, miribus fibras
Et per. u. addit. Eadem autem ipsa, quae crescen-
te Luna gliscunt, deficiente contra Luna defunt. Aelu-
torum quoq; omni ad easdem uices Luna, aut amplio-
res fiunt, aut minores. Id etiam inquit, multo miran-
dum est magis, quod apud Plutarchum in IIII in
Hesiodum commentario legit. Cepe tum reuiescit, &
congruunt decedente Luna. Contra autem inarescit
adolescente. eam causam esse diuine sacerdotes Aegy-
ptij aut pelusiorae cepe non edant: quia solum holer-
um omnium contra Luna aucta, atque damna ui-
ces minuendi, & augendi habeat conuarias.

Qualibus uerbis delectari solitus sit Antonius Iu-
lianus positus in mimambis, scripsit de innocentia
sua, cum ita dictat, nunquam uestimenta à populo
posita.

Caput VIII.

Electari, mulceriq; aures suas dicebat An-
d tonius Iulianus figmentis uerborum nouis
Cn. Marij hominis eruditi. qualia haec quoq;
essent, quae scripta ab eo in mimambis memorabat.
Suntq; amictum recipere frigidam caldo
Columbatum labra conserens labris. Item id
quoq; iu. unde, lepideq; fictum dictabat.
Iam consiles taperes cbrj furo,
Quos concha purpura imbuens uenenauit.

Quid uocabulum iure manū confectum significat.

Caput

IX.

X iure manū confectum, uerba sunt ex antiquis actionibus. quae cum lege agunt, et uindictae contenduntur: diu tunc quoque apud Praetor solent. Rogatus ego Romae grammaticum celebri hominem fama, et multo nomine, quid haec uerba essent. Tum ille me despicens, aut erras inquit, adolescens, aut ludis. Rem enim docto grammaticam: non ius respondeo. Siquid igitur ex Virgilio, Plauto, Ennio quaerere habes: quaerelias. Ex Ennio ego inquam est magister, quod quaero. Ennius enim uerbis huius usus est. Cumque ille demystatis aliena haec esse a poetis, et haud usquam inueniri in carminibus Ennii diceret: tum ego hos uersus ex octavo annali absentes dixi. Nam forte eos tanquam insigniter praeter alios factos memineram.

- » Pellitur è medio sapientia. ni geritur res.
- » Spernitur orator bonus. horridus males amat.
- » Haud doctis dictis certantes, nec maledictos
- » Miscere inter sese inimicitias agitant.
- » Non ex iure manū confectum, sed magis ferro
- » Rem repetunt: regnumque petunt: uadunt solidari.

Cum hos uersus Ennianos dixissem: credo inquit grammaticus, iam tibi. Sed tu uelim credas mihi. Quod Ennium didicisse hoc non ex poeticae literis, sed ex iuris aliquo perito. Eas igitur tu quoque inquit, et didixis, unde Ennius didicit. Vixus consilio sum magistri, quod docere me ipse debuerat. a quo discerem praeter monstrantis. Itaque id, quod ex Iur. Cons. ex libris

quoque eorum didici, inferendum his commentarijs existi-
 maui: quoniam in medio rerum, & hominum sci-
 entiam qui colunt: ignorare non oportet uerba actionū
 ciuiliū celebriora, manum conferere. Nam de qua
 re disputabatur in iure presenti, siue ager, siue qd
 aliud est, cum aduersario simul manus prenderet. In
 ea re omnibus uerbis uindicare, id est uindicia corre-
 pto manus in re, atq; in loco presenti, apud præ. ex
 XII. tabulis fiebat. In quibus ita scriptum est. Siqui
 in iure manum conferunt. Sed postquam præ. propa-
 gatis Italiae finibus, datis iurisdictionibus, negotijs oc-
 cupati, pacis uindictarum dicendarum causa longin-
 quas res granabantur: institutum est contra. XII. ta-
 bulis tanto sensu, ut litigantes non ex iure apud præ.
 manum conferrent: sed ex iure manus conferunt non
 uerent, id est alter alterum ex iure ad conferendā ma-
 num in rem, de qua ageretur uocaret. Atq; profecti
 simul in agrum, de quo litigabatur: terræ aliquid ex
 eo, ut unam glebam in ius in urbem ad præ. desce-
 rent: & in ea gleba tanq̃ in toto agro uindicarent. Id
 ut Ennius significare uolens bellum non ut ad præ-
 torē solitum est, legitimum actionibus, neq; ex iure ma-
 nu conferunt sed bello, ferroq; & uera ui, atq; soli-
 ta, quod uidetur dixisse conferent uim illam ciuilem,
 & friv.ariam, que uerbo diceretur, non que uis-
 u fieret cum ui bellica, & eruenta.

Quid sit scilicet uerbum positum apud M. Var-
 rone[m] Caput X.

P. Lauiij liber est non incuriose factus. Is
 inscriptus est de uerbis sordidis. In eo scri-
 psit sulnam uulgo dici, quasi seculnam;
 quem qui elegantius inquit, loquuntur, sequestrem ap-
 pellant. Verumq; uocabulum a sequendo factum est,
 quod eius, qui electus sit: utraq; pars fidem sequatur.
 Sulnam autem scriptum esse in historico M. V. arro-
 nis, qui inscribitur Catus, idem P. Lauius in eodem
 libro admonet. Sed quod apud sequestrem depositum
 erat: sequestro positum per aduerbium dicebant. Ca-
 to de Ptolemaeo contra Thermum.

- ¶** Per Deos immortales nolite uos sequestro ponere.
A. t qui iucundiora alia reperiri queunt. Ipse autem ad
 hoc scripsi, ut liberis quoq; meis parata istiusmodi re-
 missiones essent, quando animus eorum interstitione
 aliqua negotiorum data laxari, indulgentiq; potuisset.
 Vbi autem sumus ordine rerum sortuito, quem antea
 in excerpando feceram. Nam proinde ut librum
 quenquam in manus ceperam, seu graecum, seu latinum,
 uel quid memoratu dignum audieram: ita quo-
 libetum erat, cuius generis cunq; erant indistincte,
 atq; promissue adnotabam, eaq; mihi ad subsidium
 memoriae quasi quoddam literarium penus reconde-
 bam. Ut quando usus uenisset, aut rei, aut uerbi, cui-
 us me forte repens oblitio tenuisset. Et libri, ex qui-
 bus eam sumpseram, non adessent: facile inde nobis
 inuentu, atq; depromptu foret. Facta igitur est in his
 quoq; commentarijs eadem rerum disparilitas, qua
 fuit in illis adnotationibus pristinis, quas breuiter,
 Et indigeste, Et incondite annotationibus tractatio-

nibus, lectionibusq; uarijs feceramus. Sed quoniam longum
 quibus per hyemem noctibus in agro (sicuti dixi) terra
 re attice cōmentationis hasce ludere, ac facere exor-
 si sumus: idcirco eas inscripsimus noctium atticarum,
 nihil imitati s. stitutes inscriptionum, quas pleriq;
 alij utriusq; lingue scriptores, in id genus libris fe-
 cerunt. Nam quia uariam, & miscellam, & quasi con-
 fusam doctrinam conquisuerant: eo titulos quoq;
 ad eam sententiam exquisitissimos indiderunt. Namq;
 alij musarum inscripserunt, alij sylvarum. Ille au-
 tem, Alius uirgatus ἀμυγδαλας. Quidam lectionis
 ἰσχυρῶς. Alius anti quatum lectionum. Aeq; alius πνευ-
 ματικῶν. Et item alius ἰσχυρῶς. Sunt etiam qui
 pandectas inscripserunt. Sunt autem qui διατριβῶν.
 Sunt adeo qui de disciplina regia, & de philosophia,
 & de natura humana, & epistolarum questionum.
 Est qui memoriales titulos fecit. Est qui studiosorū,
 & de ridiculis, & πρὸ ποικίλας ἰσορίας. Est qui
 historiae naturalis. Est qui βιβλιοθηκῶν. Est praeter
 haec qui πρῶτον. Est item qui ἰστορικῶν. Est qui scri-
 psit ευρυπάρῳ. Sūt item multi, qui coniectanea. Neq;
 item desunt, qui indices Libris suis fecerunt, aut epi-
 stolarum moralium, aut epistolarū questionum, aut
 consularum. Et quaedam alia inscripta nimis lepida,
 inultasq; profus concinnitates et dolentia. Nos uero ue-
 reptus noster est incuriose, & immediate, ac prope' est
 tribustica, ex ipso loco, ac ipe hybernarū uigiliarum,
 uenas noctes inscripsimus tantum ceteris omnibus in-
 psius quoq; inscriptionis laude cedentes: q̄tū c̄ssimus in-
 tra, & elegantia scriptiois. Sed ne consilium qdē in

tionibusq; eliminati sunt: sed intemperiarum negotio-
rumq; pleni sunt: abeant percunctando, scribendo a
noctibus his procul, atq; alia sibi oblectamenta que-
rant. Vetus adagium est. Nihil cum fidibus graculo,
nihil cum amaracno sui. At etiã quo sit quorundam
male doctorum hominum seuitas, & inuidia irri-
tator mutator ex Aristophanis coronopesta pauca.
Et quã ille homo festiuissimus fabule suæ spectandæ
legem dedit: eandem ego cõmentarijs his legendis da-
to: ut ea ne attingat, neue adeat profestum, & profanum
nilouis a ludo musico diuersum.

Versus legis datæ hi sunt.

Volumenta cõmentariorum ad hunc diem. XX. iam facta
sunt. Quantum autem uitæ mihi deinceps Deum uo-
luntate erit: quãtumq; a cura publicâ, & a re familia-
ri, pro arã doq; cultu liberorũ meorum dabitur otium
ea omnia subsiciua, & subsecundaria tempora ad col-
ligendas huiusmodi memoriarum delectationes
conferam. Progredietur igitur numerus librorum dijs
bene insstantibus cum ipsius uitæ quãtuli quicq; fuerint
progressibus. Neq; longiora mihi dari spatia uiuendi
uolo: quã dum ero ad hanc facultatem scribendi, com-
mentandiq; idoneus. Capita rerum quæ cuiq; commen-
tario insunt: exposuimus hic uniuersa, ut iam statim
decretur, quid, quo ue in libro queri, inueniriq;
possit.

VLI GELLII NOCTIVM ATTICA
RVM COMMENTARI.

CAPITA PRIMI LIBRI.

9 Vali proportionē, quibusq; alectio-
nibus Plutarchus ratiocinatum esse Py-
thagorā philosophum dixerit, de com-
prehendenda corporis proceritate, qua
fuit Hercules, cum vitam inter homi-

nes uiuere.

Cap. I.

Herode Attico C. V. tempestiue deprompta in quen-
dam iacobūdū, & gloriosum adulescentem, si eae tan-
tum philosophiae sectatorem, uerba Epicteti stoici, qui
uis festiuiter a uero stico sciunxit uulgus loqua-
torem nubulonum, qui se stoicos nuncuparent.

Caput

II.

Ad Chro lacedaemonius consilium anceps pro salu-
tate amici cepit. Quodq; est circumspecte, & anxie con-
siderandum, an pro utilitatibus amicorū delinquendū
illiquādo sit, notataq; inibi, & relata, quae Theophras-
tus, & M. Cicero super ea re scripserunt. Cap. III.

nam tenuiter, curiosēq; explorauerit Antonius Iulia-
nus in oratione M. Tullij uerbi ab eo cōmutati argu-
mentum. Cap. IIII.

Cap. IIII.

Ad Demosthenes v. ety cultu corporis, atq; u. stitu pro-
prie obnoxio, infamiq; mendacia fuit. quodq; item
ortensius orator ob eiusmodi mendacias, gestimq;
p. agendo hisirionium Dionysia saltatricula agno-

○ ●

imento compellatus est.

Cap. V.

Verba ex oratione Metelli Numidici, quæ dixit ad populum in censura, cum eum ad uxores ducendas adhortaretur. eaq; oratio quam ob causam reprehensa, & quo contra modo defensa sit.

Cap. VI.

An hisce uerbis Ciceronis ex oratione quinta in Verrem, hanc sibi rem sperant presidio futurum, neq; mendam esse, nec uitium. errareq; istos, qui bonos uiolant liberos: & futurã inscribunt: atq; ibi de quodam alio Ciceronis uerbo dictum, quod probe scriptũ perperam mutatur, & aspersa pauca de modulis, numerisq; orationis, quos Cicero auide sectatus est.

Caput

VII.

Historia in libris Socionis philosophi reperta super Lain de moetrice, & Demosthene rhetore.

Cap. VIII.

Qui modus fuerit, quis ordo discipline pythagorice, quantumq; temporis imperatum, obseruatumq; sit dicendi simul, ac tacendi.

Caput IX.

Quibus uerbis compellauerit Phauorinus philosophus adolescentem caste nimis, & prisce loquentem.

Caput

X.

Quod Thucydides historie scriptor inelytus Lacedæmonios in acie non tuba, sed tibijs esse usos dicit. Verbaq; eius super ea re posita: quodq; Herodotus Haliatem regem fidicinas in procinctu habuisse tradit, atq; inibi quedam notata de Gracchi fistula condonaria.

Caput

XI.

Virgo vestæ quid ætatis, & ex quali familia, & quo ritu, quibusq; carimonijs, ac religionibus, ac cognomine a Pontifi. Maxi. capiatur. Et quo statim iure esse incipiat

esse incipiat simulatq; capta est, quodq; ut Labro dicit, nec intestato cuiquam, nec eius intestate quisquam in re heres est.

Cap. XII.

Quæsitum in philosophia est quidnam foret in recepto mandato rectius, idne oïno facere quod mandatum est, an nonnunquam etiam contra, si id speres ei, qui mandavit, utilis fore, superq; ea questione expositæ diverse sententiæ.

Cap. XIII.

Quid dixerit, feceritq; C. Fabritius magna uir gloria magniq; rebus gestis, sed familie pecunieq; inops, cum ei Samnites tanquam indigenti graue aurum donarent.

Cap. XIV.

Quam importunum uisum sit, plenumq; odij futilis inanisq; loquacitas, et quam multis in locis a principibus utriusq; lingue uiris detestatione iusta culpata sit.

Cap. XV.

Quod uerba istæ Quadrigarij ex annali. III. ubi nulle hominum occidunt: non licentia, neq; de portarum figura, sed ratione certa, et proba grammaticæ discipline dicta sunt.

Cap. XVI.

Quam cum animi æquitate tolerauerit Scerates uxoris ingenium intractabile, atq; inibi quid M. Varro in quadam satyra de officio mariti scripserit.

Caput

XVII.

Quod M. Varro in lib. de ratione uocabulorum L. I. ælium magistrum suum πρὸς ἰτυμολογίας πομπηλοῦτον uerborum falsa dixisse reprehendit: quodq; eodem Varro in eodem libro suris ἰτυμολογίας φίλοσφι δicit.

Cap. XVIII.

Gloria super libris sibyllinis, ac de Tarquinio super

○ 3 ○

bo Rege.

Cap. XIX.

Quid geometrie dicant graeci, quibusq; omnia ista latinis uocabulis appellentur.

Cap. XX.

Quod Iulius Higinus affirmatissime contendit legisse se librum P. Vergij domesticum, in quo esset scriptum *Et ora Tristia tentantum sensu torquet amaror, non quod uulgus legeret sensu terquebit amaro.*

Cap. XXI.

An qui causas defendit recte, latineq; dicat superesse id quod defendit. Et superesse proprie quid sit.

Capit

XXII.

Quis fuerit Papyrius pretextatus, quaeue istius causa cognomen sit. Historiaq; ista omnis super eodem Papyrio cognita iucunda.

Cap. XXIII.

Tria epigrammata trium ueterum poetarum, Nauij, Plauti, Pa. xuij, quae facta ab ipsis eorum sepulchris incisa sunt.

Cap. XXIII.

Quibus uerbis M. Varro inducias definierit, quantumq; inibi curiosius quaeenam ratio sit uocabuli induciarum.

Cap. XXV.

Quem in modum mihi Taurus philosophus responderit percunctanti, an sapiens irasceretur. Cap. XXVI.

CAPITA SECVNDI LIBRI.

q Vo genere solitus sit philosophus Secrates exercere patientiam corporis, deq; eiusdem uiri patientia.

Cap. I.

Quae ratio, obseruatioq; officiorum esse debeat inter patres, filiosq; in discumbendo, sedendoq;, atq; id genus rebus

- rebus domi forisq; Cap. II.
 Qua ratione uerbis quibusdam, uocabulisq; ueteres im-
 miferunt. h. liter. e. spiritum. Cap. III.
 Quam ob causam C. Bassius genus quoddam iudicij di-
 uinationem appellari scripsit, & quam alij causam
 esse eius uocabuli dixerunt. Cap. IIII.
 Quam lepide, designateq; dixerit Phalaris philoso-
 phus, quid interjicit inter Platonis, & Lysiae oratio-
 nem. Cap. V.
 Quibus uerbis ignauiter, & abiecte Virgilius usus esse
 dicatur, & quid iis, qui improbe dicunt, respondeat-
 ur. Cap. VI.
 De officio erga patres liberorum, deq; ea re ex philoso-
 phie libris, in quibus scriptum, quæsitumq; est, an om-
 nibus patris iussis obsequendum sit. Cap. VII.
 Quod parum æqua reprehensio Epicuri a Plutarcho
 peracta sit in syllogismi disciplina. Cap. VIII.
 Quod idem Plutarchus evidenti calumnia uerbum ab
 Epicuro dictum infectatus sit. Cap. IX.
 Quid sine fausse capitolinae, & quid super eo uerbo M.
 Varro, Seruio Sulpicio quærenti rescripserit. Cap. X.
 De Siculo dentato egregio bellatre multa memorati di-
 gna. Cap. XI.
 Considerata, perpensaq; lex quedam Solonis speciem ha-
 bens priorem iniuræ, iniuriæq; legis, sed ad usum &
 remolumentum salutritatis penitus reposita. Cap. XII.
 Liberis in multitudinis numero etiam unum filium fili-
 amque ueteres dixisse. Cap. XIII.
 Quod M. Cato in libro, qui inscriptus est contra Tibe-
 rium exidem fuisse uadimonium per. i. literam dicit,

- non steteris. Eiusq; uerbi rō reddita. Ca. XIII.
- Quod antiquitus etati senectæ potissimum habiti sine
ampli honores, & cur postea ad maritos, & patres
i'dem isti honores delati sint: atq; ibi quædam de ca-
pite legis Iulie septimo. Cap. XV.
- Quod Cefellius uindex à Sulpitio Apollinari repre-
hensus est in sensus Virgiliani enarratione.
Caput XVI.
- Cuiusmodi naturam esse quarundam præpositorum
Marcus Cice. animaduertit. disceptatumq; ibi sup eo
ipso, quod Cicero obseruauerat. Cap. XVII.
- Quod Phedon Socraticus seruis fuit, quodq; item alij
complusuli seruitutem seruierunt. Cap. XVIII.
- Rescire uerbum quid sit, & quàm habeat ueram, &
propriam significationem. Caput XIX.
- Quæ uulgo diuntur uiuaria, id uocabulum ueteres non
dixisse, & quid pro eo P. Sappio in oratione ad popu-
lum, quid postea M. Varro in libris de re rustica di-
xerit usurpatum. Caput XX.
- Super eo sydere, quod græci ἀμαξαρ, nos septentrio-
nes uocamus, ac de utriusq; uocabuli ratione, & ori-
gine. Caput XXI.
- De uento iapige, deq; aliorum uentorum uocabulis, re-
gionibusq; accepta à Phauorini sermonibus.
Caput XXII.
- Consultatio, dijudicatioq; locorum facta ex comædia
Menandri, & Cæcilij, quæ Plocium inscripta est.
Caput XXIII.
- De uetere parsimonia, deq; antiquis legibus sumptua-
rijs. Caput XXIII.
- Quid

Quid Græci ἀκαλονίαι, quid contra ἀνωμαλίαι
uocent. Caput XXV.

Sermones M. Frontonis, & Phavorini philosophi de ge-
neribus colorum, uocabulisq; eorum græcis, & latin-
nis, atq; inibi color spadix, & cuiusmodi sit.

Caput XXVI.

Quid T. Castritius existimauerit super Sallustij uerbis,
& Demosthenis, quibus alter Philippum descripsit,
alter Sertorium. Cap. XXVII.

Non esse comperitum cui Deo rem diuinam fieri oporteat,
cum terra mouetur uiribus. Cap. XXVIII.

Apologus Aesopi Phrygis memorati non inutilis.

Caput XXIX.

Quid obseruatum sit in undarum motibus, quæ in ma-
ri alio, atq; alio modo fiunt austris flantibus, aquiloni-
busq;. Cap. XXX.

CAPITA TERTII LIBRI.

uestitum, ac tractatum quam ob causam
Sallustius akatitiam dixerit non animum
modo uirilem, sed corpus quoq; ipsum esse
foeminate. Cap. I.

memnam esse natalem diem M. Varro dicat eorū, qui
ante noctis horam sextam, post uic eam uati sunt,
atq; inibi de temporibus, terminisq; dierum, qui ci-
uiles nominantur, & usquequaq; gentium uatic ob-
seruantur, & præterea quid Q. Mutius scripserit su-
per ea muliere, quam maritus non iure usurpauisset
quod rationem cuius auis non habuerit. Cap. II.

- De noscendis explorandisq; Plauti comœdijs, quoniam
promiscue uere, atq; false nomine eius inscriptæ fe-
runtur. Atq; inibi qđ Plautus in pistrino, & Næuius
in carcere fabulas scriptitarunt. Cap. III.
- Quod P. Africano, & alijs tunc uiris nobilibus ante
ætatem senectam barbã & genas radere mos patriæ
fuit. Cap. IIII.
- Delictarum uitium, & mollities oculorum, & corporis
ab Aræsilao philosopho cuidam opprobata acerbe
simul & festiuiter. Cap. V.
- De ui atq; natura palmæ arboris, quod lignum ex ea
ponderibus impositis renitatur. Cap. VI.
- Historia ex annalibus sumpta de Q. Ceditio trib. mi-
litum, uerbaq; ex originibus M. Catonis apposita,
quibus Ceditij uirtutem cū Spartano Leonida equi-
parati. Cap. VII.
- Literæ eximie Consulum C. Fabritij, & Aemilij ad re-
gem Pyrrhum a Quinto Claudio scriptæ historia-
rum in memoriam datæ. Cap. VIII.
- Quis & cuiusmodi fuerit, qui in prouerbio fertur, equus
seianus, & qualis color equorum sit, qui spadices no-
cantur, deq; istius uocabuli ratione. Cap. IX.
- Quod est quedam septenarij numeri uis, & facultas in
multis naturæ rebus animaduersa, de qua M. Varro
in hebdomadibus disserit copiose. Cap. X.
- Quibus & q̄ friuolis argumentis Acius in Didascalii-
cis utatur, quibus docere nititur Hesiodum esse q̄ Ho-
merum natu antiquiorem. Cap. XI.
- Largum atq; auidum bibendi a Publio Nigidio doctissi-
mo uiro, nono, & propemodū absurdo uocabulo bibo

sum dictum.

Cap. XII.

Quod Demosthenes etiam tum adolescens, cum Platoni philosophi discipulus foret audito forte Callistrato rhetore in concione populi, desinit a Platone, et sectatus est Callistratum.

Cap. XIII.

Dimidium librum legi, aut dimidiam fabulam audiri, aliaque huiusmodi qui dicunt, vitiose dicere, cuiusque vitij causas reddere. Vt nec quenquam veterum huiusce uerbis ita usum esse.

Cap. XIV.

Utare in litteris. perque hominum memorias traditum, quod repente nullis meritis attulit gaudium ingens in prosperam, interclusa anima, et uim magnam, nouisque motus non sustinente.

Cap. XV.

Temporis uarietas in puerperis mulierum quanam sit a medicis, et philosophis tradita, atque ibi poetarum quoque ueterum super eadem re opiniones, multaque alia audiri, atque numerata digna, uerbaque ipsa Hippocratis medica ex libro illius sumpta, qui inscriptus est επι νοσων. Id quoque esse a grauissimis uiris memorie mandatum.

Cap. XVI.

Modo tres liberos Plato Philolai pythagorici, et Aristoteles puerulos Sparsippi philosophi mercati sunt precario fidei non sapientibus.

Cap. XVII.

Quid sint pedarii senatores, et quam ob causam ita appellati quamque habeant originem uerba haec ex edicto translationis consulum. Senatores, quibusque in senatu sententiam dicere licet.

Cap. XVIII.

De ratione Caius Bassus scripserit paruum hominem appellatum, et quam eius uocabuli causam putarit, et contra quem in modum, quibusque uerbis

Phavorinus hæc traditionē eius eluserit. Ca. XIX.

CAPITA QUARTI LIBRI.

Erimo quidam Phavorini philosophi cum grammatico iactantiore, factus in Socrati- cum modum, atq; ibi in sermone dictum, quibus uerbis perus a Q. Scæuola defini- ta sit: quodq; eadem definitio culpata, reprehensaq; est. Caput I.

Quid differat morbus, & uitium, & quam uim ha- beant uocabula ista in edicto ædilium, & an eunu- chus, & steriles mulieres redhiberi possint, diuer- seq; super ea re sententiæ. Cap. II.

Quid nullæ fuerint rei uxoriæ actiones in urbe Ro- ma ante carbilianum diuortium, atq; inibi quid sit proprie pellex, quæq; eius uocabuli ratio sit.

Caput

III.

Quid Seruius Sulpitius in libro, qui est de dotibus, scripserit de iure, atq; more ueterum sponsaliorum.

Caput

IIII.

Historia narrata de perfidia aruspicum hebruscorum, quodq; ob eam rem uersus hic a pueris Romæ urbe tota cantatus est. Malum consilium consultori pessi- mam est. Cap. V.

Verba ueteris Senatusconsulti ista, quod decretum est ho- stij maioribus expiādū, quod in sacrario hastæ mar- tice mouissent. Atq; ibi enarratum qd sint hostiæ suc- cidanæ, quid item tempora præcidanæ, & quod Capito Atteius serias quasdam præcidanæ appel-

Leuiti

Cap. VI

De epistola Valerij Probi grammatici ad Marcellum scripta, super accenu nonnum quorundam punico- rum.

Cap. VII

Quid C. Fabritius de Cornelio Ruffino homine aua- ro dixerit: quem cum odisset, inimicusq; esse: designan- dum cum consulem curauit.

Cap. VIII

Quid significet proprie religiosus, & in qua diuerticu- la significatio istius uocabuli flexa sit, & uerba Nigri- dii siguli ex commentarijs eius super ea re sumpta.

Capit IX.

Quid obseruatum de ordine rogandarum sententiarum, iurorū quoq; in senatu C. Caesaris consulis, & Mari- ci Ceteris dici dicendo eximuntis.

Cap. X.

Quae, qualiaq; sint, quae Aristoxenus quasi magis com- perta de Pythagora memorie commendauit, & quo- stem Plutarchus in eundem modum de eodem Pytha- gora scripsit.

Cap. XI.

De, & animaduersiones censorie in ueteribus moni- menti reperire memorie dignae.

Cap. XII.

Quod intentionis quaedam tibiarum certo modo facta ischaicis mederi possunt.

Cap. XIII.

Erratae historiae de Hostilio Mancino edili, & Manu- illa meretricis, uerbaq; decreti tribunorum, ad quos a Manuilla provocatum est.

Cap. XIII.

Insensu a culpa sententia ex historia Sallustij, quada- iunim i eius cum insectatione maligne reprehende- rum.

Cap. XV.

Quo alulis quibusdam a Varrone, & Nigidio contra quondiani sermonis consuetudinem declinatis, atq;

inibi in id genus quedam cum exemplis ueterum
relata. Cap. XVI.

De natura quarundam particularium, que preposita
uerbis intendi, atq; produci barbare, atq; inscite ui-
dentur, exemplis, rationibusq; plusculis disceptatiu.

Caput XVII.

De Africano superiora sumpta quedam ex annalibus
nummeratu dignissima. Cap. XVIII.

Quid M. Varro in longa historia scripserit de moderan-
do uictu puerorum impuberum. Cap. XIX.

Notati a censoribus, qui audientibus ijs dixerant iora
quedam intempestiuit, ac de eius queq; nota deli-
beratum, qui steterat forte apud eos oscitabundus.

Caput XX.

CAPITA QVINTI LIBRI.

Vod musonius philosophus reprehedit, im-
q; probauitq; laudari philosophum differen-
tem a nociferantibus, & in laudando gesten-
tibus. Cap. I.

Super equo Alexandri regis, qui Bucephalus appella-
tus est. Cap. II.

Que causa, quodq; initium fuisse dicatur Protogore ad
philosophie literas adeundi. Cap. III.

De uerbo duo & uicesimo, quod uulgo in xgnitem est, a
uiris doctis multifariam in libris scriptum est.

Caput IIII.

Cuiusmodi ioco auillatus sit Antiochum regem Pœnus
Annibal. Cap. V.

De coronis militaribus, que sit earum triumphalis, que
obsidionalis, que ciuica, que muralis, que castrensis,

que naualis, que oualis, que oleagnia. Cap. VI.
Personae uocabulum quidem lepide interpretatus sit, quae
esse uocis eius originem dixerit C. Bassus.

Caput VII.
defensio errorum a Virgilij uersibus, quos arguerat Iu-
lius Higinus grammaticus. Et ibidem quid sit linnus,
atq; cymologia uocis eius. Cap. VIII.

Historia de Crassi filio sumpta ex Herodoti libris.

Caput IX.
de argumentis que graece ἀντισπίρατα appellantur,
a nobis reciproca dici possunt. Cap. X.

tantis de re uxoria syllogismum non posse uideri de
ἀντισπίρατα, Cap. XI.

de nominibus Deorum Po. Romani Dionis, & Veionis,
Caput XII.

de officiorum gradu, atq; ordine meritis Populi Romani
obseruato. Cap. XIII.

quod Appian doctus homo, qui polyhistor appellatus
est, uidisse se Romae scripsit recognitionem inter se
inuicem ex uetere noticia hominis, & leonis.

Caput XIII. II
opus ut sit uox an ἀόβητος, uarias esse philoso-
phorum sententias. Cap. XV.

ui uolunt, deq; uidendi rationibus. Ca. XVI.
nam ob causam dies primi post Calendas nouas, idus,
interi habeantur, & ut diem quoq; quartam ante ca-
lendas, uel nonas, uel idus, quasi religiosum pleriq;
uolant. Cap. XVII.

ergo & quantum differat historia ab annalibus.
Superq; ea re uerba posita ex libro rerum gestarum

Sempronij Afellionis primo.

Cap. XVIII.

Quid sit adoptatio, quid item sit adrogatio, quantumque hæc inter se differant: uerbaque eius, quæ qualiaque sint qui in liberis adrogandis super eare populum rogat.

Cap. XIX.

Quod uocabulum latinum solœcismo fuerit Capitonij Asinio, quid ipsum appellauerint ueteres latini, quibusque uerbis solœcismum definiert idem Asinius.

Caput

XX.

Pluria qui dicat, & compluria, & compluries non barbare dicere, sed latine.

Cap. XXI.

CAPITA SEXTI LIBRI.

q. Vemadmodum responderit Chrysippus aduersus eos, qui providentiam consistere negauerunt.

Cap. I.

Quo itidem modo, & uim, necessitatemque fati constituerit, & esse tamen in nobis consilij, iudicijque nostri arbitrium confirmauerit Chrysippus.

Cap. II.

Historia sumpta ex libris Tuberonis de serpente inusitatae longitudinis.

Cap. III.

Quid idem Tubero nouæ historie de Attilio Regulo a Carthaginiensibus capto literis mandauerit, quid etiam Tuditanus super eodem Regulo scripserit.

Caput

IIII.

Quod Alphenus iurecon. in uerbis ueteribus interpretandis errauerit.

Cap. V.

Temere, ineptaque reprehensum esse a Iu. Higino Virgilium, quod præpetes Dædali pennas dixit. atque ibi quid

quid sint aues praepetes, & quid illae sint aues, quas
Nigidius inferas appellauit. Cap. VI.

De Aeta Larintia, & Caia Tarratia, deq; origine sacer-
dotu fratrum arualium. Cap. VII.

De Alexandro, & de P. Scipione memoratu digna.

Caput

VIII.

locus exemptus ex annalibus L. Pisonis historia, & ora-
tionis lepidissima. Caput IX.

Historia super Euclide socratico, cuius exemplo Tau-
rus philosophus adhortari adolefcentis suos solitus
est ad philosophia grauiter sectandam. Cap. X.

Verba ex oratione Quinti Metelli Numidici, quae li-
buit memniffe, ad officium grauitatis, dignitatisq; ui-
tae ducentia. Caput XI.

Quod neq; testamentum, sicuti Seruius Sulpitius exi-
stimauit, neq; sacellum sicuti C. Trebatius, duplicia
uerba sunt: sed a testatione alterum productum, al-
terum a sacro dimmutum. Cap. XII.

De quaestiuiculis apud Taurum philosophum in conui-
uio agnatis, quae symposiaca uocantur. Cap. XIII.
Uincendis peccatis ereri esse rationes a philoso; his attri-
butas, & quamobrem Plato duarum ex his memi-
nerit. Caput XIII.

De uerbo quiesco an, e, littera corripere an produci debeat.
Caput XV.

Uerbum, deprecor, a poeta Catullo inusitate qui-
dem, sed apte postum, & proprie, deq; ratione eius
uerbi, exempluq; ueterum scriptorum. Cap. XVI.
His omnium primus libros publice praebuerit legere,

dos, quantusq; numerus fuerit Athenis ante clades
persecus librorum in bibliothecis publicorum.

Caput

XVII.

CAPITA SEPTIMI LIBRI.

1. *Dirigenda quedam ex annalibus sumpta*
de P. Africano superiore. Cap. I.
2. *De Cefellij vindicis pudendo errore, quem*
offendimus in libris eius, quos inscripsit lectionum
antiquarum. Caput II.
3. *Quid Tullius Tiro Ciceronis libertus reprehenderit in*
M. Catonis oratione, quam pro Rhodiensibus in se-
natu dixit, & quid ad ea, quae reprehenderat, re-
sponderimus. Caput III.
4. *Cuiusmodi seruos, & quam ob causam Coelius Sabinus*
iuris civilis auctor pileatos uenundari solites scripse-
rit: & quae mancipia sub corona more maiorum uenun-
dantur, atq; id ipsum, sub corona, quid sit. Cap. IIII.
5. *Historia de Polo histrione memoratu digna. Cap. V.*
6. *Quid de quorundam sensuum naturali deflectione Ari-*
stoteles scripserit. Caput VI.
7. *An affatim quasi admodum prima acuta pronuntian-*
dum sit, & quedam itidem non incuriose tracta-
ta super aliarum uocum accentibus. Cap. VII.
8. *Res ultra fidem tradita super amatore Delphino, & pue-*
ro amato. Caput VIII.
9. *Deposci, memordi, pepugri, spepondi, & occurrri plerosq;*
ueterum dixisse, non uti postea receptum est dicere,
per, o,

per, o, aut per, u, literam in prima syllaba positam, sed
per, e, atq; idco græcæ rationis exemplo dixisse. præ-
terea notatum, quod uiri non indocti, neq; ignobiles, a
uerbo descendendo non descendendi, sed descendendi dixerunt.

Caput

IX.

Vsuo capio & copulate & recto uocabuli casu dicitur, ita
pignoris capio coniuncte, & eadem uocabuli forma di-
ctum est.

Caput X.

Neq; leuitatem, neq; nequitiam ea significatione esse, qua
in uulgi sermonibus dicuntur.

Cap. XI.

De tunicis χερσίδωτος, quod carum usum V. Africani
Sulp. Gallo obiecit.

Caput XII.

Quem Classicum dicat M. Cato, quem infra classim.

Caput

XIII.

De tribus dicendi generibus, ac de tribus philosophis,
qui ab Atheniensibus ad senatum Romanum legati sunt.

Caput

XIIII.

Quã seuerè moribus maiorum in fures uindictatum sit:
& quid scripserit Mutius Scæuola super eo, quod ser-
uandum, datum, commodatum ue esset.

Cap. XV.

Locus exscriptus est satyra M. Varro. que περιιδωμδ-
τος, inscripta est, de peregrinis ciborum generibus, & ap-
posita uersus Euripidis, quibus delicatiorum hominum
luxuriantem gulam consutaui.

Caput XVI.

Sermo habitus cum grammatico, insolentiarum, & im-
peritiarum pleno, de significatione uocabuli, quod est
obnoxium, deq; eius uocis origine.

Cap. XVII.

De obseruata, custodiaq; apud Romanos iuris iurandi
sanctimonia, atq; inibi de decem captiuis, quos An-

P. 2

nibal Romani de iure ab ijs accepto legauit.

Caput

XVIII.

Historia ex annalibus de Tiberio Sempronio Graccho sumpta, patre Gracchorum Trib. pleb. atq; inibi Tribunitia ple. decreta cum ipsis uerbis relata.

Caput

XIX.

Quod Virgilius à Nolanis, ob aquam sibi non permissam, sustulit è uersu suo Nola, & posuit ora, atq; ibi quedam alia de consonantia literarum iucunda.

Caput

XX.

Quoad uiuet, & quoad morietur, cur id ipsum temporis significent, cum ex duobus sint facta contrarijs.

Caput

XXI.

Quod censores equum adimere soliti sint equitibus corpulentis, & præpinguibus, questumq; utrum ea res cum ignominia, an incolumi dignitate equitum facta sit.

Caput XXII.

CAPITA OCTAUI LIBRI.

Esterna noctu recte ne an cū uitio dicatur,

h & quænam super istis uerbis grammatical traditio sit. Itemq; quod decemuiri in XII.

tabulis nox pronoclu dixerunt. Cap. I.

Quæ mihi X. uerba ediderit Phauorinus, quæ usurpentur quidem à grecis, sed sunt adulterina, & barbarata, quæ item à me totidem accepit, quæ ex medio communiq; usu latine loquentium minime latina sunt: neq; in ueterum libris reperiuntur.

Caput

Caput

II.

Quem in modum, & quā seuerē increpauerit audientibus nobis peregrinus philoſophus adoleſcentem Romanum ex equeſtri familia ſtātem ſegnem apud ſe, & aſſidue oſcitantem.

Caput III.

Quod Herodorus ſcriptor hiftorie memoratiſſimus partum uere dixit unam, ſolamq; pinum arborum omnium caſam, nunquam demum ex iſdem radicibus puitulare, & quod item de aqua pluuiali, & niue rem non ſatis exploratam pro comperta poſuerit.

Caput

IIII.

Quid illud ſit quod Virg. cœlum ſtare puluere, & quod Lucretius pectus ſentibus ſtare dixit.

Caput V.

Quomodo poſt offenſum uulnus in gratiam redeatur, expoſtulationes fieri minus minime uile eſſe, ſuperq; care, & ſermo Tauri expoſtus, & uerba ex Theophrasto libro ſumpta, & quod etiam quoq; Cicero de amore amicitie ſenſerit cum ipſius uerbis additum.

Caput

VI.

Ex Ariſt. lib. qui τὸ πρὸ τῆς μνήμης inſcriptus eſt cogitata, acceptaq; de natura, & habitu, memoria, atq; inibi alia quadam exuberantia, aut interitu eius lecta iudicantq;.

Caput VII.

Quid inibi uſu uenerit interpretari, & quaſi eſſingere uolenti io ut quosdam Platonicos latina oratione.

Caput

VIII.

Quod Theophrastus philoſophus omnium ſuæ ætatis ſacundiffimus uerba pauca ad populum Athenienſem facturus, deturbatus uerecundia obtinuerit, quodq;

idem hoc Demostheni apud Philippum regem uerba
facienti euenit.

Caput IX.

Qualis mihi fuerit in oppido Eleusino disceptatio cum
grammatico quodam prestigioso, tempora uerborum,
et puerilia meditantia ignorante. et motarum au-
tem questionum nebulas, et formidines ad capiendos
imperitorum animos ofuscante.

Caput X.

Quam festiue responderit Xantippe uxori Socrates pe-
tent. ut per Dionysia largiore sumptu coenitarent.

Caput

XI.

Quid significet in ueterum libris scriptum pleriq; o-
mnes, et quod ea uerba accepta a graecis uidentur.

Caput

XII.

Quaerones quod homines aфри dicunt, non esse uerbum
praenum, sed graecum.

Caput XIII.

Lepidissima alteratio Phauorini philosophi aduersus
quendam intempestuum de ambiguitate uerborum
differentem, atq; inibi uerba quaedam ex Nruic poeta
et Cn. Gellio non usitate collocata, atq; ibidem a P.
Nigidio origines uocabulorum exploratae.

Caput

XIIII.

Quibus modis ignominiatu tractatusq; sit a C. Casa-
re Laberius poeta, atq; inibi apposti uersus super ean-
dem re eiusdem Laberij.

Caput XV.

CAPITA NONI LIBRI.

q uamobrem Q. Claudius Quadrigarius
in duodeuicesimo annali scripserit, relictio-
nes

res

res certioresq; ictus fieri, si sursum quid mittas, quam
si deorsum.

Caput I.

Quibus uerbis notari Herodes Atticus falso quempiam
cultu, amictuq; nomen, habitumq; philosophie mentiu-
entem.

Caput II.

Epistola Philippi Regis ad Aristotelem philosophum su-
per Alexandro recens nato.

Caput III.

De barbararum gentium prodigijs, miraculis, deq; di-
ris & exitiosis fascinationibus, atq; inibi de faeminis
repente uersis in uiares.

Caput IIII.

Diuersae nobilium philosophorum sententiae, de genere
ac natura uoluptatis, uerbaq; Herodis philosophi, qui
his decreta Epicuri insectatus est.

Cap. V.

Verbum, quod est ago frequentatiuum in prima syllaba
quonam sic modulo pronuntiandum.

Caput VI.

De conuersione foliorum in arbore olea, brumali, &
solstitiali die, deq; sidibus id temporis ictu alieno
sonantibus.

Caput VII.

ecessum esse qui multa habeat, multis indigere, deq; ca-
re Phauorni philosophi cum breuitate eleganti sen-
tentia.

Caput VIII.

Quis modus sit uerba uertendi in graecis sententiae, deq;
his Homeri uersibus, quos Virgilius uertisse, eue be-
ne, atq; aut improbare existimata est.

Cap. IX.

Quod Annicus Cornutus uersus Virgilij, quibus Vene-
ris, & Vulcani concubitum publice, operaq; dixit, re-
prehensione insulsa, & odiosa inquinat.

Cap. X.

De Valerio Cornino, & unde Cornini sit cognomen

Caput

XI.

De uerbis, quæ in utranq[ue] partem significatione recipro-
ca, & aduersa dicuntur. Caput XII.

Verba ex historia Claudij Quadrigarij, quibus Man-
lij Torquati nobilis adolescentis, & hostis Galli pro-
uocatoris pugnam depinxit. Caput XIII.

Quod idem Quadrigarius, huius facies, patrio casu,
probe, & latine dixit, & quedam alia apposita de
similium uocabulor[um] declinationib[us]. Cap. XIII.

De genere controversiæ, quod græce ἀπορία, ap-
pellatur. Caput XV.

Quod Pinyum secundum hominem non indoctrum su-
gerit, latueritq[ue] uitium argumenti, quod ἀρτίσπιστος
græci dicunt. Caput XVI.

CAPITA DECIMI LIBRI.

Etiam'ne consul, an tertio dici oporteat, &
quonammodo Cn. Pompeius, cum in thea-
tro, quod erat dedicatus, honores suos in-
scriberet questionem ancipitem istius uerbi, de con-
sulis Ciceronis uitauerit. Caput I.

Quid Aristoteles de numero puerperij memorie man-
dauerit. Caput II.

Lorum quorundam illustrium collatio, contentioq[ue] fi-
cta ex orationibus C. Græchi, & M. Cicer. & M.
Catonis. Caput III.

Quod P. Nigidius argutissime docuit nomina non positi-
ua esse, sed naturalia. Caput IIII.

Amans simplex'ne uocabulum sit, an compositum, &
duplex,

duplex, sicut P. Nigidio uidetur. Caput V.
Mutam dictam esse ab edil. pleb. Appij Cæci filie mu-
lieri nobili, quod locuta esset penulantius.

Caput VI.

Fluminum, quæ ultra imperium Ro. fluent, prima ma-
gnitudine esse Nilum, secunda Istrum, proxima Rho-
danum, sicut M. Varro memini scribere.

Caput VII.

Inter ignominias militares, quibus milites coercerantur,
fuisse sanguinis demissionem, & quenam esse uidean-
tur causæ huiusmodi castigationis. Caput VIII.

Quibus modis, quoq; habitu acies Romana instrui solim-
ta sit: quæq; earum instructionum sine uocabula.

Caput IX.

Quæ eius rei causa sit, quod & greci ueteres, & Ro-
mani annulum in eo digito gestauerunt, qui est in ma-
nu sinistra minimo proximus. Caput X.

Verbum mature quod significat, quæq; uocis eius ratio
sit, & quod eo uerbo uulgus hominum improprietur:
atq; inibi quod præcox declinatum præcox fa-
ciat non præcoxis. Caput XI.

De portentis fabularum, quæ Plynus Secundus indignissi-
sime in Democritum philosophum confert, & ibidem
de simulachro uolucris columbæ. Caput XII.

Sum partim hominum qua ratione ueteres dixerint.

Caput XIII.

Iniuria mihi factum itur, quali uerborum ordine Ca-
to dixerit. Caput XIII.

De flaminis dialis, deq; flaminice Cerimonijs, uerbaq;

ex edicto prætoris apposita, quibus dicit non coactura
rum se ad iurandum neq; uirginis Vestæ, neq; diae-
lem.

Caput XV.

Quos errores Iulius Higinus in VI. Vergilij animad-
uerterit in historia Romana erratos. Cap. XVI.

Quam ob causam, & quali modo Democritus philoso-
phus luminibus oculorum sese priuauerit. & super
ea re uersus Laberij pure admodum, & uenuste
facti.

Cap. XVII.

Historia de Artemisia, deq; eo certamine, quod apud
Mausoli sepulchrum a scriptoribus incertis decerta-
tum est.

Caput XVIII.

Non purgari, neq; leuari peccatum, cum prætenditur
peccatorum, quæ alij quoq; peccauerunt, similitudo,
atque inibi uerba ex oratione super ea re Demosthe-
nis.

Caput XIX.

Quid sit rogatio, quid lex, quid plebiscitum, quid priui-
legium, & quantum omnia ista differant. Cap. XX.

Quam ob causam M. Cicero his omnino uerbis nouissimæ,
& nouissimus uti obseruantissime uitarit.

Caput

XXI.

Locus exemptus ex Platonis libro, qui inscribitur Gorgias,
de falsæ philosophiæ probris, quibus philosophos
temere incessit, qui emolumenta ueræ philosophiæ
ignorant.

Caput XXII.

Verba ex oratione M. Catonis de mulierum ueterum uis-
itu, & moribus, atq; inibi, quod fuerit ius marito,
in adulterio uxore deprehensam necare. Cap. XXIII.

Die pristini, & die crastini, & die quarti, & die quinti,

qui elegantius locuti sunt, dixisse, non ut ea vulgo dicuntur nunc.

Caput XXIIII.

Velorum, & iaculorum, gladiatorumq; vocabula, atque inibi navium quoq; genera quae scripta in veterum libris reperiuntur.

Caput XXV.

Insate ab Asinio Pollione reprehensum Sallustum, quod transfretationem transgressum dixerit, & transgressos, qui transfretassent.

Caput XXVI.

Historia de populo Romano, deq; populo punico, quod pari propmodum vigore fuerint aemuli.

Caput

XXVII.

de aetatum finibus pueritiae, iuuentae, senectae, ex Tuberonis historia sumptum.

Cap. XXVIII.

Quod particula, atq; non complexina tantum sit, sed vim habeat plusculam variamq;. Cap. XXIX.

CAPITA VNDECIMI LIBRI.

De origine vocabuli terrae Italiae deq; ea multa, quae suprema appellantur, deq; eius nominis ratione, ac de lege aeterna.

Quibus verbis antiquitus multa minima dici solita sunt.

Caput

I.

Quod elegantia apud antiquiores, non de amoeniore ingenio, sed de mitiore cultu, atq; victu dicebatur, eaq; in initio ponebatur.

Caput II.

Qualis quantaq; sit, pro particulae varietas, deq; exemplis eius varietatis.

Caput III.

quem in modum Q. Ennius versus Euripidis aemula

nus sit.

Caput IIII.

De pyrronibus philosophis quaedam, deq; Academicis
strictim notata, deq; inter eos differentia. Caput V.

Quod mulieres Romae per Herculem non iurauerint,
neq; uiri per Castorem. Caput VI.

Verbis antiquissimis, relictisq;, & desitis minime uten-
dum. Caput VII.

Quid senserit, dixeritq; M. Cato de Albino, qui homo
Romanus graeca oratione res Romanas, uenia sibi an-
te eius linguae imperitiae petita, composuit. Cap. VIII.

Historia de legatis Mileti, & Demosthene rhetore in li-
bris Critolai reperta. Caput IX.

Quod C. Gracchus in oratione sua, historiam supra-
scriptam Demadi rhetori, non Demostheni attribuit,
uerbaq; ipsius C. Gracchi relata. Caput X.

Verba P. Nigidij, quibus differre dicit mentiri, & men-
daciū dicere. Caput XI.

Quod Chrysippus philosophus omne uerbum ambiguum
dubiumq; esse dicit, Diodorus contra nullum uerbum
ambiguum esse putat. Caput XII.

Quid T. Castritius, de uerbis, deq; sententia quadam
C. Gracchi existimauerit, quodq; esse eam sine ullo
sensus emolumento docuerit. Caput XIII.

Sobria, & pulcherrima Romuli Regis responsio circa ui-
ni usum. Caput XIII.

De ludibundo, & errabundo, atq; in genus uerborum
productionibus, & quod Laberius sic amotabun-
dam dixit, ut dicitur ludibunda, & errabunda,
atq; inibi quod Sisenna per huiusmodi uerbum noua

figura usus est.

Caput XV.

Quod graecum quorundam uerborum difficillima est in latinam linguam mutatio, uelut quod graece dicitur *τολυπαρμωσιον*.

Caput XVI.

Quid significat in uetribus praetrum edictis, quod summa uetanda publice redempta habent.

Caput

XVII.

Qua poena Draco Atheniensis in legibus, quas populo Atheniensi scripsit, fures afficeret. Et qua postea Solon, et qua item Xiri nostri, qui XII. tabulas scripserunt. atq; inibi adscriptum, quod apud Aegyptios furta licita, et permissa sunt, apud Lacedaemonios aut cum studio quoq; afficta, et pro exercitio uili celebrata, ac praeterea M. Catonis de puniendis furis digna memoria sententia. Cap. XVIII.

CAPITA DVODECIMI LIBRI.

1. Dissertatio Phauorini philosophi, qua suadet nobili foeminae, ut liberos, quos peperisset, non nutricum adhibiturum, sed suo sibi lacte aleret. Caput I.

Quod Annus Seneca iudicant de Q. Ennio, deq; M. Tullio, leui, fictiliq; iudicio fuit. Cap. II.

Horis uocabulum qua ratione conceptum ortumq; sit, et super eo diuersae sententiae Valgi Ruffi, et Tullij Cic. liberi accipiat. Caput III.

Q. Ennii septimo annalium uersus, quibus depingitur finiturq; ingenium, comitasq; hominis minoris era

• *quā amicum superiorem.* Caput IIII:
Sermo Tauri philosophi de modo, atq; ratione tolerandi
doloris secundum stoicorum decreta. Cap. V.

Quod graeci enigma dicunt, latini antiqui serpos ap-
pellauerunt. Caput VI.

Quā ob causam Cn. Dolabella proconsul ream mulie-
rem ueneficij, consententemq; ad Arcopagitas reiece-
rit. Caput VII.

Reditiones in gratiam nobilium uirorum memorati di-
gne. Caput VIII.

Quae dicantur uocabula ancipitia, & quod honoris quoq;
uocabulum ancipiti sententia fuerit.

Caput IX.

Quod aeditimus uerbum latinum sit. Caput X.

Errare istos, qui se, & fiducia latendi peccant, cum late-
bra peccati perpetua nulla sit, & super ea re Pere-
grini philosophi sermo ex Sophoclis poetae sententia.

Caput XI.

Faceta responsio M. Cice. amolientis a se crimen manife-
sti mendacij. Caput XII.

Intra Calendas cum dicitur quid significet, utrum an-
te Calendas, an Calendis, an utrunq;. Atq; inibi
quid sit in oratione M. Tullij intra oceanum & in-
tra montem Taurum, & in quadam epistola in tra-
modum. Caput XIII.

Saltem particula quā uim habeat, & quam originem.

Caput XIII.

Quod sisenna in libris historiarum, aduerbijs huiusse-
modi saepe uero usus est, celatim, uelliatim, saltim.

CAPITA TERTIIDECI-
MI LIBRI.

Acquisitio uerborum istorum M. Tullij
iosior, que fuit in primo Antonianarum
libro, multa autem impendere uidentur pro-
ter naturam etiam, praterq; fatum, et actatumq; an-
item duo ista significant, fatum, atq; naturam, an di-
uersum.

Caput I.

Super poetarum Pacuuij, & Accij colloquio familiari
in oppido Tarentino.

Caput II.

An uocabula hęc necessitudo, & necessitas differenti fl-
guificatione sint.

Caput III.

Olympiadis Alexandri matris, comis, ac prudens ad
filium rescriptio.

Caput IIII.

de Aristotele, & Theophrasto, & Menodemo philoso-
phis, deq; eleganti uerecundia Aristotelis successo-
rem Diatribę suę eligentis.

Caput V.

Quid ueteres latini dixerunt, quas graeci *apocryphas*
appellant: & item quod uocabulum barbarismum non
usurpauerint neq; Romani antiquiores, neq; Attici.

Caput

VI.

inuersum de naturaliorum dixisse Homerum in car-
minibus: & Herodotum in historijs.

Cap. VII.

quod Afranius poeta prudenter, & lepide sapien-
tiam si iam esse usus, & memorie dixit.

Caput

VIII.

quid Tullius Tiro in commentarijs scripserit de succi-

lie, & hyadibus, quæ sunt stellarum vocabula

Caput

IX.

Quod sororis Propur dixerit Labeo Antistius, & quod fratris Nigidius.

Caput X.

Quem M. Varro iustum, aptumque esse numerum comitiarum existimavit, ac de mensis secundis, & de belarijs.

Caput XI.

Tribunos plebis prehensionem habere, uocationem non habere.

Caput XII.

Quod in libris humanarum M. Varronis scriptum est ædiles, & questores Po. Ro. in ius a privato ad prætorum uocari posse.

Caput XIII.

Verba ex libro Messalæ auguris, quibus docet qui sint minores magistratus. Et consulem prætorumque collegas esse, & quedam alia de auspicijs.

Cap. XIII.

Humanitatem non id significare, quod uulgo putat, sed eo uocabulo qui sinceriter locuti sunt, magis proprie esse usus.

Caput XV.

Quid apud M. Catonem significent uerba hæc, inter or, & offam.

Cap. XVI.

Platonem tribuere Euripidi Sophoclis uersum. Et inueniri uersus uerbis ipsidem, aut paucis syllabis immutatis apud diuersos poetas temporibus uarijs uisus.

Caput

XVII.

De genere, atque nominibus famulæ portæ.

Caput

XVIII.

Quod a scriptoribus elegantissimis maior ratio habita sit sonis uocum, atque uerborum in uindictis, quæ a grecis apania dicitur, quæ regule, & discipline, quæ

que de grammaticis reperita est. Caput XVIII.
Verba T. Cuspij in rhetica ad discipulos & dolentes de
vestitu, atq; calceam non decorosia. Caput XX.

Comprobrationes que ritu Romano sunt dijs, exposita
sunt in libro. factu doloim, puer, quas vultu Nerienum
tribuunt, & quid Nerjenc, seu Nerio. uomen in por-
tas. Caput XXI.

M. Catonis consularis, & temporij pulcherrimas expro-
bratio contra philosophantes nomitur, & non re-
Caput XXII.

Quaestum, tractatumq; quid sine uarijbit, diuina
bi dicta quodam de ratione utendi uerbis pluribus
idem significatibus. Caput XXIII.

Verba P. Nigidij, quibus dicit in uoluntate Valeri in ca-
su uoluntate primam syllabam a uoluntate esse. & item
alia ex eiusdem uerbis ad rectam scripturam per-
tinentia. Caput XXIII.

De uerbis, quos Virgilius sectatus uidetur Homeri, ac
Parthenij. Caput XXIV.
De sententia Panetij philosophi, quam scripsit in li-
bro de officijs secundo qua hortatur, ut homines ad
tollendas iniurias in omni loco intenti, paratiq; sine.

Caput XXV.
Modus Quadrigarius cum multis mortalibus dixit,
An quid, & quantum differret si dixisset cum mul-
tis hominibus. Caput XXVI.

De hactenus esse factum, quod ad go. id est ad
Caput XXVII.
De sententia M. Varronis canticum prandium.

2

CAPITA QUARTIDECI-
MI LIBRI.

- I. *Issertatio Phauorini philosophi aduersus
 eos, qui Chaldaei appellantur, & ex caetu,
 motibusq; syderum, & stellarum fata se
 hominum dicturos pollicentur.* Caput I.
- II. *Quemadmodum disseruit Phauorinus consultus a me
 super officio iudicis.* Caput II.
- III. *An emuli infensiq; inter sese fuerint Xenophon, & Pla-
 to.* Caput III.
- IV. *Quod apte Chrysippus, & graphice imaginem Iusti-
 tie modulis, coloribusq; uerborum depinxit.* Caput
 I. IIII.
- V. *Lis, atq; contentio grammaticorum Romae illustrium e-
 narrata super casu uocatiuo uocabuli, quod est egre-
 gius.* Caput V.
- VI. *Cuiusmodi sint quae speciem doctrinarum habeant, sed
 neq; delectent, neq; utilia sint, atq; inibi de uocabulis
 singularum urbium, regionumq; immutatis.* Caput
 VI.
- VII. *Quod M. Varro Cn. Pompeio consuli primum desy-
 gnato commentarium dedit, quem appellauit ipse isa-
 gogicum de officio senatus habendi.* Caput VII.
- VIII. *Quaestum esse, dissensumq;, an praefectus latinorum
 causa creatus, ius senatus conuocandi, consulendiq;
 habeat.* Caput VIII.
- Capite

CAPITA QVINTIDECI-
MI LIBRI.

¶ **Q**uod in Q. Claudij annalibus scriptum est
lignum alumine oblitum non ardere.

Caput I.

¶ Quod Plato in libris, quos de legibus cō-
posuit, largiores, lætioresq; in conuiuijs inuitatiun-
culas uini non inutiles esse existimauerit. Cap. II.

¶ Quid M. Cicero de particula ista senserit, scripseritq;
que pr.posita est uerbis *ausugio*, & *aufero*, & an
in uerbo autumo eadem ista hæc pr.positio esse uiden-
ri debeat. Caput III.

¶ Historia de Ventidio Basso ignobili homine, quem pri-
mum de Parthis triumphasse memorie traditum est.

Caput IIII.

¶ Verbum *profigo* a plerisq; dici improprie, insciteq;.

Caput V.

¶ In libro M. Cicronis de gloria secundo manifestum
erratum in ea parte, in qua scriptum est super He-
ctore, & Aiace. Caput VI.

¶ Observatum esse in senibus, quod annum fere ætatis ter-
tium & sexagesimum agant, aut laboribus, aut in-
teritu, aut clade aliqua insignitum. Atq; inibi su-
per eadem obseruatione exemplum appositum. Epi-
stole diui Augusti ad Caium filium. Cap. VII.

¶ Locus ex oratione Phauorini ueteris oratoris de cœna-
rum, atq; luxurie exprobratione, qua usus est, cum
legem licentiam de sumptu minuendo suasset.

¶

Caput VIII.
 Quod Cæcilius poeta frontem genere uirili non poetice,
 sed cum probatione, & cum analogia appellauit.
 Caput IX.
 De uoluntario, & admirando interitu uirginum milesiarum.
 Caput X.
 Verba senæ consul. de exigendis urbe Roma philosophis.
 Item uerba edicti censorum, quo improbat, & coerciti sunt,
 qui disciplinam rhetoricam instituerent, & exercere Romæ cœperant.
 Caput XI.
 Locus ex oratione Gracchi de parsimonia, ac de pudicitia
 sua memoratissimus.
 Caput XII.
 De uerbis inopinatis, quæ utroq; uersum dicuntur, & a
 grammaticis communia uocantur.
 Caput XIII.
 Quod Metellus Numidicus figuram orationis nonam ex
 orationibus grecis mutuatus est.
 Caput XIII.
 Passis uelis, & passis manibus dixisse ueteres non a uerbo
 suo, quod est patior, sed ab alieno, quod est pando.
 Caput XV.
 De nouo genere interitus Crotoniensis Milonis.
 Caput XVI.
 Quam ob causam nobiles pueri Atheniensium tibis carere
 desierint, cum patrium istum morem carendi haberent.
 Caput XVII.
 Quod pugna belli civilis uictoriaq; C. Cæsaris, quam
 uicit in pharsalijs campis, nuntiata predictaq; est
 per cuiuspiam Cornelij sacerdotis uaticinium eodem
 ipso die in Italia Patuij.
 Caput XVIII.
 Verba M. Varronis memoria digna, ex satyra, que inscribitur

- scribitur apud *Isidorum*. Cap. XIX.
- Notata quaedam de Euripidis poetae genere, vita, moribus,
deq; eiusdem fine vite. Caput XX.
- Quod a poetis Iouis filij prudentissimi humanissimiq;
Neptuni autem inhumanissimi, & ferocissimi tra-
duntur. Caput XXI.
- Historia de Sertorio duce, deq; astu eius, commentarijsq;
finalamentis, quibus ad barbaros milites contuendos,
conciliandosq; sibi utebatur, Caput XXII.
- De aetatibus historicorum nobilium Hellanici, Herod. &
Thucydidi. Caput XXIII.
- Quid vulgatus Sedigitus in libro, quem de poetis scripsit,
de comicis latinis iudicavit. Cap. XXIII.
- De uerbis quibusdam nouis, quae in Cn. Mutij mimi anti-
bae offenderamus. Caput XXV.
- Quibus uerbis Aristoteles philosophus definiat syl-
logismum, eiusq; definitionis interpretamentum uerbis
latinis factum. Caput XXVI.
- Quid sine comitia calata, quid curiata, quid centuriata;
quid tributa, quid concilia, atque inibi quaedam eius-
modi. Caput XXVII.
- Quod errauit Cor. Nepos; cum scripsit Cicero rem tres
& uiginti annos natum causam pro Sex. Roscio di-
xisse. Caput XXVIII.
- Quali figura orationis, & q̄ noua L. Visei annaliu scri-
ptor usus sit. Caput XXIX.
- Uehiculum, quod petrorritum appellatur; cuius linguae
uocabulum sit graecae, an gallicae. Caput XXX.
- Quae uerba leguerint Rhodij ad hostium datam De

metrium, cum ab eo obsiderentur super illa inclinata
Hyalist imagine, Caput XXXI.

CAPITA DECIMISEXTI
LIBRI.

- Erba Musonij philosophi græca digna atq;
utilia audiri, observariq; eiusdem utilitatis
sententia a M. Catone multis ante annis Nu-
mantia ad equites dicta. Caput I.
- Cuiusmodi sit lex apud dialecticos percontandi, differen-
diq; & quæ sit eius legis reprehensio. Caput II.
- Quanam ratione effici dixerit Erasistratus medicus, sibi
cibus forte decrit, ut tolerari aliquantisper inedia pos-
sit, & tolerari fames. Verbaq; ipsa Erasistrati super
ea re scripta. Caput III.
- Quo ritu, quibusq; verbis fecialis Po. Ro. bellum indi-
cere solitus sit is, quibus Po. Ro. bellum fieri iusserat.
Et item in quæ verba conceptum fuerit iusurandum
de furtis militaribus sancendis, & uti milites scripti
intra prædictum diem in loco certo frequenter, cau-
sis quibusdam exceptis propter quas id iusurandum
remitti æquum esset. Caput IIII.
- Vestibulum quid significet, deq; eius vocabuli ratio-
nibus. Caput V.
- Hostiæ quæ dicuntur bidentes, quid sint, & quæ ob cau-
sam ita appellatæ sunt, superq; ea re P. Nigidij, &
Iulij Higini sententiæ. Caput VI.
- Quod Laberius verba pleraq; licentius, petulantiusq;
finxit, &

finxit, & quod multis item uerbis utitur, de quibus
an sine latina queri solet. Caput VII.

Quid significet, & quid a nostris appellatum sit quod
a si'ua dialectici dicunt. Et quaedam alia, quae pri-
ma in disciplina dialectica traduntur. Cap. VIII.

Quid significet uerbum in libris ueterum creberrime po-
suum susq; deq;. Caput IX.

Quid sine proletrij, quid capitecensi, quid item sit in
XII tabulis assiduus, & quae eius uocabuli ratio sit.

Caput X.

Historia ex Herodoti libris sumpta de Phylorum interi-
tu, qui in srtibus Africanis colebant. Caput XI.

De ijs uocabulis, quae Cloacius Verrius aut satis commo-
de, aut nimis absurde, & illepide ad origines linguo
graeae redegit. Caput XII.

Quid sit municipium, & quid a colonia differat, &
qd sine municipes, quaeq; sit eius uocabuli ratio ac pro-
prietas, atq; inibi, quod diuus Adrianus in senatu
de iure atq; uocabulo municipum uerba fecit.

Caput XIII.

Quod M. Cato differre dixit properare & festinare.
& q̄ incommode Verrius Flaccus uerbum, quod est fe-
stinat interpretatus sit. Caput XIII.

Quid Theophrastus uerum de perdicibus scriptum reli-
querit. Et quid Theopompus de leporibus.

Caput XV.

Agrippas a paruo aegri & improspere uitio appella-
tus, deq; ijs deabus, quae uocantur Prosa, & Postura.

Caput XVI.

Q 4

Quae ratio uocabuli sit agri uaticiani. Cap. XVII.
Lepida quaedam memoratu, & cogniti de parte grome-
triae, quae uocabitur maxima appellatur. Et item alia, quae me-
trina; & tertia itidem, quae dicitur uaticiana.
Capitulum XVIII.

Sumpta ex historia Herodoti libro primo super fiducia
ne Arione. Cap. XIX.

CAPITA DECIMISEPTI-
MI LIBRI.

IX. Quod Gallus Asinius, & Tarius Licinius sen-
tentiam Marci Ciceronis reprehenderunt ex
oratione, quam dixit pro M. Caelio. & quid
aduersus homines stolidissimos pro eadem sententia
uere digneque dici possit. Cap. I.

Verba quaedam ex Q. Clau. annalium primo cursim in-
legendo notata. Cap. II.

Verba Marci Varronis ex libro quinto & uicesimo hu-
manarum, quibus contra opinionem uulgariam inter-
pretatus est Homeri uersum. Cap. III.

Quid Menander poeta Philcomi poetae dixerit, a quo
sepe indigne in certaminibus comœdiarum supera-
tus est. & quod sepius Euripides in tragœdia ab igno-
bilibus poetis uictus est. Cap. IIII.

Nequaquam esse uerum, quod minutis quibusdam rheto-
ricae artificibus uideatur. M. Cicer. in libro, quem de
amicitia scripsit uitioso argumento usum. & probo
totumque id consideratius tractatum; ex-
ploratumque.

Plurimumque.

Capitulum IV

Falsum esse, quod Verrius Flaccus in libro de rebus quibusdam de obscuris M. Catonis composuit, de sermo reaptio scriptum reliquit.

Capitulum V

Verba haec ex Aetna lege quod subreptum erit, eius rei aeterna auctoritas esto, P. Nigidio, et Q. Scenone levisa esse, non minus de praeterito sermo, quam de futuro attingit.

Capitulum VI

In sermonibus apud mensam Tauri philo, ophi quae, agitarique eiusmodi solita. Cur oleum saepe et sicca, in naribus congelant, acutum haud fere unquam. Et aut aqua fluviorum, fontiumque dicuntur, mare gelum non dicitur.

Capitulum VII

De notis literarum, quae in C. Casae. epistolis reperuntur, etque alijs clandestinis literis ex veteri historia petitis, et quid caeterum, sic laconice.

Capitulum VIII

Quid de versibus Virgilij Phavorinus existimat, quibus in describenda fragrantia montis Aeneae Pindarum poctam secutus est, collataque ab eo super eadem re utroque carmina et dijudicata.

Capitulum IX

Quid Plutarchus in Libris Symposiacis opinionem Platonis de habitu, atque natura stomachi fistulaeque eius, quae παλσα dicitur adversum Erasistratum, medicum, cuius auctoritate adhibita antiqui medici Hippocratis.

Capitulum X

De materijs, insanius, quas graeci αδιον appellantes, a Phavorino exercendi gratia, disputatis.

Caput

XII.

Quin particula quot, qualesq; uarietates significationis habeat, & quàm sepe in ueterum scriptis obscura sit.

Cap. XIII.

Sententiæ ex Publij minis selectæ lepidiores.

Caput

XIIII.

Quod Carneades Academicus helleboro stomachũ purgavit, scripturus aduersus Zenonis stoici decreta, deq; natura, medelaq; hellebori candidi, & nigri.

Caput

XV.

Anates ponticas uim habere ueneris detegendis potentem, atq; inibi de Mithridatis regis in id genus medicamentis solertia.

Caput XVI.

Mithridatem Ponti regem duarum & uiginti gentium linguis locutum. Quisq; Ennium tria corda habere sese dixisse, quod tres linguas percalluisset, Græcam, Oscam, Latinam.

Caput XVII.

Quod M. Varro C. Sallustum historiæ scriptorem deprehensum ab Anio Milone in adulterio scribit & loris cæsum, pecuniâq; data dimissum.

Caput

XVIII.

Quid Epictetus philosophus dicere solitus sit hominibus nequam & impuris disciplinas philosophiæ studiose tractantibus, & quæ duo uerba obseruanda præceperit omnium rerum longe salubria.

Caput

XIX.

Ex symposio Platonis sumpta uerba numeris coagnentisq; uerborum scite, modulateq;, & apte exercendi gratia in latinam orationem uersa.

Caput XX.

Quibus temporibus post Romam conditam graeci Ro-
maniq; illustres uiri floruerint, ante secundum bel-
lum Carthaginiensum. Caput XXI.

CAPITA DECIMIOCTAVI
LIBRI.

d *Disputationes a philosopho stoico et contra a
peripatetico arbitro Phauorino factae, quesi-
tumq; inter eos, quantum in perficienda ui-
ta beata uirtus ualeret, quantumq; esset, in ijs, quo
diuntur extranea.* Caput I.

*Cuiusmodi questionum certaminibus saturnalia ludi-
cra Athenis agitari soliti sumus, atque inibi inspersa
quaedam sophismata et enigmata oblectatoria.*

Caput

II.

*Quid Aeschines rhetor in oratione, qua Thimarchum
de impudicitia accusauit, Lacedaemonios statuisse dixe-
rit super sententia probatissima, quam improbatissi-
mus homo dixisset.* Caput III.

Caput III.

*Quod Sal. Apol. praedicantem quendam a se se uno Sal-
lustij historias intelligi, illius questione propositae,
quid uerba ista apud Sall. significarent, perincertum
stolidior an uanior.* Cap. IIII.

Cap. IIII.

*Quod Q. Ennius in VII. annali quadrupes equus ac
non quadrupes equus, ut legunt multi, scriptum reli-
quit.* Caput V.

Caput V.

Quod Helius Melissus in libro titulum fecit de loquendi

proprietate, quem cum ederet, cornu esse copie dice-
bat, rem scripsit neq; dictu, neq; auditu dignam, tunc
differre matronam & matrem familias existimavit
differentia longe uanissima. Cap. VI.

Quē in modum Phavorinus tractauerit. in tempestuum
quendam de uerborum ambiguitatibus quærentem.
atq; ibi quot significationes capiat conuo.

Caput

VII.

Ὁ μαϊοτάουτα, καὶ ἑμοῖο πῶτα, atq; alia id genus, quæ
ornamenta orationis putantur, inepta esse; & puerilia
Lucilij quoq; uersibus declarari. Cap. VIII.

Quid significet apud M. Catonem uerbum insecunda
quodq; insecunda potius legendum sit, quam quod ple-
rique existimant insequenda. Caput IX.

Errare istos, qui in exploranda febris pulsus uenarum
pertentari putant, non arteriarum. Cap. X.

Verba ex carminibus Furij Antiatii inscite a Cefellio
uindictæ reprehensa, uersusq; ipsi, in quibus ea uerba
sunt, subscripti. Cap. XI.

Morem istum ueteribus nostris, fuisse uerba patiendi mu-
tate, ac uertere in agendi modum.

Caput

XII.

Quali talione Diogenes philosophus usus sit; perten-
tatus a dialectico quodam sophisticato impudenti.
Caput XIII.

Quid sit namicus hemolios, quid epitritos; & quod
uocabula ista non facile nostri ausi sunt uertere in
linguam latinam. Cap. XIII.

Quod M. Varro in herois uersibus obseruauerit tene

nimis curia, & curiosa observationis. Caput XVI.

...

CAPITA DECIMINON LIBRI

...

Responsio cuiusdam philosophi interrogati,
quam ob causam maris tempestate pallue-

rat. Caput I.

Ex quinque corporis sensibus duos esse cum belluis ma-

zunc communes. Caput II.

Quod turpissimum est, frigide laudari, quam acerbius in-

superari. Caput III.

Quamobrem uenter repente timore effluat, quare en-

tiam ignis urinam lacessat. Caput IIII.

Ex Aristotelis libris sumptum, quod niuis aqua potui-

ssima sit: & quod ex niue chrystallas concrea-

tur. Caput V.

Quod pudor, sanguinem ab extra diffundit, timor ue-

ro contrahit. Caput VI.

Quid sit obesum, nonnullaq; alia prisca uocabula.

Caput VII.

Quaestio an arena, caelum, criticum, pluralia inueniantur,

atq; inibi de Quadrigis, inimicitijs, nonnulla a

praeterea uocabula, an singulari numero compe-

riantur. Caput VIII.

Antonij Iuliani in comitio ad quosdam graecos scripta

disiuncta responsio. Caput IX.

Verba haec praeter, propter in usu vulgo prodita etiam

Ennij, fuisse. Caput X.

versus Platonis amatorios, quos admodum inuicis

lufit, dum tragœdijs contendit. Caput XI.
Dissertatio Herodis Attici super vi, & natura doloris,
sueq; opinionis affirmatio per exemplum indocti
rustici, qui cum rubis fructiferas arbores præcidit.

Caput XII.
Quos pumiliones dicimus, græce *værous* appellari.

Caput XIII.
Contemporancos fuisse Cesari, & Ciceroni M. Varro-
nem, & P. Nigidium ætatis suæ doctissimos Romu-
nos.

Caput XIII.

CAPITA VIGESIMI LIBRI.

d. Iceptatio Sex. Cæcilij iuriconsulti, & Pha-
uorini philosophi de legibus duodecim ta-
bularum. Caput I.

Vocabulum siticinum in M. Catonis oratione, quid si-
gnificet, & quam ob causam L. Accius poeta in gram-
maticis sicinistas nebuloso nomine esse dixerit.

Caput II.

Artificum sceniorum studium, amoremq; inhonestum,
probrosunq; esse, & super ea re uerba Aristotelis
philosophi adscripta. Caput III.

Exempla epistolarum Alexandri Regis, & Aristote-
lis philosophi, ita uti sunt edita. Caput IIII.

Quæsitum, atq; tractatum, utrum sit rectius dicere, ha-
beo curam uestri, an uestrum. Caput V.

Quàm diuersæ græcorum sententiæ super numero

Niobe filiorum.

Caput VI.

De iis, que habere *συμπάσκει* videntur cum luna au-
gescente, & senescente

Caput VII.

Qualibus uerbis delectari solitus sit Antonius Iulia-
nus positus in mimiambis, scripsit de innocentia
sua, cum ita dicitur, nunquam uestimenta a populo
posci.

Caput VIII.

Quid uocabulum *ire manus confertim* significet.

Caput

IX.

Quid sit *sculne* uerbum positum apud M. Varro-
nem.

Caput

X.

Quoniam in hisce Atticis noctibus graecae dictiones multa, et uersus, ac loci complures gr.eci erant: ea omnia latina seorsum hic subnectenda curauimus: quando Gellius ipse gr.ece tantum citaret: nec latina fecerat. Consultuimus autem cum ipsi Gellio, quem integrum, impollutumq; esse uoluimus: tum etiam studiosis omnibus: quando et emendati complures loci sunt: qui uitiati admodum erant.

Quae in quaternione a

Ἰσοῦ ψυχῶν καὶ σωμάτων ἀνθρώποις περὶ αἰφύιας καὶ ἀριτῆν διαφορά,

Quanta sit animorum corporumq; inter homines differentia quo ad ingenium, uirtutemq;, αὐρτῆν τὰι σκαλῆσας θεωρίας.

Laqueorum speculationes claudicantes.

ἀκαλυτοὶ ἀναβίατοι. ἀπαριμπίδιστοι. ἰλασθίροι. ἀποροὶ. ἀιδάλμων.

Solutus, inuiolatus, minime implicitus, liber, diues, felix ὅτι πλείονι περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν ἀκύνει.

ἰαλῶσιν μιζέρωι ἀειμοὶ κιαβρωι πῆλασιν.

τῆν ἕστιν τὰ μὴν ἔστιν ἀγαθὰ. τὰ δὲ κακὰ. τὰ δὲ ἀδιδόρορα. ἀγαθὰ μὴ ὄντι ἀριτελ. κακὰ δὲ, τὰ μιστέχιστα κακίας. ἀδιδόρορα δὲ, τὰ μιστελὺ τῆστιν. πῆυτοι. συζυγία. ζωῆ. θάνατος. ἡδονή. πόνος. πόνος οἶδος, ὅπως ἑλλάνικοι λέγουσι ἐν τοῖς ἀλγυπιακοῖσι. τί γὰρ διαφέρει τί το οἰκεῖν ἢ ὅτι διαφέρει ἐν τῇ ἡθικῇ. ἢ χυδαίπτος. ἢ κλιδαίπτος. βιβασαίπτος. ἢ αὐτὸ, καὶ δῶγμα σαυτὲ πιστοῖσας. δῶσανε

πῶς εἰώθεσ' ἐν πλοίῳ χειμαζέσθαι· μὲ μνήσασαι τὰ ὅτι
τῆς διαρρήσεως ὅταν φορῆσῃ τὸ ἴσθιον· καὶ ἀνακραυγήσῃ,
εἰς τὸ σὸι τίς ἔτι πῶς παρασθεῖς εἶπῃ, λέγε μοι οὐδ' ἀπρῶτον
ἔλεγε· μὴ κενεῖα ἐστὶ τὸ ναυαγῆσαι, μὴ τῆς κενεῖας μετέ
χον; ἢ κ' ἄρα ξύλον ἐσειέσεις. αὐτὸ τί ἤμῃν· καὶ σὸι ἀνθρώπῳ
περὶ ἀπολύμῃσθαι· καὶ σὺ ἐλθὼν πάξεις· εἰάνδ' εἰ σε ὁ καΐσαρ
μεταπέμψῃται κενετορομένον;

De bonis cedo, & malis, audis'ne illud?

Ad Ciconas Troia referens me uentus adegit.

Rerum quaedam bona, quaedam mala, quaedam in-
differentia sunt. Bona sane uirtutes: quae uitij partici-
pant, mala. Indifferentia uero, illa, quae horum inter
media sunt, opes, coniugium, uita, mors, uoluptas, la-
bor: unde nosti, inquit? Sic Hellenicus in Aegyptia-
cis tradit. Quid enim magis refert ita dicam, an Dio-
genem in moralibus, Chrysippum uel, aut Cleantem?
Hoc itaq; exquisiuisi, decretumq; fecisti tuum. Expo-
ne quonam modo tempestatem in nauis feras, nunquid
eius distinctionis memineris: ubi instrepit, ac stridet
uelum? & reclamabis si quis te ita alloquatur, repe-
te age tu ea, quae modo dicebas: num sit uitium nauis fra-
gum facere? num particeps uitij sit, an non contra
istum baculum moueas? heus homo, quid tecum ti-
bi? nos perimus, & ipse accedens ludis. Caesar quoq;
si te delatum accersuerit, quid agis?

εἰδεῖ βουθεῖν τῷ φίλῳ παρὰ τὸ δίκαιον· καὶ με' χρι τὸ
σοὺ καὶ ποῖα.

Nunquid oporteat contra iustitiam amico subuenire?
& qua fini, & in cuiusmodi?

δεῖ μὲ σὺ μὲν πρῶτον τοῖς φίλοις, ἀλλὰ με' χρι θεῶν.

Opus est

Opus est me amicis opitulari, sed usq; ad Deos
 οὐκ οἶδ' εἴ τι τύτῃ τῶ γένει, τιμιώτεροι ἦσιν, καὶ ὅτι οὖν ἀν
 ἡ μέρος τότε πρὸς τὸ πλείονος θατέρῃ συνληνόμενον
 αἰρετὸν ἔσαι. λίγω δ' οἶον, οὐ καὶ χρύσιον τιμιώτερον
 χαλκῷ; καὶ παλιν τοῦ χρύσου πρὸς τὸ πλείονος χαλ-
 κῷ μείζους ἀντιπαρβαλλόμενον πλείονος δόξει; ἀλλὰ
 ποιήσει τινα ἰσοτήν καὶ τὸ πᾶθος καὶ τὸ μείζους.

Humid satis noui, siquid in hoc genere sit nobilius, et
 an quacumq; pars ad quantamcumq; alterius partem
 comparata eligenda magis sit. Verbi gratia, hoc mo-
 do, ut et nobilius atque autum sit et auti pars quaeli-
 bet portione cuiuslibet a vis cōparatione, sit pluris, ne-
 τὴν νό nihil discriminis cū numerus, cū magnitudo ef-
 ἢ καλὴ μίτη χάρις παρὰ τοῖς ἀνθρώποις. τὴν- (ficiet.
 τὴν ἴσιν ὕδατος ἀφίβησας ἐκδύοντι.

Quae gratia apud homines νο. πικρ. hoc quidem est
 iuris diligentioris. loo, et tempore immutatio.

περὶ ψυχῆς De anima
 χαλκῶν δ' παλαιὸς ἀνύσας τινὸς λίγος τοι. μὴ δὲ ταῖς χερ-
 ἔχοντες, ἀρῶσιν εἰ καὶ μὴ δὲ ταῖς χερσὶν ἔχει, νομίζων
 ὅτι ἀνδρῶν ἰτακολευθεῖ καὶ συνειπάγει φιλίας καὶ ἀν-
 τεχόνας.

Chilo senior, cum quempriam dicentem audisset, vuli-
 tum se inimicum habere: an nullum etiam amicum
 haberet, interrogauit, amicitias, inimicitiasq; inimicem
 consequi, coniungiq; necesse esse arbitrans.

ἀόμην χαλκῶν, καὶ μαλακοὶ χιτῶν ἴσμοι.
 Elegans uestis, et molles tunicae.
 ἄμυσοι, ἀχρόδιατοι, ἀπρόδοιτοι.
 Inelegans, agrestis, inaccessus.

ποιήσιν, εἰσθα, λῆξιν, *Yntitutum, dictitutum*
ἀφωτικ *Voculatio.*
 ἐπιμελεία τῶν λῆξεων
Vocabulorum delectui diligent.

Quae in quaternione 6

Ἐπαυτοῦ ἀνδρὸς εἰς κερνισον ἑαδ' ὄπλῶς.
 Non uiri cuiusq; est Corinthium petere.
 μυριάσ δραχμῶν ἢ τάλαντον
Decem drachmarum millia, uel talentum
 ἢ κ' ὠτ' ἄμα μυρίων δραχμῶν μεταμέλειαν.
 Non emo millibus decem drachmarum poenitentiam.
 ἐφυσιογνωμόνη.

Per naturae indicia pensulabat.
 ἀκυστικοί. *Auditores.*
 ἑχεμβυία, *Taciturnitas.*
 μαθηματικοί *Disciplinis uacantes.*
 μαθήματα *Disciplinas.*
 φυσικοί. *Naturales.*

ἀβιώρητοι, ἀμύσοι, ἀγνωμήρητοι.
A contemplatione geometrica penitus alieni.
 κενόβιον. *Conuersionium.*

καὶ μετὰ ταῦτα ἡ ἐξυπόδῃς ἔν ἀρρεῖσι μετ', καὶ οἱ ἐξέμματα
 χροὶ ἐντόνωσ. καὶ ὁρμῆ χωρῆτες. λακεδαίμονι δὲ βραχ
 δέως καὶ ὑπὸ αὐλῶς. αὐλητῶν πολλῶν τόμῳ ἐγκα
 θισῶτων. ἢ τὸ θεῖου χάριτι. ἀλλ' ἵνα ὁμαλῶς μετὰ ἱε
 ρμῆ βέλτερες προσέλθουν. καὶ μὴ διασπαθεῖν αὐτοῖς
 ἢ τάξις ὀπερφιλοῖ τὰ μεγάλα στρατόπεδα ἐν ταῖς προ
 σόδοις ποιεῖν.

Post haec

Post hæc congressum est. Argui quidem, socijsq; acriter,
 ac cum impetu adorientes. Lacedæmonij contra
 sub tibiærum præcensione pleno agmine maturan-
 tes non adeo diuinæ rei gratia, uerum ut æquabili,
 numero sôq; sensim ingressu conuenientes pugnam ca-
 pescerent: nec suos ordines distrahî sine uent, qđ sem-
 per amplissimas copias agere, ubi congregandum
 est, deceat.

οἷδ' ἄρ' ἴσασι σιγῆ μίνα πειρίτεσ ἀχαιοὶ
 ἰαθυμῶ μιμαῶτες ἀλεξέμεναι ἀλλήλοισιν.

Ast ibant taciti spirantes robur Achium
 Inq; uicem auxilium cupida sibi mente ferebant:

διὰ τὴν ἰσχυρὰν πολέμῳ μίλλωσι, πρὸς ἀόλῳ ἰμβρα-
 τωσιν, ἵνα τὸς δευτέρῳ ἀχαιοσύντασ διώκωσιν.

Quamobrem ubi commissuri prælium sine, ad tibiæ
 modulos congregiæntur? ne timidos minus honeste a-
 καθύκοντα

Officia (gentes iudicet.

ἀλλ' ὅτε δὴ ἔπαυε μισθάνει ἐκ τῆσιν ἰσ-
 τήνοσ ἰμδὲ ποῖσιν οὐ ἴπος φύγῳ ἕρκος ἔδότησ.

Ast ubi iam magnam fidem de pectore uocem,

Dentis claustra sui uox qualis nata reliquit?

ἀμιτροιτῆ ἀφοτόμυθον Loquētē sine iudicio ὧ μῶ
 ἀκοσμα

Incompta

(do

ἀμιτροιτῆ ἰαολῶσ.

Supra modum loquitans conturbabat.

ἀλλῶν ἄριστοσ, ἀδυνατώτατοσ λέγεισ.

Blatitate optimus, dicite ineptissimus.

ἀλώμῳσ τοῖσ θησαυροῖσ ἐκ ἀνθρώποισιν ἄριστοσ

φειδωλοῖσ πείσῳ δὲ χέρισ κατὰ μέτρον ἴδουσι.

Optimus est homini lingua thesaurus, ὧ ἄνεσ

R 3

Gratia quae raris mensurat singula uerbis

ὃ λέγειν δεῖνδς, ἀλλὰ σιγᾶν ἀδύνατος,

Non idoneus ad dicendum, sed ad tacendum improso

ἀχαλιῶν σομάτων, ἀνόμετε ἀρροσύνας τὸ τέλος δυμ
συχία.

Effrenioris, et ex legis dementiae, extremum infen
licitas occurrat.

ἄνθρωπον ἀγριώπον αὐθαδέσμον;

ἔχοντα ἀχαλίον ἀκρατῆς, ἀπύλωτον,

σύμα περὶ λάλητον κομπορακελορήμονα,

Hominem adesti ferocia, ore temerario, effrenato,

prodigo, uelanti loquacem, futilem, et fustum per

uerborum congeriem, ac fastum.

Quae in quaternione c

ἀπλατῆς

Longitudo illatabilis

βιωρελή.

Vitae utilia

ἀκυρωτέρω

Minus proprio

ἐκ χειρίαν

Manibus temperationem.

ἐκ χειρίαν

Inducias

τύπους

Formas

ὑπογραφας,

Descriptiones

ὀρισμὸς

Definitiones

περὶ ἀοργησίαν

De non irascendo uel irascibilitate

ἀοργησίαν καὶ ἀναλησίαν.

Intrascientiam, et indolentiam

ἀτάλητον καὶ ἀτάλαστον.

Hebetem,

Hebetem, ac stupentem

πολλὰ δὲ

Sæpenumero

ἔξ ἡλίου εἰς ἡλίον ἐστὶν ἀσραβίαι πρὸς τῶν ἀρίμων.

De sole ad solem erectior spiritibus arborum steterat.

Que in quaternione d

Ἰχθὺς ἴριον,

Ῥίσην ραιρετην

πολλὰ δὲ καὶ μωρὸς ἀνὴρ μάλα καλρίον εἶπεν.

Sæpe & stultus uir ualde opportunum dixit

ἦν δὲ μάρτυς ἀμύμων.

Fari in mirabilis aru, ex

τῶν δ' οὐκ ἀλογοτε τετέθνη.

Illi haud inuisti uolantunt

ἐπὶ οὐκ ἀνὴρ ὑβρίζοντα ἴδους ἀγαμέμνονα δῖου.

οὐδ' ἐσταπιδουε τ' οὐδ' οὐκ ἐβόλοντα μάχιθαι.

Tūc neq; ceterate etat torpentē Agamemnona dium.

Nec pavidum, nec nolentem decernere ferro

ἄρισ τὲ ἀλογοτεοι ὑπερῶν.

Hæc est definitio doloris deiraδho

ἔσται,

Secundum

στέφανον,

Prisionem

ἀδιδρομα,

Indifferentia

ὑγιὲς νόμιμον διαζυμῶνον

Sanum legitimum disunctum

ἢ ὁδωτοί ἔδιν πρὸς ὑμᾶς. τὸ δὲ διαλυθὲν ἀναιθωτῆ.

τὸ δὲ ἀναιθωτῆ ἔδιν πρὸς ὑμᾶς.

Mors nihil ad nos, nam dissolutum non sentit. quod

autem non sentit nihil ad nos

ὁ θάνατος ψυχῆς καὶ σώματος διάλυσις.

Μοῦς animæ, ἢ corporis dissolutio

ὁ θάνατος ψυχῆς καὶ σώματος διάλυσις, τὸ δὲ διαλυθῆναι ἀναίδητῆ· τὸ δὲ ἀναιδητοῦν οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς.

Μοῦς animæ, corporis ἢ est dissolutio, dissolutum autem non sentit: quod uero non sentit, nihil ad nos.

ὄρος τῶ μεγέθους πᾶν ἡδονῶν· ἢ παντὸς τῶ ἀλγῶντος ὑπεξείρησις.

Definitio magnitudinis uoluptatum, omnis doloris sublatio.

παντὸς τῶ ἀλγῶντος, Omnis dolētis,

παντὸς τῶ ἀλγεινῶ

Omnis rei anxie, ἢ tristis.

λέξεις πρῆν.

Dictiones obseruat.

Quæ in quaternione e

συνκρίσει

Coagmentatione

δῦλος ἐπίκτητος γενόμεν· καὶ σώματι πηρὸς,
καὶ πενήν ἴρος· καὶ φίλος ἀθανάτοισ.

Scimus Epicetis fueram, qui corpore mancis,
Pauperie pressus cæcus eram superis.

παρὰ δέσους

Hortos

μελιῶνες,

Ariaria, mellaria ἢ

ἀμπελώνες,

Vineas

δαφνῶνες

Laureta

ἰσοσύκτιος,

Aequinoctialis

σημερινὸς,

Aequidialis

θερινὰ προπά, καὶ χειμερινὰ.

Ἀεστία solstitia, ἢ hyberna

ἰτυμολογικῶ

ἱτυμολογικὸς

Rationem originis uerbi interpretando indagantes.

ὡς ῥέων.

Ab oriente sole fluens.

ἀθρηνησίτης

Serenitatem facientem.

ἀπὸ τῆς βοῆς

A boati

οὗτοι δ' ἄνθρωποι τ' ἔπεισε ζέφυρος τε νότος τε δύσαϊς.

καὶ βορέης ἀθρηνησίτης μέγα κῦμα κυλίει δὼν

Скитῆς; Еггo incliuit Zephyrusq; notusq; fuyentes,

Συσιφισῆς; simul Boreas mala plurima uoluens.

κακὰ ἑφ' ἑαυτὸν ἔλαων ὡς ὁ κακίας ἕρως

Mala ad sese atrahens, ut Caecias niues.

ἀφάσσις ἐπιδεικτιὰ.

Ausultatio sese ostentans.

ὅτ' ἀμροτέρων ἢ ἐπίκληροι ἢ μέλλει καθυδύσει

κατιργάσασθαι μέγα, καὶ περιβόητον ἔργον

ὡς τῆς οἰκίας ἐξέλθει τὰν λυτῶσαν, ἢν βύλατο.

ἢν ἐπιβλήτωσι πάντες εἰς τὸ κρωβύλης πρόσωπον

ὅτ' ἄνθρωποι εἰχίμο θυτὸ δέωσιτα.

καὶ τὸν ἔψιν ὦν ἐκθήσασθαι ἕως ἐν πειθήνοισι

τὸ τὸ λιγόμενον ἐστὶ δὲ τὸ σιωπῶν βύλομαι.

πῶν ἕνατα τὴν πολλῶν κακῶν ἀρχήν.

οἱμοι κρωβύλης λαβῆν ἢ μέ. καὶ δέκα τέλαστα,

θύταισι ἕσα πυχίως. ἢ τ' ἐστὶ τὸ φρύαγμα.

ἢ πωι αὐτόπατοι. δ. δ. τὸι ἑλμυζι.

καὶ ἀντὶ τὸ ἕδα μῆτι παιδι χάριν διεκπύτικόν δ

ἀδύ. τὰ χίον. ἀταγέθω δέ τις ἢ ἀρ' ἀντισημάχοι.

In uicem uictanq; quando quidem dotata est: cubet.

Re confecta magnifica, Et negotio inclute,

Domo illam exortbat, cui male uoluit maxime.

Ut omnes in Creobule faciem oculos conuertent;

*Tum me cunctis notum ut faceret uxor heram,
Meoq; demoraretur in uultu, astutus inter simlas
fierem,*

Quod autem hoc dictum? tacere uolo.

Noctem mali authorem plurimi.

Me miserum: qui Cleobulam duxi, & talenta decem

Nanam mulierculam, cibitalem, cuius superbia

Adeo intolerabilis est. Iouem olympium

Et Mineruam testor non ancillulam potius officiosam,

dicto citius

*Præsto hanc quispiam abigat quæso: at illam re-
ferat.*

ὄχῳ δ' ἐπὶ κληροῦ λαμίαν ἢ κ' εἰρηκὲ σοι.

τὸτ' ὄχι κυρίαν τῆς οἰκίας. κῆρ τῶν ἀγρῶν.

κῆρ πάντων ἀγρῶν ἐκείνης ἔχομεν ἀπ' ὄλων χαλεπῶν.

καλεπώτατον. ἀπασι δ' ἀργαλέα ἐστὶν ἢ κ' ἐμοὶ μόνῳ,

ἢ ὧ πολὺ μᾶλλον θυγατρὶ. πράγμα.

ἄμαχον λέγεις οὐ οἶδα.

Lanam hæreditariam duxi, quod non dixerã tibi!

Tum uero domus, atq; agrorum heram.

Uniuersorumq; illius loco, heu quàm miserum &

græue?

Difficillimum immo. At omnibus molesta est, non

soli mihi,

Filio multo magis filiæq; prouinciam

Inexpugnabilem dicis certo scio.

ὡς ποτὲ κερκοδάμων ὅς τις ὦν πένης γαμῆ.

κῆρ παιδοποιεῖ. ὡς ἀλόγιστος ἐστ' ἀνὴρ.

ὅς μήτε φυλακὴν τῶν ἀναγκάων ἔχῃ.

εἰ μὴτ' ἀναπειχίση εἰς τὰ κοινὰ τῶ βίῃ.

ἵτα μὲν οὖν δύνανται τὸ χρῆμασιν,
ἀλλ' ὡς ἄναξ τακύνει καὶ τάλαιπώρῃ βίῃ,
χίμαζομίτος ζήτησ' αἰσῶν δ' ἴφωρ τὸ μέρις,
ἀπείτων ἀγαθῶν ἕδνα μίτος.

ὅτι γὰρ ἑὸς ἀλιγῶν ἀταίτας τυθιτῶ.

Quam exire me infelix quisquis in egestate nichil
relinquit

Et querit liberos, heu quantum est insciens sui.

Quiq; neq; necessarium studium verum gerit:

Nisi quantum aliquid iugiter in uita detrat.

Neq; (licet res cogit) rectum prebere quit sibi:

Sed inops domo in erumna uita trahit,

Neq; mem tulerans male, misericors omnis socius:

Bonorumq; uniuersorum inforis, ac carens

Unum equidem cum opprobrians, cunctos moni-

tos uolo.

Que in quaternione f

ἀναλογίαν.

Proportionem

ἀνωμαλίαν.

Inequalitatem

ἀνωμαλία.

Inequalitas

ξανθοί δ' αὖ καὶ πυρρίδες καὶ ἰρὺβοί καὶ φορταοῦοι

Fluus autem, & tubet, & tubidus, & fuluus,

& ruieticus.

καὶ γὰρ ἰπ' ἀριτῆ ἀμάρτισον ἴθικασ.

Et uirtute tua si sepi es, uirtute uirtutis.

ἰώρων δ' αὖτὸν εἰλαπρον ἀρὸς ὅν ἡμῖν ἄαυδον, ὅτι γὰρ

ἀρχῆς καὶ δυνασσίας τὸν ὀφθαλμὸν ἰακισμομίτον, τὴν

αλγῆν κατὰ τὰ, τὴν χεῖρα, τὸ σκέλος πιπρωμίτον.

πάν ὅτι ἂν βληθῆ μέρος ἢ τύχη τῶ σώματος παρελεύ-
σθαι τὸ προέμενον, ὡς τε τὸ λοιπὸν μετὰ τιμῆς καὶ δό-
ξης ζῆν.

Videbam etiam ipsam Philippum quo cum certemus,
pro imperio principatūq; oculo effusum, humero fra-
ctum, manū, cingulūq; oblaesum, omne deniq; corpo-
ris membrum, quod fortuna auferre uoluisset, id ul-
tro offerentem, ut de cætero uitam cum honore, et
gloria ageret.

πάν ὅτι ἂν βληθῆ μέρος ἢ τύχη τῶ σώματος παρελεύ-
σθαι τὸ προέμενον.

Omne deniq; corporis membrum, quod fortuna au-
ferre uoluisset, id ultro offerentem, ut de cætero uitā
cum honore, et gloria ageret.

ἔνθα τότος πόντοιο λυδῶνα εἰς λάαν ὤθει

Αἰψὲν ἔπι ἰνσάνας κίττει σὺβ σαχὰ προέλλας.

καὶ βορέης αἰθρηγενέτης μέγα κῦμα κυλίει δῶν.

Sudificisq; altos Aquilo rotat impete fluctus.

λάαν ὤθει.

Lapidem propellit.

λάαν ἄνω ὤθει.

Lapidem sursum propellit.

Quæ in quaternione 8

ἑβδομάδα Septimanam

πλειάδας Pleiadas

πόλους Polos

κρικώπη Pertusa

τὴν διὰ τεσσάρων συμφωνίαν,

Per quaternariam consonantiam

ἑπτὰ πόλεις περιζῆσοι περὶ ἰσθμὸν ἑμῶν
σμίρνα. ῥόδος. κολοφών. σαλαμίς. Ἴος. ἄργος. ἀθῆναι.

Septem urbes certant de stirpe insignis Homeri
Smyrna, Rhodos, Colophon, Salamin, Ius, Argos,
Athene.

ἐν περὶ ἄλλων δ' αὖτε
De otioso causam dicentem.

Quae in quaternione. b

περὶ τροφῆς. De alimento
πένθος δ' τῆς τῶν ἀνθρώπων κούσεως χρόνος.

Quantum est hominum gestationis tempus
ἔτη αὐτῶν ἡμέμητοι.

Mulier decimestris parit.

περὶ τροφῆς, De alimento.
ἔστι δ' καὶ ἂν ἔστι δ' αὐτομήτοις ἡμέμητοι.

Est autem, non est octimestris partus.

ἔστι μὲν φανόμενα ὡς ἴσα μετὰ τῶν ἐκτροσίων, ἂν ἔστι
δ' ὡς εὐδοκίαι μετὰ ταῦτα. καὶ ἔστι τῶν φαντασιῶν
μὲν παρατίκα ὅτι αὐτομήτοι δ' ἂν ἔστι.

Apparent quidem veluti animalia post abortum: sed
nequaquam sunt. quippe statim vitæ excedant. itaque
esse quidem tantisper imaginantur: sed potentia non
sunt.

ὁ δ' αὖτε. Vliffca
ὅσοι ἄνθρωποι, Astinu ad lyram.
κατ' ἀριστοτέλην Secundum Aristotelem.

ἄλλοι οὖν φιλόσοφοι, περιλαομένον δ' ἐστὶ αὐτῶν
τίσιν ἀλλὰ τίνα, ἔπειθ' οὐκ ἀπορῶσι οὐκ
ἀβασίαν.

Nunc gaude dilecta: ast cum se euoluerit annus

Illustres (neq; enim diuina cubilia uana)

Natos nixa dabis

περιπλωμένῃς ἐνιαυτῷ, Voluente anno
γίνεται δὲ ἐν τοῖς τοῖς καὶ πλείω. καὶ ἐλάω. καὶ ὄλον
κατὰ μέρος. καὶ εἴπομεν δὲ καὶ πλείω πλεόντων. καὶ ἐπὶ
ἐλάω ἐλασόντων.

In his te uero et plura fiunt, et praeiora, et ex toto, et per partes. Diuus etiam plura pluribus, et praeiora praeioribus.

τίμωρ Timon

σίλλος Sillus

τίμωνος Timonis

καὶ σὺ πλάταν καὶ γὰρ σε μαθητὴν ὁ πόθος ἔχει
πολλῶν δ' ἀργυρίων ὀλίγην ἠλλαξασ βίβλον.
ὄθεν ἀπαρχόμενος γράσῃν ἐδιδάχθης.

Tuq; Plato. Nam discipulum te dira cupido.

Abstulit exiguum redimis grandi aere libellum,

Scribere per quem orsus praedictus abinde fuisti.

ἰπποκύνω Equi catella

περὶ τῷδ' οὐ De edentulo

Quae in quaternione i

παλάξ, Con tribina

ἢ δὲ κακὴ βυλὴ τῷ βυλούσαντι κακίση.

Consultum male consulti rei pessima res est.

καὶ κνᾶμων ἀπὸ χεῖρας ἔχει ἀτιόντων ἐλάσαι.

κ' ἀγὼ τυθαγῶρας ὡς ἐκέλευε λέγω.

A' fabuloq; manus tristante amouit euentes.

· Ηος, ut Pythagoras ab iussu at, ipse loquor:
πυθαγόρας δὲ τῶν ἀσπίων. μάλιστα τὸν κῦμα ἰδούμ
μιασι λίαν κινητικόν τε ἔσται, καὶ διαφορικόν.
διὸ καὶ μάλιστα κέχρηται αὐτῷ.

Cum diat Pythagoras in leguminibus fabam praeci-
pue approbavit. motum enim maximo excitat, & ali-
um aei, quamobrem ea maxime utitur.

ἄλλοι πάνδε κῦμα κῦμα ἀπὸ χεῖρας ἰλιάσαι.
Ah miseri a' cyano miseri subducite dexteras.
εἰς τὸ κῦμα δεινοί. καὶ αἰτίοι τῷ κῦμα.

In ferendo utero validi causae; uteri ferendi.
ἀριστέλης δὲ, μήτρας. καὶ καρδίας, καὶ ἀγκυρῆς
καὶ τοῦτ' ἄλλω ἀπὸ χεῖρας φησι τὸν πυθαγόρικόν.
χῆσαι δὲ τοῖς ἄλλοις ἀγκυρῆ.

Aristoteles a' uulua, corde & marina urtica, atq; id
genus quibusdam alijs abstinere Pythagoricos dicit,
caeterorum autem usum habuisse.

πρὸς λοιμῶν ἢ λογικῶν κῦμα.

De pestibus, aut rationalium regula.
δυσχερῆς, χαλιπῆς. Difficile, & arduum

Quae in quaternione Κ

τὸν ἄνω λόγον κῦμα ποιῆτε.

Causam inferiorem superiorem efficiate.

ἄνω πρῶτον μὲν κῦμα ποιῆτε.

Neus homo ne occide Crasumo

Quae in quaternione Ι

ἀντισφῆρα, Reciprocum

ἢτοι καλὴν ἔξεις ἢ αἰσχράν, καὶ εἰ καλὴν, ἔξεις κοινὴν·
εἰ δὲ αἰσχράν, ἔξεις ποιήν. ἰσχυρότερον δὲ οὐκ ἀγαθόν, ἢ
λυπηρόν ἄρα.

*Aut pulchram duces, aut deformem. Si pulchram,
habebis communem, sin turpem habebis poenam, nec
tuum autem bonum non est igitur ducenda uxor.*

εἰ μὲν καλὴν ἔξω, οὐχ ἔξω ποιήν, εἰ δὲ αἰσχράν, οὐχ
ἔξω κοινὴν, γαμντέον ἄρα.

*Si formosam ducam, non habeo poenam, sin deformem
non habeo communem. ducenda igitur uxor.*

ἀντίστροφον, *Reciprocum*

πρότασις. *Propositio*

ἢτοι καλὴν ἔξεις, ἢ αἰσχράν,

Aut pulchram duces, aut turpem

κοινή. *Communis*

ποιή. *Poenā*

στριπτικὸν μόριον *Tripartitam partem*

ἄσώματον, *Incorporeum.*

τὸ δρώμενον ἢ πάσχον σῶμά ἐστι.

Aut efficiens, aut patiens corpus est.

τὸ πρὶ χῆ διαστατόν.

Triplici dimensione distans.

ἔχ ἀπλῶς πληγὴ αἴρος ἐστὶν ἢ φωνή. πλήττει γὰρ τὸν αἶμα
ρα καὶ δάκτυλος παραγόμενος. καὶ ἔδέπω ποιεῖ φωνήν.
ἀλλ' ἢ πόση πληγὴ. καὶ σφόδρα. καὶ τόση δὲ ὡς τε
ἀκουσῆν γινέσθαι.

*Non simpliciter plaga aeris uox est, nam digitus con-
tractus quoque aerem percutit: non ita tamen uocem fa-
cit: sed quanta plaga, et uehemens, et tanta, ut au-
dibilis fiat.*

ῥῶμα

φάρμακων	Flumicnueborum
ἰσχυρῶν	Diatrum
βαρβάρων,	Barbarum
σολοῶν	Solacum

Quæ in quaternione m

ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τῶσοι κατὰ φύσιν γίνονται.

An hominum morbi secundum naturam pronuntiantur
κατὰ παρακολούθειαν.

Per sequentiam

περὶ προνοίας

De providentia

ἡμαρτήτων,

Fatum

φυσικῆς συνέταξις τῶν ὄλων ἢ ἀδύναμις τῶν ἑτέρων τοῖς
ἑτέροις ἐπακολουθεῖν καὶ μετὰ πολὺ μᾶλλον ἢ ἀπαρα-
βάτου δόξης τῆς τοιαύτης συμπλοκῆς.

Naturalem quendam ordinem omnium rerum, &
accipio alijs ad a'ia consequentibus, & incommuta-
bili manente eiusmodi complicatione

ὑπὸ τῆς τυχαίου οὐτως εἴρηται.

γνώσει δ' ἀνθρώπου ἀσκήριτα πᾶσι καὶ ὄντως

ὡς τῆς βλαβῶν ἰσχύος καὶ αὐτοῖς γινόμενων, καὶ κατ'
ἔρμητι αὐτοῦ ἀμειψανόντων τὸ καὶ βλαπτομένων, καὶ
κατὰ τὴν αὐτοῦ διάνοιαν καὶ πρόβειον.

Quamobrem a Pythagoreis sic dicitur

Nosce homines spontaneas habere calamitates

Quasi detrimenta singulis a seipsis fiunt, & suo im-
perio delinquunt, & in incommoda tuant sua, & ex
sua electione & intentione.

ἢ πῶς αὐτοῖς δῆλον οἷός τις βροτῶν αἰτιώμεται.

τον οὐκ ἔστι μὴ πλείονων δεῖσθαι, οἷς γὰρ ἔχω προσδοκῶ
μῖνος ἀρελῶν ὧν ἔχω, ἀρῆμα οἷς ἔχω.

Enimvero qui decem millibus, & quindecim milli-
bus uestimentarium eget, is quo minus indigeat fie-
ri non potest: cum enim plus quam habeam, egeo,
detrahens ex ijs, quia habeo, acquiesco.

βάλλει καὶ μέλλοισι τὸν ἀπὸλον ἀκλειερίσσει
τὰς αἰγὰς παρελῶντα καὶ ἀδύτι ποπυλιόσσει.

Merctit romus caprarium Clearysae filia

Capras propellentem, & suauis qd canit, insusurrat

Illud hoc loco notandum, char. 124. post uersum

τὰς αἰγὰς παρελῶντα, addendum esse,

Malo me Galathea petit lasciuia puella,

Et fugit ad salices, & se cupit ante uideri.

Illud quoq; alio in loco animaduertimus caute omis-
sum, quod est in graeco uersu dulcissimum.

τίτυρε μὴν τὸ κελὸν περιλαμνέ βόσκει τὰς αἰγὰς.

καὶ ποτὶ τὰν κρήνην ὡς τίτυρε, καὶ τὸν ἐσόρχαι,

τὸν λιβηκὸν κνήκωνα φυλάσσει, μὴ τυκορυφῆ.

Pasce adamante mihi pulchre heus Tityre capras

& proci ad fontes age Tityre: sed coleatum

Ἦνε αἰσιν, γυσιν ἄ: αἰε, ne κορυμα κίβρετ.

οἶν ἄρτεμις εἶσι κατ' ἕριος ἰοχέαιρα.

ἢ καταπνύγειτον περιμήκετον ἢ ἔρῦμανθον.

τερπομένη καὶ προισι καὶ ὠκεαίς: ἔλαφοισι

τῆ δὲ θ' ἄμα νύμφαι κῆραι διὸς αἰγίόχοιο

ἀγρόνομαι παλῆσαι, γένηθε δέτε φρένα λητώ.

πασάων δ' ὑπὲρ ἠγικέρη ἔχει. ἠδὲ μέτυπα.

ρεῖα δ' ἀρίστωτι πλέται. καλλὰ δὲ τε πᾶσαι.

ὡς ἔστ

Ὡς ὅτ' ἀμυρτόλοισι μίτ' ἀριετι παρθένος ἀδμύς.
 Montibus it qualis studiosa Diana pharetra
 Aut per T. cygiti spatiosa iugis, aut Erymanthi
 Et nunc exsistit apud, nunc certuodina uolucris.
 Stant circum nymphæ agræsis Ioue cœlitate natæ
 Inq; agriculturne: Latonæ pectora gaudent.
 Fronte dea ante omnes ceruice prominere alta:
 Et pulchras omnes inter clarissima fulget.
 Talibus in famulis uirgo intemcrata decebat.
 ἄλυσθι δὲ τὸ φρένα λυτῶ.

Latonæ pectora gaudent
 ῥῆνα δ' ἀριετιώπῃ πάλαι κλαυὶ δὲ τὴ πᾶσαι.
 Pulchras omnes inter clarissima fulget.
 -παρθενικῶν ἑσθῆς, καὶ ἀλάτρουσι θεομῆτι.
 -καὶ ἔργα βιολογία.
 τῶν μὲν ἀρ' ἐκπύτοιςι κατὰ τῶν ἐν ἀλεχίαις,
 Virgineum soluit caestum, legitq; cubilis
 Et minus amoris.

Inq; totis illi sculptis cœpere soporem.

Quæ in quaternione

ἀτοροῦ	dubium
ἡμίτοι καὶ τέταρτοι	
Tertium. Et quartum	
τῶν ἀσωθῶντων	internum maye

Quæ in quaternione

ἀτατομάς	dissectione
αὐτῶν βραδύς	festina tarde
ἀρχῆται ταρτηροῖς φιλοσοφοῖ ἀμὲν καὶ μηχανιστῶν δὲ	

S 2

ῥιβεβηκότα μέχρι δίκαιοιαν ἀγῆνε σαδίωι. ἐξέχειτο
 δ' ἄρα ἢ ῥώμη· καὶ πᾶσα ἢ ἰταλία θιάσαθαε ἰχθῦν γη-
 χόμιον ὑπὸ ἔρωτος.

Et quidem nos uidimus apud Puteolos delphinum
 amantem mitre puerum inelamatum a puero acuti:
 Quinctiam adnatans dorso puerum admittebat: ita
 ut pinnae aculcos, uelut uagina conderet, ne dile-
 ctum sibi corpus laceraret: receptumq; equitis modo
 insidentem per magnum æquor per ducenta stadia de-
 ferret. Roma igitur, omnisq; Italia consuebat: ut pi-
 scem amoris causa uestorem pueri spectaret.

ἄσωτον,	Prodigium,
ἢ ἀκόλαστον,	Vel libidinosum,
ἢ ἀχρεῖον,	Vel inutilem,
ἢ ἀχρηστον,	Vel inutilem,
ἢ κενόπροπον,	Vel improbum,
ἢ μικρόν	Vel sceleratum:
χειρῖδωτοῖς,	Tunicatis
χειρῖδωτοῦς	Tunicatis
ἄχρηκτῦρας	Formas
ἄσφοδόν, ἰχθῶν, μέσων.	

Sublime, tenue, medium.

Quæ in quaternione P

περὶ ἐδισμάτων De edulijis
 ὅπει τί δει βροτοῖσι πλὴν δυνεῖν μοῦνον
 δημῆτερος ἀκτῆς· παλάματος, θ' ὕδροχόου
 ἀττικα πᾶριστι καὶ πύρρυχ' ἡμᾶς πρῆδεν
 ὧτ εὐν ἀπαρκεῖ πλησμοτὴ πρυφῆ δέ τοι
 ἀλλωφῆ δέ τῶν μηχικῶς θυρωμίθκα.

Nos quid

Nos quid mortalibus sit usus præter duo illa modo
Cereris munus, & aquæ potulum? quæ adsunt, ac
nos queunt alere, quorum saties nunquam est: luxus
autem sunt cæterarum epularum indagines.

ἢ δ' ἴτερον θέρη προρίει ἐκείνα χαλάσει

ἢ χιόνι ψυχῆ ἢ εὔδατος αὐτάλληψ,

Grandinis est similis, tuis æstate altera, uel iam

Præglidis nimbibus, aut glaciæ humore coactæ

λάαν ἀνω ὠθεῖται ἕως ποτὶ λόρον.

Saxum sursum impellebat ad cumulum

ἐμποδῶν ἔχον, Incurrere aliquid

ἐμποδῶν ποιεῖσθαι.

Auerrere, atq; depellere

εἰς ἄρτους

In panes

ἄριστος εὖν ἐστὶν ἀργυρίου.

Dignus igitur est argento.

Quæ in quaternione

q

ἀνθρώπος

Qui non audierit

ἀνθρώπου λόγου

Carne humana uescentes

σαρκὸς ἀνθρώπου ἐσθίουσιν.

Corporeis consistentem habitum

μαρτυροῦν μάλασι, ἢ ἰδέσθαι.

Insanientem potius quàm oblectaret

ἰδούσιν τέλος πόντου δόγμα ἀπίστου περιεῖα ἰδὲν πόν-

του δόγμα.

Voluptatis finis meretricis decretum est. tolle uenerē,

nullum meretricis erit decretum.

τοῦ γὰρ μυσίου καὶ τιτακιχιάου χαμνύου δόγμα

6 3

ἄξ ἡμῶν γὰρ φασὶ καὶ ἔμμεναι, οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ
σφῆσιν ἀτασθαλίῃσιν ὑπὲρ μέτρον, ἀλλὰ ἔχουσιν.

Hei mihi quid damnant mortales numina caeli,
Esse aiunt etenim per nos mala, cum tamen ipsis
Verendi praeter fatum sint mente dolores.

Δὶς παῖδες οἱ γέροντες. Bis fueri senes
τύχη δ' οἰωνοῖσι τανυπέρυγαι κελεύεις
παθεῖσθαι, τῶν ὅτι μετατρέπομαι οὐδ' ἀλεξίζω.
Me tu praecipitis praeter uolucris ipsis
Mandas: quas equidem tempeoribus, animoribus resiso.
πολυίστωρ Multiscius

Qua in quaternione n

τὴν ἐξάρτησιν φύσει *Repentinam naturam*
παρμενίδης *Parmenides*
τὸ γὰρ ἐξάρτησιν τοιούτοντι εἶκοι σημαίνει, ὡς ἐξ ἐκείνου
σου μεταβάλλον εἰς ἕτερον.
*Repente enim tale uidetur quippiam significare, quod
in alterum transeat.*

πραγμάματα.	<i>Bellaria</i>
εὐθεσίαι	<i>Commonitio</i>
κόλασις,	<i>Animaduersiono scilicet, & punitio</i>
παραίνεσις	<i>Monitio</i>
τιμωρία	<i>Poenam</i>
παραδείγμα	<i>Exemplum</i>

προσῆκει δὲ παντὶ, τῷ αὐτῷ τιμορουμένῳ ὑπ' ἄλλου ὄρου
ὡς τιμωρουμένου βελτίων γίνεσθαι, καὶ ὀνίζεσθαι, ἢ παρα
δείγμα ἄλλοις γίνεσθαι ἵνα ἄλλοι οἱ ὄρωντες παύχοντα
φοβούμενοι βελτίους γίνωνται.

*Id est autem conueniens, ut qui plectitur ab alio re
ste puniente*

Ne puniente melior fiat, & utilitatem capiat: aut
exemplo cæteris sit: quo videntes alij male affectum
præ metu reddantur meliores.

παροιμία

Deprecor, excuso.

ἀναγώνως,

Diriter

εἰ γὰρ σὶ ἴμιαι, ὡς σὺ εἶς κτελεῖς πλοῖς.

καὶ ἐὰν σὺ μίλλαις, ὡς χρόνι παρῆν δῶθις.

Nam si te casurus erat, ut tu ais, maritus, te

quoq; casurum esse oportuit: ut quando tempus
interponeretur.

Quæ in quaternione

o

αἰθέρας,

Sensus

ὄψιν,

Visum

ἀκοὴν,

Audium

γῆυσιν,

Gustum

ἀσπίν,

Tactum

ὄσφρησιν

Odoratum

περὶ μνήμης

De memoria

τὴν δὲ ἀσπίν, καὶ τὸν γῆυσιν πάντα ἔχει, πλὴν ἐπὶ τῶν
ἀτιμῶ ζώων.

Tactum vero & gustum omnia habent præter anti-
mantium imperfecta.

καὶ αὐτοὶ δὲ εἶδεν περὶ διακυρσίας ἀλατῶν ἑρῶν
τα παιδῶν, καὶ πρὸς παιδικῶν ἐπιπέμνον ζωνῆν. ἀπὸ
τῶν οὗτ' καὶ προσεχόμενοι δ' ἔχουσιν, ἀπειδέχεται εὖ
πάλαι ἐπὶ τῶν ἰσθμῶν. καὶ τὰς ἀκρίθας περιβάλλοντες ἴ-
σα μὲν τὸν πεινῶντος χῶτα ἀμύθην. καὶ ἰππιδῶν τι

S ♣

ἔποιησε περισσεῶν. ξυλίνην πιτομένην, ἣ τις εἴποτε κέ-
βησεν ἢ ἔτι ἀνίστατο μέχρι γὰρ τούτου.

Architas Tarentinus philosophus pariter & mecha-
nicus uir columbam ligneam fecit uolantem, quae si
nunquam subsedisset, praeterca non exurgeret. ha-
cenus enim.

σὺ δὲ μὴ λέγε ὡς γέγονεν ἔτι πολλάκις, ἀλλ' ἔχ ὡς
προσῆκει γίνεσθαι. ἢ ἔτι πῶποτε μὴ κῆτὰ τοὺς νό-
μους ἔποράχθη. ἢ δὲ τοῦτο ἐμὴ μῆσω διὰ τοῦτο ἀπο-
φυγοῖς ἀν' ἀδικίας. ἀλλὰ πολλῶ μάλλον ἀλίσκεο. ὡς
περὶ γὰρ εἴ τις ἐάλω. σὺ ταῦτα οὐκ αἶ. ἔγραψας οὕτως ἀν
σὺ νῦν ἀλῶς; ἄλλος οὐ γράρει.

Verū ne dicas sic esse actum serpentiū: sed hoc fie-
ri sic dicere. non enim siquid aliquando contra leges
actum iam est: tuq; id secutus es, propterea iure queas
euadere: quoniam eo magis iactō in te debeat stru-
ti: ut enim si prius in aliquem foret animaduersum:
tu minime haec scriberis: ita si ipse in praesentia punie-
ris: nequaquam de iure alius scribet.

φιλοσοφία γὰρ τοι ἐστὶν ὡς σώφρατις, χάριεν ἀντις αὐ-
τοῦ μετρίως ἀφῆται ἐν τῇ ἡλικίᾳ. ἐὰν δὲ περαιτέρω
τοῦ δέοντος ἐνδιατρίψῃ, διαφορά τῶν ἀνθρώπων. ἐὰν
γὰρ κῆτὰ πάνυ αὐφύνης ἢ κῆτὰ πύρρῳ τῆς ἡλικίας φιλοσο-
φῆ, ἀνάγκη πάντων ἀπειρον γεγονέναι ἐστίν. ὧν χῆτ' ἐμ-
πυρον εἶναι, τὸν μέλλοντα κελόν, κῆτ' ἀθόν κῆτ' ἀδύκι-
μον εἶσεαι ἀνδρα. κῆτ' γὰρ τῶν νόμων ἀπειροὶ γίνον-
ται τῶν κῆτὰ τὴν πόλιν, κῆτ' τῶν λόγων. οἷς δ' εἰ χῆτ'
μενον ὀμιλεῖν ἐν τοῖς συμβολαῖς τοῖς ἀνθρώποις, κῆτ'
ἐδία κῆτ' δημοσίᾳ. κῆτ' τῶν ἡδονῶν τε, κῆτ' ἐπιθυμιῶν
τῶν ἀνθρωπείων, κῆτ' συλλήβδην τῶν ἡθῶν παντάπα-
σι ἀπειροὶ

ἔπειτα ἄπειροι γίνονται. ἔπειτα δὲ οὕτω ἔλθωσιν εἰς τινὰ ἰδέ-
σθαι ἢ πολιτικῆς πράξεως, κατὰ γένησιν γίνονται. οὕτω
πύργε οἶμαι οἱ πολιτικοὶ ἔπειτα ἀπὸ εἰς τὰς ὑμιτέρων
διακροβῆς ἔλθωσι καὶ τοὺς λόγους, κατὰ γένησιν εἰσὶ
συμβαίνει γὰρ τὸ τοῦ ἄριστιδου, λαμπρὸς τί ἐστι ἔχθη-
σος ἐν τούτῳ, καὶ πρὸς τούτ' ἐπείγεται, νόμων τὸ πλεῖστον
ὑμῖρας τούτῳ μέρω, ἵν' αὐτὸς αὐτῷ τυχεῖν βέλτι-
σος εἴη. ὅπου δ' αὖτ' Ἰσχυροῦ ἢ, ἐπὶ αὐτῷ φάσμα, καὶ λοιδο-
ρῆ τούτῳ τὸ δ' ἔτιρον ἐπαιεῖ ἀντιόχῃ τῆ ἑαυτοῦ. ἔχθη-
μινος οὕτω αὐτοῖς ἑαυτοῦ ἐπαιεῖ ἀλλ' οἶμαι τὸ ὀρθό-
τατόν ἐστι, ἀμφοτέρων μεταχρῆσιν ὁ φιλοσοφίας μὲν ὅ-
σοι παιδείας χάριν, καὶ μὲν μετέχουσιν. καὶ ἔτι ἀχρὸν με-
ρακίῃ ὅτι φιλοσοφῆν. ἔπειτα δὲ ἡδὴ πρὸς βύτιρος
εἴη ἀνθρώποι, ἔτι φιλοσοφῆ, κατὰ γένησιν εἰς σώφρα-
τὸ χῆμα γίνονται. καὶ ἔτι ὁμοίωσιν πάλιν πρὸς
τοὺς φιλοσοφούντας, ὡς πρὸς τοὺς φιλοσοφούντας
καὶ πάλιν. ὅταν ἰδῶ ἰδῶ τὰ παιδία ἰδῶ ἢ ἔτι προ-
σέκει διαλέγεσθαι οὕτω φιλοσοφούντες καὶ πάλιν, χα-
ρω τὸ καὶ χεῖρῶν μὲν φαίνεται καὶ ἐλευθέρως, καὶ πρὸ
πει τῆ τοῦ παιδίου ἡλικία. ὅταν δὲ σαφῶς διαλέγε-
μῖνον παιδαρίου ἀκούσω, πικρὸν τι μοι δοκεῖ χῆ-
μα εἶναι. καὶ ἀντιόχῃ μου τὸ ὅτι καὶ μοι δοκεῖ δουλοπρι-
πίς τι εἶναι. ὅταν δὲ ἀνδρὸς ἀκούσῃ τὸς φιλοσοφούν-
των, ἢ πάλιν ὅτι, κατὰ γένησιν φαίνεται καὶ ἀντι-
φρον, καὶ πάλιν ἀξίον. ταῦτα οὕτω ἔτι τούτῳ πάλιν
καὶ πρὸς τοὺς φιλοσοφούντας. περὶ οὗ ἰδῶ γὰρ
μικρὴν ὅτι φιλοσοφίαν, ἀγαθὴ καὶ πρὸς μοι
δοκεῖ, καὶ ἔτι μοι ἐλευθέρως τινὰ τούτῳ τὸν ἀνθρώ-
ποι. τὸ δὲ μὲν φιλοσοφούντα ἀντιόχῃρον. καὶ οὐδέποτε
τι οὐδέτις ἀξίωσιντα ἑαυτοῖς, ἔτι ἔτι οὕτω γινώσκου

sed ab inimicis bonorum omnium facultate spoliari
 necesse sit. Et palam quidem infelicem degerit. licet
 enim, quanquam agrestius, uera dicere si quis in ge-
 nam te percussit: poenas non det. sed heus uir bone
 mihi obtempera, atque a redargutionibus istis te abstin-
 ne, rerumque elegantiam cole, Et eam sane, unde re-
 dte sentire uideare, alijs missa facien: ista arguta, siue
 deliramenta, siue nugalia deceat appellare: quibus
 efficiatur, ut domos inanes habites, atque sequens non
 eos, qui exigua ista reprehendunt: sed illos potius a
 quibus Et facultates, Et gloria, Et bona alia permul-
 ta possidentur.

Quæ in quaternione

εἰς τετάρτην, καὶ εἰς πέμπτην

In quartam, Et quintam

ἰταλοὶ Vituli

κατ' ἀντίφρασιν

Per contrariam dictionem

τὸ δ' ἀξίωμα καὶ ἂν κακῶς λέγῃ τὸ σόν:

πεῖσος λόγος γὰρ ἐκτ' ἀδοξούτων ἰών.

καὶ ἀκτῶν δοκούντων, αὐτὸς ὅ τ' αὐτὸν εἰναι:

Authoritas uero, Et si male dicat, tua

Persuadebit. nam ab inexistimatis proficiens oratio

Et ab existimatis eadē haudquaquam tantundem uacat.

ἀντὶ ἀδοξούτων

Pro eo, quod inexistimatis

ἀντὶ δοκούντων

Pro existimatis

ἐδοξῶσι,	Ἰνασθῆναι sunt
αἰδοξῶσι	Existimari sunt
σαυήτικοι	Commentantes
ὡ μᾶλλον οὐτως ἔχει τὸ δὲ ἢ ἰκείνους ἢ οὐδὲ τίρωσι	
Ἡ μὲν magis sic se hoc quàm illo habet modo, αὐτὸ	
quàm πεκτρο-	
πυρρωτίωνι πρότω	
Ἐυτρονιστικῶν modorum.	

Que in quaternione H

σαυήτικοι, ἰρκετικοί, ἀπορητικοί.	
Commentantes, obligantes, ambigentes.	
τῶν πρὸς τὶ	Εοικῶν, quæ ad aliquid
διμαθίας	Tardidiscantiam
ἐν πωλουμένοις	In uendentibus
ἀπειροβίαιος	Ineptus
συνέχων.	Angnam pati
συνιάχων	Angnam
ἀργυρέχων	Argentangnam
συναγωγὰς	
Deductiones, & derivationes.	
ἐπιβόλως	
Ἰngeniose, & arte	
πρὸς πολυπραμοσύνης,	De curiositate
πολυφιλίας,	Multorum amicitiam
πολυπροσίτης,	
Μυληπρίας, ac uarios mores	
πολυσαφείας	Corpulentiam
πολυπραμοσύνης	Curiositatem

uolentia commendat, arbitrans ita sese laudare. sed
præstat (sicuti opinor) utriusque esse participem. Phi-
losophiæ inquam, quoad illius honestas sinit, discipli-
næ gratia compotem fieri, neque turpe habetur adole-
scentem philosophari: at cum grandis iam natus philo-
sophatur, ridi uia res o' Socrates geritur: atque equidem
ita penes philosophantes afficior, ueluti erga balbu-
tientes, ludentesque. Cum enim puerulum uideam, cui
decorum adhuc est, sic lingua balbutientem, ac luden-
tem, demulceor: resque mihi quidem festiua, et libera-
lis uidetur, puerilique ætati congruens. Quod si uolu-
biliter puerulum loquentem audiam, acerba quæpiam
res mihi oboritur: et aures meæ molestia afficiuntur:
uideturque nescio quid esse seruilis. At si quis uirum
audierit balbutientem, aut ludentem uideat: res uide-
tur et deridenda, et puerilis, et denique digna uer-
beribus. Ita equidem afficior sanctorum, qui philoso-
phantur ratione. Vbi enim in adolescente philoso-
phiam afficio: oblector, exosulorque, et id mihi uide-
tur perdecere: ingenuum quoque, ac liberalem hunc esse
hominem iudico: contrario si non philosophatur, il-
liberalem, et sese nunquam re ulla dignum, uel ho-
nesta, uel ingenua arbitrantem. Verum cum seniore
iam hominem philosophantem adhuc necdum facien-
tem finem persentio: uerberibus egere commodum uir
ille mihi uidetur. Quod enim modo dixi, id homini
isti accidit, ut et si sit admodum ingeniosus, uilis,
atque abiectus efficiatur: cum mediam ciuitatem fo-
rumque defugiat. In quo poeta inquit, uiros excelle-
re. Abdat se uero, et uitæ reliquum cum adolescenti

tulis tribus, aut quatuor deget, in angulorum aliquo
commutatur. Ingenium autem quicquam magnum
dignum haud unquam loquatur. Equidem o' Socrates
pro mea erga te benevolentia, atq; humanitate ui-
deri mihi uideor affici in presentia eodem modo, quo
zetus respectu Amphionis, apud Euripidē, cuius mo-
do mentionem feci. Etenim mihi quoq; eiusmodi quae-
dam, tecum ut fabulet, in mentem uenit: qualia cum
fratre ille, neglectui habes o' Socrates ea, quae debes
curare, animiq; naturam tui usque adeo nobilem pue-
rili quodam ornamento conditoras: nec foro, sena-
tū ue orationis quicquam recte affiris, neq; probabi-
lem, aut consentientem ullam rationem inuenisti, neq;
uero pro alijs consilium integrum cepisti. Acqui a-
mice Socrates, quod agere ne feras uelim, loquor
enim tua causa summa cum benevolentia. An tibi non
turpe uideatur, ita te gerere, ut ego te habere existimo,
Et ceteros, qui ultra iustum pergant philosophari?
nam si quis te nunc, aut alium eiusmodi quemlibet ad
carcerem rapiat, iniuriam te quidem intulisse argues,
qui culpa omnino uaces, nosti'ne te minime habiturum
quonam te pacto tuearis? Sed uertigine uexeris, ac
consilij inops osceas quid dicas, quid agas. In iudicio
item suggestum conscendens si improbus admodum,
ac nequam aduersarius tuus sit: mori de facili queas,
si te ille capitali defrat crimine. Vtrum quonam pa-
cto Socrates hoc sapientis sit, si qua ars aliquem prae-
stantem ingenio uirum nacta, deteriore illum effe-
cerit? qui neq; sibi ipsi auxiliio esse possit, periculisq;
extremis liberare, neq; se, nec alium quenquam

σπράγματος· ὅταν δὲ δὴ πρῖν βύτερον ἴδω ἔτι φιλοσοφίαν
φουίντα καὶ μὴ ἀπαλλαττόμενον, πληγῶν μοι δοκεῖ ἢ π
δη δεῖσθαι ὡς σώματα εὐτος ὁ ἀνὴρ· ὁ γὰρ εὖν δὴ ἔλε-
γον ὑπάρχει τούτῳ τῷ ἀνθρώπῳ καὶ πάντι ἐντυχῆς ἢ ἀντι-
ἀνδρῶν γενέσθαι φούγοντι τὰ μέσα τῆς πόλεως, καὶ τὰς
ἀγορὰς· ἐν αἷς ἔβη ὁ ποιητὴς τοὺς ἀνδρῶν ἀριπρεπέεις
γίγνεσθαι· καταδεδυκότι δὲ, τὸν λοιπὸν βίον βιώσασαι με-
τα μερακίων ἐν γυνίᾳ πρῶν ἢ τετάρτων, ψιθυρίζοντα
τα· ἐλεύθερον δὲ καὶ μέγα καὶ ἰκέρων μὴ δέποτε
φθέρεσθαι· ἐγὼ δὲ ὡς σώματα πρὸς σὲ ἐπιεικῶς ἔχω
καὶ φιλικῶς· κινδυνεύω εἶναι πεπονημέναι εὖν ὅπερ ὁ (ἦ π
θος πρὸς τὸν ἀμφίονα ὁ ἀντιπείδου, εὐπερ ἐμνήσθην·
καὶ γὰρ ἐμοὶ τοιαῦτ' ἀπὸ ἀπέρχεται πρὸς σὲ λόγον
οἷά περ ἐκείνος πρὸς τὸν ἀδελφόν· ὅτι ἀμιλεῖς ὡς σώ-
ματα ὡς δεῖ σε ἐπιμελεῖσθαι· καὶ φύσιν ψυχῆς ὡς δὲ
γενναίαν μερακιώδη τιτὶ διαπρέπεις μορρώματι·
καὶ οὐτ' ἀνδρῆς βυλαῖσι προθεῖ ἀνδρῶς λόγον, οὐτ' ἐπ
κὸς καὶ πῖσιν ἂν λάβοις, οὐθ' ὑπὲρ ἄλλων τεχνικὸν βύ-
παιμα βουλεύσασαι· καὶ τοὶ ὡς φίλε σώματα, καὶ μοι
μηδὲν ἀχθεῖς ἀννοία γὰρ ἐρῶ τῆ σῆ· εὐκ ἀχρόν δοκεῖ
σοι εἶναι οὕτως ἔχειν, ὡς ἐγὼ σε οἶμαι ἔχειν· καὶ τὸς ἄλλ-
λους τὸς πόρρω ἀεὶ φιλοσοφίᾳ ἐλαδόνοντας, εὖν γὰρ εἴτις
σε λαβόμενος, ἢ ἄλλο ὅτις, εἰς τὸ δεσποτήριον ἀπά-
τοι, φάσκων ἀδικεῖν, μηδὲν ἀδικοῦντα· οἷαθ' ὅτι ἔκ ἀν
ἔχοις ὅτι χεῖσαι σαιτῶ· ἀλλ' ἰλιγγιῶν ἂν καὶ χασμῶν,
ἔκ ἔχων ὅ, τι εἶποις· καὶ εἰς τὸν δικαστήριον ἀταβὰς κερ-
ζόρε τυχῶν πάντι φάυλν καὶ μοχθηρῶ, ἀποβάσοις ἂν εἰ
βύλοισι σοι θανάτῳ τιμᾶσθαι· καὶ τοὶ πῶς σερὸν τὰτὸ
ἔστιν ὡς σώματα, εἴτις ἀφυσᾶ λαβῶσα τέχνη φῶτα, ἔβη-
πε χείρονα, μὴτε αὐτὸν αὐτῶ δυνάμενον βοηθεῖν· μὴ

δὲ κούρει ἐν τῶν μεγίστων παιδύων, μὴ τε ἑαυτῶν,
μὴ τε ἄλλων μηδὲ ἅπλῶς τῶν ἰχθῶν περιουλαῖσθαι
πᾶσαν τὴν οὐσίαν. ἀτιχῶς δὲ, ἔτιμον ζῶν ἐν τῇ πύλει,
τὸν δὲ τοῦτον εἶτι καὶ ἀρροικότερον εἰρηθεῖαι ἕξεισιν.
ἐπὶ κόρηι τυπῶντα, μὴ δίδόναι δίκην. ἀλλ' ὡς γὰρ
ὁμοί τελευ. παῦσαι δ' ἐλίχων. πραγμάτων δ' ἄμου-
σία ἀσκη. καὶ ἄσκη ὁπόσιν δέξεις φροσῆν, ἄλλοις τὰ
κομψὰ ταῦτ' ἀφείσ, εἶτι ληρήματα καὶ φάσαι εἶσαι,
εἶτι φλυαρίας. ἕξ ὅτ' αἰσῶσιν ἕκδοικῶσαι δόμοις. ζῆ-
λῶν, ἕκ ἐλίχοντας ἀσθρας τὰ μικρὰ ταῦτα, ἀλλ' ὅτι
ἔστι καὶ βίος καὶ δόξα, καὶ ἀλλὰ πικρὰ ἀγαθὰ.

Philosophia sane' o' Socrates res est elegans, si modice
quissiam per aetatem attigerit: at si supra modum tem-
pus in ea coneruerit: hominum est corruptela: nam
siquis uel amano sit, ac riq; ingenio, ultraq; aetatem
philosophetur: necesse est eum rertum omnium esse
imperitum, quatum usu calleat oportet quicquid ho-
nustus, probusq; est futurus. Legum enim ciuilium pe-
ritia, et orationis uacat: quibus in actionibus, ac cō-
mercis cum hominibus, tum priuatum, tum publice
uti conuenit, uoluptatum item, atq; cupiditatum hu-
manarum, et morum euadunt prorsus insolentes.
Cum itaq; in ullam quampiam in cadunt priuatum,
publiamue actionem, habentur deridiculi ferinde,
ac uiti caules ipsi, ubi ues:ta aduenit studia, et di-
sputationes, irridentur. Accidit us enim illud Euri-
pidis. Quia in re clarus quisque est, ad eam prope-
rat. et diei partem illi plurimam imperit: in qua
ipse se exuperet, contra in qua stupidior, ac nihil sit,
inde effugit, eamq; contemnit. Alteram uero sui bene

Quæ in quaternione x

Ἐκάρα σοὶ γε πατήρ ἦν ἰππότεα Πηλεῦ,
ἔδ' ἑτίς μ' ἠπέρ. γλαυκῆ δ' εὖ ἔτικτε θάλασσα
πέτραι τ' ἠλίβατοι. ὅτι τριῶδες ἐστὶν ἀπηνής.

Non eques ipse pater fuerat tibi mhercule Peleus,
Non Thetis est genitrix. glaucum te protulit æquor,
Æt' ἄρ' ἔτυπος, mens quod tibi dura ferox est.

ἐνθυμήματι Commentatione

κωλόν Lacum intestinum

ἀμαθίπερον πῶς εἶπε. κῆσάρεπερον λέγε.

Indolentius, ruidiusq; quodammodo loquere, ἔ' aper-
tius, ac clarius fare.

τὰ πρῶτα κατὰ φύσιν Primigenia

ἀναλησία Indolentia

ἀπάθεια Impassibilitas

Quæ in quaternione y

ἄξιον εἶναι τὸ ἀδικεῖν τὸ ἀδικεῖσθαι.

Prius esse iniuriam facere quàm peccare.

πρὸς ταῦτα κέρπει μηδὲν ὡς ἀπαιθ' ὄρων

κῆσάρεπερον πῶς εἶπε. κῆσάρεπερον λέγε.

Nihil occulte quando cuncta tuens,

Et cuncta audiens omnia revelabit dies.

ἀπθ' ἐνδὸς ὑποκειμένῃ πεπωμένῃ, κῆσάρεπερον,

Pro uno subiecto, factum, ἔ' naturam

μη κῆσάρεπερον μοῖραν δόμον αἰδὸς εἰσαφίκηαι.

Né ue obstante domum fato penetrabis auernâ

περὶ πρῶτον, De corona

ὁ μὲν

ὁ δὲ τοῖς γυνῶσι νομιζῶν μόνον γενεῖσθαι τὸν τῆς
 ἑμκρμόνης καὶ τὸν αὐτόματον, θάνατον περιμύσει
 ὁ δὲ καὶ τῆ πατρὶδος ὑπὲρ τῆ μὴ ταύτην ἰδέσθαι δουλῶσα
 σαρ. ἀποδείξασθαι ἰθαλῶση.

Nam qui parentibus tantum se natum putat: fatu-
 let, atq; frontis suae mortem metuit. Qui uero etiam
 patri. ob id, ne in seruitutem redactam illam uideat:
 saumbere perhorribit.

τὴν πατρὸς καὶ τὸν αὐτόματον θάνατον

Fatulem, et frontis suae mortem

αὐτόματος θάνατος

Frontis suae mors.

Quae in quaternione Ζ

ἡλίων ὁ λίσβιος.

Suauius lesbium

προσφίλας

Λατρηίς

ἡ δὲ λίσβια ἰσχυρότατος καὶ θρασυτάτος, ἀπὸ τῆς
 τῆ βίῃ τίκτη. ἰσχυρότατος γὰρ συλλαβῶν τῆ τέλει
 τὰς μήτρας. τὸ δὲ αἴτιον τούτου, τούτ' ἴσθι, ἰσχυρὸν αὖθ
 σκύμνος ἐν τῆ μήτρῃ ἰσχυρὸν ἀρχεται διακινεῖσθαι ὁ
 δὲ ἰσχυρὸν θυλάκας θέρων πολλὰν πάλιν ὄψυτάτου, ἀ-
 μύσει τὰς μήτρας. ἀπὸ αὐτῶν δὲ πολλῶν μᾶλλον
 ἰσχυρὸν καταρῶσι πλάσσει τὸ δὲ ὁ τῶνος ἴσθι, καὶ
 τὸ παρῆκα λίσβια αὐτῶν ὑγιᾶ ὑδῆ.

Cum autem animalium acutum sit lesbia, et au-
 dissimum, semel omnino in uita, et unum parit.
 Enitendo enim cum factu pariter matricem proijcit.
 Rei uero huius causa est quod cum in matrice ma-
 nens motuari incipit aculus, motus ille unguiculis

praemunitus ferarum longe omnium acutissimis ma-
tricem discerpit, tum in maius continuo augetur,
multo magis dilanians prodit. instante uero iam ni-
χι, prorsum relinquitur eorum integrum, & fa-
rum nihil.

ἐπίκουρον, Προβλεψικόν
εἰρήκει ὡς τίς τε λίσσῃ περιὶ οἴσι τέλειαι
ὠρᾶτε νηπιᾶροντι. συναντήσουται ἐν ὕλη.
ἄνδρες ἐπακτῆρες.

Vtq; leo in sylua stabat sua pignora circum,
Cui manus occurreret catulos nemus inter agenti
Veneratq; acineta uirum.

πυκνὰ μάλα στενάχων ὡς τε λῆς ἠυζέτειος
ὦ ράθ' ὑπὸ σκύνουσι ἐλαφίβολος ἄρπασεν ἀνὴρ
ὑλῆς ἐκ πυκνῆς. ὁ δὲ τ' ἄχνηται ὕπρος ἐλθὼν
πολλὰ δὲ τ' ἄγκυ ἐπῆλθε μετ' ἀέρος ἰχνί ἔρανῶν
εἴποθεν ἐξ αὔροι μάλα γὰρ θριμύς χόλος αἶρει.

Cerebra gremens nimium, tanquam leo uiribus ingens
Faucibus, absenti uenator si catulum audax
Abripuit denso in saltu, dolet acce, sequensq;
Deinde nemus uersat, scrutant uestigia, si quo
Versa ueni inueniat: rapit illum bilis amara.

λίῳν δ' ὅτι μὲν ὄχλυι ὀπιθεν καὶ ἴσιν ὀπιθυρητι-
κόν. εἴρηται πρότερον, ὄχλυι δὲ καὶ τίκτηι οὐτάσκει
ὠραν, καθ' ἕχθρον μὲν τοι ἐνιαυτὸν τίκτηι μὲν οὖν τῆ
ἔαρος, τίκτηι δ' ὡσιπιτοπολὺ δύω. τὰ μὲν τοι πλεῖστα
ἔξ. τίκτηι δ' ἐπίσπε καὶ ἐν. ὁ δὲ λεχθεὶς μῦθος περιὶ τῆ
ἐκβάλλειν τὰς ὑσέρας τίκτοντα, λιρωδῆς ἐστίν. συνιτέ-
θη δὲ ἐκ τοῦ σπατίουσι εἶναι τοὺς λόντας. ἀποροῦντος
τὴν αἰτίαν τοῦ τὸν μῦθον συνιθέντος. σπατίου γὰρ τὸ
λίτος τὸ

ἄνθρωποι τὸ τῶν λιβύτων. καὶ οὐκ ἐν πολλῷ γίνονται τὸ ἐν
 πρῶτῳ τῆς ἀρρώστιας ἀπάσης ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ ἀπὸ
 χιλιῶν καὶ τοῦ ἑξῆς ποταμῶν. τίκτει δὲ καὶ ὁ λίων
 πάντῃ μικρὰ ὕψος. ὡς τε δὲ μήνη ὄντα μέλις βαδί-
 ζει. οἷός ἐστι ἐν σφίξ ἀόριστος τίκτεισι πινθάκτις. τοπρῶτον
 πέπει. εἶτα ἀπὸ ἐλατήρια. μετὰ δὲ ταῦτα ὑπὲρ ὕδιν
 τίκτεισιν. ἀλλ' ἀγοροὶ διατελοῦσιν. οὐκ ἔχει δὲ ἡλίαινα
 χάλκη ἀλλ' ὁ ἀρρητὸς λίων. βάλλει δὲ ὁ λίων τοὺς αὐτῶν
 δόγτας καὶ μέγιστος τέσσαρας μέγιστος. δύο μὲν ἀνωθεν,
 δύο δὲ ὑποθεν. βάλλει δὲ ὁ ἀρρητὸς ὡς τῶν ἡλικίων.

Leonem inversum ante, utinamq; terro reddere di-
 ctum iam est. Coit, & parit, non omni tempore, sin-
 gulis tamen annis uere parit, & magna ex parte
 geminos. sed cum plurimos, sex catulos, nonnunquam
 etiam unum. Quod de Leena fertur, uulgam cum
 partu emittere, delira fabula est facta ex ea causa,
 quod rarū genus hoc animalis est, nec rationem cui
 ita esset amperire author ille, fabula poterat. Ra-
 tum hoc enim est, nec multis nascitur locis, sed Eu-
 ropæ totius ea parte solum, qua inter Acheloum a-
 mnein, & Nesum est. Parit leena quoq; adeo par-
 uos, ut uix post secundum mensem incipiant ingre-
 di. Leones terræ syriæ quinquies uita pariunt, pri-
 mum quinq;, post uero subinde pauciores, deinde ste-
 riles degunt. Carci Leena iuba. Martis hæc propria
 est. Dentis eos tantummodo uocant leo, qui canini uo-
 cantur, quatuor, duos superius, totidem inferius, idq;
 sexto mense ætatis fit.

παρδάλιας

Promis, na & omnimoda continentes.

οὐκ ἀπὸ τῶν ὑῶν Non a suis
 ὕει Pluere
 ἐτύμω. Veriloquio.
 βιοφιλή,
 Vitae utilitatibus conducentia
 πλέμασι Placentis, conuotione
 πέφει Panibus secundae mensae
 παροιμιώδης Proverbio tritus
 πολλὰ μεταξὺ πέλει κύλικος, καὶ χέλεις ἀκρῶ.
 Multa cadunt inter calicem, supremaque labra
 σοφοὶ τύραννοι τῶν σοφῶν ξυνοσίαι.
 Sapienter tyranni sunt congressu sapientum

Quae in quaternione A

αἶας ὁ λόκρος. Aias locrensis
 γέρον γέροντα παιδαγωγῆσω σ' ἐγώ.
 Senem senem ego te ipsum erudiero
 φιλοκτήτης, Philoctetes
 ἐν τῷ πυρροῦ προμήθει.
 Ignis erit Prometheus
 σιγῶν τε ὅπου δεῖ, καὶ λέγων τὰ καλῖα.
 Tacensque ubi opus est, et opportuna loquens
 σιγῶν τε ὅπου δεῖ, καὶ λέγει ἀσφαλῆς.
 Silere ubi opus est, et tuto loqui.
 αὐρωνία, Vocalitas,
 αἶρα βαθύαν
 Caliginem, et nebulam profundam
 κολοιοῦς τε φῆρας τε Graeculos, sturgnosque
 φηρώντε Sturgnatum

τῶν δ' αἰετῶν τε

τῶν δ' ὡς τι φέρωντί τις ἴρχεται δὲ κολοῖται.

Notum, ut de strumis in rubes graculis, uo

αυτίδας Crepidulas

ενρείδας, Nercidas

σαμαχία Umbrales pugna

αριμαχία Arietum pugna

δὲς ταυτὸν ἕμιτ εἶπει ὁ σοφὸς ἀχυλος,

ἢ κω γὰρ εἰς γὰρ φησὶ, καὶ ἐστὶ ἄρχομαι.

ἢ κω δὲ ταυτὸν ἐστὶ τῷ ἐστὶ ἄρχομαι.

ἐν τὸν δὲ ὡς τὸν αἴτις εἶται γέστοι.

χῆσοι εὐ μάτρας. εἰ δὲ βδλς, ἐρδσοτον.

Bis idem nobis dixit sapiens Aeschylus

Venio enim ad terram inquit, ὅσ' ααδο postliminio

Ast uenio idem est, quod ααδο postliminio

Ita per Iouem atq; siquis vicino dixerit,

Ααμοδα ημαδὶταμ, uel, si libet, ααααμ πανατῖαμ

μάτρα καὶ ἐρδσοτον,

Μαδῖτα, ὅσ' αααα πανατῖα

ἀτομημοιῶς. Σεμημοιῶς

ἕατετα δ' ἰαβελῖαν ἕταχι ζῶς. δὲ τὸ κορσοῦ

ἕατ' ἀδρεατασίαν. δ' ἀδ' αἵματος ἕα τὸ κυδοίμου.

Hector: de saulic, de puuere Iuppiter, ὅσ' de

C. de uirum abduxit de sanguine, deq; α. mular.

ἰομιῶτι μάχα τέ. γέτοι τ' ἀδρεατασίαντε.

Pr. eia, αηδῖα, ααδετ, ἕομημητῖ; ηαααα

μηαδῖ ταῖα γέτω πολομιζέτο μηδὲ μάχιδου.

Neu dulci fueri pugnae, ααε αααατε σῆτο

μηαδῖρι δ' ἀρα πλεμάχη βέγατε τι μηροτα

Telemachosq; Proci letum, fatumq; profecto

βῶατον καὶ μῶρον. Letum, ὅσ' fatum

πολεμιζέτε, καὶ μάχεσθε,
Bellate. Et pugna
βάσκ' ἴθι ἔλε' ὄνειρε, καὶ βάσκ' ἴθ' ἴρι ταχέια
Vade i somnium agens, Et alibi, hade Et puge Iri
citata.

ἐκ παραλλήλου,
Ex geminatione

Quae in quaternione B

προσωδίαν . . . uolationem
πλαυήω, καὶ νήρει, καὶ εἰνχλίω μελικέρτῃ
Glauc, Nerēis, aīq; maris genio melicertae
νεωτερικότερος,

Αudacior, Et iuuenilior
ταῦρον δ' ἀλφείω, ταῦρον δὲ ποσφδάωτι.

Ταυτίον αὐτὴν Alpheo, Neritino tum quos; Ταυτίον
ἑμρατικώτερον, Expressius
ἐπὶ τῆ φαίῃ μύρον

In lente unguentum
πρόσωπον . . . personam

παχυμερέστερον
Crassius, Et pinguiore Minerva
λογικὴ ζῶα . . . Rationalia animalia
ταυρόβατα . . . Nervis mouentia

Quae in quaternione C

παιδείας δ' ἐκ ὀρθῶς ἦρθαι τὸ παράπαν.
Institutionem autem minime recte attigisse.

περὶ χελῶν, καὶ ἡδονῶν

De honesto, Et uoluptate

καρβένος δὲ εἶναι λέγεται. κατασφύμβολον τὸ ἀδιάρθρον
ρος εἶναι

ροι εἶναι, καὶ μηδ' αὖτ' ἐπιδιδόναι τοῖς κενύροισι. μὴ
 δὲ προσίεσθαι, μὴτε τῶν ἐπισηκῶν λόγους, μὴτε παρκε-
 ποιῆσαι, καὶ δέησι, μὴτε πολλακίαν. μὴτε ἄλλο μηδὲν
 τῶν τοιούτων. οἷς ἀκοχέθως, καὶ σκυθῶτ' ἰσθῆται.
 καὶ συνιτηκὸς ἔχουσα τὸ πρῶτωτοι, καὶ ἕτερον. καὶ δὲ
 δορκὸς βλάπτεται. ὡς τε τοῖς μὴ ἀδίκοις φόβον ἔμποιοῦν
 τοῖς δὲ δίκαισι θάρσος. τοῖς μὲν ὡς, πρὸς φόβου ἕτερος
 τῶ τοιούτῳ προσώπῳ. τοῖς δὲ ἕτεροι, προσώπῳ.

Dicitur Virgo esse, indicio eam esse incorruptam: im-
 probis nunquam concedere: non orationem, mode-
 stam, non pre. ationem, non adulationem, non deni-
 que quicquam aliud pati. Quas ob res merito tristis
 etiam acrimonia fronte pingitur, vultu graui, aspe-
 ctu contento, & toruo, ut iniustus terrorem incutiat:
 iustus fiduciam praebeat: quando huiusmodi facies
 iustus grata, iniustus molesta est.

σφῆρις	Sirenes
ἐν ῥυκίᾳ	Euryclia
ἐν τῷ ἰσθμῷ βαλδωνί.	In interiore mari
κατὰ ἀρίστηρον,	Iuxta Aristarchum.
ἐν τῷ ἰσθμῷ κατὰ ἀρίστηρον.	

In exteriore iuxta Crataeum
 ἰσοθύροι Pares
 παρασχίς. Continuae series
 ἡμαθία. Emathia
 αἰμονία. Harmonia
 νερηνίον. Nephunium, & locus Nephuni
 ὄψαδου Proficit tibi
 ταύτης τῆς πολυμαθίας,
 Huius multae disciplinae gratia

ἄτιτοι ἐν μεγάροισι κείδον ἀγαθὸν τε τίτυκται.
Aedibus in nostris quae rescta, aut prana geruntur.

Quae in quaternione D

αὐῖρυσαν μὲν πρῶτα, κῆρ ἴσφαξαν, κῆρ ἴδραν,
κῆρ ἀβρομοὶ ἀτίχρη.

Prima surinatum, nec tere, exuta dedere

Pellibus, alsq; sono, ὅ τι μὲν

ἀνδρὸς μὲν τῆδε σῆμα πάλαι κῆρ τῆδε ἰώτος

ὄν ποτ' ἀριστῶτα κῆρ τίηταρ φάδιμος ἔκτωρ

ὡς ποτ' τίς ἐρή. τὸ δ' ἐμὸν κείος οὐ ποτ' ὀλεῖται.

Est u. vi tumulum, qui pridem a lumine cessit.

Abstulit hunc factis praec. arum splendidi Hector

Quondā ita quis dicit, mea nunquam gloria cadet.

ἀνδραγαθὸν περ ὑμῶν, κῆρ διαδεχόμενῶν.

Fortiter ac uiri iter aguntibus uobis, atq; succedenti-

bis, suscipientibusq; stationem meam.

περὶ ψυχῆς

De anima

εἶσε πρῶτ' ἀπὸ με ἀργύριον.

Exigit a me argentum

Quae in quaternione E

περὶ ἰδολμάτων. De idolis

ἐν ταῖς προτέραις θεομορφοποιήσεσσι

In prioribus thesmo; h. o. i. s.

εὖν οἶω ἀπάσαισι παραινῶ, κῆρ λέγω.

τοῦτον κολλάσαι τὸν ἀγῶνα πολλῶν οὐνεχ.

ἀγρία γὰρ τινὰ ὡς γυναῖκες δράτε, ἐν ἀργείοις

τοῖς

σοῖς λαχέροις αὐτὲς φαρμακείοις.

Omnis igitur nunc admonedo, & dico
Virum humanane ulasce, multis de causis,

Agrestis etenim quaedam matronae agit, ut qui

In agris suis epuitibus olivibus sit.

ὃ δὲ ἀγαθὸν ἀγροῦ πρότερος ἀρχαῖον.

ὄριφθὸς μὲν ἔμοι νόστος προσεπέειπεν

ὡς μισοθέλωι ὡς τυθάξεν. ἐν δὲ πάροισι.

μιμαθηνῶς. ἄλλοτι γράψαι τοῦτ' ἀν.

μίλιτοι ὡς σερπύτων ἰσταλῆσι.

At tu Anaxagoras alumnus veteris ille

Durus quidem ad faciendum videtur

Et ridendi exosus, & iocari ne ad minimum quidem

Consuevit, vetum quicquid scripserit id

Ἄνυλλε, & sibi nibus profuit.

οὐ γὰρ οὐ μὲν ἄριζιδῶν ὤλιτο τοῦ.

Nulla aetate tua Euripides monumenta peribunt.

ἀφαινεύεται,

Reminiscit

ἀδύοι ἐν ᾧ τριάντων τιμῶν ἰπέρβητι πῦρ καμίστων ἐξ
ἀνδρακτὸς συμβαίνῃ διὰ τῶν καμίστων.

Oratio, in qua prorsus quibusdam, aliud quid a positi-

tis, neque ratio a nequitur per ea, quae posita sunt.

ἑστὰ ἀνδρακτῶν, ὡς ἑστὰ τιμωφῆτος

Ἰν Ἀνιτροποιῖα, & Ἰν Τιμωφῆτι

πολιτικῆς

Urbium expugnator

ἰσομηματίου

Commenta periculum

ἂν τὸ ἀνέρι καλὸν μετὰ πόρον, ὃ μὲν πόρος δίχου

ται, τὸ δὲ καλὸν μετὰ πόρον. ἂν τὸ πόρον ἀχρὸν μετὰ

ἡδονῆς, τὸ μὲν ἡδὺ δίχεται, τὸ δὲ ἀχρὸν μετὰ

Si cum labore honesta quippiam cogitis, labor abis.

*honestum manet. Si cum voluptate turpe feceris quip-
riam: quod suave est abit: quod turpe est, manet.*
διαρρέσιων Διουσιονιμ

Quæ in quaternione F

ἐλογίζομεθα ἅν παρὰ τὴν ἰχυρὰν σὺμπῶσιν τῆς κοι-
λίας εἶναι τὴν σφοδρὰ ἀσιτίαν. καὶ γὰρ τοῖς ἐπιπλέον
ἀσιτοῦσι κατὰ προκίρσιν ἐν τοῖς πρώτοις χρόνοις ἢ
πεῖνα παρακολουθεῖ. ὕπερον δὲ οὐδέτι.

*Cogitabamus itaq; propter nimiam ventris compres-
sionem summam esse incediam, nam Ὁ ἢ, qui sponte
abstinent cibo, primis temporibus fame afficiuntur:
post autem minus.*

εἰθισμένοι δὲ εἶσι καὶ οἱ σκῦθαι ὅταν διὰ τινα καῖρον
ἀναγκάζονται ἀσιτεῖν, ζώνας πλατείας τὴν κοιλίαν δια-
σφίγγειν ὡς τῆς πείνης αὐτοὺς ἤπρον ἐνοχλοῦσης. χε-
δὸν δὲ καὶ ὅταν πλήρης ἢ κοιλία ἢ διὰ τὸ κένωμα ἐν
αὐτῇ μηδὲν εἶναι. διὰ τοῦτο οὐ πρῶσιον ὅταν δὲ σφο-
δρὰ συμπιπῶκῃ ἢ κένωμα οὐκ ἔχει.

*Scythæ etiam consueverunt, siquando civisiam rei
causa incediam ferre coguntur: latioribus fascijs ven-
trem cohibere, quasi ita famis minus eos infestet, ven-
tre autem fere pleno, quia nulla in eo sit inanitas, fit
ne esuriant. Cum autem venter compressus admodum
est: caret inanitate.*

ἀπορον δὲ καὶ δεόμενον ἐπισκέψως, καὶ ἐπὶ τού-
του, καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν βουλευμάτων διατὶ ἐν τῶν
ψύχῃσι μᾶλλον τὸ σὺμπῶμα τοῦτο γίνεται ἢ ἐν ταῖς
ἀσδίαις.

Dubium est, indigensq; considerationis tum in hoc

tum in ceteris famelicis: quare in frigoribus magis hinc
istemodi casus accidat quam serenis temporibus.

εὐδιτῆρας, Nevro scilicet
εἰσαγωγῆς, Introductiones
περὶ ἀξιώματων Pronuntiatorum
ἀξίωμα. Pronuntiatum
λαϊκὸν αὐτοπλαῖς, ἀτοφατὸν ἕσσον ἐφ' ἑαυτῷ.

Diabile per se perfectum, enuntiabile quantum ex
semetipso

ἀξίωμα Propositum
συνημμένον ἀξίωμα Connexum pronuntiatum
συνπιπλωμένον, Copulatum
παραδιεξουμένον, Vitiiose distinctum
ἀδιαφορεῖν Indifferens esse
ἀπὸ τοῦ εἶρησιν A' pereundo
εἶρη καὶ εὐλαίην

Pereas mala pupilla oculi
εἶρη ἐκ τήσου θάωον ἐλίχισι ζωότατο

Oculus o pereas iniquum ex insula abusus
βίσκερον Invidum
βασκαίον. Invidere

φαυρότερον ἀπὸ τοῦ φαύλου ἐπὶ τὸ χρυσότερον,
Facile apparet ab apparendo ad id, quod melius, et
benignius est.

Quae in quaternione G

δῆμιον Perspectiva
εὐνομιαν, Regularis
ῥυθμὸς Modulus, numerus.
μίλιος. Modulatio, actus
εὐνομιαν Regularis

μῆτρικῆ,	Dimensiva
σολοικόν	Solacium vitium
θεῖναι εἰς μέσον	Ponere in medium
ἐξ ὀδίου	Viaticum
τεμείων ἱερᾶ	Temporum sacra.
καὶ δὲ δῶρα σλοικι νῶν, καὶ σπάρτα λένονται	
En ligna eructent ratium, & sparta in cauiem sine	
σπάρτυς	Ex agris satos
κνυριοῦς ὦν, ἐκ διοπέθου πατρὸς	
πρὸς τοῖς ἐνδοτὸν πέντε γράφα δράματ' ἕξ,	
ἄλλαι πεντήκοντα καὶ δυδιν ἑτῶν.	
Cephisteus genere ex Diopete patre	
Quinq; & centum cum scripssisset fabulas,	
Fato est defunctus annos duos natus, & quinquaginta	
τεχνηκοί	Artificiales
ἀποδεικτικῶ	Demonstratio
ἀμφοβητούμενον, ἀντὶ ὁμολογούμενον.	
Dubium pro confesso, & certo	
ἀπόδειξι	
Expressionem, & demonstrationem	

Quæ in quaternione H

μὴ κλάτε ἐν τ' οὐλαίον, ἀλλ' οὐκ ἴτε οἶα φρίκη περι-
τὸν ὄρθρον γέρονε τήμερον κεφυσάλλωται.

Ne ridete inest oleum, uerum uos nescitis qualis ma-
tutino diluculo hodie rigor fuerit: itaq; gelu concre-
tum est.

ἀἰθοπαοῖνον,	Calidum uinum
σκυτάλη	Locum, quo epistolæ inuoluntur.

τῆς ἰσχυρίας καὶ ἀφ' ἧς
 τὸ πυρὸς ἀγνέταται
 ἢ καὶ μὴ κατὰ ποταμοὺς
 δ' ἀμείψαι καὶ προχέουσι ἴσως ἕστι
 αἴθρα ἀλλ' ἐν ἕρσει πύραυ
 φόνια αὐλοδομεία φάδξ ἐς βαθεῖαν
 αὐτὴν πύρρον καὶ ἐν ταύτῃ
 αἴθρα δ' ἀλτοιο κενύς, ἰσχυρὸν
 ἰσχυρῶς ἀνατόμ-
 πη. τῆρας μὲν θαυμάσιον ἰδί-
 ωμα θαῦμα δὲ καὶ παρὶόν-
 τυ ἀνθρώποις.

A' qua sane' eructantur inaccessi ignis purissimi ex
 ignis fontes. Flumina uero interdum quidem inundant
 flum. sum feruentem sum. At per noctes punicea pro
 glomietata flamma ad profundum ponti ferunt so-
 lum, cum strepitu illa uulcani fluente serpente eme-
 tit scuiissima monstrum profecto, tum uisu, tum audi-
 tu mirabile.

ῥοῖς ἕστιον αἴθρα	Fluxum sumi calidum
κενύς	Fluenta
ἀνύρω	Improprie
τραχία	Dira

τί τι πύρρον αἴθρα, τὸ γὰρ ἐν ψοι περιβάλλεται.
 Ρυθμοῦ μὲν ἰσχυρῶς enim contractitur
 ἢ ἕστιον αἴθρα.

ἰσχυρῶς uentis, ἕστιον αἴθρα	
τραχία ἀρτηρία	Aspera arteria
ἐπιλαβή	Apposita lingua
τὸν τραχίαν ἀρτηρίαν.	Asperam arteriam.

ἄλλοτε μητρὶν πῆλει ἡμῖν, ἄλλοτε μητρῶν.
 Ipsa dies quatuorq; patens, quandoq; ponetur est
 μία μητρὶς ἑξ ἑκῶν.
 Una ponetur, duae matres.

Quae in quaternione I

ἄνω τοῦ πρῶτου μέχρι τοῦ τέτατου.

Sine ulla actione ad dicendum parati

ἄνθρωπε τοῦ βάλλεις, σκέψαι εἰ καὶ κέρταται τὸ ἀγ-
 γείον. ἂν γὰρ εἰς τὴν οἴησιν αὐτὰ βάλλεις, ἀπώλειτο ἢ
 σακῆ οὖρον, ἢ ὄξος γένοιτο ἂν, ἢ τὶ τούτων χεῖρον.

Homio ubi iam mittis, considera nunquid purgatum
 nas sit. Nā si ad inanem opinionem ea inueneris, pro-
 sum interierunt. Sin computrescant, in urinam, aut
 acetum uertentur, aut siquid ijs ipsis est deterius

κυνικώτερον Magis cynicium

ἀπέχου καὶ ἀπέχου.

Patere, & abstinere

πᾶσα γὰρ πράξις ὡδὲ ἔχει. αὐτὴ ἐφ' ἑαυτῆς πράττομε-
 νη. οὔτε κελῆ. οὔτε ἀχρά. ὅσον τῶν ἡμεῖς ποιῶμεν.
 ἢ πίπειν ἢ λαλεῖν ἢ διαλέγεσθαι. ἢκ' εἰς τούτων αὐτὸ
 κελὸν οὐδὲν, ἀλλ' ἐν τῇ πράξει. ὡς ἂν πᾶσι τοῦτον
 ἀπέβη. κελῶς μὲν γὰρ πράττομεν, καὶ ὁρῶς κε-
 λὸν γίνεταί. μὴ ὁρῶς δὲ ἀχρὸν, οὔτω καὶ τὸ ἔραν.
 καὶ ὁ ἔρας. οὐ πᾶς εἰς κελὸς, οὐδὲ ἀξίος ἐγκωμιάζεισθαι.
 ἀλλ' ὁ κελῶς προσηύπων ἔραν.

Omnis enim actio sic sese habet. nam ipsi quantum
 in semetipso agitur, neq; honesta, neq; turpis est: quae
 admodum sunt, quae nunc nos ipsi facimus, aut bis

bere, aut loqui; aut disputare. non enim est horum
honestum per se ipsum quicquam: sed in actione, ut
quidem est actum, eiusmodi euenit. non honeste ge-
stum, & recte honestum fit, contra uero turpe, eo-
dem pacto & amare ipsum, & amor, nam omnis
quidem honestus est, neq; commendatione omni di-
gnus, uerum is, qui amare honeste nos adhortatur.

ἐνθ' ἑμῶν

Commentum

ὁ δὲ τὰ ῥηθῆναι.

Superuacanea, extra itineris propositum, quasi ex
diuerciculo.

ἀπαίδωτος,

Incruditus

συγχροτισμὸς

Contemporationes

ἀτὴρ δ' ὀφείλων καὶ πάλιν μαχόμεται.

Vir fugiens, & denique pugnabit.

Quæ in quaternione

κ

τῆς πολιτείας

Reipublicæ

κοινὰς τὰς γυναῖκας

Communes mulieres,

ἐπίκει ἐν ἴσασιν ὅσω πλέον ἤμισυ πατρί,

οὐδ' ὅσοι ἐν μαλέχῃ, καὶ ἀσφodelῶν μὲν ὄνειρα.

Ignorant stolidi quàm toto sit medium plus

Ac quanta utilitas in malua, & asphodelo ste.

μοχθηρὸς καὶ φορτικὸς

Improbos, atq; graues

ἀκατάστατοι

Leototem

σοφιστῆς

Inani sapientia

Ἰπιμαχίδαι *Ἔγγερε, ὅ* *insanire*

μιλαχοιῖα *Αεταbilis*

ἀλλὰ εἶναι χιιδέντι τὸ πάθος τοῦτο ἢ ῥωγκόν,

Et afflictionem sicut hanc heroicam esse

μήτε κειροῦ μήτε μήτηρ.

Neque temporis, neque modi

ὁμοιότηματα, καὶ ὁμοιοπῶτα,

Similiter finientia, ὅ *similiter cadentia*

ὁμοιότηματα, καὶ ἰσοκτάληκτα, καὶ πάρισα, καὶ ὁ

μοιοπῶτα,

Similiter finientia, ὅ *aequaliter desinentia, ὅ* *am-*

paria similiter cadentia

ἀπρβρολοι.

Inepti

ἀνδραμοι εἴνετσι μῦσα.

Dic mihi musa uigum

ἔσπετε οὔν μοι μῦσαι

Pandite nunc mihi mihi

ἀπὸ τοῦ ἔπειθαι καὶ εἰπεῖν.

Ab eo, quod est sequi, ὅ *dicere*

ἴαν ἄψι αὐτοῦ τῆς φλιβδς.

Si attingatur uenam eius

ἀγγείον

Vas, ὅ *conceptaculum*

σφυγμῖς

Pulsus

σφυγμῶς ἐστὶ διαστολὴ, καὶ συστολὴ ἀδιάρκτος ἀρτηρίας

καὶ καρδίας.

Pulsus est disparatio, ὅ *contractio indivisibilis ar-*

teriae, ὅ *ardis.*

σφυγμῶς ἐστὶ παλμῶς, ἢ ζέσις φλιβδς, ἢ ἀρτηρίας.

Pulsus est subsultatio, ὅ *palpitatio, uel ebullitio uen-*

ae, ὅ *arteriae*

Quem

διαλέξων,	Disputationum
ζήτων,	Zenonis
συγκταβίσεως	Affensiones
τὰς τοιαύτας φαντασίας	
Siuimodi imaginationis	
οὐ συγκατατίθεται οὐδὲ προσετιδοξάζει,	
Non assenti, neq̄ coordinatur	
καὶ προσετιδοξάζει	Et coordinatur
οὐ συγκατατίθεται,	Non approbat
αἰθέσεως	Sensus
ἀπολάστους,	Libidinosos, et intemperātes
ἀφαιτῆς.	Incontinentes
ἀπολάστους	Incontinentes

Διατὶ οἱ κατὰ τὴν τῆς ἀρετῆς ἢ γένεως ἡδονῶν γινόμενοι ἀνὲρ ὑπερβάλλουσιν ἀφαιτῆς λέγονται. οἷτι καὶ περὶ τὰ ἀρροδίσια ἀπολάστου, οἷτι περὶ τὰς τῆς προφῆς ἀπολάστου. τῶν δὲ κατὰ τὴν προσην, ἀπ' ἐπιθυμίας ἐν τῇ γλώτῃ τὸ πρῶτον. ἀπ' ἐπιθυμίας δὲ ἐν τῇ ἀφαιτῇ. διὰ τοῦτο καὶ φιλόσοφοι κερὰν ἀφαιτῆς ἔχουσιν. οἷτι δὲ κατὰ τὴν ὄψιν καὶ τὴν διαίτην ἐκείνην, ἢ διὰ τὸ τὰς ἀπὸ τούτων γινόμενας ἡδονὰς κερὰς εἶναι ἡμῶν καὶ τῆς ἄλλου ζωῆς. ἀπὸ οὗτο εὐσεμίας ἀτιμύταται εἶδος καὶ μάλιστα μοῖαι ἐπισημαίνονται. οἷτι τὸ ὑπὸ τούτων ἐπισημαίνον φέρονται καὶ ἀφαιτῆς, καὶ ἀπολάστου λέγονται διὰ τὸ ὑπὸ τῶν χειρίων ἡδονῶν ἠπάθει εὐσεμίας δὲ τῶν αἰθέσεων πλείον, τὰ ἄλλα ζωῆς ἀπὸ δύο μόρων τῶν προσημίων ἡδονῶν. κατὰ δὲ τὰς ἄλλας. ἢ ὄλως ἢ ἄλλως. ἢ κατὰ συμβεβηκὸς τὸτο πάλιν. δὲ

ῥῶν ἰδὼν γὰρ τὸ ὄρων : ἢ ὀσφραίνόμενον χαίρει. ὅτι
 ἀπολαύει. καὶ ὅταν πληρωθῆ ὀσφί τὰ τοιαῦτα ἡδέια
 αὐτῷ. ὡς περ ὀσφί ἡμῖν ἢ τὸ ταριχῶδες ὀσφί ὅταν
 ἄδην ἔχωμεν τὸ φαγεῖν, ὅταν δὲ ἰδῶμεν ὡς μετ' ἡδέια
 ἢ δὲ τὸ ῥῶν αἰεὶ ἡδέια.

Cum incontinentes eos appellare solemus, qui uolu-
 ptate conuertendi, aut gustandi exuperantur? Nam
 qui immodice re utuntur uentrea, & qui luxu dele-
 ctantur ciborum incontinentes uocamus: ciborum ta-
 men non eadem ratio est, sed partim linguam, par-
 tim gulam, sua mouent suauitate. Vnde Philoxenus
 grynus collum a dijs immortalibus sibi dari optabat.
 At uero qui in uidendo audiendo ue modum exce-
 dunt, non eodem uocabulo significamus, an quoniam
 uoluptates sensibus hisce accommodatas, cōmunes cum
 ceteris animantibus habemus? Ergo ut cōmunes sper-
 nimus, & notamus, solasq; omnium, aut maxime pro-
 bro damus. Itaq; hominē ἡς deditum reprehendimus,
 & incontinentem, intemperantemq; appellamus, qđ
 uictus a terribimo uoluptatum genere ducitur. sed
 cum sentiendi genera quinque sint, cetera animalia
 duobus tantum, quæ modo dixi, uoluptatem sibi acqui-
 runt, ceteris uel nihil omnino delectantur: uel per
 accidens ita afficiuntur, quod enim uidet, aut olfacit,
 tantisper gaudet, quoad gustus, tactus ue frustatur.
 Cumq; genus idipsum conuiscendi expleuit: illorum
 quoq; suauitas desijt ut nobis salsamenti odor, cum in-
 digemus, suauis est, ubi satiati, repletiq; sumus, amplius
 suauis non est. Rose autem odor semper suauis est.
 τὴν συνουσίαν εἶναι μικρὰν ἐπιληΐαν.

Coitum

Coitum morbum esse comitiale

ψυχοποιητικόν

Frigus facientem

τὸ δὲ πῦρ διαχαλᾷ τὸ πικρὸν ὡς πρὸς ἕλιος τὸν χύμα.

Ignis autem concretum resolvit, & gelu constitutum, ut niuem, sol.

Διατὶ τὰ ἀπὸ χύματος, καὶ κρυστάτων ὕδατα φαυλά ἐστιν, ὅτι παρὰ τὸ ὕδατος πηχυαίον τὸ λιπώτατον διαπνέεται, καὶ κρυώτατον ἐξαιτμίζει. σημεῖον δὲ ὅτι ἐλαττον γίνεται ἢ πρότερον ὅταν τακῆ παλιν. ἐπιληλυθότος δὲ τὸ ὑγιεινότερον, ἀνάγκη τὸ καταλεπτόμιον χεῖρον εἶναι.

Cum aqua ex niue, glacieue liquata sine vitiose. An quia, cum aqua quavis gelu concrevit: pars tenuissima diffunditur: & leuissima evaporatur. Indicium illud est: quod deliquata fit minor, quam ante fuerit, quam concreveret. Cum itaq; quod saluberrimum est defuerit: deterius sit quod relinquitur necesse est.

Διατὶ οἱ μὲν ἀχνυτόμινοι ἐρυθρῶσι. οἱ δὲ φοβημένοι, ὠχρῶσι. παραπλησίως τῶν παλιῶν εἶπεν, ὅτι τῶν μὲν ἀχνυτόμινον διαχῆται τὸ αἷμα ἐκ τῆς καρδίας εἰς ἅπαντα τὰ μέρη τοῦ σώματος. ὡς τε ἐπιτολάζειν. τοῖς δὲ φοβηθεῖσι συντοίχη εἰς τὴν καρδίαν ὡς τ' ἐκλήπει εἰς τῶν ἄλλων μερῶν.

Quā ob causam erubescunt, quos puduit: pallent qui metuent, ut istae affectiones similes inter se sint. An quoniam pudescit sanguis de corde in omnes artus partes diffunditur, ita ut superficiem occupet, metu vero percussis contrahitur ad cor, ita ut caeteris partibus deficiat.

ἀχνυτὸν εἰς φέρου διακίε ψύου.

Pudor iustæ vituperationis est timor

ἀκύνως, ἢ κατὰ ἀντίφρασιν,

Improprie, uel per oblationem

ἐνικῶς

Singulariter

ἢ παραμυθητοῦ

Absq; consolatione

πληθυντικῶς,

Pluratiue

Quæ in quaternione M

ἀνακρίοις

Anacreōtia, ἢ Anacreōtis

ἐλεγεία,

(sus

Elegos, hoc est lugubria carmina

ἔρωτικά

Amatoria, dulcia, ἢ uenustæ

τὸν ἀργυροῦν τορῦσας

Argentum tornans

ἤφρασε μοι ποίησον.

Fabrica Vulcanæ mihi

πατοπλιάσ με οὐχί

Non hominem armatum,

τί γὰρ μάχαιοι καὶ μοί,

Quid.n.cum bellis mihi?

ποτήριον δὲ κοίλον

Sed cœcum poculum cude,

ὅσοι δυνὴ βάθυτον.

Quantum uales maxime,

καὶ μὴ ποίει κατ' αὐτὸ

Inq; eo neq; asira,

μήτε ἀγῶα, μήτ' ἀμάξασ.

Neq; plausira facias:

τί πλειάδων μέλλε μοι,

Nam quid cum pleiadibus,

τί δ' ἀέρος βοωτίω

Quid cum bove mihi?

ποίησον ἀμπέλους μοι.

Vites fabrica queso intus,

καὶ βόπουλα κατ' αὐτὸ

It racemos pariter,

καὶ χρυσίου πατοῦντας

Aureosq; pulchre calcantis

ὁμοῦ καλῶς λυάω

Comites lyæi

ἔρωτα καὶ βάθυτον.

Amoremq; excude simul

ἀσωτία

Luxu, prodigalitate

ἀαροδοσία

Inuicemstatis

τὴν ψυχὴν

τῆς ψυχῆς ἀάθωτα φίλων ἐπιχειροῦσι ἔχοντες
 ἔλαβεν γὰρ ἡ τλήμων, ὡς διαβησομένη.

Suis dans Aegrethoni animā ipsa in labra tenebam
 Aegra tenim properans tanquam abitura fuit
 οὐκ ἄμουςος Ineleganti
 ἀπαθείαν Tranquillitatem
 πάθου Passiones
 ἀκλαυτοῦ Minime plorans

Que in quaternione

διὰ τὴν τῶν διόνυσου τεχνίτων.

Liberi παιτῶν ὑψίτες
 προβλήματα ἑξελκτικὰ **Questiones circulares**
 Διὰ τὴν οἱ διόνυσιακοὶ τεχνίται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ποικίλοι
 οἰσίν, ὅτι ἡαίτη λόγου καὶ φιλοσοφίας ποιῶντες διὰ τὸ
 περὶ τῆς ἀγαθῆς τέχνης πολὺ μέρος τοῦ βίου εἶναι,
 καὶ ὅτι ἐν ἀφασίαις τῶν πολλῶν χόρην εἰσίν. ὅτι δὲ ἐν
 ἀπορίαις ἀμφοτέρωθεν δὲ φωνότοτοι παρασκηναστῆς.

Cum genus id hominum quod dionysiacos technitas,
 id est artifices bacchanales appellamus, improbos esse
 moribus magna ex parte consueverunt. An quia ma-
 xime sese studio sapientie dedunt? id scilicet quod in
 artibus necessariis magnam partem aetatis suae con-
 sumunt, vitam plurimum tradunt incontinenter
 partem etiam cum moribus, quod quidem utrumque in-
 terea et gignit, et auget.

ἐξωστῆς. Extranea, vel extrinsecas
 ἀφοματικῆς. Anfulatoria
 ἀφοματικῆς. Anfulatoriatio

ἑξωτερικῶς

δηλιγόν περίπατον

ἰωθινόν.

ἑξωτερικοί

ἄκροαματικοί.

ἄκροαματικῶς

ἄκροαματικούς

Extraneas

Pomeridianā ambulationē

Dilucidaria

Extranej

Auscultatorij

Auscultatorias

Auscultatorios

ἄλεξανδρος ἀριστέλει ὡς πράξειν . ὅτι ὀρθῶς ἐποίησας ἐκδοῦς τῶν ἀκροαματικῶν τῶν λόγων , τίτι γὰρ ἔτι διοίσομεν ἢ μῆς τῶν ἄλλων εἰ καὶ οὐδ' ἐπαιδαυθῆ μὲν λόγους , οὗτοι πάντων ἴσοντε κοινοί . ἐγὼ δὲ βουλοίμην ἅσ τὰς περὶ τὰ ἀρίστα ἐμπειρίας . ἢ τῆς δυνάμει διαρῆσαι . ἔρρωσο .

Ἀριστέλης βασιλεῖ ἀλεξάνδρῳ ὡς πράξειν ἔγραψάς μοι περὶ τῶν ἀκροαματικῶν λόγων . διοίσομεν δὲ αὐτὸς φυλάξειν ἐν ἀπορρήτοις . ἴδι ὄν αὐτοῦ καὶ δεδωμένους . καὶ μὴ ἐκδεδομένους . ξυνετοὶ γὰρ εἰσι μόνοις τοῖς ἡμῶν ἀκούσιν . ἔρρωσο .

Alexander Aristoteli salutem . Haud recte fecisti , quod auscultatorios libros edideris . In qua enim te a ceteris nos item praestabimus , si disciplina , in quibus eruditi sumus : omnium omnino sint communes ? Equidem malim in rerum usu optimarum , quam in facultatibus anteire . Vale .

Aristoteles Regi Alexandro Salutem . Scripsisti ad me de libris auscultatorijs inter cetera illos condi putans oportere : sed tu eos esse editos , et minime editos scito , cognobiles enim ijs tantum erunt , qui nos audiunt . V a e .
ἐπιμελοῦμαι ὑμῶν , καὶ κήδομαι ὑμῶν .

Ἦαβο' πῖταιμ ἡεστῖμ, & consulo rebus vestris	
ὀμῖτ	Vestri
συμταθῖατ	Consensum
αῖρῖετ,	Fanum
αῖρασ ἀμάλθηατ.	Copiae totius
πῖτακῖδῖετ.	Indiam
ἰχμῖδῖετ,	Dugillarem, aut tabellam
δῖακῖβῖετ.	Exercitationes, & studia
πῖρῖ τοῖαλασ ἰσορῖετ.	
De natia historia	
βῖβλῖοθῖαυτ.	Librariam
ἰστοῖαδῖαυτ	Spectaculorum
συγγραφήτ.	Historiam

AA BB CC DD a b c d e f g h i k
 l m n o p q r s t u x y z
 A B C D E F G H I K L M N O
 P Q R S T V,

Omnes sunt quaterniones, praeter v ducentiores

VENETIIS IN AEDIBVS ALDI,
 ET ANDREAE SOCERI MENO
 SE SEPTEMBRI. M.D.XV.

